

KO E TOHI TAPU KĀTOA
The Holy Bible in the Tongan language of Tonga,
Revised West Version

Public Domain

Language: Tongan

Translation by: James Baxley

Cover and title page artist: Kitione Vailea

Digital editions and layout: Michael Johnson

Web site: <https://ebible.org/ton/>

Translator support: <https://worldoutreach.org/325>

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023

2362cc12-5c8d-5627-ad4b-c1c163858892

Contents

Mātiu	1
Ma'ake	59
Luke	95
Sione	156
Kau 'Aposetolo	201
Loma	259
1 Kolinitō	284
2 Kolinitō	308
Kaletia	325
'Efesō	333
Filipai	341
Kolose	347
1 Tesalonaika	353
2 Tesalonaika	359
1 Timote	362
2 Timote	369
Taitusi	374
Filimone	377
Hepelū	379
Semisi	397
1 Pita	404
2 Pita	411
1 Sione	416
2 Sione	423
3 Sione	424
Siute	425
Fakahā	427

KO E ONGOONGOLELEI NA'E TOHI E MĀTIU

1 Ko e tohi 'oe hokohoko 'o Kalaisi meia 'Epalahame kia Siosefa. 18 Na'e tupu ia 'i he Laumālie Mā'oni'oni, pea fā'ele'ī 'e he Tāupo'ou ko Mele 'i hono fakanofa kia Siosefa. 19 Ko e fakatonutonu 'e ha 'āngelo 'ae mahalohalokovi 'a Siosefa, 'o ne fakahā 'ae ngaahi hingoa 'o Kalaisi.

¹ Ko e tohi 'oe tupu'anga 'o Sisu Kalaisi, ko e 'Alo 'o Tevita, ko e 'Alo 'o 'Epalahame. ² Na'e tupu 'ia 'Epalahame 'a 'Aisake; pea tupu 'ia 'Aisake 'a Sēkope; pea tupu 'ia Sēkope 'a Siuta mo hono kāinga; ³ Pea tupu 'ia Siuta 'a Felesi mo Sala 'ia Tema; pea tupu 'ia Felesi 'a 'Esilome; pea tupu 'ia 'Esilome 'a 'Elame; ⁴ Pea tupu 'ia 'Elame 'a 'Aminatape; pea tupu 'ia 'Aminatape 'a Naasoni; pea tupu 'ia Naasoni 'a Salimone; ⁵ Pea tupu 'ia Salimone 'a Poasi 'ia Lehapi; pea tupu 'ia Poasi 'a 'Opeti 'ia Lute; pea tupu 'ia 'Opeti 'a Sese; ⁶ Pea tupu 'ia Sese 'a Tevita ko e tu'i; pea tupu 'ia Tevita ko e tu'i 'a Solomone, 'iate ia *na'e mali* mo 'Ulia; ⁷ Pea tupu 'ia Solomone 'a Lopoame; pea tupu 'ia Lopoame 'a 'Apaia; pea tupu 'ia 'Apaia 'a 'Esa; ⁸ Pea tupu 'ia 'Esa 'a Siosafate; pea tupu 'ia Siosafate 'a Siolame; pea tupu 'ia Siolame 'a 'Usaia; ⁹ Pea tupu 'ia 'Usaia 'a Siotame; pea tupu 'ia Siotame 'a 'Ehasi; pea tupu 'ia 'Ehasi 'a Hesekaia; ¹⁰ Pea tupu 'ia Hesekaia 'a Manase; pea tupu 'ia Manase 'a 'Emone; pea tupu 'ia 'Emone 'a Siosaia; ¹¹ Pea tupu 'ia Siosaia 'a Sekonaia mo hono kāinga, 'o fe'unga mo e kuonga na'e fetuku ai 'akinautolu ki Papilone: ¹² Pea hili hono fetuku 'akinautolu ki Papilone, pea tupu 'ia Sekonaia 'a Saletili; pea tupu 'ia Saletili 'a Solopēpeli; ¹³ Pea tupu 'ia Solopēpeli 'a 'Apaiuta; pea tupu 'ia 'Apaiuta 'a 'Elaiakimi; pea tupu 'ia 'Elaiakimi 'a 'Esoa; ¹⁴ Pea tupu 'ia 'Esoa 'a Sētoki; pea tupu 'ia Sētoki 'a 'Akemi; pea tupu 'ia 'Akemi 'a 'Elaiuti; ¹⁵ Pea tupu 'ia 'Elaiuti 'a 'Eliesa; pea tupu 'ia 'Eliesa 'a Matani; pea tupu 'ia Matani 'a Sēkope; ¹⁶ Pea tupu 'ia Sēkope 'a Siosefa ko e husepāniti 'o Mele, 'aia ne ne fā'ele'ī 'a Sisu, 'oku ui ko Kalaisi. ¹⁷ Pea ko e to'utangata kotoa pē meia 'Epalahame 'o a'u kia Tevita ko e to'utangata 'e hongofulu ma fā; pea meia Tevita 'o a'u ki he fetuku ki Papilone ko e to'utangata 'e hongofulu ma fā; pea mei he fetuku ki Papilone 'o a'u ki he Kalaisi ko e to'utangata 'e hongofulu ma fā. ¹⁸ Pea na'e pehē 'ae 'alo'ī 'o Sisu Kalaisi: Kuo fakanofa 'ene fa'ē ko Mele kia Siosefa, pea te'eki ai te na fe'iloaki, kae 'iloange, kuo feitama ia 'i he Laumālie Mā'oni'oni. ¹⁹ Pea ko Siosefa ko hono husepāniti, ko e tangata angatonu, pea na'e 'ikai 'i

hono loto ke talaki fakahā ia, ka na‘a ne tokanga ke tukuange fakafufū pe ia. ²⁰ Kae lolotonga ‘ene fifili ki he ngaahi me‘a ni, ‘iloange, kuo hā mai kiate ia ha ‘āngelo ‘ae ‘Eiki ‘i he misī, ‘o ne pehē, “Siosefa, foha ‘o Tevita, ‘oua te ke manavahē ke ma‘u ‘a Mele ko ho uaifi: he ko ia kuo fakatupu ‘iate ia ‘oku mei he Laumālie Mā‘oni‘oni. ²¹ Pea te ne fā‘ele‘i ‘ae tama, pea te ke ui hono huafa, ko SISU: ko ia ia te ne fakamo‘ui hono kakai mei he‘enau ngaahi angahala.” ²² Pea na‘e fai ‘eni kotoa pē koe‘uhi ke fakamo‘oni ‘aia na‘e folofola‘aki ‘e he ‘Eiki ‘i he palōfita, ‘o pehē,

²³ “Vakai, ‘e feitama ‘ae tāupo‘ou,
pea ‘e fā‘ele‘i ‘ae tama,

pea ‘e ui hono huafa, ko ‘Imanuela:”

ko hono ‘uhinga “Ko e ‘Otua ‘iate kitautolu.”

²⁴ Pea kuo tu‘u hake ‘a Siosefa mei he mohe, pea fai ‘e ia ‘o hangē ko e fekau ‘ae ‘āngelo ‘ae ‘Eiki kiate ia, ‘o ne ‘omi ‘a hono uaifi: ²⁵ Ka na‘e ‘ikai te na fe‘iloaki kae‘oua ke ‘alo‘i ‘e ia ‘a ‘ene ‘uluaki tama: pea ne ui hono huafa ko SISU.

2

1 Ko e tataki ‘e he fetu‘u ‘ae kau tangata poto mei he potu fakahahake kia Kalaisi. 11 Ko ‘enau hū kiate ia mo e ‘atu ‘enau ngaahi me‘a‘ofa. 14 Ko e holataki ‘e Siosefa ‘a Sisu mo ‘ene fa‘ē ki ‘Isipite. 16 Ko e tāmata‘i ‘e Helota ‘ae ngaahi fānau. 20 Ko e mate ‘a‘ana. 23 Ko e toe ‘omi ‘a Kalaisi ki Nāsaleti ‘i Kaleli.

¹ Pea kuo ‘alo‘i ‘a Sisu ‘i Petelihema ‘i Siutea, ‘i he ngaahi ‘aho ‘o Helota ko e tu‘i, vakai, na‘e ha‘u ‘ae kau tangata poto mei he potu hahake ki Selūsalema, ² ‘O pehē, “‘Oku ‘i fē ia ‘aia kuo ‘alo‘i ko e Tu‘i ‘oe kakai Siu? He kuo mau mamata ‘i he potu hahake ki hono fetu‘u, pea kuo mau ha‘u ke hū kiate ia.” ³ Pea kuo fanongo ai ‘a Helota ko e tu‘i, na‘e puputu‘u ia, mo Selūsalema kotoa pē mo ia. ⁴ Pea kuo fakakātoa ‘e ia ‘ae kau taula‘eiki lahi kotoa pē mo e kau tangata tohi ‘oe kakai, na‘e fakapapau ia meiate kinautolu pe ‘alo‘i ‘i fē ‘ae Kalaisi. ⁵ Pea nau pehēange kiate ia, “‘I Petelihema ‘i Siutea: he ‘oku pehē hono tohi he palōfita.

⁶ ‘Ko Koe Petelihema, ‘i he fonua ‘o Siuta,

‘oku ‘ikai ‘aupito ko e si‘i hifo Koe ‘i he ngaahi ‘Eiki ‘o Siuta:

koe‘uhi ‘e ha‘u meiate Koe ha Pule,

‘aia te ne pule‘i hoku kakai ko ‘Isileli.”

⁷ Pea toki fekau fakafufū ‘e Helota ke ha‘u ‘ae kau tangata poto, pea fehu‘i fakapapau kiate kinautolu pe na‘e hā mai ‘anefē ‘ae fetu‘u. ⁸ Pea ne fekau ‘akinautolu ki Petelihema, ‘o ne pehē, “Mou ‘alu ‘o kumi lahi ki he tamasi‘i, pea ka mou ka ‘ilo ia, mou fakahā mai kiate au, koe‘uhi ke u ‘alu atu ‘o hū

foki kiate ia.”⁹ Pea kuo nau fanongo ki he tu‘i, pea nau ‘alu; pea vakai, ko e fetu‘u na‘a nau mamata ai ‘i he potu hahake, na‘e ‘alu mu‘omu‘a ‘iate kinautolu, ‘o a‘u ki he potu na‘e ‘i ai ‘ae tamasi‘i pea tu‘u mei ai ‘i ‘olunga.¹⁰ Pea ‘i he‘enau mamata ki he fetu‘u, na‘a nau fiefia ‘i he fiefia lahi ‘aupito.

¹¹ ¶ Pea ‘i he‘enau hū ki he fale, na‘a nau mamata ki he tamasi‘i na‘e ‘i he‘ene fa‘ē ko Mele, mo nau fakatōmape‘e ‘o hū kiate ia; pea kuo nau vete ‘enau koloa, na‘a nau ‘oatu kiate ia ‘ae ngaahi me‘a‘ofa; ko e koula, mo e laipeno, mo e mula.¹² Pea ‘i he valokia ‘akinautolu ‘e he ‘Otua ‘i he misi, ke ‘oua te nau toe ‘alu kia Helota, na‘a nau ‘alu ki honau fonua ‘i ha hala kehe.¹³ Pea kuo ‘alu ‘akinautolu, ‘iloange, kuo hā mai ha ‘āngelo ‘ae ‘Eiki kia Siosefa ‘i he misi, ‘o ne pehē, “Tu‘u hake ‘o ‘ave ‘ae tamasi‘i mo ‘ene fa‘ē, pea ke holataki‘i ki ‘Isipite, pea ke nofo ai ke ‘oua ke u fakahā kiate koe: koe‘uhi ‘e kumi ‘e Helota ‘ae tamasi‘i ke tāmata‘i ia.”¹⁴ Pea tu‘u hake ia, ‘o ne ‘ave ‘ae tamasi‘i mo ‘ene fa‘ē ‘i he pō, ‘o ‘alu ki ‘Isipite:¹⁵ Pea na‘e ‘i ai ia ‘o a‘u ki he mate ‘a Helota: ke fakamo‘oni ‘aia na‘e folofola‘aki ‘e he ‘Eiki ‘i he palōfita, ‘o pehē, “Kuo u ui mai hoku foha mei ‘Isipite.”

¹⁶ ¶ Pea kuo toki ‘ilo ‘e Helota kuo kākaa‘i ia ‘e he kau tangata poto, pea ‘ita lahi ‘aupito, mo ne fekau atu ki Petelihema mo e ngaahi potu ofi ki ai, ke tāmata‘i ‘ae tamaiki tangata kotoa pē, ngata ‘i he ua ta‘u ‘o ‘enau lahi ‘o fai ki mui; ‘o fakatatau ki he ‘aho na‘a ne fehu‘i fakapapau ai ki he kau tangata poto.¹⁷ Pea na‘e toki fakamo‘oni ‘aia na‘e lea ‘aki ‘e he palōfita ko Selemaia, ‘o pehē,

¹⁸ “Na‘e ongo‘i ‘i Lama ‘ae le‘o,
ko e lāunga, mo e tangi, mo e tangilāulau,
ko e tēngihia ‘e Lesieli ‘ene fānau,
pea ‘ikai te ne tali ‘ae fiemālie,
koe‘uhi kuo ‘ikai ‘akinautolu.”

¹⁹ ¶ Ka kuo mate ‘a Helota, pea vakai, na‘e hā mai ha ‘āngelo ‘ae ‘Eiki kia Siosefa ‘i he misi ‘i ‘Isipite,²⁰ ‘O ne pehē, “Tu‘u hake, pea ‘ave ‘ae tamasi‘i mo ‘ene fa‘ē, pea ‘alu ki he fonua ‘o ‘Isileli; he kuo mate ‘akinautolu na‘e kumi ki he mo‘ui ‘ae tamasi‘i.”²¹ Pea tu‘u hake ia ‘o ‘ave ‘ae tamasi‘i mo ‘ene fa‘ē, pea ha‘u ki he fonua ‘o ‘Isileli.²² Ka ‘i he‘ene fanongo ‘oku pule ‘a ‘Akileosi ‘i Siutea ko e fetongi ‘o ‘ene tamai ko Helota, na‘e manavahē ia ke ‘alu ki ai: pea ‘i he valoki ia ‘e he ‘Otua ‘i he misi, na‘a ne afe ki he ngaahi potu ‘o Kaleli:²³ Pea ha‘u ia ‘o nofo ‘i he kolo ko Nāsaleti: koe‘uhi ke fakamo‘oni ‘aia na‘e lea ‘aki ‘e he kau palōfita, “E ui ia ko e Nāsaliine.”

3

1 Ko e malanga ‘a Sione mo ‘ene ngāue, pea mo ‘ene papitaiso.

7 *'Oku ne valoki 'ae kau Fālesi. 13 Ko e papitaiso 'a Kalaisi 'i Sioatani.*

¹ I he ngaahi 'aho ko ia na'e ha'u 'a Sione ko e Papitaiso, 'o malanga 'i he toafa 'o Siutea, ² 'o pehē, "Mou fakatomala: he 'oku ofi 'ae pule'anga 'oe langi." ³ He ko eni ia na'e lea ki ai 'ae palōfita ko 'Isaia, 'o pehē,

"Ko e le'o 'oe tokotaha 'oku kalanga 'i he toafa,

'Mou teuteu 'ae hala 'oe 'Eiki,

fakatonutonu hono ngaahi 'alu'anga.' "

⁴ Pea na'e kofu 'ae Sione ko ia 'aki 'ae fulufulu 'i kāmeli, mo e no'o kili 'i manu 'i hono no'otanga vala; pea ko 'ene me'akai, ko e he'e mo e me'a hu'amelie 'oe vao. ⁵ Pea na'e toki 'alu kiate ia 'a Selūsalema, mo Siutea kotoa pē, mo e potu fonua kotoa pē na'e tu'u ofi ki Sioatani, ⁶ Ke papitaiso 'iate ia 'i Sioatani, 'o vete 'enau ngaahi angahala.

⁷ ¶ Ka 'i he'ene mamata kuo ha'u 'ae tokolahi 'oe Fālesi mo e Sātusi ki he'ene papitaiso, na'e pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ae fānau 'ae ngata fekai, ko hai na'a ne valoki 'akimoutolu ke puna mei he houhau 'e ha'u? ⁸ Ko ia mou fakahā 'ae ngaahi fua 'oku ngali mo e fakatomala: ⁹ Pea 'oua te mou pehē 'i homou loto, 'Ko 'emau tamai 'a 'Epalahame:' he 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'oku fa'a fai 'e he 'Otua ke fakatupu 'i he ngaahi maka ni 'ae fānau kia 'Epalahame. ¹⁰ Pea ko eni, kuo tuku 'ae toki ki he tefito 'oe ngaahi 'akau: ko ia, ko e 'akau kotoa pē 'oku 'ikai tupu ai 'ae fua lelei, 'e tā hifo ia, pea laku ki he afi. ¹¹ Ko e mo'oni 'oku ou papitaiso 'akimoutolu 'aki 'ae vai ki he fakatomala: ka ko ia 'oku muimui 'iate au 'oku lahi ia 'iate au, 'oku 'ikai taau mo au ke u to'o hono topuva'e: pea 'e papitaiso 'e ia 'akimoutolu 'aki 'ae Laumālie Mā'oni'oni mo e afi. ¹² 'Oku 'i hono nima 'a hono ī, pea te ne fakama'a 'aupito hono haha'anga, 'o tānaki 'a hono uite ki he feleoko; ka 'e tutu 'e ia 'ae kafukafu 'aki 'ae afi ta'emate."

¹³ ¶ Pea toki ha'u 'a Sisu mei Kaleli ki Sioatani kia Sione, ke papitaiso 'iate ia. ¹⁴ Ka na'e ta'ofi ia 'e Sione, 'o pehē, "'Oku ngali mo au ke u papitaiso 'iate koe, pea 'oku ke ha'u kiate au?" ¹⁵ Pea lea 'a Sisu kiate ia, 'o pehēange, "Tuku ke fai eni: he 'oku taau mo kitautolu ke fai ki he mā'oni'oni kotoa pē." Pea ne toki tuku ke fai ia. ¹⁶ Pea kuo papitaiso 'a Sisu, na'e 'alu hake leva ia mei he vai; pea vakai, kuo mavaeua 'ae langi kiate ia, pea mamata ia ki he Laumālie 'oe 'Otua 'oku maliu hifo 'o hangē ko e lupe, 'o tu'u mai kiate ia: ¹⁷ Pea 'iloange, ko e le'o mei he langi, na'e pehē, "Ko hoku 'Alo 'ofa'anga eni, 'aia 'oku ou fiemālie lahi ai."

4

1 Ko e 'aukai 'a Kalaisi, mo hono 'ahi'ahi'i. 11 'Oku tauhi ia 'e he kau 'āngelo. 13 'Oku nofo ia 'i Kapaneume. 17 Ko 'ene kamata

malanga. 18 Ko e ui 'a Pita mo 'Anitelū, 21 Mo Semisi mo Sione. 23 Ko 'ene fakamo'ui 'ae mahaki kotoa pē.

¹ Pea na'e tataki 'a Sisu 'e he Laumālie ki he toafa ke 'ahi'ahi'ia 'e he tēvolo. ² Pea hili 'ene 'aukai 'i he 'aho 'e fāngofulu mo e pō 'e fāngofulu, na'e toki fiekaia ia. ³ Pea na'e ha'u 'ae 'ahi'ahi kiate ia, pea pehē 'e ia, "Kapau ko e 'Alo koe 'oe 'Otua, fekau ki he ngaahi maka ni ke liliu ko e mā." ⁴ Ka na'e lea ia, 'o pehēange, "Kuo tohi, "E 'ikai mo'ui 'ae tangata 'i he mā pe, ka 'i he folofola kotoa pē 'oku ha'u mei he 'Otua.'" ⁵ Pea toki 'ohake ia 'e he tēvolo ki he kolo tapu, 'o tuku ia ki he tu'a falelotu lahi, ⁶ 'O ne pehē kiate ia, "Kapau ko e 'Alo koe 'oe 'Otua, fakato koe ki lalo: he kuo tohi,

"E fekau 'e ia 'ene kau 'āngelo ke nau vakai koe:

pea 'e hapahapai koe, telia na'a tou'ia ho va'e 'i he maka.'" "

⁷ Pea pehēange 'e Sisu kiate ia, "Kuo tohi foki, "Oua na'a ke 'ahi'ahi ki he 'Eiki ko ho 'Otua.'" "

⁸ Pea toe 'ohake ia 'e he tēvolo ki he mo'unga mā'olunga 'aupito, 'o ne fakahā kiate ia 'ae ngaahi pule'anga kotoa pē 'o māmani, mo honau lelei; ⁹ 'o ne pehē kiate ia, "Te u 'atu 'ae ngaahi me'a ni kotoa pē mo'ou, 'o kapau te ke fakatōmape'e 'o hū kiate au." ¹⁰ Pea talaange 'e Sisu kiate ia, "Ke ke 'alu 'i heni, Sētane: he kuo tohi, 'Ke ke hū ki he 'Eiki ko ho 'Otua, pea ko ia pe te ke tauhi.'" ¹¹ Pea toki 'alu 'ae tēvolo 'iate ia, pea 'iloange, kuo ha'u 'ae kau 'āngelo 'o tauhi ia.

¹² ¶ Pea 'i he fanongo 'a Sisu kuo tuku 'a Sione ki he fale fakapōpula, na'e 'alu ia ki Kaleli; ¹³ Pea mahu'ia ia mei Nāsaleti, pea 'alu 'o nofo 'i Kapaneume, 'aia 'oku 'i he matātahi, 'i he ngata'anga 'oe fonua 'o Sepulone mo Nafitalai: ¹⁴ Koe'uhi ke fakamo'oni 'aia na'e lea 'aki 'e he palōfita ko 'Isaia, 'o pehē,

¹⁵ "Ko e fonua 'o Sepulone, mo e fonua 'o Nafitalai,

'i he potu ki tahi, 'itu'a Sioatani,

ko Kaleli 'oe Senitaile,

¹⁶ Ko e kakai na'e nofo 'i he po'uli, kuo mamata ki he maama lahi;

pea kuo tupu hake 'ae maama kiate kinautolu

na'e nofo 'i he tele'a mo e 'ata 'oe mate."

¹⁷ ¶ Pea na'e fua malanga 'a Sisu 'i he kuonga ko ia, 'o pehē, "Mou fakatomala, he 'oku ofi 'ae pule'anga 'oe langi."

¹⁸ ¶ Pea 'i he hā'ele 'a Sisu 'o ofi ki he tahi 'o Kaleli, na'e mamata ia ki he ongo kāinga, ko Saimone na'e ui ko Pita, mo 'Anitelū ko hono tokoua, 'oku na lafo kupenga ki tahi: he ko e ongo toutai ika 'akinaua. ¹⁹ Pea pehē 'e ia kiate kinaua, "Muimui 'iate au, pea te u ngaohi 'akimoua ko e toutai tangata." ²⁰ Pea na'a na li'aki leva hona kupenga, 'o muimui 'iate ia. ²¹ Pea 'alu ia mei ai, pea ne mamata ki he ongo kāinga

kehe, ko Semisi ko e *foha* 'o Sepeti, mo Sione ko hono tokoua, 'i he vaka mo 'ena tamai ko Sepeti, 'o pena honau kupenga; pea ne ui 'akinaua. ²² Pea na 'a na li'aki leva 'ae vaka mo 'ena tamai, ka na muimui 'iate ia.

²³ ¶ Pea 'alu 'a Sisu 'i he potu kotoa pē 'o Kaleli, 'o akonaki 'i honau ngaahi falelotu, pea malanga'aki 'ae ongoongolelei 'oe pule'anga, 'o ne fakamo'ui 'ae mahaki kehekehe kotoa pē, mo e hangatāmaki kotoa pē na'e 'i he kakai. ²⁴ Pea mafola atu hono ongoongo 'i Silia kotoa pē: pea nau 'omi kiate ia 'ae kakai mahaki kotoa pē, na'e tu'ia 'i he mahaki kehekehe mo e ngaahi feinga mamahi, mo e ni'ihī na'e 'ulusino ai 'ae ngaahi tēvolo, mo kinautolu na'e vale, mo kinautolu na'e mahaki tete; pea ne fakamo'ui 'akinautolu. ²⁵ Pea na'e muimui 'iate ia 'ae kakai lahi 'aupito mei Kaleli, mo Tikapolusi, mo Selūsalema, mo Siutea, pea mo e kauvai 'e taha 'o Sioatani.

5

1 'Oku kamata fai 'e Kalaisi 'ene malanga 'i he mo'unga: 3 'Oku ne fakahā 'aia 'oku monū'ia, 13 Ko hai 'ae māsima 'o māmani, 14 Ko e maama 'o māmani, ko e kolo 'i he mo'unga, 15 Ko e maama: 17 Na'e ha'u ia ke fakamo'oni 'ae fono: 21 Ko e hā 'ae fakapō, 27 Ko e tono fefine, 33 Ko e fuakava: 38 Ko e enginaki ke kātaki 'ae kovi, 44 Ke 'ofa ki hotau ngaahi fili, 48 Ko e ngāue ke ma'u 'ae haohaoo.

¹ Pea 'i he'ene mamata ki he kakai tokolahi, na'e 'alu hake ia ki he mo'unga: pea kuo nofo hifo ia, pea ha'u 'ene kau ākongā kiate ia: ² Pea lea ia, 'o ne akonaki kiate kinautolu, 'o pehē,

³ “Oku monū'ia 'ae angavaivai:

he 'oku 'onautolu 'ae pule'anga 'oe langi.

⁴ “Oku monū'ia 'akinautolu 'oku tangi:

he te nau ma'u 'ae fiamālie.

⁵ “Oku monū'ia 'ae angamalū:

he te nau ma'u 'ae fonua.

⁶ “Oku monū'ia 'akinautolu 'oku fiekaia mo fieinua ki he mā'oni'oni:

he te nau fonu ai.

⁷ “Oku monū'ia 'ae manava'ofa:

he te nau ma'u 'ae 'ofa.

⁸ “Oku monū'ia 'ae loto ma'a:

he te nau mamata ki he 'Otua.

⁹ “Oku monū'ia 'ae fa'a fakalelei:

'e ui ai 'akinautolu ko e fānau 'ae 'Otua.

¹⁰ “Oku monū'ia 'akinautolu kuo fakatanga'i koe'uhi ko e mā'oni'oni:

he 'oku 'onautolu 'ae pule'anga 'oe langi.

¹¹ “Oku monū'ia 'akimoutolu, 'oka manukia, mo fakatanga'i, mo lohiekina 'akimoutolu 'i he me'a kovi kotoa pē, koe'uhi ko au. ¹² Mou fiamālie 'o fiefia lahi 'aupito: he

‘oku lahi ho‘omou totongi ‘i he langi: he na‘e pehē ‘enau fakatanga‘i ‘ae kau palōfita na‘e mu‘a ‘iate kimoutolu.

13 ¶ “Ko e māsima ‘o māmani ‘akimoutolu: pea kapau kuo mole ‘i he māsima hono kona, ‘e toe fakakona‘i fēfee‘i ia? Ngata ai, ‘oku ‘ikai ‘aonga ia, ka ke lī ki tua‘ā, pea ke molomoloki ia ‘e he kakai. 14 “Ko e maama ‘o māmani ‘akimoutolu. Ko e kolo ‘oku tu‘u ‘i ha mo‘unga, ‘oku ‘ikai fa‘a fakapuli ia. 15 Pea ‘oku ‘ikai tutu ha maama, mo tuku ia ‘i he lalo puha fua, ka ki he tu‘unga maama; pea ‘oku ulu ia kiate kinautolu kotoa pē ‘oku ‘i he fale. 16 Tuku ke ulu pehē ho‘omou maama ‘i he ‘ao ‘oe kakai, koe‘uhi ke nau mamata ki ho‘omou ngaahi ngāue lelei, pea fakamālō‘ia ‘a ho‘omou Tamai ‘aia ‘oku ‘i he langi.

17 ¶ “Oua na‘a mou mahalo kuo u ha‘u ke fakata‘e‘aonga‘i ‘ae fono, pe ko e kau palōfita: na‘e ‘ikai te u ha‘u ke fakata‘e‘aonga‘i, ka ke fakamo‘oni. 18 He ‘oku ou tala mo‘oni kiate kimoutolu, ‘E tomu‘a mole ‘ae langi mo e fonua ka ‘e ‘ikai mole ha kihī‘i kongā si‘i mei he fono, ka ‘e fakamo‘oni kotoa pē. 19 Ko ia te ne li‘aki ha *fekau* si‘i ‘i he ngaahi fekau ni, pea akonaki pehē ki he kakai, ‘e ui ia ko e si‘i hifo ‘i he pule‘anga ‘oe langi: ka ko ia te ne fai ia, mo akonaki ‘aki ia, ‘e ui ia ko e lahi ‘i he pule‘anga ‘oe langi. 20 He ‘oku ou tala atu kiate kimoutolu, Kapau ‘e ‘ikai lahi hake ho‘omou mā‘oni‘oni ‘i he *mā‘oni‘oni* ‘oe kau tangata tohi mo e Fālesi, ‘e ‘ikai ‘aupito te mou hū ki he pule‘anga ‘oe langi.

21 ¶ “Kuo mou fanongo na‘e pehē kiate kinautolu ‘i mu‘a, “Oua na‘a ke fakapō; pea ko ia ‘e fakapō ‘e tu‘utāmaki ia ki he fakamaau.’ 22 Ka ‘oku ou tala atu kiate kimoutolu, Ko ia ‘e ‘ita noa pē ki hono kāinga, ‘e tu‘utāmaki ia ki he fakamaau: pea ko ia te ne ui hono kāinga, ‘Ko e vale,’ ‘e tu‘utāmaki ia ki he fakamaau lahi: ka ko ia te ne lea pehē, ‘Ko e faha koe,’ ‘e tu‘utāmaki ia ki he afi ‘o heli. 23 Ko ia kapau ‘oku ke ‘omi ho‘o me‘a foaki ki he ‘esi feilaulau, pea ke toki manatu‘i ai ‘oku kovi‘ia ho kāinga kiate koe; 24 Tuku ho‘o me‘a foaki ‘i he ‘ao ‘oe ‘esi feilaulau, pea ke ‘alu koe; ‘o tomu‘a fakalelei ki ho kāinga, pea ke toki ha‘u, ‘o ‘oatu ho‘o me‘a foaki. 25 “Fakalelei vave mo ho fili, lolotonga ho‘omo kei ‘i he hala mo ia, telia na‘a tukuange koe ‘e ho fili ki he fakamaau, pea tuku koe ‘e he fakamaau ki he pule, pea ‘e tuku koe ki he fale fakapōpula. 26 Ko ‘eku tala mo‘oni kiate koe, ‘E ‘ikai ‘aupito te ke hao mei ai, kae‘oua ke ke ‘oatu ‘ae totongi kotoa pē. 27 “Kuo mou fanongo na‘e pehē kiate kinautolu ‘i mu‘a, “Oua na‘a ke tonofine:’ 28 Ka ‘oku ou tala atu kiate kimoutolu, Ko ia ‘oku fakasio ki ha fefine ke holi ki ai, ‘oku tonofine ia ‘e ia ‘i hono loto. 29 Pea kapau ‘oku fakahala‘i koe ‘e ho mata to‘omata‘u, kape‘i ia, ‘o li‘aki ia ‘iate koe: he ‘oku ‘aonga kiate koe ke ‘auha ho kongā ‘e taha,

kae'oua na'a lī ho sino kotoa ki heli. ³⁰ Pea kapau 'e fakahala'i koe 'e ho nima to'omata'u, tutu'u ia, 'o li'aki ia 'iate koe; he 'oku 'aonga kiate koe ke 'auha ho kongā 'e taha, kae'oua na'a lī ho sino kotoa ki heli. ³¹ "Na'e tala, 'o pehē, 'Ko ia 'oku tukuange hono uaifi, ke ne 'oange kiate ia 'ae tohi māvae:' ³² Ka 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, Ko ia 'e tukuange hono uaifi, ka 'i he'ene tono tangata, 'oku ne fakatonotangata'i ia: pea ko ia 'e mali mo ia kuo fakamāvae, ko e tono fefine ia.

³³ ¶ "Kuo mou fanongo foki, na'e pehē 'iate kinautolu 'i mu'a, "Oua na'a ke fuakava loi, ka ke fai kia Sihova ho'o fuakava:' ³⁴ Ka 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'oua te mou fuakava: pe ki he langi; he ko e 'afio'anga ia 'oe 'Otua: ³⁵ pe ki he fonua; he ko hono tu'ungava'e: pe ki Selūsalema; he ko e kolo ia 'oe Tu'i lahi. ³⁶ Pea 'oua na'a ke fuakava ki ho 'ulu, he 'oku 'ikai te ke fa'a ngaohi ha tu'oni lou'ulu ke hinehina pe 'uli'uli. ³⁷ Ka 'i ho'omou alea, ke "Io' pe ho'omou "Io;' mo "Ikai' pe ho'omou "Ikai:' he ko ia 'oku fakalahi 'aki 'a eni, 'oku tupu 'i he kovi.

³⁸ ¶ "Kuo mou fanongo na'e lea pehē, 'Ke totongi 'aki 'ae mata 'ae mata, mo e nifo 'ae nifo:' ³⁹ Ka 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, Ke 'oua na'a mou talia ha taha angakovi: ka ko ia te ne sipi'i ho *kou'ahē* to'omata'u, fulihi atu foki kiate ia ho kou'ahē 'e taha. ⁴⁰ Pea kapau 'e loto ha taha ke fakamaau koe, ka ne ma'u ai ho kofutu'a, tuku ke ne ma'u mo ho pulupulu foki. ⁴¹ Pea ko ia 'e fakafiu'i koe ke mo ō mo ia 'i he maile 'e taha, 'alu mo ia 'i he maile' e ua. ⁴² Foaki kiate ia 'oku kole kiate koe, pea 'oua na'a fulitu'a kiate ia 'oku fie nō meiate koe.

⁴³ ¶ "Kuo mou fanongo na'e lea pehē, 'Ke ke 'ofa ki ho kaungā'api, kae fehi'a ki ho fili.' ⁴⁴ Ka 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'Ofa ki homou ngaahi fili, tāpuaki'i 'akinautolu 'oku kape'i 'akimoutolu, fai lelei kiate kinautolu 'oku fehi'a kiate kimoutolu, pea hūfia 'akinautolu 'oku fai kovi mo fakatanga kiate kimoutolu; ⁴⁵ koe'uhi ke mou taau mo e fānau 'a ho'omou Tamai 'aia 'oku 'i he langi: he 'oku ne pule ke hopo 'ene la'ā ki he angakovi mo e angalelei, pea 'oku ne tuku 'ae 'uha ki he angatonu mo e ta'eangatonu. ⁴⁶ He kapau 'oku mou 'ofa kiate kinautolu 'oku 'ofa kiate kimoutolu, ko e hā 'ae totongi te mou ma'u? He 'ikai 'oku fai pehē 'ae kau tānaki tukuhau? ⁴⁷ Pea kapau 'oku mou fe'ofa'ofani mo homou kāinga pe, 'oku lelei lahi hake ia? He 'ikai 'oku pehē 'ae kau tānaki tukuhau? ⁴⁸ Ko ia ke haohaoa 'akimoutolu he 'oku haohaoa 'a ho'omou Tamai 'oku 'i he langi.

6

1 'Oku kei malanga 'a Kalaisi 'i he mo'unga; pea ne lea ki he foaki 'ofa, 5 Mo e lotu, 14 Mo e fakamolemole 'o hotau kāinga, 16

Ko e 'aukai, 19 Ko e potu ke tuku ki ai 'etau koloa, 24 Ko e tauhi 'oe 'Otua mo e koloa: 25 'Oku ne ako ke 'oua na'a tokanga ki he me'a fakamaama: 33 Ko e kumi ki he pule'anga 'oe 'Otua.

1 “Vakai ke 'oua na'a mou fai ho'omou foaki 'i he 'ao 'oe kakai, koe'uhi ke nau mamata ki ai: ka pehē, 'e 'ikai ha'amou totongi mei ho'omou Tamai 'oku 'i he langi. 2 “Ko ia 'oka ke ka fai ha foaki, 'oua na'a ke ifi 'ae me'a lea 'i ho 'ao, 'o hangē ko ia 'oku fai 'e he mālualo'i 'i he ngaahi falelotu mo e hala, koe'uhi ke nau ma'u 'ae fakamālō 'ae kakai. Ko 'eku tala mo'oni kiate kimoutolu, Kuo nau ma'u 'enau totongi. 3 Ka 'oka ke ka fai ha foaki, 'oua na'a 'ilo 'e ho nima to'ohema 'aia 'oku fai 'e ho nima to'omata'u: 4 Koe'uhi ke lilo ho'o foaki: pea ko ho'o Tamai 'aia 'oku 'afio'i 'i he lilo, 'e totongi fakahā 'e ia kiate koe.

5 ¶ “Pea 'oka ke ka lotu, 'oua na'a ke hangē ko e mālualo'i: he 'oku nau manako ke lotu tu'u 'i he ngaahi falelotu mo e tuliki 'oe ngaahi hala, koe'uhi ke mamata 'ae kakai kiate kinautolu. Ko 'eku tala mo'oni kiate kimoutolu, Kuo nau ma'u 'enau totongi. 6 Ka ko koe, 'oka ke ka lotu, hū ki ho'o potu lilo, pea kuo tāpuni ho matapā, lotu ki ho'o Tamai 'aia 'oku 'i he lilo; pea ko ho'o Tamai 'aia 'oku 'afio'i 'i he lilo, 'e totongi fakahā 'e ia kiate koe. 7 Ka 'oka mou ka lotu, 'oua na'a mou launoa, 'o hangē ko e hiteni: he 'oku nau mahalo 'e fanongo kiate kinautolu 'i he'enau lea lahi. 8 “Ko ia 'oua na'a mou tatau mo kinautolu: he 'oku 'ilo 'e ho'omou Tamai, 'i he te'eki ai te mou kole kiate ia, 'ae ngaahi me'a 'oku mou masiva ai. 9 Ko ia ke pehē ni ho'omou lotu: Ko 'emau Tamai 'oku 'i he langi, Ke tāpuhā ho huafa. 10 Ke hoko mai ho'o pule. Ke fai ho finangalo 'i māmani, 'o hangē 'i he langi. 11 Ke foaki mai he 'aho ni ha'amau me'akai. 12 Pea fakamolemole 'emau angahala, 'o hangē ko 'emau fakamolemolea 'akinautolu kuo fai angahala kiate kimautolu. 13 Pea 'oua na'a tuku 'akimautolu ki he 'ahi'ahi, kae fakamo'u'i 'akimautolu mei he kovi: He 'oku 'o'ou 'ae pule, mo e mālohi, mo e nāunau, 'o ta'engata. 'Emeni. 14 “He kapau te mou fakamolemole 'ae angahala 'ae kakai, 'e fakamolemolea 'akimoutolu 'e ho'omou Tamai 'i he langi. 15 Pea kapau 'e 'ikai te mou fakamolemole 'ae angahala 'ae kakai, pea 'e 'ikai fakamolemolea 'e ho'omou Tamai ho'omou angahala.

16 ¶ “Pea ka mou ka 'aukai foki, 'oua na'a mou fakamatapeko, 'o hangē ko e kau mālualo'i: he 'oku nau fakakehe honau mata, koe'uhi ke hā ki he kakai 'oku nau 'aukai. Ko 'eku tala mo'oni kiate kimoutolu, Kuo nau ma'u 'enau totongi. 17 Ka ko koe, 'oka ke ka 'aukai, pani ho 'ulu, mo kaukau 'i ho mata; 18 Koe'uhi ke 'oua na'a hā ho'o 'aukai ki he kakai, ka ki ho'o Tamai 'aia 'oku 'i he lilo: pea ko ho'o Tamai 'aia 'oku ne 'afio'i 'i he lilo, te ne totongi fakahā kiate koe.

19 ¶ “Oua ‘e fokotu‘u ma‘amoutolu ‘ae koloa ‘i māmani, ‘aia ‘oku kai ai ‘e he ane mo e ‘ume‘umea, pea ‘oku hae‘i ‘e he kau kaiha‘a ‘o kaiha‘asi: 20 Kae fokotu‘u ma‘amoutolu ‘ae koloa ‘i he langi, ‘aia ‘e ‘ikai kai ai ‘e he ane pe ko e ‘ume‘umea, pea ‘e ‘ikai hae‘i ia ‘e ha kaiha‘a ke kaiha‘asi: 21 He ko e potu ‘oku ‘i ai ho‘omou koloa, pea ‘e ‘i ai foki mo homou lotu. 22 Ko e maama ‘oe sino ko e mata: ko ia kapau ‘oku lelei ho mata, ‘e fonu ho sino kotoa ‘i he maama. 23 Pea kapau ‘oku kovi ho mata, ‘e fakapo‘uli ho sino kotoa: ko ia kapau kuo fakapo‘uli ‘ae maama ‘oku ‘iate koe, ‘e fēfē hono lahi ‘oe fakapo‘uli ko ia!

24 ¶ “Oku ‘ikai fa‘a tauhi ‘e ha tangata ‘ae ‘eiki ‘e toko ua: he te ne fehi‘a ki he tokotaha, kae ‘ofa ki he tokotaha; pea te ne kau mo e tokotaha, kae si‘aki ‘ae tokotaha. ‘E ‘ikai te mou fa‘a tauhi ‘ae ‘Otua mo e Koloa, 25 “Ko ia ‘oku ou tala atu ai kiate kimautolu, ‘Oua na‘a mou tokanga ki ho‘omou mo‘ui, ki ha me‘a te mou kai, pe ha me‘a te mou inu; pe ki homou sino, ‘i ha me‘a te mou ‘ai ki ai. ‘Ikai ‘oku lahi ‘ae mo‘ui ‘i he me‘akai, mo e sino ‘i he kofu? 26 Vakai ki he fanga manu ‘oe ‘atā: ‘oku ‘ikai te nau tūtuu‘i pe tu‘usi, pe fetuku ki ha feleoko; ka ‘oku fafanga ‘akinautolu ‘e ho‘omou Tamai ‘i he langi. ‘Ikai ‘oku lahi hake ‘akimoutolu ‘iate kinautolu? 27 Ko hai ia ‘iate kimoutolu ‘e fa‘a fakalōloa si‘i ki he‘ene mo‘ui ‘i he‘ene tokanga ki ai? 28 “Pea ko e hā ‘oku mou tokanga ai ki he kofu? Tokanga ki he fisi‘i ‘akau ‘oe ngoue, ‘oku fele‘i ‘enau tupu; ‘oku ‘ikai te nau ngāue, pea ‘oku ‘ikai te nau filo: 29 Ka ‘oku ou tala atu kiate kimoutolu, na‘e ‘ikai tatau ‘ae teunga ‘o Solomone ‘i hono nāunau kotoa pē mo ha taha ‘okinautolu na. 30 Pea ko ia, kapau ‘oku fakakofu pehē ‘e he ‘Otua ‘ae mohuku ‘oe ngoue, ‘aia ‘oku ‘i ai he ‘aho ni, kae lī ki he ngoto‘umu ‘apongipongi, pea ‘e ‘ikai lahi hake‘ene *fie fakakofu‘i* ‘akimoutolu, ‘akimoutolu ‘oku si‘i ho‘omou tui? 31 “Ko ia ‘oua na‘a mou tokanga, ‘o pehē, ‘Ko e hā te tau kai?’ pe, ‘Ko e hā te tau inu?’ pe, ‘Te tau kofu‘aki ‘ae hā?’ 32 (He ‘oku kumi ‘e he Senitaile ki he ngaahi me‘a ni kotoa pē:) he ‘oku ‘ilo ‘e ho‘omou Tamai ‘i he langi ‘oku mou masiva ‘i he ngaahi me‘a ni kotoa pē. 33 Ka mou fuofua kumi ‘ae pule‘anga ‘oe ‘Otua, mo ‘ene mā‘oni‘oni; pea ‘e fakalahi ‘aki ‘ae ngaahi me‘a ni kotoa pē kiate kimoutolu. 34 Ko ia ke ‘oua na‘a mou tokanga ki he ‘apongipongi: koe‘uhi ‘e tokanga ‘ae ‘apongipongi ki he ngaahi me‘a ‘o‘ona. ‘Oku tatau mo e ‘aho ‘a hono kovi.

7

1 Ko e faka‘osi ‘oe malanga ‘a Kalaisi ‘i he mo‘unga, mo ‘ene valoki ‘ae fakamaau ta‘etotonu, 6 ‘Oku ne ta‘ofi ‘ae lī ‘oe me‘a mā‘oni‘oni ki he kulī, 7 Ko ‘ene enginaki ke lotu, 13 Ke hū ‘i he matapā fāsi‘i, 15 Ke vakai telia ‘ae kau palōfita kākā, 21 Ke ‘oua

na'a fanongo pe, kae fai ki he lea: 24 Ke hangē ko e fale kuo langa ki he funga maka, 26 Kae 'ikai 'i he 'one'one.

1 “Oua na'a mou fakamaau, telia na'a fakamaaua 'akimoutolu. 2 He ko e anga ko ia 'oku mou fakamaau 'aki, 'e fakamaaua ai 'akimoutolu: pea ko e fuofua ko ia te mo fua 'aki, 'e toe fua 'aki ia kiate kimoutolu. 3 Pea ko e hā 'oku ke tokanga ai ki he malamala'i 'akau 'oku 'i he mata 'o ho kāinga, ka 'oku 'ikai te ke tokanga ki he fu'u 'akau 'oku 'i ho mata 'o'ou? 4 Pea 'e fēfē ha'o fa'a pehē ki ho kāinga, 'Tuku ke u to'oa mai 'ae malamala'i 'akau mei ho mata:' kae vakai, 'oku ai 'ae fu'u 'akau 'i ho mata 'o'ou? 5 Ko e mālualoi koe, tomu'a, lī 'ae fu'u 'akau mei ho mata 'o'ou; pea te ke toki mamata totonu ke to'o 'ae malamala'i 'akau mei he mata 'o ho kāinga.

6 ¶ “Oua na'a 'oatu 'ae me'a mā'oni'oni ki he fanga kulī, pe sī ho'omou mata'itofe ki he fanga puaka, telia na'a nau malamalaki ia 'i honau lalo va'e, pea foki mai 'o haehae 'akimoutolu.

7 ¶ “Kole, pea 'e foaki ia kiate kimoutolu; kumi, pea te mou 'ilo; tukituki, pea 'e to'o ia kiate kimoutolu: 8 He ko ia kotoa pē 'oku kole, 'oku ne ma'u; pea ko ia 'oku kumi, 'oku ne 'ilo; pea ko ia 'oku tukituki, 'e to'o kiate ia. 9 He ko e tangata fē 'iate kimoutolu, kapau 'e kole mā 'e hono foha, te ne 'oange ki ai ha maka? 10 Pe kapau te ne kole ha ika, 'e 'oange ki ai ha ngata? 11 Ko ia kapau 'oku mou 'ilo, ka ko e angakovi, ke foaki 'ae ngaahi me'a lelei ki ho'omou fānau, 'e fēfē hono lahi hake 'oe fie foaki 'ae ngaahi lelei 'e ho'omou Tamai 'oku 'i he langi kiate kinautolu 'oku kole kiate ia? 12 Ko ia, ko e me'a kotoa pē 'oku mou loto ke fai 'e he kakai kiate kimoutolu, ke mou fai ia kiate kinautolu: he ko e fono ia mo e kau palōfita.

13 ¶ “Mou hū 'i he matapā fāsi'i: he 'oku fālahi 'ae matapā, mo 'ata'atā 'ae hala, 'oku fakatau ki he mate, pea 'oku hū ai 'ae tokolahi. 14 Koe'uhi 'oku fāsi'i 'ae matapā, mo lausi'i 'ae hala, 'oku fakatau ki he mo'ui, pea 'oku 'ilo ia 'e he tokosi'i pe.

15 ¶ “Vakai telia 'ae kau palōfita kākā, 'oku ha'u kiate kimoutolu 'oku kofu fakasipi, ka ko e fanga ulofi fekai 'i loto 'akinautolu. 16 Te mou 'ilo 'akinautolu 'i honau ngaahi fua. He 'oku toli 'e he kakai 'ae fua 'oe vaine 'i he 'akau talatala, pe ko e fiki 'i he talatala'āmoa? 17 Pea pehē, 'oku tupu 'i he 'akau lelei kotoa pē 'ae fua lelei; kae tupu 'i he 'akau kovi 'ae fua kovi. 18 'E 'ikai fa'a tupu 'i he 'akau lelei 'ae fua kovi, pe tupu 'i he 'akau kovi 'ae fua lelei. 19 Ko e 'akau kotoa pē 'oku 'ikai tupu ai 'ae fua lelei 'oku tā hifo, pea laku ki he afi. 20 Ko ia te mou 'ilo 'akinautolu 'i honau ngaahi fua.

21 ¶ “'E 'ikai hū ki he pule'anga 'oe langi 'akinautolu kotoa pē 'oku pehē mai kiate au, 'Eiki, 'Eiki,' ka ko ia 'oku ne fai 'ae

finangalo 'o 'eku Tamai 'oku 'i he langi. ²² 'E pehē kiate au 'e he tokolahi 'i he 'aho ko ia, "Eiki, 'Eiki, 'ikai na 'a mau akonaki 'i ho huafa? Pea 'i ho huafa na 'a mau kapusi kitu 'a 'ae kau tēvolo? Pea 'i ho huafa na 'a mau fai 'ae ngaahi me 'a mana lahi?" ²³ Pea te u toki fakahā kiate kinautolu, 'Na'e 'ikai 'aupito te u 'iloa 'akimoutolu: 'alu 'iate au 'akimoutolu 'oku fai kovi.'

²⁴ ¶ "Ko ia 'oku ne fanongo ki he 'eku tala ni, pea fai ki ai, te u fakatatau ia ki he tangata poto, na'e langa hono fale 'i he *funga* maka: ²⁵ Pea tō 'ae 'uha, pea 'oho mai 'ae vai, pea hoko mo e havili, 'o tō ki he fale ko ia; ka na'e 'ikai holo ia: he na'e langa ia 'i he *funga* maka. ²⁶ "Ka ko ia ia 'oku fanongo ki he 'eku ngaahi tala ni, pea 'ikai fai ki ai, 'e fakatatau ia ki he tangata vale, 'aia na'e langa hono fale 'i he 'one'one: ²⁷ Pea tō 'ae 'uha, pea 'oho mai 'ae vai, pea hoko mo e havili, 'o tō ki he fale ko ia; pea holo ia: pea ko e me 'a lahi 'a hono holoki." ²⁸ Pea kuo faka'osi 'e Sisu 'ae ngaahi tala ni, pea ofo 'ae kakai 'i he'ene akonaki: ²⁹ He na'a ne akonaki 'i 'akinautolu 'o taau mo ia 'oku mālohi, kae 'ikai hangē ko e kau tangata tohi.

8

2 Ko e fakama'a 'e Kalaisi 'ae kilia, 5 Ko e fakamo'ui 'ae tamaio'eiki 'ae senituliō, 14 Mo e fa'ē 'ae uaifi 'o Pita, 16 Mo e tokolahi na'e mahaki; 18 Ko e fakahā hono 'uhinga 'ae muimui 'iate ia: 23 Ko e lolomi 'ae taufa 'i tahi, 28 Mo 'ene kapusi 'ae kau tēvolo mei he ongo tangata na'a nau 'ulusino ai, 31 'O ne tuku ke nau 'ulusino 'i he fanga puaka.

¹ Pea kuo 'alu hifo 'a Sisu mei he mo'unga, pea muimui 'iate ia 'ae kakai tokolahi. ² Pea 'iloange, kuo ha'u 'ae tangata kilia 'o hū kiate ia, 'o pehē, "'Eiki, kapau ko ho finangalo, 'oku ke fa'a fakama'a au." ³ Pea mafao atu 'e Sisu 'a hono nima, 'o ala kiate ia, 'o pehē, "Ko hoku loto ia; ke ke ma'a koe." Pea fakama'a leva hono kilia. ⁴ Pea pehē 'e Sisu kiate ia, "Vakai ke 'oua na'a ke tala ia ki ha tokotaha; ka ke 'alu, 'o fakahā koe ki he taula'eiki, mo 'oatu 'ae me'a'ofa na'e fekau 'e Mōsese, ko e fakamo'oni kiate kinautolu."

⁵ ¶ Pea kuo hoko 'a Sisu ki Kapaneume, na'e ha'u kiate ia ha 'eikitau, 'o kole kiate ia, ⁶ 'O ne pehē, "'Eiki, 'oku tokoto 'eku tamaio'eiki 'i 'api 'oku mahaki 'i he mahaki tete, pea mamahi lahi." ⁷ Pea pehēange 'e Sisu kiate ia, "Te u 'alu atu 'o fakamo'ui ia." ⁸ Pea lea 'ae 'eikitau, 'o pehēange, "'Eiki, 'oku 'ikai taau mo au ke ke hū ki hoku fale: kae fai pe ha'o lea, pea 'e mo'ui ai 'eku tamaio'eiki. ⁹ He ko e tangata pule'ia au, ka 'oku ai 'ae kautau 'oku ou pule'i: pea 'oku ou pehē ki ha taha, "Alu," pea 'alu ia; pea ki ha taha, "Ha'u," pea ha'u ia; pea ki he'eku tamaio'eiki, 'Fai eni,' pea 'oku ne fai ia." ¹⁰ Pea kuo fanongo 'a Sisu, pea ofo ia, 'o ne pehē kiate kinautolu na'e muimui mai, "'Oku ou

tala mo'oni atu kiate kimoutolu, na'a mo 'Isileli, 'oku 'ikai te u 'ilo ai ha tui 'e pehē ni hono lahi. ¹¹ Pea 'oku ou tala 'atu kiate kimoutolu, 'E ha'u 'ae tokolahi mei he potu hahake mo e potu lulunga, 'onau nonofo mo 'Epalahame, mo 'Aisake, mo Sēkope, 'i he pule'anga 'oe langi. ¹² Ka ko e fānau 'oe pule'anga 'e kapusi kitua'ā ki he fakapo'uli: pea 'e 'i ai 'ae tangi mo e fengai'itaki 'oe nifo." ¹³ Pea talaange 'e Sisu ki he 'eikitau, "Ke ke 'alu, pea 'e fai kiate koe, 'o hangē ko ho'o tui." Pea na'e mo'ui 'ene tamaio'eiki 'i he feitu'ula'ā ko ia.

¹⁴ ¶ Pea kuo hū 'a Sisu ki he fale 'o Pita, pea mamata ia ki he fa'ē 'a hono uaifi 'oku tokoto ia, 'i he mahaki ko e mofi. ¹⁵ Pea na'a ne ala ki hono nima, pea mahu'i 'iate ia 'ae mofi: pea tu'u hake ia, 'o ne tauhi 'akinautolu.

¹⁶ ¶ Pea kuo efiāfi, na'a nau 'omi kiate ia 'ae tokolahi kuo 'ulusino ai 'ae kau tēvolo: pea ne kapusi 'ae kau laumālie 'aki 'a 'ene lea, 'o ne fakamo'ui 'akinautolu kotoa pē na'e mahaki: ¹⁷ Koe'uhi ke fakamo'oni 'aia na'e lea 'aki 'e he palōfita ko 'Isaia, 'o pehē, "Ko ia ia ne to'o 'etau ngaahi vaivai, 'o ne fua 'etau ngaahi mamahi."

¹⁸ ¶ Pea 'i he mamata 'a Sisu kuo tokolahi 'ae kakai 'oku foliaki 'iate ia, ne ne fekau ke 'alu ki he kauvai 'e taha. ¹⁹ Pea na'e ha'u 'ae tangata tohi 'e tokotaha, 'o ne pehē kiate ia, "Eiki, te u muimui 'iate koe 'i he potu kotoa pē te ke 'alu ki ai." ²⁰ Pea pehēange 'e Sisu kiate ia, "Oku ma'u 'e he fanga fokisi 'ae tafu, mo e fanga manu 'oe 'atā 'ae mohe'anga; ka 'oku 'ikai ma'u 'e he Foha 'oe tangata ha potu ke tokoto ai hono 'ulu." ²¹ Pea pehē 'ene ākonga 'e taha kiate ia, "Eiki, tuku au ke u tomu'a 'alu 'o tanu 'eku tamai. ²² Ka na'e talaange 'e Sisu kiate ia, "Muimui 'iate au; pea tuku ke tanu 'e he mate honau mate."

²³ ¶ Pea kuo heka vaka ia, kae muimui 'ene kau ākonga 'iate ia. ²⁴ Pea vakai, na'e tō 'ae taufa lahi 'i he tahi, pea fakapūlou 'aki 'ae vaka 'ae ngaahi peau: ka na'e mohe ia. ²⁵ Pea ha'u 'ene kau ākonga, 'o fafangu ia, mo nau pehē, "Eiki, fakamo'ui 'akimautolu; kuo tau mate!" ²⁶ Pea pehēange 'e ia kiate kinautolu, "Ko e hā 'oku mou manavahē ai, 'akimoutolu 'oku si'i ho'omou tui?" Pea toki tu'u hake ia, 'o lolomi 'ae matangi mo e tahi; pea na'e tofukī *leva*. ²⁷ Ka na'e ofo ai 'ae kau tangata, 'onau pehē, "Ko e tangata hā eni, koe'uhi 'oku talangofua kiate ia 'ae matangi mo e tahi!"

²⁸ ¶ Pea kuo hoko ia ki he kauvai 'e taha, ki he fonua 'oe Kekesini, na'e fakafetaulaki kiate ia 'ae toko ua na'e 'ulusino ai 'ae kau tēvolo, ko 'ena omi mei he ngaahi fa'itoka, kuo lili 'aupito 'aupito, ko ia na'e 'ikai fa'a 'alu ai ha taha 'o ofi ki he hala ko ia. ²⁹ Pea 'iloange, kuo na kalanga, 'o pehē, "Ko e hā 'akimaua kiate koe, 'e Sisu, ko e 'Alo 'oe 'Otua? He kuo ke ha'u ki heni ke tomu'a tautea 'akimaua 'i he te'eki ai hoko 'ae

kuonga?” ³⁰ Pea na‘e ‘i he mama‘o atu ‘iate kinautolu ‘ae fanga puaka lahi na‘e fafanga. ³¹ Pea kole ‘ae kau tēvolo kiate ia, ‘o pehē, “Kapau ‘oku ke kapusi ‘akimautolu kitu‘a, tuku ke mau hū ki he fanga puaka.” ³² Pea talaange ‘e ia kiate kinautolu, “Alu.” Pea kuo nau ha‘u kitu‘a, mo nau hū ki he fanga puaka: pea ‘iloange, kuo felele‘i ‘o ‘oho ‘ae fanga puaka kotoa pē ‘i he potu tahifohifo ki tahi, pea ‘auha ai ‘i he vai. ³³ Pea fehōlaki ‘akinautolu na‘e tauhi ia, ‘o ‘alu ki he kolo, pea fakahā ‘ae me‘a kotoa pē, mo ia kuo hoko kiate kināua na‘e ‘ulusino ai ‘ae kau tēvolo. ³⁴ Pea vakai, na‘e ha‘u kitu‘a ‘ae kolo kotoa pē ke nau fakafetaulaki kia Sisu: pea kuo nau mamata ki ai, na‘a nau kole *kiate ia* ke ne ‘alu mei honau fonua.

9

2 Ko e fakamo‘ui ‘e Kalaisi ‘ae tokotaha na‘e mahaki tete, 9 Ko e ui ‘o Mātiu mei he tukuhau‘anga, 10 ‘Oku kai ia mo e kau tānaki tukuhau mo e kau angahala, 14 ‘Oku ne langomaki‘i ‘ae ta‘e‘aukai ‘a ‘ene kau ākongā, 20 Ko e fakamo‘ui ‘oe ‘au, 23 Ko e fokotu‘u mei he mate ‘ae ‘ofefine ‘o Sailosi, 27 Ko e faka‘ā ‘ae mata ‘oe ongo tangata kui, 32 Mo ne fakamo‘ui ‘ae tangata noa na‘e ‘ulusino ai ‘ae tēvolo, 37 ‘Oku ‘ofa mamahi ia ki he kakai.

¹ Pea na‘e heka vaka ia, ‘o folau atu, ‘o ha‘u ki hono kolo. ² Pea vakai, na‘a nau ‘omi kiate ia ‘ae tangata na‘e mahaki tete, ‘oku tokoto ‘i he mohenga: pea mamata ‘a Sisu ki he‘enau tui, pea pehē ‘e ia ki he mahaki tete; “Foha, ke ke fiemālie; kuo fakamolemole ho‘o ngaahi angahala.” ³ Pea vakai, kuo pehē ‘e he ni‘ihi ‘oe kau tangata tohi ‘i honau loto, “Oku lea fie ‘Otua ‘ae tangata ni.” ⁴ Pea pehē ‘e Sisu, ‘i he‘ene ‘ilo ‘enau ngaahi mahalo, “Ko e hā ‘oku mou mahalo kovi ai ‘i homou loto? ⁵ He ‘oku faingofua ‘ae fē, ke lea, ‘Kuo fakamolemole ho‘o ngaahi angahala;’ pe ko e lea ‘Tu‘u hake ‘o ‘eve‘eva?’ ⁶ Ka koe‘uhi ke mou ‘ilo kuo ‘i he Foha ‘oe tangata ‘ae mālohi ‘i māmani ke fakamolemole ‘ae angahala, (pea toki pehē ‘e ia ki he mahaki tete,) “Tu‘u hake, to‘o ho mohenga, ‘o ‘alu ki ho fale.” ⁷ Pea tu‘u hake ia, ‘o ‘alu ki hono fale. ⁸ Pea ‘i he mamata ki ai ‘ae kakai, na‘a nau ofo, ‘o fakamālō ki he ‘Otua, ‘aia kuo ne tuku ‘ae mālohi pehē ki he tangata.

⁹ ¶ Pea ‘i he ‘alu atu ‘a Sisu mei ai, na‘a ne mamata ki he tangata ko Mātiu hono hingoa, ‘oku nofo ‘i he tukuhau‘anga: pea pehē ‘e ia kiate ia, “Muimui ‘iate au.” Pea tu‘u hake ia, ‘o muimui ‘iate ia.

¹⁰ ¶ Pea kuo nofo ‘a Sisu ‘i he fale ke kai, vakai, na‘e ha‘u ‘ae tokolahi ‘oe tānaki tukuhau mo e angahala, ‘onau nonofo mo ia mo ‘ene kau ākongā. ¹¹ Pea kuo mamata ki ai ‘ae kau Fālesi, pea nau pehē ki he‘ene kau ākongā, “Ko e hā ‘oku kai fakataha ai homou ‘Eiki mo e kau tānaki tukuhau mo e angahala?”

¹² Pea kuo fanongo ki ai 'a Sisu, pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Oku 'ikai 'aonga 'ae faito 'o kiate kinautolu 'oku mālōlō, ka ki he mahaki. ¹³ Ka mou 'alu 'o kumi ki hono 'uhinga 'oe *lea ni*, "Oku ou loto ki he anga'ofa, kae 'ikai ki he feilaulau:' he na'e 'ikai te u ha'u ke ui 'ae mā'oni'oni, ka ko e angahala ki he fakatomala."

¹⁴ ¶ Pea toki ha'u kiate ia 'ae kau ākongā 'a Sione, 'onau pehē, "Ko e hā 'oku mau fa'a 'aukai ai mo e kau Fālesi, ka 'oku 'ikai 'aukai 'a ho'o kau ākongā?" ¹⁵ Pea pehēange 'e Sisu kiate kinautolu, "E fa'a tangi 'ae kāinga 'oe tangata ta'ane, 'oku kei 'iate kinautolu 'ae tangata ta'ane? Ka 'e hoko 'ae ngaahi 'aho, 'e 'ave ai 'ae tangata ta'ane 'iate kinautolu, pea te nau toki 'aukai ai. ¹⁶ Oku 'ikai ha taha te ne 'ai ha kongā me'a fo'ou ki he kofu motu'a, he ko ia 'oku 'ai ke 'oposi 'aki 'oku mafaufau ai 'ae kofu, pea 'āsili ai hono mahaehae. ¹⁷ Oku 'ikai foki 'utu 'e he kakai 'ae uaine fo'ou ki he ngaahi hina motu'a: ka pehē, 'e mahaehae 'ae hina, pea tafe kitu'a 'ae uaine, pea maumau 'ae ngaahi hina: ka 'oku nau 'utu 'ae uaine fo'ou ki he ngaahi hina fo'ou, pea tolonga ai pe fakatou'osi."

¹⁸ ¶ Pea lolotonga 'ene *lea* 'aki 'ae ngaahi me'a ni kiate kinautolu, vakai, na'e ha'u 'ae pule 'e taha, 'o hū kiate ia, 'o pehē, "Ko hoku 'ofefine kuo mate ni: ka ke ha'u 'o hilifaki ho nima kiate ia, pea 'e mo'ui ia." ¹⁹ Pea tu'u hake 'a Sisu, pea mo 'ene kau ākongā 'o muimui 'iate ia.

²⁰ ¶ Pea vakai, ko e fefine na'e mahaki 'i he ta'u 'e hongofulu ma ua 'i he 'au 'ae toto, na'e ha'u 'o muimui 'iate ia, pea ala ki he kapa 'o hono kofu: ²¹ He na'e pehē 'e ia 'i hono loto, "Kapau te u fa'a ala ki hono kofu pe, te u mo'ui ai." ²² Pea tafoki ki mui 'a Sisu, 'o ne mamata kiate ia, pea ne pehē, "Ofefine, ke ke fiamālie; kuo fakamo'ui koe 'e ho'o tui." Pea fakamo'ui 'ae fefine talu mei he feitu'ula'ā ko ia. ²³ Pea kuo hū 'a Sisu ki he fale 'oe pule, 'o mamata ki he kau ifi fangufangu, mo e kakai 'oku tangilāulau, ²⁴ pea ne pehē kiate kinautolu, "Mou tutuku: he 'oku 'ikai mate 'ae ta'ahine, ka 'oku mohe." Pea na'a nau kata manuki'i ia. ²⁵ Pea kuo tuku atu 'ae kakai, pea hū ange ia, pea puke 'e ia hono nima, pea tu'u hake 'ae ta'ahine. ²⁶ Pea mafola atu hono ongoongo ki he fonua kotoa pē ko ia.

²⁷ ¶ Pea 'i he 'alu 'a Sisu mei ai, na'e muimui 'iate ia 'ae ongo tangata kui, 'o na tangi, 'o pehē, "Ko e 'Alo 'o Tevita, 'alo'ofa mai kiate kimaua." ²⁸ Pea kuo hū ia ki he fale, pea ha'u kiate ia 'ae ongo tangata kui: pea pehēange 'e Sisu kiate kinaua, "Oku mo tui 'oku ou mafai 'a eni?" Pea na talaange kiate ia, "Io, 'Eiki." ²⁹ Pea ala ia ki hona mata, mo ne pehē, "Ke hoko kiate kimoua 'o hangē ko ho'omo tui." ³⁰ Pea 'ā ai hona mata; pea fekau mālohi 'e Sisu kiate kinaua, 'o pehē, "Vakai ke 'oua na'a

‘ilo ia ‘e ha taha.”³¹ Ka kuo na ō, pea na ongoongo atu ia ‘i he fonua kotoa pē ko ia.

³² ¶ Pea ‘i he‘enau ‘alu atu, vakai, ‘oku nau ‘omi kiate ia ‘ae tangata noa ‘oku ‘ulusino ai ‘ae tēvolo.³³ Pea kuo kapusi atu ‘ae tēvolo, pea lea ai ‘ae noa: pea ofo ‘ae kakai, ‘onau pehē, “*Talu mei mu’a na’e ‘ikai ‘aupito mamata ‘i ‘Isileli ha me’a pehē.*”³⁴ Ka na’e pehē ‘e he kau Fālesi, “Oku kapusi ‘e ia ‘ae kau tēvolo ‘i he ‘eiki ‘oe kau tēvolo.”³⁵ Pea na’e fononga fano ‘a Sisu ki he ngaahi kolo kotoa pē mo e potu kakai, ‘o akonaki ‘i honau ngaahi falelotu, ‘o malanga‘aki ‘ae ongoongolelei ‘oe pule‘anga, pea fakamo‘ui ‘ae mahaki kotoa pē mo e hangatāmaki kotoa pē ‘oe kakai.

³⁶ ¶ Ka ‘i he‘ene mamata ki he kakai, na’e ‘ofa mamahi ia kiate kinautolu, koe‘uhi na’a nau māfasia pea tukuhāusia, ‘o hangē ko e fanga sipi ta‘ehanautauhi.³⁷ Pea toki pehē ai ‘e ia ki he‘ene kau ākongā, “Ko e mo‘oni ‘oku lahi ‘ae ta‘u, ka ‘oku tokosi‘i ‘ae kau ngāue;”³⁸ Ko ia mou lotu ki he ‘Eiki ‘oe ta‘u, koe‘uhi ke ne fekau atu ‘ae kau ngāue ki he‘ene ta‘u.”

10

1 Ko e fekau ‘e Kalaisi hono kau ‘aposestolo, ‘o ne tuku kiate kinautolu ke nau fai ‘ae ngaahi mana, 5 ‘Oku ne tuku kiate kinautolu ‘enau ngāue, ‘o ne akonaki‘i ‘akinautolu, 16 ‘Oku ne fakafiemālie‘i ‘akinautolu, koe‘uhi ko e ngaahi fakatanga: 40 ‘Oku ne faka‘ilo ‘ae tāpuaki kiate kinautolu te nau ma‘u ‘akinautolu.

¹ Pea kuo ne ui ke ha‘u kiate ia ‘ene kau ākongā ‘e toko hongofulu ma toko ua, na’a ne tuku kiate kinautolu ‘ae mālohi, ke nau kapusi ‘ae ngaahi laumālie ta‘ema‘a, pea ke nau fakamo‘ui ‘ae mahaki kotoa pē, mo e hangatāmaki kotoa pē.² Pea ko e hingoa eni ‘oe kau ‘aposestolo ‘e toko hongofulu ma toko ua; Ko e ‘uluaki, ko Saimone, ‘oku ui ko Pita, mo ‘Anitelū ko hono tokoua; ko Semisi ko e *foha* ‘o Sepeti, mo Sione ko hono tokoua; ³ Ko Filipe, mo Pātolomiu; ko Tōmasi, mo Mātiu ko e tāmaki tukuhau; ko Semisi ko e *foha* ‘o ‘Alefiusi, mo Lepiusi, na’e ui ko Tatiusi; ⁴ Ko Saimone ko e Kēnani, mo Siutasi ‘Isikaliote, ‘aia ne lavaki‘i ia. ⁵ Ko e toko hongofulu ma toko ua eni na’e tuku atu ‘e Sisu, ‘o ne fekau‘i ‘akinautolu, ‘o pehē, “Oua na’a mou ‘alu ‘i ha hala ‘oe Senitaile, pea ‘oua na’a mou hū ki ha kolo ‘oe kakai Samēlia;” ⁶ Ka mou ‘alu mu’a ki he fanga sipi hē ‘oe fale ‘o ‘Isileli. ⁷ Pea ka mou ka ‘alu, mou malanga, ‘o pehē, “Oku ofi ‘ae pule‘anga ‘oe langi.”⁸ Fakamo‘ui ‘ae mahaki, fakama‘a ‘ae kilia, fokotu‘u ‘ae mate, kapusi ‘ae kau tēvolo: kuo mou ma‘u ta‘etotongi, pea ‘oatu ta‘etotongi. ⁹ ‘Oua na’a tokonaki ki homou no‘o ha koula, pe ha siliva, pe ha kapa. ¹⁰ pe ha kato ki he fononga, pe ha

kofutu'a 'e ua, pe ha topuva'e, pe ha tokotoko: he 'oku taau mo e tangata ngāue ke ne ma'u 'e ia ha'a ne tauhi. ¹¹ "Pea ko e kolo mo e potu kakai kotoa pē te mou hū ki ai, mou fehu'i pe ko hai 'i ai 'oku angalelei; pea mou nofo ai kae'oua ke mou toki 'alu. ¹² Pea ka mou ka hū ki he fale, tāpuaki 'i ia. ¹³ Pea kapau 'oku lelei 'ae fale, 'e hoko ki ai ho'omou tāpuaki: pea kapau 'oku 'ikai lelei, 'e foki mai ho'omou tāpuaki kiate kimoutolu. ¹⁴ Pea ko ia 'e 'ikai ma'u 'akimoutolu, pe fanongo ki ho'omou lea, 'oka mou ka 'alu mei he fale pe ko e kolo ko ia, mou tūtūu'i 'ae efu mei homou va'e. ¹⁵ 'Oku ou tala mo'oni kiate kimoutolu, 'E kātakingofua 'ae fonua ko Sotoma mo Komola 'i he 'aho fakamaau, 'i he kolo ko ia.

¹⁶ ¶ "Vakai, 'oku ou fekau atu 'akimoutolu 'o hangē ko e fanga sipi 'i he lotolotonga 'oe fanga ulofi: ko ia ke mou poto 'o hangē ko e ngata, pea angalelei 'o hangē ko e lupe. ¹⁷ Kae vakai ki he kakai: he te nau tukuange 'akimoutolu ki he kau fakamaau, pea te nau haha 'akimoutolu 'i honau ngaahi falelotu; ¹⁸ Pea 'e taki 'akimoutolu ki he 'ao 'oe kau pule mo e ngaahi tu'i koe'uhi ko au, ko e fakamo'oni kiate kinautolu mo e Senitaile. ¹⁹ Pea ka nau ka tuku atu 'akimoutolu, 'oua na'a mou feinga pe fēfē pe ko e hā te mou lea 'aki: koe'uhi 'e foaki kiate kimoutolu 'i he feitu'ula'ā ko ia, 'aia te mou lea 'aki. ²⁰ He 'oku 'ikai ko kimoutolu 'oku lea, ka ko e Laumālie 'o ho'omou Tamai 'oku lea 'iate kimoutolu. ²¹ "Pea 'e tuku atu 'e he tangata *hono* tokoua ki he mate, mo e tamai 'ene tamasi'i: pea 'e tu'u hake 'ae fānau ki he mātu'a, 'o pule ke mate 'akinautolu. ²² Pea 'e fehi'anekina 'akimoutolu 'i he kakai kotoa pē koe'uhi ko hoku hingoa: ka ko ia 'e kātaki 'o a'u ki he ngata'anga 'e mo'ui ia. ²³ Pea ka nau ka fakatanga 'akimoutolu 'i ha kolo, mou feholaki ki ha *kolo* kehe; he 'oku ou tala mo'oni atu kiate kimoutolu, 'E te'eki ai te mou 'osiki 'ae ngaahi kolo 'o 'Isileli 'i ho'omou 'alu, ka kuo hoko mai 'ae Foha 'oe tangata. ²⁴ "'Oku 'ikai lahi hake 'ae ākonga 'i he'ene akonaki, pe ko e tamaio'eiki 'i he'ene 'eiki. ²⁵ 'Oku lahi ki he ākonga ke na tatau mo 'ene akonaki, pea mo e tamaio'eiki mo 'ene 'eiki. Kapau kuo nau ui 'ae 'eiki 'oe fale ko Pelisipupe, 'ikai 'e lahi hake kiate kinautolu 'i hono fale? ²⁶ Ko ia 'oua na'a manavahē kiate kinautolu: he 'oku 'ikai ha me'a 'oku 'ufi'ufi 'e ta'efakahā; pea fufū, 'e ta'e'iloa. ²⁷ "Ko ia 'oku ou tala kiate kimoutolu 'i he po'uli, mou lea 'aki ia 'i he maama: pea ko ia 'oku mou ongo'i 'i he telinga, mou malanga'aki ia 'i he tu'a fale. ²⁸ Pea 'oua na'a manavahē kiate kinautolu 'oku tāmāte'i 'ae sino, ka 'oku 'ikai fa'a tāmāte'i 'ae laumālie: kae manavahē mu'a kiate ia 'oku mafai ke faka'auha 'ae laumālie mo e sino 'i heli. ²⁹ 'ikai 'oku fakatau 'ae hiki'i manupuna 'e ua 'aki 'ae pa'anga si'i 'e taha? Ka 'e 'ikai ha'ana taha 'e tō ki he kelekele ka 'i *he loto* 'o ho'omou Tamai. ³⁰ Ka ko e ngaahi

tu'oni lou'ulu 'o homou 'ulu kuo lau kotoa pē. ³¹ Ko ia ke 'oua na'a mou manavahē, he 'oku mou mahu'inga lahi 'i he fanga hiki'i manu lahi. ³² "Pea ko ia ia 'e fakahā au 'i he 'ao 'oe kakai, te u fakahā foki ia 'i he 'ao 'o 'eku Tamai 'oku 'i he langi. ³³ Ka ko ia te ne li'aki au 'i he 'ao 'oe kakai, te u li'aki foki ia 'i he 'ao 'o 'eku Tamai 'oku 'i he langi. ³⁴ "Oua na'a mou mahalo kuo u ha'u ke 'omi 'ae melino ki māmani: na'e 'ikai te u ha'u ke 'omi 'ae melino, ka ko e heletā. ³⁵ He kuo u ha'u ke 'fakafehi'a 'ae tangata ki he'ene tamai, mo e ta'ahine ki he'ene fa'ē, mo e ta'ahine 'i he fono ki he'ene fa'ē 'i he fono.' ³⁶ Pea 'ko e fili 'oe tangata 'akinautolu 'oku nofo mo ia 'i hono fale.' ³⁷ Ko ia 'oku 'ofa lahi hake ki he tamai pe ko e fa'ē 'iate au, 'oku 'ikai taau mo ia ke ne ma'u au: pea ko ia 'oku 'ofa lahi hake ki hono foha pe 'ofefine 'iate au, 'oku 'ikai taau mo ia ke ne ma'u au. ³⁸ Pea ko ia 'oku 'ikai to'o hake 'ene 'akau māfasia 'o muimui 'iate au, 'oku 'ikai taau mo ia ke ne ma'u au. ³⁹ Ko ia 'oku kalofaki 'ene mo'ui, 'e mole ia 'iate ia: ka ko ia 'oku mole 'ene mo'ui koe'uhi ko au, 'e ma'u 'e ia ia.

⁴⁰ ¶ "Ko ia 'oku ne ma'u 'akimoutolu 'oku ne ma'u au, pea ko ia 'oku ne ma'u au 'oku ne ma'u 'aia na'a ne fekau au. ⁴¹ Ko ia 'oku ne ma'u ha palōfita 'i he hingoa 'oe palōfita, 'e ma'u 'e ia 'ae totongi 'oe palōfita; pea ko ia 'oku ne ma'u 'ae tangata mā'oni'oni 'i he hingoa 'oe tangata mā'oni'oni, 'e ma'u 'e ia 'ae totongi 'oe tangata mā'oni'oni. ⁴² Pea ko ia te ne foaki ki ha taha 'iate kinautolu ni 'oku si'i ha ipu vai momoko ke inu ai, 'i he hingoa pe 'oe ākongā, ko 'eku tala mo'oni atu kiate kimoutolu, 'e 'ikai 'aupito mole 'iate ia hono totongi."

11

2 'Oku fekau 'e Sione 'ene ongo ākongā kia Kalaisi. 7 Ko e fakamo'oni 'a Kalaisi kia Sione. 18 Ko e mahalo 'oe kakai kia Sione mo Kalaisi. 20 'Oku valoki 'e Kalaisi 'ae kakai 'o Kolesini, mo Peteseta, mo Kapaneume, 'i he'enau ta'efakafeta'i mo e ta'efakatomala: 25 'Oku ne fakamālō'ia 'ae poto 'a 'ene Tamai 'i he'ene fakahā 'ae ongoongolelei ki he kakai vale, 28 'Oku ne ui ke ha'u kiate ia 'akinautolu kotoa pē 'oku māfasia 'i he'enau hia.

¹ Pea kuo faka'osi 'e Sisu 'ene akonaki ki he'ene kau ākongā 'e toko hongofulu ma toko ua, na'e 'alu ia mei ai ke akonaki mo malanga 'i honau ngaahi kolo. ² Pea kuo fanongo 'a Sione 'i he fale fakapōpula ki he ngaahi ngāue 'a Kalaisi, pea fekau atu 'e ia 'ene ākongā 'e toko ua, ³ 'O na pehē kiate ia, "Ko koe ia na'e pehē 'e ha'u, pe te tau 'amanaki ki ha taha?" ⁴ Pea pehēange 'e Sisu kiate kināua, "Mo ō, 'o fakahā kia Sione 'ae ngaahi me'a 'oku mo fanongo, mo mamata ki ai: ⁵ 'Oku 'ā 'ae kui, 'oku 'eve'eva 'ae pipiki, 'oku ma'a 'ae kilia, pea ongo 'ae tuli, pea fokotu'u 'ae mate, pea 'oku malanga'aki 'ae ongoongolelei ki

he kakai masiva. ⁶ Pea 'oku monū'ia ia, 'aia 'oku 'ikai tūkia, 'iate au."

⁷ ¶ Pea kuo na ō, pea lea 'a Sisu ki he kakai 'ia Sione, "Na'a mou 'alu ki he toafa ke mamata ki he hā? Ha va'a kaho 'oku lulu'i 'e he matangi? ⁸ Ka na'a mou 'alu atu ke mamata ki he hā? Ha tangata 'oku kofu'aki 'ae kofu molū? Vakai, ko kinautolu 'oku kofu molū 'oku nau 'i he fale 'oe ngaahi tu'i. ⁹ Ka na'a mou 'alu atu ke mamata ki he hā? Ha palōfita? 'Io, pea 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'oku lahi hake ia 'i he palōfita. ¹⁰ He ko eni ia kuo tohi ki ai, 'Vakai, 'oku ou fekau atu 'eku talafekau ke mu'omu'a 'iate koe, 'aia te ne teuteu ho hala 'i ho 'ao.' ¹¹ Ko 'eku tala mo'oni atu kiate kimoutolu, 'Oku 'ikai tupu ha tokotaha lahi hake 'ia Sione ko e Papitaiso 'iate kinautolu kuo fanau'i 'e he fefine: ka ko ia 'oku si'i taha pe 'i he pule'anga 'oe langi 'oku lahi ia 'iate ia. ¹² Pea talu mei he ngaahi 'aho 'o Sione ko e Papitaiso 'o a'u ki he 'aho ni, 'oku fai mālohi ki he pule'anga 'oe langi, pea 'oku lava'i fakamālohi ia 'e he kau mālohi. ¹³ He na'e akonaki 'ae kau palōfita kotoa pē mo e fono 'o hoko mo Sione. ¹⁴ Pea kapau 'oku mou fa'a ma'u ia, ko 'Ilaisiā eni, 'aia na'e pehē 'e ha'u. ¹⁵ Ko ia 'oku ai 'ae telinga ke ongo, ke ongo'i ia.

¹⁶ ¶ "Ka te u fakatatau 'ae to'utangata ni ki he hā? 'Oku tatau ia mo e tamaiki 'oku nofo 'i he potu fakatau, 'oku nau ui ki honau ni'ihī, ¹⁷ 'O pehē, 'Na'a mau ifi fangufangu kiate kimoutolu, pea 'ikai te mou me'e; na'a mau hiva fakatangi kiate kimoutolu, kae 'ikai te mou tangi.' ¹⁸ He na'e 'ikai ha'u 'a Sione 'o kai mo inu, pea nau pehē, "Oku 'iate ia ha tēvolo.' ¹⁹ Ka kuo ha'u 'ae Foha 'oe tangata 'o kai mo inu, pea nau pehē, 'Vakai, ko e tangata fa'a kai, mo fa'a inu uaine, ko e kāinga 'oe kau tēnaki tukuhau mo e angahala.' Ka 'oku fakatonuhia 'ae poto 'e he'ene fānau."

²⁰ ¶ Pea toki kamata valoki 'e ia ki he ngaahi kolo na'e fai lahi ai 'ene ngaahi ngāue mana, koe'uhi ko 'enau ta'efakatomala: ²¹ "'E mala'ia 'a koe, Kolesini! 'E mala'ia 'a koe, Peteseta! He ka ne fai 'i Taia mo Saitone 'ae ngaahi ngāue lahi, 'aia kuo fai 'iate kimoutolu, pehē, kuo loa 'enau fakatomala 'i he tauanga'a mo e efuefu. ²² Ka 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'e kātakingofua 'a Taia mo Saitone 'i he 'aho fakamaau 'iate kimoutolu. ²³ Pea ko Koe Kapaneume, 'a Koe kuo hiki ki he langi, 'e fakahifo Koe ki heli: he ka ne fai 'i Sotoma 'ae ngaahi ngāue lahi, 'aia kuo fai 'iate koe, pehē, kuo tu'uma'u ia 'o a'u ki he 'aho ni. ²⁴ Ka 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'E kātakingofua 'ae fonua ko Sotoma 'i he 'aho fakamaau 'iate koe."

²⁵ ¶ Pea lea 'a Sisu 'i he 'aho ko ia, 'o pehē, "'Oku ou fakafeta'i kiate koe, 'e Tamai, ko e 'Eiki 'oe langi mo māmani, 'i ho'o fufū

'ae ngaahi me'a ni mei he kau poto mo e fie'ilo'ilo, ka kuo ke fakahā ia ki he kau valevale. ²⁶ Ke pehē, 'e Tamai: he 'oku lelei ia 'i ho 'ao ke pehē. ²⁷ "Kuo tuku 'ae me'a kotoa pē kiate au 'e he'eku Tamai: pea 'oku 'ikai 'ilo 'ae 'Alo 'e ha taha, ka ko e Tamai pe; pea 'oku 'ikai 'ilo 'ae Tamai 'e ha taha, ka ko e 'Alo pe, mo ia 'e fakahā ia ki ai 'e he 'Alo.

²⁸ ¶ "Ha'u kiate au 'akimoutolu kotoa pē 'oku feinga mo māfasia, pea te u foaki 'ae fiemālie kiate kimoutolu. ²⁹ To'o 'eku ha'amonga kiate kimoutolu, pea mou ako 'iate au; he 'oku ou angavaivai mo angamalū: pea te mou 'ilo ai 'ae fiemālie ki homou laumālie. ³⁰ He 'oku faingofua pe 'eku ha'amonga, pea 'oku ma'ama'a 'eku kavenga."

12

2 'Oku valoki 'e Kalaisi 'ae kui 'ae Fālesi 'i he maumau 'i 'oe 'aho Sāpate, 3 'Aki 'ae ngaahi tohi mā'oni'oni, 10 Mo e lea poto, 18 Mo e me'a mana. 22 'Oku ne fakamo'ui 'ae kui mo e noa, na'e 'ulusino ai 'ae tēvolo. 31 Ko e lohiaki 'i 'oe Laumālie Mā'oni'oni 'e 'ikai fakamolemole. 36 'E'eke 'ae ngaahi lea ta'e'aonga. 38 'Oku ne takitala 'i 'ae ta'eangatonu, 'oku kumi ki ha faka'ilonga: 49 'Oku ne fakahā pe ko hai hono tokoua, mo hono tuofefne, mo 'ene fa'e.

¹ Na'e 'alu 'a Sisu 'i he kuonga ko ia 'i he ngoue uite 'i he 'aho Sāpate; pea na'e fiekaia 'ene kau ākonga, 'onau kamata toli 'ae fua 'oe uite, 'o kai. ² Ka 'i he mamata ki ai 'ae kau Fālesi, na'a nau pehē kiate ia, "Vakai, 'oku fai 'e ho'o kau ākonga 'aia 'oku 'ikai ngofua ke fai 'i he 'aho Sāpate." ³ Ka na'e pehē 'e ia kiate kinautolu, Na'e 'ikai te mou lau 'aia na'e fai 'e Tēvita, 'i he 'ene fiekaia, mo kinautolu na'e 'iate ia; ⁴ 'A 'ene hū ki he fale 'oe 'Otua, 'o ne kai 'ae mā 'oe 'ao, 'aia na'e 'ikai ngofua ke ne kai, pe ko kinautolu na'e 'iate ia, ka ko e kau taula'eiki pe? ⁵ Na'e 'ikai te mou lau 'i he fono, 'oku fai ta'ehalaia 'e he kau taula'eiki 'i he falelotu lahi 'aia 'oku kovi ke fai 'i he ngaahi 'aho Sāpate? ⁶ Ka 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'oku 'i he potu ni ha taha 'oku lahi 'i he falelotu lahi. ⁷ Pea ka ne mou 'ilo hono 'uhinga 'oelea ni, "E 'ikai te u lelei lahi 'i he feilaulau, ka 'i he loto'ofa,' pehē, ne 'ikai te mou tukuekina 'ae ta'ehalaia. ⁸ He ko e Foha 'oe tangata ko e 'Eiki ia 'oe 'aho Sāpate foki."

⁹ ¶ Pea kuo 'alu ia mei ai, pea hū ia ki honau falelotu. ¹⁰ Pea vakai, na'e 'i ai 'ae tangata kuo mate hono nima. Pea nau fehu'i kiate ia, 'o pehē, "'Oku ngofua ke fakamo'ui 'i he ngaahi 'aho Sāpate?" Koe'uhi ke nau fakakovi'i ia. ¹¹ Pea pehēange 'e ia kiate kinautolu, "Ko e tangata fē 'iate kimoutolu, 'oku taha pe 'ene sipi, pea ka tō ia ki ha luo 'i he 'aho Sāpate, 'e 'ikai te ne puke ia, 'o to'o hake? ¹² Pea 'ikai 'oku lelei lahi 'ae tangata 'i he sipi? Ko ia, 'oku ngofua ke fai lelei 'i he 'aho Sāpate." ¹³ Pea toki

pehē 'e ia ki he tangata, "Mafao atu ho nima." Pea ne mafao atu ia; pea fakamo'ui ia, 'o hangē kohono nima 'e taha.

14 ¶ Pea toki 'alu kitu'a 'ae kau Fālesi, 'onau fakakaukau, pe fēfē 'enau tāmāte'i ia. 15 Ka 'i he 'ilo ia 'e Sisu, na'a ne 'alu mei ai: pea muimui 'iate ia 'ae kakai tokolahi, pea ne fakamo'ui 'akinautolu kotoa pē; 16 Pea ne fekau kiate kinautolu ke 'oua na'a nau faka'ilo ia: 17 Koe'uhi ke fakamo'oni 'aia na'e lea 'aki 'e he palōfita ko 'Isaia, 'o pehē,

18 "Vakai ki he'eku tamaio'eiki, 'aia kuo u fili;
'oku ou 'ofa ai, pea 'oku mālie'ia ai hoku laumālie:

Te u tuku hoku laumālie kiate ia,
pea te ne fakahā 'ae ngaahi fekau ki he Senitaile.

19 'E 'ikai fakakikihi ia, pe kalanga;
pea 'e 'ikai fanongo 'e ha taha ki hono le'o 'i he hala.

20 'E 'ikai te ne fesi'i ha kaho kuo volu,
pe tāmāte'i 'ae maama 'oku kohu pē,
kae'oua ke mālohi ia 'i he fofola 'o 'ene ngaahi fekau.

21 Pea 'e falala 'ae Senitaile ki hono huafa."

22 ¶ Pea na'e toki 'omi ai kiate ia 'ae tokotaha na'e kui mo noa, kuo 'ulusino ai 'ae tēvolo: pea na'a ne fakamo'ui ia, ko ia na'e lea mo 'ā ai 'aia na'e kui mo noa. 23 Pea ofo 'ae kakai kotoa pē, 'onau pehē, "Ikaiki ko e Foha eni 'o Tevita?" 24 Ka 'i he fanongo ki ai 'ae kau Fālesi, na'a nau pehē, "Oku 'ikai kapusi 'ae tēvolo 'e he siana ni, kae 'ia Pelisipupe ko e 'eiki 'oe kau tēvolo." 25 Pea 'ilo 'e Sisu 'enau mahalo, pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ko e pule'anga kotoa pē 'oku fe'ite'itani, 'e 'auha ia; pea ko e kolo mo e fale kotoa pē kuo fe'ite'itani, 'e 'ikai tu'u ia: 26 Pea kapau 'oku kapusi 'e Sētane 'a Sētane, kuo fehi'a ia kiate ia.; pea 'e tu'u fēfē 'a hono pule'anga? 27 Pea kapau 'oku ou kapusi 'ae kau tēvolo 'ia Pelisipupe, 'oku kapusi 'akinautolu 'e ho'omou fānau 'ia hai? Ko ia ko homou kau fakamaau 'akinautolu. 28 Pea kapau 'oku ou kapusi 'ae kau tēvolo 'i he Laumālie 'oe 'Otua, pea tā kuo hoko mai 'ae pule'anga 'oe 'Otua kiate kimoutolu. 29 "E fa'a hū fēfē ha taha ki he fale 'oe tokotaha mālohi, 'o kaiha'asi 'ene ngaahi me'a 'o kapau 'e 'ikai te ne tomu'a ha'i 'ae tokotaha mālohi? Pea te ne toki kaiha'asi 'ene koloa. 30 Ko ia 'oku 'ikai kau mo au, 'oku angatu'u ia kiate au; pea ko ia 'oku 'ikai te ma tākaki mo au, 'oku ne fakahē ke mama'o.

31 ¶ "Ko ia 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, Ko e angahala kotoa pē mo e lohiaki'i, 'e fakamolemole ia ki he kakai: ka ko e lohiaki'i 'oe Laumālie Mā'oni'oni, 'e 'ikai fakamolemolea ia ki he kakai. 32 Pea ko ia 'oku ne lea kovi ki he Foha 'oe tangata, 'e fakamolemolea ia: ka ko ia 'oku lea kovi ki he Laumālie Mā'oni'oni, 'e 'ikai fakamolemolea, 'i he māmani, pe 'i he maama 'e ha'u. 33 "Ke pehē, 'oku lelei 'ae 'akau, pea lelei mo hono fua; pe pehē, 'oku kovi 'ae 'akau, pea kovi mo hono

fua: he 'oku 'ilo 'ae 'akau 'i hono fua. ³⁴ 'Ae hako 'oe ngata fekai! 'E fēfee 'i ho 'omou fa 'a lea lelei, ka 'oku mou kovi pe? He 'oku lea 'ae ngutu mei he me 'a lahi 'oku 'i he loto. ³⁵ 'Oku 'omi 'e he tangata angalelei 'ae ngaahi me 'a lelei mei he koloa lelei 'oe loto: pea 'oku 'omi 'e he tangata angakovi 'ae ngaahi me 'a kovi mei he koloa kovi 'oe loto. ³⁶ "Ka 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, Ko e lea kovi kotoa pē 'oku lea 'aki 'e he kakai, 'e fakamaau ai 'akinautolu 'i he 'aho fakamaau. ³⁷ Koe 'uhi 'e fakatonuhia 'i koe 'e ho 'o ngaahi lea, pea 'e fakahalaia 'i koe 'e ho 'o ngaahi lea."

³⁸ ¶ Pea toki leaange 'ae ni 'ihi 'oe kau tangata tohi mo e Fālesi, 'o pehē, "'Eiki, 'oku mau fie mamata ki ha faka'ilonga meiate koe." ³⁹ Ka na 'e lea ia, 'o pehēange kiate kinautolu, "Ko e to'utangata kovi mo fe'auaki 'oku holi ki ha faka'ilonga; ka 'oku 'ikai ha faka'ilonga 'e tuku ki ai, ka ko e faka'ilonga 'oe palōfita ko Siona; ⁴⁰ He na 'e 'aho tolu mo e pō 'e tolu 'a Siona 'i he kete 'oe ika lahi: pea pehē, 'e 'aho tolu mo e pō 'e tolu 'ae Foha 'oe tangata 'i lalo fonua. ⁴¹ 'E tu 'u hake 'ae kakai 'o Ninive 'i he fakamaau mo e to'utangata ni, 'o fakahalaia ia: koe 'uhi na 'a nau fakatomala 'i he malanga 'a Siona; pea vakai, 'oku 'i heni 'aia 'oku lahi 'ia Siona. ⁴² 'E tu 'u hake 'ae tu 'i fefine 'oe feitu 'u tonga 'i he fakamaau mo e to'utangata ni, 'o fakahalaia ia: he na 'e ha 'u ia mei he potu mama 'o 'o māmani ke fanongo ki he poto 'a Solomone; pea vakai, 'oku 'i heni 'aia 'oku lahi 'ia Solomone. ⁴³ "'Oka 'alu 'ae laumālie 'uli mei he tangata, 'oku 'alu fano ia 'i he potu mōmōa 'o kumi mālōlo'anga, kae 'ikai 'ilo ia. ⁴⁴ Pea toki pehē 'e ia, Te u toe 'alu ki hoku fale ne u ha 'u mei ai; pea ka ha 'u ia, 'oku ne 'ilo ia kuo li 'aki, pea kuo tafi pea teuteu. ⁴⁵ Pea toki 'alu ia, 'o 'omi mo e laumālie 'e toko fitu kehe 'oku kovi lahi 'iate ia, pea nau hū 'o nofo ki ai: pea kovi lahi 'a e *anga* ki mui 'ae tangata ko ia 'i he'ene *anga* 'i mu'a. Pea 'e pehē pe foki ki he to'utangata angakovi ni."

⁴⁶ ¶ Pea 'i he'ene kei lea ki he kakai, vakai, ko 'ene fa'ē mo hono ngaahi kāinga na 'a nau tutu'u 'itu'a, 'onau fie lea kiate ia. ⁴⁷ Pea pehē 'e ha taha kiate ia, "Vakai, 'oku tu'u 'itu'a ho'o fa'ē mo ho kāinga, ko 'enau fie lea kiate koe." ⁴⁸ Pea ne lea, 'o pehēange kiate ia, na 'a ne fakahā mai, "Ko hai 'eku fa'ē? Pea ko hai mo hoku kāinga?" ⁴⁹ Pea mafao atu 'e ia hono nima ki he'ene kau ākonga, 'o ne pehē, "Vakai, ko 'eku fa'ē mo hoku kāinga! ⁵⁰ He ko ia ia te ne fai 'ae finangalo 'o 'eku Tamai 'oku 'i he langi, ko hoku tokoua ia, mo hoku tuofefine, mo 'eku fa'ē."

13

3 Ko e fakatātā 'oe tangata tūtūu 'i mo e tenga 'i 'akau: 18 Ko hono faka'uhinga 'o ia. 24 Ko e fakatātā ki he tenga kovi, 31 Mo e tenga 'i musita, 33 Mo e me'a fakatupu, mo e koloa kuo

fakafufū, 45 Mo e mata'itofe, 47 Mo e uloa kuo tō 'i tahi: 53 Mo e ta'etokanga kia Kalaisi 'ae kakai 'o hono fonua.

¹ Na'e 'alu 'a Sisu 'i he 'aho ko ia mei he fale, 'o nofo 'i he matātahi. ² Pea kātoa kiate ia 'ae kakai tokolahi, ka ka 'alu ia ki ha vaka, 'o nofo ai; ka na'e tutu'u 'ae kakai kotoa pē ki 'uta. ³ Pea lahi 'ae ngaahi me'a na'a ne lea 'aki kiate kinautolu 'i he lea fakatātā, 'o pehē, "Vakai, na'e 'alu atu 'ae tangata tūtuu'i ke tūtuu'i; ⁴ "Pea 'i he'ene tūtuu'i, na'e mokulu 'aetenga ni'ihī 'i he ve'e hala, pea ha'u 'ae fanga manupuna 'o kai 'o 'osi ia. ⁵ Pea mokulu 'ae ni'ihī 'i he potu makamaka, na'e si'i ai 'ae kelekele; pea tupu leva ia, koe'uhi na'e 'ikai matolu 'ae kelekele; ⁶ Pea 'i he 'alu hake 'ae la'ā, na'e vela ia; pea koe'uhi na'e 'ikai hano aka, ne mate ia. ⁷ Pea mokulu 'ae ni'ihī 'i he 'akau talatala, pea tupu 'ae 'akau talatala, 'o fakakāsia ia. ⁸ Ka na'e mokulu 'ae ni'ihī ki he kelekele lelei, pea tupu ai 'ae fua, ko e taki teau 'ae ni'ihī, pea onongofulu 'ae ni'ihī, mo e tolungofulu 'ae ni'ihī." ⁹ "Ko ia 'oku ne telinga ongo, ke ongo'i ia." ¹⁰ Pea ha'u 'ae kau ākonga, 'onau pehē kiate ia, "Ko e hā 'oku ke lea ai kiate kinautolu 'i he ngaahi fakatātā?" ¹¹ Pea lea ia, 'o pehēange kiate kinautolu, "Koe'uhi kuo tuku kiate kimoutolu ke 'ilo 'ae ngaahi me'a lilo 'oe pule'anga 'oe langi, ka 'oku 'ikai tuku kiate kinautolu. ¹² He ko ia 'oku ne ma'u, 'e toe foaki kiate ia, pea te ne ma'u 'o lahi; ka ko ia 'oku 'ikai ma'u, 'e to'o meiate ia 'aia 'oku ne ma'u. ¹³ Ko ia 'oku ou lea ai kiate kinautolu 'i he ngaahi fakatātā: koe'uhi 'oku nau 'ā, kae 'ikai mamata; pea 'oku nau fanongo, kae 'ikai ongo'i, pea 'oku 'ikai te nau 'ilo. ¹⁴ Pea kuo fakamo'oni 'iate kinautolu 'ae lea 'a 'Isaia, 'oku pehē, 'Te mou fakaongoongo pea fanongo,

kae 'ikai ongo'i;

pea te mou siofia 'o mamata,

kae 'ikai 'ilo'i:

¹⁵ He kuo fakaongonoa 'ae loto 'oe kakai ni,

pea kuo tuli honau telinga,

pea kuo nau fakamohe honau mata:

telia na'a 'iloange kuo mamata honau mata,

pea ongo'i honau telinga, pea 'ilo 'e honau loto,

pea liliu ai,

pea te u fakamo'ui 'akinautolu.'

¹⁶ "Ka 'oku monū'ia homou mata, he 'oku nau mamata: mo homou telinga, he 'oku nau ongo'i. ¹⁷ He 'oku ou tala mo'oni atu kiate kimoutolu, 'Oku tokolahi 'ae palōfita mo e tangata mā'oni'oni, na'e holi ke mamata 'aia 'oku mou mamata ai, ka na'e 'ikai te nau mamata, pea ke fanongo 'aia 'oku mou fanongoai, ka na'e 'ikai te nau fanongo.

¹⁸ ¶ "Ko ia ke fanongo 'akimoutolu ki he fakatātā 'oe tangata tūtuu'i. ¹⁹ 'Oka fanongo 'e ha taha ki he folofola 'oe pule'anga,

ka 'oku 'ikai tokanga ki ai, 'oku ha'u 'ae tokotaha angakovi, 'o fa'ao 'aia na'e tūtuu'i ki hono loto. Ko eni ia na'a ne ma'u 'ae tenga 'i he ve'e hala. ²⁰ Ka ko ia na'a ne ma'u 'ae tenga 'i he *potu* maka, ko ia 'oku ne fanongo ki he folofola, pea ma'u fiefia leva ia; ²¹ Ka 'oku 'ikai aka ia 'iate ia, pea 'oku tolonga si'i pe ia: he 'oka hoko 'ae mamahi pe 'ae fakatanga koe'uhi ko e folofola, 'oku hinga leva ia. ²² Pea ko ia foki na'a ne ma'u 'ae tenga 'i he 'akau talatala, ko ia ia 'oku ne fanongo ki he folofola; ka ko e tokanga ki māmani, mo e fakaheke 'e he koloa, 'oku ne fakakāsia'i 'ae folofola, pea ta'efua ai ia. ²³ Ka ko ia na'a ne ma'u 'ae tenga 'i he kelekele lelei, ko ia ia 'oku ne fanongo ki he folofola, pea tokanga'i; pea tupu ai hono fua, 'o taki teau 'i he ni'ihī, pea onongofulu 'i he ni'ihī, mo tolungofulu 'i he ni'ihī."

²⁴ ¶ Pea fakahā atu 'e ia kiate kinautolu 'ae fakatātā 'e taha, 'o pehē, "'Oku tatau 'ae pule'anga 'oe langi mo e tangata na'a ne tūtuu'i 'ae tenga lelei ki he'ene ngoue: ²⁵ Pea lolotonga 'ae mohe 'ae kakai, na'e ha'u hono fili 'o ne tūtuu'i 'ae tenga kovi 'i he uite, kae 'alu ia. ²⁶ Pea kuo tupu hake hono muka, pea kamata fua, pea toki hā ai foki 'ae 'akau kovi. ²⁷ Pea ha'u 'ae kau tamaio'eiki 'ae 'eiki, 'onau pehē kiate ia, "Eiki, 'ikai na'a ke tūtuu'i 'ae tenga lelei ki ho'o ngoue? Pea kuo tupu mei fē 'ae 'akau kovi?" ²⁸ Pea pehēange 'e ia kiate kinautolu, 'Ko e fili kuo ne fai eni.' Pea pehē 'e he kau tamaio'eiki kiate ia, "E lelei kiate koe 'emau 'alu 'o ta'aki ia *mei ai*?" ²⁹ Ka na'e pehēange 'e ia, "E 'ikai; telia 'i ho'omou ta'aki 'ae 'akau kovi, 'e mata'aki ai mo e uite foki. ³⁰ Tuku ke na tupu fakataha 'o a'u ki he ututa'u: pea 'i he fai 'oe ututa'u te u tala ki he kau tu'usi, Mou tomu'a tātaki 'ae 'akau kovi, 'o no'o 'ū ke tutu ia: kae tātaki 'ae uite ki hoku feleoko."

³¹ ¶ Pea fakahā atu 'e ia kiate kinautolu 'ae fakatātā 'e taha, 'o pehē, "'Oku tatau 'ae pule'anga 'oe langi mo e fo'i tenga'i musita, 'aia na'e tō 'e ha tangata 'i he'ene ngoue. ³² 'Aia 'oku si'i hifo 'i he tenga'i 'akau kotoa pē: ka 'oka tupu ia, 'oku lahi taha pe 'i he fa'ahinga 'akau iiki, pea hoko ia ko e *fu'u* 'akau, ke tu'u 'ae fanga manu 'oe 'atā 'i hono ngaahi va'a."

³³ ¶ Pea lea 'aki 'e ia kiate kinautolu 'ae fakatātā 'e taha; "'Oku tatau 'ae pule'anga 'oe langi mo e me'a fakatupu, na'e to'o 'e ha fefine, 'o 'ai ki he fua mahoa'a 'e tolu, ke 'oua ke fakatupu kotoa pē ia." ³⁴ Na'e lea 'aki 'e Sisu 'ae ngaahi me'a ni kotoa pē ki he kakai 'i he fakatātā; pea na'e 'ikai lea ia kiate kinautolu ka 'i he fakatātā pe: ³⁵ Koe'uhi ke fakamo'oni 'aia na'e lea 'aki 'e he palōfita, 'o pehē,

"Te u fa'ai hoku ngutu 'i he ngaahi fakatātā;

te u fakahā atu 'ae ngaahi me'a na'e fufū talu mei he tupu 'o māmani."

³⁶ Pea toki fekau 'e Sisu ke 'alu 'ae kakai, pea hū ia ki he fale: pea ha'u kiate ia 'ene kau ākongā, 'onau pehē, "Fakamatala kiate kimautilu 'ae fakatātā 'oe tenga kovi 'i he ngoue." ³⁷ Pea lea ia, 'o pehēange kiate kinautilu, "Ko ia na'a ne tūtūu'i 'ae tenga lelei, ko e Foha ia 'oe tangata; ³⁸ Ko e ngoue, ko māmani ia; ko e tenga lelei, ko e fānau ia 'oe pule'anga; ka ko e tenga kovi, ko e fānau ia 'ae tokotaha angakovi; ³⁹ Ko e fili na'a ne tūtūu'i ia, ko e tēvolo ia; ko e ututa'u, ko e iku'anga 'o māmani; pea ko e kau tu'usi, ko e kau 'āngelo. ⁴⁰ Ko ia 'o hangē 'oku tātaki 'ae 'akau kovi 'o tutu 'i he afi; 'e pehē foki 'i he iku'anga 'oe māmani. ⁴¹ 'E fekau atu 'e he Foha 'oe tangata 'ene kau 'āngelo, pea te nau tātaki mei hono pule'anga 'ae me'a kotoa pē 'oku fakakovi, mo kinautilu 'oku fai angahala; ⁴² Pea 'e laku 'akinautilu ki he pupu'a afi: pea 'e 'i ai 'ae tangi mo e fengai'itaki 'oe nifo. ⁴³ Pea 'e toki ulu atu 'ae mā'oni'oni 'o hangē ko e la'ā 'i he pule'anga 'o 'enau Tamai. Ko ia 'oku ne telinga ongo, ke ongo'i ia.

⁴⁴ ¶ "Ko e taha, 'oku tatau 'ae pule'anga 'oe langi mo e koloa kuo fufū 'i ha ngoue; 'aia ka 'ilo 'e ha tangata, 'oku ne fufū ia, pea 'alu fiefia ai, 'o ne fakatau 'ene me'a kotoa pē, ke fakatau'aki 'ae ngoue ko ia.

⁴⁵ ¶ "Ko e taha, 'oku tatau 'ae pule'anga 'oe langi mo e tangata fakatau, 'oku kumi mata'itofe lelei: ⁴⁶ 'Aia, 'i he'ene 'ilo 'ae mata'itofe mahu'inga lahi, 'oku 'alu ia, 'o ne fakatau 'ene me'a kotoa pē, ke fakatau'aki ia.

⁴⁷ ¶ "Ko e taha, 'oku tatau 'ae pule'anga 'oe langi mo e kupenga, na'e 'a'au 'i tahi, pea tau ai 'ae ngaahi ika kehekehe: ⁴⁸ Pea kuo fonu ia, pea nau taki ki 'uta, pea nofo 'o tātaki 'ae lelei ki he ngaahi kato, kae li'aki 'ae kovi. ⁴⁹ 'E pehē foki 'i he iku'anga 'o māmani 'e ha'u 'ae kau 'āngelo, 'o vahe'i 'ae angahala mei he angatonu, ⁵⁰ 'O laku 'akinautilu ki he pupu'a afi; pea 'e 'i ai 'ae tangi mo e fengai'itaki 'oe nifo." ⁵¹ Pea pehē ai 'e Sisu kiate kinautilu, "Oku mou 'ilo 'ae ngaahi me'a ni kotoa pē?" Pea nau talaange kiate ia, "Io, 'Eiki." ⁵² Pea pehēange 'e ia kiate kinautilu, "Ko ia ko e akonaki kotoa pē kuo akonekina ki he pule'anga 'oe langi, 'oku tatau ia mo e tangata ko e 'eiki 'oe fale, 'aia 'oku 'omi mei he'ene koloa 'ae ngaahi me'a fo'ou mo e me'a motu'a."

⁵³ ¶ Pea 'i he faka'osi 'e Sisu 'ae ngaahi fakatātā ni, pea 'alu ia mei ai. ⁵⁴ Pea kuo ha'u ia ki hono fonua, na'a ne akonaki 'akinautilu 'i honau falelotu: ko ia ne nau ofo lahi ai, 'onau pehē, "Oku mei fē 'ae poto mo e ngaahi ngāue lahi 'ae tangata ni? ⁵⁵ 'Ikai ko e foha eni 'oe tufunga? 'Ikai 'oku ui 'ene fa'ē ko Mele? Mo hono ngaahi kāinga, ko Semisi, mo Sose, mo Saimone, mo Siutasi? ⁵⁶ Mo hono ngaahi tuofefine kotoa pē,

‘ikai ‘oku nau ‘iate kitautolu? Pea kuo ma‘u mei fē ‘e ia ‘ae ngaahi me‘a ni?”⁵⁷ Pea nau tūkia ‘iate ia. Ka na‘e pehē ‘e Sisu kiate kinautolu, “‘Oku ‘ikai masiva faka‘apa‘apa ha palōfita, ka ‘i hono fonua pe, mo hono fale ‘o‘ona.”⁵⁸ Pea na‘e ‘ikai fai ai ‘e ia ha mana lahi ko e me‘a ‘i he‘enau ta‘etui.

14

1 *Ko e mahalo ‘a Helota kia Kalaisi. 3 Hono ‘uhinga ‘ae tutu‘u ‘ae ‘ulu ‘o Sione ko e Papitaiso. 13 Ko e ‘alu ‘a Sisu ki he potu lala: 15 ‘Oku ne fafanga ai ‘ae tangata ‘e toko nima afe ‘aki ‘ae fo‘i mā ‘e nima mo e ika ‘e ua: 22 Ko ‘ene hā‘ele ‘i he fukahi tahi ki he‘ene kau ākongā: 34 ‘O hifo ki ‘uta ‘i Kenesaleti ‘o ne fakamo‘ui ‘ae mahaki ‘i he‘ene tuku ke ne tuhu‘i pe ‘ae kapa ‘o hono kofu.*

1 ‘I he kuonga ko ia na‘e fanongo ‘a Helota ko e tu‘i ki he ongoongo ‘o Sisu. 2 Pea pehē ‘e ia ki he‘ene kau tamaio‘eiki, “Ko Sione eni ko e Papitaiso: he kuo tu‘u hake ia mei he mate; pea ko ia ‘oku hā ai ‘iate ia ‘ae ngaahi ngāue lahi.”

3 ¶ He na‘e puke mo ha‘i ‘e Helota ‘a Sione, ‘o tuku ia ki he fale fakapōpula, koe‘uhi ko Helotiasi, ko e uaifi ‘o hono tokoua ko Filipe. 4 He na‘e pehē ‘e Sione kiate ia, “‘Oku ‘ikai ngofua ha‘o ma‘u ia.” 5 Pea ‘i he‘ene tokanga ke tāmata‘i ia, na‘e manavahē ia ki he kakai, he na‘a nau lau ia ko e palōfita. 6 Ka ‘i he ‘aho na‘e fakamanatu‘i ai ‘ae fā‘ele‘i ‘o Helota, na‘e me‘e ‘i honau ‘ao ‘ae ta‘ahine ‘a Helotiasi, pea mālie‘ia ai ‘a Helota. 7 “Ko ia na‘a ne fuakava ai ke ne foaki kiate ia ‘aia kotoa pē te ne kole ki ai.” 8 Pea kuo tomu‘a akonekina ia ‘e he‘ene fa‘ē, pea ne pehē, “Tuku mai ni kiate au ‘ae ‘ulu ‘o Sione ko e Papitaiso ‘i ha ipu.” 9 Pea mamahi ai ‘ae tu‘i: ka koe‘uhi ko ‘ene fuakava, mo kinautolu na‘a nau nonofo mo ia ‘i he kai, na‘a ne fekau ke ‘ange ia kiate ia. 10 Pea ne fekau ai ke tutu‘u ‘ae ‘ulu ‘o Sione ‘i he fale fakapōpula. 11 Pea na‘e ‘omi hono ‘ulu ‘i he ipu, ‘o ‘oatu ki he ta‘ahine: pea ne ‘omi ia ki he‘ene fa‘ē. 12 Pea na‘e ha‘u ‘ene kau ākongā, ‘o ‘ave ‘ae sino, mo tanu, pea ‘alu ‘o fakahā kia Sisu. 13 Pea kuo fanongo ki ai ‘a Sisu, pea heka vaka ia, ‘o ‘alu mei he potu ko ia ki ha potu lala: pea fanongo ki ai ‘ae kakai, pea nau hala ‘uta, ‘o muimui ‘iate ia mei he ngaahi kolo. 14 Pea ‘alu atu ‘a Sisu, ‘o ne mamata ki he kakai tokolahi, pea ‘ofa mamahi ia kiate kinautolu, ‘o ne fakamo‘ui ‘enau ngaahi mahaki.

15 ¶ Pea kuo efiafi ai, pea ha‘u ‘ene kau ākongā kiate ia, ‘o pehē, “Ko e potu lala eni, pea kuo tei ‘osi ‘ae ‘aho; fekau ke ‘alu ‘ae kakai ki he ngaahi potu kakai, ke fakatau me‘akai ma‘anautolu.” 16 Ka na‘e tala ‘e Sisu kiate kinautolu, “‘Oku ‘ikai ‘aonga ‘enau ‘alu: mou ‘oatu ha‘anau kai.” 17 Pea nau pehē kiate ia, “Ko e fo‘i mā pe ‘e nima, mo e ika ‘e ua, ‘oku tau ma‘u ‘i heni.” 18 Pea pehē ‘e ia, “‘Omi ia kiate au.” 19 Pea fekau

'e ia ki he kakai ke nofo ki lalo ki he mohuku, pea ne to'o 'ae fo'i mā 'e nima, mo e ika 'e ua, 'o hanga hake ki he langi, 'o tāpuaki, mo tofitofi 'ae ngaahi fo'i mā, pea 'oatu ki he'ene kau ākongā, pea *tufaki* 'e he kau ākongā ki he kakai. ²⁰ Pea na'a nau kai kotoa pē, 'o mākona: pea tānaki 'ae toenga kai, pea pito ai 'ae kato 'e hongofulu ma ua. ²¹ Pea ko kinautolu na'e kai, ko e tangata 'e toko nima afe nai; kae'uma'ā 'ae kau fefine mo e tamaiki.

²² ¶ Pea toki fekau 'e Sisu ki he'ene kau ākongā ke nau heka vaka, 'o mu'omu'a 'iate ia ki he kauvai 'e taha, ke ne fekau ke 'alu 'ae kakai. ²³ Pea kuo ne fekau 'ae kakai ke 'alu, pea 'alu hake tokotaha pe ia ki he mo'unga ke lotu: pea hokosia 'ae efiāfi, 'oku ne kei 'i ai tokotaha pe. ²⁴ Ka kuo 'i he vaha 'ae vaka, 'o tō mo hopo 'i he peau: he na'e tokai 'ae matangi. ²⁵ Pea 'i hono fā 'oe le'o 'i he pō na'e 'alu atu 'a Sisu kiate kinautolu, 'o hā'ele 'i he *fukahi* tahi. ²⁶ Pea 'i he mamata 'ae kau ākongā ki he'ene hā'ele 'i he *fukahi* tahi, na'a nau manavahē, 'onau pehē, "Ko e laumālie!" Pea nau tangi kalanga 'i he manavahē. ²⁷ Ka na'e lea leva 'a Sisu kiate kinautolu, 'o pehē, "Fiemālie pe; he ko au pe; 'oua te mou manavahē." ²⁸ Pea lea 'a Pita, 'o pehēange kiate ia, "Eiki, kapau ko koe, fekau mai ke u 'alu atu kiate koe 'i he vai." ²⁹ Pea ne pehē, "Ha'u." Pea 'i he 'alu hifo 'a Pita mei he vaka, na'e 'eve'eva ia 'i he tahi, ke 'alu atu kia Sisu. ³⁰ Ka 'i he'ene mamata 'oku mālohi 'ae matangi, na'e manavahē ia; pea kamata ngalo hifo, pea tangi ia, 'o pehē, "Eiki, fakamo'ui au." ³¹ Pea mafao leva 'ae nima 'o Sisu, 'o ne puke ia, 'o ne pehē ki ai, "A koe 'oku si'i ho'o tui, ko e hā 'oku ke fakata'eta'etui ai?" ³² Pea 'i he'ena hoko ki he vaka, pea malū 'ae matangi. ³³ Pea ha'u ai 'akinautolu na'e 'i he vaka, 'o hū kiate ia, 'o pehē, "Ko e mo'oni ko e 'Alo koe 'oe 'Otua."

³⁴ ¶ Pea 'i he'enu hoko atu, na'a nau tu'u ki 'uta ki he fonua ko Kenaleti. ³⁵ Pea kuo 'ilo ia 'e he kakai 'oe potu ko ia, na'a nau fanongonongo ki he potu kotoa pē 'oe fonua ko ia, 'o omi kiate ia 'akinautolu kotoa pē na'e mahaki; ³⁶ 'O nau kole kiate ia ke nau ala pe ki he kapa 'o hono kofu: pea na'e fakamo'ui haohaoa 'akinautolu kotoa pē na'e ala ki ai.

15

3 'Oku valoki 'e Kalaisi 'ae kau tangata tohi mo e Fālesi 'i he'enu liaki 'ae ngaahi fekau 'ae 'Otua 'i he'enu ngaahi talatupu'a: 11 'O nefakahā ko ia 'oku 'alu 'i he ngutu 'oe tangata 'oku 'ikai te ne 'uli'i 'ae tangata. 21 'Oku ne fakamo'ui 'ae ta'ahine 'oe fefine Kēnani, 30 Mo e kakai tokolahi: 32 Mo ne fafanga 'aki 'ae fo'i mā 'e fitu mo e ngaahi ika si'i 'ae tangata 'e toko fā afe, kae'uma'ā 'ae fefine mo e tamaiki.

¹ Pea toki ha'u 'ae kau tangata tohi mo e Fālesi 'o Selūsalema, kia Sisu, 'onau pehē, ² "Ko e hā 'oku li'aki ai 'e ho'o kau ākongā 'ae talatupu'a 'ae kau mātu'a? He 'oku 'ikai te nau fanofano honau nima 'oka nau ka kai mā."

³ Ka na'e lea ia, 'o pehēange kiate kinautolu, "Ko e hā 'oku mou li'aki ai foki 'ae fekau 'ae 'Otua 'i ho'omou talatupu'a?"

⁴ He kuo fekau 'e he 'Otua, 'o pehē, 'Faka'apa'apa ki ho'o tamai mo *ho'o fa'ē:* pea, 'Ko ia 'e kape'i 'ene tamai pe ko 'ene fa'ē, tuku ke mate tāmāte'i ia.' ⁵ Ka 'oku pehē 'ekimoutolu, 'Ko ia 'e pehē ki he'ene tamai pe ko 'ene fa'ē, "Kuo fakatapai 'aia kotoa pē 'oku ou fa'a 'aonga ai kiate koe," ⁶ pea 'oku 'ikai toe faka'apa'apa ia ki he'ene tamai pe ko 'ene fa'ē, 'e 'ata'atā ia.' Ko ia 'oku mou fakata'e'aonga'i 'ae fekau 'ae 'Otua 'aki ho'omou talatupu'a. ⁷ 'Ae kau mālualoi! Ne'ine'i lea 'a 'Isaia kiate kimoutolu, 'o pehē,

⁸ "Oku 'unu'unu mai 'ae kakai ni kiate au 'aki honau ngutu, 'o faka'apa'apa kiate au 'aki honau lounoutu; ka 'oku mama'o honau loto 'iate au.

⁹ Ka 'oku ta'e'aonga 'enau hū kiate au, 'o akonaki 'aki 'ae ngaahi fekau 'ae tangata pe.' "

¹⁰ ¶ Pea ui ia ki he kakai, 'o ne pehē kiate kinautolu, "Fanongo, pea tokanga: ¹¹ 'Oku 'ikai faka'uli ki he tangata 'aia 'oku 'alu ki he ngutu; ka ko ia 'oku ha'u mei he ngutu, 'oku ne faka'uli'i 'ae tangata."

¹² Pea toki ha'u ai 'ene kau ākongā, 'onau pehē kiate ia, "'Oku ke 'ilo na'e tūkia 'ae kau Fālesi, 'i he'enau fanongo ki he lea ko ia?"

¹³ Ka na'e lea ia, 'o pehēange, "Ko e 'akau kotoa pē na'e 'ikai tō 'e he'eku Tamai 'oku 'i he langi, 'e ta'aki fu'u hake ia. ¹⁴ Tuku ai pe 'akinautolu: ko e kau takimu'a kui 'oe kui 'akinautolu. Pea kapau 'oku tataki 'ae kui 'e he kui, 'e tō fakatou'osi pe ki he luo."

¹⁵ Pea lea 'a Pita, 'o pehēange kiate ia, "Fakamatāla kiate kinautolu 'ae fakatātā ni."

¹⁶ Pea pehēange 'e Sisu, "'Oku mou kei ta'e'ilo foki? ¹⁷ 'Oku te'eki ai te mou 'ilo, ko e me'a kotoa pē 'oku 'alu 'i he ngutu, 'oku 'alu ia ki he kete, pea toki 'alu hifo kitu'a? ¹⁸ Ka ko e ngaahi me'a ko ia 'oku 'alu atu 'i he ngutu, 'oku ha'u mei he loto: pea ko ia ia 'oku faka'uli'i 'ae tangata. ¹⁹ He 'oku ha'u mei he loto 'ae mahalo kovi, mo e fakapō, mo e tonofefine, mo e fe'auaki, mo e kaiha'a, mo e fakamo'oni loi, mo e lea kovi: ²⁰ Ko eni 'ae ngaahi me'a 'oku faka'uli'i 'ae tangata: ka ko e kai ta'efanofano nima, 'oku 'ikai faka'uli'i ia 'ae tangata."

²¹ ¶ Pea toki 'alu mei ai 'a Sisu, ki he ngaahi potu 'o Taia mo Saitone. ²² Pea vakai, na'e ha'u 'ae fefine Kēnani mei he potu

ko ia, 'o tangi kiate ia, 'o pehē, "'Alo'ofa mai kiate au, 'e 'Eiki, ko e foha 'o Tevita; ko 'eku ta'ahine 'oku mamahi lahi 'i he tēvolo."

²³ Ka na'e 'ikai si'i te ne lea kiate ia. Pea ha'u 'ene kau ākongā, 'o kole kiate ia, 'o pehē, "'Fekau ia ke 'alu; he 'oku ne tangi toupili mai kiate kitautolu."

²⁴ Ka na'e lea ia, 'o pehēange, "'Oku 'ikai fekau au ka ki he fanga sipi he 'oe fale 'o 'Isileli."

²⁵ Pea toki ha'u ia, 'o hū kiate ia, 'o pehē, "'Eiki, tokoni'i au."

²⁶ Ka na'e lea ia, 'o pehēange, "'Oku 'ikai lelei ke to'o 'ae mā 'ae fānau, pea lī ki he fanga kulī."

²⁷ Pea pehē 'e ia, "'Ko e mo'oni, 'Eiki: ka 'oku kai 'e he fanga kulī 'ae momo'i me'akai 'oku ngangana mei he keinanga'anga 'a honau 'eiki."

²⁸ Pea toki lea 'a Sisu, 'o pehēange kiate ia, "'E fefine, 'oku lahi ho'o tui: ke hoko kiate koe 'o hangē ko ho loto." Pea mo'ui 'ene ta'ahine 'i he feitu'ula'ā ko ia.

²⁹ Pea 'alu mei ai 'a Sisu, pea ha'u ia, 'o ofi ki he tahi 'o Kaleli; pea 'alu hake ia ki he mo'unga, 'o nofo ai. ³⁰ Pea ha'u 'ae kakai tokolahi kiate ia, pea nau 'omi 'ae pipiki, mo e kui, mo e noa, mo e lavea, mo e tokolahi kehe, 'o tuku 'akinautolu ki he va'e 'o Sisu; pea fakamo'ui 'e ia 'akinautolu: ³¹ Ko ia na'e ofo lahi ai 'ae kakai, 'i he'enu mamata kuo fakalea 'ae noa, pea fakahaohaoa 'ae lavea, pea faka'eve'eva 'ae pipiki, pea faka'ā 'ae kui: pea nau fakamālō ki he 'Otua 'o 'Isileli.

³² ¶ Pea ui 'a Sisu ke 'alu ange 'ene kau ākongā kiate ia, 'o ne pehē, "'Oku ou 'ofa mamahi ki he kakai, koe'uhi 'oku 'aho tolu 'enu 'iate au, pea 'oku 'ikai ha'anau me'a ke kai: pea 'e 'ikai te u fa'a fekau ke nau 'alu 'aukai pe, telia na'a nau pongia 'i he hala."

³³ Pea lea 'ene kau ākongā kiate ia, "'Te tau ma'u mei fē 'i he tofa ni 'ae mā lahi, ke fakamākona 'aki 'ae fu'u kakai pehē ni?"

³⁴ Pea pehēange 'e Sisu kiate kinautolu, "'Oku fiha ho'omou fo'i mā?" Pea nau pehē, "'Oku fitu, mo e fanga kihi'i ika."

³⁵ Pea fekau 'e ia ki he kakai ke nofo ki he kekele. ³⁶ Pea to'o 'e ia 'ae fo'i mā 'e fitu mo e ngaahi ika, pea fai 'ae fakafeta'i, pea tofitofi ia, 'o 'oatu ki he'ene kau ākongā, pea tufaki 'e he kau ākongā ki he kakai. ³⁷ Pea na'a nau kai kotoa pē, pea mākona ai: pea nau tākaki 'ae toenga kai pea fonu ai 'ae kato 'e fitu. ³⁸ Pea ko kinautolu na'e kai, ko e tangata 'e toko fā afe, kae'uma'ā 'ae kau fefine mo e tamaiki.

³⁹ Pea fekau 'e ia 'ae kakai ke nau 'alu, pea heka vaka ia 'o folau ki he potu 'o Makitala.

16

1 'Oku holi 'ae kau Fālesi ki ha faka'ilonga. 6 'Oku na'ina'i 'e Sisu ki he'ene kau ākongā telia 'ae me'a fakatupu 'oe kau Fālesi

mo e Satusi. 13 Ko e mahalo 'ae kakai kia Kalaisi. 16 Ko e fakahā 'e Pita hono loto kiate ia. 21 'Oku tomu'a fakahā 'e Sisu 'ene pekia, 23 'Oku ne valoki 'a Pita 'i he'ene fie ta'ofi ia: 24 'Oku ne tokoni 'akinautolu 'oku muimui 'iate ia he fua 'ae kavenga.

¹ Pea ha'u kiate ia 'ae kau Fālesi mo e Sātusi, 'o 'ahi'ahi'i ia 'i he'enau holi ke ne fakahā kiate kinautolu ha faka'ilonga mei he langi. ² Pea lea ia, 'o pehēange kiate kinautolu, "Oka efiafi, 'oku mou pehē, "E 'afua he 'oku kulokula 'ae langi.' ³ Pea pongipongi ai, "E 'alotāmaki 'ae 'aho ni, he 'oku kulokula mo fetautau'i 'ae langi.' 'Ae kau mālualo! 'Oku mou fa'a 'ilo ki he mata 'oe langi; ka 'e 'ikai te mou fa'a 'ilo 'ae ngaahi faka'ilonga 'oe kuonga ni? ⁴ Ko e to'utangata angakovi mo fe'auaki 'oku kumi 'ae faka'ilonga; pea 'e 'ikai ha faka'ilonga 'e 'oatu ki ai, ka ko e faka'ilonga pe 'oe palōfita ko Siona." Pea tukuange 'e ia 'akinautolu, kae 'alu. ⁵ Pea kuo hoko 'ene kau ākongā ki he kauvai 'e taha, kuo ngalo 'iate kinautolu ke 'omi 'ae mā.

⁶ ¶ Pea pehē 'e Sisu kiate kinautolu, "Mou vakai telia 'ae me'a fakatupu 'ae kau Fālesi pea mo e Satusi." ⁷ Pea na'a nau fealēlea'aki 'o pehē, "Ko e me'a 'i he 'ikai te tau 'omi ha mā." ⁸ Pea kuo 'ilo 'e Sisu, pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Akimoutolu 'oku si'i ho'omou tui, ko e hā 'oku mou fealēlea'aki ai, 'i ho'omou ta'e'omi ha mā? ⁹ 'Oku 'ikai te mou 'ilo, pe manatu ki he fo'i mā 'e nima ki he toko nima afe, mo e kato 'e fiha na'a mou 'ave? ¹⁰ Pe ki he fo'i mā 'e fitu ki he toko fā afe, mo e kato 'e fiha na'a mou 'ave? ¹¹ Ko e hā 'oku 'ikai ai te mou 'ilo na'e 'ikai ko e lea ki he mā 'a 'eku pehē kiate kimoutolu, Mou vakai telia 'ae me'a fakatupu 'ae kau Fālesi pea mo e Sātusi?" ¹² Pea ne nau toki 'ilo na'e 'ikai ko 'ene tala ke nau vakai telia 'ae me'a fakatupu 'oe mā, ka ko e akonaki 'ae kau Fālesi mo e kau Sātusi.

¹³ ¶ Pea 'i he hoko 'a Sisu ki he potu 'o Sesalia 'i Filipai, na'e fehu'i ia ki he'ene kau ākongā, 'o pehē, "Oku pehē 'e he kakai pe ko hai au ko e Foha 'oe tangata?" ¹⁴ Pea nau pehē, "Oku lea 'ae ni'ihī, ko Sione ko e Papitaiso; ko e ni'ihī, ko 'Ilaisiā; mo e ni'ihī, ko Selemaia, pe ha taha 'oe kau palōfita." ¹⁵ Pea pehēange 'e ia kiate kinautolu, "Ka 'oku pehē 'ekimoutolu ko hai au?" ¹⁶ Pea lea 'a Saimone Pita, 'o pehēange, "Ko koe ko e Kalaisi, ko e 'Alo 'oe 'Otua mo'ui." ¹⁷ Pea lea 'a Sisu, 'o pehēange kiate ia, "Saimone Pāsiona, 'oku ke monū'ia: he na'e 'ikai fakahā ia kiate koe 'e he kakano mo e toto, ka ko 'eku Tamai 'oku 'i he langi. ¹⁸ Pea 'oku ou tala atu foki kiate koe, Ko Pita koe, pea te u langa hoku siasi ki he maka ni; pea 'e 'ikai lava'i ia 'e he ngaahi matapā 'o hētesi. ¹⁹ Pea te u 'oatu kiate koe 'ae kī 'oe pule'anga 'oe langi: pea ko ia kotoa pē te ke nono'o 'i māmani, 'e nono'o ia 'i he langi; pea ko ia te ke veteki 'i māmani, 'e veteki ia 'i he langi." ²⁰ Pea na'a ne toki fekau ki

he'ene kau ākongā, ke 'oua na'a nau fakahā ki ha tokotaha ko Sisu ia ko e Kalaisi.

²¹ ¶ Pea talu mei he 'aho ko ia na'e kamata fakahā ai 'e Sisu ki he'ene kau ākongā, "E 'alu ia ki Selūsalema, pea ne kātaki 'ae ngaahi me'a lahi 'i he kau mātu'a, mo e kau taula'eiki lahi, mo e kau tangata tohi, pea 'e tāmāte'i ia, pea toe fokotu'u 'i hono 'aho tolu." ²² Ka ka 'ave ia 'e Pita, 'o kamata valoki'i ia, 'o pehē, "Ke mama'o ia 'iate koe, 'Eiki: 'e 'ikai hoko eni kiate koe." ²³ Ka na'e tafoki ia, 'o ne pehē kia Pita, "Alu ki hoku tu'a, Sētane: ko e fakahala koe kiate au: he 'oku 'ikai te ke lelei'ia 'i he me'a 'ae 'Otua, ka 'i he me'a 'ae tangata."

²⁴ ¶ Pea toki pehē ai 'e Sisu ki he'ene kau ākongā, "Kapau 'e muimui ha taha 'iate au, tuku ke ne li'aki 'e ia ia, pea to'o hake 'ene 'akau māfasia 'o muimui 'iate au. ²⁵ He ko ia 'e kalofaki 'ene mo'ui, 'e mole ia: pea ko ia 'e mole 'ene mo'ui koe'uhi ko au, te ne ma'u ia. ²⁶ He ko e hā hono 'aonga ki he tangata, 'o kapau te ne ma'u 'a māmani kotoa pē, kae mole ai hono laumālie 'o'ona; pe ko e hā 'e foaki 'e ha tangata ke fetongi 'aki hono laumālie? ²⁷ He ko e Foha 'oe tangata 'e ha'u ia 'i he nāunau 'o'ene Tamai mo 'ene kau 'āngelo; pea te ne toki totongi ai ki he tangata kotoa pē 'o fakatatau ki he'ene ngāue. ²⁸ Ko 'eku tala mo'oni atu kiate kimoutolu, 'Oku tutu'u 'ae ni'ihī 'i heni, 'e 'ikai te nau kamata 'ae mate, kae'oua ke nau vakai ki he Foha 'oe tangata 'oku ha'u 'i hono pule'anga."

17

1 Ko e fakakehe 'a Kalaisi, 14 'Oku ne fakamo'ui 'ae vale, 22 'Oku ne fakahā 'ene pekia, 24 'Oku ne 'oatu 'ae tukuhau.

¹ Pea hili 'ae 'aho 'e ono, pea vahe'i 'e Sisu 'a Pita, mo Semisi, mo Sione ko hono tokoua, 'o ne 'ave 'akinautolu pe ki ha potu mo'unga mā'olunga, ² Pea na'e liliu ia 'i honau 'ao: pea ulo hono fofonga 'o hangē ko e la'ā, pea hinehina hono kofu 'o hangē ko e maama. ³ Pea vakai, kuo hā mai 'a Mōsese mo 'Ilaisiā kiate kinautolu, 'o na felea'aki mo ia. ⁴ Pea lea ai 'a Pita, 'o pehēange kia Sisu, "'Eiki, 'oku lelei 'etau 'i heni: pea kapau te ke loto *ki ai*, tuku ke mau ngaohi 'i heni ha fale 'e tolu; ke 'o'ou 'ae taha, pea taha 'o Mōsese, pea taha 'o 'Ilaisiā." ⁵ Pea lolotonga 'ene lea, 'iloange, kuo fakamalu'aki 'akinautolu 'ae 'ao ngingila: pea vakai, ko e le'o mei he 'ao, na'e pehē, "Ko hoku 'Alo 'ofa'anga eni 'aia 'oku ou fiemālie lahi ai; mou fakaongo kiate ia." ⁶ Pea 'i he fanongo ki ai 'ae kau ākongā, na'a nau tō fo'ohifo ki honau mata, 'o manavahē lahi. ⁷ Pea ha'u 'a Sisu, 'o ala kiate kinautolu, mo ne pehē, "Tu'u hake, pea 'oua 'e manavahē." ⁸ Pea 'i he hanga hake honau mata, na'e 'ikai te nau mamata ki ha taha, ka ko Sisu pe. ⁹ Pea 'i he'enau 'alu hifo mei he mo'unga, na'e fekau 'e Sisu kiate

kinautolu, ‘o pehē, “‘Oua na‘a tala ki ha taha ‘aia kuo hā mai, kae‘oua ke toetu‘u ‘ae Foha ‘oe tangata mei he mate.”¹⁰ Pea fehu‘i kiate ia ‘ene kau ākongā, ‘o pehē, “Ko e hā ‘oku pehē ai ‘e he kau tangata tohi, “‘E tomu‘a ha‘u ‘a ‘Ilaisiā?”¹¹ Pea lea ‘a Sisu, ‘o pehēange kiate kinautolu, “Ko e mo‘oni ‘e tomu‘a ha‘u ‘a ‘Ilaisiā, ‘o fakatonutonu ‘ae me‘a kotoa pē.”¹² Ka ‘oku ou tala atu kiate kimoutolu, Kuo hili ‘ae ha‘u ‘a ‘Ilaisiā, pea na‘e ‘ikai te nau ‘ilo ia, ka kuo nau fai kiate ia ‘enau fa‘iteliha. ‘E mamahi pehē foki ‘ae Foha ‘oe tangata ‘iate kinautolu.”¹³ Pea toki ‘ilo ai ‘e he kau ākongā, ko ‘ene lea ia kiate kinautolu kia Sione ko e Papitaiso.

¹⁴ ¶ Pea kuo nau hoko atu ki he kakai, mo ‘ene ha‘u kiate ia ha tangata, ‘o tu‘ulutui kiate ia, ‘o ne pehē,¹⁵ “‘Eiki, ‘alo‘ofa ki hoku foha; he ‘oku vale ia, pea mamahi lahi: pea ‘oku fa‘a tō ki he afi, pea fa‘a tō ki he vai.”¹⁶ Pea na‘aku ‘omi ia ki ho‘o kau ākongā, ka na‘e ‘ikai te nau fa‘a fakamo‘ui ia.”¹⁷ Pea lea ‘a Sisu, ‘o pehēange, “‘Ae to‘utangata ta‘etui mo angakovi, ‘e fēfē hono fuoloa ‘o ‘eku ‘iate kimoutolu? ‘E fēfē hono fuoloa ‘o ‘eku kātaki‘i ‘akimoutolu? ‘Omi ia ki heni kiate au.”¹⁸ Pea na‘e valoki ‘e Sisu ‘ae tēvolo; pea ‘alu kitu‘a ia ‘iate ia: pea na‘e mo‘ui ‘ae tamasi‘i talu mei he feitu‘ula‘ā ko ia.”¹⁹ Pea toki ha‘u fakafufū pe ‘ae kau ākongā kia Sisu, ‘o pehē, “Ko e hā na‘e ‘ikai ai te mau fa‘a kapusi ia?”²⁰ “Pea talaange ‘e Sisu kiate kinautolu, “Ko e me‘a ‘i ho‘omou ta‘etui: he ‘oku ou tala mo‘oni atu kiate kimoutolu, Kapau ‘e ‘ai ho‘omou tui ‘o hangē ko e fo‘i tenga‘i musita, te mou pehē ki he mo‘unga ni, ‘Hiki ‘i heni ki he potu na;’ pea ‘e hiki ia: pea ‘e ‘ikai ha me‘a ‘e taha ‘e ta‘efa‘afai ‘ekimoutolu.”²¹ Ka ‘oku ‘ikai ‘alu kitu‘a ‘ae fa‘ahinga ko ia, ka ‘i he lotu mo e ‘aukai.”

²² ¶ Pea ‘i he‘enau kei ‘i Kaleli, na‘e pehē ‘e Sisu kiate kinautolu, “‘E lavaki‘i ‘ae Foha ‘oe tangata ki he nima ‘ae kau tangata: ”²³ Pea te nau tāmāte‘i ia, pea ‘i hono ‘aho tolu ‘e toe fokotu‘u ia.” Pea na‘e mamahi lahi ai ‘akinautolu.

²⁴ ¶ Pea ‘i he‘enau hoko ki Kapaneume, na‘e ha‘u kia Pita ‘ae kau tānaki tukuhau, ‘o pehē, “‘Oku ‘ikai tukuhau ‘a homou ‘Eiki?”²⁵ Pea pehē ‘e ia, “‘Io.” Pea kuo ha‘u ia ki he fale, pea ta‘ofi ia ‘e Sisu, ‘o pehē, “Saimone, ko e hā ho‘loto? ‘Oku ma‘u ‘e he ngaahi tu‘i ‘o māmani ‘ae totongi pe ‘ae tukuhau ‘ia hai? ‘I he‘enau fānau, pe mei he kakai kehe?”²⁶ Pea talaange ‘e Pita kiate ia, “‘I he kakai kehe.” Pea pehē ‘e Sisu kiate ia, “Pea tā ‘oku ‘ata‘atā ‘ae fānau.”²⁷ Ka ko eni telia na‘a tau faka‘ita kiate kinautolu, ‘alu koe ki tahi, ‘o taumāta‘u, ‘o to‘o ‘ae ika ‘oku fuofua kai; pea ‘i ho‘o fa‘ai hono ngutu, te ke ‘ilo ‘i ai ‘ae pa‘anga: ke ke to‘o ia, ‘o ‘oatu kiate kinautolu koe‘uhi ko kitaua.”

18

1 'Oku na'ina'i 'e Kalaisi 'ene kau ākongā ke nau angavaivai mo ta'ehala: 7 Ke nau vakai telia 'ae ngaahi fakahala, pea 'oua na'a nau ta'etokanga ki he si'i: 15 'Oku ne fakahā 'aia 'oku totonu ke fai ki hotau kāinga 'oku fai hala kiate kitautolu: 21 Mo hono liunga lahi 'o 'etau fakamolemelea 'akinautolu: 23 'Oku ne fakahā ia 'i he fakatātā ki he tu'i na'a ne fakamaau'i 'ene kau tamaio'eiki: 32 'O ne tautea ia na'e 'ikai te ne fai 'ofa ki he'ene kaunga ngāue.

1 Pea 'i he 'aho ko ia na'e ha'u ai 'ae kau ākongā kia Sisu, 'onau pehē, "Ko hai 'oku lahi 'i he pule'anga 'oe langi?" 2 Pea ui 'e Sisu ha tamasi'i si'i ke 'alu ange kiate ia, 'o ne tuku ia ki honau ha'oha'onga, 3 'O ne pehē, "'Oku ou tala mo'oni atu kiate kimoutolu, Kapau 'e 'ikai liliu 'akimoutolu, ke tatau mo e tamaiki iiki, 'e 'ikai te mou hū ki he pule'anga 'oe langi. 4 Ko ia ia te ne fakavaivai'i ia 'o hangē ko e tamasi'i si'i ni, ko ia pe 'oku lahi 'i he pule'anga 'oe langi. 5 Pea ko ia te ne ma'u ha tamasi'i si'i pehē 'i hoku hingoa, 'oku ne ma'u au. 6 "Ka ko ia te ne fakahala'i ha tokotaha 'iate kinautolu ni 'oku si'i 'oku tui kiate au, 'e lelei hake kiate ia 'o ka ne taupunga'i 'aki ia 'ae maka momosi 'i hono kia, pea lōmaki'i ia 'i he loto moana.

7 ¶ 'E mala'ia 'a māmani koe'uhi ko e ngaahi fakahala! He kuo pau 'e hoko 'ae ngaahi fakahala; kae mala'ia 'ae tangata ko ia 'e hoko ai 'ae fakahala! 8 "Ko ia, kapau 'oku fakahala'i koe 'e ho nima pe ko ho va'e, tutu'u ia, 'o li'aki ia 'iate koe: 'oku lelei kiate koe ha'o hū ki he mo'ui 'oku ke ketu pe nima mutu, 'i ho'o ma'u 'ae nima 'e ua mo e va'e 'e ua, kae lī koe ki he afi ta'engata. 9 Pea kapau 'oku fakahala'i koe 'e ho mata, kape'i ia, 'o li'aki 'iate koe: 'oku lelei kiate koe ha'o hū ki he mo'ui 'oku ke mata taha, 'i ho'o ma'u 'ae mata 'e ua, kae lī koe ki he afi 'o heli.

10 ¶ "Vakai ke 'oua na'a mou manuki'i ha tokotaha 'iate kinautolu ni 'oku si'i; he 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'Oku mamata ma'uaipē 'i he langi hā nau 'āngelo ki he fofonga 'o 'eku Tamai 'aia 'oku 'i he langi. 11 Pea kuo hoko mai 'ae Foha 'oe tangata ke fakamo'ui 'aia na'e hē. 12 "Ko e hā homou loto? Kapau 'oku ma'u 'e ha tangata 'ae sipi 'e teau, pea 'alu hē pe hanau taha, 'ikai 'oku ne tuku 'ae hivangofulu ma hiva, pea 'alu ki he ngaahi mo'unga, 'o kumi 'aia kuo hē? 13 Pea kapau te ne 'ilo ia, ko 'eku tala mo'oni atu kiate kimoutolu, 'oku lahi 'ene fiefia 'i he sipi ko ia, 'i he hivangofulu ma hiva na'e 'ikai 'alu hē. 14 Pea pehē, 'oku 'ikai ko e finangalo 'o ho'omou Tamai 'oku 'i he langi, ke mala'ia ha tokotaha 'iate kinautolu ni 'oku si'i.

15 ¶ "Ko ia, kapau 'e fai angahala kiate koe 'e ho kāinga, 'alu 'o fakahā 'ene kovi kiate ia, 'a koe pē mo ia: kapau 'e tokanga

ia kiate koe, kuo ke fakalelei mo ho kāinga. ¹⁶ Pea kapau 'e 'ikai te ne tokanga *kiate koe*, pea ke *toki* 'ave ha tokotaha pe ha toko ua kehe, koe'uhi 'e fakapapau 'ae lea kotoa pē mei he ngutu 'oe fakamo'oni 'e toko ua pe toko tolu. ¹⁷ Pea kapau 'e ta'etokanga ia kiate kinautolu, fakahāia ki he siasi: pea kapau 'e ta'etokanga ia ki he siasi, tuku ke tatau ia kiate koe mo e tangata hiteni mo e tākaki tukuhau ¹⁸ "Ko 'eku tala mo'oni atu kiate kimoutolu, Ko e me'a ko ia te mou nono'o 'i māmani, 'e nono'o ia 'i he langi: pea ko e me'a ko ia te mou veteki 'i māmani, 'e veteki ia 'i he langi. ¹⁹ "Pea 'oku ou tala atu foki kiate kimoutolu, Kapau 'e loto taha hamou toko ua 'i māmani 'i ha me'a 'e taha te na kole, 'e fai ia kiate kinaua 'e he'eku Tamai 'oku 'i he langi. ²⁰ He ko e potu ko ia 'oku fakataha ai 'ae toko ua pe 'ae toko tolu 'i hoku huafa, te u 'i ai au mo kinautolu."

²¹ ¶ Pea na'e toki ha'u ai 'a Pita kiate ia, 'o ne pehē, "Eiki, 'e liunga fiha 'ae angahala 'a hoku tokoua kiate au mo 'eku fakamolemole ia? Ke liunga fitu?" ²² Pea pehē 'e Sisu kiate ia, "Oku 'ikai te u pehē kiate koe, Ke liunga fitu *pē* kae liunga fitungofulu lau 'e fitu.

²³ ¶ Ko ia 'oku fakatatau ai 'ae pule'anga 'oe langi ki ha tu'i, na'e loto ke fakamaau 'i 'ene kau tamaio'eiki. ²⁴ Pea kamata fai 'e ia 'ae fakamaau, pea 'omi kiate ia 'ae tokotaha na'e totonu ke ne totongi *ki he tu'i* 'ae taleniti 'e mano. ²⁵ Ka ko e me'a 'i he 'ikai ha'a ne me'a ke totongi 'aki, na'e fekau 'e he'ene 'eiki ke fakatau ia, mo hono uaifi, mo 'ene fānau, mo ia kotoa pē na'e 'a'ana, 'o totongi 'aki. ²⁶ Pea fakatōmape'e 'ae tamaio'eiki, 'o hū kiate ia, 'o ne pehē, "Eiki, ke ke fa'a kātaki kiate au, pea te u totongi kotoa pē kiate koe." ²⁷ Pea toki manava'ofa 'ae 'eiki ki he tamaio'eiki ko ia, 'o ne tukuange ia, 'o ne fakamolemole kiate ia 'ae totongi. ²⁸ Ka na'e 'alu 'ae tamaio'eiki ko ia, 'o ne 'ilo 'ae tokotaha 'o 'ene kaungā tamaio'eiki, na'e totonu ke totongi 'aki kiate ia 'ae tenali 'e teau: pea ne puke 'e ia ia, 'o kuku hono kia, 'o pehē, 'Totongi mai kiate au 'aia 'oku 'a'aku.' ²⁹ Pea fakatōmape'e 'a 'ene kaungā tamaio'eiki ki hono va'e, 'o ne kole kiate ia, 'o pehē, 'Ke ke fa'a kātaki kiate au, pea te u totongi kotoa pē kiate koe.' ³⁰ Ka na'e 'ikai te ne fai; ka na'e 'alu ia, 'o tuku ia ki he fale fakapōpula, kae'oua ke ne totongi 'aia na'e totonu. ³¹ Ka 'i he mamata 'a 'ene kaungā tamaio'eiki ki he me'a kuo fai, na'a nau mamahi lahi, pea 'alu 'o fakahā ki honau 'eiki 'aia kotoa pē kuo fai. ³² Pea ui ia 'e he'ene 'eiki, 'o ne pehē kiate ia, "Ae tamaio'eiki angakovi ko koe, ne u fakamolemolea koe 'i he totongi kotoa pē ko ia, ko e me'a 'i ho'o kole kiate au." ³³ Pea 'ikai na'e taau mo koe ho'o manava'ofa foki ki ho kaungā tamaio'eiki, 'o hangē ko 'eku manava'ofa kiate koe? ³⁴ Pea 'ita ai 'ene 'eiki, 'o ne tuku atu

ia ki he kau fakamamahi, kae'oua ke ne totongi 'aia kotoa pē na'e totonu. ³⁵“E fai pehē foki 'e he'eku Tamai 'i he langi kiate kimoutolu, 'o kapau 'e 'ikai te mou taki taha fakamolemolea mei hono loto 'ae ngaahi angahala 'o hono kāinga.”

19

2 'Oku fakamo'ui 'e Kalaisi 'ae mahaki: 3 'Oku ne fakahā 'ae fehu'i 'ae kau Fālesi ki he tukuange 'oe uaifi; 10 'O ne fakahā hono 'aonga 'oe fakamaau. 13 'Oku ne ma'u 'ae tamaiki iiki: 16 'Oku ne fakahā ki he talavou 'aia te ne ma'u ai 'ae mo'ui ta'engata, 20 Mo ia 'e haohaoa ai ia: 23 'Oku tala 'e ia ki he kau ākongā hono faingata'a 'oe hū 'ae tangata koloa'ia ki he pule'anga 'oe 'Otua, 27 'O ne faka'ilo 'ae totongi ma'anautolu 'oku li'aki me'a koe'uhi ke nau muimui 'iate ia.

¹ Pea 'i he faka'osi 'e Sisu 'ene ngaahi lea ni, na'e 'alu ia mei Kaleli, pea ha'u ia ki he ngaahi potu 'o Siutea, 'o ofi ki Sioatani. ² Pea muimui 'iate ia 'ae kakai tokolahi 'aupito: pea ne fakamo'ui 'akinautolu 'i ai.

³ ¶ Na'e ha'u foki 'ae kau Fālesi kiate ia, 'o 'ahi'ahi'i ia, 'onau pehē kiate ia, “Oku ngofua ki he tangata ke tukuange hono uaifi 'i he me'a kotoa pē?” ⁴ Pea lea ia, “O pehēange kiate kinautolu, Na'e 'ikai te mou lau, ko ia na'a ne fakatupu 'ae kakai 'i he kamata'anga, 'na'a ne fakatupu 'akinaua ko e tangata mo e fefine,” ⁵ 'O ne pehē, 'Ko e me'a eni 'e tuku ai 'e he tangata 'ene tamai mo 'ene fa'ē, kae pikitai ki hono uaifi: pea 'e hoko 'akinaua ko e kakano pe taha?” ⁶ Ko ia 'oku 'ikai ai te na kei ua, ka ko e kakano pe taha. Pea ko eni, ko ia kuo fakataha 'e he 'Otua, 'oua na'a fakamāvae 'e ha tangata.” ⁷ Pea nau pehē kiate ia, “Ka kuo pehē, ko e hā na'e fekau ai 'e Mōsese ke 'oatu 'ae tohi fakamāvae, pea ke tukuange ia?” ⁸ Pea pehēange 'e ia kiate kinautolu, “Ko e me'a 'i he fefeka 'o homou loto, ko ia na'e kātaki ai 'e Mōsese 'a ho'omou tukuange homou uaifi: ka na'e 'ikai pehē mei he kamata'anga. ⁹ Pea 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, Ko ia 'e tukuange hono uaifi, ka 'i he'ene tono tangata pe, pea fakama'u ia mo ha tokotaha kehe, ko e tono fefine ia: pea ko ia 'e fakama'u mo ia kuo tukuange, ko e tono fefine ia.”

¹⁰ ¶ Pea pehē 'ene kau ākongā kiate ia, “Kapau 'oku pehē pe 'ae tangata mo hono uaifi, tā 'oku 'ikai lelei ke fakama'u.” ¹¹ Ka na'e pehē 'e ia kiate kinautolu, “Oku 'ikai fa'a ma'u 'ae tala ni 'e he tangata kotoa pē, ka ko kinautolu kuo foaki ia ki ai. ¹² He 'oku ai 'ae ni'ihī 'oku 'iunoke, 'i he'enau fanau 'i mei he manāva 'o 'enau fa'ē: pea 'oku ai 'ae 'iunoke ni'ihī, kuo ngaohi ke 'iunoke 'e he tangata: pea 'oku ai 'ae 'iunoke ni'ihī, kuo nau ngaohi 'akinautolu ke 'iunoke, koe'uhi ko e pule'anga 'oe langi. Ko ia 'oku ne fa'a ma'u ia, ke ma'u pe 'e ia.”

¹³ ¶ Pea na'e 'omi ai kiate ia 'ae tamaiki iiki, koe'uhi ke ne hilifaki hono nima kiate kinautolu, 'o lotu: ka na'e lolomi 'akinautolu 'e he kau ākongā. ¹⁴ Pea na'e pehē 'e Sisu, "'Oua 'e ta'ofi, kae tuku ke ha'u kiate au 'ae tamaiki iiki: he 'oku 'oe kakai pehē 'ae pule'anga 'oe langi.'" ¹⁵ Pea hilifaki 'e ia hono nima kiate kinautolu, ka ka 'alu mei ai. ¹⁶ Pea vakai, na'e ha'u 'ae tokotaha kiate ia, 'o ne pehē, "'E 'Eiki lelei, ko e hā ha me'a lelei te u fai ke u ma'u ai 'ae mo'ui ta'engata?'" ¹⁷ Pea pehēange 'e ia kiate ia, "'Ko e hā 'oku ke ui ai au ko e lelei? Ko e tokotaha pe 'oku lelei 'aia ko e 'Otua: ka ko ho loto ke ke hū ki he mo'ui pea ke fai ki he ngaahi fekau.'" ¹⁸ Pea pehē 'e ia kiate ia, "'A fē?" Pea pehē 'e Sisu, "'Oua na'a ke fakapō,' 'Oua na'a ke tono fefine,' 'Oua na'a ke kaiha'a,' 'Oua na'a ke fakamo'oni loi,'" ¹⁹ 'Faka'apa'apa ki ho'o tamai mo'ho'o fa'ē:' pea, 'Ke 'ofa ki ho kaungā'api 'o hangē pe ko koe.'" ²⁰ Pea pehēange 'e he talavou kiate ia, "'Kuo u fai kotoa pē eni talu 'eku kei si'i: ko e hā 'oku ou kei hala ai?'" ²¹ Pea talaange 'e Sisu kiate ia, "'Kapau ko ho loto ke ke haohaoa, 'alu 'o fakatau 'aia 'oku 'a'au, mo foaki ki he masiva, pea te ke ma'u ai 'ae koloa 'i he langi: pea ke ha'u, 'o muimui 'iate au.'" ²² Ka 'i he fanongo 'ae talavou ki he lea ko ia, na'a ne 'alu mamahi: he na'e lahi 'ene koloa.

²³ ¶ Pea pehē ai 'e Sisu ki he'ene kau ākongā, "'Ko 'eku tala mo'oni atu kiate kimoutolu, 'E faingata'a 'aupito 'ae hū 'ae tangata koloa'ia ki he pule'anga 'oe langi. ²⁴ Pea 'oku ou tala foki kiate kimoutolu, 'oku faingofua ke hū 'ae kāmeli 'i he ava'i hui, 'i he hū 'ae tangata koloa'ia ki he pule'anga 'oe 'Otua.'" ²⁵ Pea 'i he fanongo ki ai 'ene kau ākongā, na'a nau ofo lahi 'aupito, 'onau pehē, "'Pea ko hai 'e mo'ui?'" ²⁶ Pea vakai 'e Sisu, 'o ne pehē kiate kinautolu, "'Oku 'ikai fa'a fai eni 'e he tangata; ka 'oku fa'a fai 'e he 'Otua 'ae me'a kotoa pē."

²⁷ ¶ Pea toki lea ai 'a Pita, 'o pehēange kiate ia, "'Vakai, kuo mau si'aki 'ae me'a kotoa pē, 'o muimui 'iate koe: ko e hā te mau ma'u ai?'" ²⁸ Pea talaange 'e Sisu kiate kinautolu, "'Ko 'eku tala mo'oni atu kiate kimoutolu, Ko kimoutolu kuo muimui 'iate au, 'oka nofo 'ae Foha 'oe tangata ki he nofo'a 'o hono nāunau, 'i he fakafo'ou, 'e nofo 'akimoutolu foki ki he nofo'a 'e hongofulu ma ua, 'o fakamaau ai ki he fa'ahinga 'e hongofulu ma ua 'o 'Isileli. ²⁹ Pea ko ia fulipē kuo ne li'aki 'ae fale, pe 'ae kāinga, pe ko e tuofefine, pe ko e tamai, pe ko e fa'ē, pe ko e uaifi, pe 'ae fānau, pe 'ae fonua, koe'uhi ko hoku hingoa, te ne ma'u 'o takī teau, pea te ne ma'u mo e mo'ui ta'engata. ³⁰ Ka ko e tokolahī 'oku mu'omu'a te nau muimui; pea ko e muimui 'e mu'omu'a.

20

1 'Oku fakahā 'e Kalaisi 'i he lea fakatātā ki he kau ngoue

vaine, 'oku 'ikai fa'aki 'ae 'Otua ki ha taha: 17 'Oku tomu'a fakahā 'ene ngaahi mamahi: 20 'I he'ene tali 'ae fehu'i 'oe fa'ē 'ae fānau 'a Sepeti, 'oku ne ako 'aki ki he'ene kau ākongā ke nau angavaivai: 30 'Oku ne faka'ā 'ae mata 'oe ongo tangata kui.

¹ “He 'oku tatau 'ae pule'anga 'oe langi mo e tangata ko e 'eiki 'oe fale, 'aia na'e 'alu atu hengihengi pe, ke unga 'ae kau ngāue ki he'ene ngoue vaine. ² Pea kuo nau alea mo e kau ngāue ko e 'aho mo e tenali 'e taha, na'a ne fekau 'akinautolu ki he'ene ngoue vaine. ³ Pea 'alu atu ia 'i hono tolu 'oe feitu'ula'ā, 'o mamata ki he ni'ihi 'oku tutu'u noa ai pe 'i he potu fakatau. ⁴ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, “Alu 'akimoutolu foki ki he ngoue vaine, pea ko ia 'oku totonu, te u 'oatu kiate kimoutolu.’ Pea nau 'alu. ⁵ Pea toe 'alu atu ia 'i hono ono mo hono hiva 'oe feitu'ula'ā, 'o ne toe fai pehē. ⁶ Pea 'i hono hongofulu ma taha 'oe feitu'ula'ā na'e 'alu atu ia, 'o ne 'ilo 'ae ni'ihi 'oku tutu'u noa ai pe, 'o ne pehē kiate kinautolu, ‘Ko e hā 'oku mou tutu'u noa ai pe 'i heni 'i he 'aho kotoa?’ ⁷ Pea nau pehē kiate ia, ‘Koe'uhi kuo 'ikai unga 'akinautolu 'e ha taha.’ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, “Alu 'akimoutolu foki ki he ngoue vaine; pea ko ia 'oku totonu, te mou ma'u.’ ⁸ “Pea kuo efiāfi, pea pehē 'e he 'eiki 'oe ngoue vaine ki he'ene tauhi koloa, ‘Ui 'ae kau ngāue, 'o 'oatu kiate kinautolu 'enau totongi, 'o fua fai ki he mui mai 'o a'u ki he mu'omu'a mai.’ ⁹ Pea ha'u 'akinautolu na'e unga 'i hono hongofulu ma taha 'oe feitu'ula'ā, pea ma'u taki taha 'e he tangata 'ae tenali. ¹⁰ Pea 'i he omi 'ae kau mu'omu'a mai, na'a nau 'amanaki ke ma'u 'o lahi hake; ka na'e ma'u 'ekinautolu taki taha foki 'ae tenali. ¹¹ Pea 'i he'enau ma'u ia, na'a nau lāunga ki he 'eiki 'oe fale, ¹² 'O nau pehē, ‘Ko e feitu'ula'ā pe taha kuo ngāue ai 'ae kau muimui mai ni, pea kuo ke fakatatau 'akinautolu kiate kinautolu kuo katekina 'ae ngāue 'oe 'aho, mo hono pupuha.’ ¹³ Ka na'e lea ia ki honau tokotaha, 'o pehēange, ‘Kāinga, 'oku 'ikai te u fai hala kiate koe: 'ikai na'a ta alea ki he tenali?’ ¹⁴ To'o 'aia 'oku 'a'au, pea ke 'alu: te u 'oatu ki he mui mai ni, 'o hangē pe ko koe. ¹⁵ 'Ikai 'oku ngofua kiate au ke fai 'eku fa'iteliha ki he me'a 'a'aku? 'Oku kovi ho mata, koe'uhi 'oku ou angalelei?’ ¹⁶ Ko ia ko e muimui 'e mu'omu'a, pea 'e mu'omu'a 'ae muimui: he 'oku ui 'ae tokolahī, ka 'oku fili 'ae tokosi'i.’ ¹⁷ Pea 'i he 'alu hake 'a Sisu ki Selūsalema, na'a ne fakaafe 'ae kau ākongā 'e toko hongofulu ma toko ua 'i he hala, 'o ne tala kiate kinautolu, ¹⁸ “Vakai, 'oku tau 'alu hake ki Selūsalema; pea 'e lavaki'i 'ae Foha 'oe tangata ki he kau taula'eiki lahi mo e kau tangata tohi; pea te nau fakamaau ia ke mate; ¹⁹ pea 'e tukuange ia ki he Senitaile ke manuki'i, mo haha, mo tutuki ki he 'akau: pea 'e tu'u hake ia 'i hono 'aho tolu.’” ²⁰ Pea ha'u ai kiate ia 'ae fa'ē 'ae fānau 'a Sepeti mo 'ene ongo tama, 'o hū, mo ne holi ki

he me'a 'e taha meiate ia. ²¹ Pea pehē 'e ia kiate ia, "Ko e hā ho loto?" Pea pehē mai 'e ia kiate ia, "Tuku ke nofo 'eku ongo tama ni, ko e tokotaha ki ho nima to'omata'u, mo e tokotaha ki ho to'ohema, 'i ho pule'anga." ²² Ka na'e leaange 'a Sisu, 'o pehē, "Oku 'ikai te mou 'ilo 'aia 'oku mou kole. 'Oku mou fa'a fai ke inu 'i he ipu te u inu ai, pea ke papitaiso 'i he papitaiso ko ia te u papitaiso ai?" Pea na talaange kiate ia, "Oku ma mafai pe." ²³ Pea pehēange 'e ia kiate kinaua, "E inu mo'oni 'ekimoua 'i he'eku ipu, pea papitaiso 'i he papitaiso ko ia te u papitaiso ai: ka ko e nofo ki hoku nima to'omata'u, mo hoku to'ohema, 'oku 'ikai 'a'aku ia ke foaki, ka kiate kinautolu pē kuo teuteu ia ki ai 'e he'eku Tamai." ²⁴ Pea 'i he fanongo ki ai 'ae toko hongofulu, na'e tupu ai 'enau 'ita ki he ongo kāinga. ²⁵ Ka na'e ui 'akinautolu 'e Sisu, 'o ne pehē, "Oku mou 'ilo ko e hou'eiki 'oe Senitaile 'oku nau fa'a pule'i 'a kinautolu, pea ko kinautolu 'oku lahi 'oku nau fa'a pule mālohi kiate kinautolu. ²⁶ Ka 'e 'ikai pehē 'iate kimoutolu: ka ko ia 'oku loto ke lahi 'iate kimoutolu, ke hoko ia ko homou tauhi. ²⁷ Pea ko ia 'oku loto ke 'eiki 'iate kimoutolu, 'e hoko ia ko ho'omou tamaio'eiki: ²⁸ 'Io, 'o hangē ko e Foha 'oe tangata, na'e 'ikai ha'u ia ke tauhia ia, ka ke tauhi, pea ke foaki 'ene mo'ui ko e huhu'i 'oe tokolahi." ²⁹ Pea 'i he'enau 'alu 'i Seliko, na'e muimui 'iate ia 'ae kakai tokolahi. ³⁰ Pea vakai, na'e nonofo 'ae ongo tangata kui 'i he ve'e hala, pea kuo na fanongo 'oku 'alu ange 'a Sisu, na'a na kalanga, 'o pehē, "E 'Eiki, Foha 'o Tevita, 'alo'ofa mai kiate kimaua." ³¹ Pea lolomi 'akinaua 'e he kakai, ke na fakalongo pē: ka na'e 'āsili ai 'ena tangi, 'o pehē, "E 'Eiki, Foha 'o Tevita, 'alo'ofa mai kiate kimaua." ³² Pea tu'u mai 'a Sisu, 'o ui kiate kinaua, 'o pehē, "Ko e hā ho mo loto ke u fai kiate kimoua?" ³³ Pea na talaange kiate ia, "Eiki, ke 'ā homa mata." ³⁴ Pea 'alo'ofa 'a Sisu, 'o ne tuhu'i hona mata; pea 'ā ai leva hona mata, 'o na muimui 'iate ia.

21

1 'Oku 'alu 'a Kalaisi ki Selūsalema 'oku heka 'i he 'asi, 12 'Oku ne kapusi mei he falelotu lahi 'ae kakai fakatau, 17 'Oku ne fakamala'ia 'ae 'akau ko e fiki, 23 'Oku fakalongo 'iate ia 'ae kau taula'eiki mo e mātu'a, 28 'O ne valoki 'aki 'akinautolu 'ae lea fakatatau ki he ongo foha, 33 Mo e kau tauhi ngoue, na'a nau tāmata'e 'ae kakai na'e fekau kiate kinautolu.

¹ Pea 'i he'enau ofi ki Selūsalema, 'o hoko ki Petefesi, ki he mo'unga ko 'Olive, na'e toki fekau 'e Sisu 'ae ākongā 'e toko ua, ² 'O ne pehē kiate kinaua, "Mo ō ki he potu kakai 'oku hangatonu mai, pea te mo 'ilo leva 'ae 'asi 'oku no'otaki, mo hono 'uhiki: vevete 'o tataki mai kiate au. ³ Pea kapau 'e lea ha taha kiate kimoua, te mo pehē, "Oku na 'aonga ki he 'Eiki,'

pea te ne tuku mai leva ia.”⁴ Na’e fai eni kotoa pē, koe’uhi ke fakamo’oni ‘aia na’e lea ‘aki ‘e he palōfita, ‘o pehē,

⁵ “Mou tala ki he ta’ahine ‘o Saione,
‘Vakai, ‘oku ha’u ho Tu’i kiate koe,
‘oku angamalū, ‘o heka ki he ‘asi,
mo e ‘uhiki ko e fānau ‘ae ‘asi.’ ”

⁶ Pea na’e ‘alu ‘ae ongo ākongā ‘o na fai ‘o hangē ko e fekau ‘a Sisu kiate kināua, ⁷ ‘o ‘omi ‘ae ‘asi, mo e ‘uhiki, pea nau ‘ai ki ai honau kofu, ‘onau fakaheka, ia ki ai. ⁸ Pea folahi atu ‘e he kakai tokolahi honau kofu ‘i he hala; pea na’e tutu’u hifo ‘e he ni’ihi ‘ae ‘ulu’ulu’i ‘akau, ‘o falikiliki ‘aki ‘ae hala. ⁹ Pea ko e kakai tokolahi na’e mu’omu’a mo muimui atu, na’a nau kalanga, ‘o pehē, “Hosana ki he Foha ‘o Tevita: “Oku monū’ia ia ‘oku ha’u ‘i he huafa ‘o Sihova;’ Hosana ‘i ‘olunga.” ¹⁰ Pea ‘i he’ene hoko ki Selūsalema, na’e ngatū ‘ae kolo kotoa, ‘o pehē, “Ko hai eni?” ¹¹ Pea pehē ‘e he kakai, “Ko Sisu eni, ko e palōfita ‘o Nāsaleti ‘i Kaleli.”

¹² ¶ Pea hū ‘a Sisu ki he falelotu lahi ‘oe ‘Otua, ‘o kapusi kitu’a ‘akinautolu kotoa pē na’e fefakatau’aki ‘i he falelotu lahi, ‘o ne fulihi ‘ae ngaahi palepale ‘oe kau fetongi pa’anga, mo e nofo’a ‘onautolu na’e fakatau lupe, ¹³ ‘o ne pehēange kiate kināutolu, “Kuo tohi, “E ui hoku fale ko e falelotu;’ ka kuo mou ngaohi ia ko e ‘ana ‘oe kau kaiha’a.” ¹⁴ Pea na’e ha’u kiate ia, ‘i he falelotu lahi, ‘ae kui mo e pipiki; pea ne fakamo’ui ‘akinautolu. ¹⁵ Pea kuo mamata ‘ae kau taula’eiki lahi mo e kau tangata tohi ki he ngaahi me’a mana na’a ne fai, mo e kalanga ‘ae tamaiki ‘i he falelotu lahi, ‘o pehē, “Hosana ki he foha ‘o Tevita;” na’a nau ‘ita lahi, ¹⁶ ‘onau pehē kiate ia, “Oku ke ongo’i ‘enau lea?” Pea talaange ‘e Sisu kiate kināutolu, “Io; pea ‘oku te’eki si’i ke mou lau, ‘Kuo ke ma’u ‘ae fakamālō mei he ngutu ‘oe kau valevale mo e kei huhū?” ”

¹⁷ ¶ Pea tuku ‘e ia ‘akinautolu, kae ‘alu ia mei he kolo ki Pētani; pea mohe ai.

¹⁸ Pea pongipongi ai, ‘i he’ene liu mai ki he kolo, kuo fiekaia ia. ¹⁹ Pea mamata ia ki he ‘akau ko e fiki ‘i he hala, pea ‘alu ia ki ai, ka na’e ‘ikai te ne ‘ilo ai ha me’a ka ko e lau pe, pea pehē ‘e ia ki ai, “Ngata ‘i heni, ke ‘oua na’a tupu ha fua ‘iate koe ‘o lauikuonga.” Pea mate leva ‘ae ‘akau ko e fiki. ²⁰ Pea kuo mamata ki ai ‘ae kau ākongā, pea nau ofo, ‘o pehē, “Kuo mate vave ‘ae ‘akau ko e fiki!” ²¹ Pea lea ‘a Sisu, ‘o pehēange kiate kināutolu, “Ko ‘eku tala mo’oni atu kiate kimoutolu, Kapau ‘oku mou ma’u ‘ae tui, pea ‘oua na’a fakata’eta’etui, ‘e ‘ikai te mou fai pe ‘a ia kuo fai ki he ‘akau ko e fiki, ka ‘oka mou ka tala ki he mo’unga ni foki, ‘Ke hiki koe, mo lī koe ki he tahi;’ ‘e fai ia. ²² Pea ko e me’a kotoa pē ‘aia te mou kole ‘i he lotu, ‘i he tui, te mou ma’u.”

23 ¶ Pea kuo hū ia ki he falelotu lahi, pea ha'u kiate ia 'ae kau taula'eiki lahi mo e mātu'a 'oe kakai, 'i he'ene kei malanga, 'onau pehē, "Ko e pule fē 'oku ke fai ai 'ae ngaahi me'a ni? Pea ko hai na'a ne tuku 'ae pule ni kiate koe?" 24 Pea lea 'a Sisu, 'o pehēange kiate kinautolu, "Te u fehu'i kiate kimoutolu foki ki he me'a 'e taha, pea kapau te mou tala ia kiate au, te u tala foki kiate kimoutolu 'ae pule ko ia 'oku ou fai ai 'ae ngaahi me'a ni. 25 Ko e papitaiso 'a Sione, na'e mei fē? Mei he langi, pe mei he tangata?" Pea nau fealēlea'aki, 'o pehē, "Kapau te tau pehē, 'Mei he langi;' pea 'e pehē 'e ia kiate kitautolu, 'Pea ko e hā na'e 'ikai ai te mou tui kiate ia?" 26 Pea kapau te tau pehē, 'Mei he tangata;' 'oku tau manavahē ki he kakai; he 'oku lau kotoa pē ko e palōfita 'a Sione." 27 Pea nau talaange kia Sisu, 'o pehē, "'Oku 'ikai te mau 'ilo." Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Pea 'e 'ikai te u tala kiate kimoutolu 'ae pule ko ia 'oku ou fai ai 'ae ngaahi me'a ni.

28 ¶ "Ka ko e hā homou loto? Na'e ai 'ae tangata 'e taha na'e toko ua hono foha; pea ha'u ia ki hono 'uluaki, 'o ne pehē, 'Foha, 'alu 'o ngāue 'i he'eku ngoue vaine he 'aho ni.' 29 Pea talaange 'e ia 'o pehē, "E 'ikai:' kae hili ia ne ne fakatomala pea 'alu. 30 Pea ha'u ia ki hono toko ua, 'o ne lea pehē pe foki. Pea lea ia, 'o pehē, "Eiki, te u 'alu:' ka na'e 'ikai 'alu ia. 31 Ko hai ia 'iate kinaua na'e fai 'ae loto 'o 'ena tamai?" Pea nau talaange kiate ia, "Ko e 'uluaki." Pea pehē 'e Sisu kiate kinautolu, "'Oku ou tala mo'oni atu kiate kimoutolu, 'Oku tomu'a hoko 'ae kau tānaki tukuhau mo e kau fa'a fe'auaki ki he pule'anga 'oe 'Otua 'iate kimoutolu. 32 He na'e ha'u 'a Sione kiate kimoutolu 'i he hala 'oe mā'oni'oni, pea na'e 'ikai te mou tui kiate ia: ka na'e tui kiate ia 'ae kau tānaki tukuhau mo e kau fa'a fe'auaki: pea hili ho'omou mamata ki ai, na'e 'ikai te mou fakatomala ai, ke mou tui kiate ia."

33 ¶ "Fanongo ki he fakatātā 'e taha: Na'e ai 'ae 'eiki 'e taha, na'a ne tō 'ae ngoue vaine, 'o takatakai 'aki ia 'ae 'ā, 'o keli 'i ai 'ae tata'o'anga uaine, 'o ne langa 'ae fale le'o, 'o ne tuku ia ki he kau tangata tauhi ngoue, kae 'alu ia ki he fonua mama'o: 34 Pea kuo ofi hono to'ukai vaine, pea fekau 'e ia 'ene kau tamaio'eiki ki he kau tauhi ngoue, koe'uhi ke nau ma'u hono ngaahi fua. 35 Pea puke 'e he kau tangata ngoue 'ene kau tamaio'eiki, 'o haha 'ae tokotaha, mo tāmata'i 'ae tokotaha, pea tolongaki 'aki 'ae maka 'ae tokotaha. 36 Pea toe fekau 'e ia 'ae kau tamaio'eiki lahi hake 'i he 'uluaki: pea nau fai pehē pe kiate kinautolu. 37 Pea fekau fakamui 'e ia 'a hono foha kiate kinautolu, 'o ne pehē, "Te nau faka'apa'apa ki hoku foha." 38 Ka kuo mamata 'ae kau tauhi ngoue ki he foha, pea nau fealēlea'aki, 'o pehē, "Ko eni 'ae foha hoko; ha'u, ke tau tāmata'i ia, pea tau ma'u hono tofi'a." 39 Pea na'a nau puke ia,

'o lī ia kitua'ā ngoue vaine, 'o tāmāte'i ia. ⁴⁰ "Pea ko ia, 'oka ha'u 'ae 'eiki 'oe ngoue vaine, ko e hā te ne fai ki he kau tauhi ngoue ko ia?" ⁴¹ Pea nau talaange kiate ia, "Te ne faka'auha fakamamahi 'ae kau tangata angakovi ko ia, pea tuku 'ene ngoue ki he kau tauhi kehe, te nau 'oatu kiate ia 'ae fua 'i hono ngaahi fa'ahita'u." ⁴² Pea pehēange 'e Sisu kiate kinautolu, "Oku te'eki si'i te mou lau 'i he tohi, 'Ko e maka ko ia na'e li'aki 'e he kau tufunga, ko ia ia kuo hoko ko e fungani 'oe tuliki; ko e ngāue eni 'a Sihova, pea ko e me'a fakafo 'i hotau 'ao?"

⁴³ "Ko ia 'oku ou tala atu ai kiate kimoutolu, 'E 'ave 'ae pule'anga 'oe 'Otua 'iate kimoutolu, pea 'e 'oatu ia ki ha kakai 'e tupu ai hono ngaahi fua. ⁴⁴ Pea ko ia 'e tō ki he maka ni, 'e mafesi ai ia: ka ko ia fulipē 'e tō ia ki ai, te ne momosi ia ke efuefu." ⁴⁵ Pea kuo fanongo 'ae kau taula'eiki lahi mo e Fālesi ki he'ene ngaahi fakatātā, na'a nau 'ilo ko 'ene lea kiate kinautolu. ⁴⁶ Ka 'i he'enau holi ke puke ia, na'a nau manavahē ki he kakai, he na'a nau pehē, "Ko e palōfita ia."

22

1 Ko e fakatātā 'oe ta'ane 'ae foha 'oe tu'i. 9 Ko e ui 'oe Senitaile. 12 Ko e tautea 'o ia na'e masiva 'i he kofu ta'ane. 15 Totonu ke 'oatu 'ae tukuhau kia Sisa. 23 'Oku fakalongo 'ae kau Sātusi 'ia Kalaisi, ki he toetu'u 'oe mate: 34 'Oku ne tali 'ae fehu'i 'ae akonaki ki he 'uluaki fekau mo lahi: 41 'Oku fehu'i ia ki he kau Fālesi ki he Misaia.

¹ Pea lea 'a Sisu, 'o toe pehēange kiate kinautolu 'i he fakatātā; ² "Oku tatau 'ae pule'anga 'oe langi mo e tu'i 'e tokotaha, 'aia na'e fai 'ae kātōanga 'i he ta'ane 'a hono foha, ³ 'O ne fekau atu 'ene kau tamaio'eiki ke ui 'akinautolu na'e tala ki ai 'ae ta'ane: ka na'e 'ikai te nau fie ha'u. ⁴ Pea toe fekau atu 'e ia 'ae kau tamaio'eiki kehe, 'o ne pehē, 'Fakahā kiate kinautolu na'e tala *ki ai*, "Vakai, kuo 'osi 'eku teu 'ae kai: kuo tāmāte'i 'eku fanga pulu mo e fanga manu sino, pea kuo 'osi hono teu 'oe me'a kotoa pē: ha'u ki he ta'ane." ⁵ Ka na'a nau fakava'iva'inga 'aki ia, 'o *taki taha* 'alu, ko e taha ki he'ene ngoue, ko e taha ki he'ene me'a fakatau: ⁶ Pea puke 'o ngaohikovi'i mo tāmāte'i, 'e he ni'ihī, 'a 'ene kau tamaio'eiki. ⁷ Ka kuo fanongo ki ai 'ae tu'i, pea houhau: 'o ne fekau atu 'ene ngaahi kongakau, ke faka'auha 'ae kau fakapō ko ia, pea tutu 'enau kolo, ⁸ Pea toki pehē 'e ia ki he'ene kau tamaio'eiki, 'Kuo 'osi hono teu 'ae kātōanga ta'ane, ka ko kinautolu kuo tala ki ai, 'oku 'ikai 'aonga. ⁹ Ko ia mou 'alu ki he ngaahi hala motu'a, pea ko kinautolu te mou 'ilo, fakahā ki ai 'ae ta'ane.' ¹⁰ Pea na'e 'alu atu ai 'ae kau tamaio'eiki ko ia ki he ngaahi

hala *motu'a*, 'o fakakātoa kotoa pē na'a nau 'ilo, 'ae kovi mo e lelei: pea tokolahi ai 'ae kakai 'i he ta'ane.

11 ¶ “Pea 'i he ha'u 'ae tu'i ke mamata ki he kakai, na'a ne 'ilo'i 'ae tangata kuo 'ikai 'i ai ha kofu ta'ane. 12 Pea pehē 'e ia kiate ia, 'Kāinga, na'e fēfee'i ho'o hū mai ki heni 'oku 'ikai hao kofu ta'ane?’ Pea fakalongo pē ia. 13 Pea toki pehē 'e he tu'i ki he kau tamaio'eiki, 'Ha'i hono va'e mo e nima pea 'ave, 'o li ia ki he po'uli 'i tua'ā: pea 'e 'i ai 'ae tangi mo e fengai'itaki 'oe nifo.’ 14 “He 'oku ui 'ae tokolahi, ka 'oku fili 'ae tokosi'.”

15 ¶ Pea toki 'alu 'ae kau Fālesi, 'onau fakakaukau pe fēfee'i 'enau femioekina ia 'i he alea. 16 Pea nau fekau kiate ia 'enau kau ākonga mo e kau Helotiane, 'o pehē, “Eiki, 'oku mau 'ilo 'oku ke mo'oni koe, pea 'oku ke ako mo'oni 'aki 'ae hala 'oe 'Otua, pea 'oku 'ikai te ke tokanga ki ha tangata: he 'oku 'ikai te ke filifilimānako ki he tangata. 17 Ko ia ke ke tala mai kiate kimautolu, Ko e hā ho loto? 'Oku ngofua ke 'oatu 'ae tukupau kia Sisa, pe 'ikai?’” 18 Ka na'e 'ilo 'e Sisu 'enau angakovi, pea pehē 'e ia, “Ae kau mālualoi, ko e hā 'oku mou 'ahi'ahi'i ai au? 19 Fakahā mai 'ae pa'anga tukupau.” Pea na'a nau 'omi kiate ia 'ae tenali. 20 Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, “Ko e mata eni mo e tohi 'a hai?” 21 Pea nau talaange kiate ia, “A Sisa.” Pea toki pehē 'e ia kiate kinautolu, “Ko ia 'oange kia Sisa 'ae ngaahi me'a 'a Sisa; pea 'oange ki he 'Otua 'ae ngaahi me'a 'ae 'Otua.” 22 Pea kuo nau fanongo ki ai, na'a nau ofo, 'o tuku ia, ka nau 'alu.

23 ¶ Pea ha'u kiate ia 'i he 'aho ko ia 'ae kau Sātusi, 'akinautolu 'oku pehē, 'oku 'ikai ha toetu'u, 'onau fehu'i kiate ia, 24 'o pehē, “Eiki, na'e pehē 'e Mōsese, Kapau 'e mate ha tangata, kae 'ikai ha'ane fānau, 'e fakama'u hono tokoua mo hono uaifi, 'o fakatupu 'ae hako ki hono tokoua. 25 Pea ko eni, na'e 'iate kimautolu 'ae kāinga 'e toko fitu; ko e 'uluaki na'e fakama'u mo e uaifi, pea mate ia, kuo 'ikai ha'ane fānau, pea tuku hono uaifi ki hono tokoua. 26 Pea pehē pe foki hono toko ua, mo hono toko tolu, 'o hoko ki hono toko fitu. 27 Pea mate fakamui 'ae fefine. 28 Pea ko ia 'i he toetu'u 'e hoko ia ko e uaifi 'o hai 'i he toko fitu? He na'e ma'u ia 'ekinautolu kotoa pē.” 29 Pea lea 'a Sisu, 'o pehēange kiate kinautolu, “Oku mou hē, 'i he ta'e'ilo ki he ngaahi tohi, mo e mālohi 'ae 'Otua. 30 Koe'uhi 'i he toetu'u 'e 'ikai te nau mali, pe foaki ke mali, ka 'e tatau mo e kau 'āngelo 'ae 'Otua 'i he langi. 31 Ka koe'uhi ko e toetu'u 'oe mate, 'oku te'eki te mou lau 'aia na'e lea 'aki kiate kimoutolu 'e he 'Otua, 'o pehē, 32 'Ko au ko e 'Otua 'o 'Epalahame, pea ko e 'Otua 'o 'Aisake, pea ko e 'Otua 'o Sēkope?’ 'Oku 'ikai ko e 'Otua 'oe mate 'ae 'Otua, ka ko e mo'ui.” 33 Pea kuo fanongo 'ae kakai, na'a nau ofo 'i he'ene akonaki.

³⁴ ¶ Pea 'i he fanongo 'ae kau Fālesi kuo ne fakalongo 'ae kau Sātusi, na'e fakataha leva 'akinautolu. ³⁵ Pea fehu'i 'ahi'ahi kiate ia 'e honau tokotaha, ko e akonaki 'i he fono, 'o pehē, ³⁶ "Eiki, ko e fekau fē 'i he fono 'oku lahi?" ³⁷ Pea tala 'e Sisu kiate ia, "Ke ke 'ofa kia Sihova ko ho 'Otua 'aki ho laumālie kotoa, mo ho 'o mo 'ui kotoa, mo ho loto kotoa.' ³⁸ Ko e 'uluaki pea ko e lahi ia 'oe fekau. ³⁹ Pea ko hono ua 'oku tatau mo ia, Ke ke 'ofa ki ho kaungā'api 'o hangē pe ko koe.' ⁴⁰ Ko e fekau ni 'e ua 'oku tautau ai 'ae fono kotoa mo e kau palōfita."

⁴¹ ¶ Pea 'i he kei fakataha 'ae kau Fālesi, na'e fehu'i 'e Sisu kiate kinautolu, ⁴² 'O pehē, "Ko e hā homou loto ki he Kalaisi? Ko e foha ia 'o hai?" Pea nau talaange kiate ia, "O Tevita." ⁴³ Pea pehēange 'e ia kiate kinautolu, "Oku fēfē ai hono ui ia 'e Tevita 'i he Laumālie, "Eiki,' 'i he'ene pehē,

⁴⁴ 'Na'e pehē 'e Sihova ki hoku 'Eiki,

Nofo koe ki hoku nima to'omata'u,
kae'oua ke u ngaohi ho ngaahi fili ko ho tu'ungava'e" ?

⁴⁵ Pea kapau 'oku ui ia 'e Tevita, "Eiki,' pea ko hono foha fēfee'i ia?" ⁴⁶ Pea na'e 'ikai ha lea 'e fa'a lea 'aki 'e ha tangata kiate ia; talu mei he 'aho ko ia na'e 'ikai fa'a fehu'i 'e ha taha kiate ia.

23

1 'Oku enginaki 'e Kalaisi 'ae kakai ke nau muimui ki he akonaki lelei, kae'oua na'a muimui ki he kau tangata tohi mo e Fālesi, 5 Ke vakai 'a 'ene kau ākongā telia 'enau fielahī. 13 'Oku ne fakahā 'ae mala'ia 'e valu ki he'enau mālualoī mo 'enau kui: 34 'Oku ne fakahā 'e faka'auha 'a Selūsalema.

¹ Pea toki lea ai 'a Sisu ki he kakai, mo 'ene kau ākongā. ² 'o pehēange, "Oku nofo 'ae kau tangata tohi mo e Fālesi 'i he nofo'a 'o Mōsese: ³ "Ko ia ko e me'a kotoa pē 'oku nau fekau ke mou tokanga ki ai, mou tokanga ki ai 'o fai: kae'oua na'a mou fa'ifa'itaki ki he'enau ngāue: he 'oku nau enginaki, kae 'ikai fai. ⁴ He 'oku nau ha'iha'i 'ae ngaahi kavenga mamafa, mo fakamamahi ke fua, 'o hilifaki ia ki he uma 'oe kakai; ka 'oku 'ikai ala 'ekinautolu hanau tuhu ki ai. ⁵ Ka 'oku nau fai 'enau ngāue kotoa pē ke mamata ki ai 'ae kakai: he 'oku nau fakalaulahi honau failaketeli, mo fakalahi 'ae tapa 'o honau kofu, ⁶ 'O nau manako ki he nofo'a mā'olunga 'i he ngaahi kātōanga, mo e nofo'anga lahi 'i he ngaahi falelotu, ⁷ Mo e fetapa 'i he ngaahi faianga fakatau, pea ke ui 'akinautolu 'e he kakai, 'Lāpai, Lāpai.' ⁸ Kae 'oua na'a ui 'akimoutolu 'Lāpai:' he 'oku taha pe homou 'Eiki, ko Kalaisi; pea ko e kāinga pe 'akimoutolu kotoa pē. ⁹ Pea 'oua na'a ui ha tokotaha 'i māmani ko ho'omou tamai; he 'oku taha pe ho'omou Tamai, 'aia 'oku 'i he langi. ¹⁰ Pea 'oua na'a ui 'akimoutolu ko e takimu'a; he

‘oku taha pe homou Takimu‘a, ko Kalaisi. ¹¹ Ka ko ia ‘oku lahi ‘iate kimoutolu, ‘e hoko ia ko homou tauhi. ¹² Pea ko ia te ne hiki hake ia, ‘e fakavaivai‘i ia; ka ko ia ‘e fakavaivai‘i ia, ‘e hiki hake ia.

¹³ ¶ “Ka ‘e mala‘ia ‘akimoutolu, ko e kau tangata tohi mo e Fālesi, ko e mālualoi! He ‘oku mou tāpuni ‘ae pule‘anga ‘oe langi ki he kakai: he ‘oku ‘ikai te mou hūki ai, pe tuku ke hūki ai ‘akinautolu ‘oku fai ke hūki ai. ¹⁴ ‘E mala‘ia ‘akimoutolu, ko e kau tangata tohi mo e Fālesi, ko e mālualoi! He ‘oku mou fa‘ao ‘ae fale ‘oe kau fefine kuo mate honau husepāniti, ‘o fakakākā ‘aki ‘ae lotu fuoloa: ko ia te mou mala‘ia lahi ai. ¹⁵ “‘E mala‘ia ‘akimoutolu, ko e kau tangata tohi mo e Fālesi, ko e mālualoi; he ‘oku mou foli ‘ae tahi mo e fonua, ke fakatafoki ha tokotaha, pea ka tafoki ia, ‘oku mou ngaohi ia ko e tama ‘o heli ‘o kovi lahi hake ‘iate kimoutolu. ¹⁶ “‘E mala‘ia ‘akimoutolu, ko e kau takimu‘a kui, ‘aia ‘oku lea pehē, ‘Ko e me‘a noa pē ‘ae fuakava ‘aki ‘ae falelotu lahi: ka ko ia ‘e fuakava ‘aki ‘ae koula ‘oe falelotu lahi, ‘e ma‘u ia.’ ¹⁷ Ko e kau vale mo e kui: he ‘oku lahi ‘ae fē, ‘ae koula, pe ‘ae falelotu lahi ‘aia ‘oku ne fakatapui ‘ae koula? ¹⁸ Pea, ‘Ko ia ‘e fuakava ‘aki ‘ae ‘esifeilaulau, ko e me‘a noa pē: ka ko ia ‘oku fuakava ki he me‘a foaki ‘oku tuku ai, ‘e ma‘u pe ia.’ ¹⁹ Ko e kau vale mo e kui: he ‘oku lahi ‘ae fē, ‘ae me‘a foaki, pe ko e ‘esifeilaulau ‘oku ne fakatapui ‘ae me‘a foaki? ²⁰ Pea ko ia ‘oku ne fuakava ‘aki ‘ae ‘esifeilaulau, ‘oku fuakava ki ai ia, pea mo e me‘a kotoa pē ‘oku ‘i ai. ²¹ Pea ko ia ‘oku fuakava ‘aki ‘ae falelotu lahi, ‘oku ne fuakava ki ai, pea mo ia ‘oku nofo ‘i ai. ²² Pea ko ia te ne fuakava ‘aki ‘ae langi, ‘oku fuakava ki he ‘afio‘anga ‘oe ‘Otua, pea mo ia ‘oku nofo ‘i ai. ²³ “‘E mala‘ia ‘akimoutolu, ko e kau tangata tohi mo e Fālesi, ko e mālualoi! Koe‘uhi ‘oku mou tukuhau ‘i he mini, mo e ‘aneto, mo e kumino, ka ‘oku mou ta‘etokanga ki he ngaahi me‘a mamafa ‘oe fono, ko e fai totonu, mo e loto ‘ofa, mo e tui: na‘e totonu ho‘omou fai eni, kae‘oua na‘a li‘aki ‘ena. ²⁴ Ko e kau takimu‘a kui, ‘oku mou heu‘i ‘ae lango, kae folo ‘ae kāmeli. ²⁵ “‘E mala‘ia ‘akimoutolu, ko e kau tangata tohi mo e Fālesi, ko e mālualoi! He ‘oku mou fakama‘a ‘ae tu‘a ipu inu mo e ipu kai, ka ‘oku fonu ‘i loto ‘i he fakamālohi mo e holi kovi. ²⁶ ‘Ae Fālesi kui, tomu‘a fakama‘a ‘ae loto ipu inu mo e ipu kai, koe‘uhi ke ma‘a ai foki ‘ae tu‘aipu. ²⁷ “‘E mala‘ia ‘akimoutolu, ko e kau tangata tohi mo e Fālesi, ko e mālualoi! He ‘oku mou tatau mo e fonualoto kuo vali hinehina, ‘aia ‘oku matamatalelei mo‘oni ‘itu‘a, ka ‘oku fonu ‘i loto ‘i he ngaahi hui ‘oe kakai mate, mo e me‘a fakalielia kotoa pē. ²⁸ ‘Oku pehē pe ‘akimoutolu foki, ‘oku mou ha mā‘oni‘oni ‘itu‘a ki he kakai, ka ‘oku mou fonu ‘i loto ‘i he mālualoi mo e angahia. ²⁹ “‘E mala‘ia ‘akimoutolu, ko e kau tangata tohi mo e Fālesi, ko e

mālualoi! He 'oku mou ngaohi 'ae tanu'anga 'oe kau palōfita, 'o fakasanisani 'ae fonualoto 'oe kakai mā'oni'oni, ³⁰ 'o mou pehē, 'Ka ne mau mo'ui 'i he 'aho 'o 'emau ngaahi tamai, pehē, 'e 'ikai te mau kau mo kinautolu 'i he toto 'oe kau palōfita.' ³¹ "Ko ia ko e kau fakamo'oni 'akimoutolu kiate kimoutolu, ko e fānau 'akimoutolu 'anautolu na'e tāmata'i 'ae kau palōfita. ³² Ko ia mou fakafonu 'ae ipu fuofua 'a ho'omou ngaahi tamai. ³³ 'Ae fanga ngata, 'ae fānau 'ae ngata fekai! Te mou hao fēfee'i mei he mala'ia 'o heli?

³⁴ ¶ Ko ia, vakai, 'oku ou fekau atu kiate kimoutolu 'ae kau palōfita, mo e kau tangata poto, mo e kau tangata tohi: pea ko honau ni'ihī te mou tāmata'i 'o tutuki ki he 'akau: pea ko honau ni'ihī te mou haha 'i homou ngaahi falelotu, 'o fakatanga'i mei he kolo ki he kolo: ³⁵ Koe'uhi 'e 'eke 'iate kimoutolu 'ae toto mā'oni'oni kotoa pē kuo lilingi 'i māmani mei he toto 'o 'Epeli mā'oni'oni, 'o hoko ki he toto 'o Sakalaia ko e foha 'o Palakia, 'aia na'a mou tāmata'i 'i he vaha'a 'oe potu toputapu mo e 'esifeilaulau. ³⁶ Ko 'eku tala mo'oni atu kiate kimoutolu, 'E hoko 'ae ngaahi me'a ni kotoa pē ki he to'utangata ni. ³⁷ "E Selūsalema, Selūsalema, 'a Koe 'oku ke tāmata'i 'ae kau palōfita, mo ke tolongaki 'aki 'ae maka 'akinautolu 'oku fekau atu kiate koe, kuo liunga fiha 'eku fie tānaki fakataha ho'o fānau, 'o hangē ko e tānaki fakataha 'e he motu'a moa 'ene fānau 'i hono lalo kapakau, ka na'e 'ikai te mou lotoki ai! ³⁸ Vakai, kuo si'aki homou fale kiate kimoutolu ke lala 'aupito. ³⁹ He 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, Ngata mei heni, 'e 'ikai te mou mamata kiate au, kae'oua ke mou pehē, "Oku monū'ia ia 'oku ha'u 'i he huafa 'oe 'Eiki.' "

24

1 'Oku fakahā 'e Kalaisi 'e faka'auha 'ae falelotu lahi, 3 Mo hono lahi 'oe ngaahi me'a fakamamahi 'e mu'aki hoko ki ai: 29 Ko e ngaahi faka'ilonga 'o 'ene ha'u ki he fakamaau. 36 Pea 'i he 'ikai'ilo 'ae 'aho mo e feitu'ula'ā ko ia, 42 'Oku lelei 'etau le'o pe, 'o hangē ko e kau tamaio'eiki lelei, 'oku 'amanaki ma'uaipē 'e ha'u hotau 'Eiki.

¹ Pea hū atu 'a Sisu mei he falelotu lahi, pea ha'u 'ene kau ākongā ke fakahā kiate ia hono ngaahi potu 'oe falelotu lahi. ² Pea pehēange 'e Sisu kiate kinautolu, "'Ikai 'oku mou mamata ki he ngaahi me'a ni kotoa pē? 'Oku ou tala mo'oni atu kiate kimoutolu, 'E 'ikai 'i heni ha maka kuo fokotu'u ki ha maka, 'e ta'elaku ki lalo."

³ ¶ Pea 'i he'ene nofo 'i he mo'unga 'oe 'Olive, na'e ha'u fakafufū 'ae kau ākongā kiate ia, 'onau pehē, "Fakahā kiate kimautolu, 'e hoko 'afe 'ae ngaahi me'a ni? Pea ko e hā 'ae faka'ilonga 'o ho'o ha'u, pea mo e ngata'anga 'o māmani?" ⁴ Pea

lea 'a Sisu, 'o pehēange kiate kinautolu, "Vakai telia na'a kākaa'i 'akimoutolu 'e ha tangata. ⁵ Koe'uhi 'e ha'u 'ae tokolahi 'i hoku hingoa, 'o pehē, 'Ko au ko e Kalaisi;" pea 'e kākaa'i 'ae tokolahi: ⁶ Pea te mou fanongo ki he ngaahi tau mo e ongoongo 'oe tau: kae'oua na'a mou manavahē: koe'uhi 'e hoko*eni* kotoa pē, kae te'eki hoko 'ae ngata'anga. ⁷ Koe'uhi 'e tu'u hake 'ae kakai ki he kakai, mo e pule'anga ki he pule'anga: pea 'e ai 'ae ngaahi honge, mo e mahaki lahi, mo e mofuike, 'i he potu kehekehe. ⁸ Ka ko e ngaahi me'a ni kotoa pē ko e kamata'anga pe 'oe ngaahi mamahi. ⁹ "Pea te nau toki tukuange 'akimoutolu ke tautea, mo tām*ate*'i 'akimoutolu: pea ko e fehi'anekina 'akimoutolu 'e he pule'anga kotoa pē koe'uhi ko hoku hingoa. ¹⁰ Pea 'e toki hinga ai 'ae tokolahi, 'o felavaki'i'aki 'akinautolu, mo fetāufehi'a'aki. ¹¹ Pea tokolahi 'ae kau palōfita loi 'e tupu ai, 'onau kākaa'i 'ae tokolahi. ¹² Pea ko e me'a 'i he lahi 'aupito 'oe angahala, 'e momoko ai 'ae 'ofa 'ae tokolahi. ¹³ Ka ko ia 'e fa'a kātaki 'o a'u ki he ngata'anga, ko ia ia 'e mo'ui. ¹⁴ Pea ko e ongoongolelei ni 'oe pule'anga 'e malanga'aki 'i māmani kotoa pē, ko e me'a fakamo'oni ki he pule'anga kotoa pē, pea 'e toki hoko mai 'ae iku'anga. ¹⁵ "Ko ia 'oka mou ka mamata 'oku tu'u 'i he potu tapu, 'ae me'a 'fakalielia 'oe faka'auha,' na'e lea ki ai 'ae palōfita ko Taniela," (pea ko ia 'oku ne lau ia, ke tokanga ia *ki ai*;) ¹⁶ "Pea ke toki feholaki ki he ngaahi mo'unga 'akinautolu 'oku nofo 'i Siutea: ¹⁷ Pea ko ia 'oku 'i he tu'a fale, ke 'oua na'a 'alu hifo ia, ke to'o ha me'a 'e taha mei hono fale: ¹⁸ Pea ko ia 'oku 'i he ngoue, ke 'oua na'a liu mai ia, ke to'o hono ngaahi kofu. ¹⁹ Ka 'e mala'ia 'akinautolu 'oku feitama, mo kinautolu 'oku toutama, 'i he ngaahi 'aho ko ia! ²⁰ Ka mou kole ke 'oua na'a hoko ho'omou feholaki 'i he fa'ahita'u momoko, pe 'i he 'aho Sāpate: ²¹ Ka koe'uhi 'e toki hoko 'ae mamahi lahi, na'e 'ikai hano tatau talu mei he kamata'anga 'o māmani, 'o a'u ki he 'aho ni, pea 'e 'ikai 'o lauikuonga. ²² Pea kapau 'e 'ikai fakasi'isi'i ki he ngaahi 'aho ko ia, 'e 'ikai mo'ui ha tokotaha: ka koe'uhi ko e kakai kuo fili 'e fakasi'isi'i ai 'ae ngaahi 'aho ko ia. ²³ "Pea kapau 'e toki pehē ai 'e ha taha kiate kimoutolu, 'Vakai, 'oku 'i heni 'a Kalaisi,' pe "i hena;" 'oua na'a tui *ki ai*. ²⁴ Koe'uhi 'e ai 'ae ngaahi Kalaisi loi, mo e kau palōfita loi, 'onau fakahā 'ae ngaahi faka'ilonga lahi, mo e me'a fakafo: ke nau kākā'aki 'ae kakai kuo fili, 'oka ne faingofua. ²⁵ Vakai, kuo u tomu'a tala ia kiate kimoutolu. ²⁶ "Ko ia kapau te nau pehē kiate kimoutolu, 'Vakai, 'oku 'i he toafa ia;" 'oua na'a 'alu atu: 'Vakai, 'oku 'i he ngaahi potu lilo:" 'oua na'a tui *ki ai*. ²⁷ He 'oku hangē ko e 'asi mai 'oe 'uhila mei he potu hahake, pea ulo 'o a'u ki he potu lulunga; 'e pehē foki 'ae ha'u 'ae Foha 'oe tangata. ²⁸ "He ko e potu ko ia 'oku 'i ai 'ae 'anga'anga, 'e kātōa

ki ai 'ae fanga 'ikale foki.

29 ¶ “Pea hili 'ae mamahi 'oe ngaahi 'aho ko ia 'e fakapo'uli leva 'ae la'ā, pea 'e 'ikai ulo mai 'ae māhina, pea 'e ngangana 'ae ngaahi fetu'u mei he langi, pea 'e ngalulu 'ae ngaahi mālohi 'oe langi: 30 Pea 'e toki hā mai 'ae faka'ilonga 'oe Foha 'oe tangata 'i he langi: pea 'e toki tangi 'ae ngaahi fa'ahinga kotoa pē 'o māmani, pea te nau mamata ki he Foha 'oe tangata 'oku ha'u 'i he ngaahi 'ao 'oe langi, 'i he mālohi mo e nāunau lahi. 31 Pea 'e fekau 'e ia 'ene kau 'āngelo mo e me'a lea le'o lahi, pea te nau tānaki fakataha 'ene kakai kuo fili mei hono feitu'u langi 'e fā, mei he ngata'anga 'e taha 'oe langi 'o a'u ki he ngata'anga 'e taha. 32 “Pea mou tokanga ki he fakatātā 'oe 'akau ko e fiki: 'Oka kei litolito hono va'a, pea tupu hono lau, 'oku mou 'ilo 'oku ofi 'ae fa'ahita'u mafana: 33 Pea pehē foki, 'oka mou ka mamata ki he ngaahi me'a ni kotoa pē, mou 'ilo 'oku ofi ia, 'io, 'oku 'i he matapā. 34 'Oku ou tala mo'oni atu kiate kimoutolu, 'E 'ikai 'osi 'ae to'utangata ni, kae'oua ke fakamo'oni 'a eni kotoa pē. 35 'E mole 'ae langi mo māmani, kae 'ikai mole 'eku lea.

36 ¶ “Ka ko e 'aho mo e feitu'ula'ā ko ia, 'oku 'ikai 'ilo ki ai ha taha, pe 'ilo 'e he kau 'āngelo 'oe langi, ka ko 'eku Tamai pe. 37 Kae hangē ko e ngaahi 'aho 'o Noa, 'e pehē pe foki 'ae ha'u 'ae Foha 'oe tangata. 38 He koe'uhi 'i he ngaahi 'aho na'e mu'omu'a 'i he lōmaki na'a nau kai mo inu, mo mali, mo foaki ke fakama'u, 'o a'u ki he 'aho na'e hū ai 'a Noa ki he vaka, 39 Pea na'e 'ikai te nau 'amanaki, mo 'ene hoko mai 'ae vai lahi, 'o 'ave 'akinautolu kotoa pē; 'e pehē pe 'ae ha'u foki 'ae Foha 'oe tangata. 40 'E 'i he ngoue 'ae toko ua; 'e 'ave 'ae tokotaha, ka 'e tuku 'ae tokotaha. 41 'E ai 'ae fefine 'e toko ua 'oku ngāue 'i he me'a momosi; 'e 'ave 'ae tokotaha, ka 'e tuku 'ae tokotaha.

42 ¶ “Ko ia le'o: he 'oku 'ikai te mou 'ilo 'ae feitu'ula'ā ko ia 'e ha'u ai homou 'Eiki. 43 Kae 'ilo eni, ka ne 'ilo 'e he 'eiki 'oe fale 'ae lakanga le'o ko ia 'e ha'u ai 'ae kaiha'a, *pehē*, kuo ne le'o, kae 'ikai tuku ke haea hono fale. 44 Ko ia ke tali teu pe 'akimoutolu foki: koe'uhi 'e ha'u 'ae Foha 'oe tangata 'i he feitu'ula'ā 'oku 'ikai te mou 'amanaki ki ai. 45 “Pea ko hai 'ae tamaio'eiki angatonu mo poto, kuo fakanofa 'e he'ene 'eiki ke pule ki hono kaungā'api, mo tufaki kiate kinautolu 'ae me'akai 'i hono taimi totonu? 46 'Oku monū'ia 'ae tamaio'eiki ko ia, 'oka ha'u 'a 'ene 'eiki, 'o 'ilo ia 'oku ne fai pehē. 47 Ko 'eku tala mo'oni atu kiate kimoutolu, te ne fakanofa ia ke ne pule 'i 'ene me'a kotoa pē. 48 Pea kapau 'e pehē 'e he tamaio'eiki angakovi 'i hono loto, “Oku fakatuai ne ha'u 'a 'eku 'eiki; 49 pea ne kamata te'ia 'ene kaungā tamaio'eiki, pea kai ia mo inu fakataha mo e kau konā; 50 'E ha'u 'ae 'eiki 'ae tamaio'eiki ko ia, 'i ha 'aho 'oku 'ikai te ne 'amanekina, pea 'i ha feitu'ula'ā

'oku 'ikai te ne 'ilo, ⁵¹ Pea 'e tu'uua ia, 'o tu'utu'uni ke 'inasi fakataha ia mo e kau mālualo: pea 'e 'i ai 'ae tangi mo e fengai'itaki 'oe nifo.

25

1 Ko e lea fakatātā 'oe tāupo'ou 'e toko hongofulu, 14 Pea mo e ngaahi taleniti. 31 Pea mo hono fakamatala 'oe fakamaau fakamui.

1 "Pea 'e toki tatau 'ae pule'anga 'oe langi mo e kau tāupo'ou 'e toko hongofulu, na'a nau to'o 'enau ngaahi tūhulu, 'o 'alu atu ke fakafetaulaki ki he tangata ta'ane. ² Na'e poto honau toko nima, kae vale 'ae toko nima. ³ Ko kinautolu na'e vale na'e 'ave 'enau tūhulu, ka na'e 'ikai 'ave mo ha'anau lolo: ⁴ Ka na'e 'ave 'e he poto 'ae lolo 'i he'enau ngaahi ipu, pea mo 'enau tūhulu ⁵ Pea 'i he tuai mai 'ae tangata ta'ane, na'a nau tulemohe kotoa pē 'o mohe. ⁶ "Pea tu'uapō mālie mo 'ene pa mai 'ae kalanga, 'Vakai, 'oku ha'u 'ae tangata ta'ane; mou 'alu atu 'o fakafetaulaki kiate ia.' ⁷ Pea toki tu'u hake 'ae kau tāupo'ou kotoa pē ko ia, 'o teuteu 'enau tūhulu. ⁸ Pea lea 'ae vale ki he poto, 'Foaki mai ma'amautolu 'i ho'omou lolo; he 'oku tei mate 'emau tūhulu' ⁹ Ka na'e lea 'ae poto, 'o pehēange, 'Ka koe'uhi na'a si'i ia kiate kinautolu mo kimoutolu: ka mou 'alu kiate kinautolu 'oku fakatau, 'o fakatau ma'amoutolu.' ¹⁰ Pea lolotonga 'enau 'alu ke fakatau, mo 'ene ha'u 'ae tangata ta'ane, pea ko kinautolu na'e teuteu na'e hū mo ia ki he ta'ane: pea tāpuni 'ae matapā. ¹¹ "Hili ia, mo 'ene ha'u foki 'ae kau tāupo'ou na'e 'alu, 'onau pehē, "Eiki, 'Eiki, to'o kiate kinautolu.' ¹² Ka na'e lea ia, 'o pehēange, "Oku ou tala mo'oni atu kiate kimoutolu, 'oku 'ikai te u 'iloa 'akimoutolu.' ¹³ "Ko ia mou le'o, he 'oku 'ikai te mou 'ilo 'ae 'aho pe 'ae feitu'ula'ā 'e ha'u ai 'ae Foha 'oe tangata.

¹⁴ ¶ "Pea 'oku hangē foki ko e tangata 'oku te u fononga ki ha fonua mama'o, pea ui 'ene kau tamaio'eiki 'a'ana, 'o ne tuku kiate kinautolu 'ene ngaahi me'a. ¹⁵ Na'e tuku ki he tokotaha 'ae taleniti 'e nima, pea ua ki he tokotaha, pea taha ki he tokotaha; ki he tangata taki taha 'o fakatatau ki he'ene fa'a fai, pea 'alu leva hono fononga. ¹⁶ Pea ko ia na'e ma'u 'ae taleniti 'e nima, na'e 'alu ia, 'o fakatau'aki ia, 'o ne fakalahi 'aki ia 'ae taleniti kehe 'e nima. ¹⁷ Pea ko ia foki na'e ua, na'a ne ma'u 'aki ia 'ae ua kehe. ¹⁸ Ka ko ia na'e ma'u 'ae taha, na'e 'alu ia, 'o keli 'i he kelekele, 'o tanu 'ae koloa 'a 'ene 'eiki. ¹⁹ "Pea fuoloa, pea toki ha'u 'ae 'eiki 'oe kau tamaio'eiki ko ia, 'o ne fakamaau'i 'akinautolu. ²⁰ Pea ha'u ia 'aia na'a ne ma'u 'ae taleniti 'e nima, 'o ne 'omi mo e taleniti kehe 'e nima, 'o ne pehē, "Eiki, na'a ke tuku mai kiate au 'ae taleniti 'e nima: vakai, kuo u ma'u mo ia 'ae taleniti kehe 'e nima.' ²¹ Pea pehēange 'e he'ene 'eiki kiate

ia, 'Mālō, ko e tamaio'eiki lelei mo angatonu: kuo ke fai totonu 'i he me'a si'i, te u fakanofu koe ke ke pule ki he me'a lahi: hū koe ki he fiefia'anga 'o ho'o 'eiki.' ²² Pea ha'u foki ia na'a ne ma'u 'ae taleniti 'e ua, 'o ne pehē, "Eiki, na'a ke tuku mai kiate au 'ae taleniti 'e ua: vakai, kuo u ma'u mo ia 'ae taleniti kehe 'e ua.' ²³ Pea pehēange 'e he'ene 'eiki kiate ia, 'Mālō, ko e tamaio'eiki lelei mo angatonu: kuo ke fai totonu 'i he me'a si'i, te u fakanofu koe ke ke pule ki he me'a lahi: hū koe ki he fiefia'anga 'o ho'o 'eiki.' ²⁴ Pea toki ha'u ia na'a ne ma'u 'ae taleniti 'e taha, 'o ne pehē, "Eiki, ne u 'ilo koe ko e tangata faingata'a, 'oku ke tu'usi 'i he potu na'e 'ikai te ke tūtuu'i ai, 'o tātaki 'i he potu na'e 'ikai te ke tufaki ai: ²⁵ Pea ne u manavahē, pea u 'alu 'o fufū ho'o taleniti 'i he kelekele: vakai, 'oku ke ma'u 'aia 'oku 'a'au.' ²⁶ "Pea lea 'ene 'eiki, 'o pehēange kiate ia, "Ae tamaio'eiki angakovi mo fakapikopiko, na'a ke 'ilo 'oku ou tu'usi 'i he potu na'e 'ikai te u tūtuu'i ai, mo tātaki 'i he potu na'e 'ikai te u tufaki ai: ²⁷ Na'e totonu ai ha'o 'atu 'eku koloa ki he kau fakatau, koe'uhi 'i he'eku ha'u te u ma'u 'aia 'oku 'a'aku mo hono fakalahi. ²⁸ Ko ia to'o 'ae taleniti meiate ia, 'o 'oatu kiate ia 'oku hongofulu 'ene taleniti. ²⁹ He ko ia fulipē 'oku ma'u, 'e *toe* 'oatu kiate ia, pea te ne ma'u 'o lahi 'aupito: ka ko ia 'oku 'ikai ma'u, 'e to'o meiate ia 'aia 'oku ne ma'u. ³⁰ Pea mou lī 'ae tamaio'eiki ta'e'aonga ki he po'uli 'i tua'a: pea 'e 'i ai 'ae tangi mo e fengai'itaki 'oe nifo.'

³¹ ¶ "Oka ha'u 'ae Foha 'oe tangata 'i hono nāunau, mo e kau 'āngelo mā'oni'oni kotoa pē mo ia, 'e toki nofo ia 'i he nofo'a 'o hono nāunau: ³² pea 'e fakakātoa 'i hono 'ao 'ae ngaahi kakai kotoa pē: pea 'e vahe ua 'e ia 'akinautolu, 'o hangē ko e vahe'i 'e he tauhi sipi 'a 'ene sipi mei he kosi: ³³ Pea 'e tuku 'e ia 'ae fanga sipi ki hono nima to'omata'u, ka ko e fanga kosi ki he to'ohema. ³⁴ Pea 'e toki pehē 'e he Tu'i kiate kinautolu 'i hono nima to'omata'u, 'Ha'u, 'akimoutolu kuo monū'ia 'i he'eku Tamai, 'o ma'u 'ae pule'anga kuo teu mo'omoutolu talu mei he kamata'anga 'o māmani: ³⁵ He na'aku fiekaia, pea na'a mou foaki 'ae me'akai kiate au: na'aku fieinua, pea na'a mou foaki 'ae inu kiate au: ko e muli au, pea na'a mou faka'afe'i au: ³⁶ Telefua, pea na'a mou fakakofu'i au: na'aku mahaki, pea na'a mou 'a'ahi mai kiate au: na'aku 'i he fale fakapōpula, pea na'a mou ha'u kiate au.' ³⁷ "Pea 'e toki lea 'ae mā'oni'oni, 'o pehēange kiate ia, "Eiki, na'a mau mamata kiate koe 'anefē 'oku ke fiekaia, pea mau fafanga'i koe? Pea fieinua, pea mau foaki 'ae inu kiate koe? ³⁸ Na'a mau mamata kiate koe 'anefē ko e muli, pea mau fakaafe'i koe? Pe telefua, pea mau fakakofu'i koe? ³⁹ Pea na'a mau mamata kiate koe 'anefē 'oku ke mahaki, pe 'i he fale fakapōpula, pea mau 'alu atu kiate koe?' ⁴⁰ Pea 'e lea 'ae Tu'i, 'o pehēange kiate kinautolu, 'Ko 'eku

tala mo'oni atu kiate kimoutolu, Ko e me'a 'i ho'omou fai ia ki ha taha 'oku kihi'i si'i hifo 'i hoku kāinga ni, ko ho'omou fai ia kiate au.' ⁴¹ "Pea 'e toki tala 'e ia foki kiate kinautolu 'i hono nima to'ohema, "Alu 'iate au, 'akimoutolu kuo mala'ia, ki he afi ta'emate, na'e teu ki he tēvolo mo 'ene kau 'āngelo: ⁴² He na'aku fiekaia, pea na'e 'ikai te mou foaki ha me'akai kiate au: na'aku fieinua, pea na'e 'ikai te mou foaki ha inu kiate au: ⁴³ Ko e muli au, pea na'e 'ikai te mou fakaafe'i au: telefua, pea na'e 'ikai te mou fakakofu'i au: mahaki, pea 'i he fale fakapōpula, pea na'e 'ikai te mou 'a'ahi kiate au.' ⁴⁴ "Pea 'e toki lea ai 'akinautolu kiate ia foki, 'o pehēange, "Eiki, na'a mau mamata kiate koe 'anefē 'oku ke fiekaia, pe ko e fieinua, pe ko e muli, pe telefua, pe mahaki, pe 'i he fale fakapōpula, kae 'ikai te mau tauhi koe?' ⁴⁵ Pea 'e toki lea ia kiate kinautolu, 'o pehē, 'Ko 'eku tala mo'oni atu kiate kimoutolu, Ko e me'a 'i ho'omou ta'efai ia ki ha tokotaha 'oku kihi'i si'i hifo 'iate kinautolu ni, ko ho'omou ta'efai ia kiate au.' ⁴⁶ Pea 'e 'alu atu 'akinautolu ni ki he mala'ia ta'engata: ka ko e mā'oni'oni ki he mo'ui ta'engata."

26

1 'Oku puleaki'i 'a Kalaisi 'e he kau pule. 6 Ko e tākai hono 'ulu 'e he fefine. 15 Ko e fakatau ia 'e Siutasi. 17 Ko e kai 'e Kalaisi 'ae pāsova: 26 Mo ne fokotu'u 'ae 'ohomohe mā'oni'oni: 36 'Oku lotu ia 'i he ngoue: 47 'Oku lavaki 'aki ia 'ae 'uma, 57 'Oku taki ia kia Kaiafasi, 69 Pea fakafasi 'e Pita kiate ia.

¹ Pea kuo faka'osi 'e Sisu 'ae ngaahi akonaki ni kotoa pē, pea pehē 'e ia ki he'ene kau ākongā, ² "Oku mou 'ilo ka hili 'ae 'aho 'e ua 'e hoko 'a e kātōanga 'oe Lakaatu, pea 'e lavaki'i 'ae Foha 'oe tangata ke tutuki ki he 'akau." ³ Pea toki fakataha ai 'ae kau taula'eiki lahi, mo e kau tangata tohi, mo e kau mātu'a 'oe kakai, ki he fale 'oe taula'eiki lahi na'e ui ko Kaiafasi, ⁴ 'onau fakakaukau pe fēfē 'enau puke ia, kae tāmāte'i ia? ⁵ Ka na'a nau pehē, "Kae 'ikai 'i he kātōanga, telia na'a ai ha maveuveu 'i he kakai."

⁶ ¶ Pea na'e 'i Pētani 'a Sisu, 'i he fale 'o Saimone ko e kilia, ⁷ Mo 'ene ha'u kiate ia ha fefine, na'e 'omi 'ae puha 'alapasita 'oe lolo mahu'inga lahi 'aupito, 'o ne lilingi ia ki hono fofonga, 'i he'ene nofo 'o taumafa. ⁸ Ka 'i he mamata ki ai 'ene kau ākongā, na'a nau lea 'ita, 'o pehē, "Ko e hā kuo maumau'i ai eni? ⁹ He na'e mei fakatau 'ae lolo ni 'aki 'ae koloa lahi, pea foaki ia ki he masiva." ¹⁰ Pea kuo 'ilo'i 'e Sisu, pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ko e hā 'oku mou fakamamahi ai ki he fefine? He kuo fai 'e ia 'ae ngāue lelei kiate au. ¹¹ He 'oku 'iate kimoutolu ma'uaipē 'ae masiva; ka 'oku 'ikai te mou ma'u ma'uaipē au. ¹² Koe'uhī 'i he'ene lilingi 'ae lolo ni ki hoku sino,

kuo ne fai ia ko e teu ki hoku putu. ¹³ Ko 'eku tala mo'oni atu kiate kimoutolu, Ko e potu kotoa pē 'o māmani 'e malanga'aki ai 'ae ongoongolelei ni, 'e fakahā ai foki 'aia kuo fai 'e he fefine ni, ko hono fakamanatu'i."

¹⁴ ¶ Pea toki 'alu ki he kau taula'eiki lahi ha taha 'oe toko hongofulu ma toko ua, na'e ui ko Siutasi 'Isikaliote, ¹⁵ 'o ne pehē, "Ko e hā te mou 'omi kiate au, kau lavaki'i ia kiate kimoutolu?" Pea nau alea mo ia ki he kongā siliva 'e tolungofulu. ¹⁶ Pea talu mei ai mo 'ene lamasi ia ke tu'umālie 'a hono lavaki'i.

¹⁷ ¶ Pea na'e ha'u kia Sisu 'ae kau ākongā 'i he 'uluaki 'aho 'oe mā ta'eme'afakatupu, 'onau pehē kiate ia, "Oku ke loto ke mau teuteu 'i fē ke ke kai ai 'i he Lakaatu." ¹⁸ Pea pehē 'e ia, "Mou ō ki he tangata ko ia 'i he kolo, 'o tala kiate ia, "Oku pehē mai 'ae 'Eiki, "Kuo ofi hoku 'aho, pea te mau kai 'ae Lakaatu 'i ho fale mo 'eku kau ākongā." ' ' ¹⁹ Pea na'e fai 'e he kau ākongā 'o hangē ko e fekau 'a Sisu kiate kinautolu; pea nau teu 'a e *kātoanga* 'oe Lakaatu. ²⁰ Pea kuo hoko 'ae efiāfi, pea nofo ia mo e toko hongofulu ma toko ua. ²¹ Pea 'i he'enau kai, na'e pehē 'e ia, "Ko 'eku tala mo'oni atu kiate kimoutolu, 'e lavaki'i au 'e homou tokotaha." ²² Pea na'a nau mamahi lahi, 'onau taki taha kamata fehu'i kiate ia, 'o pehē, "Eiki, ko au ia?" ²³ Pea lea ia 'o pehē, "Ko ia 'okuma 'ai mo au homa nima ki he ipu kai, ko ia ia te ne lavaki'i au. ²⁴ 'Oku 'alu 'ae Foha 'oe tangata 'o hangē ko ia kuo tohi kiate ia: kae mala'ia 'ae tangata ko ia 'aia 'oku lavaki'i ai 'ae Foha 'oe tangata! Na'e lelei ki he tangata ko ia 'oka ne 'ikai fanau'i ia." ²⁵ Pea toki lea 'a Siutasi, 'aia ne lavaki'i ia, 'o pehēange, "Eiki, ko au ia?" Pea talaange 'e ia kiate ia, "Ko ia pe."

²⁶ ¶ Pea 'i he'enau kai, na'e to'o 'e Sisu 'ae mā, 'o ne fakafeta'i, mo tofitofi, pea 'atu ki he kau ākongā, 'o ne pehē, "To'o, 'o kai; ko eni hoku sino." ²⁷ Pea ne to'o 'ae ipu inu, 'o fakafeta'i, pea 'oatu kiate kinautolu, mo ne pehē, "Mou inu ai kotoa pē: ²⁸ He ko hoku toto eni 'oe fuakava fo'ou, 'aia 'oku lilingi ke fakamolemole ai 'ae angahala 'ae tokolahi. ²⁹ Ka 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, Ngata heni, 'e 'ikai te u toe inu 'i he fua ni 'oe vaine, kae'oua ke hokosia 'ae 'aho ko ia te u inu fo'ou ia mo kimoutolu 'i he pule'anga 'o 'eku Tamai." ³⁰ Pea kuo hili 'enau hiva, pea nau 'alu atu ki he mo'unga 'oe 'Olive. ³¹ Pea toki pehē ai 'e Sisu kiate kinautolu, "E tūkia 'akimoutolu kotoa pē 'i he poōni 'iate au: he kuo tohi, 'Te u taa'i 'ae tauhi, pea 'e movetevete ai 'ae fanga sipi.' ³² Kae hili 'eku toetu'u, te u mu'omu'a 'iate kimoutolu ki Kaleli." ³³ Pea lea 'a Pita, 'o pehēange kiate ia, "Kapau 'e tūkia kotoa pē 'iate koe, 'e 'ikai te u tūkia 'o lauikuonga. ³⁴ Pea talaange 'e Sisu kiate ia, "Oku ou tala mo'oni atu kiate koe, 'E te'eki ai 'u'ua 'ae moa 'i he poōni,

ka 'e liunga tolu ho'o fakafisi 'iate au." 35 Pea talaange 'e Pita kiate ia, "Kapau te u mate ai mo koe, kae 'ikai te u fakafisi'i koe." Pea lea pehē pe foki 'ae kau ākongā kotoa pē.

36 ¶ Pea toki ha'u ai 'a Sisu mo kinautolu ki he potu 'oku ui ko Ketisemani, 'o ne pehē ki he kau ākongā, "Mou nofo 'i heni, kau 'alu ki hena 'o lotu." 37 Pea ne 'ave 'a Pita mo e foha 'e toko ua 'o Sepeti, pea kamata mamahi'ia ia mo māfasia lahi. 38 Pea toki pehē 'e ia kiate kinautolu, "'Oku mamahi lahi 'aupito, 'o hangē ka mate, hoku laumālie: mou nofo pe 'i heni, ke tau le'o mo au." 39 Pea 'alu si'i atu ia, 'o tō fakafifo'ohifo, 'o pehē 'ene lotu, "'A 'eku Tamai, kapau 'e fa'a fai, pea 'ave 'ae ipu ni 'iate au: kae'oua na'a fa'iteliha pe au, ka ko koe pe." 40 Pea ha'u ia ki he kau ākongā, 'o ne 'ilo 'akinautolu 'oku mohe, pea ne pehē kia Pita, "He 'oku pehē, kuo 'ikai te mou fa'a le'o mo au 'i he feitu'u pō 'e taha? 41 Le'o mo lotu, telia na'a lava'i 'akimoutolu 'e he 'ahi'ahi: ko e mo'oni 'oku fie fai 'e he laumālie, ka 'oku vaivai 'ae kakano." 42 Pea toe 'alu atu ia ko hono liunga ua, 'o lotu, 'o pehē, "'A 'eku Tamai, kapau 'e 'ikai lelei ke 'ave 'ae ipu ni 'iate au, ka 'i he'eku inumia ia, ke fai pe ho'o fa'iteliha." 43 Pea ha'u ia 'o ne 'ilo 'oku nau toe mohe: he na'e māfasia honau mata. 44 Pea tuku ai pe 'e ia 'akinautolu, kae toe 'alu atu, 'o lotu ko hono liunga tolu, 'o ne toe fai pē 'ae lea ko ia. 45 Pea toki ha'u ia ki he'ene kau ākongā, 'o ne pehē kiate kinautolu, "Ma'u pe ho'omou mohe ni, pea mālōlō: vakai, kuo ofi 'ae feitu'u pō 'e lavaki'i ai 'ae Foha 'oe tangata ki he nima 'oe kau angahala. 46 Tu'u hake, ke tau 'alu: vakai, 'oku 'i heni ia 'oku ne lavaki'i au."

47 ¶ Pea lolotonga 'ene lea, 'iloange, ko Siutasi, ko e taha 'oe toko hongofulu ma toko ua, na'e ha'u ia mo e kakai tokolahi, mo e ngaahi heletā, mo e 'akau, mei he kau taula'eiki lahi mo e kau mātu'a 'oe kakai. 48 Pea ko ia na'a ne lavaki'i ia, na'a ne tuku kiate kinautolu 'ae faka'ilonga, 'o ne pehē, "Ka 'ilonga 'aia te u 'uma ki ai, ko ia ia: puke ia ke ma'u." 49 Pea ha'u leva ia kia Sisu, 'o ne pehē, "Lāpai, si'oto'ofa:" pea 'uma kiate ia. 50 Pea pehē 'e Sisu kiate ia, "Kāinga, ko e hā kuo ke ha'u ai?" Pea toki ha'u 'akinautolu, 'o ala honau nima kia Sisu, 'o puke ia. 51 Pea vakai, ko e taha 'onautolu na'e 'ia Sisu, na'e 'ai hono nima ki he'ene heletā 'o toho, 'o ne taa'i 'aki 'ae tamaio'eiki 'ae taula'eiki lahi, pea motuhi hono telinga. 52 Pea toki pehē 'e Sisu kiate ia, "Toe 'ai ho'o heletā ki hono 'ai'anga: he ko kinautolu kotoa pē 'oku to'o heletā te nau 'auha 'i he heletā. 53 'Oku ke mahalo 'e 'ikai te u fa'a lotu ni ki he'eku Tamai, pea te ne tuku leva ni kiate au 'ae kau 'āngelo ke lahi 'i he lisione 'e hongofulu ma ua? 54 Kae fakamo'oni fēfē 'ae ngaahi tohi, 'aia 'oku fakahā ai 'e pehē ni pe?" 55 'I he feitu'u pō ko ia na'e lea ai 'a Sisu ki he kakai lahi, "'Oku mou ha'u mo e ngaahi heletā mo

e ‘akau ke puke au, ‘o hangē ko ha kaiha‘a? Na‘aku nofo mo kimoutolu ‘o ako ‘i he falelotu lahi, ‘i he ‘aho kotoa pē, pea na‘e ‘ikai te mou puke au. ⁵⁶ Ka kuo fai ‘ae ngaahi me‘a ni kotoa pē, ke fakamo‘oni ‘ae ngaahi tohi ‘ae kau palōfita.” Pea na‘e toki li‘aki ia ‘e he kau ākongā kotoa pē, ka nau fehōlaki.

⁵⁷ ¶ Pea ko kinautolu na‘e puke ‘a Sisu na‘a nau tataki *ia* kia Kaiafasi ko e taula‘eiki lahi, pea kātoa ai ‘ae kau tangata tohi mo e kau mātu‘a. ⁵⁸ Ka na‘e muimui mama‘o atu kiate ia ‘a Pita, ki he fale ‘oe taula‘eiki lahi, pea hū ki ai, ‘onau nonofo mo e kau tamaio‘eiki, ke mamata ki hono iku‘anga. ⁵⁹ Pea kumi ‘e he kau taula‘eiki lahi, mo e mātu‘a, mo e kau fakamaau kotoa pē, ‘ae fakamo‘oni loi kia Sisu, kae tāmāte‘i ia; ⁶⁰ Ka na‘e ‘ikai ‘ilo *ha taha*: na‘e ha‘u ‘ae fakamo‘oni loi tokolahi, ka na‘e ‘ikai te nau ma‘u ha *taha*. Pea toki ‘omi fakamui ‘ae ongo fakamo‘oni loi ‘e toko ua, ⁶¹ ‘o na pehē, “na‘e pehē ‘e ia, “Oku ou fa‘a fai ke veteki ‘ae falelotu lahi ‘oe ‘Otua, mo toe langa ia ‘i he ‘aho ‘e tolu.” ⁶² Pea tu‘u hake ‘ae taula‘eiki lahi, ‘o ne pehē kiate ia, “Oku ‘ikai hao lea ki ai? Ko e hā ia ‘oku nau faka‘ilo ni kiate koe?” ⁶³ Ka na‘e longo pē ‘a Sisu. Pea lea ‘ae taula‘eiki lahi, ‘o pehēange kiate ia, “Oku ou fekau mālohi kiate koe ‘i he ‘Otua mo‘ui, ke ke fakahā mai kiate kinautolu, pe ko e Kalaisi ‘a koe, ko e ‘Alo ‘oe ‘Otua.” ⁶⁴ Pea talaange ‘e Sisu kiate ia, “Ko ia pe: ka ‘oku ou tala atu kiate kimoutolu, Te mou mamata ‘a mui ki he Foha ‘oe tangata ‘oku nofo ki he nima to‘omata‘u ‘oe māfimaafi, pea mo ‘ene ha‘u ‘i he ngaahi ‘ao ‘oe langi.” ⁶⁵ Pea toki haehae ‘e he taula‘eiki lahi hono kofu, ‘o ne pehē, “Kuo lea fie ‘Otua ia; koe‘uma‘ā kiate kinautolu ha toe fakamo‘oni? Vakai, kuo mou fanongo ni ki he‘ene lea fie ‘Otua. ⁶⁶ Ko e hā homou loto?” Pea nau lea, ‘o pehēange, “Oku totonu ke ne mate.” ⁶⁷ Pea na‘a nau toki ‘a‘anu ki hono mata, ‘o tuki‘i ia; pea sipi‘i ia ‘e he ni‘ihi ‘aki honau ‘aofnima, ⁶⁸ ‘o pehēange, “A koe, Kalaisi, mate mai kiate kinautolu, ko hai ia na‘a ne sipi‘i koe?”

⁶⁹ ¶ Pea na‘e nofo ‘itu‘a ‘a Pita ‘i he loto‘ā; pea ha‘u ‘ae fefine kaunanga kiate ia, ‘o ne pehē, “Ko koe foki na‘a ke ‘ia Sisu ‘o Kaleli.” ⁷⁰ Ka na‘e fakafisi *leva* ia ‘i he ‘ao ‘okinautolu kotoa pē, mo ne pehē, “Oku ‘ikai te u ‘ilo ho‘o lea.” ⁷¹ Pea ‘alu atu ia ki he potu ‘e taha ‘oe fale, pea mamata kiate ia ‘a e *kaunanga* ‘e taha, ‘o ne pehē kiate kinautolu, na‘e ‘i ai, “Na‘e ‘ia Sisu ‘o Nāsaleti ‘ae tangata ni foki.” ⁷² Pea toe fakafisi ia mo fuakava, “Oku ‘ikai te u ‘iloa ‘ae tangata.” ⁷³ Pea fuoloa si‘i pea ha‘u kiate *ia* ‘akinautolu na‘e tutu‘u ai, ‘onau pehē kia Pita, “Ko e mo‘oni ko e tokotaha koe ‘okinautolu; he ‘oku faka‘ilo koe ‘e ho‘o lea.” ⁷⁴ Pea toki kamata kape ia mo fuakava, ‘o *pehē*, “Oku ‘ikai te u ‘iloa ‘ae tangata.” Pea na‘e ‘u‘ua *leva* ‘ae moa. ⁷⁵ Pea manatu ai ‘e Pita ki he lea ‘a Sisu, ‘aia na‘e pehē kiate ia, “E te‘eki ai

‘u‘ua ‘ae moa, kae tu‘o tolu ha‘o fakafisi‘i au.” Pea ‘alu kitua‘ā ia, ‘o tangi mamahi.

27

1 Ko e tuku ‘a Kalaisi kuo ha‘i kia Pailato. 3 Ko e mala-fai-‘e-tangata ‘a Siutasi. 19 ‘Oku valoki ‘a Pailato ‘e hono uaiʻi, 24 ‘Oku fanofano hono nima: 26 ‘O ne tukuange ‘a Palāpasa. 29 Kuo tatā ‘aki ‘a Kalaisi ‘ae ‘akau talatala, 34 Ko e tutuki ia ki he ‘akau, 40 Kuo manuki‘i ia, 50 Kuo pekia ia, pea tanu: 66 ‘Oku pulusi‘i hono fonualoto, pea le‘ohi ia.

1 Pea kuo pongipongi hake, pea fealēlea‘aki ‘ae kau taula‘eiki lahi kotoa pē mo e kau mātu‘a ‘oe kakai kia Sisu, ke tāmata‘i ia: 2 Pea hili ‘enau ha‘i ia, na‘a nau toki ‘ave ia kia Ponito Pailato ko e pule.

3 ¶ Pea ko Siutasi, ‘aia na‘a ne lavaki‘i ia, ‘i he‘ene mamata kuo fakamaau ia ke mate, na‘e fakatomala ia, ‘o ne toe ‘omi ‘ae kongā siliva ‘e tolungofulu ki he kau taula‘eiki lahi mo e kau mātu‘a, 4 ‘o ne pehē, “Kuo u fai angahala ‘i he‘eku lavaki‘i ‘ae toto mā‘oni‘oni.” Pea nau pehē, “Ko e hā ia kiate kimautolu? Vakai pe ‘e koe.” 5 Pea li ‘e ia ‘ae ngaahi kongā siliva ki lalo ‘i he falelotu lahi, ‘o ne ‘alu atu ‘o no‘ou‘a ia. 6 Pea to‘o mai ‘e he kau taula‘eiki lahi ‘ae ngaahi kongā siliva, ‘onau pehē, “‘Oku ‘ikai ngofua ke ‘ai ia ki he puha koloa, he ko e totongi ia ‘oe toto.” 7 Pea na‘a nau fakakaukau, pea toki fakatau‘aki ia ‘ae ngoue ‘ae tufunga ngaohi ipu, ke tanu ai ‘ae kakai muli. 8 Ko ia na‘e ui ‘ae ngoue ko ia, “ko e ngoue ‘oe toto”, ‘o a‘u ki he ‘aho ni. 9 Pea fakamo‘oni ai ia ‘aia na‘e lea ‘aki ‘e he palōfita, ko Selemaia, ‘o pehē,

“Pea na‘a nau to‘o ‘ae kongā siliva ‘e tolungofulu,

ko hono totongi ‘o ia na‘e fakatau,

‘aia na‘e fakatau ia ki ai ‘e he fānau ‘a ‘Isileli;

10 ‘o totongi ‘aki ia ‘ae ngoue ‘ae tufunga ngaohi ipu,

‘o hangē ko e fekau ‘a Sihova kiate au.”

11 Pea tu‘u ‘a Sisu ‘i he ‘ao ‘oe pule: pea fehu‘i ‘ae pule kiate ia, ‘o pehē, “Ko e tu‘i koe ‘oe kakai Siu?” Pea talaange ‘e Sisu kiate ia, “Ko ia pe.” 12 Pea ‘i he talakovi‘i ia ‘e he kau taula‘eiki lahi mo e kau mātu‘a, na‘e longo pe ia. 13 Pea toki lea ‘a Pailato kiate ia, “‘Ikai te ke fanongo ki he ngaahi me‘a lahi ni ‘oku nau faka‘ilo ‘iate koe?” 14 Ka na‘e ‘ikai ‘aupito lea ia ki ai; ko ia na‘e ofo lahi ‘aupito ai ‘ae pule. 15 Pea ko e me‘a na‘e fai ‘e he pule ‘i he kātoanga ko ia, ko e vete ‘o tuku atu ki he kakai ha pōpula ‘e tokotaha, na‘a nau loto ki ai. 16 Pea na‘a nau ma‘u ‘i he ngaahi ‘aho ko ia ‘ae pōpula ongoongo, na‘e ui ko Palāpasa. 17 Ko ia ‘i he kātoa fakataha ‘akinautolu, na‘e pehē ai ‘e Pailato kiate kinautolu, “Ko hai ‘oku mou loto ke u tuku atu kiate kimautolu? ‘A Palāpasa, pe ko Sisu ‘aia ‘oku ui ko Kalaisi?”

¹⁸ He na'a ne 'ilo ko e me'a 'i he meheka kuo nau tuku atu ai ia.

¹⁹ ¶ Pea kuo nofo ia 'i he nofo'anga fakamaau, pea fekau 'e hono uaifi kiate ia, 'o pehē, "'Oua na'a ke kau 'i ha me'a ki he tangata mā'oni'oni na: he na'aku mamahi lahi he 'aho ni koe'uhi ko ia 'i he'eku misi.'" ²⁰ Ka na'e ue'i 'ae kakai 'e he kau taula'eiki lahi mo e mātu'a ke nau kole 'a Palāpasa, kae tāmata'i 'a Sisu. ²¹ Pea lea 'ae pule, 'o pehēange kiate kinautolu, "Ko hai 'iate kinaua 'oku mou loto te u 'oatu kiate kimoutolu?" Pea nau pehē, "Ko Palāpasa." ²² Pea pehē 'e Pailato kiate kinautolu, "Pea ko e hā te u fai kia Sisu 'aia 'oku ui ko Kalaisi?" Pea nau pehē kotoa pē, "Tuku ia ke tutuki ki he 'akau." ²³ Pea pehē 'e he pule, "He ko e hā, ko e hā ha kovi kuo ne fai?" Ka na'e 'āsili ai 'enau kalanga, 'o pehē, "Tuku ia ke tutuki ki he 'akau."

²⁴ ¶ Pea 'i he 'ilo 'e Pailato 'oku 'ikai si'i felave 'ene lea, kae tupu pe 'ae maveuveu, na'e to'o 'e ia 'ae vai, 'o fanofano hono nima 'i he 'ao 'oe kakai, 'o ne pehē, "'Oku ou ma'a au 'i he toto 'oe tangata angatonu ni: mou vakai ki ai.'" ²⁵ Pea lea 'ae kakai kotoa pē, 'o pehē, "Ke 'iate kimautolu mo 'emau fānau hono toto."

²⁶ ¶ Pea toki tukuange ai 'e ia 'a Palāpasa kiate kinautolu; pea hili 'ene kau'imaea 'a Sisu, na'a ne tukuange ia ke tutuki ki he 'akau. ²⁷ Pea toki 'ave 'a Sisu 'e he kau tau 'oe pule ki he fale lahi, pea fakataha kiate ia 'ae kautau kotoa. ²⁸ Pea nau to'o hono kofu, 'o 'ai kiate ia 'ae pulupulu kula'aho'aho.

²⁹ ¶ Pea hili 'enau lalanga 'ae tatā 'aki 'ae 'akau talatala, na'a nau 'ai ia ki hono fofonga, mo e va'a kaho 'i hono nima to'omata'u: pea nau tū'ulutui 'i hono 'ao, 'o manuki'i ia, 'o pehē, "Si'oto'ofa, Tu'i 'oe kakai, Siu!" ³⁰ Pea nau 'a'anu kiate ia, 'o to'o 'ae va'a kaho, 'o taa'i 'aki hono fofonga. ³¹ Pea hili 'enau manuki'i ia, na'a nau to'o 'ae pulupulu meiate ia, kae toe 'ai hono kofu 'o'ona kiate ia, 'o taki atu ke tutuki ki he 'akau. ³² Pea 'i he'enau hū kitua'ā, na'a nau 'ilo ai 'ae tangata Sailine, ko Saimone hono hingoa: pea nau pule'i ia ke ne fua hono 'akau.

³³ ¶ Pea kuo nau hoko ki he potu na'e ui ko Kolokota, ko hono 'uhinga, "ko e potu 'oe 'ulupoko." ³⁴ Na'a nau 'oatu kiate ia 'ae vai mahi kuo hu'i 'aki 'ae 'ahu ke ne inu: pea na'a ne kamata ia, kae 'ikai te ne inu. ³⁵ Pea na'a nau tutuki ia ki he 'akau, pea nau vahevahe hono ngaahi kofu 'i he talotalo: koe'uhi ke fakamo'oni 'aia na'e lea 'aki 'e he palōfita, "Na'a nau tufa hoku ngaahi kofu kiate kinautolu, mo nau talotalo ki hoku kofutu'a." ³⁶ Pea nau nofo ki lalo, 'o le'ohi ia; ³⁷ Pea na'a nau 'ai 'i 'olunga 'i hono fofonga hono talakovi'i kuo tohi, KO SISU ENI KO E TU'I 'OE KAKAI SIU. ³⁸ Pea na'e tutuki ki he 'akau fakataha mo ia 'ae ongo kaiha'a 'e toko ua, ko e taha ki hono nima to'omata'u, mo e taha ki hono to'ohema.

39 ¶ Pea na'e manuki'i ia 'ekinautolu na'e fe'alu'aki ai, mo kalokalo honau 'ulu, 40 'onau pehē, "A koe 'oku ke faka'auha 'ae falelotu lahi, mo *toe* langa ia 'i he 'aho 'e tolu, fakamo'ui koe. Kapau ko e 'Alo koe 'oe 'Otua, 'alu hifo mei he 'akau." 41 Pea manuki'i foki ia 'e he kau taula'eiki lahi, mo e kau tangata tohi, mo e mātu'a, 'onau pehē, 42 "Na'a ne fakamo'ui 'ae ni'ihī; ka 'oku 'ikai te ne fa'a fakamo'ui ia. Kapau ko e Tu'i ia 'o 'Isileli, 'oku lelei ke 'alu hifo ia mei he 'akau, pea te tau tui kiate ia. 43 Na'e falala ia ki he 'Otua; 'oku lelei ke ne fakamo'ui ni ia, 'o kapau 'oku ne 'ofa kiate ia: he na'e pehē 'e ia, 'Ko e 'Alo au 'oe 'Otua.'" 44 Pea ko e ongo kaiha'a, na'e tutuki ki he 'akau mo ia, na'e pehē foki 'ena manuki'i ia. 45 Pea na'e fakapo'uli 'ae fonua kotoa, mei hono ono 'oe feitu'ula'ā 'o a'u ki hono hiva 'oe feitu'ula'ā. 46 Pea hokosia hono hiva 'oe feitu'ula'ā, pea tangi le'o lahi 'a Sisu, 'o pehē, "Ilai, 'Ilai, lama sapakatani?" Ko hono 'uhinga, "Ko hoku 'Otua, ko hoku 'Otua, ko e hā kuo ke li'aki ai au?" 47 Pea 'i he fanongo ki ai 'ae ni'ihī na'e tutu'u 'i ai, na'a nau pehē, "Oku ui 'ae tangata ni kia 'Ilaisiā." 48 Pea lele leva honau tokotaha, ke to'o mai 'ae oma, 'o fakapito ia 'i he vai mahi, 'o ne 'ai ia ki he va'a kaho, pea 'ohake ke ne inu. 49 Ka na'e pehē 'e he ni'ihī, "Tuku ai pe, ka tau vakai pe ha'u ai 'a 'Ilaisiā ke fakamo'ui ia."

50 ¶ Pea kuo hili 'ae toe tangi le'o lahi 'a Sisu, na'a ne tuku hake hono laumālie. 51 Pea vakai, kuo mavaeua leva 'ae puipui 'oe falelotu lahi, mei he potu 'i 'olunga 'o a'u ki lalo; pea ngalulu 'ae fonua, pea mafahifahi 'ae ngaahi maka; 52 Pea mato'o 'ae ngaahi tanu'anga; pea tu'u hake 'ae sino 'oe kau mā'oni'oni ni'ihī na'e mohe, 53 'O nau ha'u mei honau ngaahi tanu'anga 'i he hili 'ene toetu'u, 'o 'alu ki he kolo tapu, 'o fakahā 'akinautolu ki he tokolahi. 54 Pea kuo mamata 'ae 'eikitau, mo kinautolu na'e 'iate ia, ke le'ohi 'a Sisu, ki he mofuike, mo e ngaahi me'a ko ia na'e fai, na'a nau ilifia lahi, 'onau pehē, "tā ko e mo'oni ko e 'alo 'eni 'oe 'Otua." 55 Pea na'e ai 'ae kau fefine tokolahi, *na'e tutu'u* mei he mama'o 'o vakai, na'a nau muimui 'ia Sisu mei Kaleli, 'onau tauhi ia: 56 Ko honau ni'ihī ko Mele Makitaline, mo Mele ko e fa'ē 'a Semisi mo Sose, mo e fa'ē 'ae fānau 'a Sepeti. 57 Pea hokosia 'ae efiāfi, pea ha'u 'ae tangata koloa'ia mei 'Alematea, ko Siosefa hono hingoa, ko e ākongā foki ia 'a Sisu: 58 Pea na'e 'alu ia kia Pailato 'o ne kole 'ae sino 'o Sisu. Pea toki fekau ai 'e Pailato ke 'oatu 'ae sino. 59 Pea kuo ma'u 'e Siosefa 'ae sino, na'a ne fakakoloa 'aki ia 'ae tupenu mahu'inga mo ma'a, 60 'O ne fakatokoto ia 'i hono fonualoto fo'ou, 'aia na'a ne tā 'i he loto maka: pea filifilihi 'e ia 'ae maka lahi ki he matapā 'oe fonualoto, pea *toki* 'alu ia. 61 Pea na'e nonofo ai, 'o hangatonu mai ki he fonualoto, 'a Mele Makitaline, pea mo e Mele 'e taha.

⁶² ¶ Pea 'i he pongipongi, 'aia na'e feholoji mo e 'aho teuteu, na'e ha'u fakataha kia Pailato 'ae kau taula'eiki lahi mo e kau Fālesi, ⁶³ 'onau pehē, "'Eiki, 'oku mau manatu na'e lea 'ae kākā na 'i he'ene kei mo'ui, 'Ka hili 'ae 'aho 'e tolu te u toetu'u hake.' ⁶⁴ Ko ia ke ke fekau ke le'ohi ma'u 'ae fonualoto, 'o hoko ki hono 'aho tolu, telia na'a ha'u 'ene kau ākongā 'i he pō, 'o kaiha'asi ia, pea nau tala ki he kakai, 'Kuo toetu'u ia mei he mate: pea 'e kovi lahi ai 'ae kākā ki mui ni 'i he 'uluaki.' ⁶⁵ Pea pehē 'e Pailato kiate kinautolu, "'Oku ai ho'omou kau le'o: mou ō, 'o fa'iteliha ki hono ngaohi ke ma'u.'" ⁶⁶ Pea na'a nau 'alu, 'o ngaohi ke ma'u 'ae fonualoto, 'o pulusi 'ae maka, pea fakanofu 'ae le'o.

28

1 'Oku fakahā 'ae toetu'u 'a Kalaisi 'e he 'āngelo ki he ongo fefine. 9 'Oku ne fakahā 'e ia kiate kinaua. 11 'Oku foaki 'ae ngaahi pa'anga 'e he kau taula'eiki lahi ki he kau tau, ke nau tala na'e kaiha'asi ia mei he fonualoto. 16 Ko e fakahā 'a Kalaisi ki he'ene kau ākongā, 19 'O ne fekau atu 'akinautolu ke nau papitaiso, mo akonaki'i 'ae ngaahi pule'anga kotoa pē.

¹ Pea kuo hili 'ae Sāpate, pea kamata hoko 'ae 'uluaki 'aho 'oe uike, mo 'ene omi 'a Mele Makitaline, mo e Mele 'e taha, ke vakai ki he fonualoto. ² Pea 'iloange, na'e mofuике lahi: he na'e 'alu hifo 'ae 'āngelo 'ae 'Eiki mei he langi, pea ne filifilihi 'ae maka mei he matapā, pea hekeheka ai. ³ Na'e tatau hono mata mo e 'uhila, pea hinehina hono kofu 'o hangē ko e 'uha hinehina. ⁴ Pea na'e tetetete 'ae kau le'o 'i he manavahē kiate ia, 'onau liliu 'o hangē ko e kau mate. ⁵ Pea lea 'ae 'āngelo ki he ongo fafine, 'o pehēange, "'Oua na'a mo manavahē 'akimoua: he 'oku ou 'ilo 'oku mo kumi 'a Sisu, 'aia na'e tutuki ki he 'akau. ⁶ 'Oku 'ikai 'i heni ia: he kuo toetu'u, 'o hangē ko 'ene lea. Mo omi, 'o mamata ki he potu na'e tokoto ai 'ae 'Eiki. ⁷ Pea mo ō ke vave, 'o tala ki he'ene kau ākongā 'kuo toetu'u ia mei he mate; pea vakai, 'oku 'alu mu'omu'a ia 'iate kimoutolu ki Kaleli: te mou mamata kiate ia 'i ai:' vakai, kuo u tala ia kiate kimoua.'" ⁸ Pea ne na ō leva mei he fonualoto, 'i he manavahē mo e fiefia lahi, 'o na felele'i ke fakahā mai ki he'ene kau ākongā.

⁹ ¶ Pea 'i he'ena 'alu ke tala ki he'ene kau ākongā, 'iloange, kuo fakafetaulaki mai 'a Sisu kiate kinaua, 'o ne pehē, "'Si'oto'ofa.'" Pea na'a na omi 'o puke hono va'e, 'o hū kiate ia. ¹⁰ Pea toki pehē ai 'e Sisu kiate kinaua, "'Oua 'e manavahē: 'alu 'o tala ki hoku ngaahi kāinga ke nau 'alu ki Kaleli, pea te nau mamata ai kiate au."

¹¹ ¶ Pea 'i he'ena ō, vakai, na'e ha'u ki he kolo 'ae ni'ihī 'oe kau le'o, 'o fakahā ki he kau taula'eiki lahi 'ae ngaahi me'a kotoa pē kuo fai. ¹² Pea kuo fakataha 'akinautolu mo e kau

mātu'a, pea hili 'enau fakakaukau, na'a nau 'oatu 'ae ngaahi pa'anga lahi ki he kau tau, ¹³ 'onau pehē, "Mou lea, 'o *pehē*, 'Na'e ha'u 'ene kau ākongā 'i he pō, 'o kaiha'asi ia lolotonga 'emau mohe.' ¹⁴ Pea kapau 'e ongo atu 'ae me'a ni ki he pule, te mau fakaloto'i ia, kae malu'i 'akimoutolu." ¹⁵ Ko ia na'a nau to'o ai 'ae ngaahi pa'anga, 'onau fai 'o hangē ko hono akonekina 'akinautolu: pea 'oku ma'u 'ae tala ni 'i he kakai Siu 'o a'u ki he 'aho ni.

¹⁶ ¶ Pea na'e 'alu ai 'ae kau ākongā 'e toko hongofulu ma tokotaha ki Kaleli, ki he mo'unga 'aia na'e fakahā 'e Sisu kiate kinautolu. ¹⁷ Pea kuo nau mamata kiate ia, pea nau hū kiate ia: ka na'e fakata'eta'etui 'ae ni'ihī. ¹⁸ Pea ha'u 'a Sisu 'o lea kiate kinautolu, 'o pehē, "Kuo tuku kiate au 'ae mālohi kotoa pē 'i he langi mo māmani. ¹⁹ Ko ia ke 'alu 'akimoutolu, 'o fakalotu'i 'ae ngaahi pule'anga kotoa pē, 'o papitaiso 'akinautolu 'i he huafa 'oe Tamai, mo e 'Alo, mo e Laumālie Mā'oni'oni: ²⁰ 'O akonaki atu kiate kinautolu ke nau tokanga ki he ngaahi me'a kotoa pē 'aia kuo u fekau kiate kimoutolu: pea vakai, 'oku ou 'iate kimoutolu ma'uaipē, 'o a'u ki he ngata'anga 'o māmani." 'Emeni.

KO E ONGOONGOLELEI NA'E TOHI E MA'AKE

1 Ko e ngāue 'a Sione ko e Papitaiso. 9 'Oku papitaiso 'a Sisu, 12 'Oku 'ahi'ahi'i ia, 14 'Oku ne malanga: 16 'Oku ne ui 'a Pita, mo 'Anitelū, mo Semisi, mo Sione: 23 'Oku ne fakamo'ui 'ae tokotaha na'e ulusino ai 'ae tēvolo, 29 Mo e fa'ē 'ae uaifi 'o Pita, 32 Mo e kakai mahaki tokolahī, 41 Pea ne fakama'a 'ae kilia.

¹ Ko e kamata'anga 'oe ongoongolelei 'a Sisu Kalaisi, ko e 'Alo 'oe 'Otua; ² 'O hangē ko ia 'oku tohi 'i he kau palōfita, "Vakai, 'oku ou fekau atu hoku fakamelomelo ke mu'omu'a 'i ho 'ao,

'aia te ne teuteu ho hala kiate koe.

³ Ko e le'o 'oe tokotaha 'oku kalanga 'i he toafa, 'Mou teuteu 'ae hala 'oe 'Eiki, fakatonotonu hono ngaahi 'alu'anga.' "

⁴ Na'e papitaiso 'e Sione 'i he toafa, mo ne malanga'aki 'ae papitaiso 'oe fakatomala ki he fakamolemole 'oe angahala.

⁵ Pea na'e 'alu atu kiate ia 'ae fonua kotoa pē ko Siutea, pea mo kinautolu 'o Selūsalema, 'onau papitaiso kotoa pē 'iate ia 'i he vaitafe ko Sioatani, 'o vete 'enau ngaahi angahala. ⁶ Pea na'e kofu'aki 'a Sione 'ae fulufulu'i kāmeli, pea nono'o 'aki hono kongā loto 'ae kili'i manu; pea na'a ne kai 'ae he'e mo e me'a hu'amelie 'oe vao; ⁷ Pea na'a ne malanga, 'o pehē, "Oku muimui 'iate au 'ae tokotaha 'oku lahi kiate au, ko e nono'o 'oe topuva'e 'o'ona 'oku 'ikai taau mo au ke u punou hifo 'o vevete.

⁸ Ko e mo'oni, kuo u papitaiso 'aki 'akimoutolu 'ae vai: ka te ne papitaiso 'aki 'akimoutolu 'ae Laumālie Mā'oni'oni."

⁹ ¶ Pea 'i he ngaahi 'aho ko ia, na'e ha'u 'a Sisu mei Nāsaleti 'o Kaleli, pea papitaiso ia 'e Sione 'i Sioatani. ¹⁰ Pea 'alu hake leva ia mei he vai, pea ne mamata kuo mavaeua 'ae langi, pea maliu hifo 'ae Laumālie kiate ia, 'o hangē ko e lupe: ¹¹ Pea ongo mai 'ae le'o mei he langi, *na'e pehē*, "Ko hoku 'Alo 'ofa'anga koe, 'aia 'oku ou fiemālie lahi ai." ¹² Pea taki leva ia 'e he Laumālie ki he toafa. ¹³ Pea na'e 'i he toafa ia 'i he 'aho 'e fāngofulu, 'o 'ahi'ahi'i 'e Sētane; pea na'e 'i ai mo ia 'ae fanga manu kai vao; kae tauhi ia 'e he kau 'āngelo. ¹⁴ Pea kuo fakahū 'a Sione ki he fale fakapōpula, pea ha'u 'a Sisu ki Kaleli, 'o malanga'aki 'ae ongoongolelei 'oe pule'anga 'oe 'Otua, ¹⁵ 'o ne pehē, "Kuo hokosia 'ae kuonga, pea 'oku ofi 'ae pule'anga 'oe 'Otua: mou fakatomala, pea tui ki he ongoongolelei."

¹⁶ ¶ Pea 'i he'ene hā'ele 'i he matātahi 'o Kaleli, na'a ne mamata kia Saimone, mo 'Anitelū ko hono tokoua, 'oku na lafo 'ae kupenga ki tahi: he ko e ongo toutai ika 'akinaua.

17 Pea pehē 'e Sisu kiate kinaua, “Mo muimui mai ‘iate au, pea te u ngaohi ‘akimoua ke mo toutai tangata.” 18 Pea na‘a na li‘aki leva, hona kupenga, ‘o muimui ‘iate ia. 19 Pea ‘alu si‘i atu ia, mo ne mamata kia Semisi ko e *foha* ‘o Sepeti, mo Sione ko hono tokoua, na‘a na ‘i he vaka foki, ‘o pena honau kupenga. 20 Pea ne ui leva ‘akinaua: pea na‘a na li‘aki ‘ena tamai ko Sepeti ‘i he vaka mo e kau ngāue kuo unga, ka na muimui ‘iate ia. 21 Pea nau ō ki Kapaneume: pea hū leva ia ki he falelotu ‘i he ‘aho Sāpate, ‘o ne ako. 22 Pea nau ofo ‘i he‘ene akonaki: he na‘a ne akonaki‘i ‘akinautolu ‘o taau mo ia ‘oku mālohi, ka na‘e ‘ikai hangē ko e kau tangata tohi.

23 ¶ Pea na‘e ‘i honau falelotu ‘ae tangata na‘e ‘iate ia ‘ae laumālie ‘uli: pea kalanga leva ia, 24 ‘o pehē, “E Sisu ‘o Nāsaleti, tuku ai pe; ko e hā ‘akimautolu kiate koe? Kuo ke ha‘u ke faka‘auha ‘akimautolu? ‘Oku ou ‘ilo koe, ko e tokotaha mā‘oni‘oni ‘oe ‘Otua.” 25 Pea lolomi ia ‘e Sisu, ‘o pehē, “Ke ke fakalongo pē, pea ke ha‘u kitu‘a ‘iate ia.” 26 Pea kuo haehae ia ‘e he laumālie ‘uli, mo tangi ‘aki ‘ae le‘o lahi, pea ne toki mahu‘i ‘iate ia. 27 Pea na‘e ofo ai ‘akinautolu kotoa pē, ko ia ne nau fakafefehu‘i‘aki ai ‘iate kinautolu, ‘o pehē, “Ko e hā ‘ae me‘a ko eni? Ko e hā ‘ae akonaki fo‘ou ni? He ‘oku fekau ‘e ia ‘i he mālohi ki he kau laumālie ‘uli, pea ‘oku nau talangofua kiate ia.” 28 Pea na‘e mafola leva ‘a hono ongoongo ‘i he potu kotoa pē ‘o Kaleli. 29 Pea kuo nau ‘alu mei he falelotu, na‘a nau hū, fakataha mo Semisi mo Sione, ki he fale ‘o Saimone mo ‘Anitelū. 30 Ka na‘e tokoto ‘ae fa‘ē ‘ae uaifi ‘o Saimone ‘oku mahaki ko e mofi; pea nau fakahā leva ia kiate ia. 31 Pea ha‘u ia ‘o puke hono nima, ‘o ne fokotu‘u ia: pea mahu‘i leva ‘ae mofi ‘iate ia, ‘o ne tauhi ‘akinautolu. 32 Pea kuo efiāfi, ‘o fe‘unga mo e tō ‘ae la‘ā, mo ‘enau ‘omi kiate ia ‘akinautolu kotoa pē na‘e mahaki, mo kinautolu na‘e ulusino ai ‘ae kau tēvolo. 33 Pea fakataha ‘ae kolo kotoa pē ki he matapā. 34 Pea fakamo‘ui ‘e ia ‘ae tokolahi na‘e mahaki ‘i he mahaki kehekehe, mo ne kapusi ‘ae kau tēvolo tokolahi: pea ne ta‘ofi ke ‘oua ‘e lea ‘ae kau tēvolo, koe‘uhi kuo nau ‘ilo ia. 35 Pea pongipongi ai, na‘a ne tu‘u hake ‘oku te‘eki ‘aho, pea ‘alu ia kitua‘ā ‘o mole atu ki he potu lala, pea lotu ai. 36 Pea muimui ‘iate ia ‘a Saimone, mo kinautolu na‘e ‘iate ia. 37 Pea kuo ‘ilo ia, pea nau pehē kiate ia, “Oku kumi kotoa pē kiate koe.” 38 Pea pehē ‘e ia kiate kinautolu, “Ke tau ō ki he ngaahi potu kakai ‘oku ofi mai, koe‘uhi ke u malanga ai foki: he ko ia na‘aku ha‘u ai.” 39 Pea na‘e ‘alu ‘o malanga ‘e ia ‘i honau ngaahi falelotu ‘i Kāleli kotoa pē, mo ne kapusi ‘ae kau tēvolo. 40 Pea na‘e ha‘u kiate ia ‘ae kilia, na‘e kole kiate ia, ‘o tu‘ulutui kiate ia, mo ne pehē kiate ia, “Kapau ko ho finangalo ‘oku ke fa‘a fakama‘a au.” 41 Pea ‘alo‘ofa ‘a Sisu, ‘o mafao atu hono nima, ‘o ala kiate

ia, pea ne pehē ki ai, “Ko hoku loto ia; ke ke ma'a koe.” ⁴² Pea kuo lea ia, mo 'ene mahu'i leva 'ae kilia 'iate ia, pea ma'a ai ia. ⁴³ Pea ne na'ina'i mālohi kiate ia, pea toki fekau ke ne 'alu: ⁴⁴ 'o ne pehē ki ai, “Vakai 'oua na'a ke lea ki ha taha: ka ke 'alu, 'o fakahā Ko e ki he taula'eiki, mo 'atu 'ae ngaahi me'a na'e fekau 'e Mōsese koe'uhi ko ho'o fakama'a, ko e fakamo'oni kiate kinautolu.” ⁴⁵ Ka na'e 'alu atu ia, 'o ne kamata fakahā 'o lahi, mo fanongonongo 'ae me'a ni, ko ia na'e 'ikai ai ke toe fa'a 'alu fakahā 'a Sisu 'i he kolo, ka na'e 'i tua'a ia 'i he ngaahi potu lala: pea na'a nau ha'u mei he potu kotoa pē kiate ia.

2

1 'Oku fakamo'ui 'e Kalaisi 'ae tokotaha na'e mahaki tete, 14 'Oku ne ui 'a Mātiu mei he tukuhau'anga, 15 'Oku kai fakataha mo e kau tānaki tukuhau mo e angahala, 18 'Oku ne fakahā hono 'uhinga 'oe ta'e aukai 'a 'ene kau ākongā, 23 Pea mo 'enau toli 'ae fua 'oe uite 'i he 'aho Sāpate.

¹ Pea hili 'ae ngaahi 'aho pea toe 'alu ia ki Kapaneume; pea kuo ongo atu 'oku 'i he fale ia. ² Pea fakataha leva 'ae fu'u tokolahi, na'e 'ikai ke fa'a hao 'i he fale, pe ofi ki he matapā: pea malanga'aki 'e ia 'ae folofola kiate kinautolu. ³ Pea na'e 'omi mo kinautolu kiate ia 'ae tokotaha na'e mahaki tete, 'aia na'e fata 'e he toko fā. ⁴ Pea 'i he 'ikai te nau fa'a hao 'o ofi kiate ia koe'uhi ko e kakai, na'a nau tatata 'ae 'ato 'oe fale na'e 'i ai ia: pea kuo hae'i ia, na'a nau tukutuku hifo 'ae mohenga na'e tokoto ai 'ae mahaki tete. ⁵ Pea kuo mamata 'a Sisu ki he'enau tui, pea pehē 'e ia ki he mahaki tete, “Foha, kuo fakamolemole ho'o ngaahi angahala.” ⁶ Ka na'e nofo ai 'ae ni'ihī 'oe kau tangata tohi, 'onau fifili 'i honau loto, 'o pehē, ⁷ “Ko e hā 'oku lea fie 'Otua pehē ai 'ae tangata ni? Ko hai 'e fa'a fakamolemole 'ae angahala ka ko e 'Otua pe?” ⁸ Pea kuo 'ilo'i leva 'e Sisu 'i hono loto 'oku pehē 'enau fifili 'i honau loto, pea pehē 'e ia kiate kinautolu, “Ko e hā 'oku mou fifili ai 'i homou loto ki he ngaahi me'a ni? ⁹ He 'oku faingofua 'a fē, 'ae lea 'aki ki he mahaki tete, 'Kuo fakamolemole ho'o ngaahi angahala; pe ko e lea, 'Tu'u hake, 'o to'o ho mohenga, mo ke 'alu?” ¹⁰ Ka koe'uhi ke mou 'ilo 'oku 'i he Foha 'oe tangata 'ae mālohi 'i māmani ke fakamolemole 'ae angahala,” (pea pehē 'e ia ki he mahaki tete), ¹¹ “‘Oku ou pehē atu kiate koe, Tu'u hake, 'o to'o ho mohenga, mo ke 'alu ki ho fale.” ¹² Pea tu'u hake leva ia, 'o to'o 'ae mohenga, pea ne 'alu kitu'a 'i he 'ao 'okinautolu kotoa pē; ko ia ne nau ofo ai kotoa pē, mo fakamālō ki he 'Otua, 'onau pehē, “Kuo te'eki te tau mamata 'i ha me'a pehē.” ¹³ Pea toe 'alu atu ia ki he matātahi; pea katoa kiate ia 'ae kakai kotoa pē, pea ne akonaki'i 'akinautolu. ¹⁴ Pea 'i he'ene 'alu atu, na'a ne mamata kia Livai ko e foha 'o 'Alefusi, 'oku nofo ia

'i he tukuhau'anga, pea ne pehē kiate ia, "Muimui kiate au." Pea tu'u ia 'o muimui 'iate ia. ¹⁵ Pea 'i he nofo 'a Sisu 'i hono fale, 'o kai, na'e tokolahi 'ae t̄naki tukuhau mo e angahala, na'a nau nonofo mo Sisu mo 'ene kau ākongā: he na'e tokolahi 'akinautolu na'e muimui 'iate ia. ¹⁶ Pea 'i he mamata 'e he kau tangata tohi mo e Fālesi 'oku ne kai mo e kau t̄naki tukuhau mo e angahala, na'a nau pehē ki he'ene kau ākongā, "Ko e hā 'oku kai mo inu fakataha ai ia mo e kau t̄naki tukuhau mo e angahala?" ¹⁷ Pea kuo fanongo 'a Sisu ki ai, pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "'Oku 'ikai 'aonga 'ae faito'o kiate kinautolu 'oku mālōlō, ka ki he mahaki: na'e 'ikai teu ha'u ke ui 'ae mā'oni'oni, ka ko e angahala ke fakatomala." ¹⁸ Pea na'e fa'a 'aukai 'ae kau ākongā 'a Sione mo e ākongā 'ae kau Fālesi: pea nau ha'u 'o pehē kiate ia, "Ko e hā 'oku fa'a 'aukai ai 'ae kau ākongā 'a Sione pea mo e Fālesi, ka 'oku 'ikai 'aukai ho'o kau ākongā?" ¹⁹ Pea pehē 'e Sisu kiate kinautolu, "E fa'a 'aukai 'ae kāinga 'oe tangata ta'ane, 'i he kei 'iate kinautolu 'ae tangata ta'ane? E 'ikai te nau fa'a 'aukai 'i he lolotonga 'oku 'iate kinautolu 'ae tangata ta'ane. ²⁰ Kae hoko 'ae ngaahi 'aho 'e 'ave ai 'iate kinautolu 'ae tangata ta'ane, pea ko e ngaahi 'aho ko ia te nau toki 'aukai ai. ²¹ "'Oku 'ikai foki ha taha te ne 'ai ha kongā me'a fo'ou ki he kofu motu'a: he ko e kongā fo'ou 'oku 'ai ke 'oposi 'aki, 'e mafaufau ai ia pea 'e 'āsili ai hono mahaehae. ²² Pea 'oku 'ikai utu 'eha taha 'ae uaine fo'ou ki he ngaahi hina 'oku motu'a; ka pehē 'e hae'i 'e he uaine fo'ou 'ae ngaahi hina, pea malingi 'ae uaine, pea maumau 'ae hina; ka 'oku 'utu 'ae uaine fo'ou ki he ngaahi hina fo'ou." ²³ Pea na'e 'alu ia 'i he ngaahi ngoue uite 'i he 'aho Sāpate; pea 'i he'enau 'alu, na'e kamata toli 'e he'ene kau ākongā 'ae fua 'oe uite. ²⁴ Pea pehē 'e he kau Fālesi kiate ia, "Vakai, ko e hā 'oku nau fai ai 'i he 'aho Sāpate 'aia 'oku 'ikai ngofua?" ²⁵ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Na'e 'ikai te mou lau 'aia na'e fai 'e Tevita, 'i he'ene tu'utāmaki, mo fiekaia, 'aia mo kinautolu na'e 'iate ia? ²⁶ 'A 'ene hū ki he fale 'oe 'Otua 'i he ngaahi 'aho 'o 'Apiata ko e taula'eiki lahi, 'o ne kai 'ae mā 'oe 'ao, 'aia na'e 'ikai ngofua ke kai ka ko e kau taula'eiki pe, pea ne 'ange foki kiate kinautolu na'e 'iate ia? ²⁷ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, Na'e ngaohi 'ae Sāpate koe'uhi ko e tangata, ka na'e 'ikai ngaohi 'ae tangata koe'uhi ko e Sāpate: ²⁸ ko ia ko e Foha 'oe tangata ko e 'Eiki ia 'oe Sāpate foki."

3

1 'Oku fakamo'ui 'e Kalaisi 'ae nima mate, 10 Mo e mahaki kehekehe: 11 'Oku ne lolomi 'ae kau laumālie 'uli: 13 'Oku ne fill 'a hono kau 'aposestolo 'e toko hongofulu ma toko ua: 22 'Oku ne fakahā 'oku 'ikai kau ia mo Pelisipupe: 31 'Oku ne fakahā pe

ko hai hono tokoua, mo e tuofefine mo 'ene fa'ē.

¹ Pea toe hū ia ki he falelotu; pea na'e 'i ai 'ae tangata kuo mate hono nima. ² Pea na'a nau lamasi ia, pe te ne fakamo'ui ia 'i he 'aho Sāpate: ka nau fakakovi'i ai ia. ³ Pea pehē 'e ia ki he tangata na'e nima mate, "Tu'u mai." ⁴ Pea ne pehē kiate kinautolu, "Oku ngofua ke fai lelei 'i he ngaahi 'aho Sāpate, pe ko e fai kovi? Ke fakamo'ui, pe tāmata'i?" Ka na'a nau fakalongo pe. ⁵ Pea kuo vakai foli 'e ia 'akinautolu kuo tuputāmaki, he na'e mamahi ia koe'uhi ko e fefeka 'o honau loto, pea ne pehē ki he tangata, "Mafao mai ho nima." Pea ne mafao atu ia: pea fakamo'ui hono nima 'o hangē ko *hono nima* e taha. ⁶ Pea na'e 'alu kitu'a 'ae kau Fālesi, 'onau alea leva mo e kau Helotiane kiate ia, pe fēfee'i 'enau tāmata'i ia. ⁷ Ka na'e 'alu 'a Sisu mo 'ene kau ākongā ki he tahi: pea muimui kiate ia 'ae fu'u tokolahi mei Kāleli mo Siutea, ⁸ Pea na'e ha'u kiate ia, mei Selūsalema, mo 'Aitumia, mo e tu'a Sioatani, mo kinautolu na'e ofi ki Taia mo Saitoni, 'ae fu'u tokolahi 'i he'enau fanongo ki he ngaahi me'a lahi kuo ne fai. ⁹ Pea na'e fekau 'e ia ki he'ene kau ākongā, ke 'ai ha vaka si'i ke tatali kiate ia, koe'uhi ko e fu'u tokolahi, telia na'a nau faka'efihia'i ia. ¹⁰ He kuo ne fakamo'ui 'ae tokolahi; ko ia ne nau faka'efihia'i ia, ka nau ala kiate ia, 'akinautolu na'e mahaki. ¹¹ Pea mo e kau laumālie 'uli, 'i he'enau mamata kiate ia, na'a nau tō ki lalo 'i hono 'ao, pea tangi, 'o pehē, "Ko e 'Alo koe 'oe 'Otua." ¹² Pea ne fekau mālohi kiate kinautolu, ke 'oua na'a nau fakahā ia. ¹³ Pea na'e 'alu hake ia ki he mo'unga, 'o ne ui kiate ia 'akinautolu na'e loto ia ki ai: pea nau 'alu ange kiate ia. ¹⁴ Pea ne tu'utu'uni 'ae toko hongofulu ma toko ua, ke nau 'iate ia, pea koe'uhi ke ne fekau atu 'akinautolu ke malanga, ¹⁵ Pea ke ma'u 'ae mālohi ke fakamo'ui 'ae ngaahi mahaki, mo kapusi 'ae kau tēvolo: ¹⁶ Ko Saimone na'a ne fakahingoa ko Pita; ¹⁷ mo Semisi ko e *foha* 'o Sepeti, mo Sione ko e tokoua 'o Semisi; pea ne fakahingoa 'akinaua ko Poaneasesi, 'a ia, "Ko e ongo foha 'oe mana:" ¹⁸ mo 'Anitelū, mo Filipe, mo Pātolomiu, mo Mātiu, mo Tōmasi, mo Semisi ko e *foha* 'o 'Alefiusi, mo Tatiusi, mo Saimone ko e Kēnani, ¹⁹ mo Siutasi 'Isikaliote 'aia foki na'a ne lavaki'i ia: pea na'a nau hū ki ha fale.

²⁰ ¶ Pea toe fakataha 'ae kakai, ko ia na'e 'ikai ai te nau fa'a fai 'enau kai mā. ²¹ Pea 'i he fanongo ki ai 'a hono kāinga, na'a nau 'alu atu ko hono puke: he na'a nau pehē, "Kuo vale ia."

²² ¶ Pea na'e pehē 'e he kau tangata tohi na'e 'alu hifo mei Selūsalema, "Oku 'iate ia 'a Pelisipupe, pea 'oku ne kapusi 'ae kau tēvolo 'i he 'eiki 'oe kau tēvolo." ²³ Pea ne ui 'akinautolu, mo ne pehē kiate kinautolu 'i he ngaahi fakatātā, "E fa'a kapusi fēfē 'e Sētane 'a Sētane? ²⁴ Pea kapau 'e fe'ite'itani ha pule'anga, 'e 'ikai tu'uma'u 'ae pule'anga ko ia. ²⁵ Pea kapau 'e

fe'ite'itani ha fale, 'e 'ikai tu'uma'u 'ae fale ko ia. ²⁶ Pea kapau 'e angatu'u 'a Sētane kiate ia, mo fe'ite'itani, 'e 'ikai tu'uma'u ia, kae ngata ai ia. ²⁷ "E 'ikai ha taha te ne fa'a hū ki he fale 'oe tokotaha mālohi, mo kaiha'asi 'ene ngaahi koloa, ka 'i he'ene tomu'a ha'i 'ae tokotaha mālohi; pea te ne toki kaiha'asi 'ene koloa. ²⁸ "Ko e mo'oni 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'E fakamolemole 'ae ngaahi hia kotoa pē 'ae fānau 'ae tangata, mo e lohiaki'i 'aia kotoa pē te nau lohiaki: ²⁹ Ka ko e lohiaki'i 'oe Laumālie Mā'oni'oni 'e 'ikai fakamolemolea 'o lauikuonga, ka 'oku tu'utāmaki ia ki he mala'ia ta'engata:" ³⁰ Koe'uhi na'e pehē 'ekinautolu, "'Oku 'iate ia 'ae laumālie 'uli."

³¹ ¶ Pea na'e toki ha'u 'a hono kāinga mo 'ene fa'ē, 'onau tutu'u 'itu'a, pea nau fekau kiate ia. ³² Pea pehē kiate ia 'e he kakai na'a nau nofo 'o kāpui ia, "Vakai, ko ho'o fa'ē mo ho kāinga 'oku 'itu'a, ko 'enau kumi koe." ³³ Pea lea ia, 'o pehēange kiate kinautolu, "Ko hai 'eku fa'ē mo hoku kāinga?" ³⁴ Pea vakai foli 'e ia 'akinautolu na'a nau nofo 'o kāpui ia, mo ne pehē, "Vakai, ko 'eku fa'ē mo hoku kāinga! ³⁵ He ko ia te ne fai 'ae finangalo 'oe 'Otua, ko hoku tokoua ia, mo hoku tuofefine, mo 'eku fa'ē."

4

1 Ko e fakatātā 'oe tūtuu'i, 14 Mo hono fakamatala. 21 Ke tau fakamaama 'ae kakai kehe. 26 Ko e fakatātā 'oe tenga na'e tupu fakalilolilo pe, 30 Ko e tenga'i musita. 35 'Oku lolomi 'e Kalaisi 'ae taufa 'i tahi.

¹ Pea toe kamata akonaki ia 'i he matātahi: pea kuo kātoa kiate ia 'ae fu'u kakai, ko ia ne heka ai ia ki he vaka, 'o nofo 'i tahi: pea na'e 'i 'uta 'o ofi ki tahi 'ae kakai kotoa pē. ² Pea ne akonaki 'aki 'akinautolu 'ae me'a kehekehe 'i he fakatātā, 'o ne pehē kiate kinautolu 'i he'ene akonaki, ³ "Fanongo; Vakai, na'e 'alu atu 'ae tangata tūtuu'i ke tūtuu'i: ⁴ Pea 'i he'ene tūtuu'i, na'e mokulu 'a e *tenga* ni'ihi 'i he ve'e hala, pea ha'u 'ae fanga manupuna 'oe 'atā, 'o kai 'o 'osi ia. ⁵ Pea mokulu 'ae ni'ihi ki he potu makamaka, na'e si'i ai 'ae kelekele; pea tupu leva ia, koe'uhi na'e 'ikai matolu 'ae kelekele: ⁶ Ka 'i he 'alu hake 'ae la'ā, na'e vela ai ia; pea koe'uhi na'e 'ikai hano aka, ne mate ia. ⁷ Pea mokulu 'ae ni'ihi ki he 'akau talatala, pea tupu hake 'ae 'akau talatala, 'o fakakāsia ia, pea 'ikai ai hano fua. ⁸ Pea mokulu 'ae ni'ihi ki he kelekele lelei, pea tupu hake 'ae fua 'o lahi; 'o taki tolungofulu 'ae ni'ihi, pea taki onongofulu 'ae ni'ihi, pea taki teau 'ae ni'ihi." ⁹ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ko ia 'oku telinga ongo, ke ongo'i ia." ¹⁰ Pea kuo tokotaha pe ia, pea ko kinautolu na'e 'iate ia mo e toko hongofulu ma toko ua, na'a nau fehu'i kiate ia ki he fakatātā. ¹¹ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Kuo tuku kiate kimoutolu ke mou 'ilo 'ae

me'a lilo 'oe pule'anga 'oe 'Otua: ka 'oku fai 'ae ngaahi me'ani kotoa pē 'i he fakatātā kiate kinautolu 'oku 'itu'a: ¹² Koe'uhi "Oku nau 'ā 'o mamata, kae 'ikai 'ilo; pea 'oku nau fanongo mo ongo, kae 'ikai tokanga; telia na'a 'iloange kuo liliu ai 'akinautolu, pea fakamolemole ai 'enau ngaahi hia." ¹³ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Oku 'ikai te mou 'ilo 'ae fakatātā ni? Pea te mou 'ilo fēfē 'ae ngaahi fakatātā kotoa pē?"

¹⁴ ¶ Ko e tangata tūtūu'i 'oku ne tūtūu'i 'ae folofola. ¹⁵ Ko kinautolu eni 'i he ve'e hala, 'aia 'oku tūtūu'i ki ai 'ae folofola; pea kuo nau fanongo, pea ha'u leva 'a Sētane, 'o 'ave 'ae folofola na'e tūtūu'i ki honau loto. ¹⁶ Pea ko kinautolu eni foki kuo tūtūu'i 'i he potu maka'ia; 'i he 'enau fanongo ki he folofola 'oku nau ma'u leva ia 'i he fiefia; ¹⁷ Ka 'oku 'ikai ha aka 'iate kinautolu, ko ia 'oku nau ma'u ai ia 'o fuonounou: pea ka tupu 'ae mamahi pe 'ae fakatanga, koe'uhi ko e folofola, 'oku hinga leva 'akinautolu. ¹⁸ Pea ko kinautolu eni kuo tūtūu'i ki he 'akau talatala; 'oku nau fanongo ki he folofola, ¹⁹ Ka ko e tokanga ki māmani, mo e kākā 'oe koloa, mo e hū 'ae holi lahi ki he ngaahi me'a kehekehe, 'oku kāsia ai 'ae folofola, pea ta'efua ai ia. ²⁰ Pea ko kinautolu eni kuo tūtūu'i ki he kelekele lelei; 'oku nau fanongo ki he folofola, pea ma'u ia, pea tupu ai 'ae fua, ko e taki tolungofulu 'ae ni'ihī, pea taki onongofulu 'ae ni'ihī, pea taki teau 'ae ni'ihī."

²¹ ¶ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Oku 'omi koā ha maama ke tuku 'i he lalo puha fua, pe 'i lalo mohenga? Kae 'ikai ke fokotu'u ki he tu'unga maama? ²² He 'oku 'ikai ha me'a 'oku 'ufi'ufi, 'e ta'efakahā; pea 'oku 'ikai ha me'a fakalilolilo, 'e ta'e'iloa. ²³ Ko e tangata ko ia 'oku telinga ongo, ke ongo'i ia." ²⁴ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Tokanga ki he me'a 'oku mou fanongo ki ai: he ko e me'a fuofua te mou fua 'aki, 'e toe fua 'aki kiate kimoutolu: pea 'e foaki fakalahi kiate kimoutolu 'oku tokanga. ²⁵ He ko ia 'oku ne ma'u, 'e toe foaki kiate ia: pea ko ia 'oku 'ikai ke ma'u, 'e to'o meiate ia 'aia 'oku ne ma'u."

²⁶ ¶ Pea pehē 'e ia, "Ko e pule'anga 'oe 'Otua 'oku tatau mo e tenga na'e lī 'e ha tangata ki he kelekele; ²⁷ Pea mohe ia, mo tu'u hake, 'i he pō mo e 'aho, pea mo'ui 'ae tenga 'o tupu hake, 'oku 'ikai te ne 'ilo pe 'oku fēfē. ²⁸ He 'oku tupu 'i he kelekele 'ae fua 'o'ona pe; ko e 'uluaki ko e muka, pea hoko mo e fua, pea toki hoko mo e uite kuo motu'a. ²⁹ Pea ka motu'a 'ae fua, 'oku ne 'ai leva 'ae hele tu'usi, koe'uhi kuo hoko 'ae ututa'u.

³⁰ ¶ "Pea pehē 'e ia, Te tau fakatatau ki he hā 'ae pule'anga 'oe 'Otua? Pe ko e hā ha fakatātā te tau fakatatau ia ki ai? ³¹ Oku tatau ia mo e tenga'i musita, 'aia 'oka tūtūu'i ki he kelekele, 'oku si'i taha pe 'i he ngaahi tenga kotoa pē 'oku 'i he kelekele: ³² Ka kuo tūtūu'i ia, pea tupu hake, 'o hoko 'o lahi 'i he fa'ahinga 'akau iiki kotoa pē, pea tupu ia 'o va'ava'a lalahi:

ko ia 'oku fa'a nofo 'ae fanga manu 'oe 'atā 'i hono malumalu." ³³ Pea 'i he ngaahi fakatātā pehē 'o lahi, na'a ne lea 'aki 'ae lea kiate kinautolu, 'o fakatatau ki he'enau fa'a fanongo. ³⁴ Pea na'e 'ikai te ne lea kiate kinautolu ka 'i he fakatātā pe: pea 'i he'enau nonofo ko kinautolu pe, na'a ne fakamatala 'ae me'a kotoa pē ki he'ene kau ākonga. ³⁵ Pea kuo efiafi 'i he 'aho ko ia, na'a ne pehē kiate kinautolu, "Ke tau ō ki he kauvai 'e taha." ³⁶ Pea kuo nau fekau ke 'alu 'ae kakai, pea nau 'ave ia 'i he'ene kei 'i he vaka. Pea na'e folau mo ia 'ae ngaahi vaka iiki. ³⁷ Pea na'e tupu 'ae fu'u matangi lahi, pea fe'ohofi 'ae ngaahi peau ki he vaka, pea ngoto ai. ³⁸ Pea na'a ne 'i he taumuli 'oe vaka, 'o mohe ki he 'olunga: pea na'a nau fafangu ia, 'o pehē kiate ia, "Eiki, 'oku 'ikai te ke tokanga 'i te tau mate?" ³⁹ Pea tu'u hake ia, 'o lolomi 'ae matangi, mo ne pehē ki he tahi, "Fiemālie, pea ke tokalelei." Pea na'e malū 'ae matangi, 'o mātu'aki tofukī. ⁴⁰ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ko e hā 'oku mou manavasi 'i pehē ai? Ko e hā 'oku 'ikai ai ha'amou tui?" ⁴¹ Pea na'a nau manavahē lahi 'aupito, mo nau fepehē'aki, "Ko hai 'ae tangata ni, ke talangofua pehē 'ae matangi mo e tahi kiate ia?"

5

1 'Oku kapusi 'e Sisu 'ae lisione 'oe laumālie 'uli, 13 'Oku nau hū ki he fanga puaka. 25 'Oku ne fakamo'ui 'ae fefine na'e 'au, 35 'Oku ne fokotu'u mo'ui 'ae 'ofefine 'o Sailosi.

¹ Pea na'a nau tuku mai ki he kauvai 'e taha 'oe tahi, ki he fonua 'oe kakai Kataline. ² Pea kuo ha'u ia mei he vaka, pea fakafetaulaki leva kiate ia 'ae tangata mei he ngaahi fa'itoka, pea na'e 'iate ia 'ae laumālie 'uli, ³ Pea na'e nofo pe ia 'i he ngaahi fa'itoka; pea na'e 'ikai ha tangata te ne fa'a ha'i 'aki ia 'ae ngaahi ukamea fihifihi: ⁴ He koe'uhi kuo liunga lahi hono ha'i 'aki 'ae ngaahi ukamea fakama'u mo e ngaahi ukamea fihifihi, pea kuo ne motumotuhi 'ae ngaahi ukamea fihifihi, pea motumotu mo e ngaahi ukamea fakama'u: pea kuo 'ikai fa'a fakalalata ia 'e ha taha. ⁵ Pea na'e 'i he ngaahi mo'unga ia mo e ngaahi fa'itoka ma'uaipē, 'i he pō mo e 'aho, 'o ne tangi ai, mo ne tafatafa'i 'aki ia 'ae ngaahi maka. ⁶ Ka 'i he'ene mamata mei he mama'o kia Sisu, na'a ne lele 'o hū kiate ia. ⁷ 'O tangi le'o lahi, 'o ne pehē, "Ko e hā au kiate koe, Sisu, ko e 'Alo 'oe fungani 'Otua mā'olunga? 'Oku ou hū tōtōaki kiate koe 'i he 'Otua, ke 'oua na'a ke fakamamahi'i au." ⁸ (He na'a ne pehē kiate ia, "Ha'u kitu'a mei he tangata, 'a koe ko e laumālie 'uli.") ⁹ Pea ne fehu'i kiate ia, "Ko hai ho hingoa?" Pea pehēange 'e ia, "Ko Lisione hoku hingoa; he 'oku mau tokolahi." ¹⁰ Pea ne kole fakamātoato kiate ia ke 'oua na'a ne kapusi 'akinautolu mei he fonua. ¹¹ Pea na'e 'i ai, 'o ofi ki he ngaahi mo'unga, 'ae

fanga puaka lahi na'e fafanga. ¹² Pea kole 'e he kau laumālie kotoa pē kiate ia, 'o pehē, "Fekau 'akimautolu ki he fanga puaka, koe'uhi ke mau hū ki ai." ¹³ Pea tuku leva 'e Sisu ke nau *fai ia*. Pea 'alu atu 'ae kau laumālie 'uli, 'o hū ki he fanga puaka: pea felele'i 'o 'oho 'ae fanga puaka 'i he potu tahifohifo ki tahi, (na'a nau toko ua afe nai;) pea melemo 'i he tahi. ¹⁴ Pea fehōlaki 'akinautolu na'e tauhi 'ae fanga puaka, 'o fakahā ki he kolo, pea mo e tuku'uta. Pea na'a nau 'alu ange ke mamata ki he me'a kuo fai. ¹⁵ Pea nau ha'u kia Sisu, 'o mamata kiate ia na'e ulusino ai 'ae laumālie 'uli, 'o ne ma'u 'ae lisione, 'oku nofo ia, kuo kofu, pea poto hono loto: pea nau manavahē ¹⁶ Pea ko kinautolu na'e mamata *ki ai*, na'a nau fakahā kiate kinautolu 'ae me'a na'e hoko kiate ia na'e ulusino ai 'ae tēvolo, pea mo e me'a ki he fanga puaka. ¹⁷ Pea nau kole leva kiate ia ke ne 'alu 'i honau fonua. ¹⁸ Pea kuo 'alu ia ki vaka, pea ko ia na'e ulusino ai 'ae tēvolo ne kole kiate ia ke na nonofo. ¹⁹ Ka na'e 'ikai loto ki ai 'a Sisu, ka na'a ne pehē, "Alu ki ho 'api ki ho kāinga, mo fakahā kiate kinautolu 'ae ngaahi me'a lahi kuo fai 'e he 'Eiki ma'au, mo 'ene manava'ofa kiate koe." ²⁰ Pea ne 'alu ia, 'o fua fakahā 'i Tikapolisi 'ae ngaahi me'a lahi kuo fai 'e Sisu ma'ana: pea ofo ai kotoa pē. ²¹ Pea kuo toe folau 'a Sisu 'i he vaka ki he kauvai 'e taha, pea kātoa ai kiate ia 'ae kakai tokolahi: pea kuo ofi ia ki tahi. ²² Pea vakai, na'e 'alu ange 'ae tokotaha 'oe kau pule 'oe falelotu, ko Sailosi hono hingoa; pea 'i he'ene mamata kiate ia, na'a ne tō hifo ki hono va'e, ²³ 'O ne kole fakamātoato kiate ia, 'o pehē, "Ko hoku 'ofefine si'i 'oku tei mate: ha'u, 'o hili ho nima kiate ia, koe'uhi ke mo'ui ai: pea 'e mo'ui ia." ²⁴ Pea na'a na ō mo *Sisu*; pea muimui kiate ia 'ae kakai tokolahi, 'o faka'efihia ia. ²⁵ Pea ko e fefine 'e tokotaha, na'e hongofulu ma ua 'ae ta'u 'oe 'au toto 'iate ia, ²⁶ Pea kuo lahi 'ae me'a kuo ne kātaki 'i he kau faito'o tokolahi, pea kuo faka'osi 'e ia 'a 'ene me'a kotoa pē, pea 'ikai faka'a'au ki mu'a, kae 'āsili pe hono mahaki. ²⁷ Kuo fanongo ia kia Sisu, pea ha'u mo e fononga mei mui, 'o ala ki hono kofu: ²⁸ He kuo pehē 'e ia, "Kapau teu ala pe ki hono kofu, te u mo'ui ai." ²⁹ Pea matu'u fakafokifā pe 'ae 'au 'a hono toto; pea ne ongo'i 'i hono sino kuo fakamo'ui ia mei he mahaki kō ia. ³⁰ Pea kuo 'ilo loto 'e Sisu kuo 'alu atu 'iate ia 'ae mālohi, pea ne tafoki ia ki he kakai, mo ne pehē, "Ko hai na'e ala ki hoku kofu?" ³¹ Pea pehēange 'ene kau ākonga kiate ia, "Oku ke vakai ki he tokolahi 'oku faka'efi koe, pea 'oku ke pehē, 'Ko hai kuo ala kiate au?' " ³² Pea vakai foli 'e ia ke mamata kiate ia kuo ne fai 'ae me'a ni. ³³ Ka kuo 'ilo 'e he fefine 'aia kuo fai kiate ia, pea ha'u ia, 'oku manavahē mo tetetete, 'o tō ki lalo 'i hono 'ao, 'o ne tala kiate ia 'ae mo'oni kotoa pē. ³⁴ Pea ne pehē kiate ia, "Ofefine, kuo fakamo'ui koe 'e ho'o tui; 'alu 'i he fiemālie,

pea ke mo'ui mei ho'o mahaki."

³⁵ ¶ Kae lolotonga 'ene lea, mo e ha'u 'ae ni'ihī mei he fale 'oe pule 'oe falelotu, 'onau pehē, "Kuo pekia ho 'ofefine: ko e hā 'oku ke kei fakafiu ai 'ae 'Eiki?" ³⁶ Pea kuo fanongo leva 'e Sisu ki he lea na'e lea 'aki, pea pehē 'e ia ki he pule 'oe falelotu, "Oua te ke manavahē, ka ke tui pe." ³⁷ Pea na'e 'ikai tuku 'e ia ke muimui ha tokotaha kiate ia, ka ko Pita, mo Semisi, mo Sione ko e tokoua 'o Semisi. ³⁸ Pea hoko ia ki he fale 'oe pule 'oe falelotu, 'o mamata ki he maveuveu, mo kinautolu na'e tangi mo tangilāulau lahi. ³⁹ Pea kuo hū ia ki loto fale, mo ne pehē kiate kinautolu, "Ko e hā 'oku mou maveuveu, mo tangi ai? 'Oku 'ikai mate 'ae ta'ahine, ka 'oku mohe pe." ⁴⁰ Ka na'a nau kakata manuki kiate ia. Pea kuo fekau 'e ia ke nau 'alu kotoa pē kitu'a, pea ne 'ave 'ae tamaī mo e fa'ē 'ae ta'ahine, mo kinautolu na'e 'iate ia, pea nau hū ki he potu 'oku tokoto ai 'ae ta'ahine. ⁴¹ Pea ne puke 'ae nima 'oe ta'ahine, mo ne pehē kiate ia, "Talita kiumi;" 'aia ko hono 'uhinga, "Ta'ahine, 'oku ou pehē kiate koe, Tu'u hake." ⁴² Pea tu'u hake leva 'ae ta'ahine, 'o 'eve'eva; he kuo hongofulu ma ua hono ta'u. Pea na'e ofo ai 'akinautolu 'i he ofo lahi. ⁴³ Pea ne fekau mālohi kiate kinautolu ke 'oua na'a 'ilo ia 'e ha taha; mo ne fekau ke 'atu ha me'akai kiate ia.

6

1 'Oku fehi'a 'ae kakai 'oe fonua 'o Kalaisi kiate ia. 7 'Oku ne tuku ki he toko hongofulu ma toko ua 'ae mālohi ki he kau tēvolo. 14 Ko e mahalo kehekehe kia Kalaisi. 27 'Oku tutu'u 'ae utu 'o Sione ko e Papitaiso, 29 Pea tanu ia. 30 'Oku liliu 'ae kau 'aposestolo mei he'enua malanga. 34 Ko e me'a mana 'oe fo'i mā 'e nima mo e ika 'e ua. 48 'Oku 'eve'eva 'a Kalaisi 'i he fukahi tahi: 53 'O ne fakamo'ui kotoa pē na'e ala kiate ia.

¹ Pea na'e 'alu ia mei ai, 'o ha'u ki hono fonua; pea muimui 'a 'ene kau ākongā kiate ia. ² Pea hokosia 'ae 'aho Sāpate, pea kamata ako ia 'i he falelotu; pea ofo 'ae tokolahi 'i he fanongo kiate ia, 'onau pehē, "Kuo ma'u mei fē 'e he tangata ni 'ae ngaahi me'a ni? Pea ko e hā 'ae poto ko eni kuo tuku kiate ia, 'aia kuo fai ai 'e hono nima 'ae ngaahi ngāue lahi pehē? ³ 'ikai ko e tufunga eni, ko e tama 'a Mele, pea ko e tokoua 'o Semisi, mo Sose, mo Siute, mo Saimone? Pea 'ikai 'oku 'i heni mo kitautolu 'a hono ngaahi tuofefine?" Pea na'a nau tūkia 'iate ia. ⁴ Ka na'e pehē 'e Sisu kiate kinautolu, "Oku 'ikai ke masiva faka'apa'apa ha palōfita, ka 'i hono fonua, mo hono kāinga, mo hono fale." ⁵ Pea na'e 'ikai te ne mafai 'i ai ha ngāue lahi, ka na'a ne hilifaki hono nima ki he tokosi 'i pe na'e mahaki, 'o ne fakamo'ui. ⁶ Pea na'e ofo ia ko e me'a 'i he'enua ta'etui. Pea 'alu fakatakamilo ia 'i he ngaahi potu kakai, 'o akonaki.

⁷ ¶ Pea ne ui 'ae toko hongofulu ma toko ua, 'o ne fua fekau ke nau ō, 'o tautau toko ua, pea ne foaki kiate kinautolu 'ae mālohi ki he kau laumālie 'uli; ⁸ Mo fekau 'e ia kiate kinautolu ke 'oua te nau 'ave he me'a 'i honau fononga, ka ko e tokotoko pe; 'oua na'a 'ai ha kato, pe ha mā, pe ha pa'anga 'i he no'o: ⁹ Kae topuva'e 'ai 'ae teka; pea 'oua na'a 'aki 'ae kofutu'a 'e ua. ¹⁰ Pea ne pehē kiate kinautolu, "Ko e potu ko ia te mou hū ai ki ha fale, mou nofo ai pe kae'oua ke mou toki ō 'i he potu ko ia.

¹¹ ¶ Pea ko kinautolu 'e 'ikai ma'u 'akimoutolu, pe fanongo kiate kimoutolu, 'oka mou ka 'alu ai, mou tūtuu'i 'ae efu 'i homou va'e, ko e fakamo'oni kiate kinautolu. Ko e mo'oni 'oku ou tala kiate kimoutolu, 'E kātakingofua 'a Sotoma mo Komola 'i he 'aho fakamaau, 'i he kolo ko ia." ¹² Pea na'a nau 'alu atu, 'o malanga ke fakatomala 'ae kakai. ¹³ Pea nau kapusi 'ae kau tēvolo tokolahi, pea tākai 'aki 'ae lolo, mo fakamo'ui 'ae tokolahi na'e mahaki. ¹⁴ Pea fanongo ki ai 'ae tu'i ko Helota; (he kuo mafola atu hono hingoa); pea pehē 'e ia, Kuo toe tu'u mei he mate 'a Sione ko e Papitaiso, pea ko ia 'oku hā ai 'ae ngaahi ngāue lahi meiate ia. ¹⁵ Pea pehē 'e he ni'ihī, "Ko 'Ilaisiā ia." Pea pehē 'e he ni'ihī, "Ko e palōfita ia, pe 'oku hangē ko ha taha 'i he kau palōfita." ¹⁶ Ka 'i he fanongo ki ai 'a Helota, pea pehē 'e ia, "Kō Sione ia, 'aia ne u tutu'u hono 'ulu: kuo toe tu'u ia mei he mate." ¹⁷ He na'e fekau atu 'e Helota, ke puke 'a Sione, 'o ha'i ia 'i he fale fakapōpula, ko e me'a ia Helotiasi, ko e uaifi 'o hono tokoua ko Filipe: he kuo na fakama'u mo ia. ¹⁸ He na'e pehē 'e Sione kia Helota, "Oku 'ikai ngofua ha'o ma'u 'ae uaifi 'o ho tokoua." ¹⁹ Ko ia na'e 'ita 'a Helotiasi kiate ia, 'o ne loto ke tāmata'i ia; ka na'e 'ikai ke ne mafai ia: ²⁰ He na'e manavahē 'a Helota kia Sione, ko 'ene 'ilo ko e tangata angatonu ia, mo mā'oni'oni, pea na'a ne malu'i ia; pea 'i he'ene fanongo kiate ia, na'a ne fai 'ae ngaahi me'a lahi, mo ne fanongo 'i he fiefia. ²¹ Pea na'e hokosia 'ae 'aho lelei, ko e 'aho fakamanatu ki he fanau'i 'o Helota, pea ne fai ai 'ae kātoanga mā 'a hono ngaahi hou'eiki, mo e ngaahi 'eikitau, mo e ngaahi 'eiki 'o Kāleli; ²² Pea kuo ha'u ki ai 'ae ta'ahine 'ae Helotiasi ko ia, 'o me'e, pea mālie'ia ai 'a Helota mo kinautolu na'a nau nonofo, pea pehē 'e he tu'i ki he ta'ahine, "Kole mai kiate au 'aia 'oku ke loto ki ai, pea te u foaki ia kiate koe." ²³ Pea ne fuakava kiate ia, "Ka 'ilonga ha me'a te ke kole kiate au, te u foaki ia kiate koe, 'o a'u ki hono vaeua mālie 'o hoku pule'anga." ²⁴ Pea 'alu atu ia, 'o ne pehē ki he'ene fa'ē, "Ko e hā te u kole?" Pea pehēange 'e ia, "Ko e 'ulu 'o Sione ko e Papitaiso." ²⁵ Pea toe ha'u leva ia ki he tu'i, pea ne kole, 'o pehē, "Ko hoku loto ke ke foaki mai kiate au 'ana'ange, 'ae 'ulu 'o Sione ko e Papitaiso, 'i ha ipu." ²⁶ Pea mamahi lahi 'ae tu'i;

ka ko e me'a 'i he'ene fuakava, pea koe'uhi ko kinautolu na'a nau nonofo mo ia, na'e 'ikai te ne fa'a fakafisi kiate ia. ²⁷ Pea kouna leva 'e he tu'i 'ae tangata tāmāte, 'o fekau ke 'omi hono 'ulu: pea 'alu ia, 'o tutu'u hono 'ulu 'i he fale fakapōpula, ²⁸ 'o ne 'omi hono 'ulu 'i ha ipu, mo 'atu ki he ta'ahine: pea 'ange ia 'e he ta'ahine ki he'ene fa'ē. ²⁹ Pea 'i he fanongo ki ai 'a 'ene kau ākonga, na'a nau omi, 'o 'ave hono sino 'o fakatokoto ia 'i he fonualoto. ³⁰ Pea fakataha 'ae kau 'aposestolo kia Sisu, 'onau fakamatala kiate ia 'ae ngaahi me'a kotoa pē, 'aia kuo nau fai, mo ia kuo nau ako 'aki. ³¹ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Mou omi 'akimoutolu pe ki ha potu lala, 'o mālōlō si'i:" he na'e tokolahi na'e fa'a fe'alu'aki, pea na'e 'ikai ke nau 'ata'atā ke fai 'enau kai. ³² Pea nau ō fakalilolilo 'i he vaka ki he potu lala. ³³ Pea mamata 'ae kakai ki he'enau 'alu, pea 'ilo ia 'e he tokolahi, pea nau felele'i 'uta ki ai mei he kolo kotoa pē, 'o mu'omu'a kiate kinautolu, pea fakataha ai kiate ia. ³⁴ Pea kuo tu'u ki 'uta 'a Sisu, 'o ne vakai kuo tokolahi 'ae kakai, na'e manava'ofa ia kiate kinautolu, koe'uhi kuo nau tatau mo e fanga sipi ta'ehatauhi: pea ne kamata ako kiate kinautolu 'ae ngaahi me'a lahi. ³⁵ Pea kuo tei 'osi 'ae 'aho, pea ha'u 'ene kau ākonga kiate ia, 'o pehē, "Ko e potu lala eni, pea kuo teitei 'osi 'ae 'aho: ³⁶ fekau ke nau ō, koe'uhi ke nau 'alu ki he tuku'uta, mo e ngaahi potu kakai 'oku tu'u takatakai, ke nau fakatau ma'anautolu 'ae mā: he 'oku 'ikai ha'anau me'a ke kai."

³⁷ ¶ Pea lea 'e ia, 'o pehē kiate kinautolu, "Mou 'atu ha me'a ke nau kai." Pea nau pehē kiate ia, Te mau ō, 'o fakatau mā 'aki 'ae tenali 'e uangeau, mo 'atu ke nau kai?" ³⁸ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ko e fo'i mā 'e fiha 'oku 'iate kimoutolu? 'Alu 'o vakai." Pea kuo nau 'ilo, pea nau pehē, "'Oku nima, mo e ika 'e ua." ³⁹ Pea ne fekau kiate kinautolu ke nau pule ke nofo kotoa pē ki lalo ki he mohuku ma'ui'ui, 'o tautau tokolahi. ⁴⁰ Pea na'a nau nofo ki lalo 'o faka'otu, 'o tautau toko teau, mo tautau toko nimangofulu. ⁴¹ Pea kuo to'o 'e ia 'ae fo'i mā 'e nima mo e ika 'e ua, pea hanga hake ia ki he langi, 'o ne tāpuaki, mo ne tofitofi 'ae ngaahi fo'i mā, 'o 'ange ki he'ene kau ākonga ke tufaki kiate kinautolu; pea ne tufaki mo e ika 'e ua kiate kinautolu kātoa pe. ⁴² Pea na'a nau kai kotoa pē, 'o mākona. ⁴³ Pea nau 'ave 'ae kato 'e hongofulu ma ua kuo pito 'i he toenga kai, mo e ika. ⁴⁴ Pea ko kinautolu na'e kai 'i he ngaahi fo'i mā, ko e tangata 'e toko nima afe nai. ⁴⁵ Pea pule leva 'e ia ke heka ki vaka 'a 'ene kau ākonga, 'o mu'omu'a ki he potu 'e taha ki Petesaita, kae fekau 'e ia ke 'alu 'ae kakai. ⁴⁶ Pea kuo fekau atu 'akinautolu, na'e 'alu ia ki he mo'unga ke lotu ai. ⁴⁷ Pea kuo hoko 'ae efiāfi, kuo 'i he vaha 'ae vaka, kae 'i 'uta tokotaha pe ia. ⁴⁸ Pea mamata ia 'oku nau ongosia 'i he tau 'a'alo; he na'e tokai 'ae matangi kiate kinautolu: pea

kuo ofi hono fā 'oe le'ō 'oe pō, pea 'alu ange ia kiate kinautolu, 'o ne hā'ele ia 'i he *fukahi tahi*, pea hangē ka mole pe ia 'iate kinautolu. ⁴⁹ Ka 'i he'enu mamata 'oku hā'ele ia 'i he fukahi vai, na'a nau mahalo ko e laumālie ia, 'onau kalanga ai: ⁵⁰ He na'a nau mamata kotoa pē kiate ia, pea nau ilifia. Pea leaange leva ia kiate kinautolu, 'o ne pehē, "Mou fiemālie: he ko au; pea 'oua 'e manavahē." ⁵¹ Pea 'alu hake ia kiate kinautolu ki vaka; pea malu *leva* 'ae matangi: pea fakatumutumu lahi fakamanavahē 'akinautolu 'o ta'efa'alaua 'i honau loto, mo ofo ai. ⁵² He na'e 'ikai te nau manatu ki he ngaahi fo'i mā: he kuo fefeka honau loto.

⁵³ ¶ Pea kuo nau hoko atu, 'onau a'u ki he fonua ko Kene-saleti, pea tau ki 'uta. ⁵⁴ Pea kuo nau ha'u mei he vaka, pea 'ilo leva ia 'ekinautolu. ⁵⁵ Pea nau felele 'i 'i he potu fonua kotoa ko ia mo nau fata fano pe 'i he ngaahi mohenga 'akinautolu na'e mahaki, ki he potu na'a nau fanongo 'oku 'i ai ia. ⁵⁶ Pea na'e 'ilonga ha'a ne 'alu ki he ngaahi potu kakai, pe ki he ngaahi kolo, pe ki he tuku'uta, na'a nau fakatokoto 'ae mahaki 'i he ngaahi hala, pea nau kole kiate ia ke nau ala ki he kapa pe 'o hono kofu: pea 'ilonga 'akinautolu kotoa pē na'e ala ki ai, na'e fakamo'ui 'akinautolu.

7

1 'Oku lāunga 'ae kau Fālesi 'i he kai ta'efanofano 'ae kau ākongā. 8 'Oku nau maumau 'i 'ae fekau 'ae 'Otua 'aki 'ae talatupu'a 'ae tangata. 14 'Oku 'ikai 'uli 'i 'ae tangata 'e he me'a kai. 24 'Oku fakamo'ui 'ae ta'ahine 'ae fefine Kēnani mei he laumālie 'uli, 31 Mo e taha na'e tuli, mo noa.

¹ Pea toki fakataha kiate ia 'ae kau Fālesi mo e ni'ihī 'i he kau tangata tohi, na'e ha'u mei Selūsalema. ² Pea 'i he'enu mamata ki he ni'ihī 'i he'ene kau ākongā 'oku nau kai mā 'i he nima 'uli, ko e pehē, ko e *nima* ta'efanofano, na'a nau hanu ai. ³ He ko e kau Fālesi, mo e kakai Siu fulipē, 'oku 'ikai te nau kai, 'o kapau 'e 'ikai te nau fuofua fanofano nima, ko e tokanga ki he talatupu'a 'ae mātu'a. ⁴ Pea 'i *he'enu ha'u* mei he faianga fakatau, 'oku 'ikai te nau kai, 'o kapau 'e 'ikai te nau kaukau. Pea 'oku ai mo e ngaahi me'a kehekehe, kuo nau ma'u ke fai, ko e fufulu 'oe ngaahi ipu inu, mo e ngaahi ipu fua, mo e ngaahi ipu kapa, mo e ngaahi tokoto'anga. ⁵ Pea fehu'i kiate ia 'e he kau Fālesi mo e kau tangata tohi, "Ko e hā 'oku 'ikai ai ke fai 'e ho'ō kau ākongā 'o hangē ko e talatupu'a 'ae mātu'a, ka 'oku nau kai mā mo e nima ta'efanofano?" ⁶ Pea leaange 'e ia, 'o pehē kiate kinautolu, "Ne'ine'i fakahā 'e 'Isaia kiate kimoutolu, ko e kau mālualoi, 'o hangē ko ia kuo tohi, "Oku faka'apa'apa 'ae kakai ni kiate au 'aki honau loungutu, ka 'oku mama'ō honau loto 'iate au.

⁷ Ka 'oku ta'e'aonga 'enu hū kiate au,

he ko e ngaahi akonaki 'oku nau ako 'aki, ko e ngaahi fekau 'ae tangata.'

8 "He kuo mou si'aki 'ae fekau 'ae 'Otua, kae ma'u 'ae talatupu'a 'ae tangata, ko e fufulu 'oe ngaahi ipu fua mo e ngaahi ipu inu: pea 'oku lahi mo e ngaahi me'a pehē 'oku mou fai. ⁹ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ha me'a 'e lelei ko ho'omou li'aki 'ae fekau 'ae 'Otua, ka mou fai 'ae talatupu'a 'amoutolu. ¹⁰ He na'e pehē 'e Mōsese, 'Faka'apa'apa ki ho'o tamai mo ho'o fa'ē,' pea, 'Ko ia 'oku kape ki *he'ene* tamai pe ko 'ene fa'ē, tuku ke mate tāmāte'ia.' ¹¹ Ka 'oku mou pehē, 'Kapau 'e lea ha tangata ki he'ene tamai pe ko 'ene fa'ē, 'o pehē, "Ko 'eku me'a kotoa pē 'oku 'aonga kiate koe, ko e Kopano ia," 'aia ko e foaki tapu; 'e *ata'atā* ia. ¹² Pea 'oku mou ta'ofi ha'ane toe fai ha me'a ma'a 'ene tamai pe ko 'ene fa'ē; ¹³ 'O fakata'e'aonga 'ae folofola 'ae 'Otua 'aki ho'omou talatupu'a, 'aia 'oku mou enginaki'aki: pea 'oku lahi 'ae me'a pehē 'oku mou fai."

¹⁴ ¶ Pea 'i he'ene ui mai 'ae kakai kotoa pē, na'a ne pehē kiate kinautolu, "Fanongo kotoa pē kiate au, pea 'ilo. ¹⁵ 'Oku 'ikai ha me'a 'itu'a 'i he tangata, pea hū ki ai, te ne fa'a faka'uli'i ia: ka ko e ngaahi me'a 'oku ha'u meiate ia, ko ia ia 'oku faka'uli'i 'ae tangata. ¹⁶ Ko e tangata 'oku telinga ke ongo, ke ongo'i ia." ¹⁷ Pea kuo hū ia ki he fale mei he kakai, na'e fehu'i 'e he'ene kau ākonga kiate ia ki he fakatātā. ¹⁸ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "He 'oku pehē ho'omou ta'e'ilo foki? 'Oku 'ikai te mou 'ilo, ko e me'a kotoa pē mei tu'a, 'oku 'alu ki he tangata, 'oku 'ikai fa'a faka'uli ia 'e ia; ¹⁹ Koe'uhi 'oku 'ikai ke 'alu ia ki hono loto, ka ki he kete, 'oku fakama'a ai 'ae me'akai kotoa pē, kae *toki* 'alu kitu'a 'ae me'a ta'e'aonga?" ²⁰ Pea pehē 'e ia, "Ko ia 'oku ha'u mei he tangata, ko ia ia 'oku faka'uli'i 'ae tangata. ²¹ He 'oku mei loto, mei he loto 'oe tangata, 'ae mahalo kovi, mo e tonoi'efine mo e fe'auaki, mo e fakapō, ²² Mo e kaiha'a, mo e manumanu, mo e angahala, mo e kākā, mo e anga fakalielia, mo e mata kovi, mo e lea kovi, mo e laukau, mo e vale: ²³ Ko e ngaahi me'a kovi ni kotoa pē 'oku ha'u mei he loto, 'oku faka'uli'i 'ae tangata."

²⁴ ¶ Pea tu'u hake ia 'i ai, 'o 'alu ki he potu 'o Taia mo Saitoni, pea ne hū ki he fale, 'o ne loto ke 'oua na'a 'ilo ia 'e ha taha: ka na'e 'ikai fa'a fakapuli ia. ²⁵ He na'e ongoa atu ia ki ha fefine na'e ai 'ene ta'ahine si'i na'e 'i ai 'ae laumālie 'uli, pea ha'u ia, 'o tōmāpe'e 'i hono va'e: ²⁶ Ko e Kiliki 'ae fefine ni, mei he pule'anga ko Sailofinisia: pea na'a ne kole kiate ia, ke ne kapusi kitu'a 'ae tēvolo 'i he'ene ta'ahine. ²⁷ Ka na'e pehē 'e Sisu kiate ia, "'Oua ke tomu'a mākona 'ae fānau: he 'oku 'ikai ngali ke to'o 'ae mā 'ae fānau, mo lī ki he fanga kulī." ²⁸ Pea leaange 'e ia, 'o pehē kiate ia, "Ko e mo'oni, 'Eiki: ka 'oku kai 'e

he fanga kulī, 'i he lalo keinanga'anga, 'ae momo 'oe me'akai 'ae fānau." ²⁹ Pea pehē 'e ia kiate ia, "Koe'uhi ko e lea ni ke ke 'alu; kuo 'alu kitu'a 'ae tēvolo 'i ho'o ta'ahine." ³⁰ Pea kuo hoko ia ki hono fale, pea ne 'ilo kuo 'alu kitu'a 'a e tēvolo, kae tokoto 'ene ta'ahine 'i he mohenga.

³¹ ¶ Pea na'e toe 'alu ia mei he potu 'o Taia mo Saitoni, 'o ha'u 'i he potu fonua 'o Tikapolisi, ki he tahi 'o Kāleli. ³² Pea nau 'omi kiate ia ha tokotaha na'e tuli, pea 'ikai ke fa'a lea; pea na'a nau kole kiate ia ke ne hilifaki hono nima ki ai. ³³ Pea na'a ne fakaafe ia mei he kakai, 'o ne 'ai hono tuhu ki hono telinga, pea 'a'anau, mo ne ala ki hono 'elelo; ³⁴ Pea hanga hake ia ki he langi, 'o mafulu, mo ne pehē kiate ia, "Efata," ko e pehē ia, "Ke ava." ³⁵ Pea na'e ava leva hono telinga, pea vete 'ae no'o 'o hono 'elelo, pea ne lea totonu. ³⁶ Pea ne fekau kiate kinautolu ke 'oua na'a nau fakahā ki ha taha: ka 'i he'ene fekau lahi kiate kinautolu, ne 'āsili ai 'o lahi 'enau fanongonongo ia; ³⁷ Pea na'a nau ofo 'o lahi 'aupito, 'o pehē, "Kuo ne fai 'ae ngaahi me'a kotoa pē 'o lelei: 'oku ne ngaohi 'ae tuli ke ongo, mo e noa ke lea."

8

1 'Oku fafanga 'e Kalaisi 'ae kakai 'i he'ene ngāue mana: 10 E 'ikai tuku ha faka'ilonga ki he kau Fālesi: 14 'Oku ne valoki 'ene kau ākongā ke nau vakai telia 'ae me'a fakatupu 'ae kau Fālesi mo e me'a fakatupu 'a Helota: 22 'Oku ne faka'ā 'ae tangata kui: 27 'O ne fakahā ko ia ko e Kalaisi, 'aia na'e pehē 'e pekia mo toe tu'u: 34 Pea ne ako ke fa'a kātaki 'ae fakatanga koe'uhi ko e ongoongolelei.

¹ 'I he ngaahi 'aho ko ia na'e fu'u tokolahi 'aupito 'ae kakai, pea na'e 'ikai ha'anau me'a ke kai, pea ui 'e Sisu 'a 'ene kau ākongā, 'o ne pehē kiate kinautolu, ² "'Oku ou 'ofa mamahi ki he kakai, koe'uhi 'oku 'aho tolu 'enau 'iate au, pea 'oku 'ikai ha'anau me'a ke kai: ³ Pea kapau te u fekau kenau 'alu fiekaia ki honau ngaahi fale, te nau pongia 'i he hala: he ko honau ni'ihi kuo ha'u mei he mama'o." ⁴ Pea pehēange 'ene kau ākongā kiate ia, "'E ma'u mei fē 'e ha taha 'ae mā ke fakamākona 'aki 'akinautolu ni 'i heni 'i he toafa?" ⁵ Pea fehu'i ia kiate kinautolu, "'Oku fiha ho'omou fo'i mā?" Pea nau pehē, "'Oku fitu." ⁶ Pea fekau 'e ia ki he kakai ke nau nofo ki lalo ki he kelekele; pea ne to'o 'ae fo'i mā 'e fitu, 'o ne fakafeta'i, mo tofitofi, pea 'ange ki he'ene kau ākongā ke tufaki; pea na'a nau tufaki ia 'i he 'ao 'oe kakai. ⁷ Pea na'a nau ma'u mo e ngaahi ika iiki: pea ne ne tāpuaki, mo fekau ke tufaki foki ia. ⁸ Pea na'a nau kai, 'o mākona: pea nau tānaki 'ae toenga kai ko e kato 'e fitu. ⁹ Pea ko kinautolu na'e kai, ko e toko fā afe nai: pea na'e fekau 'e ia ke nau 'alu. ¹⁰ Pea heka vaka leva ia mo 'ene

kau ākongā, 'o ha'u ki he potu 'o Talamanutā. ¹¹ Pea 'alu ange 'ae kau Fālesi, 'o kamata fakafehu'i kiate ia, mo kumi 'iate ia ha faka'ilonga mei he langi, ko hono 'ahi'ahi'i. ¹² Pea mafulu lahi ia 'i hono laumālie, mo pehē, "Ko e hā 'oku kumi ai 'e he to'utangata ni ha faka'ilonga? Ko e mo'oni 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'E 'ikai tuku ha faka'ilonga ki he to'utangata ni." ¹³ Pea 'alu ia 'iate kinautolu, 'o toe heka vaka, mo 'alu ki he kauvai 'e taha.

¹⁴ ¶ Pea kuo ngalo'i he kau ākongā ke 'ave ha mā, pea ko e fo'i mā pe taha na'e 'i he vaka mo kinautolu. ¹⁵ Pea na'a ne na'ina'i kiate kinautolu, 'o pehē, "Tokanga, pea vakai telia 'ae me'a fakatupu 'ae kau Fālesi, pea mo e me'a fakatupu 'a Helota." ¹⁶ Pea fealēlea'aki ai 'akinautolu, 'o pehē, "Ko e me'a 'i he'etau ta'e'omi ha mā." ¹⁷ Pea kuo 'ilo ia 'e Sisu, pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ko e hā 'oku mou alea ai, 'i he 'ikai ha'amou mā? 'Oku te'eki ai te mou mamata, pe 'ilo? 'Oku kei fefeka homou loto? ¹⁸ 'Oku mou mata, kae 'ikai te mou mamata? Pea telinga, kae 'ikai ongo'i? Pea 'oku 'ikai te mou manatu? ¹⁹ 'I he'eku tofitofi 'ae fo'i mā 'e nima ki he toko nima afe, na'e fiha 'ae kato na'e pito 'i he toenga ne mou 'ave?" Pea nau pehē kiate ia, "E hongofulu ma ua." ²⁰ "Pea ko e fitu ki he toko fā afe, na'e fiha 'ae kato na'e pito 'i he toenga ne mou 'ave?" Pea nau pehē, "E fitu." ²¹ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ko e hā nai 'oku 'ikai ai te mou 'ilo?"

²² ¶ Pea ha'u ia ki Petesaita: pea na'a nau 'omi kiate ia 'ae tangata kui, 'onau kole kiate ia ke ne ala ki ai. ²³ Pea puke 'e ia 'ae nima 'oe tangata kui, 'o tataki ia kitu'a mei he potu kakai; pea kuo ne 'a'anu ki hono mata, mo 'ai hono nima kiate ia, pea ne fehu'i kiate ia, pe 'oku ne mamata ki ha me'a. ²⁴ Pea hanga hake ia, 'o ne pehē, "Oku ou mamata ki he kakai 'oku hangē ko e ngaahi 'akau, 'oku 'eve'eva." ²⁵ Pea hili ia, pea ne toe 'ai hono nima ki hono mata, pea fekau kiate ia ke ne hanga hake: pea na'e mo'ui ia, 'o ne mamata totonu ki he kakai kotoa pē. ²⁶ Pea ne fekau ia ki hono fale, mo ne pehē, "Oua na'a ke 'alu ki he potu kakai, pe tala ia ki ha taha 'i he potu kakai."

²⁷ ¶ Pea 'alu atu 'a Sisu, mo 'ene kau ākongā, ki he ngaahi potu kakai 'o Sesalia 'i Filipai: pea fehu'i 'e ia ki he'ene kau ākongā 'i he hala, 'o ne pehē kiate kinautolu, "Oku pehē 'e he kakai pe ko hai au?" ²⁸ Pea nau pehēange, "Ko Sione ko e Papitaiso: kaepehē 'e he ni'ihī, ko 'Ialaisiā; pea pehē 'e he ni'ihī, ko e taha 'oe kau palōfita." ²⁹ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ka 'oku pehē 'ekimoutolu ko hai au?" Pea lea 'a Pita, 'o pehēange kiate ia, "Ko koe, ko e Kalaisi." ³⁰ Pea fekau 'e ia kiate kinautolu ke 'oua na'a nau fakahā ia ki ha taha. ³¹ Pea kamata fakahā 'e ia kiate kinautolu, "Ae kātaki 'e he Foha 'oe tangata 'ae ngaahi me'a lahi, pea si'aki ia 'e he mātu'a, mo e

kau taula'eiki lahi, mo e kau tangata tohi, pea 'e tāmāte'i ia, pea hili 'ae 'aho 'e tolu 'e toe tu'u." ³² Pea na'a ne lea 'ilongofua 'aki 'ae lea ko ia. Pea 'ave ia 'e Pita, 'o ne kamata valoki'i ia. ³³ Ka kuo tafoki ia ki mui, 'o vakai ki he'ene kau ākongā, pea valoki'i 'e ia 'a Pita, 'o pehē, "Alu ki hoku tu'a, Sētane: he 'oku 'ikai te ke lelei'ia 'i he ngaahi me'a 'ae 'Otua, ka 'i he ngaahi me'a 'ae tangata."

³⁴ ¶ Pea kuo ui 'e ia 'ae kakai mo 'ene kau ākongā foki, pea ne pehē kiate kinautolu, "Ko ia ia 'oku loto ke muimui 'iate au, ke ne si'aki 'e ia ia, kae to'o 'ene kavenga, 'o muimui 'iate au. ³⁵ He ko ia ia 'oku loto ke kalofaki 'ene mo'ui, 'e mole ia: ka ko ia ia 'e mole 'ene mo'ui koe'uhi ko au mo e ongoongolelei, 'e ma'u 'e ia ia. ³⁶ He ko e hā hono 'aonga ki ha tangata, 'o kapau 'e ma'u 'e ia 'a māmani kotoa pē, kae mole hono laumālie 'o'ona? ³⁷ Pe ko e hā 'e foaki 'e ha tangata ke fetongi 'aki hono laumālie? ³⁸ Ko ia ia 'e mā kiate au, mo 'eku ngaahi lea, 'i he to'utangata fe'auaki mo angahala ni, 'e ma foki 'ae Foha 'oe tangata 'iate ia, 'oka ha'u ia 'i he nāunau 'o 'ene Tamai, mo e kau 'āngelo mā'oni'oni."

9

1 Ko e fakakehe 'a Sisu. 11 'Oku ne akonekina 'ene kau ākongā ki he ha'u 'a 'Ilaisiā: 14 'O ne kapusi 'ae laumālie noa mo tuli: 30 'Oku ne tomu'a fakahā 'ene pekia mo e toetu'u: 33 'Oku ako 'e ia ke angavaivai 'ene kau ākongā: 38 'Oku ne fekau ke 'oua te nau ta'ofi ki ha ni'ihī 'oku 'ikai angatu'u kiate kinautolu, pe fakatukia ha ni'ihī 'oe angatonu.

¹ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ko e mo'oni 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'Oku ai 'ae ni'ihī 'iate kinautolu 'oku tutu'u 'i heni, 'e 'ikai te nau kamata 'ae mate, kae'oua ke nau mamata ki he pule'anga 'oe 'Otua 'oku hoko mai mo e mālohi."

² ¶ Pea hili 'ae 'aho 'e ono, pea 'ave 'e Sisu 'a Pita, mo Semisi, mo Sione, ko kinautolu pe, 'o ne tataki 'akinautolu ki he mo'unga mā'olunga: pea na'e liliu ia 'i honau 'ao. ³ Pea fetapatapaki hono kofu, 'o mātu'aki hinehina 'o hangē ko e 'uha hinehina: pea 'e 'ikai ha tufunga fō tupenu 'i māmani 'e fa'a fakahinehina ke pehē. ⁴ Pea hā ai kiate kinautolu 'a 'Ilaisiā mo Mōsese; pea nau alea mo Sisu. ⁵ Pea lea 'a Pita, 'o pehē kia Sisu, "Eiki, 'oku lelei 'etau 'i heni: pea tuku ke mau ngaohi ha fale 'e tolu: ke 'o'ou 'ae taha, pea taha 'o Mōsese, pea taha 'o 'Ilaisiā." ⁶ He na'e 'ikai te ne 'ilo pe ko e hā 'oku ne lea'aki; he na'a nau ilifia lahi. ⁷ Pea na'e fakamalu'aki 'akinautolu 'ae 'ao: pea ongo mai mei he 'ao 'ae le'o 'o pehē, "Ko hoku 'Alo 'ofa'anga eni: fanongo kiate ia." ⁸ Pea fakafokifā pe, kuo nau fesiosiofaki, pea 'ikai kenau toe 'ilo ha taha, ka ko Sisu pe mo kinautolu. ⁹ Pea 'i he'enu 'alu

hifo mei he mo'unga, na'a ne fekau kiate kinautolu ke 'oua na'a nau fakahā ki ha taha 'ae ngaahi me'a kuo nau mamata ki ai, kae'oua ke toetu'u 'ae Foha 'oe tangata mei he pekia. ¹⁰ Pea na'a nau ma'u kiate kinautolu 'ae lea ko ia, 'onau fefehu'i'aki iate kinautolu, "Pe ko e hā hono 'uhinga 'oe toetu'u mei he pekia."

¹¹ ¶ Pea na'a nau fehu'i kiate ia, 'o pehē, "Ko e hā 'oku pehē ai 'e he kau tangata tohi, 'e tomu'a ha'u 'a 'Ilaisiā?" ¹² Pea leaange 'e ia, 'o pehē kiate kinautolu, "Ko e mo'oni 'oku tomu'a ha'u 'a 'Ilaisiā, 'o fakatonutonu 'ae me'a kotoa pē; pea hangē ko ia kuo tohi ki he Foha 'oe tangata, 'e kātaki foki 'e ia 'ae me'a lahi, pea manukia ia." ¹³ Ka 'oku ou pehē kiate kimoutolu, "Kuo ha'u mo'oni 'a 'Ilaisiā, 'o hangē ko ia kuo tohi, pea kuo nau fai kiate ia 'enau fa'iteliha."

¹⁴ ¶ Pea kuo ha'u ia ki he kau ākonga, pea ne mamata ki he fu'u kakai 'oku kāpui 'akinautolu, mo e kau tangata tohi 'oku kikihi mo kinautolu. ¹⁵ Pea kuo mamata leva 'ae kakai fulipē kiate ia, pea nau ofo lahi, 'onau felele'i mo fetapa kiate ia. ¹⁶ Pea fehu'i 'e ia ki he kau tangata tohi, "Ko e hā 'oku mou fakakikihi ai mo kinautolu?" ¹⁷ Pea lea 'ae tokotaha 'i he kakai, 'o pehēange kiate ia, "Eiki, kuo u 'omi kiate koe hoku foha, 'oku iate ia 'ae laumālie noa: ¹⁸ Pea ko e potu kotoa pē 'oku ne puke ai ia, 'oku ne ha'aki ia; pea koā ia, mo fengai'itaki hono nifo, pea 'oku ne faka'a'au 'o vaivai: pea ne u lea ki ho'o kau ākonga ke nau kapusi ia; ka na'e 'ikai te nau fa'a fai." ¹⁹ Pea lea ia, 'o pehēange kiate ia, "Ae to'utangata ta'etui! 'E fēfē hono fuoloa 'oe tau nonofo? 'E fēfē hono fuoloa 'o 'eku kātaki 'akimoutolu? 'Omi ia kiate au." ²⁰ Pea nau 'omi ia kiate ia; pea kuo mamata ia ki ai, pea ha'aki leva ia 'e he laumālie; pea tō ia ki he kelekele, mo mokofisi pea Koa *hono ngutu*. ²¹ Pea fehu'i ia ki he'ene tamai, "Kuo fēfē hono fuoloa talu 'ene hoko eni kiate ia?" Pea pehē 'e ia, "Talu 'ene tamasi'i." ²² Pea kuo liunga lahi 'ae li ia ki he afi, pea mo e vai, ke tāmata'i ia: pea kapau te ke fa'a fai ha me'a, ke ke 'alo'ofa kiate kinautolu, 'o tokoni 'akimautolu. ²³ Pea pehēange 'e Sisu kiate ia, "Kapau 'oku ke fa'a tui, 'oku fa'a fai 'ae ngaahi me'a kotoa pē kiate ia 'oku tui." ²⁴ Pea tangi lo'imata leva 'ae tamai 'ae tamasi'i, 'o ne pehē, "Eiki, 'oku ou tui; ke ke tokoni'i au telia 'eku ta'etui." ²⁵ Pea 'i he mamata 'a Sisu 'oku felele'i mai 'ae kakai 'o fakataha, pea ne tautea 'ae laumālie 'uli, 'o ne pehē kiate ia, "A koe, ko e laumālie noa mo tuli, 'oku ou fekau kiate koe, ha'u kitu'a iate ia, pea 'oua na'a ke toe hū ki ai." ²⁶ Pea tangi 'ae laumālie, 'o ne ha'aki ia 'o lahi, pea ha'u kitu'a: pea na'e tatau 'ae tangata mo ha taha mate; ko ia ne pehē ai 'e he tokolahi, "Kuo mate ia." ²⁷ Ka na'e puke ia 'e Sisu 'i hono nima, 'o fokotu'u ia; pea ne tu'u hake. ²⁸ Pea kuo hū ia ki fale, pea fehu'i fakafufū 'ene

kau ākongā kiāte ia, “Ko e hā na'e 'ikai ai te mau fa'a kapusi ia?”²⁹ Pea pehē 'e ia kiāte kinautolu, “Oku 'ikai ha'u kitu'a 'ae fa'ahinga ni 'i ha me'a, kae 'i he lotu mo e 'aukai.”

³⁰ ¶ Pea na'a nau 'alu mei ai, 'onau 'alu 'i Kāleli; pea na'e 'ikai loto ia ke 'ilo ia 'e ha taha. ³¹ He na'e akonaki 'i 'e ia 'a 'ene kau ākongā, 'o ne pehē kiāte kinautolu, “E tukuange 'ae Foha 'oe tangata ki he nima 'oe kakai, pea te nau fakapoongi ia; pea hili hono fakapoongi, 'e toetu'u ia 'i hono 'aho tolu.”³² Ka na'e 'ikai te nau 'ilo 'ae lea ko ia, pea na'a nau manavahē ke fehu'i kiāte ia.

³³ ¶ Pea ha'u ia ki Kapaneume: pea fehu'i kiāte kinautolu 'i he'ene nofo 'i he fale, “Ko e hā ia na'a mou fakakikihi ai 'akimoutolu 'i he hala?”³⁴ Ka na'a nau fakalongo pē: he na'a nau fakakikihi 'i he hala, pe ko hai 'e lahi hake. ³⁵ Pea nofo hifo ia, 'o ne ui 'ae toko hongofulu ma toko ua, 'o pehē 'e ia kiāte kinautolu, “Kapau 'oku holi ha tangata ke mu'omu'a, 'e ki mui ia 'iate kimoutolu kotoa pē, mo e tamaio'eiki 'amoutolu kotoa pē.”³⁶ Pea to'o 'e ia ha tamasi'i si'i 'o ne tuku ia ki honau ha'oha'onga: pea kuo fua hake ia 'i hono nima, pea pehē 'e ia kiāte kinautolu,³⁷ “Ko ia ia te ne ma'u ha tamasi'i pehē 'i hoku hingoa, 'oku ne ma'u au: pea ko ia ia te ne ma'u au, 'oku 'ikai ko au pe 'oku ne ma'u, ka ko ia ne ne fekau au.”

³⁸ ¶ Pea leaange 'a Sione, 'o pehē kiāte ia, “'Eiki, na'a mau mamata ki he tokotaha 'oku kapusi 'ae kau tēvolo 'i ho huafa, ka 'oku 'ikai ke muimui ia kiāte kitautolu: pea na'a mau ta'ofi kiāte ia, koe'uhi 'oku 'ikai muimui kiāte kitautolu.”³⁹ Ka na'e pehē 'e Sisu, “Oua na'a ta'ofi ia: he 'oku 'ikai ha taha te ne fai ha me'a mana 'i hoku huafa, 'e fa'a lea kovi noa pe kiāte au.⁴⁰ He ko ia 'oku 'ikai angatu'u kiāte kitautolu, 'oku kau taha ia mo kitautolu. ⁴¹ He ko ia 'e 'atu kiāte kimoutolu ha vai ke inu 'i hoku huafa, koe'uhi 'oku 'a Kalaisi 'akimoutolu, 'oku ou tala mo'oni atu kiāte kimoutolu, 'e 'ikai mole 'iate ia hono totongi. ⁴² “Pea ko ia ia 'e fakahala 'i ha tokotaha 'iate kinautolu ni 'oku si'i 'oku tui kiāte au, 'e lelei hake kiāte ia 'o ka ne taupunga 'i 'aki ia 'ae maka momosi 'i hono kia, pea lī ia ki he moana. ⁴³ Pea kapau 'e fakahala 'i Koe 'eho nima, tutu'u ia: 'oku lelei kiāte Koe ke ke hū ki he mo'ui 'oku ke nima mutu, 'i ho'o ma'u 'ae nima 'e ua, kae 'alu ki heli, ki he afi 'e 'ikai 'aupito fa'a tāmāte'i; ⁴⁴ 'Aia “Oku 'ikai mate ai honau 'uanga, pea 'ikai fa'a tāmāte'i 'ae afi.’ ⁴⁵ Pea kapau 'e fakahala 'i koe 'eho va'e, tutu'u ia: 'oku lelei kiāte koe ke ke hū ki he mo'ui 'oku ke ketu, 'i ho'o ma'u 'ae va'e 'e ua, kae lī koe ki heli, ki he afi 'e 'ikai 'aupito fa'a tāmāte'i; ⁴⁶ 'Aia 'oku 'ikai mate ai honau 'uanga, pea 'ikai fa'a tāmāte'i 'ae afi. ⁴⁷ Pea kapau 'e fakahala 'i Koe 'eho mata, kape'i ia: 'oku lelei kiāte Koe ke ke hū ki he pule'anga 'oe 'Otua mo e mata pe taha, 'i ho'o ma'u 'ae mata 'e ua, kae lī koe ki he afi

'o heli; ⁴⁸ 'Aia "oku 'ikai mate ai honau 'uanga, pea 'ikai fa'a tāmāte'i 'ae afi.' ⁴⁹ "He koe'uhi 'e fakamāsima taki taha kotoa pē 'aki 'ae afi, pea 'e fakamāsima 'aki 'ae feilaulau kotoa pē 'ae māsima. ⁵⁰ "'Oku lelei 'ae māsima: pea kapau kuo mole 'i he māsima hono kona, temou *toe* fakakona fēfee 'i ia? "Ma'u pe 'ae māsima, kiate kimoutolu, pea mou melino pe 'akimoutolu."

10

2 'Oku alea 'a Kalaisi mo e kau Fālesi ki he tukuange uaifi: 13 'Oku ne tāpuekina 'ae tamaiki na'e 'omi kiate ia: 17 'Oku ne fakahā ki he tangata koloa'ia 'ae me'a 'e ma'u ai ia 'ae mo'ui ta'engata: 23 'Oku ne valoki'i 'ene kau ākongā 'i he fakatu'utāmaki 'oe koloa: 28 'Oku ne faka'ilo 'ae totongi kiate kinautolu 'oku li'aki ha me'a koe'uhi ko e ongoongolelei: 32 'Oku ne fakahā 'ene pekia mo e toetu'u: 35 'Oku ne tala ki he ongo fielahi ke na 'amanaki mamahi pe mo ia: 46 Ko e faka'ā 'ae kui ko Patimiusi.

¹ Pea na'e mahu'i mei ai ia, 'o ha'u ki he mata fonua 'o Siutea, 'i he kauvai 'e taha 'o Sioatani: pea toe fakataha 'ae kakai kiate ia; pea ne toe akonaki'i 'akinautolu, 'o hangē ko 'ene fa'a fai.

² ¶ Pea ha'u 'ae kau Fālesi, 'onau fehu'i 'ahi'ahi kiate ia, "'Oku ngofua ke tukuange 'e he tangata 'a hono uaifi?" ³ Pea lea ia, 'o pehēange kiate kinautolu, "Ko e hā na'e fekau 'e Mōsese kiate kimoutolu?" ⁴ Pea nau pehē, "Na'e tuku 'e Mōsese ke tohi 'ae tohi fakamavae, pea tukuange ia." ⁵ Pea lea 'a Sisu, 'o pehēange kiate kinautolu, "Ko e me'a 'i he fefeka 'o homou loto na'a ne tohi ai 'ae fekau ni kiate kimoutolu. ⁶ Kae talu mei he kamata'anga 'i he fakatupu na'e ngaohi 'akinaua 'e he 'Otua 'ko e tangata mo e fefine.' ⁷ 'Pea ko e me'a ko ia 'e tukuange ai 'e he tangata 'a 'ene tama'i mo 'ene fa'ē, kae pikitai ki hono uaifi; ⁸ pea 'e hoko 'akinaua ko e kakano pe taha: ko ia 'oku 'ikai ai ke na kei ua ka ko e kakano pe taha. ⁹ Ko ia foki kuo fakataha 'e he 'Otua, ke 'oua na'a fakamavae 'e ha tangata." ¹⁰ Pea toe 'eke 'e he'ene kau ākongā kiate ia 'i he fale ki he me'a ko ia. ¹¹ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ko ia ia 'e tukuange hono uaifi, pea fakama'u mo ha taha kehe, 'oku tonō fefine ia kiate ia. ¹² Pea kapau 'e tukuange 'e he fefine 'a hono husepāniti, pea fakama'u mo ha taha kehe, 'oku tonō tangata ia."

¹³ ¶ Pea na'a nau 'omi 'ae tamaiki iiki kiate ia, koe'uhi ke ne ala kiate kinautolu: pea lolomi 'e he kau ākongā 'akinautolu na'e 'omi 'akinautolu. ¹⁴ Ka 'i he 'afio ki ai 'a Sisu, pea tuputāmaki lahi ia, 'o ne pehē kiate kinautolu, "Tuku ke ha'u kiate au 'ae tamaiki iiki, pea 'oua na'a ta'ofi 'akinautolu; he 'oku 'oe kakai pehē 'ae pule'anga 'oe 'Otua. ¹⁵ Ko e mo'oni 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, Ko ia ia 'e 'ikai te ne ma'u 'ae pule'anga 'oe 'Otua 'o hangē ko ha tamasi'i si'i, 'e 'ikai hū ia ki

ai.”¹⁶ Pea fua hake ‘e ia ‘akinautolu ‘i hono nima, ‘o hilifaki hono nima kiate kinautolu, mo ne tāpuaki ‘i ‘akinautolu.

¹⁷ ¶ Pea ‘i he‘ene hā‘ele atu ki he hala, na‘e lele mai ‘ae tokotaha, ‘o tū‘ulutui kiate ia, mo fehu‘i kiate ia, ‘o *pehē*, “Eiki lelei, ko e hā teu fai ke u ma‘u ai ‘ae mo‘ui ta‘engata?”¹⁸ Pea *pehē* ‘e Sisu kiate ia, “Ko e hā ‘oku ke ui ai au ko e lelei? Ko e tokotaha pe ‘oku lelei, ‘aia ko e ‘Otua.”¹⁹ ‘Oku ke ‘ilo ‘ae ngaahi fekau, “Oua na‘a ke tonono fefine, ‘Oua na‘a ke fakapō, ‘Oua na‘a ke kaiha‘a, ‘Oua na‘a ke fakamo‘oni loi, ‘Oua na‘a ke kākā, Faka‘apa‘apa ki ho‘o tamai mo ho‘o fa‘ē.”²⁰ Pea ne lea, ‘o *pehē*ange kiate ia, “Eiki, kuo u fai eni kotoa pē talu ‘eku kei si‘i.”²¹ Pea sio ki ai ‘a Sisu mo ‘ofa kiate ia, mo ne *pehē* kiate ia, “Ko e me‘a ‘e taha ‘oku ke kei hala ai: ke ke ‘alu, ‘o fakatau ‘aia kotoa pē ‘oku ‘a‘au, pea ke foaki ki he masiva, pea te ke ma‘u ‘ae koloa ‘i he langi: pea ke ha‘u, ‘o fua ‘ae ‘akau māfasia, mo muimui ‘iate au.”²² Pea na‘e puputu‘u ia ‘i he lea ko ia, pea ‘alu atu kuo mamahi; he na‘e lahi ‘ene koloa.

²³ ¶ Pea vakai foli ‘e Sisu, pea ne *pehē* ki he‘ene kau ākonga, “Ko e me‘a faingata‘a ‘aupito kiate kinautolu ‘oku ma‘u koloa ke hū ki he pule‘anga ‘oe ‘Otua!”²⁴ Pea ofo ‘ae kau ākonga ‘i he‘ene ngaahi lea. Ka na‘e toe lea ‘a Sisu, ‘o *pehē*ange kiate kinautolu, “Fānau ‘e faingata‘a ‘aupito kiate kinautolu ‘oku falala ki he koloa ke hū ki he pule‘anga ‘oe ‘Otua!”²⁵ ‘Oku faingofua ke hū ‘ae kāmeli ‘i he ava‘i hui, ‘i he hū ‘ae tangata koloa‘ia ki he pule‘anga ‘oe ‘Otua.”²⁶ Pea na‘a nau mātu‘aki ofo fakamanavahē, ‘onau fepehē‘aki, “Pea ko hai ‘e mo‘ui?”²⁷ Pea vakai ‘a Sisu kiate kinautolu, ‘o ne *pehē*, “Oku ‘ikai fa‘a fai *eni* ‘e he tangata, ka ko e ‘Otua pe: he ‘oku fa‘a fai ‘e he ‘Otua ‘ae me‘a kotoa pē.”

²⁸ ¶ Pea toki *pehē* ‘e Pita kiate ia, “Vakai, kuo mau li‘aki ‘ae me‘a kotoa pē, ‘o muimui ‘iate koe.”²⁹ Pea lea ‘a Sisu, ‘o *pehē*ange, “Ko e mo‘oni ‘oku ou tala atu kiate kimoutolu, ‘Oku ‘ikai ha tangata kuo ne li‘aki ‘ae fale, pe ko e ngaahi kāinga, pe ha ngaahi tuofefine, pe ko e tamai, pe ko e fa‘ē, pe ha uaifi, pe ha fānau, pe ko e fonua, koe‘uhi ko au, pea mo e ongoongolelei,³⁰ Ka te ne ma‘u ‘o taki teau ‘i he mo‘ui ni, ko e fale, mo e kāinga, mo e tuofefine, mo e fa‘ē, mo e fānau, mo e fonua, fakataha mo e fakatanga; pea ‘i he maama ‘e ha‘u ko e mo‘ui ta‘engata.³¹ Ka ko e tokolahi ‘oku mu‘omu‘a ‘e muimui; pea ‘e mu‘omu‘a ‘ae muimui.”

³² ¶ Pea kuo nau fononga ‘i he hala ki Selūsalema; pea mu‘omu‘a atu ‘a Sisu ‘iate kinautolu: pea ofo ai ‘akinautolu; pea nau manavahē ‘i he‘enau muimui. Pea ne toe ‘ave ‘ae toko hongofulu ma toko ua, ‘o ne kamata tala kiate kinautolu ‘ae ngaahi me‘a ‘e hoko kiate ia,³³ ‘O *ne pehē*, “Vakai, ‘oku tau ‘alu hake ki Selūsalema; pea ‘e tukuange ‘ae Foha ‘oe tangata

ki he kau taula'eiki lahi, mo e kau tangata tohi; pea te nau fakamaau ia ke mate, 'o tukuange ia ki he Senitaile; ³⁴ Pea te nau manuki'i ia, mo haha ia, mo 'a'anu kiate ia, mo tāmata'i ia; pea 'i hono 'aho tolu 'e toetu'u ia."

³⁵ ¶ Pea ha'u kiate ia 'a Semisi mo Sione, ko e ongo foha 'o Sepeti, 'o na pehē, "Eiki, ko homa loto ke ke fai ma'amaua 'aia kotoa pē te ma kole ki ai." ³⁶ Pea pehēange 'e ia kiate kinaua, "Kō e hā homo loto ke u fai ma'amoua?" ³⁷ Pea na pehē kiate ia, Tuku kiate kimaua ke ma nofo, ko e tokotaha 'i ho nima to'omata'u, pea tokotaha 'i ho nima to'ohema, 'i ho nāunau." ³⁸ Ka na'e pehē 'e Sisu kiate kinaua, "Oku 'ikai temo 'ilo 'aia 'oku mo kole: 'oku mo fa'a fai ke inu 'i he ipu 'aia te u inu ai? Pea ke papitaiso 'i he papitaiso ko ia te u papitaiso ai?" ³⁹ Pea na pehēange kiate ia, "Oku ma fa'a fai pe." Pea pehē 'e Sisu kiate kinaua, "E inu mo'oni 'ekimoua 'i he ipu te u inu ai; pea temo papitaiso 'i he papitaiso ko ia 'e papitaiso 'aki au: ⁴⁰ Ka ko e nofo ki hoku nima to'omata'u mo hoku nima to'ohema, 'oku 'ikai 'a'aku ia ke foaki, ka kiate kinautolu kuo teuteu ia ki ai." ⁴¹ Pea kuo fanongo ai 'ae toko hongofulu, na'a nau toki 'ita lahi kia Semisi mo Sione. ⁴² Ka na'e ui 'akinautolu 'e Sisu, 'o ne pehē kiate kinautolu, "Oku mou 'ilo ko kinautolu kuo fakanofu ko e 'eiki 'oe Senitaile 'oku nau fa'a pule'i 'akinautolu; pea ko honau hou'eiki 'oku nau fai fa'iteliha kiate kinautolu. ⁴³ Ka 'e 'ikai pehē 'iate kimoutolu: ka ko ia 'oku loto ke lahi 'iate kimoutolu, ke hoko ia ko homou tauhi: ⁴⁴ Pea ko ia 'iate kimoutolu 'oku loto ke 'eiki, 'e hoko ia ko e tamaio'eiki 'amoutolu kotoa pē. ⁴⁵ He na'e 'ikai ke ha'u 'ae Foha 'oe tangata ke tauhia ia, ka ke tauhi, pea ke foaki 'ene mo'ui ko e huhu'i 'oe tokolahi."

⁴⁶ ¶ Pea na'a nau ha'u ki Seliko: pea 'i he'enau ō 'i Seliko mo 'ene kau ākonga, mo e kakai tokolahi, na'e nofo 'o kole 'i he ve'ehala *motu'a* 'ae kui ko Patimiusi, ko e foha 'o Timiusi. ⁴⁷ Pea kuo fanongo ia ko Sisu 'o Nāsaleti ia, na'e kamata tangi kalanga ia, 'o pehē, "Sisu, Foha 'o Tevita, 'alo'ofa mai kiate au." ⁴⁸ Pea lolomi ia 'e he tokolahi ke fakalongo pē: kae 'āsili ai 'aupito 'ene kalanga, "Foha 'o Tevita, 'alo'ofa kiate au." ⁴⁹ Pea tu'u 'a Sisu, 'o fekau ke ui kiate ia. Pea na'a nau ui 'ae tangata kui, mo pehē kiate ia, "Ke ke fiemālie, tu'u; 'oku ne ui koe." ⁵⁰ Pea si'aki 'e ia hono kofu, kae tu'u hake, 'o ha'u kia Sisu. ⁵¹ Pea lea 'a Sisu, 'o ne pehē kiate ia, "Ko e hā ho loto ke u fai kiate koe?" Pea pehēange 'e he tangata kui kiate ia, "Eiki, ke 'ā hoku mata." ⁵² Pea pehē 'e Sisu kiate ia, "Alu; kuo fakamo'ui koe 'e ho'o tui." Pea 'ā leva ia, 'o ne muimui kia Sisu 'i he hala.

11

1 'Oku heka 'asi 'a Kalaisi 'o hā'ele ki Selūsalema: 12 'Oku ne

tukitala'i 'ae 'akau ta'efua: 15 'Oku ne fakama'a 'ae falelotu lahi: 20 'O ne enginaki 'ene kau ākongā ke tu'uma'u 'i he tui, mo fakamolemolea honau ngaahi fili: 27 'Oku ne fakahā 'ae ngofua 'a 'ene ngaahi ngāue mei he fakamo'oni 'o Sione, ko e tangata na'e fekau mei he 'Otua.

¹ Pea kuo nau ofi ki Selūsalema, 'o hoko ki Petefesi, mo Pētani, 'i he mo'unga 'oe 'Olive, pea ne fekau atu 'ene ākongā 'e toko ua, ² 'O ne pehē kiate kināua, "Mo ō ki he potu kakai 'oku hangatonu mai: pea ka mo ka hū ki ai, te mo 'ilo leva 'ae 'uhiki 'oe 'asi kuo no'otaki, 'oku te'eki heka ai ha tangata; vevete ia, mo taki mai. ³ Pea ka pehē 'e ha taha kiate kimoua, 'Ko e hā 'oku mo fai ai eni?' Mo pehēange, "Oku 'aonga ia ki he 'Eiki,' pea te ne tuku leva ke 'omi ia ki heni." ⁴ Pea na'a na ō, 'o na 'ilo 'ae 'uhiki 'oe 'asi'oku no'otaki 'itu'a 'i he matapā, 'i he potu 'oe tefito'i hala; pea na vevete ia. ⁵ Pea pehē 'e he ni'ihi na'e tu'u 'i ai kiate kināua, "Ko e hā 'amoua 'oku mo vete ai 'ae 'uhiki 'oe 'asi?" ⁶ Pea na'a na lea kiate kinautolu 'o hangē ko ia na'e fekau 'e Sisu: pea na'e tuku 'akināua ke na ō. ⁷ Pea na'a na 'omi 'ae 'uhiki kia Sisu, pea na 'ai ki ai hona ngaahi kofu; pea heka ia ki ai. ⁸ Pea folahi 'e he tokolahi honau ngaahi kofu 'i he hala; pea tutu'u hifo 'e he ni'ihi 'ae 'ulu'ulu'i 'akau, 'o falikiliki 'aki 'ae hala. ⁹ Pea ko kinautolu na'e mu'omu'a, mo kinautolu na'e muimui, na'a nau kalanga, 'o pehē, "Hosana; "Oku monū'ia ia 'oku ha'u 'i he huafa 'o Sihova! ¹⁰ Ke monū'ia 'ae pule'anga 'o 'etau tamai ko Tevita, 'aia 'oku ha'u 'i he huafa 'o Sihova: Hosana 'i he fungani mā'olunga." ¹¹ Pea hoko 'a Sisu ki Selūsalema, pea hū ki he falelotu lahi: pea kuo vakai foli 'e ia 'ae me'a kotoa pē 'i ai, pea kuo hokosia 'ae efiafi, na'a nau ō ki Pētani mo e toko hongofulu ma toko ua.

¹² ¶ Pea pongipongi ai, 'i he'enau ha'u mei Pētani, na'e fiekaia ia: ¹³ Pea sio mama'o atu ia ki he 'akau ko e fiki 'oku lau, pea 'alu ia, 'o kumi pe te ne 'ilo ai ha fua pe 'ikai: pea 'i he'ene hoko ki ai, na'e 'ikai te ne 'ilo ha me'a ka ko e lau pe; he na'e kei tuai 'ae to'ukai fiki. ¹⁴ Pea lea 'a Sisu, 'o pehēange ki ai, "Ngata 'i heni ke 'oua na'a toe kai 'eha taha ha fua 'iate koe 'o lauikuonga." Pea fanongo ki ai 'ene kau ākongā.

¹⁵ ¶ Pea na'a nau ha'u ki Selūsalema: pea hū 'a Sisu ki he falelotu lahi, 'o ne kamata kapusi kitu'a 'akinautolu na'e fe-fakatau'aki 'i he falelotu lahi, mo ne fulihi 'ae ngaahi palepale 'oe kau fetongi pa'anga, mo e ngaahi nofo'a 'onautolu na'e fakatau lupe; ¹⁶ Pea na'e 'ikai tuku 'e ia ke 'alu ha taha mo 'ene kavenga 'i he falelotu lahi. ¹⁷ Pea ako ia, 'o ne pehē kiate kinautolu, "Ikai kuo tohi, 'Ko hoku fale 'e ui ko e falelotu ki he kakai kotoa pē?" Ka kuo mou ngaohi ia ko e 'ana 'oe kau kaiha'a." ¹⁸ Pea fanongo ki ai 'ae kau tangata tohi mo e kau taula'eiki lahi, pea nau fifili pe fēfee'i 'enau tāmāte'i ia: he

na'a nau manavahē kiate ia, koe'uhi kuo ofo 'ae kakai fulipē 'i he'ene akonaki. ¹⁹ Pea kuo hokosia 'ae efiafi, ne 'alu ia mei he kolo.

²⁰ ¶ Pea pongipongi ai, 'i he'enu liu mai, ne nau vakai ki he 'akau ko e fiki kuo mate mei hono aka. ²¹ Pea fakamanatu 'e Pita, 'o ne pehē kiate ia, "Eiki, vakai, ko e fiki na'a ke tukitala'i kuo mate ia." ²² Pea lea 'a Sisu, 'o pehēange kiate kinautolu, "Mou ma'u 'ae tui ki he 'Otua. ²³ He 'oku ou tala mo'oni atu kiate kimoutolu, Ko ia ia te ne pehē ki he mo'unga ni, Hiki koe, pea lī koe ki he tahi; pea 'ikai fakata'eta'etui hono loto, ka 'oku ne tui 'e hoko 'ae ngaahi me'a 'oku ne lea 'aki, 'e hoko 'aia kotoa pē 'oku ne lea ki ai. ²⁴ Ko ia 'oku ou pehē ai kiate kimoutolu, Ko e me'a kotoa pē 'oku mou holi ki ai, 'oka mou ka lotu, tui 'oku mou ma'u ia, pea te mou ma'u. ²⁵ Pea 'oka mou ka tu'u 'o lotu, fakamolemole, 'o kapau 'oku mou kovi'ia 'i ha taha; koe'uhi ke fakamolemolea 'e ho'omou Tamai 'oku 'i he langi ho'omou ngaahi hia. ²⁶ Pea ka 'ikai te mou fakamolemole, pea 'e 'ikai fakamolemolea 'e ho'omou Tamai 'oku 'i he langi ho'omou ngaahi angahala."

²⁷ ¶ Pea na'a nau toe ha'u ki Selūsalema: pea 'i he'ene hā'ele 'i he falelotu lahi, na'e ha'u kiate ia 'ae kau taula'eiki lahi, mo e kau tangata tohi, mo e mātu'a, ²⁸ 'onau pehē kiate ia, "Ko e pule fē 'oku ke fai ai 'ae ngaahi me'a ni? Pea ko hai ia na'a ne tuku kiate koe 'ae pule ke fai 'ae ngaahi me'a ni?" ²⁹ Pea lea 'a Sisu, 'o ne pehēange kiate kinautolu, "Te u fehu'i kiate kimoutolu foki ki he me'a 'e taha, pea mou tala mai kiate au, pea teu tala atu ai kiate kimoutolu 'ae pule ko ia 'oku ou fai ai 'ae ngaahi me'a ni. ³⁰ Ko e papitaiso 'a Sione, na'e mei he langi ia? Pe mei he tangata? Tala mai." ³¹ Pea na'e fealēlea'aki 'akinautolu, 'o pehē, "Kapau te tau pehē, 'Mei he langi;' pea 'e pehē mai 'e ia, 'Ko e hā na'e 'ikai ai te mou tui kiate ia?' ³² Ka tau ka pehē, 'Mei he tangata;' " 'oku tau manavahē ki he kakai: he 'oku nau pehē kotoa pē, ko e palōfita mo'oni 'a Sione. ³³ Pea ne nau lea, 'o pehēange kia Sisu, "'Oku 'ikai te mau 'ilo." Pea lea 'a Sisu, 'o pehē kiate kinautolu, "Pea 'e 'ikai te u tala atu kiate kimoutolu 'ae pule ko ia 'oku ou fai ai 'ae ngaahi me'a ni."

12

1 'I he fakatātā 'oe ngoue vaine, na'e tuku ki he kau tauhi ta'efakafeta'i, 'oku fakahā 'e Kalaisi 'ae si'aki 'ae kakai Siu, mo e ui 'oe kakai Senitaile. 13 'Oku ne fakahaofia ia mei he tauhele 'ae kau Fālesi, 'i he'enu fehu'i ki he tukuhau: 18 'Oku ne fakahā 'ae hē 'ae kau Satusi 'oku nau ta'etui ki he toetu'u: 28 'Oku ne tali 'ae fehu'i 'ae tangata tohi ki he fekau fē 'oku lahi: 35 'Oku ne fakatonutonu 'ae mahalo 'ae kau tangata tohi kia Kalaisi: 38

Mo ne valoki ki he kakai ke vakai ki he'enau fielahi mo e māualoi: 41 'Oku ne lelei'ia 'i he fefine kuo mate hono uaiʻi, 'aia na'e lī 'ae kihī'i pa'anga si'i 'e ua, 'iate kinautolu kotoa pē.

1 Pea fua lea ia kiate kinautolu, 'i he ngaahi fakatātā, 'o pehē, "Na'e tō 'e he tangata 'ae ngoue vaine, pea ne takatakai 'aki ia 'ae 'ā keli 'ae potu tata'o'anga uaine, pea langa 'ae fale le'o, 'o ne tuku ia ki he kau tangata tauhi ngoue, kae 'alu ia ki he fonua mama'o. 2 Pea hoko hono to'ukai, na'a ne fekau 'ae tamaio'eiki ki he kau tauhi ngoue, koe'uhi ke ne ma'u mei he kau tauhi ngoue 'ae fua 'oe ngoue vaine. 3 Pea na'a nau puke ia, 'o haha, 'o fekau ke 'alu ta'eha'aneme'a. 4 Pea toe fekau 'e ia kiate kinautolu 'ae tamaio'eiki 'e taha; pea na'a nau tolongaki 'aki ia 'ae maka, pea foa hono 'ulu, pea fekau ke 'alu kuo lahi 'enau fai kovi kiate ia. 5 Pea toe fekau 'e ia 'ae tokotaha kehe, pea nau tāmata'i ia; pea mo e tokolahī; kae haha 'ae ni'ihī, pea tāmata'i 'ae ni'ihī. 6 Pea kuo kei toe kiate ia 'a hono foha pe taha, 'aia ko hono 'ofa'anga, pea ne fekau fakamui foki ia kiate kinautolu, 'o ne pehē, 'Te nau faka'apa'apa ki hoku foha.' 7 Ka na'e fepehē'aki 'ae kau tauhi ngoue ko ia, 'Ko enī 'ae foha hoko; ha'u, ke tau tāmata'i ia, pea 'e 'otautolu 'ae tofi'a.' 8 Pea na'a nau puke, 'o tāmata'i ia, pea lī ia kitua'ā ngoue vaine. 9 "Ko e hā 'e fai ai 'e he 'eiki 'oe ngoue vaine? 'E ha'u ia, 'o faka'auha 'ae kau tauhi ngoue, pea 'e tuku 'ae ngoue vaine ki ha kakai kehe. 10 Pea na'e 'ikai te mou lau 'ae tohi ni;

'Ko e maka na'e lī'aki 'e he kau tufunga,
kuo hoko ia ko e fungani 'oe tuliki:

11 Ko e ngāue 'a Sihova enī,
pea ko e me'a fakafo 'i hotau 'ao?' "

12 Pea na'a nau fai ke nau puke ia, ka na'a nau manavahē ki he kakai: ka na'a nau 'ilo ko 'ene lea 'aki 'ae fakatātā kiate kinautolu: pea nau tuku ia, ka nau 'alu.

13 ¶ Pea na'a nau fekau kiate ia 'ae ni'ihī 'i he kau Fālesi mo e kau Helotiane, ke nau femioekina ia, 'i he'ene lea. 14 Pea kuo nau ha'u, pea nau pehē kiate ia, "'Eiki 'oku mau 'ilo 'oku ke mo'oni koe, pea 'oku 'ikai te ke tokanga ki ha tangata; he 'oku 'ikai te ke filifilimānako ki he tangata, ka 'oku ke akonaki 'aki 'ae hala 'oe 'Otua 'i he mo'oni: 'Oku ngofua ke 'atu 'ae tukuhau kia Sisa, pe 'ikai? 15 'E lelei 'emau 'atu, pe 'ikai?' Ka na'e 'ilo 'e ia 'enau māualoi, mo ne pehē kiate kinautolu, "Ko e hā 'oku mou 'ahi'ahi'i ai au?" 'Omi ha tenali ke u mamata ai. 16 Pea nau 'omiia. Pea ne pehē kiate kinautolu, "Ko e fofonga mo e tohi enī 'a hai?" Pea nau pehē kiate ia, "'A Sisa." 17 Pea lea 'a Sisu, 'o pehēange kiate kinautolu, "'Ange kia Sisa 'ae ngaahi me'a 'a Sisa, pea 'ange ki he 'Otua 'ae ngaahi me'a 'ae 'Otua." Pea na'a nau ofo 'iate ia.

18 ¶ Pea toki ha'u 'ae kau Satusi kiate ia, 'akinautolu 'oku pehē 'oku 'ikai ha toetu'u; pea nau fehu'i kiate ia, 'o pehē,
 19 "Eiki, na'e tohi 'e Mōsese kiate kimaautolu, 'o pehē, 'Kapau 'e pekia 'ae tokoua 'o ha tangata, pea 'oku ai hono uaifi, kae 'ikai ha'ane fānau, 'e ma'u 'e hono tokoua 'a hono uaifi, 'o fakatupu 'ae hako ki hono tokoua.' 20 Na'e ai 'ae kāinga 'e toko fitu: pea ma'u 'e he 'uluaki 'ae uaifi, pea pekia ia 'oku 'ikai hano hako. 21 Pea ma'u ia 'e hono toko ua, pea pekia ia, kae 'ikai hano hako; pea mo hono toko tolu foki, 22 Pea ma'u ia 'e he toko fitu, kae 'ikai ha hako: pea mate fakamui foki 'ae fefine. 23 Ko ia, 'i he toetu'u, 'oka nau ka tu'u hake, 'e hoko ia ko e uaifi 'o hai 'iate kinautolu? He na'e ma'u ia 'e he toko fitu kohonau uaifi." 24 Pea lea 'a Sisu, 'o pehēange kiate kinautolu, "Ikaiki ko ia 'oku mou hē ai, koe'uhi ko ho'omou ta'e'ilo ki he tohi, mo e mālohi 'ae 'Otua? 25 Koe'uhi, 'oka nau ka tu'u hake mei he pekia, 'oku 'ikai te nau mali, pe foaki ke mali; ka 'oku nau tatau mo e kau 'āngelo 'i he langi. 26 Pea koe'uhi ko e toetu'u 'ae pekia, na'e 'ikai te mou lau 'i he tohi 'a Mōsese, ki he folofola 'ae 'Otua kiate ia 'i he 'ulu 'akau, 'o pehē, 'Ko au ko e 'Otua 'o 'Epalahame, pea ko e 'Otua 'o 'Aisake, pea ko e 'Otua 'o Sēkope?" 27 'Oku 'ikai ko e 'Otua ia 'oe mate, ka ko e 'Otua 'oe mo'ui: ko ia 'oku mou hē lahi ai."

28 ¶ Pea ko e tangata tohi 'e tokotaha, na'a ne fanongo ki he'enau fetau'aki, pea ne 'ilo kuo tali lelei 'e ia 'akinautolu, pea ha'u ia 'o fehu'i kiate ia, "Ko e fekau fē 'oku lahi 'i hefono kotoa pē?" 29 Pea pehēange 'e Sisu kiate ia, "Ko e lahieni 'i he ngaahi fekau kotoa pē, 'Fanongo, 'e 'Isileli; Ko Sihova ko hotau 'Otua ko Sihova 'oku taha pe: 30 pea ke 'ofa kia Sihova ko ho 'Otua 'aki ho loto kotoa, pea mo ho laumālie kotoa, mo ho 'atamai kotoa, mo ho mālohi kotoa.' Ko e lahi eni 'i he fekau. 31 Pea ko hono ua 'oku tataumo ia, 'Ke ke 'ofa ki ho kaungā'api 'o hangē pe ko koe.' 'Oku 'ikai ha fekau 'e lahi hake ki he ongo fekau ni." 32 Pea pehē 'e he tangata tohi kiate ia, "Ko e mo'oni, 'Eiki, kuo ke lea totonu: he 'oku ai 'ae 'Otua pe taha; pea 'oku 'ikai mo ha taha: 33 Pea ko e 'ofa kiate ia 'aki 'ae loto kotoa, mo e 'atamai kotoa, mo e laumālie kotoa, pea mo e mālohi kotoa, pea ko e 'ofa ki hono kaungā'api 'o hangē pe ko ia, 'oku lahi hake ia 'i he ngaahi feilaulau tutu kotoa mo e ngaahi hifo kotoa pē." 34 Pea kuo 'ilo 'e Sisu 'oku ne lea fakapotopoto mai, pea ne pehē kiate ia, "Oku 'ikai te ke mama'o mo e pule'anga 'oe 'Otua." Pea hili ia, na'e 'ikai ha tangata 'e fa'a fehu'i kiate ia.

35 ¶ Pea lea 'a Sisu, 'o ne pehē 'i he'ene kei akonaki 'i he falelotu lahi, "Ko e hā 'oku pehē ai 'ae kau tangata tohi, 'Ko Kalaisi ko e foha 'o Tevita? 36 He na'e lea foki 'e Tevita, 'i he Laumālie Mā'oni'oni,

'Na'e pehē 'e Sihova ki hoku 'Eiki,
 Nofo koe ki hoku nima to'omata'u,
 kae'oua ke u ngaohi ho'o ngaahi fili ko ho tu'ungava'e."'

³⁷ Ko ia, 'oku ui ia 'e Tevita, "Eiki;' pea ko hono foha fēfē ia?"
 Pea fanongo fiefia kiate ia 'ae kakai lāu'vale.

³⁸ ¶ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, 'i he'ene akonaki, "Vakai telia 'ae kau tangata tohi, 'oku nau manako ke 'alu 'i he kofu tōtōlofa, mo e fetapa 'i he ngaahi faianga fakatau, ³⁹ mo e nofo'anga lelei 'i he ngaahi falelotu, mo e potu mā'olunga 'i he ngaahi kātoanga; ⁴⁰ 'Akinautolu 'oku nau fa'ao 'ae ngaahi fale 'oe kau fefine kuo mate honau husepāniti, mo fakakākā 'aki 'ae ngaahi lotu fuoloa: 'e ma'u 'ekinautolu ni 'ae mala'ia lahi."

⁴¹ ¶ Pea nofo 'a Sisu 'o hangatonu ki he *fale* tuku'anga koloa, 'o ne vakai ki he lī 'e he kakai'enua pa'anga ki he tuku'anga koloa: pea ko e tokolahi na'e koloa'ia ne nau *liki ai* 'ae me'a lahi. ⁴² Pea ha'u 'ae fefine masiva kuo mate hono husepāniti, 'one *liki ai* 'ae kiji'i pa'anga 'e ua, 'aia 'oku tatau mo e kotani 'e taha. ⁴³ Pea ne ui 'ene kau ākongā, mo ne pehē kiate kinautolu, "Ko e mo'oni 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, Ko e fefine paea ni, kuo ne lī *ki ai* 'ae me'a lahi hake 'iate kinautolu fulipē, kuo nau lī ki he tuku'anga koloa: ⁴⁴ He na'a nau lī kotoa pē*ki ai* mei he'enua koloa lahi; ka ko ia, 'i he'ene masiva, kuo ne lī *ki ai* 'a ia kotoa pē ne ne ma'u, 'io, 'a 'ene mo'ui kotoa pē."

13

1 'Oku fakahā 'e Kalaisi 'ae faka'auha 'oe falelotu lahi: 9 Ko e ngaahi fakatanga koe'uhi ko e ongoongolelei: 10 Kuo tonu 'e malanga'aki 'ae ongoongolelei ki he kakai kotoa pē: 14 'E hoko 'ae ngaahi mamahi lahi ki he kakai Siu: 24 Mo e anga 'o 'ene ha'u ke fakamaau: 32 Pea 'i he 'ikai 'ilo 'e ha taha hono feitu'ula'ā, ke le'o mo fa'a lotu kotoa pē, ke 'oua na'a hoko mai ia kiate kitautolu taki taha 'i he mate, 'o 'ilo 'oku 'ikai te tau teuteu.

¹ Pea 'i he'ene 'alu mei he falelotu lahi, na'e pehē 'ene ākongā 'e toko kiate ia, "Eiki, vakai ki hono anga 'oe ngaahi maka mo e ngaahi fale!" ² Pea lea 'a Sisu, 'o pehē kiate ia, "Oku ke mamata ki he ngaahi fale lahi ni? 'E 'ikai ha maka kuo fokotu'u ki ha maka 'e tuku, ka 'e laku kotoa pē ki lalo." ³ Pea 'i he'ene nofo 'i he mo'unga 'oe 'Olive, 'o hangatonu ki he falelotu lahi, na'e fehu'i fakafufū kiate ia 'a Pita mo Semisi mo Sione mo 'Anitelū, 'o *pehē!* ⁴ "Fakahā kiate kinautolu, 'e hoko afe 'ae ngaahi me'a ni? Pea ko e hā 'ae faka'ilonga 'oka fakamo'oni 'ae ngaahi me'a ni kotoa pē?" ⁵ Pea fua lea 'a Sisu, 'o pehēange kiate kinautolu, "Vakai telia na'a kākāa'i 'akimoutolu 'e ha taha. ⁶ Koe'uhi 'e ha'u 'ae tokolahi 'i hoku huafa, 'o pehē, 'Ko au ia;' pea te nau kākāa'i 'ae tokolahi."

⁷ Pea ka mou ka fanongo ki he ngaahi tau mo e ongoongo 'oe tau, 'oua te mou manavahē: koe'uhi kuo pau ke hoko ia; kae te'eki *hoko* 'ae iku'anga. ⁸ Koe'uhi 'e tu'u hake 'ae kakai ki he kakai, mo e pule'anga ki he pule'anga; pea 'e ai 'ae mofuike 'i he ngaahi potu kehekehe, pea 'e ai 'ae ngaahi honge mo e ngaahi fakamamahi: ko e kamata'anga eni 'oe ngaahi mamahi. ⁹ "Ka mou vakai kiate kimoutolu: he te nau tukuange 'akimoutolu ki he kau fakamaau; pea 'e haha 'akimoutolu 'i he ngaahi falelotu; pea 'e 'omi 'akimoutolu ki he 'ao 'oe ngaahi pule mo e ngaahi tu'i koe'uhi ko au, ko e fakamo'oni kiate kinautolu. ¹⁰ Ka 'e tomu'a malanga'aki 'ae ongoongolelei ki he ngaahi pule'anga kotoa pē. ¹¹ Pea ka nau ka taki mo tukuange 'akimoutolu, 'oua na'a mou tomu'a fifili, pe fakakaukau ki he me'a te mou lea 'aki: ka ko ia 'e foaki kiate kimoutolu 'i he feitu'ula'ā ko ia, ko ia pe te mou lea 'aki: he 'oku 'ikai ko kimoutolu 'oku lea, ka ko e Laumālie Mā'oni'oni. ¹² Pea 'e lavaki'i 'e he tokotaha 'a *hono* tokoua ke mate, mo e tamai 'ae foha; pea 'e tu'u hake 'ae fānau ki he mātu'a, mo pule ke tāmata'i 'akinautolu. ¹³ Pea 'e fehi'anekina 'akimoutolu 'i he kakai fulipē koe'uhi ko hoku huafa: ka ko ia 'e kātaki 'o a'u ki he iku'anga, ko ia ia 'e mo'ui.

¹⁴ ¶ "Ka 'oka mou ka mamata ki he 'fakalielia 'oe faka'auha,' na'e lea ki ai 'a Taniela ko e palōfita, 'oku tu'u 'i he potu 'oku 'ikai lelei *ke tu'u ai*," (ko ia 'oku lau ke tokanga,) "Pea 'ilonga ai 'akinautolu 'oku 'i Siutea, ke nau fehōlaki ki he ngaahi mo'unga: ¹⁵ Pea ko ia 'oku 'i he tu'a fale, ke 'oua na'a 'alu hifo ki loto fale, pe hū *ki ai*, ke to'o ha me'a mei hono fale: ¹⁶ Pea ko ia 'oku 'i he ngoue, ke 'oua na'a foki ia ki mui ke to'o mai hono kofu. ¹⁷ Ka 'e mala'ia 'akinautolu 'oku feitama, pea mo kinautolu 'oku toutama, 'i he ngaahi 'aho ko ia! ¹⁸ Pea mou lotu ke 'oua na'a hoko ho'omou hola 'i he fa'ahita'u momoko. ¹⁹ He koe'uhi 'e ai ha mamahi 'i he ngaahi 'aho ko ia, 'aia na'e 'ikai hano tatau talu hono kamata'anga 'o māmani, 'aia na'e fakatupu 'e he 'Otua, 'o a'u ki heni, pea 'e 'ikai toe pehē. ²⁰ Pea ka ne ta'e'oua 'ae fakasi'isi'i 'e he 'Eiki 'ae ngaahi 'aho ko ia, pehē, 'e 'ikai ha taha 'e mo'ui: ka koe'uhi ko e kakai fili, 'aia kuo fili 'e ia, kuo ne fakasi'isi'i ai 'ae ngaahi 'aho. ²¹ "Pea ka toki pehē ai 'e ha taha kiate kimoutolu, 'Vakai, ko eni 'a Kalaisi;' pe, 'Vakai, 'oku 'i henaia;' 'oua 'e tuiki ia: ²² He koe'uhi 'e tupu 'ae ngaahi Kalaisi loi mo e kau palōfita loi, 'onau fakahā 'ae ngaahi faka'ilonga mo e ngaahi me'a fakafofo, ke kākā 'aki 'ae kakai kuo fili 'o ka ne faingofua. ²³ Kae tokanga 'akimoutolu: vakai, ku ou tomu'a fakahā 'ae ngaahi me'a ni kotoa pē kiate kimoutolu.

²⁴ ¶ "Ka 'i he ngaahi 'aho ko ia, hili 'ae mamahi ko ia, 'e fakapo'uli 'ae la'ā, pea 'e 'ikai tuku mai 'e he māhina 'a hono

maama, ²⁵ Pea 'e ngangana 'ae ngaahi fetu'u 'oe langi, pea 'e lulu 'ae ngaahi mālohi 'oe langi. ²⁶ Pea te nau toki mamata ki he Foha 'oe tangata 'oku ha'u 'i he ngaahi 'ao, mo e mālohi lahi mo e nāunau. ²⁷ Pea 'e toki fekau 'e ia 'a 'ene kau 'āngelo, pea tānaki fakataha 'a 'ene kakai fili mei he feitu'u langi 'e fā, mei he ngata'anga 'oe fonua 'o a'u ki he ngata'anga 'ae langi. ²⁸ "Ko eni, mou 'ilo 'ae faka'ilonga 'i he 'akau ko e fiki; 'Oka kei litolito hono va'a, pea tupu hono lau, 'oku mou 'ilo 'oku ofi 'ae fa'ahita'u mafana: ²⁹ Ke pehē foki 'akimoutolu, 'oka mou ka mamata ki hono hoko 'oe ngaahi me'a ni, mou 'ilo 'oku ofi ia, 'io, 'i he matapā. ³⁰ Ko e mo'oni 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'e 'ikai mole 'ae to'utangata ni, kae'oua ke fai 'ae ngaahi me'a ni kotoa pē. ³¹ 'E mole 'ae langi mo e fonua: ka ko 'eku ngaahi lea 'e 'ikai mole.

³² ¶ "Ka ko e 'aho ko ia mo hono feitu'ula'ā, 'oku 'ikai ha taha 'oku ne 'ilo ki ai, 'e 'ikai, pe ko e kau 'āngelo 'oku 'i he langi, pe ko e Foha, ka ko e Tamai. ³³ Mou vakai, le'o pea lotu: he 'oku 'ikai te mou 'ilo pe hoko 'afē 'ae 'aho ko ia. ³⁴ 'Oka fononga ha tangata, 'oku ne tuku hono 'api ke tauhi 'e he'ene kau tamaio'eiki, pea ne vahe 'ae ngāue kiate kinautolu taki taha, pea fekau ki he tauhi matapā ke le'o. ³⁵ Ko ia mou le'o: he 'oku 'ikai te mou 'ilo pe ha'u fakakū 'ae 'eiki 'oe fale, 'i he efiafi, pe 'i he tu'uapō, pe 'i he 'u'ua 'ae moa, pe 'i he pongipongi; ³⁶ Telia na'a ha'u fakafokifā pe ia, 'o ne 'ilo 'akimoutolu 'oku mou mohe. ³⁷ Pea ko ia 'oku ou tala kiate kimoutolu, 'oku ou tala ki he kakai kotoa pē, Le'o."

14

1 Ko e puleaki'i 'o Kalaisi. 3 'Oku lilingi 'e he fefine 'ae lolo mahu'inga ki hono 'ulu. 10 'Oku fakatau ia 'e Siutasi ki he ngaahi pa'anga. 12 'Oku tomu'a fakahā 'e Kalaisi 'ae lavaki'i ia 'e he taha 'i he'ene kau ākongā: 22 Hili 'ae kai 'oe pāsova 'oku fokotu'u 'ae 'ohomohe tapu: 26 'O ne tomu'a fakahā 'ae fehōlaki 'o 'ene kau ākongā kotoa pē, mo e fakafisi'i ia 'e Pita. 43 'Oku lavaki'i ia 'e Siutasi 'aki 'ae 'uma. 46 'Oku mo'ua ia 'i he ngoue, 53 'Oku lohiaki'i ia, pea tukuange ke mate 'e he kau fakamaau: 65 'Oku fai fakamamahi 'ae kakai Siu kiate ia: 66 Pea liunga tolu 'ae fakafisinga ia 'e Pita.

¹ Pea hili 'ae 'aho 'e ua, pea hoko 'a ekātoanga 'oe Lakaatu, mo e mā ta'eme'afakatupu: pea na'e kumi 'e he kau taula'eiki lahi mo e kau tangata tohi pe fēfee'i 'enau mo'ua ia 'i he kākā, ke tāmata'i. ² Ka na'a nau pehē, "Kae 'ikai 'i he katoanga, telia na'a ai ha maveuveu 'ae kakai."

³ ¶ Pea na'e 'i Pētani ia, 'i he fale 'o Saimone ko e kilia, pea 'i he'ene nofo 'o kai, na'e ha'u 'ae fefine mo e puha 'alapasita 'oe lolo ko e na'ati mo'oni 'oku mahu'inga lahi; pea ne foa'i 'ae

puha, mo lilingi ki hono fofonga. ⁴ Pea na'e ai 'ae ni'ihī na'a nau loto 'ita, 'onau pehē, "Ko e hā kuo maumau'i ai 'ae lolo?" ⁵ He na'e faingofua ke fakatau'aki ia 'ae tenali 'e tolungeau tupu, pea foaki ki he masiva." Pea nau lāunga kiate ia. ⁶ Pea pehē 'e Sisu, "Tuku ai pe ia; ko e hā 'oku mou fakamamahi'i ai ia? Kuo fai 'e ia 'ae ngāue lelei kiate au. ⁷ He 'oku 'iate kimoutolu ma'uaipē 'ae masiva, pea ka mou ka loto ki ai 'oku mou fa'a fai lelei kiate kinautolu; kae 'ikai teu 'iate kimoutolu ma'uaipē au. ⁸ Kuo ne fai 'aia 'oku ne fa'a fai: kuo tomu'a ha'u ia ke tākai hoku sino ki hono tanu. ⁹ Ko e mo'oni 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, Ko e potu 'o māmani kotoa pē 'e malanga'aki ai 'ae ongoongolelei ni, 'e fakahā 'i ai foki mo ia kuo ne fai ko hono fakamanatu'i."

¹⁰ ¶ Pea ko e tokotaha 'oe toko hongofulu ma toko ua, ko Siutasi 'Isikaliote, na'a ne 'alu ki he kau taula'eiki lahi, ke lavaki'i ia kiate kinautolu. ¹¹ Pea 'i he'enau fanongo ki ai, na'a nau fiefia, 'o faka'ilo pa'anga kiate ia. Pea lamasi 'e ia ke tu'umālie 'ene lavaki'i ia.

¹² ¶ Pea 'i he 'uluaki 'aho 'oe mā ta'eme'afakatupu, 'i he'enau tāmāte'i 'a e *feilaulau* 'oe Lakaatu, pea pehē 'ene kau ākongā kiate ia, "Ko e potu fē 'oku ke loto ke mau 'alu 'o teuteu ai, koe'uhi ke ke kai 'i he kātoanga 'oe Lakaatu?" ¹³ Pea fekau atu 'e ia 'ae toko ua 'i he'ene kau ākongā, 'o ne pehē kiate kinaua, "Mo ō ki he kolo, pea 'e fakafetaulaki mai kiate kimoua 'ae tangata 'oku ne fua 'ae ipu vai: muimui 'iate ia. ¹⁴ Pea ko e fale ko ia 'e hū ki ai ia, mo pehē ai ki he 'eiki 'oe fale, "Oku pehē 'e he 'Eiki, "Kofa'ā 'ae potu fale, 'aia teu kai ai mo 'eku kau ākongā 'i *hekātoanga* 'oe Lakaatu." ¹⁵ Pea 'e fakahā 'e ia kiate kimoua 'ae potu lahi ki 'olunga, kuo ngaohi mo teuteu: mo teuteu 'i ai ma'atautolu." ¹⁶ Pea na'e 'alu atu 'ene ongo ākongā, 'o na hū ki he kolo, pea na 'ilo 'o hangē ko 'ene lea kiate kinaua: pea na teuteu ai 'a e *feilaulau* 'oe Lakaatu. ¹⁷ Pea 'i he efiāfi na'a ne ha'u mo e toko hongofulu ma toko ua. ¹⁸ Pea 'i he'enau nofo 'o kai, na'e pehē 'e Sisu, "Ko e mo'oni 'oku ou tala kiate kimoutolu, Ko homou tokotaha 'oku tau keinanga te ne lavaki'i au." ¹⁹ Pea na'a nau mamahi leva, mo nau taki taha pehē kiate ia, "Ko au ia?" Pea *pehē* 'e ha taha, "Ko au ia?" ²⁰ Pea lea ia, 'o pehēange kiate kinautolu, "Ko e tokotaha 'i he toko hongofulu ma toko ua, 'oku mā ala mo au ki he ipu. ²¹ Ko e mo'oni 'oku 'alu 'ae Foha 'oe tangata, 'o hangē ko ia kuo tohi kiate ia: ka 'e mala'ia 'ae tangata ko ia 'aia 'oku ne lavaki'i 'ae Foha 'oe tangata! Na'e lelei ki he tangata ko ia 'o ka ne 'ikai fanau'i ia."

²² ¶ Pea 'i he'enau kai, na'e to'o 'e Sisu 'ae mā, 'o ne tāpuaki, mo tofitofi, pea ne 'atu kiate kinautolu, 'o ne pehē, "To'o, 'o kai: ko eni hoku sino." ²³ Pea to'o 'e ia 'ae ipu inu, pea hili 'ene

fakafeta'i, na'a ne 'atu kiate kinautolu: pea na'a nau inu mei ai kotoa pē. ²⁴Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ko hoku toto eni 'oe fuakava fo'ou, 'aia 'oku lilingi koe'uhi ko e tokolahi. ²⁵Ko e mo'oni 'oku ou tala kiate kimoutolu, 'E 'ikai te u toe inu 'i he fua 'oe vaine, kae'oua ke hokosia 'ae 'aho ko ia te u inu fo'ou ai ia 'i he pule'anga 'oe 'Otua."

²⁶ ¶ Pea kuo hili 'enau fasi hiva, na'a nau 'alu atu ki he mo'unga 'oe 'Olive. ²⁷Pea pehē 'e Sisu kiate kinautolu, "E tūkia 'akimoutolu kotoa pē 'i he poōni 'iate au: he kuo tohi, 'Te u taa'i 'ae tauhi, pea 'e movetevete ai 'ae fanga sipi.' ²⁸"Kae hili 'eku toetu'u, te u mu'omu'a 'iate kimoutolu ki Kāleli." ²⁹Ka na'e pehē 'e Pita kiate ia, "Kapau 'e tūkia kotoa pē, ka e 'ikai te u pehē au." ³⁰Pea pehēange 'e Sisu kiate ia, "Ko e mo'oni 'oku ou tala atu kiate koe, Ko e 'aho ni, 'io, 'i he pō ko eni, 'e te'eki ai 'u'ua 'ae moa 'o tu'o ua, ka e liunga tolu ho'o fakafisi 'iate au." ³¹Ka na'e 'āsili ai 'ene lea fakamātoato, "Kapau te u mate ai mo koe, 'e 'ikai 'aupito te u fakafisi'i koe." Pea na'e lea pehē foki 'akinautolu kotoa pē. ³²Pea na'a nau hoko ki he potu na'e hingoa ko Ketisemani: pea pehē 'e ia ki he'ene kau ākongā, "Mou nonofo 'i heni, kae'oua ke u lotu." ³³Pea ne 'ave 'e ia 'a Pita mo Semisi mo Sione, pea kamata ilifia lahi, mo māfasia lahi 'aupito; ³⁴Pea ne pehē kiate kinautolu, "'Oku mamahi lahi 'aupito 'o hangē ka mate hoku laumālie: mou tatali 'i heni, pea le'o." ³⁵Pea 'alu si'i atu ia, 'o tō fakafifo ki he kekelele, pea ne kole, 'o kapau 'e fa'a fai, pea laka 'ae feitu'u pō ko ia 'iate ia. ³⁶Pea pehē 'e ia, "'Apā, Tamai, 'oku fa'a fai 'e koe 'ae me'a kotoa pē; ke ke 'ave 'ae ipu ni 'iate au: kae'oua na'aku fa'iteliha au, ka ko koe pe." ³⁷Pea ha'u ia, 'o ne 'ilo kuo nau mohe, pea pehē 'e ia kia Pita, "Saimone, 'oku ke mohe 'a koe? 'E 'ikai te ke fa'a le'o 'e koe 'i he feitu'u pō 'e taha? ³⁸Mou le'o pea lotu, telia na'a lava'i 'akimoutolu 'e he 'ahi'ahi. Ko e mo'oni 'oku fie fai 'e he laumālie, ka 'oku vaivai 'ae kakano." ³⁹Pea toe 'alu atu ia, 'o lotu, 'o ne fai pe 'ae lea ko ia. ⁴⁰Pea 'i he'ene ha'u, na'a ne 'ilo 'enau toe mohe, (he na'e māfasia honau mata,) pea 'ikai te nau 'ilo pe ko e hā te nau lea 'aki kiate ia. ⁴¹Pea ha'u ia ko hono liunga tolu, 'o ne pehē kiate kinautolu, "Ma'u pe ho'omou mohe, pea mālōlō: kuo lahi ia, kuo hokosia 'ae feitu'u pō: vakai, kuo lavaki'i 'ae Foha 'oe tangata ki he nima 'oe kau angahala. ⁴²Tu'u hake, ke tau 'alu; vakai, 'oku 'i heni ia 'oku ne lavaki'i au."

⁴³ ¶ Pea lolotonga 'ene lea, mo 'ene ha'u 'a Siutasi, ko e tokotaha 'oe toko hongofulu ma toko ua, pea mo e fu'u kakai mo ia, mo e ngaahi heletā mo e ngaahi 'akau, mei he kau taula'eiki lahi mo e kau tangata tohi pea mo e mātu'a. ⁴⁴Pea ko ia na'e lavaki'i ia kuo ne tuku 'ae faka'ilonga kiate kinautolu,

'o ne pehē, "Ka 'ilonga 'aia teu 'uma ki ai, ko ia ia: puke ia, 'o tataki atu." ⁴⁵ Pea 'i he'ene hoko mai, pea ne 'alu leva kiate ia, 'o ne pehē, "'Eiki, 'eiki;" pea 'uma kiate ia.

⁴⁶ ¶ Pea na'a nau ala honau nima kiate ia, 'o puke ia. ⁴⁷ Pea ko e tokotaha 'iate kinautolu na'e tutu'u 'i ai, na'a ne unuhi 'ae heletā, 'o ne taa'i 'ae tamaio'eiki 'ae taula'eiki lahi, 'o motuhi hono telinga. ⁴⁸ Pea lea 'a Sisu, 'o pehēange kiate kinautolu, "He kuo mou omi ke puke au, mo e ngaahi heletā mo e ngaahi 'akau, 'o hangē ha kaiha'a? ⁴⁹ Na'aku 'i he falelotu lahi mo kimoutolu 'i he 'aho kotoa pē 'o akonaki, pea na'e 'ikai te mou puke au: ka *kuo pau* ke fakamo'oni 'ae ngaahi tohi." ⁵⁰ Pea na'e li'aki ia 'ekinautolu kotoa pē, ka nau feholaiki. ⁵¹ Pea na'e muimui 'iate ia 'ae talavou 'e tokotaha, kuo vala 'aki 'ae tupenu pea na'e puke ia 'e he kau talavou: ⁵² Pea si'aki 'e ia 'ae tupenu, kae hola telefua 'iate kinautolu.

⁵³ ¶ Pea na'a nau tataki atu 'a Sisu ki he taula'eiki lahi: pea na'e fakataha mo ia 'ae kau taula'eiki lahi kotoa pē mo e mātu'a mo e kau tangata tohi. ⁵⁴ Pea muimui mama'o atu kiate ia 'a Pita, ki he fale 'oe taula'eiki lahi: pea nofo ia mo e kau tamaio'eiki, 'o ne mumū 'i he afi. ⁵⁵ Pea kumi 'e he kau taula'eiki lahi mo e kau fakamaau kotoa pē, 'ae fakamo'oni kia Sisu, ke nau tāmata'i ai ia; ka na'e 'ikai ma'u. ⁵⁶ He na'e fakamo'oni loi kiate ia 'ae tokolahi, ka na'e 'ikai fai tatau 'a 'enau fakamo'oni. ⁵⁷ Pea tu'u hake 'ae ni'ihī, 'onau fakamo'oni loi kiate ia, 'o pehē, ⁵⁸ "Na'a mau fanongo ki he'ene pehē, "Te u veteki 'ae falelotu lahi ni kuo ngaohi 'aki 'ae nima, pea 'i he 'aho 'e tolu langa ha taha kehe, kae 'ikai 'aki 'ae nima.'" ⁵⁹ Ka na'e 'ikai fai tatau foki 'enau fakamo'oni. ⁶⁰ Pea tu'u hake 'ae taula'eiki lahi 'i he ha'oha'onga, 'o ne fehu'i kia Sisu, 'o pehē, "'Oku 'ikai te ke lea *ki ai*? Ko e hā eni 'oku fakamo'oni 'ekinautolu ni kiate koe?" ⁶¹ Ka na'e longo pē ia, 'o 'ikai si'i lea. Pea toe fehu'i 'ae taula'eiki lahi kiate ia, 'o ne pehē, "Ko koe ko e Kalaisi, ko e 'Alo 'oe Monū'ia?" ⁶² Pea pehē 'e Sisu, "Ko au ia: pea te mou mamata ki he Foha 'oe tangata 'oku nofo ia 'i he nima to'omata'u 'oe māfimafi, pea mo 'ene ha'u mo e ngaahi 'ao 'oe langi." ⁶³ Pea toki haehae 'e he taula'eiki lahi hono kofu, 'o pehē, "He koe'uma'ā mo ha kau fakamo'oni kehe? ⁶⁴ Kuo mou fanongo ki he lea fie 'Otua: ko e hā homou loto?" Pea nau loto taha kotoa pē 'e totonu ke mate. ⁶⁵ Pea kamata 'a'anu 'ae ni'ihī kiate ia, pea ke 'ufi'ufi hono mata, 'o taa'i ia, pea nau pehē kiate ia, "Kikite!" Pea sipi'i ia 'e he kau tamaio'eiki 'aki honau 'aofinima.

⁶⁶ ¶ Pea 'i he kei nofo 'a Pita 'i he fale 'i lalo, ne ha'u 'ae fefine kaunanga 'e taha 'ae taula'eiki lahi: ⁶⁷ Pea 'i he'ene mamata kia Pita 'oku ne mumū, na'a ne sio kiate ia, mo ne pehē, "Ta ko koe foki na'a ke 'ia Sisu 'o Nāsaleti." ⁶⁸ Ka na'e fakafisi ia, 'o

pehē, “Oku ‘ikai te u ‘ilo ia, pea ‘oku ‘ikai te u ‘ilo ‘aia ‘oku ke lea ‘aki.” Pea ‘alu ia ki he fale ‘itu’a; pea ‘u’ua ‘ae moa. ⁶⁹ Pea toe mamata kiate ia ‘ae fefine kaunanga, pea kamata pehē ‘e ia kiate kinautolu na’e tutu’u ‘i ai, ko e taha eni ‘okinautolu. ⁷⁰ Pea toe fakafisi ia. Pea fuoloa si’i, pea toe pehē ‘ekinautolu na’e tutu’u ‘i ai kia Pita, “Ko e mo’oni ko e taha koe ‘akinautolu; he ko e Kāleli koe, pea ‘oku tatau mo ia ho’o lea.” ⁷¹ Ka na’e kamata kape ia mo fuakava, ‘o pehē, “Oku ‘ikai te u ‘ilo ‘ae tangata ni ‘oku mou lea ki ai.” ⁷² Pea na’e ‘u’ua ‘ae moa ko hono liunga ua. Pea manatu ‘a Pita ki he lea ‘aia na’e lea ‘aki ‘e Sisu kiate ia, “E te’eki ai liunga ua ‘ae ‘u’ua ‘ae moa, kae liunga tolu ho’o fakafisi ‘iate au.” Pea ‘i he’ene manatu ki ai, na’a ne tangi.

15

1 Oku ‘omi ‘a Sisu kuo ha’i ‘o talatalaaki ia ‘i he ‘ao ‘o Pailato, 15 I he loto ‘ae kakai ke pehē, ‘oku tukuange ‘ae fakapō ko Palāpasa, kae tuku ‘a Sisu ke tutuki ki he ‘akau. 17 Oku tatā ‘aki ia ‘ae tatā ‘akau talatala, 19 Oku ‘a’anu ki ai, mo taukae: 21 Oku pongia ‘i he’ene fua hono ‘akau: 27 Oku tautau ‘i he vaha’a ‘oe ongo kaiha’a; 29 Oku ne kātaki ‘ae ngaahi manuki ‘ae kakai Siu: 39 Kae fakahā ‘e he ‘eikitau ko e Alo ia ‘oe Otua: 43 Pea ‘oku tanu lelei ia ‘e Siosefa.

¹ Pea pongipongi hake ai, na’e fakakaukau leva ‘ae kau taula’eiki lahi, fakataha mo e mātu’a mo e kau tangata tohi mo e kau fakamaau kotoa pē, pea na’e ha’i ‘a Sisu, ‘o ‘ave, mo tukuange kia Pailato. ² Pea pehē ‘e Pailato kiate ia, “Ko e tu’i koe ‘oe kakai Siu?” Pea lea ia, ‘o pehēange kiate ia, “Ko ia pe.” ³ Pea talatalaaki ‘i ia ‘e he kau taula’eiki lahi ‘i he ngaahi me’a lahi. ⁴ Pea toe fehu’i ‘e Pailato kiate ia, ‘o pehē, “Oku ‘ikai te ke lea ki ha me’a? Vakai ki hono lahi ‘oe ngaahi me’a ‘oku nau fakamo’oni kiate koe.” ⁵ Ka na’e ‘ikai si’i lea ‘a Sisu ki ha me’a; pea ofo ai ‘a Pailato. ⁶ Pea ko e kātōanga ko ia na’a ne tukuange ai kiate kinautolu ha pōpula ‘e tokotaha, ‘aia te nau loto ki ai. ⁷ Pea na’e ai ‘a etokotaha ko Palāpasa hono hingoa, kuo ha’i fakataha mo kinautolu na’a nau kau mo ia ‘i he angatu’u, mo nau fai ‘ae fakapō ‘i he angatu’u. ⁸ Pea ‘ioho le’o lahi ‘ae kakai, ‘onau kamata talake ne fai ‘o hangē ko ia na’a ne fa’a fai kiate kinautolu. ⁹ Ka na’e lea ‘a Pailato, ‘o pehēange kiate kinautolu, “Ko homou loto ke tukuange kiate kimoutolu ‘ae Tu’i ‘oe kakai Siu?” ¹⁰ He na’a ne ‘ilo ko e me’a ‘i he meheka kuo tukuange ai ia ‘e he kau taula’eiki lahi. ¹¹ Ka na’e ue’i ‘ae kakai ‘e he kau taula’eiki lahi, ke ne tuku mai ‘a Palāpasa pe kiate kinautolu. ¹² Pea toe lea ‘a Pailato, ‘o ne pehēange kiate kinautolu, “Ka ko e hā homou loto ke u fai kiate ia ‘aia ‘oku mou ui ko e Tu’i ‘oe kakai Siu?” ¹³ Pea na’a nau toe kalanga, “Tutuki ia ki he

'akau." ¹⁴Pea toki pehē 'e Pailato kiate kinautolu, "Koe'uma'ā, ko e hā 'ae kovi kuo ne fai?" Pea na'a nau 'āsili kalanga ai 'aupito, "Tutuki ia ki he 'akau."

¹⁵¶ Pea ko e me'a 'i he fie fakafiemālie 'e Pailato ki he kakai, na'a ne tukuange 'a Palāpasa kiate kinautolu, pea hili 'ene kau'imaea 'a Sisu, na'a ne tukuangeia ke tutuki ki he 'akau. ¹⁶Pea na'e tataki ia 'e he kau tau ki he potu fale na'e ui ko e fale faka'eiki, 'onau fakataha 'ae kautau kotoa. ¹⁷Pea na'a nau fakakofu'aki ia 'ae kulokula, 'o lalanga 'ae tatā 'aki 'ae 'akau talatala, 'o 'ai kiate ia. ¹⁸Mo nau kamata fetapa kiate ia, "Si'oto'ofa, Tu'i 'oe kakai Siu!" ¹⁹Pea na'a nau taa'i 'aki ia 'ae va'a kaho 'i hono mata, 'o 'a'anu kiate ia, pea tū'ulutui mo hū kiate ia. ²⁰Pea kuo nau manuki'i ia, pea nau to'o 'iate ia 'ae kulokula, kae 'ai kiate ia hono kofu 'o'ona, 'o tataki atu ia ke tutuki ki he 'akau. ²¹Pea na'a nau pule ke fua hono 'akau 'e he tokotaha ko Saimone ko e Sailini, ko e tamai 'a 'Alekisānita mo Lufusi, 'i he'ene 'alu ange ai, ko 'ene ha'u mei he tuku'uta. ²²Pea na'a nau 'omi ia ki he potu ko Kolokota, 'aia ko hono 'uhinga, "Ko e potu 'oe 'ulupoko." ²³Pea na'a nau 'atu 'ae inu kiate ia ko e uaine, kuo hu'i 'aki 'ae mula: ka na'e 'ikai te ne ma'u ia. ²⁴Pea kuo nau tutuki ia ki he 'akau, pea nau vahevahe hono ngaahi kofu, mo talotalo ki ai, *ke 'ilonga* 'a ia 'e ma'u 'e he tangata taki taha. ²⁵Pea ko hono tolu ia 'oe feitu'ula'ā, na'a nau tutuki ai ia ki he 'akau. ²⁶Pea na'e tohi 'i 'olunga 'ae tohi 'o hono talakovi'i, KO E TU'I 'OE KAKAI SIU. ²⁷Pea na'a nau tutuki ki he 'akau fakataha mo ia 'ae ongo kaiha'a 'e toko ua: ko e taha 'i he nima to'omata'u, mo e taha 'i hono to'ohema. ²⁸Pea na'e fakamo'oni ai 'ae tohi, 'aia 'oku pehē, "Pea na'e lau ia fakataha mo e kau angahala." ²⁹Pea manuki'i ia 'ekinautolu na'e fe'alu'aki, 'i he kalokalo honau 'ulu, mo e pehē, "'A koe, 'oku ke maumau'i 'ae falelotu lahi, mo *toe* langa ia 'i he 'aho 'e tolu, ³⁰Fakamo'ui koe, pea ke 'alu hifo mei he 'akau." ³¹Pea manuki pehē foki 'e he kau taula'eiki lahi, 'o nau fepehē'aki 'iate kinautolu mo e kau tangata tohi, "Na'a ne fakamo'ui 'ae kakai; ka 'oku 'ikai te ne fa'a fakamo'ui ia. ³²Tuku ke 'alu hifo eni 'a Kalaisi ko e Tu'i 'o 'Isileli mei he 'akau, koe'uhi ke mau mamata mo tui." Pea ko kinua na'e tutuki ki he 'akau mo ia ne na manuki'i ia. ³³Pea 'i he hokosia hono ono 'oe feitu'ula'ā, na'e fakapo'uli 'ae fonua kotoa 'o a'u ki hono hiva 'oe feitu'ula'ā. ³⁴Pea 'i hono hiva 'oe feitu'ula'ā na'e tangi le'o lahi 'a Sisu, 'o pehē, "'Ilai, 'Ilai, lama sapakatani?" 'Aia ko hono 'uhinga, "Ko hoku 'Otua, ko hoku 'Otua, ko e hā kuo ke li'aki ai au?" ³⁵Pea ko honau ni'ihī na'e tutu'u 'i ai, 'i he'enu fanongo, na'a nau pehē, "Vakai, 'oku ne ui kia 'Ilaisiā." ³⁶Pea lele 'ae tokotaha, 'o ne unu 'ae oma ki he vai mahi, 'o 'ai ia ki he va'a kaho, mo 'ohake ke ne inu, mo ne pehē, "Tuku ai pe; ke tau vakai, pe ha'u 'a 'Ilaisiā ke tuku

hifo ia.”³⁷ Pea tangi le'ō lahi 'a Sisu, pea ne tuku hake hono laumālie. ³⁸Pea na'e mahae ua 'ae puipui 'oe falelotu lahi, mei hono potu 'i 'olunga 'o a'u ki lalo.

³⁹ ¶ Pea 'i he mamata 'ae 'eikitau, na'e tu'u 'o hangatonu atu kiate ia, kuo pehē 'a 'ene tangi, mo e tuku hake 'a hono laumālie, ne ne pehē, “Tā ko e mo'oni ko e 'Alo 'oe 'Otua 'ae tangata ni.” ⁴⁰Na'e ai mo e kau fefine na'a nau sio mai mei he mama'o: pea na'e 'iate kinautolu 'a Mele Makitaline, mo Mele ko e fa'ē 'a Semisi si'i pea mo Sose, mo Salome; ⁴¹('Akinautolu foki na'a nau muimui kiate ia, mo tauhi ia 'i he'ene 'i Kāleli;) pea mo e kau fefine tokolahī, na'a nau 'alu hake mo ia ki Selūsalema.

⁴² ¶ Pea kuo efiāfi ai, pea koe'uhi ko e teuteu, 'aia ko e 'aho 'oku mu'a 'i he 'aho Sāpate, ⁴³Na'e 'alu loto mālohi 'a Siosefa 'o 'Alematea, ko e fakamaau ongolelei, pea na'e tatali foki ia ki he pule'anga 'oe 'Otua, 'o ne kole meia Pailato 'ae sino 'o Sisu. ⁴⁴Pea ofo 'a Pailato 'i he'ene pekia vave: pea ne ui 'ae 'eikitau, 'o fehu'i ki ai pe kuo fuoloa ange 'ene pekia. ⁴⁵Pea kuo ne 'iloia mei he 'eikitau, pea ne 'atu 'ae sino kia Siosefa. ⁴⁶Pea fakatau 'e ia 'ae tupenu mahu'inga lelei, mo vete hifo ia, 'o fakakoloa'aki ia 'ae tupenu mahu'inga, pea fakatokoto ia 'i he fonualoto kuo tā 'i he maka, pea ne teketeka'i 'ae maka ki he matapā 'oe fonualoto. ⁴⁷Pea ko Mele Makitaline mo Meleko e fa'ē 'a Sose, ne na mamata ki he potu kuo fakatokoto aiia.

16

1 'Oku fakahā 'e ha 'āngelo 'ae toetu'u 'a Kalaisi ki he fefine 'e toko tolu. 9 'Oku hā 'a Kalaisi kia Mele Makitaline: 12 Ki he toko ua 'oku fononga; 14 Pea toki hā ki he kau 'apostatolo, 15 'Akinautolu 'oku ne fekau atu ke malanga'aki 'ae ongoon-golelei: 19 Pea 'alu hake ia ki he langi.

¹ Pea 'i he hili 'ae Sāpate, kuo fakatau 'e Mele Makitaline, mo Mele ko e fa'ē 'a Semisi, mo Salome, 'ae ngaahi 'akau namu lelei, koe'uhi ke nau omi 'o fakatolonga'aki ia. ² Pea 'i he hengihengi 'oe 'uluaki 'aho 'oe uike, na'a nau omi ki he fonualoto, fe'unga mo e 'alu hake 'ae la'ā. ³ Pea na'a nau fepehē'aki, “Ko hai te ne teketeka'i ma'atautolu 'ae maka mei he matapā 'oe fonualoto?” ⁴ Pea 'i he'enu sio, na'a nau 'ilo kuo teka'i atu 'ae maka: he na'e lahi 'aupito ia. ⁵ Pea 'i he hū ki he fonualoto, na'a nau mamata ki ha talavou 'oku nofo 'i he potu to'omata'u, kuo kofu'aki 'ae kofu tōtōlofa mo hinehina; pea na'a nau ilifia. ⁶ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, “Oua te mou ilifia: 'Oku mou kumi 'a Sisu 'o Nāsaleti, 'aia na'e tutuki ki he 'akau: kuo tu'u hake ia; 'oku 'ikai 'i heni ia; vakai ki he potu na'a nau fakatokoto ai ia. ⁷ Ka mou ō, 'o fakahā ki he'ene kau ākongā mo Pita, 'oku mu'omu'a ia 'iate kimoutolu

ki Kāleli: te mou mamata kiate ia 'i ai, 'o hangē ko 'ene tala kiate kimoutolu.”⁸ Pea na'a nau hū leva kitu'a, 'o feholaiki mei he fonualoto; he na'a nau tetetete mo ilifia: pea 'ikai te nau lea si'i ki ha taha; he na'a nau manavahē.

⁹ ¶ Pea kuo toetu'u 'a Sisu 'i he hengihengi 'oe 'uluaki 'aho 'oe uike, na'a ne tomu'a fakahā ia kia Mele Makitaline, 'aia ne ne kapusi mei ai 'ae tēvolo 'e toko fitu. ¹⁰ Pea 'alu ia 'o fakahā kiate kinautolu na'a nau 'iate ia, lolotonga 'enau mamahi mo tangi. ¹¹ Pea ko kinautolu, 'i he'enau fanongo kuo mo'ui ia, pea kuo mamata ia *ki ai*, na'e 'ikai te nau tui.

¹² ¶ Pea hili eni ne hā ia 'i he anga 'e taha ki honau tokoua, 'i he'ena o 'o fononga ki he potu tuku'uta. ¹³ Pea na'a na o, 'o fakahā ia kiate kinautolu; ka na'e 'ikai te nau tui kiate kinaua.

¹⁴ ¶ Pea hili ia, na'a ne hā ki he toko hongofulu ma tokotaha 'i he'enau nofo 'o kai, 'o ne valoki'i 'enau ta'etui mo loto fefeka, ko e me'a 'i he'enau ta'etui kiate kinautolu na'a nau mamata kiate ia 'i he hili 'ene toetu'u. ¹⁵ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, “Mou 'alu ki māmani kotoa pē, 'o malanga'aki 'ae ongoongolelei ki he kakai fulipē. ¹⁶ Ko ia ia 'e tui mo papitaiso, 'e mo'ui; ka ko ia ia 'e 'ikai tui, 'e mala'ia. ¹⁷ Pea ko e ngaahi faka'ilonga eni 'e hoko kiate kinautolu 'oku tui: Te nau kapusi 'ae kau tēvolo 'i hoku huafa; te nau lea 'aki 'ae ngaahi lea fo'ou; ¹⁸ Te nau to'o hake 'ae ngaahi ngata; pea kapau te nau inu ha me'a fakamate, 'e 'ikai kovi ia kiate kinautolu; te nau hilifaki nima ki he mahaki, pea te nau mo'ui.”

¹⁹ ¶ Ko ia hili 'ae lea 'ae 'Eiki kiate kinautolu, na'e ma'u hake ia ki he langi 'o nofo 'i he nima to'omata'u 'oe 'Otua. ²⁰ Pea na'a nau 'alu atu, 'o malanga 'i he potu kotoa pē, pea na'e ngāue 'ae 'Eiki mo *kinautolu*, 'o ne fakamo'oni 'ae folofola 'aki 'ae ngaahi faka'ilonga na'e hoko. 'Emeni.

KO E ONGOONGOLELEI NA'E TOHI E LUKE

1 Ko e tala teuteu kia Tiofilusi. 5 Ko e tuitu'ia 'o Sione ko e Papitaiso, 26 Pea mo Kalaisi. 39 Ko e kikite 'a 'Ilisapeti, mo Mele, kia Kalaisi. 57 Ko e fā'ele'i mo e kamu 'a Sione. 67 Ko e kikite 'a Sakalaia kia Kalaisi, 76 Pea kia Sione

¹ Ko e me'a 'i he fai 'e he tokolahi ke tohi fakaholo hono fakamatata 'oe ngaahi me'a ko ia 'oku tui mo'oni ki ai 'iate kitautolu, ² 'O hangē ko ia kuo tuku mai kiate kitautolu, 'ekinautolu na'e mamata pau *ki ai*, pea hoko ko e kau faifekau 'oe folofola, talu hono kamata'anga; ³ 'E Tiofilusi lelei, ko e me'a 'i he'eku kumi fakatotolo ki he me'a kotoa pē talu hano kamata'anga, 'oku ou loto ai ke u tohi fakaholo atu ia kiate koe, ⁴ Koe'uhi ke ke 'ilo hono mo'oni 'oe ngaahi me'a ko ia, 'aia kuo akonekina ai koe.

⁵ ¶ NA'E ai 'i he ngaahi 'aho 'o Helota, ko e tu'i 'o Siutea, 'ae taula'eiki 'e taha, 'i he lakanga 'o 'Apia, ko Sakalaia hono hingoa: pea ko hono uaifi na'e mei he ngaahi 'ofefine 'o 'Elone, pea ko 'Ilisapeti hono hingoa. ⁶ Pea na'a na angatonu fakatou'osi pe he 'ao 'oe 'Otua, 'o na 'alu ta'ehala 'i he ngaahi fekau mo e tu'utu'uni kotoa pē 'ae 'Eiki. ⁷ Pea na'e 'ikai ha'ana tama, koe'uhi na'e pa'a 'a 'Ilisapeti, pea kuo na motu'a fakatou'osi pe. ⁸ Pea pehē, 'i he'ene fai ki he ngāue fakataula'eiki, 'i he 'ao 'oe 'Otua, 'i he lakanga 'o hono vahe, ⁹ Ko hono lakanga, 'o hangē ko hono anga 'oe ngāue fakataula'eiki, ke tutu 'ae me'a namu lelei 'i he'ene hū ki he potu tapu 'ae 'Eiki. ¹⁰ Pea na'e lotu 'ae fu'u kakai kotoa pē 'itu'a, 'i he lolotonga 'ae tutu 'oe 'akau namu lelei. ¹¹ Pea na'e hā mai kiate ia ha 'āngelo 'ae 'Eiki, 'oku tu'u ia 'i he potu fakato'omata'u 'oe 'esifeilaulau 'oe 'akau namu lelei. ¹² Pea tāfu'ua 'a Sakalaia 'i he'ene mamata *ki ai*, pea tō kiate ia 'ae manavahē. ¹³ Ka na'e pehē 'e he 'āngelo kiate ia, "Sakalaia, 'oua te ke manavahē, he kuo tau ho'o lotu; pea 'e fā'ele'i 'e ho uaifi ko 'Ilisapeti, 'ae tama kiate koe, pea te ke ui hono hingoa ko Sione. ¹⁴ Pea te ke ma'u ai 'ae fiefia mo e nekeneka; pea 'e fiefia 'ae tokolahi 'i he'ene fanau'i. ¹⁵ Koe'uhi 'e lahi ia 'i he 'ao 'oe 'Eiki, pea 'e 'ikai te ne inu 'ae uaine pe ha inu fakakona; pea 'e fonu ia 'i he Laumālie Mā'oni'oni, 'io, mei he manāva 'o 'ene fa'ē. ¹⁶ Pea 'e fakatafoki 'e ia 'ae tokolahi 'oe fānau 'a 'Isileli ki he 'Eiki ko honau 'Otua. ¹⁷ Pea 'e mu'omu'a ia 'iate ia 'i he anga mo e mālohi 'o 'Ilaisiā, 'Ke fakatafoki 'ae loto 'oe mātu'a ki he fānau, mo e talangata'a ki he poto 'oe angatonu; ke teu'i 'ae kakai ke lelei ma'ae 'Eiki." ¹⁸ Pea pehē 'e Sakalaia ki he 'āngelo, "Te u 'ilo 'i he hā 'ae me'a ni? He ko e

tangata motu'a au, pea kuo lahi 'ae ta'u 'o hoku uaifi." 19 Pea lea 'ae 'āngelo, 'o pehēange kiate ia, "Ko au Kepaleli, 'oku ou tu'u 'i he 'ao 'oe 'Otua; pea kuo fekau au ke u lea kiate koe, mo fakahā kiate koe 'ae ngaahi me'a fakafiefia ni. 20 Pea vakai, te ke noa koe, 'e 'ikai te ke fa'a lea, 'o a'u ki he 'aho 'e hoko ai 'ae ngaahi me'a ni, ko e me'a 'i ho'o ta'etui ki he'eku ngaahi lea, 'aia 'e fakamo'oni 'i hono kuonga."

21 Pea na'e tatali 'ae kakai kia Sakalaia, pea na'a nau ofo 'i he'ene tuai mai mei he potu tapu. 22 Pea kuo ha'u ia kitu'a, pea 'ikai te ne fa'a lea kiate kinautolu: pea nau 'ilo ai kuo hā mai ha me'a kiate ia 'i he potu tapu: he na'e kamokamo ia kiate kinautolu, pea ta'elea. 23 Pea pehē, 'i he *toki* hili 'ae ngaahi 'aho 'o 'ene ngāue, na'e 'alu ia ki hono fale. 24 Pea hili 'ae ngaahi 'aho ko ia, na'e tuitu'ia 'a hono uaifi ko 'Ilisapeti, pea na'e nofo ia 'i he lilo, 'i he māhina 'e nima, 'o ne pehē, 25 "Kuo fai pehē 'e he 'Eiki kiate *au*, 'i he ngaahi 'aho na'a ne vakai'i *au*, ke to'o 'iate *au* hoku manuki'anga 'i he kakai." 26 Pea 'i hono ono 'oe māhina, na'e fekau 'e he 'Otua 'ae 'āngelo ko Kepaleli ki he kolo 'e taha 'i Kāleli, ko Nāsaleti hono hingoa, 27 ki ha tāupo'ou 'i he fale 'o Tevita, kuo fakanofu ki he tangata na'e hingoa ko Siosefa; pea ko e hingoa 'oe tāupo'ou ko Mele. 28 Pea ha'u 'ae 'āngelo kiate ia, 'o ne pehē, "Si'oto'ofa, 'oku ke 'ofeina lahi, 'oku 'iate koe 'ae 'Eiki: 'oku ke monū'ia 'i he fefine *fulipē*." 29 Pea kuo mamata ia *ki ai*, pea tāfu'ua ia 'i he'ene lea, mo ne fifili 'i hono loto, pe ko e hā hono 'uhinga 'oe fetapa ko ia. 30 Pea pehē 'e he 'āngelo kiate ia, "Mele, 'oua 'e manavahē: he 'oku ke 'ofeina mei he 'Otua. 31 Pea vakai, te ke tuitu'ia 'i *ho* manāva, pea fā'ele'i 'ae tama, pea ke ui hono huafa ko Sisu. 32 Pea 'e lahi ia, pea 'e ui ia ko e 'Alo 'oe Fungani Mā'olunga; 'e ange kiate ia 'e he 'Eiki ko e 'Otua 'ae nofo'a 'o 'ene tamai ko Tevita: 33 Pea 'e pule ia ki he fale 'o Sēkope 'o ta'engata; pea 'e 'ikai hano ngata'anga 'o 'ene pule." 34 Pea pehē 'e Mele ki he 'āngelo, "E fēfē ai 'ae me'a ni, he'eku 'ikai te u 'iloa ha tangata?" 35 Pea lea 'ae 'āngelo, 'o pehēange kiate ia, "E hoko mai 'ae Laumālie Mā'oni'oni kiate koe, pea 'e fakamalū koe 'e he mālohi 'oe Fungani Mā'olunga; pea ko ia foki 'e ui ai 'ae hako mā'oni'oni te ke fā'ele'i ko e 'Alo 'oe 'Otua. 36 Pea vakai, ko ho kāinga ko 'Ilisapeti, kuo tuitu'ia ia 'i he tama 'i he'ene motu'a: pea ko hono ono mahina eni 'o ia na'e ui koe pa'a. 37 He 'oku 'ikai ha me'a 'e faingata'a ki he 'Otua." 38 Pea pehē 'e Mele, "Vakai, ko e kaunanga *au* 'ae 'Eiki; ke hoko mai kiate au 'o hangē ko ho'o lea. Pea na'e 'alu 'ae 'āngelo 'iate ia." 39 Pea tu'u hake 'a Mele, 'i he ngaahi 'aho ko ia, 'o 'alu fakavave ki he fonua mo'unga, ki ha kolo 'o Siuta; 40 Pea na'e hū ia ki he fale 'o Sakalaia, 'o fetapa kia 'Ilisapeti. 41 Pea na'e pehē, kuo

fanongo 'a 'Ilisapeti ki he fetapa 'a Mele, pea hopohopo 'ae tama 'i hono manāva; pea fakafonu 'a 'Ilisapeti 'i he Laumālie Mā'oni'oni: ⁴² Pea na'e lea 'aki 'e ia 'ae le'o lahi, 'o ne pehē, "Oku ke monū'ia koe 'i he fefine *kotoa pē* pea 'oku monū'ia mo e fua 'o ho manāva. ⁴³ Pea 'oku fēfē nai eni kiate au, koe'uhi kuo ha'u 'ae fa'ē 'a hoku 'Eiki kiate au? ⁴⁴ Pea vakai, kuo ongo leva 'ae le'o 'a ho'o fetapa ki hoku telinga, pea hopohopo fiefia 'ae tama 'i hoku manāva. ⁴⁵ Pea 'oku monū'ia 'aia kuo tui: koe'uhi 'e fakamo'oni 'ae ngaahi me'a ko ia 'aia na'e fakahā kiate ia mei he 'Eiki."

⁴⁶ ¶ Pea pehē 'e Mele,

"Oku fakahikihiki 'ae 'Eiki 'e hoku laumālie,

⁴⁷ Pea 'oku fiefia hoku laumālie 'i he 'Otua ko hoku fakamo'ui.

⁴⁸ He kuo ne vakai 'e ia 'ae vaivai 'a 'ene kaunanga:

Vakai, ngata mei he 'aho ni 'e ui au ko e monū'ia 'e he ngaahi to'utangata kotoa pē.

⁴⁹ He ko ia 'oku māfimaifi kuo ne fai kiate au 'ae ngaahi me'a lahi;

pea 'oku mā'oni'oni hono huafa.

⁵⁰ Pea 'oku 'iate kinautolu 'oku manavahē kiate ia 'a 'ene 'alo'ofa Mei he to'utangata ki he to'utangata.

⁵¹ Kuo fakahā mai 'e ia 'ae mālohi 'o hono nima;

Pea kuo veteki 'e ia 'ae laukau 'i he ngao'i 'a honau loto.

⁵² Kuo fakahifo 'e ia 'ae mālohi mei he ngaahi nofo'anga,

Pea kuo ne hakeaki 'i 'akinautolu na'e mā'ulalo.

⁵³ Kuo fakamākona 'e ia 'ae fiekaia, 'aki 'ae ngaahi me'a lelei;

Ka ne teke'i atu 'ae ma'ume'a ke masiva.

⁵⁴ Kuo tokoni 'e ia 'a 'ene tamaio'eiki ko 'Isileli, 'I he'ene manatu ki he 'alo'ofa;

⁵⁵ Kia 'Epalahame, mo hono hako 'o lauikuonga,

'O hangē ko 'ene lea ki he'etau ngaahi tamai."

⁵⁶ Pea na'a na nonofo mo Mele 'i he māhina nai 'e tolu, pea *toki* 'alu ia ki hono fale. ⁵⁷ Pea kuo hokosia 'ae 'aho ke fā'ele ai 'a 'Ilisapeti; pea fā'ele'i 'e ia 'ae tama. ⁵⁸ Pea fanongo 'a hono kaungā'api mo hono kāinga, kuo fakahā 'e he 'Eiki 'ae 'alo'ofa lahi kiate ia; pea nau fiefia mo ia. ⁵⁹ Pea pehē, 'i hono 'aho valu na'a nau omi ke kamu 'ae tamasi'i; pea na'a nau ui ia ko Sakalaia, 'o hangē ko e hingoa 'o 'ene tamai. ⁶⁰ Pea leange 'ene fa'ē, 'o ne pehē, "E 'ikai, kae ui ia ko Sione." ⁶¹ Pea na'a nau pehē kiate ia, "Oku 'ikai hao kāinga 'oku ui 'i he hingoa ko ia." ⁶² Pea nau kamokamo ki he'ene tamai, pe ko e hā hono loto ke ui ia. ⁶³ Pea ne me'a ke 'omi 'ae tohi'anga, pea tohi 'e ia, 'o pehē, "Ko Sione hono hingoa." Pea na'a nau ofo ai kotoa pē. ⁶⁴ Pea mato'o leva hono ngutu, pea mo hono 'elelo, pea lea ia 'o fakamālō ki he 'Otua. ⁶⁵ Pea na'e tō 'ae manavahē ki he kakai kotoa pē na'a nau nonofo 'i he potu ko ia: pea na'e ongoongoa

ai 'ae ngaahi me'a ni kotoa pē 'i he fonua mo'unga kotoa pē 'o Siutea. ⁶⁶ Pea ko kinautolu kotoa pē na'e fanongo ki ai, na'a nau fifili 'i honau lotu, mo pehē, "E fēfē nai 'ae anga 'ae tama ni!" Pea na'e 'iate ia 'ae nima 'oe 'Eiki. ⁶⁷ Pea na'e fakafonu 'a 'ene tamai ko Sakalaia 'i he Laumālie Mā'oni'oni, pea kikite ia, 'o pehē,

⁶⁸ "Fakafeta 'i ki he 'Eiki ko e 'Otua 'o 'Isileli;

He kuo ne 'a'ahi mo huhu 'i 'a hono kakai,

⁶⁹ Pea kuo ne fokotu'u 'e ia 'ae mālohi 'oe fakamo'ui kiate kitautolu, 'I he fale 'o 'ene tamaio'eiki ko Tevita;

⁷⁰ 'O hangē ko 'ene folofola 'i he ngutu 'o 'ene kau palōfita mā'oni'oni, Na'e ai talu 'ae tupu'anga 'o māmani:

⁷¹ Koe'uhi ke fakamo'ui 'akitautolu mei hotau ngaahi fili, Mo e nima 'okinautolu kotoa pē 'oku fehi'a kiate kitautolu;

⁷² Ke fakamo'oni 'ae 'alo'ofa ki he 'etau mātu'a, Mo manatu ki he 'ene fuakava mā'oni'oni;

⁷³ 'Ae fuakava 'aia na'a ne fuakava 'aki ki he 'etau tamai ko 'Epalahame,

⁷⁴ Ke tuku 'e ia kiate kitautolu, Ke tau hao mei he nima 'o hotau ngaahi fili,

Pea tau tauhi ia ta'emanavahē,

⁷⁵ 'I he mā'oni'oni mo e angatonu 'i hono 'ao, 'i he 'aho kotoa pē 'o 'etau mo'ui.

⁷⁶ Pea ko koe, 'e tama, 'e ui koe ko e palōfita 'oe Fungani Mā'olunga:

He te ke mu'omu'a 'i he 'ao 'oe 'Eiki ke teuteu hono hala;

⁷⁷ Ke faka'ilo 'ae fakamo'ui ki hono kakai 'i he fakamolemole 'o 'enau hia,

⁷⁸ Ko e me'a 'i he 'alo'ofa ongongofua 'a hotau 'Otua;

'Aia kuo hoko mei ai 'ae hengihengi 'oe 'aho mei 'olunga kiate kitautolu,

⁷⁹ Ke fakamaama kiate kinautolu 'oku nofo 'i he fakapo'uli mo e 'ata 'oe mate,

Ke fakahinohino hotau va'e ki he hala 'oe fiemālie."

⁸⁰ Pea na'e tupu 'ae tama, pea faka'a'au 'o mālohi 'i he laumālie, pea na'a ne 'i he toafa 'o a'u ki he 'aho na'a ne fakahā ai ia ki 'Isileli.

2

1 'Oku pule 'a 'Aokositusi ke tohi 'ae kakai. 6 'Oku fā'ele 'i 'a Kalaisi. 8 'Oku fakahā ia 'e he 'āngelo ki he kau tauhimanu. 13 'Oku fakamālō ai 'ae kau 'āngelo tokolahi. 21 'Oku kamu 'a Kalaisi. 22 'Oku fakama'a 'a Mele. 28 'Oku kikite 'a Simione mo 'Ana kia Kalaisi: 40 'Oku tupulaki ia 'i he poto, 46 'Oku nau alea mo e kau akonaki 'i he falelotu lahi, 51 'Oku anganofa ia ki he 'ene mātu'a.

¹ Pea pehē, na'e fai 'ae fono 'e Sisa 'Aokositusi, 'i he ngaahi 'aho ko ia, ke tohi 'ae kakai kotoa pē 'oe pule'anga. ² (Pea na'e fuofua fai 'ae tohi ni 'i he pule 'a Kilinio 'i Silia.) ³ Pea na'e taki taha 'alu 'ae kakai kotoa pē ki hono potu, ke tohi ai ia. ⁴ Pea 'alu hake foki 'a Siosefa mei Kāleli, mei he kolo ko Nāsaleti, ki Siutea, ki he Kolo 'o Tevita, 'oku ui ko Petelihema; (he na'a ne 'oe fale mo e fa'ahinga 'o Tevita;) ⁵ Ke tohi ia mo hono uaifi ko Mele, na'e fakanofu, kuo feitama ia. ⁶ Pea na'e lolotonga 'ena 'i ai, pea pehē, kuo kakato hono ngaahi 'aho ke fā'ele ai ia. ⁷ Pea fā'ele 'i 'e ia 'ae tama ko hono 'olopo'ou, pea ne takatakai 'aki ia 'ae kofu, 'o fakatokoto ia 'i he 'ai'anga kai 'oe manu; koe'uhi na'e 'ikai te nau hao 'i he fale talifononga. ⁸ Pea na'e 'i he fonua ko ia 'ae kau tauhi sipi 'oku nofo 'i he ngoue, 'o le'ohi 'enau fanga sipi 'i he po'uli. ⁹ Pea 'iloange, na'e tu'u mai kiate kinautolu 'ae 'āngelo 'ae 'Eiki, pea malama 'ae nāunau 'oe 'Eiki 'o takatakai 'akinautolu: pea na'a nau manavahē 'aupito. ¹⁰ Pea pehē 'e he 'āngelo kiate kinautolu, "Oua 'e manavahē: vakai, he 'oku ou 'omi kiate kimoutolu 'ae ongoongolelei 'oe fiefia lahi, 'aia 'e hoko ki he kakai fulipē. ¹¹ He kuo 'alo 'i kiate kimoutolu 'i he 'aho ni, 'i he Kolo 'o Tevita, 'ae Fakamo'ui, 'aia ko Kalaisi ko e 'Eiki. ¹² Pea ko e faka'ilonga eni kiate kimoutolu; te mou 'ilo 'ae tamasi 'i kuo takatakai 'aki ia 'ae kofu, pea tokoto ia 'i he 'ai'anga kai 'oe manu." ¹³ Pea fakafokifā pe kuo 'i he 'āngelo 'ae tokolahī 'oe kau 'āngelo mei he langi, 'onau fakamālō ki he 'Otua, 'o pehē,

¹⁴ "Fakafeta 'i ki he 'Otua 'i 'olunga,

Pea 'i māmani 'ae melino, ko e 'ofa ki he kakai."

¹⁵ Pea pehē, 'i he liliu ange 'ae kau 'āngelo ki he langi meiate kinautolu, na'e fepehē'aki 'e he kau tauhi sipi, "Ke tau ō eni ki Petelihema, 'o mamata ki he me'a ni kuo fai, 'aia kuo fakahā mai 'e he 'Eiki kiate kinautolu." ¹⁶ Pea na'a nau omi fakavave, 'o 'ilo 'a Mele, mo Siosefa, mo e tama 'oku tokoto 'i he 'ai'anga kai 'oe manu. ¹⁷ Pea kuo nau mamata, pea nau ongoongoa 'ae lea na'e fakahā kiate kinautolu 'i he tama ni. ¹⁸ Pea ofo ai 'akinautolu kotoa pē na'e fanongo 'i he ngaahi me'a ko ia na'e fakahā 'e he kau tauhi sipi kiate kinautolu. ¹⁹ Ka na'e fa'oa 'e Mele 'ae ngaahi me'a ni kotoa pē ki hono loto, 'o fifili ki ai. ²⁰ Pea na'e liu mai 'ae kau tauhi sipi, 'o fakamālō mo fakafeta 'i ki he 'Otua, koe'uhi ko e ngaahi me'a kotoa pē kuo nau fanongo mo mamata ai, 'o hangē ko ia ne fakahā kiate kinautolu. ²¹ Pea 'i he'ene kakato 'ae 'aho 'e valu na'e kamu 'ae tama, pea ui hono huafa ko Sisu, 'aia na'e fakahingoa 'e he 'āngelo kae te'eki tuitu'ia ia 'i he manāva. ²² Pea kuo hili 'ae ngaahi 'aho 'o 'ena fakama'a, 'o fakatatau ki he fono 'a Mōse, na'a nau 'omi ia ki Selūsalema ke 'atu ia ki he 'Eiki; ²³ ('O hangē ko ia kuo tohi 'i he fono 'ae 'Eiki, "Ko e tama kotoa

pe, 'ae 'olopo'ou, 'e ui ia ko e tapu ki he 'Eiki;")²⁴ Pea ke 'atu 'ae feilaulau, 'o fakatatau mo ia 'oku fakahā mai 'i he fono 'ae 'Eiki, "Ko e ongo kulukulu, pe ko e lupe mui 'e ua."²⁵ Pea vakai, na'e 'i Selūsalema 'ae tangata, ko Simione hono hingoa; pea na'e angatonu 'ae tangata ko ia mo fa'a lotu, mo tatali ki he fiemālie'anga 'o 'Isileli: pea na'e 'iate ia 'ae Laumālie Mā'oni'oni.²⁶ Pea na'e fakahā mai kiate ia 'e he Laumālie Mā'oni'oni, 'e 'ikai mate ia, kae'oua ke ne mamata ki he Kalaisi 'ae 'Eiki.²⁷ Pea ha'u ia 'i he Laumālie ki he falelotu tatau ki hono anga 'oe fono,²⁸ Na'a ne toki to'o hake ia 'i hono nima, pea fakafeta'i ki he 'Otua, 'o ne pehē,

²⁹ "E 'Eiki, ko eni, 'oku ke tukuange 'a ho'o tamaio'eiki ke fononga 'i he fiemālie, 'O hangē ko ho'o folofola:

³⁰ He kuo mamata 'a hoku mata ki ho'o fakamo'ui,

³¹ 'Aia kuo ke teuteu 'i he 'ao 'oe kakai kotoa pē;

³² Ko e maama ke fakamaama'aki 'ae Senitaile,

Mo e nāunau 'o ho'o kakai ko 'Isileli."

³³ ¶ Pea ofo 'a Siosefa mo 'ene fa'ē 'i he ngaahi me'a ko ia na'e fakahā 'iate ia.³⁴ Pea tāpuaki'i 'e Simione 'akinaua, 'o ne pehē ki he'ene fa'ē ko Mele, "Vakai, kuo fokotu'u 'ae tamasi'i ni ko e tūkia'anga mo e toetu'u'anga 'oe tokolahi 'i 'Isileli pea ko e faka'ilonga ke lea kovi *ki ai*;³⁵ koe'uhi ke hā ai 'ae ngaahi mahalo 'oe loto 'oe tokolahi: ('io, 'e tui pea 'asi 'ae heletā 'i ho laumālie foki.")³⁶ Pea na'e 'i ai 'ae fefine palōfita ko 'Ana, ko e 'ofefine 'o Fanueli, 'i he fa'ahinga 'o 'Asa: na'e lahi hono motu'a, pea na'a na nonofo mo *hono* husepāniti 'i he ta'u 'e fitu talu 'ene tāupo'ou;³⁷ ka ka nofo ai pe ia ko e fefine ia kuo mate hono husepāniti, pea kuo valungofulu ma fā 'ae ta'u 'o 'ene motu'a, pea ne 'ikai mahu'i ia mei he falelotu lahi, ka na'a ne ngāue 'i he 'aukai mo e fa'a lotu he pō mo e 'aho.³⁸ Pea 'i he'ene ha'u 'o fe'unga mo ia, na'a ne 'atu foki 'ae fakafeta'i ki he 'Eiki, 'o ne fakahā ia kiate kinautolu kotoa pē na'e tatali ki he huhu'i 'i Selūsalema.³⁹ Pea hili 'ena fai 'ae ngaahi me'a kotoa pē, 'o fakatatau ki he fono 'ae 'Eiki, na'a nau foki mai ki Kāleli, ki hona kolo ko Nāsaleti.⁴⁰ Pea tupu 'ae tamasi'i, pea mālohi 'i he laumālie, pea fonu ia 'i he poto: pea na'e 'iate ia 'ae 'ofa 'ae 'Otua.⁴¹ Pea na'e 'alu 'ene mātu'a 'i he ta'u kotoa pē ki Selūsalema, ki he kātoanga 'oe *Lakaatu*.⁴² Pea kuo hongofulu ma ua hono ta'u, pea nau ō hake ki Selūsalema, 'o hangē ko hono anga 'oe kātoanga.⁴³ Pea kuo nau faka'osi 'ae ngaahi 'aho, ka 'i he'enau liliu mai, na'e nofo pe 'ae tama ko Sisu 'i Selūsalema: pea na'e 'ikai 'ilo 'e Siosefa mo 'ene fa'ē.⁴⁴ Ka na'e mahalo 'akinaua 'oku 'i he fononga ia, pea fononga 'i he 'aho 'e taha; pea *toki* kumi ia 'i hona kāinga mo e kau fononga.⁴⁵ Pea 'i he 'ikai te na 'ilo ia, na'a na foki atu ki Selūsalema, ko hono kumi.⁴⁶ Pea pehē, kuo hili 'ae 'aho 'e tolu, pea na *toki*

'ilo ia 'i he falelotu lahi, 'oku nofo 'i he ha'oha'onga 'oe kau akonaki, 'o fakafanongo kiate kinautolu, mo fakafehu'i kiate kinautolu. ⁴⁷ Pea ko kinautolu kotoa pē na'e fanongo kiate ia, na'a nau ofo 'i he'ene poto mo 'ene tali 'ae fehu'i. ⁴⁸ Pea 'i he'ena mamata kiate ia, ne na ofo ai 'aupito: pea pehē 'e he'ene fa'ē kiate ia, "Tama, ko e hā kuo ke fai pehē ai kiate kimaua? Vakai, ko ho'o tamai mo au kuo ma kumi koe 'i he mamahi." ⁴⁹ Pea pehē 'e ia kiate kinaua, "Ko e hā 'oku mo kumi ai au? 'Ikai te mo 'ilo 'oku 'a'aku ke fai 'ae ngāue 'a 'eku Tamai?" ⁵⁰ Ka na'e 'ikai te na 'ilo hono 'uhinga 'oe lea ne ne lea 'aki kiate kinaua. ⁵¹ Pea 'alu hifo ia mo kinaua, 'o hoko ki Nāsaleti, pea anganofa ia kiate kinaua: ka na'e fa'o 'e he'ene fa'ē 'ae ngaahi lea ni kotoa pē ki hono loto. ⁵² Pea tupulaki 'ae poto 'ia Sisu mo e lahi, pea na'e 'ofeina ia 'e he 'Otua mo e tangata.

3

3 Ko e malanga mo e papitaiso 'a Sione: 15 Ko 'ene fakamo'oni kia Kalaisi. 20 'Oku fakamamahi'i 'e Helota 'a Sione. 21 'Oku papitaiso 'a Kalaisi, pea fakamo'oni ki ai mei he langi. 23 Ko e motu'a, mo e hohoko 'a Kalaisi meia Siosefa 'o fai hake kia 'Atama.

¹ Pea 'i hono hongofulu ma nima 'oe ta'u 'oe pule 'a Taipil-iusi Sisa, ko e 'eiki pule 'a Ponito Pailato 'i Siutea, pea tu'i ai 'a Helota 'i Kāleli, pea tu'i 'a hono tokoua ko Filipe 'i 'Aitulia mo e feitu'u 'o Tilakonite, pea tu'i 'a Lisiansi 'i 'Apiline, ² Pea ko 'Anasi mo Kaiafasi ko e ongo taula'eiki lahi 'akinaua, na'e hoko 'ae folofola 'ae 'Otua kia Sione ko e foha 'o Sakalaia 'i he toafa. ³ Pea ha'u ia ki he potu fonua kotoa pē 'o ofi ki Sioatani, 'o ne malanga'aki 'ae papitaiso 'oe fakatomala ki he fakamolemole 'oe angahala: ⁴ 'O hangē ko ia kuo tohi 'i he tohi 'ae ngaahi lea 'ae palōfita ko 'Isaia, 'o pehē, "Ko e le'o 'oe tokotaha 'oku kalanga 'i he toafa,

'Mou teuteu 'ae hala 'o Sihova,
pea fakatonutonu hono 'alu'anga.

⁵ 'E tanu 'ae luo kotoa pē,

'E holoki hifo 'ae mo'unga mo e tafungofunga kotoa pē;

Pea 'e fakatotonu 'ae pikopiko,

Pea 'e fakatokalelei 'ae ngaahi hala 'oku tokatāmaki;

⁶ Pea 'e mamata 'ae kakai kotoa pē ki he fakamo'ui 'ae 'Otua.' "

⁷ Pea toki pehē 'e ia ki he kakai kuo 'alu ange ke nau papitaiso 'iate ia, "Ae fānau 'ae ngata fekai, Ko hai ne ne valoki 'akimoutolu ke mou puna mei he houhau 'e ha'u? ⁸ Ko ia mou fakahā 'ae ngaahi fua 'oku ngali mo e fakatomala, pea 'oua na'a lau leva 'i homou loto, "Oku mau tamai 'aki 'a 'Epalahame:' he 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'Oku fa'a

fai 'e he 'Otua ke fakatupu 'i he ngaahi maka ni 'ae fānau kia 'Epalahame. ⁹ Pea ko eni foki, kuo tuku 'ae toki ki he tefito 'oe ngaahi 'akau: pea ko ia, ka 'ilonga 'ae 'akau 'oku 'ikai tupu ai 'ae fua lelei 'e tā hifo ia, 'o laku ki he afi." ¹⁰ Pea fehu'i 'ae kakai kiate ia, 'o pehē, "Ko e hā nai te mau fai?" ¹¹ Pea lea ia, 'o pehēange kiate kinautolu, "Ko ia 'oku ma'u 'ae kofutu'a 'e ua, ke ne foaki kiate ia 'oku 'ikai ma'u; pea ko ia 'oku ma'u 'ae me'a kai, ke fai pehē *foki*." ¹² Pea ha'u foki 'ae kau tānaki tukuhau ke papitaiso, 'onau pehē kiate ia, "'Eiki, ko e hā te mau fai?" ¹³ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "'Oua na'a mou ma'u 'o lahi 'i he me'a kuo tu'utu'uni ma'amoutolu." ¹⁴ Pea fehu'i foki 'e he kau tau kiate ia, 'o pehē; "Pea ko e hā te mau fai?" Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "'Oua na'a fai fakamālohi ki ha taha, pea 'oua na'a lohiaki'i; pea mou fiemālie 'i ho'omou totongi." ¹⁵ Pea na'e lolotonga 'ae 'amanaki 'ae kakai, mo nau fifili kotoa pē 'i honau loto kia Sione, pe ko e Kalaisi ia pe 'ikai; ¹⁶ Pea lea 'a Sione, 'o ne pehēange kiate kinautolu kotoa pē, "Ko e mo'oni 'oku ou papitaiso 'aki 'akimoutolu 'ae vai; ka 'oku ha'u 'ae tokotaha 'oku mālohi 'iate au, pea 'oku 'ikai taau mo au ke u vete 'ae nono'o 'o hono topuva'e: pea 'e papitaiso 'aki 'e ia 'akimoutolu 'ae Laumālie Mā'oni'oni mo e afi: ¹⁷ 'Oku 'i hono nima 'a hono fohe, pea te ne fakama'a 'aupito hono haha'anga, pea 'e ia 'ae kafukafu 'aki 'ae afi ta'emate."

¹⁸ ¶ Pea lahi 'ae me'a kehekehe na'a ne malanga'aki 'i he'ene enginaki ki he kakai. ¹⁹ Ka na'e valoki 'e ia 'a Helota ko e tu'i, koe'uhi ko Helotiasi ko e uaifi 'o hono tokoua ko Filipe, pea mo e kovi kotoa pē ne fai 'e Helota. ²⁰ Pea ne fakalahi 'aki 'ae me'a ni kotoa pē, 'a 'ene fakahū 'a Sione ki he fale fakapōpula.

²¹ ¶ Pea kuo papitaiso 'ae kakai kotoa pē, pea pehē, ne papitaiso foki mo Sisu, pea 'i he'ene lotu, ne mato'o 'ae langi, ²² Pea maliu hifo 'ae Laumālie Mā'oni'oni kiate ia 'o hangē ko e sino 'oe lupe, pea hoko mai mo e le'o mei he langi, 'o pehē, "Ko hoku 'Alo 'ofa'anga koe; 'oku ou fiemālie lahi 'iate koe."

²³ ¶ Pea kuo tolungofulu nai 'ae ta'u 'o Sisu, 'aia (na'e ui) ko e foha 'o Siosefa, 'aia ko e foha 'o Helai, ²⁴ Ko e foha ia 'o Matati, ko e foha ia 'o Livai, ko e foha ia 'o Melikai, ko e foha ia 'o Sana, ko e foha ia 'o Siosefa, ²⁵ Ko e foha ia 'o Matatiasi, ko e foha ia 'o Emosi, ko e foha ia 'o Neumi, ko e foha ia 'o Esilai, ko e foha ia 'o Naki, ²⁶ Ko e foha ia 'o Mati, ko e foha ia 'o Matatiasi, ko e foha ia 'o Semiai, ko e foha ia 'o Siosefa, ko e foha ia 'o Siuta, ²⁷ Ko e foha ia 'o Soana, ko e foha ia 'o Lisa, ko e foha ia 'o Solopepeli, ko e foha ia 'o Saletieli, ko e foha ia 'o Nilai, ²⁸ Ko e foha ia 'o Milikai, ko e foha ia 'o 'Atai, ko e foha ia 'o Kosami, ko e foha ia 'o Elimotami, ko e foha ia 'o 'Ea, ²⁹ Ko e foha ia 'o Sose, ko e foha ia 'o 'Eliesa, ko e foha ia 'o Solimi, ko e foha ia 'o Matati, ko e foha ia 'o Livai, ³⁰ Ko e foha ia 'o Simione, ko e foha

ia 'o Siuta, ko e foha ia 'o Siosefa, ko e foha ia Sonani, ko e foha ia 'o Iliakimi, ³¹ Ko e foha ia 'o Melia, ko e foha ia 'o Menani, ko e foha ia 'o Matata, ko e foha ia 'o Netani, ko e foha ia 'o Tevita, ³² Ko e foha ia 'o Sese, ko e foha ia 'o Opeti, ko e foha ia 'o Poasi, ko e foha ia 'o Salimoni, ko e foha ia 'o Neasoni, ³³ Ko e foha ia 'o Aminitape, ko e foha ia 'o Elami, ko e foha ia 'o Esiloni, ko e foha ia 'o Felesi, ko e foha ia 'o Siuta, ³⁴ Ko e foha ia 'o Sēkope, ko e foha ia 'o Aisake, ko e foha ia 'o Epalahame, ko e foha ia 'o Tela, ko e foha ia 'o Nekoā, ³⁵ Ko e foha ia 'o Seluki, ko e foha ia 'o Lekoa, ko e foha ia 'o Feleki, ko e foha ia 'o Hepa, ko e foha ia 'o Sala, ³⁶ Ko e foha ia 'o Kēnani, ko e foha ia 'o Afakisati, ko e foha ia 'o Semi, ko e foha ia 'o Noa, ko e foha ia 'o Lemeki, ³⁷ Ko e foha ia 'o Metusela, ko e foha ia 'o Inoke, ko e foha ia 'o Seleti, ko e foha ia 'o Melilieli, ko e foha ia 'o Kēnani, ³⁸ Ko e foha ia 'o Inosi, ko e foha ia 'o Seti, ko e foha ia 'o Atama, ko e foha ia 'oe 'Otua.

4

1 Ko e 'ahi'ahi mo e 'aukai 'a Kalaisi. 13 'Oku ne ikuna 'ae tēvolo: 14 'Oku fua malanga. 16 'Oku ofo 'ae kakai 'o Nāsaleti 'i he'ene malanga. 33 'Oku ne fakamo'ui 'ae tokotaha na'e ulusino ai 'ae tēvolo, 38 Mo e fa'ē 'ae uai'fi 'o Pita, 40 Mo e mahaki kehekehe. 41 'Oku fakamo'oni 'ae kau tēvolo kia Kalaisi, pea ne valoki ai kiate kinautolu. 43 'Oku malanga 'i he ngaahi kolo.

¹ Na'e liu mai 'a Sisu mei Sioatani, kuo fonu 'i he Laumālie Mā'oni'oni, pea na'e tataki ia 'e he Laumālie ki he toafa. ² Pea 'ahi'ahi'ia 'e he tēvolo 'i he 'aho 'e fāngofulu. Pea ko e ngaahi 'aho ko ia na'e 'ikai te ne kai ai ha me'a: pea hili ia, na'a ne fiekaia. ³ Pea pehē 'e he tēvolo kiate ia, "Kapau ko e 'Alo koe 'oe 'Otua, fekau ki he maka ni ke liliu ko e mā." ⁴ Pea leange 'a Sisu kiate ia, 'o pehē, "Kuo tohi, "E 'ikai mo'ui 'ae tangata 'i he mā pe, ka 'i he folofola kotoa pē 'ae 'Otua.'" ⁵ Pea na'e 'ave ia 'e he tēvolo ki he mo'unga mā'olunga, 'o fakahā fakafokifā pe kiate ia 'ae ngaahi pule'anga kotoa pē 'o māmani. ⁶ Pea na'e pehē 'e he tēvolo kiate ia, "Te u 'atu mo'ou 'ae mālohi ni kotoa pē, mo hono nāunau: he kuo tuku mai ia kiate au; pea 'oku ou foaki ia ko 'eku fa'iteliha. ⁷ Ko ia kapau te ke hū kiate au, 'e 'o'ou ia kotoa pē." ⁸ Pea leange 'a Sisu, 'o ne pehē kiate ia, "Sētane, ke ke 'alu ki hoku tu'a; he kuo tohi, 'Ke ke hū kia Sihova ko ho 'Otua, pea ko ia pe te ke tauhi.'" ⁹ Pea ne 'omi ia ki Selūsalema, 'o ne tuku ia ki he tu'a falelotu lahi, pea pehē kiate ia, "Kapau ko e 'Alo koe 'oe 'Otua, fakatō koe 'i heni ki lalo: ¹⁰ He kuo tohi,

"E fekau 'e ia 'ene kau 'āngelo kiate koe, ke nau tauhi'i koe;

¹¹ Pea,

'Te nau hapahapai koe,

telia na'a tou'ia ho va'e 'i ha maka.' "

¹² Pea leaange 'a Sisu, 'o ne pehē kiate ia, "Ka kuo pehē, "Oua te ke 'ahi'ahi kia Sihova ko ho 'Otua.' "

¹³ Pea kuo faka'osi 'e he tēvolo 'ae 'ahi'ahi kotoa pē, na'e 'alu ia 'iate ia 'o fuoloa si'i.

¹⁴ ¶ Pea foki atu 'a Sisu ki Kāleli, 'i he mālohi 'oe Laumālie: pea na'e mafola hono ongoongo ki he potu fonua ko ia kotoa pē. ¹⁵ Pea ako ia 'i honau ngaahi falelotu, pea fakamālō ai 'ae kakai fulipē. ¹⁶ Pea ha'u ia ki Nāsaleti, 'aia na'e tupu ai ia: pea hū ia ki he falelotu 'i he 'aho Sāpate, 'o hangē ko 'ene fa'a fai, pea tu'u hake ke lautohi. ¹⁷ Pea na'e 'atu kiate ia 'ae tohi 'ae palōfita ko 'Isaia. Pea 'i he'ene folahi 'ae tohi, na'a ne 'ilo 'ae potu kuo tohi ai, 'o pehē,

¹⁸ "Oku 'iate au 'ae Laumālie 'o Sihova,
Koe'uhi kuo ne fakanofu au ke u malanga'aki 'ae ongoon-
golelei ki he masiva;

Kuo ne fekau au ke fakamo'ui 'ae loto mafesi,
Ke malanga'aki 'ae huhu'i ki he kau pōpula,
Mo e faka'ā 'oe kui,
Ke veteange 'akinautolu kuo lavea,
¹⁹ Ke malanga'aki 'ae ta'u lelei 'o Sihova."

²⁰ Pea ne takai 'e ia 'ae tohi, 'o 'ange ki he tauhi, pea nofo hifo. Pea sio fakamama'u kiate ia 'ae mata 'okinautolu kotoa pē na'e 'i he falelotu. ²¹ Pea ne fua lea ia kiate kinautolu, "Kuo fakamo'oni 'i he 'aho ni 'ae tohi ko eni 'i homou telinga." ²² Pea na'a nau fakamālō kotoa pē kiate ia, 'onau ofo 'i he ngaahi lea mālie na'e 'alu atu 'i hono fofonga. Pea na'a nau pehē, "Ikai ko e foha eni 'o Siosefa?"

²³ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ka ko e mo'oni te mou lea 'aki 'ae fakatātā ni kiate au, 'Faito'o, fakamo'ui koe:' pea ko ia kotoa pē kuo mau fanongo kuo fai 'i Kapaneume, fai foki 'i heni 'i ho fonua." ²⁴ Pea pehē 'e ia, "Ko e mo'oni 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'Oku 'ikai ha palōfita 'e 'ofeina 'i hono fonua. ²⁵ Ka 'oku ou tala mo'oni atu kiate kimoutolu, na'e tokolahi 'ae fefine kuo mate honau husepāniti 'i 'Isileli, 'i he ngaahi 'aho 'o 'Ilaisiā, 'i he lolotonga 'ae tāpuni 'oe langi, 'i he ta'u 'e tolu mo e māhina 'e ono, pea na'e hongelahi 'ae fonua kotoa; ²⁶ Ka na'e 'ikai fekau 'a 'Ilaisiā ki ha taha 'iate kinautolu, ka ki he fefine kuo mate hono husepāniti 'i Salepita 'i Saitoni. ²⁷ Pea na'e tokolahi 'ae kilia 'i 'Isileli, 'i he kuonga 'o 'Ilaisiā ko e palōfita; ka na'e 'ikai ke fakama'a ha taha 'iate kinautolu, ka ko Neamani ko e Silia." ²⁸ Pea ko kinautolu kotoa pē na'e 'i he falelotu, na'a nau mātu'aki lili 'i he'enu fanongo ki he ngaahi me'a ni, ²⁹ 'O nau tutu'u, pea kapusi ia kitua'ā kolo, 'o tataki ia ki he matanga 'oe mo'unga 'aia na'e tu'u ai 'enu kolo, koe'uhi ke nau lī ia 'i he lilifa ki lalo. ³⁰ Ka na'e 'alu ia mei honau lolotonga, pea mole atu ia, ³¹ 'O ne 'alu hifo ki

Kapaneume, ko e kolo 'o Kāleli, 'o ne ako kiate kinautolu 'i he ngaahi 'aho Sāpate. ³² Pea na'a nau ofo 'i he'ene akonaki he na'e lea ia 'i he mālohi.

³³ ¶ Pea na'e 'i he falelotu 'ae tangata, na'e 'iate ia 'ae laumālie 'oe tēvolo 'uli, pea na'e kalanga ia, 'o le'o lahi, ³⁴ 'O pehē, "E Sisu 'o Nāsaleti, tuku ai pe; ko e hā 'akimautolu kiate koe? Kuo ke ha'u ke faka'auha 'akimautolu? 'Oku ou 'ilo koe; ko e tokotaha mā'oni'oni 'oe 'Otua." ³⁵ Pea lolomi ia 'e Sisu, 'o pehē, "Ke ke fakalongo pe, pea ke ha'u kitu'a 'iate ia." Pea kuo lī 'ae tangata 'e he tēvolo ki he ha'oha'onga pea ha'u ia kitu'a 'iate ia, pea na'e 'ikai te ne fakamamahi kiate ia. ³⁶ Pea na'a nau ofo lahi ai kotoa pē, 'onau fepehē'aki, "Ko e hā 'ae akonaki ni! He 'oku ne fekau 'i he pule mo e mālohi ki he kau laumālie 'uli, pea 'oku nau ha'u kitu'a." ³⁷ Pea na'e mafola hono ongoongo ki he potu kotoa pē 'oe fonua ko ia.

³⁸ ¶ Pea na'e tu'u hake ia, mei he falelotu, 'o hū ki he fale 'o Saimone. Pea ko e fa'ē 'ae uaifi 'o Saimone kuo pukea 'i he mofi lahi; pea na'a nau kole kiate ia koe'uhi ko ia. ³⁹ Pea na'a ne tu'u hake kiate ia, 'o ta'ofi 'ae mofi, pea mahu'i ia: ka ka tu'u leva ia, 'o tauhi 'akinautolu.

⁴⁰ ¶ Pea kuo tō 'ae la'ā, pea ko kinautolu kotoa pē na'e ai ha'anau mahaki 'i he mahaki kehekehe, na'e 'omi 'akinautolu kiate ia; pea ne hilifaki hono nima kiate kinautolu taki taha, 'o fakamo'ui 'akinautolu. ⁴¹ Pea ha'u kitu'a 'ae kau tēvolo mei he tokolahi, 'onau kalanga, 'o pehē, "Ko koe 'ae Kalaisi ko e 'Alo 'oe 'Otua." Pea ne lolomi 'akinautolu ke 'oua 'e fakahā 'oku nau 'ilo ia ko e Kalaisi. ⁴² Pea kuo 'aho, pea 'alu ia, 'o nofo 'i ha potu lala: pea kumi ia 'e he kakai, 'onau omi kiate ia, pea na'a nau ta'ofia ia, ke 'oua na'a ne 'alu 'iate kinautolu. ⁴³ Ka na'e pehē 'e ia kiate kinautolu, "Oku totonu ke u malanga'aki 'ae pule'anga 'oe 'Otua ki he ngaahi kolo kehe foki he ko ia kuo fekau ai au." ⁴⁴ Pea malanga 'e ia 'i he ngaahi falelotu 'o Kāleli.

5

1 'Oku ako 'e Kalaisi mei he vaka 'o Pita: 4 'I he ma'u 'ae ika lahi na'a ne fakahā 'e toutai tangata 'a Pita: 12 'Oku ne fakama'a 'ae kilia: 16 Ko 'ene lotu 'i he toafa: 18 Ko e fakamo'ui 'ae taha 'i he mahaki tete: 27 'Oku ne ui 'a Mātiu ko e tānaki tukuhau: 29 'Oku kai 'a Sisu mo e angahala, he ko e faito'o ki he laumālie: 34 Ko 'ene fakahā 'ae 'aukai mo e mamahi 'ae kau 'apose'tolo 'oka 'alu ia 'iate kinautolu: 36 Mo e fakatātā 'ae kau ākongā vaivai ki he ngaahi hina mo e kofu motu'a.

¹ Pea pehē, 'i he'ene tu'u 'i he matātahi 'o Kenesaleti, na'e lolofi mai kiate ia 'ae kakai ke fanongo ki he folofola 'ae 'Otua.

² Pea mamata ia ki he vaka 'e ua 'oku toka 'i he ve'e ano: ka kuo 'alu mei ai 'ae kau toutai ika, 'onau fō honau ngaahi kupenga.

³ Pea heka ia ki he vaka 'e taha, 'aia na'e 'o Saimone, pea ne

kole kiate ia ke tukutuku si'i mei 'uta. Pea na'e nofo hifo ia, 'o akonaki ki he kakai mei he vaka.

⁴ ¶ Pea kuo hili 'ene lea, pea pehē 'e ia kia Saimone, "Ma'u atu ki he loloto, pea 'a'au homou ngaahi kupenga koe'uhi kae fusi hake." ⁵ Pea lea 'a Saimone, 'o pehēange kiate ia, "Eiki, kuo mau ngāue 'anepō 'o 'aho, ka na'e 'ikai ma'u ha me'a: ka 'i ho'o fekau te u 'a'au 'ae kupenga." ⁶ Pea kuo nau fai ia, pea nau ma'u 'ae ngaahi ika 'o lahi 'aupito: pea kamata mahae honau kupenga. ⁷ Pea nau ta'alo ki he'enau kaunga *toutai ika* 'i he vaka 'e taha, ke nau ha'u 'o tokoni 'akinautolu. Pea na'a nau omi, 'o fakapito 'ae vaka fakatou'osi, pea na kamata ngalo hifo. ⁸ Pea kuo mamata 'a Saimone Pita, pea fakatōmapē'e ia ki he tui 'o Sisu, 'o ne pehē, "E 'Eiki, 'alu 'iate au; he ko e tangata angahala au." ⁹ He na'e ofo ia, mo kinautolu kotoa pē na'e 'iate ia, 'i he ngaahi ika kuo ma'u: ¹⁰ Pea pehē foki 'a Semisi, mo Sione ko e ongo foha 'o Sepeti, ko e kaunga toutai mo Saimone. Pea pehē 'e Sisu kia Saimone, "Oua 'e manavahē; ngata heni te ke *toutai* tangata." ¹¹ Pea kuo 'omi honau ongo vaka ki 'uta, na'a nau li'aki kotoa pē, 'o muimui kiate ia.

¹² ¶ Pea na'e lolotonga 'ene 'i he kolo 'e taha, pea vakai, ko e tangata kuo fonu 'i he kilia: pea ne mamata kia Sisu, mo tō fakafo'ohifo, 'o kole kiate ia, 'o pehē, "Eiki, kapau ko ho loto 'oku ke fa'a fakama'a au." ¹³ Pea mafao 'e ia hono nima, 'o ala ki ai mo ne pehē, "Ko hoku loto: ke ke ma'a koe." Pea mahu'i leva 'iate ia 'ae kilia. ¹⁴ Pea ne fekau ia, "Ke 'oua na'a tala ki ha taha: kae 'alu, 'o fakahā koe ki he taula'eiki, mo ke 'ange koe'uhi ko ho'o fakama'a, 'o fakatatau *mo ia* na'e fekau 'e Mōsesē, ko e fakamo'oni kiate kinautolu." ¹⁵ Ka na'e 'āsili ai 'ae mafola 'a hono ongoongo: pea na'e fakataha 'ae kakai tokolahi 'aupito ke fanongo, pea koe'uhi ke ne fakamo'ui 'akinautolu 'i honau ngaahi mahamahaki.

¹⁶ ¶ Pea na'e 'alu ia *mei ai* ki he toafa, 'o lotu ai. ¹⁷ Pea pehē, ko e 'aho 'e taha, 'i he'ene akonaki, na'e nofo ai 'ae kau Fālesi mo e kau akonaki 'i he fono, kuo nau omi mei he potu kakai kotoa pē 'o Kāleli, mo Siutea, mo Selūsalema: pea na'e 'i ai 'ae mālohi 'oe 'Eiki ke fakamo'ui 'akinautolu.

¹⁸ ¶ Pea vakai, na'e 'omi 'e he kau tangata 'ae tangata 'i *hono* mohenga kuo pukea 'i he mahaki tete: pea na'a nau feinga pe fēfee'i hono lava mai ki loto, ke tuku 'i hono 'ao. ¹⁹ Pea kuo 'ikai te nau 'ilo pe fēfee'i hono lava mai ki loto, koe'uhi ko e kakai, na'a nau 'ohake ia kitu'a fale, 'o tukutuku hifo ia 'i he 'ato 'i he mohenga ki he ha'oha'onga, 'i he 'ao 'o Sisu. ²⁰ Pea kuo mamata 'e ia ki he'enau tui, pea ne pehē kiate ia, "Tangata, kuo fakamolemole kiate koe ho'o ngaahi angahala." ²¹ Pea fakakaukau leva 'ae kau tangata tohi mo e kau Fālesi, 'onau pehē, "Ko hai eni 'oku ne lea fie 'Otua? Ko

hai te ne fa'a fakamolemole 'ae angahala, ka ko e 'Otua pe?"
²² Ka kuo 'ilo 'e Sisu 'enau mahalo, pea lea ia, 'o pehēange kiate kinautolu, "Ko e hā 'oku mou femahalo'aki ai 'i homou loto?"
²³ He 'oku faingofua 'a fē, ke lea, 'Kuo fakamolemole kiate koe ho'o ngaahi angahala;' pe ko e lea, 'Tu'u hake 'o 'alu?'
²⁴ Ka koe'uhi ke mou 'ilo 'oku 'i he Foha 'oe tangata 'ae mālohi 'i māmani ke fakamolemole 'ae angahala," (pea pehē 'e ia ki he mahaki tete,) "Oku ou pehē atu kiate koe, Tu'u hake, 'o to'o ho mohenga, pea ke ke 'alu ki ho fale."
²⁵ Pea na'e tu'u hake leva ia 'i honau 'ao, pea ne to'o mai 'aia na'e tokoto ai, 'o 'alu ki hono fale, mo fakamālō ki he 'Otua.
²⁶ Pea nau ofo ai kotoa pē, mo nau fakamālō ki he 'Otua, pea fonu 'i he manavahē, 'onau pehē, "Kuo tau mamata 'i he 'aho ni ki he ngaahi me'a fo'ou!"

²⁷ ¶ Pea hili 'ae ngaahi me'a ni, pea 'alu atu ia, 'o ne mamata ki he tangata tātaki tukuhau, ko Livai hono hingoa, 'oku nofo ia 'i he tukuhau'anga; pea ne pehē kiate ia, "Muimui 'iate au."
²⁸ Pea tukuange 'e ia 'ae me'a kotoa pē, 'o tu'u hake, pea muimui 'iate ia.
²⁹ Pea na'e fai 'e Livai 'ae kātōanga lahi kiate ia 'i hono fale: pea na'e nofo mo kinautolu 'ae kau tātaki tukuhau tokolahi, mo e kakai ni'ihī.
³⁰ Ka na'e lāunga honau kau tangata tohi mo e kau Fālesi ki he'ene kau ākonga, 'onau pehē, "Ko e hā 'oku mou kai mo inu fakataha ai mo e kau tātaki tukuhau mo e angahala?"
³¹ Pea leaange 'a Sisu, 'o pehē kiate kinautolu, "'Oku 'ikai 'aonga 'ae faito'o kiate kinautolu 'oku mālōlō; ka ki he mahaki.
³² Na'e 'ikai te u ha'u ke ui 'ae mā'oni'oni, ka ko e angahala ke fakatomala."

³³ ¶ Pea nau pehē kiate ia, "Ko e hā 'oku fa'a 'aukai mo lotu ai 'ae kau ākonga 'a Sione, mo kinautolu foki 'oe kau Fālesi; ka 'oku kai mo inu 'akinautolu 'oku 'o'ou."
³⁴ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Te mou fa'a pule ke 'aukai 'ae kāinga 'oe tangata ta'ane, 'i he kei 'iate kinautolu 'ae tangata ta'ane?"
³⁵ Ka 'e hoko 'ae ngaahi 'aho 'e 'ave ai 'ae tangata ta'ane 'iate kinautolu, pea ko e ngaahi 'aho ko ia te nau toki 'aukai ai."

³⁶ ¶ Pea lea 'aki foki 'e ia 'ae fakatātā kiate kinautolu; "'Oku 'ikai ha taha te ne monomono 'aki 'ae kofu motu'a ha konga 'oe kofu fo'ou; ka pehē, 'e hae ia 'e he me'a fo'ou, kae'uma'ā 'oku 'ikai fai tatau 'ae konga fo'ou mo e motu'a kofu.
³⁷ Pea 'oku 'ikai ha taha te ne 'utu 'ae uaine fo'ou ki he ngaahi hina 'oku motu'a; telia na'a hae 'e he uaine fo'ou 'ae ngaahi hina, pea tafe, pea maumau 'ae ngaahi hina.
³⁸ Kae 'utu 'ae uaine fo'ou ki he ngaahi hina fo'ou; pea tolonga ai fakatou'osi.
³⁹ 'Oku 'ikai foki ha tangata kuo inu 'i he uaine motu'a pea fili leva ia ki he uaine fo'ou; he 'oku ne pehē, "Oku lelei lahi 'a e uaine motu'a.' "

6

1 'Oku valoki'i 'e Kalaisi 'ae kau Fālesi 'i he'enau lau ki he Sāpate: 13 'Oku ne fili 'ae kau 'aposetolo 'e toko hongofulu ma toko ua: 17 'Oku fakamo'ui 'ae mahaki: 20 'Oku ne malanga ki he kau ākongā he 'ao 'oe kakai: 27 Pe fēfē 'etau 'ofa ki hotau ngaahi fili: 46 Ke talangofua 'i he'etau fanongo ki he lea: telia na'a tau hinga 'i he 'ahi'ahi, 'o hangē ko e fale kuo langa ta'ehanotu'unga.

1 Pea ko eni, na'e ai ha Sāpate, na'e 'alu ia 'i he ngaahi ngoue uite; pea toli 'e he'ene kau ākongā 'ae fua 'oe uite, 'o momosi 'i honau nima mo nau kai. 2 Pea na'e pehē 'e he ni'ihi 'oe Fālesi kiate kinautolu, "Ko e hā 'oku mou fai ai 'aia 'oku 'ikai ngofua ke fai 'i he 'aho Sāpate?" 3 Pea leaange 'a Sisu, 'o pehē kiate kinautolu, "Na'e 'ikai te mou lau 'aia na'e fai 'e Tevita, 'i he'ene fiekaia, mo kinautolu na'e 'iate ia; 4 'A 'ene hū ki he fale 'oe 'Otua, pea ne to'o 'o kai 'ae mā 'oe 'ao, pea 'ange foki kiate kinautolu na'e 'iate ia; 'aia 'oku 'ikai ngofua ke kai ai ka ko e kau taula'eiki pe?" 5 Mo ne pehē kiate kinautolu, "Ko e Foha 'oe tangata ko e 'Eiki foki ia 'oe Sāpate."

6 ¶ Pea 'i he hoko ki he Sāpate foki 'e taha, na'e hū ia ki he falelotu 'o ako ai: pea na'e 'i ai 'ae tangata kuo mate hono nima to'omata'u. 7 Pea lamasi ia 'e he kau tangata tohi mo e kau Fālesi, pe te ne fakamo'ui ia 'i he 'aho Sāpate; koe'uhi ke nau 'ilo ha me'a ke talakovi'i ai ia. 8 Ka na'e 'ilo 'e ia 'enau mahalo, pea ne pehē ki he tangata na'e nima mate, "Tu'u hake, 'o tu'u mai ki lotu. Pea na'e tu'u hake ia, 'o tu'u 'i ai." 9 Pea toki pehē atu 'e Sisu kiate kinautolu, "Te u fehu 'i kiate kimoutolu ki he me'a 'e taha; Ko e hā 'oku ngofua ke fai 'i he 'aho Sāpate, ko e lelei pe ko e kovi! Ko e fakamo'ui pe ko e tāmata'i?" 10 Pea na'e vakai folia 'e ia 'akinautolu kotoa pē, pea pehē 'e ia ki he tangata, "Mafao atu ho nima." Pea ne fai ia: pea mo'ui hono nima 'o hangē ko hono nima 'e taha. 11 Ka na'e mātu'aki lili 'akinautolu: 'onau fakakaukau pe ko e hā te nau fai kia Sisu.

12 ¶ Pea pehē, 'i he ngaahi 'aho ko ia na'e 'alu hake ia ki ha mo'unga ke lotu, pea lotu ai pe ia ki he 'Otua 'i he pō 'o 'aho. 13 Pea kuo 'aho hake, pea ne ui kiate ia 'a 'ene kau ākongā; pea na'a ne fili 'iate kinautolu 'ae toko hongofulu ma toko ua, 'aia foki na'a ne fakahingoa ko e kau 'aposetolo; 14 Ko Saimone, (na'a ne fakahingoa ko Pita,) mo 'Anitelū ko hono tokoua, mo Semisi, mo Sione, mo Filipe, mo Pātolomiu, 15 Mo Mātiu, mo Tōmasi, mo Semisi ko e foha 'o 'Alefiusi, mo Saimone 'oku ui ko Selote, 16 Mo Siutasi ko e tokoua 'o Semisi, mo Siutasi 'Isikaliote, 'aia foki ko e lavaki.

17 ¶ Pea na'e 'alu hifo ia mo kinautolu, 'o tu'u 'i he potu tafangafanga, fakataha mo 'ene kau ākongā, pea na'e ha'u 'ae kakai tokolahi 'aupito mei Siutea kotoa pē mo Selūsalema,

mo e matātahi 'o Taia mo Saitoni, ke nau fanongo kiate ia, mo mo'ui mei honau ngaahi mahaki; ¹⁸ Pea mo kinautolu na'e mamahi 'i he kau laumālie 'uli: pea na'e fakamo'ui 'akinautolu. ¹⁹ Pea holi 'ae kakai kotoa pē ke nau ala kiate ia: he na'e 'alu 'iate ia 'ae mālohi, 'o fakamo'ui kotoa pē.

²⁰ ¶ Pea tangaki hake 'e ia hono mata ki he'ene kau ākonga, 'o ne pehē,

“Oku monū'ia 'akimoutolu 'oku masiva;
He 'oku 'omoutolu 'ae pule'anga 'oe 'Otua.

²¹ “Oku monū'ia 'akimoutolu 'oku fiekaia ni:
Koe'uhi 'e fakamākona 'akimoutolu.

'Oku monū'ia 'akimoutolu 'oku tangi ni:
He te mou kata.

²² “Oku monū'ia 'akimoutolu 'oka fehi'a 'ae kakai kiate kimoutolu, Mo fakamavahe'i 'akimoutolu *meiate kinautolu*, 'O taukae *kiate kimoutolu*, Pea lī kitu'a homou hingoa 'o hangē ko e kovi, Koe'uhi ko e Foha 'oe tangata.

²³ Mou fiefia 'i he 'aho ko ia, Pea hopohopo 'i he fiefia: Vakai, he 'oku lahi ho'omou totongi 'i he langi: He na'e fai pehē 'enau ngaahi tamai ki he kau palōfita.

²⁴ “Kae mala'ia 'akimoutolu 'oku koloa'ia!
He kuo mou ma'u ho'omou fiemālie.

²⁵ “E mala'ia 'akimoutolu 'oku mākona!
He te mou fiekaia.

'E mala'ia 'akimoutolu 'oku kata ni!
He te mou tangi mo tangilāulau.

²⁶ “E mala'ia 'akimoutolu 'oka lau'i lelei 'akimoutolu 'e he kakai kotoa pē!

He na'e fai pehē 'a 'enau ngaahi tamai ki he kau palōfita kākā.

²⁷ ¶ “Ka 'oku ou tala atu kiate kimoutolu 'oku fanongo, 'ofa ki homou ngaahi fili, fai lelei kiate kinautolu 'oku fehi'a kiate kimoutolu. ²⁸ Tāpuaki'i 'akinautolu 'oku kape'i 'akimoutolu, pea hūfia 'akinautolu 'oku fakakovi'i 'akimoutolu. ²⁹ Pea ko ia 'oku ne sipi'i koe 'i ho kou'ahe 'e taha, fulihi *kiate ia ho kou'ahe* 'e taha; pea mo ia 'oku ne 'ave ho pulupulu, 'oua na'a ta'ofi *ene* 'ave mo ho kofutu'a. ³⁰ Foaki kiate ia fulipē 'oku kole kiate koe; pea ko ia 'oku ne 'ave ho'o koloa 'oua na'a *toe kole ia*. ³¹ Pea ko ia te mou loto ke fai 'e he kakai kiate kimoutolu, ko ia pe foki te mou fai kiate kinautolu.

³² “He kapau 'oku mou 'ofa kiate kinautolu *pe* 'oku 'ofa mai kiate kimoutolu, ko e hā 'ae fakafeta'i 'oku mou ma'u? He 'oku 'ofa mai 'ae kau angahala kiate kinautolu 'oku 'ofa ange kiate kinautolu. ³³ Pea kapau 'oku mou fai lelei kiate kinautolu *pe* 'oku fai lelei kiate kimoutolu, ko e hā 'ae fakafeta'i 'oku mou ma'u? He 'oku fai pehē 'e he kau angahala. ³⁴ Pea kapau 'oku mou 'atu me'a *kiate kinautolu pe* 'oku mou 'amanaki ke ma'u

mei ai, ko e hā 'ae fakafeta'i te mou ma'u? He 'oku 'atu me'a 'ae kau angahala ki he kau angahala, ke *toe* ma'u hono tatau. ³⁵ Ka mou 'ofa ki homou ngaahi fili, pea fai lelei, mo 'atu me'a, 'i he ta'e amanaki ke toe ma'u; pea 'e lahi ai ho'omou totongi pea 'e ui 'akimoutolu ko e fānau 'ae Fungani Mā'olunga: he 'oku angalelei ia ki he ta'efakafeta'i pea mo e kovi.

³⁶ Ko ia mou manava'ofa,
 'o hangē foki ko e manava'ofa 'a ho'omou Tamai.

³⁷ "Oua 'e fakamaau,
 pea 'e 'ikai fakamaau'i 'akimoutolu:

'oua na'a fakahalaia,
 pea 'e 'ikai fakahalaia 'akimoutolu:

mou fakamolemole,
 pea 'e fakamolemolea 'akimoutolu:

³⁸ Foaki, pea 'e foaki ia kiate kimoutolu; ko e fua lahi, kuo fa'o lolo hifo, 'o lulu fakataha, pea fonu mahuohua, 'e 'atu ki homou fatafata. He ko e fuofua ko ia te mou fua 'aki, 'e toe fua 'aki ia kiate kimoutolu." ³⁹ Pea na'a ne lea 'aki 'ae fakatātā kiate kinautolu, "E fa'a taki 'e he kui 'ae kui? 'Ikai te na tō fakatou'osi ki he luo?" ⁴⁰ 'Oku 'ikai lahi hake 'ae ākongā 'i he'ene akonaki: ka ko ia kotoa pē 'oku haohaoa 'e hangē ia ko 'ene akonaki. ⁴¹ "Pea ko e hā 'oku ke tokanga ai ki he malamala'i 'akau 'i he mata 'o ho kāinga, ka 'oku 'ikai te ke 'ilo 'ae fu'u 'akau 'oku 'i ho mata? ⁴² Pea 'e fēfē ha'o fa'a pehē ki ho kāinga, 'Kāinga, tuku mai ke u to'o 'ae malamala'i 'akau 'oku 'i ho mata,' ka 'oku 'ikai te ke 'ilo 'ae fu'u 'akau 'oku 'i ho mata? Ko e mālualoi koe, tomu'a lī 'ae fu'u 'akau mei ho mata, pea te ke toki 'ilo totonu ke to'o mai 'ae malamala'i 'akau mei he mata 'o ho kāinga. ⁴³ "He 'oku 'ikai ha 'akau lelei 'e tupu ai 'ae fua kovi; pe ha 'akau kovi 'e tupu ai 'ae fua lelei. ⁴⁴ He 'oku 'ilo 'ae 'akau kotoa pē 'i hono fua 'o'ona. He 'oku 'ikai toli 'e he kakai 'ae fiki 'i he 'akau talatala, pe ko e fua 'oe vaine 'i he talatala āmoa. ⁴⁵ 'Oku 'omi 'e he tangata angalelei 'aia 'oku lelei mei he koloa lelei 'i hono loto; pea 'oku 'omi 'e he tangata angakovi 'aia 'oku kovi mei he koloa kovi 'i hono loto: he 'oku lea 'a hono ngutu mei he me'a lahi 'oe loto.

⁴⁶ ¶ "Pea ko e hā 'oku mou ui ai au, "Eiki, 'Eiki,' kae 'ikai fai 'ae ngaahi me'a 'oku ou tala? ⁴⁷ Pea ko ia fulipē 'oku ha'u kiate au, 'o fanongo ki he'eku ngaahi lea, mo fai ki ai, te u fakahā kiate kimoutolu hono tatau: ⁴⁸ 'Oku tatau ia mo e tangata na'e langa 'ae fale, pea keli mā'ulalo, 'o ne ai hono tu'unga ki he *funga maka*; pea 'i he tupu 'ae vaitafe, pea 'oho mālohi 'ae vai ki he fale ko ia, na'e 'ikai ngaue ia; he na'e fokotu'u ia ki he maka. ⁴⁹ Ka ko ia 'oku fanongo, kae 'ikai fai *ki ai*, 'oku tatau ia mo e tangata na'e langa 'ae fale 'i he kekelele ta'ehatu'unga;

pea na'e 'oho mālohi 'ae vai ki ai, pea holo leva ia; pea ko e maumau 'oe fale ko ia ko e me'a lahi."

7

1 'Oku 'ilo 'e Kalaisi 'ae tui lahi ai 'eikitau: 10 'Oku fakamo'ui 'ene tamaio'eiki: 11 'Oku ne fokotu'u mo'ui mei he mate 'ae tama 'ae fefine 'o Neini kuo mate hono husepāniti: 19 Ko e tala ki he ongo tangata fekau 'a Sione: 24 'Oku ne fakahā hono loto kia Sione: 31 Ko e tala na'e 'ikai ke lelei 'ae kakai Siu 'i he anga 'a Sione pe ko Sisu: 36 'Oku ne fakahā 'i he'ene lea kia Mele Makitaline ko e kāinga ia 'oe angahala 'oku fakatomala.

1 Pea kuo faka'osi 'e ia 'a 'ene tala kotoa pē 'i he 'ao 'oe kakai, pea 'alu ia ki Kapaneume. 2 Pea na'e mahaki, 'o mei mate 'ae tamaio'eiki 'ae 'eikitau 'e taha, 'aia na'e 'ofa lahi ai ia. 3 Pea kuo fanongo ia kia Sisu, pea ne fekau 'ae kau mātu'a 'i he kakai Siu, ke fakakolekole kiate ia ke ne ha'u 'o fakamo'ui 'a 'ene tamaio'eiki. 4 Pea kuo nau omi kia Sisu, pea nau kole fakamātoato kiate ia, 'o pehē, "'Oku 'aonga ia te ke fai ki ai 'ae me'a ni: 5 He 'oku 'ofa ia ki hotau kakai, pea ko ia ia ne langa 'ae falelotu mo'omautolu." 6 Pea 'alu 'a Sisu mo kinautolu. Pea kuo hoko ia 'o vāofi mo e fale, pea fekau 'e he 'eikitau 'a hono kāinga, ke lea 'o pehē kiate ia, "'Eiki, 'oua na'a ke ongosia ange koe: he 'oku 'ikai te u 'aonga ke ke hū ki hoku fale: 7 Pea na'e 'ikai te u mahalo 'oku taau mo au ke u 'alu atu kiate koe: ka ke fai ha'o lea, pea 'e mo'ui ai 'eku tamaio'eiki. 8 He ko au ko e tangata pule'ia foki, ka 'oku ai 'ae kautau 'oku ou pule'i pea 'oku ou pehē ki ha taha, "Alu,' pea 'alu ia; pea ki ha taha, 'Ha'u,' pea ha'u ia; pea ki he'eku tamaio'eiki, 'Fai eni,' pea 'oku ne fai ia. 9 Pea ofo 'a Sisu kiate ia, 'i he'ene fanongo ki he ngaahi me'a ni, pea tafoki ia, 'o ne pehē ki he kakai na'e muimui 'iate ia, "'Oku ou tala atu kiate kimoutolu, Na'a mo 'Isileli, 'oku 'ikai te u 'ilo ai ha tui 'e pehē ni hono lahi." 10 Pea liu atu ki he fale 'akinautolu na'e fekau, 'onau 'ilo 'ae tamaio'eiki na'e mahaki kuo mo'ui ia.

11 ¶ Pea 'i he 'aho na'a na feholoji, na'e 'alu ia ki he kolo na'e ui ko Neini: pea na'e 'alu mo ia 'a 'ene kau ākonga tokolahī, mo e fu'u kakai. 12 Pea kuo ofi ia ki he matapā 'oe kolo, pea vakai, na'e fata mai kitua'ā 'ae tangata mate, ko e tama pe taha ia 'a 'ene fa'ē, pea ko e fefine ia kuo mate hono husepāniti: pea na'e 'iate ia 'ae kakai tokolahī 'oe kolo. 13 Pea kuo mamata ki ai 'ae 'Eiki, pea manava'ofa ia kiate ia, 'o ne pehē ki ai, "'Oua 'e tangi." 14 Pea ha'u ia 'o ala ki he fata: pea tu'u pe 'ae kau fata. Pea pehē 'e ia, "Talavou, 'oku ou pehē kiate koe, Tu'u hake." 15 Pea nofo hake ia 'aia na'e mate, 'o kamata lea. Pea ne 'atu ia ki he'ene fa'ē. 16 Pea pukea kotoa pē 'i he manavahē: pea nau fakamālō ki he 'Otua, 'o pehē, "Kuo tu'u hake 'ae palōfita lahi 'iate kitautolu;" pea, "Kuo 'a'ahi 'ae 'Otua ki hono kakai."

17 Pea na'e mafola 'a hono ongoongo ni 'i Siutea kotoa pē, pea mo e potu fonua kotoa pē *ko ia*.

18 ¶ Pea na'e fakahā 'e he kau ākongā 'a Sione kiate ia 'ae ngaahi me'a ni kotoa pē. 19 Pea na'e ui 'e Sione kiate ia 'ae toko ua 'o 'ene kau ākongā, 'o ne fekau 'akinaua kia Sisu, 'o ne pehē, "Ko koe ia na'e pehē 'e ha'u? Pe te mau 'amanaki ki ha taha?" 20 Pea kuo ha'u 'ae ongo tangata kiate ia, 'o na pehē, "Kuo fekau 'akimaua kiate koe 'e Sione ko e Papitaiso, 'o pehē, 'Ko koe ia na'e pehē 'e ha'u? Pe te tau 'amanaki ki ha taha?' " 21 Pea 'i he feitu'ula'ā ko ia na'a ne fakamo'ui ai 'ae tokolahi mei he ngaahi mahaki, mo e ngaahi me'a fakamamahi, pea mo e kau laumālie kovi; pea na'a ne faka'ā 'ae tokolahi na'e kui. 22 Pea *toki* lea 'a Sisu, 'o pehēange kiate kinua, "Mo ō, 'o fakahā kia Sione 'ae ngaahi me'a kuo mo mamata mo fanongo ki ai: kuo 'a 'ae kui, kuo 'eve'eva 'ae pipiki, kuo ma'a 'ae kilia, kuo ongo 'ae tuli, kuo fokotu'u 'ae mate, pea 'oku malanga'aki 'ae ongoongolelei ki he masiva. 23 Pea 'oku monū'ia ia 'aia 'e 'ikai tūkia 'iate au."

24 ¶ Pea kuo 'alu 'ae ongo tangata fekau 'a Sione, pea toki lea ia ki he kakai 'ia Sione, "Na'a mou 'alu atu ki he toafa ke mamata ki he hā? Ki ha kaho 'oku lulu'i 'e he matangi? 25 Ka na'a mou 'alu atu ke mamata ki he hā? Ki ha tangata kuo kofu'aki 'ae kofu molū? Vakai, he ko kinautolu 'oku kofu fakalaukau, mo kai lelei, 'oku 'i he fale 'oe ngaahi tu'i. 26 Ka na'a mou 'alu atu ke mamata ki he hā? Ha palōfita? 'Io, 'oku ou tala atu kiate kimoutolu. 'Oku lahi hake ia 'i he palōfita. 27 Ko ia ia kuo tohi ki ai, *'o pehē,*

'Vakai, 'oku ou fekau atu hoku fakamelomelo ke mu'omu'a 'i ho 'ao,

Ke teuteu 'e ia ho hala kiate koe.'

28 He 'oku ou tala kiate kimoutolu, 'iate kinautolu 'oku fanau'i 'e he fefine 'oku 'ikai ha palōfita lahi hake 'ia Sione ko e Papitaiso: ka ko ia 'oku si'i taha pe 'i he pule'anga 'oe 'Otua, 'oku lahi ia 'iate ia." 29 Pea ko e kakai kotoa pē na'e fanongo *kiate ia*, mo e kau tānaki tukuhau, na'a nau fakahā 'ae angatonu 'ae 'Otua, 'i he'enua papitaiso 'i he papitaiso 'a Sione. 30 Ka ko e kau Fālesi, mo e kau akonaki 'i he fono, na'a nau fakata'e'aonga 'ae finangalo 'oe 'Otua kiate kinautolu, he na'e 'ikai te nau papitaiso 'iate ia. 31 Pea pehē 'e he 'Eiki, "Te u fakatatau ki he hā 'ae kakai 'oe to'utangata ni? Pea 'oku nau tatau mo e hā? 32 'Oku nau tatau mo e tamaiki 'oku nofo 'i he potu fakatau, 'oku nau feui'aki, 'o pehē, 'Kuo mau ifi fangufangu kiate kimoutolu, Ka na'e 'ikai te mou me'e; Kuo mau hiva fakamamahi kiate kimoutolu, Ka na'e 'ikai te mou tangi.' 33 He na'e 'ikai ha'u 'a Sione ko e Papitaiso 'o kai mā mo inu uaine; pea 'oku mou pehē, "Oku 'iate ia ha tēvolo." 34 Kuo

ha'u 'ae Foha 'oe tangata 'o kai mo inu; ka mou pehē, 'Vakai, ko e tangata fa'a kai, mo fa'a inu uaine, ko e kāinga 'oe kau tānaki tukuhau mo e angahala!' ³⁵ Ka 'oku fakatonuhia 'ae poto 'e he'ene fānau kotoa pē."

³⁶ ¶ Pea na'e kole kiate ia 'ae tokotaha 'i he Fālesi ke na kai fakataha mo ia. Pea ne hū ki he fale 'oe Fālesi, 'o nofo ai ke kai. ³⁷ Pea vakai, ko e fefine na'e angahala 'i he kolo, kuo 'ilo 'e ia 'oku nofo mo kai 'a Sisu 'i he fale 'ae Fālesi, pea ne 'omi 'ae puha 'alapasita 'oe lolo. ³⁸ Pea tu'u ia 'i hono va'e mei *hono tu'a*, 'o tangi, pea kamata fufulu 'e ia hono va'e 'aki hono lo'imata, 'o ne holoholo 'aki *ia* hono lou'ulu, pea 'uma ki hono va'e, 'o tākai 'aki *ia* 'ae lolo. ³⁹ Ka kuo mamata *ki ai* 'ae Fālesi 'aia na'e kole kiate ia, pea lea ia 'i hono loto, 'o pehē, "Ka ne ko hā palōfita 'ae tangata ni, *pehē*, kuo ne 'ilo 'ae fefine ni, mo 'ene anga, 'aia 'oku ala kiate ia: he ko e angahala ia." ⁴⁰ Pea lea 'a Sisu, 'o pehēange kiate ia, "Saimone, 'oku 'iate au 'ae me'a te u lea ai kiate koe." Pea pehē 'e ia, "Eiki, folofola mai." ⁴¹ "Na'e ai 'ae tangata 'e tokotaha pea na'e totonu ke totongi kiate ia 'e he toko ua: ko e tenali 'e nimangeau 'ae tokotaha, kae nimangofulu 'ae tokotaha. ⁴² Pea kuo 'ikai ha'ana me'a ke totongi 'aki, pea ne fakamolemole *leva* 'akinaua 'osi pe. Ko ia ke ke tala mai, pe ko hai 'iate kinaua 'e 'ofa lahi kiate ia?" ⁴³ Pea lea 'a Saimone, 'o pehē, "Oku ou mahalo ko ia pe na'e lahi 'ene fakamolemole ki ai." Pea pehē 'e ia kiate ia, "Oku totonu ho'o mahalo." ⁴⁴ Pea tafoki ia ki he fefine, mo ne pehē kia Saimone, "Oku ke mamata ki he fefine ni? Na'aku hū ki ho fale, ka na'e 'ikai te ke 'omi ha vai ki hoku va'e; ka kuo fufulu 'aki 'e ia 'a hoku va'e 'ae lo'imata, mo holoholo 'aki *ia* hono lou'ulu. ⁴⁵ Na'e 'ikai te ke 'uma kiate au: ka ko e fefine ni talu 'eku hū mai mo e 'ikai tuku 'ene 'uma ki hoku va'e. ⁴⁶ Na'e 'ikai te ke pani 'aki hoku 'ulu 'ae lolo: ka kuo tākai 'e he fefine ni 'a hoku va'e 'aki 'ae lolo. ⁴⁷ Ko ia 'oku ou tala atu ai kiate koe, Ko 'ene angahala, 'aia 'oku lahi, kuo fakamolemole ia; ko ia 'oku lahi ai 'ene 'ofa: ka ko ia 'oku si'i hono fakamolemole, 'oku si'i 'ene 'ofa." ⁴⁸ Pea pehē 'e ia kiate ia, "Kuo fakamolemole ho'o ngaahi angahala." ⁴⁹ Pea ko kinautolu na'a nau nofo 'o kai mo ia, na'a nau kamata pehē 'i honau loto, Ko hai eni 'oku ne fakamolemole foki 'ae angahala? ⁵⁰ Ka na'e pehē 'e ia ki he fefine, "Kuo fakamo'ui koe 'e ho'o tui; 'alu 'i he fiamālie."

8

3 'Oku tauhi 'a Kalaisi 'e he kau fefine 'aki 'enau koloa. 4 'Oku malanga 'e Kalaisi 'i he potu kehekehe, pea ne lea 'aki 'ae fakatātā 'oe tangata tūtūu'i, 16 Pea mo e maama: 21 'Oku ne fakahā 'ene fa'ē, mo hono kāinga: 22 'Oku lolomi 'ae matangi: 26 'Oku ne kapusi 'ae kau tēvolo 'i he tangata ki he fanga puaka:

37 'Oku 'ikai ma'u ia 'e he kakai 'a Katala: 43 'Oku ne fakamo'ui 'ae fefine mahaki, 49 Pea ne fokotu'u mei he mate 'ae 'ofefine 'o Sailosi.

¹ Pea pehē, kuo hili ia, na'a ne 'alu 'i he kolo mo e potu kakai kotoa pē, 'o malanga mo fakahā 'ae ongoongolelei 'oe 'Otua: pea na'e 'iate ia 'ae toko hongofulu ma toko ua, ² Pea mo e kau fefine na'e fakamo'ui mei he kau laumālie kovi, mo e ngaahi mahaki, ko Mele 'oku ui ko Makitaline, 'aia na'e 'alu ai 'ae tēvolo 'e toko fitu, ³ Mo Sioana ko e uaifi 'o Kusa ko e tauhi koloa 'o Helota, mo Susana, mo e tokolahi kehe, na'a nau tauhi 'aki ia 'enau koloa.

⁴ ¶ Pea kuo fakataha mai 'ae fu'u kakai, kuo ha'u mei he kolo kotoa pē kiate ia, pea pehē 'e ia 'i he fakatātā: ⁵ "Na'e 'alu atu 'ae tangata tūtuu'i ke tūtuu'i 'ene tenga; pea 'i he'ene tūtuu'i, na'e mokulu 'ae ni'ihiki he ve'e hala: pea malaki hifo ia, pea na'e kai 'o 'osi ia 'e he fanga manupuna 'oe 'atā. ⁶ Pea mokulu 'ae ni'ihiki he maka; pea kuo toki tupu hake ia, pea mae *leva*, koe'uhi na'e 'ikai viviku ia. ⁷ Pea mokulu 'ae ni'ihiki he 'akau talatala; pea tupu hake mo ia 'ae 'akau talatala, 'o kāsia ai ia. ⁸ Pea mokulu 'ae ni'ihiki he kelekele lelei, 'o tupu hake, pea tupu ai 'ae fua 'e teau." Pea kuo ne lea 'aki 'ae ngaahi me'a ni, pea kalanga ia, "Ko ia 'oku ne telinga. Ongō, ke ongo'i ia." ⁹ Pea na'e fehu'i 'a 'ene kau ākongā kiate ia, 'o pehē, "Ko e hā nai *hono 'uhinga* 'oe fakatātā ni?" ¹⁰ Pea pehē 'e ia, "Kuo tuku ke 'ilo 'ekimoutolu 'ae ngaahi me'a lilo 'oe pule'anga 'oe 'Otua: ka ki he kakai kehe 'i he ngaahi fakatātā; koe'uhi kenau 'ā ka 'e 'ikai mamata, pea fanongo ka 'e 'ikai 'ilo. ¹¹ "Pea ko e fakatātā eni: Ko e tenga ko e folofola ia 'ae 'Otua. ¹² Ko kinautolu *eni* 'i he ve'e hala, 'oku nau fanongo; pea toki ha'u 'ae tēvolo, 'o ne to'o atu 'ae folofola 'i honau loto, telia na'a nau tui pea mo'ui ai. ¹³ Ko kinautolu *eni* 'i he maka, 'aia 'oku fanongo, pea ma'u 'ae folofola 'i he fiefia; ka 'oku 'ikai hanau aka, pea 'oku nau tui fuoloa si'i pe, pea 'i he 'aho 'oe 'ahi'ahi 'oku nau hinga ai. ¹⁴ Pea ko ia na'e mokulu ki he 'akau talatala, ko kinautolu eni 'oku fanongo pea 'alu atu, ka ko e tokanga *mamahi* mo e koloa mo e fiefia 'i māmani, 'oku kāsia ai ia, pea 'e 'ikai ai ha fua ke haohaoa. ¹⁵ Ka ko ia 'oku 'i he kelekele mo'ui, ko kinautolu eni 'oku nau fanongo ki he folofola, 'o ma'u ia ki he loto totonu mo lelei, pea fakatupu 'ae fua 'i he fakakukafi.

¹⁶ ¶ "Oku 'ikai ha tangata te ne tutu 'ae maama, ke fakapulonga 'aki 'ae ipu, pe tuku ia ki he lalo mohenga; kae fokotu'u ia ki ha tu'unga, koe'uhi ke mamata ki he maama 'akinautolu 'oku 'i ai. ¹⁷ He 'oku 'ikai ha me'a 'oku lilo, 'e ta'efakahā; pea 'oku 'ikai ha me'a 'oku fufū, 'e ta'e'iloa pe ta'emafola kitu'a. ¹⁸ Ko ia mou tokanga ki ho'omou fanongo: he ko ia 'oku ma'u,

'e foaki kiate ia pea ko ia 'oku 'ikai te ne ma'u, 'e to'o meiate ia 'aia 'oku ne mahalo kuo ne ma'u."

19 ¶ Pea ha'u ai kiate ia 'a 'ene fa'ē mo hono kāinga, ka na'e 'ikai te nau ofi kiate ia, ko e me'a 'i he kakai. 20 Pea na'e fakahā kiate ia, 'o pehē, "Ko ho'o fa'ē mo ho kāinga 'oku tutu'u 'itu'a, ko 'enau holi ke mamata kiate koe." 21 Pea lea ia, 'o pehēange kiate kinautolu, "Ko 'eku fa'ē mo hoku kāinga 'akinautolu ni 'oku fanongo ki he folofola 'ae 'Otua, mo fai ki ai."

22 ¶ Pea pehē, 'i he 'aho 'e taha, na'e heka vaka ia mo 'ene kau ākongā: pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ke tau ō ki he kauvai 'e taha. Pea na'a nau tuku atu." 23 Ka 'i he 'enau folau na'e mohe ia: pea na'e tō hifo ki he tahi 'ae taufa lahi: pea ngotofu'u 'ae vaka, pea nau tu'utāmaki ai. 24 Pea na'a nau ha'u, 'o fafangu ia, mo nau pehē, "Eiki, 'eiki, kuo tau mate." Pea tu'u hake ia, 'o lolomi 'ae matangi mo e hou 'ae tahi; pea tuku ia, 'o tofukī. 25 Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Kofā'ā ho'omou tui?" Ka na'e manavahē mo ofo 'akinautolu, 'onau fepehē'aki, "Ko hai nai 'ae tangata ni! He 'oku fekau 'e ia ki he matangi mo e tahi, pea 'oku talangofua ia kiate ia."

26 ¶ Pea na'a nau tau ki he fonua 'oe kakai Katala, 'aia 'oku hangatonu ki Kāleli. 27 Pea 'i he'ene 'alu ki 'uta, na'e fakafetaulaki mai kiate ia 'ae tangata 'e tokotaha mei he kolo, na'e fuoloa 'ae ulusino 'iate ia 'ae kau tēvolo, na'e 'ikai ke vala, pe nofo fale, ka 'i he ngaahi fa'itoka. 28 Pea mamata ia kia Sisu, pea kalanga, mo fakatōmape'e 'i hono 'ao, 'o tangi le'o lahi, 'o pehē, "'E Sisu, 'Alo 'oe fungani 'Otua mā'olunga, ko e hā au kiate koe? 'Oku ou kole kiate koe, 'oua 'e fakamamahi'i au." 29 (He kuo fekau 'e ia ki he laumālie 'uli ke ha'u kitu'a mei he tangata. He kuo liunga lahi hono puke ia: pea na'e ma'u ia 'i hono ha'isia 'aki 'ae ngaahi ukamea fihifihi mo e ngaahi ukamea fakama'u; kae motuhi 'e ia 'ae ngaahi ha'i, pea tuli ia 'e he tēvolo ki he toafa.) 30 Pea fehu'i 'a Sisu kiate ia, 'o pehē, "Ko hai ho hingoa?" Pea pehē 'e ia, "Ko Lisione:" koe'uhi kuo hū kiate ia 'ae kau tēvolo tokolahi. 31 Pea na'a nau kole kiate ia, ke 'oua te ne fekau 'akinautolu ke nau 'alu atu ki he loloto. 32 Pea na'e ai 'ae fanga puaka lahi na'e fafanga 'i he mo'unga: pea na'a nau kole kiate ia ke ne tuku ke nau hū ki ai. Pea ne tukuange ia. 33 Pea 'alu atu *leva* 'ae kau tēvolo 'i he tangata, 'onau hū ki he fanga puaka; pea felele'i 'o 'oho 'ae fanga puaka 'i he potu tahifohifo ki tahi, 'o melemo ai. 34 Pea kuo mamata 'ae kau tauhimanu ki he me'a kuo fai, pea nau fehōlaki, 'o 'alu 'o fakahā 'i he kolo mo e tuku'uta. 35 Pea na'a nau 'alu atu ke vakai pe ko e hā kuo fai, 'o ha'u kia Sisu, pea 'ilo 'ae tangata, 'aia kuo 'alu ai 'ae kau tēvolo, 'oku nofo ia 'i he va'e 'o Sisu, kuo kofu, pea poto hono loto: pea na'a nau manavahē ai. 36 Pea ko

kinautolu foki na'e mamata *ki ai*, na'a nau tala kiate kinautolu 'ae ngāue kuo mo'ui ai ia, 'aia na'e ulusino ai 'ae kau tēvolo.

37 ¶ Pea toki kole 'ae kakai kotoa pē 'oe fonua 'oe kau Katala ke 'alu ia 'iate kinautolu; he kuo nau pukea 'i he ilifia lahi: pea heka ia ki vaka, 'o *toe* liu mai. 38 Pea ko e tangata na'e 'alu ai 'ae kau tēvolo, na'a ne kole kiate ia ke na nonofo mo ia: ka na'e fekau 'e Sisu ke 'alu ia, 'o ne pehē, 39 "Toe 'alu koe ki ho fale, 'o fakahā 'ae ngaahi me'a lahi kuo fai 'e he 'Otua kiate koe." Pea na'e 'alu ia, 'o ne ongoongoa 'i he kolo kotoa pē 'ae ngaahi me'a lahi kuo fai 'e Sisu kiate ia.

40 ¶ Pea pehē, kuo foki ange 'a Sisu, na'e *toe* ma'u fiefia ia 'e he kakai: he na'a nau tatali kotoa pē kiate ia. 41 Pea vakai, na'e ha'u 'ae tangata ko Sailosi hono hingoa, ko e pule ia 'i he falelotu; pea ne fakatōmape'e ki he va'e 'o Sisu, 'o kole kiate ia ke ha'u ki hono fale: 42 He kuo taha pe hono 'ofefine, pea kuo hongofulu ma ua nai hono ta'u pea kuo tei mate ia. Ka 'i he'ene 'alu na'e faka'efi ia 'e he kakai.

43 ¶ Pea ko e fefine 'e tokotaha na'e 'iate ia 'ae 'au 'oe toto, 'i he ta'u 'e hongofulu ma ua, pea kuo faka'osi 'e ia 'a 'ene me'a kotoa pē ki he kau faito'o, ka na'e 'ikai ke mo'ui ia 'i ha taha, 44 Na'e ha'u ia ki *hono* tu'a, 'o ala ki he kapa 'o hono kofu: pea matu'u leva 'ae 'au 'o hono toto. 45 Pea pehē 'e Sisu, "Ko hai kuo ala kiate au?" Pea kuo nau 'ikai kotoa pē, pea pehē 'e Pita mo kinautolu na'a nau 'iate ia, "Eiki, 'oku faka'efi mo kāpui koe 'e he kakai, pea 'oku ke pehē, 'Ko hai kuo ala kiate au?" 46 Pea pehēange 'e Sisu, "Kuo ala ha taha kiate au: he 'oku ou 'ilo kuo 'alu 'ae mālohi 'iate au." 47 Pea kuo 'ilo 'e he fefine 'oku 'ikai lilo ia, pea ha'u tetetete ia, 'o fakatōmape'e 'i hono 'ao, 'o ne fakahā kiate ia 'i he 'ao 'oe kakai kotoa pē hono 'uhinga 'o 'ene ala kiate ia, pea mo 'ene mo'ui ai leva. 48 Pea pehē 'e ia kiate ia, "Ofefine, ke ke fiemālie: kuo fakamo'ui koe 'e ho'o tui; 'alu 'o fiemālie."

49 ¶ Pea na'e lolotonga 'ene lea, mo 'ene ha'u 'ae tokotaha mei he *fale* 'oe pule 'oe falelotu, 'o ne pehē kiate ia, "Kuo pekia ho 'ofefine; 'oua na'a fakafiu'i 'ae 'Eiki." 50 Ka kuo fanongo ki ai 'a Sisu, pea lea ia, 'o pehē kiate ia, "Oua te ke manavahē: ka ke tui pe, pea 'e fakamo'ui ia." 51 Pea kuo ha'u ia ki he fale, na'e 'ikai te ne tuku ke hū *ki ai* ha taha, ka ko Pita, mo Semisi, mo Sione, pea mo e tamai mo e fa'ē 'ae ta'ahine. 52 Pea na'a nau tangi mo tangilāulau kotoa pē koe'uhi ko ia: ka na'a ne pehē, "Oua 'e tangi; he 'oku 'ikai mate ia, ka 'oku mohe *pe*." 53 Ka na'a nau kakata manuki kiate ia, ko 'enua 'ilo kuo mate ia. 54 Pea ne tuku 'akinautolu kotoa pē kitu'a, pea puke hono nima, 'o ne ui, 'o pehē, "Ta'ahine, tu'u hake." 55 Pea na'e toe ha'u 'a hono laumālie, pea tu'u hake leva ia: pea ne fekau ke

'atu ha'ane me'akai. ⁵⁶Pea ofo ai 'a 'ene mātu'a: ka na'e fekau 'e ia kiate kinaua ke 'oua na'a na fakahā ki ha taha 'aia kuo fai.

9

1 'Oku fekau 'e Kalaisi 'a 'ene kau 'apoksetolo ke fai 'ae ngaahi me'a mana, pea malanga. 7 'Oku holi 'e Helota ke mamata kia Kalaisi. 17 'Oku fafanga 'e Kalaisi 'ae toko nima afe: 18 'Oku ne fehu'i ki he mahalo 'ae kakai kiate ia: 22 Mo 'ene fakahā 'a 'ene pekia: 23 'Oku ne fakahā ke muimui kotoa pē ki he'ene fa'a kātaki. 28 Ko e fakakehe. 37 'Oku ne fakamo'ui 'ae mahaki: 43 Pea ne toe tala ki he'ene kau ākongā 'a 'ene pekia: 46 'Oku fakahā ke angavaivai: 51 'Oku ne fekau ke nau 'ofa, pea 'oua na'a fie totongi kovi. 57 'Oku fie muimui 'ae ni'ihī kae fie fai mo e ngāue kehe.

¹ Pea na'e toki ui ia ke fakataha 'ene kau ākongā 'e toko hongofulu ma toko ua, pea ne tuku kiate kinautolu 'ae mālohi mo e pule ki he kau tēvolo kotoa pē, pea ke fakamo'ui 'ae ngaahi mahaki. ² Pea ne fekau atu 'akinautolu ke malanga'aki 'ae pule'anga 'oe 'Otua, mo fakamo'ui 'ae mahaki. ³ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Oua na'a 'ave ha me'a 'i ho'omou fononga, 'ae ngaahi tokotoko, pea ha kato, pe ha mā, pe ha pa'anga; pe te mou taki ua 'ae kofutu'a. ⁴ Pea ko e fale ko ia te mou hū ki ai, mou nofo ai, pea toki 'alu ai. ⁵ Pea ko e potu ko ia 'e 'ikai te nau ma'u 'akimoutolu 'i ai, 'oka mou ka 'alu 'i he kolo ko ia, mou tūtuu 'i 'ae efu 'i homou va'e ko e fakamo'oni kiate kinautolu." ⁶ Pea na'a nau 'alu, 'o fononga 'i he ngaahi potu kakai, pea malanga'aki 'ae ongoongolelei, mo nau fakamo'ui 'i he potu kotoa pē.

⁷ ¶ Pea na'e fanongo 'a Helota ko e tu'i ki he me'a kotoa pē kuo fai 'e ia: pea na'a ne puputu'u ai, koe'uhi na'e pehē 'e he ni'ihī, "Kuo toetu'u 'a Sione mei he mate." ⁸ Pea pehē 'e he ni'ihī, "Kuo hā mai 'a 'Ilaisiā; mo e ni'ihī, Kuo toetu'u ha taha 'i he kau palōfita motu'a." ⁹ Pea pehē 'e Helota, "Kuo u tutu'u 'ae 'ulu 'o Sione; ka ko hai eni, 'oku ou fanongo ki ai 'ae ngaahi me'a ni?" Pea ne ne holi ke mamata kiate ia.

¹⁰ ¶ Pea kuo liu mai 'ae kau 'apoksetolo, pea nau fakahā kotoa pē kiate ia 'aia kuo nau fai. Pea na'a ne 'ave 'akinautolu, 'o afe fakafufū ki he potu lala 'oe kolo 'oku ui ko Petesaita. ¹¹ Pea kuo 'ilo ia 'e he kakai, na'a nau muimui kiate ia: pea ne ma'u 'akinautolu, 'o ne lea kiate kinautolu, ki he pule'anga 'oe 'Otua, pea na'e fakamo'ui 'akinautolu 'aia na'e 'aonga ke fakamo'ui. ¹² Pea kuo tei 'osi 'ae 'aho, pea ha'u 'ae toko hongofulu ma toko ua, 'onau pehē kiate ia, "Fekau ke 'alu 'ae kakai, koe'uhi ke nau ō ki he ngaahi potu kakai mo e ngaahi nofo'anga kakai ofi mai, 'o mohe ai, pea ma'u ai 'ae me'a kai; he 'oku tau 'i heni ko e potu lala." ¹³ Ka na'e pehē 'e ia kiate kinautolu, "Mou 'atu ha me'akai kiate kinautolu." Pea na'a

nau pehēange, “Oku ‘ikai ha‘atau me‘a ka ko e fo‘i mā ‘e nima mo e ika ‘e ua, ‘o kapau ‘e ‘ikai te mau ō, ‘o fakatau me‘akai mā ‘ae kakai ni kotoa pē.” ¹⁴ He na‘e toko nima afe nai ‘ae tangata. Pea pehē ‘e ia ki he‘ene kau ākongā, “Pule ke nau nofo hifo ‘o tautau toko nimangofulu.” ¹⁵ Pea na‘a nau fai ia, mo pule ke nau nofo hifo kotoa pē. ¹⁶ Pea to‘o ‘e ia ‘ae fo‘i mā ‘e nima mo e ika ‘e ua, pea hanga hake ia ki he langi, ‘o ne tāpuaki ia, mo tofitofi, ‘o ‘atu ki he kau ākongā ke tufaki ki he kakai. ¹⁷ Pea na‘a nau kai ‘o mākona ai kotoa pē: pea na‘e tānaki ‘ae toenga kai na‘e toe kiate kinautolu, pea pito ai ‘ae kato ‘e hongofulu ma ua.

¹⁸ ¶ Pea na‘e pehē, ‘i he‘ene lotu tokotaha pe, kuo ‘alu ange ‘ene kau ākongā: pea fehu‘i ia kiate kinautolu, ‘o pehē, “Oku pehē ‘e he kakai, ko hai au?” ¹⁹ Pea na‘a nau lea, ‘o pehēange, “Ko Sione ko e Papitaiso;” kae *pehē* ‘e he ni‘ihi, “Ko ‘Ilaisiā;” pea *pehē* ‘e he ni‘ihi, “Kuo toetu‘u ha taha ‘i he kau palōfita motu‘a.” ²⁰ Pea pehē ‘e ia kiate kinautolu. “Ka ‘oku pehē ‘ekimoutolu ko hai au?” Pea lea ‘a Pita, ‘o pehēange, “Koe Kalaisi koe ‘oe ‘Otua.” ²¹ Pea ne na‘ina‘i mālohi mo fekau ‘e ia kiate kinautolu, ke ‘oua na‘a fakahā ‘ae me‘a ko ia ki ha taha; ²² ‘O ne pehē, “E kātaki ‘e he Foha ‘oe tangata ‘ae ngaahi me‘a lahi, pea ‘e si‘aki ia ‘e he kau mātu‘a pea mo e kau taula‘eiki lahi mo e kau tangata tohi, pea ‘e tāmāte‘i ia, pea toe fokotu‘u ‘i hono ‘aho tolu.”

²³ ¶ Pea ne pehē kiate kinautolu kotoa pē, “Kapau ‘e muimui ha taha kiate au, tuku ke si‘aki ia ‘e ia, pea to‘o hake ‘ene ‘akau māfasia ‘i he ‘aho kotoa pē, pea muimui ‘iate au. ²⁴ He ko ia ‘e kalofaki ‘ene mo‘ui, ‘e mole ia; ka ko ia ‘e mole ‘ene mo‘ui koe‘uhi ko au, ko ia *pe* ‘e ma‘u ia. ²⁵ He ko e hā hono ‘aonga ki he tangata, ‘o kapau ‘e ma‘u ‘e ia ‘a māmani kotoa pē, kae mole ia, pe liaki ia? ²⁶ He ko ia ‘e mā ‘iate au mo ‘eku ngaahi lea, ‘e mā ai ‘ae Foha ‘oe tangata, ‘oka ha‘u ia ‘i hono nāunau ‘o‘ona, mo ‘ene Tamai, pea mo e kau ‘āngelo mā‘oni‘oni. ²⁷ Ka ‘oku ou tala mo‘oni atu kiate kimoutolu, ‘Oku tutu‘u ‘ae ni‘ihi ‘i heni, ‘e ‘ikai te nau kamata ‘ae mate, kae‘oua ke nau mamata ki he pule‘anga ‘oe ‘Otua.”

²⁸ ¶ Hili ‘ae ngaahi lea ni, ko e ‘aho nai ‘e valu, na‘e ‘ave ‘e ia ‘a Pita mo Sione mo Semisi, pea nau ō hake ki he mo‘unga ke lotu. ²⁹ Pea ‘i he‘ene lotu, na‘e fakafo‘ou ‘ae anga ‘o hono fofonga, pea na‘e hinehina ‘o ngingila hono ngaahi kofu. ³⁰ Pea vakai, na‘e alea mo ia ‘ae tangata ‘e toko ua, ‘aia ko Mōsese mo ‘Ilaisiā: ³¹ ‘O na hā mai ‘i he nāunau, ‘onau alea ki he‘ene pekia, ‘aia te ne fai ‘i Selūsalema. ³² Ka ko Pita mo kinaua na‘e ‘iate ia na‘a nau māfasia ‘i he *fie* mohe: pea ‘i he‘enau ‘ā, na‘a nau mamata ki hono nāunau, pea mo e ongo tangata na‘a nau tutu‘u mo ia. ³³ Pea pehē, ‘i he ‘ena ‘alu ‘iate

ia, na'e pehē 'e Pita kia Sisu, "Eiki, 'oku lelei 'etau 'i heni: pea tuku ke mau ngaohi ha fale 'e tolu; ke 'o'ou 'ae taha, pea taha 'o Mōsese, pea taha 'o 'Ilaisiā:" ka na'e 'ikai 'ilo 'e ia 'ene lea. ³⁴Pea lolotonga 'ene lea pehē, na'e fakamalū 'aki 'akinautolu 'ae 'ao: pea na'a nau manavahē 'i he'enau hū ki he 'ao. ³⁵Pea na'e ongo mai 'ae le'o mei he 'ao, 'o pehē, "Ko hoku 'Alo 'ofa'anga eni: fanongo kiate ia." ³⁶Pea hili 'ae lea, na'e 'ilo 'a Sisu 'oku tokotaha pe. Pea na'a nau fufū eni, 'o 'ikai fakahā ki ha tokotaha, 'i he ngaahi 'aho ko ia, ha me'a 'e taha kuo nau mamata ki ai.

³⁷ ¶ Pea pehē, 'i he pongipongi hake, na'a nau 'alu hifo mei he mo'unga, pea fakafetaulaki kiate ia 'ae fu'u kakai, ³⁸Pea vakai, na'e kalanga mai 'ae tangata 'i he kakai, 'o pehē, "E 'Eiki, 'oku ou kole kiate koe, ke ke vakai ki hoku foha: he ko 'eku tamasi'i tokotaha pe ia. ³⁹Pea vakai, 'oku puke ia 'e he laumālie, pea fokifā 'oku tangi kalanga ia; pea 'oku ne hae'i ke koā ai ia, pea 'oku ne ha'aki ia, pea 'alu ai 'i he ta'efie'alu." ⁴⁰Pea ne u kole ki ho'o kau ākongā ke kapusi ia; ka na'e 'ikai te nau fa'a fai. ⁴¹Pea lea 'a Sisu, 'o pehēange, "Ae to'utangata ta'etui mo angakovi, 'e fēfē hono fuoloa 'o 'etau nonofo, mo 'eku kātaki 'akimoutolu? 'Omi ho foha ki heni." ⁴²Pea 'i he'ene ha'u, na'e ha'aki ia 'e he tēvolo, mo hae'i. Pea na'e tautea 'e Sisu 'ae laumālie 'uli, mo fakamo'ui 'ae tamasi'i, 'o toe 'atu ia ki he'ene tamai.

⁴³ ¶ Pea na'a nau ofo kotoa pē 'i he māfima'fi lahi 'oe 'Otua. Ka 'i he'enau ofo kotoa pē 'i he me'a fulipē na'e fai 'e Sisu, pea pehē 'e ia ki he'ene kau ākongā, ⁴⁴"Tuku ke ongo ki ho 'o'ou telinga 'ae ngaahi lea ko eni: 'e tukuange 'ae Foha 'oe tangata ki he nima 'oe kakai." ⁴⁵Ka na'e 'ikai te nau 'ilo 'ae lea ni, pea na'e fufū ia meiate kinautolu, pea 'ikai ai te nau 'ilo ia: pea na'a nau manavahē ke fehu'i kiate ia 'i he lea ko ia.

⁴⁶ ¶ Pea na'e tupu 'iate kinautolu 'ae fakakikihi, pe ko hai 'e lahi 'iate kinautolu. ⁴⁷Pea 'ilo'i 'e Sisu 'ae mahalo 'a honau loto, pea to'o mai 'e ia 'ae tamasi'i, 'o tuku ia ke ofi kiate ia, ⁴⁸'O ne pehē kiate kinautolu, "Ko ia ia 'e ma'u 'ae tamasi'i ni 'i hoku huafa, 'oku ne ma'u au; pea ko ia ia 'oku ne ma'u au, 'oku ne ma'u 'aia na'a ne fekau au: he ko ia 'oku si'i 'iate kimoutolu kotoa pē, ko ia ia 'e lahi."

⁴⁹ ¶ Pea lea 'a Sione, 'o pehēange, "Eiki, na'a mau mamata ki ha taha 'oku kapusi 'ae kau tēvolo 'i ho huafa; pea na'a mau ta'ofi ia, he 'oku 'ikai ke muimui ia mo kinautolu." ⁵⁰Pea pehē 'e Sisu kiate ia, "Oua na'a ta'ofi: he ko ia 'oku 'ikai angatu'u kiate kinautolu 'oku kau ia mo kinautolu." ⁵¹Pea pehē, 'i he ofi 'ae ngaahi 'aho ke ma'u hake ai ia ki 'olunga, na'a ne fakahangatonu hono fofonga ke 'alu ki Selūsalema, ⁵²'O ne fekau 'e ia 'ae kau fakamelomelo ke mu'omu'a 'i hono 'ao: pea

na'a nau ō, 'o hū ki he potu kakai 'o Samēlia, ke teuteu ai kiate ia. ⁵³ Ka na'e 'ikai te nau ma'u ia, koe'uhi na'e hanga hono mata 'o hangē ka 'alu ia ki Selūsalema. ⁵⁴ Pea kuo mamata ki ai 'ene ākongā ko Semisi mo Sione, pea na pehē, "Eiki, 'e lelei kiate koe ke ma fekau hifo 'ae afi mei he langi, 'o faka'auha 'akinautolu, 'o hangē ko ia na'e fai 'e 'Ilaisiā?" ⁵⁵ Ka na'e tangaki ia ki mui, 'o valoki 'akinaua, 'o pehē, "Oku 'ikai si'i te mo 'ilo 'ae anga 'o homo loto. ⁵⁶ He na'e 'ikai ha'u 'ae Foha 'oe tangata ke faka'auha 'ae mo'ui 'ae kakai, ka ke fakamo'ui." Pea na'a nau ō ki he potu kakai 'e taha.

⁵⁷ ¶ Pea 'i he'enau ō 'i he hala, na'e pehē 'e he tokotaha kiate ia, "Eiki, te u muimui kiate koe 'i he potu kotoa pē te ke 'alu ki ai." ⁵⁸ Ka na'e pehē 'e Sisu kiate ia, "Oku ma'u 'e he fanga fokisi 'ae tafu, pea 'oku 'i he fanga manu 'oe 'atā 'ae mohe'anga; ka 'oku 'ikai 'i he Foha 'oe tangata ha potu ke tokoto ai hono 'ulu." ⁵⁹ Pea pehē 'e ia ki ha taha kehe, "Muimui mai kiate au." Ka na'e pehē 'e ia, "Eiki, tuku au ke u tomu'a 'alu 'o tanu 'eku tamai." ⁶⁰ Pea pehē 'e Sisu kiate ia, "Tuku ke tanu 'e he mate honau mate; ka ke 'alu koe 'o malanga'aki 'ae pule'anga 'oe 'Otua." ⁶¹ Pea na'e pehē foki 'e he tokotaha, "Eiki, te u muimui kiate koe; kae tuku au ke u tomu'a 'alu 'o fe'iloaki mo kinautolu 'i hoku fale." ⁶² Pea pehē 'e Sisu kiate ia, "Oku 'ikai ha taha kuo 'ai hono nima ki he huo toho, kae sio ki mui, 'e 'aonga ki he pule'anga 'oe 'Otua."

10

1 'Oku fekau atu 'e Kalaisi 'ae toko fitungofulu ke fai 'ae ngaahi me'a mana, mo malanga: 17 'Oku ne ako ke nau angavaivai, mo e me'a te nau fiefia ai: 21 'Oku ne fakafeta'i ki he Tamai 'i he'ene 'ofa: 23 'Oku ne fakahā 'ae lelei 'oe kakai tui: 25 Pea ne ako ki he akonaki 'i he fono pe fēfē 'ene ma'u 'ae mo'ui ta'engata, pea ke kaungā'api 'aki 'akinautolu kotoa pē 'oku 'aonga ki ai 'ae 'ofa: 41 'Oku ne valoki'i 'a Mā'ata, ko e loto lelei kia Mele ko hono tokoua.

¹ Pea hili 'ae ngaahi me'a ni, na'e fakanofu 'e he 'Eiki 'ae toko fitungofulu kehe, 'o ne fekau ke nau ō, 'o tautau toko ua, ke mu'omu'a 'iate ia ki he kolo mo e potu kotoa pē 'e 'alu ia ki ai. ² Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ko e mo'oni 'oku lahi 'ae ta'u, kae tokosi'i 'ae kau ngāue: ko ia mou kole ai ki he 'Eiki 'oe ta'u, ke ne fekau atu 'ae kau ngāue ki he'ene ta'u. ³ Mou ō: pea vakai, 'oku ou tuku atu 'akimoutolu 'o hangē ko e fanga lami 'i he lotolotonga 'oe fanga ulofi. ⁴ 'Oua na'a to'o ha kato pa'anga, pe ha kato kai pe ha topuva'e; pea 'oua 'e fetapa ki ha taha 'i he hala. ⁵ Pea ko e fale ko ia te mou hū ki ai, mou tomu'a lea, 'Ke 'i he fale ni 'ae fiemālie.' ⁶ Pea kapau 'e 'i ai 'ae foha 'oe fiemālie, 'e hoko ki ai ho'omou fakafiemālie; pea

kapau 'e 'ikai, 'e toe hoko ia kiate kimoutolu. ⁷ Pea mou nofo 'i he fale ko ia, 'o kai mo inu ai 'ae ngaahi me'a tenau 'omi; he 'oku taau mo e tangata ngāue ke ne ma'u ha'ane tauhi. Pea 'oua na'a fehufaki ki he ngaahi fale. ⁸ Pea ko e kolo ko ia te mou hū ki ai, pea nau ma'u 'akimoutolu, mou kai 'ae ngaahi me'a te nau 'omi kiate kimoutolu. ⁹ Pea fakamo'ui 'ae mahaki 'i ai, pea mou pehē kiate kinautolu, 'Kuo ofi 'ae pule'anga 'oe 'Otua kiate kimoutolu.' ¹⁰ Ka ko e kolo te mou hū ki ai, pea 'ikai te nau ma'u 'akimoutolu, mou ō ki hono ngaahi hala, 'o lea *pehē*, ¹¹ 'Na'a mo e efu 'o ho'omou kolo, 'aia 'oku pikitai kiate kimaoutolu, 'oku mau tūtuu 'i ia kiate kimoutolu: ka mou 'ilo pau 'ae me'a ni, kuo hoko 'ae pule'anga 'oe 'Otua kiate kimoutolu.' ¹² Ka 'oku ou pehē kiate kimoutolu, 'E kātakingofua 'a Sotoma 'i he 'aho ko ia, 'i he kolo ko ia. ¹³ "E mala'ia 'a koe, Kolesini! 'E mala'ia 'a koe, Petesaita! He ka ne fai 'i Taia mo Saitoni 'ae ngaahi ngāue lahi kuo fai 'iate kimoutolu, pehē, kuo loa 'enau fakatomala, 'onau nofo mo e tauanga'a 'i he efuefu. ¹⁴ Ka 'e kātakingofua 'a Taia mo Saitoni 'ae fakamaau, 'iate kimoutolu. ¹⁵ Pea ko koe, Kapaneume, 'a koe kuo hiki ki he langi, 'e fakahifo koe ki heli. ¹⁶ Ko ia 'oku fanongo kiate kimoutolu, 'oku fanongo ia kiate au; pea ko ia 'oku ne li'aki 'akimoutolu, 'oku ne li'aki au; pea ko ia 'oku ne li'aki au, 'oku ne li'aki ia kuo ne fekau au."

¹⁷ ¶ Pea na'e liliu mai 'ae toko fitungofulu 'i he fiefia, mo nau pehē, "Eiki, kuo vaivai 'ae kau tēvolo kiate kimaoutolu 'i ho huafa." ¹⁸ Pea ne pehē kiate kinautolu, "Na'aku mamata ki he hinga 'a Sētane 'o hangē ko e 'uhila mei he langi. ¹⁹ Vakai, 'oku ou foaki 'ae mālohi kiate kimoutolu ke malaki hifo 'ae ngaahi ngata, mo e sikopio, pea mo e mālohi kotoa pē 'oe fili: pea 'e 'ikai 'aupito ha me'a 'e lavea ai 'akimoutolu. ²⁰ Kae 'oua na'a fiefia 'i he me'a ni, koe'uhi kuo vaivai 'ae kau laumālie kiate kimoutolu; ka mou fiefia mu'a koe'uhi kuo tohi homou hingoa 'i he langi."

²¹ ¶ Na'e fiefia 'a Sisu 'i hono laumālie 'i he feitu'ula'ā ko ia, 'o ne pehē, "E Tamai, ko e 'Eiki 'oe langi mo māmani, 'oku ou fakafeta 'i kiate koe, 'i ho'o fufū 'ae ngaahi me'a ni mei he kau poto mo e fie'ilo'ilo, ka kuo ke fakahā ia ki he kau valevale: ke pehē, 'E Tamai; he 'oku lelei ia 'i ho 'ao ke pehē. ²² Kuo tuku 'ae ngaahi me'a kotoa pē kiate au 'e he'eku Tamai: pea 'oku 'ikai ke 'ilo 'e ha taha pe ko hai 'ae 'Alo, ka ko e Tamai *pe*; pe ko hai 'ae Tamai, ka ko e 'Alo *pe*, pea mo ia 'e fakahā ia ki ai 'e he 'Alo." ²³ Pea na'e tafoki ia ki he'ene kau ākonga, 'o lea fufū, 'o *pehē*, "Oku monū'ia 'ae mata 'oku mamata ki he ngaahi me'a 'oku mou mamata ki ai: ²⁴ He 'oku ou tala kiate kimoutolu, na'e tokolahi 'ae kau palōfita mo e ngaahi tu'i na'e holi ke mamata ki he ngaahi me'a 'oku mou mamata ki ai, ka na'e 'ikai te nau

mamata; pea fanongo ki he ngaahi me'a 'oku mou fanongo ki ai, ka na'e 'ikai te nau fanongo ai."

²⁵ ¶ Pea vakai, na'e tu'u hake 'ae akonaki 'i he fono, 'o 'ahi'ahi kiate ia, 'o pehē, "Eiki, ko e hā te u fai ke ma'u ai 'ae mo'ui ta'engata?" ²⁶ Pea ne pehē kiate ia, "Ko e hā kuo tohi 'i he fono? 'Oku fēfē ha'o lau?" ²⁷ Pea lea ia, 'o ne pehēange, "Ke ke 'ofa kia Sihova ko ho 'Otua 'aki ho loto kotoa, mo ho laumālie kotoa, mo ho 'atamai kotoa; pea ki ho kaungā'api, 'o hangē pe ko koe.'" ²⁸ Pea pehē 'e ia kiate ia, "Kuo ke lea totonu: fai eni, pea te ke mo'ui." ²⁹ Ka 'i he'ene fie fakatonuhia ia, na'a ne pehē kia Sisu, "Ko hai hoku kaungā'api?" ³⁰ Pea lea 'a Sisu, 'o pehēange, "Ko e tangata 'e tokotaha na'e 'alu hifo mei Selūsalema ki Seliko, pea mo'ua ia ki he kau kaiha'a, pea na'a nau vete 'iate ia 'a hono ngaahi kofu, mo taa'i ia, pea nau 'alu mei ai kuo ne mei mate. ³¹ Mo 'ene 'alu ange ha taula'eiki 'i he hala ko ia; pea mamata ia ki ai, pea ne 'alu ki he kau hala 'e taha. ³² Pea mo ha Livaite foki, kuo hoko ia ki he potu, pea ha'u 'o mamata, pea 'alu ia ki he kau hala 'e taha. ³³ Ka na'e fononga ha tangata Samēlia, pea hoko ia ki he potu na'e 'i ai ia: pea kuo mamata ia ki ai, pea ne manava'ofa lahi, ³⁴ 'O ne 'alu ange, 'o nono'o hono lavea, pea lilingi ki ai 'ae lolo mo e uaine, pea ne fakaheka ia ki he'ene manu, 'o ne 'omi ia ki he fale talifononga, 'o ne tauhi ia. ³⁵ Pea pongipongi ai, 'i he'ene 'alu, na'e to'o 'e ia 'ae tenali 'e ua, 'o 'atu ki he matāpule, 'o ne pehē ki ai, 'Ke ke tauhi ia; pea ko ia kotoa pē te ke toe ange *ma'ana*, te u totongi kiate koe, 'o kau ka toe ha'u.'" ³⁶ 'Oku ke mahalo, Ko hai 'i he toko tolu ni na'e kaungā'api kiate ia na'e mo'ua ki he kau kaiha'a?" ³⁷ Pea pehē 'e ia, "Ko ia ia ne ne fai 'ofa kiate ia." Pea pehēange 'e Sisu kiate ia, "Alu koe, pea ke fai pehē pe."

³⁸ ¶ Pea pehē, kuo nau fononga, pea ne hoko ki he potu kakai 'e taha, pea ko e fefine ko Mā'ata hono hingoa, ne ne ma'u ia ki hono fale. ³⁹ Pea na'e ai 'a hono tokoua na'e ui ko Mele, na'e nofo foki ia 'i he va'e 'o Sisu, 'o fanongo ki he'ene lea. ⁴⁰ Ka kuo femou'ekina 'a Mā'ata 'i he tauhi lahi, pea ne ha'u kiate ia, 'o pehē, "Eiki, 'oku 'ikai te ke tokanga kuo li'aki au 'e hoku tokoua ke u ngāue tokotaha pe? Ko ia ke ke fekau ia ke tokoni au." ⁴¹ Pea tala 'e Sisu, 'o ne pehēange kiate ia, "Mā'ata, Mā'ata, 'oku ke femou'ekina mo fetokanga'aki 'i he ngaahi me'a lahi: ⁴² ka ko e me'a pe taha 'oku 'aonga: pea kuo fili 'e Mele 'ae me'a lelei, 'aia 'e 'ikai to'o meiate ia."

11

1 'Oku ako 'e Kalaisi ke lotu tāuma'u, 11 'Oku ne fakahā 'e foaki ai 'e he 'Otua 'ae ngaahi me'a lelei: 14 'Oku ne kapusi 'ae tēvolo noa, pea valoki 'i 'ae kau Fālesi lea kovi: 28 'Oku ne fakahā 'ae

monū'ia: 29 Mo ne malanga ki he kakai, 37 'Oku ne valoki'i 'ae fie mā'oni'oni 'ae kau Fālesi, mo e kau tangata tohi, mo e akonaki 'i he fono.

¹ Pea na'e pehē, na'e lotu ia 'i he potu 'e taha, pea hili ia, na'e pehē 'e he tokotaha 'o 'ene kau ākongā kiate ia, "'Eiki, akonaki'i 'akimautolu ke lotu, 'o hangē ko e ako 'a Sione ki he'ene kau ākongā." ² Pea ne pehē kiate kinautolu, "'Oka mou ka lotu, mou pehē,

Ko 'emau Tamai 'oku 'i he langi,

Ke tāpuhā ho huafa.

Ke hoko mai ho'o pule.

Ke fai 'a māmani ki ho finangalo, 'o hangē 'i he langi.

³ Ke foaki mai kiate kimautolu ha'amau me'akai 'i he 'aho kotoa pē.

⁴ Pea ke fakamolemole kiate kimautolu 'emau angahala;

He 'oku mau fakamolemole foki 'akinautolu kotoa pē 'oku angahala mai kiate kimautolu.

Pea 'oua na'a tuku kimautolu ki he 'ahi'ahi;

Kae fakamo'ui 'akimautolu mei he kovi."

⁵ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ko hai 'iate kimoutolu 'e ai hano kāinga, 'e 'alu atu kiate ia 'i he tu'uapō, 'o pehē ki ai, 'Kāinga, ko 'eku nō 'ae fo'i mā 'e tolu; ⁶ He ko e kāinga 'o'oku kuo ha'u kiate au 'i he fononga, pea 'oku 'ikai ha'aku me'a ke tuku ki hono 'ao?' ⁷ Pea 'e lea mai 'aia 'oku 'i loto fale, 'o pehē, "Oua te ke fakafiu'i au; kuo tāpuni 'ae matapā, pea kuo mau 'i he mohenga mo 'eku fānau; 'e 'ikai te u fa'a tu'u hake 'o foaki kiate koe.' ⁸ 'Oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'E 'ikai tu'u hake ia 'o foaki ai, koe'uhi ko hono kāinga ia, ka ko e me'a 'i he'ene kole tāuma'u, 'e tu'u hake ai ia, 'o foaki kiate ia 'o fakatatau mo 'ene masiva. ⁹ "Pea 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, Kole, pea 'e foaki kiate kimoutolu; kumi, pea te mou 'ilo; tukituki, pea 'e to'o kiate kimoutolu. ¹⁰ He ko ia 'oku kole, 'oku ne ma'u; pea ko ia 'oku kumi, 'oku ne 'ilo; pea 'e to'o kiate ia 'oku tukituki. ¹¹ Ko e tamai fē 'iate kimoutolu, kapau 'e kole mā 'a hono foha, te ne 'ange ki ai ha maka? Pe ko e ika, 'e tuku 'ae ika kae 'atu ki ai ha ngata? ¹² Pe 'i he'ene kole 'ae fo'i manu, te ne 'atu ki ai ha sikopio? ¹³ Ko ia kapau 'oku mou 'ilo, ka ko e angakovi, ke foaki 'ae ngaahi me'a lelei ki ho'omou fānau; 'e fēfē hono lahi hake 'oe *fie* foaki 'e he Tamai 'i he langi 'ae Laumālie Mā'oni'oni kiate kinautolu 'oku kole kiate ia?"

¹⁴ ¶ Pea na'e kapusi 'ae tēvolo, 'aia na'e noa. Pea 'i he'ene 'alu kitu'a 'ae tēvolo, na'e lea 'ae noa; pea ofo *ai* 'ae kakai. ¹⁵ Ka na'e pehē 'e honau ni'ihī, "'Oku ne kapusi 'ae kau tēvolo ia Pelisipupe ko e 'eiki 'oe kau tēvolo." ¹⁶ Pea 'ahi'ahi 'e he ni'ihī, 'onau kumi 'iate ia ha faka'ilonga mei he langi. ¹⁷ Ka na'e 'ilo 'e ia 'enau mahalo, pea ne pehē kiate kinautolu, "Ko

e pule'anga kotoa pē 'oku fe'ite'itani, 'e 'auha ia; pea ko e fale 'oku fe'ite'itani, 'e holo ia. ¹⁸ Pea kapau 'e fe'ite'itani 'a Sētane kiate ia, 'e tu'u fēfē hono pule'anga? He 'oku mou pehē 'oku ou kapusi 'ae kau tēvolo ia Pelisipupe. ¹⁹ Pea kapau 'oku ou kapusi 'ae kau tēvolo 'ia Pelisipupe, 'oku kapusi 'akinautolu 'ia hai 'e homou ngaahi foha? Ko ia ko ho'omou kau fakamaau 'akinautolu. ²⁰ Pea kapau 'oku ou kapusi 'ae kau tēvolo 'aki 'ae louhi'i nima 'oe 'Otua, tā kuo hoko mo'oni 'ae pule'anga 'oe 'Otua kiate kimoutolu. ²¹ "Oka le'ohi hono fale 'e ha tangata mālohi mo e mahafutau, 'oku malu pe 'ene ngaahi me'a: ²² Ka 'i he hoko kiate ia ha taha 'oku mālohi lahi, 'o iku'i ia, 'oku ne fa'ao 'a 'ene mahafu kotoa pē na'e falala ia ki ai, pea tufaki 'ene me'a. ²³ "Ko ia 'oku 'ikai kau mo au, 'oku angatu'u ia kiate au: pea ko ia 'oku 'ikai te ma tātaki mo au, 'oku fakahē 'e ia. ²⁴ "Oka 'alu 'ae laumālie 'uli 'i ha tangata, 'oku 'alu fano ia 'i he ngaahi potu mōmoa, 'o kumi mālōlō'anga, kae 'ikai 'ilo ia; pea pehē 'e ia, 'Te u toe 'alu ki hoku fale na'aku ha'u mei ai.' ²⁵ Pea 'i he'ene ha'u, 'oku ne 'ilo ia kuo tafi mo teuteu. ²⁶ Pea toki 'alu ai ia, 'o 'omi mo e laumālie 'e toko fitu kehe 'oku angahala lahi 'iate ia; pea nau hū 'o nofo ki ai: pea kovi lahi 'a e *anga* ki mui 'ae tangata ko ia 'i he'ene *anga* 'i mu'a.

²⁷ ¶ Pea pehē, na'e lolotonga 'ene lea 'aki 'ae ngaahi me'a ni, mo e kalanga mai 'ae fefine mei he kakai, 'o ne pehē kiate ia, "Oku monū'ia 'ae manāva na'a ne fua 'aki koe, pea mo e huhu na'a ke huhū ai." ²⁸ Ka na'e pehē 'e ia, "Io, ka 'oku monū'ia lahi hake 'akinautolu 'oku nau fanongo ki he folofola 'ae 'Otua, pea fai ki ai."

²⁹ ¶ Pea kuo lolofi mai 'ae kakai tokolahi, pea fua lea ia, 'o *pehē*, "Ko e to'utangata angakovi eni; 'oku nau kumi 'ae faka'ilonga; ka 'e 'ikai ha faka'ilonga 'e tuku ki ai, ka ko e faka'ilonga 'oe palōfita ko Siona. ³⁰ 'O hangē ko e faka'ilonga 'a Siona ki he kakai Ninive, 'e pehē foki 'ae Foha 'oe tangata ki he to'utangata ni. ³¹ 'E tu'u hake 'ae tu'i-fefine 'oe feitu'u tonga 'i he fakamaau mo e kakai 'oe to'utangata ni, 'o fakahala'ia ia; he na'e ha'u ia mei he potu mama'o 'o māmani ke fanongo ki he poto 'a Solomone; pea vakai, 'oku 'i heni 'aia 'oku lahi 'ia Solomone. ³² 'E tu'u hake 'ae kakai 'o Ninive 'i he fakamaau mo e to'utangata ni, 'o fakahala'ia ia: he na'a nau fakatomala 'i he malanga 'a Siona; pea vakai, 'oku 'i heni 'aia 'oku lahi 'ia Siona. ³³ "Oku 'ikai ha taha te ne tutu ha maama, pea tuku *ia* ki ha potu lilo, pe 'i he lalo puha fua, ka ki he tu'unga, koe'uhi ke mamata ki he maama 'akinautolu 'oku hū ki ai. ³⁴ Ko e maama 'oe sino 'ae mata: ko ia kapau 'e haohaoa ho mata, 'e pito foki ho sino kotoa 'i he maama; ko ia kapau 'oku kovi *ho mata*, 'e fonu foki ho sino 'i he po'uli. ³⁵ Ko ia vakai na'a hoko

'ae maama 'oku 'iate koe koe po'uli. ³⁶ Ko ia kapau 'e māmangia ho sino kotoa, pea ta'efakapo'uli hano potu, 'e māmangia kotoa pē, 'o hangē ko e fakamaama 'aki koe 'ae fu'u ulo 'oe maama."

³⁷ ¶ Pea lolotonga 'ene lea, mo 'ene kole 'ae Fālesi 'e tokotaha kiate ia ke na kai mo ia: pea 'alu ia ki ai, 'o nofo hifo ke kai. ³⁸ Pea ofo 'ae Fālesi 'i he'ene mamata na'e 'ikai te ne tomu'a fanofano, pea toki kai. ³⁹ Pea pehē 'e he 'Eiki kiate ia, "Ko eni 'akimoutolu, 'ae kau Fālesi, 'oku mou fakama'a 'ae tu'a ipu inu mo e ipu kai, ka 'oku fonu homou loto 'i he fakamālohi mo e angakovi. ⁴⁰ 'Ae kau vale, 'ikai ko ia pe na'a ne ngaohi 'aia 'oku 'itu'a, na'e ngaohi foki 'aia 'oku 'i loto? ⁴¹ Ka mou foaki mu'a 'ae ngaahi me'a'ofa mei he me'a 'oku mou ma'u; pea vakai, 'oku ma'a 'ae me'a kotoa pē kiate kimoutolu. ⁴² "Kae mala'ia 'akimoutolu, 'ae kau Fālesi! He 'oku mou tukuhau 'i he mini mo e pekano mo e ngaahi 'akau iiki kotoa pē, ka 'oku mou ta'etokanga ki he fakamaau mo e 'ofa ki he 'Otua: na'e totonu ke fai eni, kae'oua na'a li'aki'ena. ⁴³ "E mala'ia 'akimoutolu, 'ae kau Fālesi! He 'oku mou manako ki he ngaahi nofo'anga mā'olunga 'i he ngaahi falelotu, mo e fetapa 'i he ngaahi potu fakatau. ⁴⁴ 'E mala'ia 'akimoutolu, 'ae kau tangata tohi mo e Fālesi, ko e mālualo! He 'oku mou tatau mo e ngaahi fa'itoka 'oku 'ikai hā mai, pea 'oku 'ikai 'ilo ia 'e he kakai 'oku 'eve'eva ai."

⁴⁵ ¶ Pea toki lea mai 'ae tokotaha 'oe kau akonaki 'i he fonu, 'o pehēange kiate ia, "'Eiki, 'i ho'o pehē mai, 'oku ke valoki ai 'akimautilu foki." ⁴⁶ Pea pehē 'e ia, "'E mala'ia 'akimoutolu foki, 'ae kau akonaki 'i he fonu! He 'oku mou hili ki he kakai 'ae ngaahi kavenga 'oku fakamamahi hono fua, ka 'oku 'ikai ala 'ekimoutolu ha'amou tuhu 'e taha ki he ngaahi kavenga. ⁴⁷ 'E mala'ia 'akimoutolu! He 'oku mou langa 'ae ngaahi fonualoto 'oe kau palōfita, 'akinautilu na'e tāmāte'i 'e ho'omou ngaahi tamai. ⁴⁸ Ko e mo'oni 'oku mou fakamo'oni 'oku mou lelei'ia 'i he faianga 'o ho'omou ngaahi tamai: he na'a nau tāmāte'i 'akinautilu, pea 'oku mou langa honau ngaahi fonualoto. ⁴⁹ Ko ia na'e pehē ai foki 'ae poto 'ae 'Otua, 'Te u fekau atu kiate kinautilu 'ae kau palōfita mo e kau 'apōsetolo, pea ko honau ni'ihi te nau tāmāte'i mo fakatanga:' ⁵⁰ Koe'uhi ke 'eke ki he to'utangata ni 'ae toto 'oe kau palōfita kotoa pē, 'aia na'e lilingi talu mei he tupu'anga 'o māmani; ⁵¹ Mei he toto 'o 'Epeli, 'o a'u ki he toto 'o Sakalaia, 'aia na'e tāmāte'i 'i he vaha'a 'oe 'esifeilaulau mo e potu toputapu: ko e mo'oni 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'E 'eke ia mei he to'utangata ni. ⁵² "'E mala'ia 'akimoutolu, 'ae kau akonaki 'i he fonu! He kuo mou 'ave 'ae ki 'oe 'ilo, pea 'oku 'ikai te mou hū ki ai 'akimoutolu, pea ko kinautilu na'e teu ke hū ki ai na'a mou ta'ofi." ⁵³ Pea 'i he'ene lea 'aki 'ae ngaahi me'a ni kiate

kinautolu, na'e kamata fai fakamatalili mo langa'i ia 'e he kau tangata tohi mo e kau Fālesi, ke ne lea ki he ngaahi me'a lahi: ⁵⁴ 'O nau lamasi, mo kumi ke femio'ekina ia mei hono ngutu, koe'uhi ke nau talatalaaki'i ia.

12

1 'Oku malanga 'a Kalaisi ki he'ene kau ākongā ke 'oua na'a nau mālualoī, pe manavahē ke fakahā ia mo 'ene ngāue: 13 'Oku ne valoki 'aki 'ae fakatātā 'oe tangata vale na'e ma'ume'a, ke 'oua 'e manumanu. 22 Ke 'oua na'a tau feinga ki he ngaahi me'a 'o māmani, 31 Kae kumi ki he pule'anga 'oe 'Otua, 33 Ke fa'a foaki, 36 Ke tali teuteu pe ki he 'Eiki. 41 Ke vakai 'e he kau faifekau 'a Kalaisi ki he kakai kuo tuku ke nau tauhi, 49 Mo 'amanaki fakatanga. 54 Ke ngāue 'i he 'a'ahi 'ofa, 58 Koe'uhi ko e me'a fakailifia ke mate ta'efakalelei mo e 'Otua.

1 Pea fe'unga mo ia, kuo fakakātoa 'ae fu'u kakai ta'efa'alaua, 'onau femalaki'aki 'akinautolu, pea kamata lea ai ia, 'o fuofua fai ki he'ene kau ākongā, "Mou vakai telia 'ae me'a fakatupu 'ae kau Fālesi, 'aia ko e mālualoī. ² He 'oku 'ikai ha me'a 'oku 'ufi'ufi, 'e ta'efakahā; pe fufū, 'e ta'e'iloa ia. ³ Pea ko ia kotoa pē kuo mou lea 'aki 'i he po'uli, 'e fanongo ia 'i he maama; pea ko ia kuo mou fanafana 'aki 'i he ngaahi loki, 'e kalangaekina ia mei he tu'a fale." ⁴ "Pea 'oku ou tala atu kiate kimoutolu ko hoku kāinga, "Oua te mou manavahē kiate kinautolu 'oku tāmāte'i 'ae sino, pea hili ia 'oku 'ikai mo ha me'a te nau fa'a fai. ⁵ Ka te u fakahā kiate kimoutolu 'aia te mou manavahē ki ai: manavahē kiate ia, 'a ia, 'oka hili 'ene tāmāte'i, 'oku ne fa'a fai ke lī ki heli; 'io, 'oku ou pehē kiate kimoutolu, manavahē kiate ia. ⁶ "Ikai 'oku fakatau 'ae kahi'i manupuna 'e nima 'aki 'ae pa'anga si'i 'e ua? Pea 'oku 'ikai ngalo hanau taha 'i he 'ao 'oe 'Otua. ⁷ Ka ko e ngaahi tu'oni lou'ulu 'o homou 'ulu kuo lau kotoa pē. Ko ia 'oua 'e manavahē: he 'oku mou mahu'inga hake 'i he fanga kahi'i manu lahi. ⁸ "Oku ou tala foki kiate kimoutolu, Ko ia ia te ne fakahā au 'i he 'ao 'oe kakai, 'e fakahā foki ia 'e he Foha 'oe tangata 'i he 'ao 'oe kau 'āngelo 'ae 'Otua. ⁹ Ka ko ia 'oku ne si'aki au 'i he 'ao 'oe kakai, 'e si'aki ia 'i he 'ao 'oe kau 'āngelo 'ae 'Otua. ¹⁰ "Pea ko ia 'e lea kovi ki he Foha 'oe tangata, 'e fakamolemole ia kiate ia; ka ko ia 'oku ne lohiaki'i 'ae Laumālie Mā'oni'oni, 'e 'ikai fakamolemolea ia. ¹¹ "Pea ka nau ka 'omi 'akimoutolu ki he ngaahi falelotu, mo e kau fakamaau, mo e kau pule, 'oua na'a mou feinga pe fēfē pe ko e hā te mou tali 'aki, pe ko ia te mou fakahā: ¹² Koe'uhi 'e ako 'e he Laumālie Mā'oni'oni kiate kimoutolu 'i he feitu'ula'ā ko ia, 'aia 'oku totonu ke mou lea 'aki."

13 ¶ Pea na'e pehē 'e he tokotaha 'oe kakai kiate ia, "Eiki, ke ke leaange ki hoku tokoua ke ma vaeua mo au 'ae tofi'a." 14 Pea pehē 'e ia ki ai, "Tangata, Ko hai ne ne fakanofu au ko e fakamaau pe ko e tufaki kiate kimoutolu?" 15 Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Tokanga pea vakai, telia 'ae manumanu: he ko e mo'ui 'ae tangata 'oku 'ikai 'i hono lahi 'oe ngaahi me'a 'oku ne ma'u." 16 Pea na'a ne lea 'aki 'ae fakatātā kiate kinautolu, 'o pehē, "Na'e fua 'o lahi 'aupito 'ae fonua 'oe tangata koloa'ia 'e tokotaha: 17 Pea fifili ia 'i hono loto, 'o pehē, 'Ko e hā te u fai, he 'oku 'ikai ha potu ke fetuku ki ai 'eku ngaahi fua?' 18 Pea ne pehē, 'Te u fai eni: te u vete hifo 'a hoku ngaahi feleoko, 'o langa ke lalahi; pea teu fetuku ki ai 'a 'eku ngaahi fua kotoa pē mo 'eku koloa. 19 Pea te u pehē ki hoku laumālie, "Laumālie, kuo fokotu'uma'u 'ae ngaahi me'a lelei lahi ki he ta'u lahi; ke ke fiemālie pe, 'o kai, mo inu, mo fiefia.'" 20 Ka na'e pehē 'e he 'Otua kiate ia, 'Ko e vale koe, 'e to'o 'iate koe 'i he poōni 'a ho laumālie: pea 'e hoko ko e ngaahi me'a 'a hai 'aia kuo ke tokonaki?' 21 "Pea 'oku pehē ia 'aia 'oku ne fokotu'u koloa ma'ana, ka 'oku 'ikai ma'ume'a ki he 'Otua."

22 ¶ Pea pehē 'e ia ki he'ene kau ākonga, "Ko ia 'oku ou pehē ai kiate kimoutolu, 'oua na'a mou tokanga ki ho'omou mo'ui, ki ha me'a te mou kai; pe ki he sino, pe ko e hā te mou 'ai ki ai. 23 'Oku lahi hake 'ae mo'ui 'i he me'akai, mo e sino 'i he kofu. 24 Tokanga ki he fanga leveni, he 'oku 'ikai te nau tūtuu'i pe tu'usi; pea 'oku 'ikai hanau fale koloa, pe feleoko ka 'oku fafanga 'e he 'Otua 'akinautolu pea 'ikai 'oku mou lelei hake 'aupito 'i he fanga manu? 25 Pea ko hai ia 'iate kimoutolu 'i he'ene tokanga 'e fa'a fakalōloa si'i ki he'ene mo'ui? 26 Pea kapau 'oku 'ikai te mou mafai 'aia 'oku si'i taha pe, ko e hā 'oku mou tokanga ai ki he me'a kehe? 27 Tokanga ki he tupu hake 'oe fisi'i 'akau: 'oku 'ikai ke nau ngāue, pea 'oku 'ikai ke filo; ka 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, na'e 'ikai tatau 'ae teunga 'o Solomone 'i hono nāunau fulipē mo ha taha 'iate kinautolu ni. 28 Ko ia kapau 'e fakakofu pehē 'e he 'Otua 'ae mohuku, 'aia 'oku 'i he ngoue he 'aho ni, kae lī ki he ngoto'umu 'apongipongi; 'ikai 'e lahi hake kiate kimoutolu, 'akimoutolu 'oku si'i ho'omou tui? 29 "Pea 'oua na'a mou kumi ki ha me'a te mou kai, mo e me'a te mou inu, pea 'oua na'a mou loto fakata'eta'etui. 30 He ko e me'a kotoa pē eni 'oku kumi ki ai 'e he ngaahi kakai 'o māmani: pea 'oku 'ilo 'e ho'omou Tamai 'oku mou masiva 'i he ngaahi me'a ni. 31 Kae kumi mu'a 'akimoutolu ki he pule'anga 'oe 'Otua: pea 'e fakalahi 'aki kiate kimoutolu 'ae ngaahi me'a ni kotoa pē.

32 ¶ "Ae fanga sipi si'i, 'Oua 'e manavahē he ko e finangalo lelei 'o ho'omou Tamai ke foaki 'ae pule'anga kiate kimoutolu.

33 Fakatau atu 'aia 'oku mou ma'u, pea fa'a foaki; tokonaki ma'amoutolu 'ae ngaahi kato 'e 'ikai faka'a'au ke motu'a, ko e koloa 'i he langi 'e 'ikai 'osi, pea 'e 'ikai ofi ki ai ha kaiha'a, pe fakapopo ia 'e he ane. 34 He ko e potu 'oku 'i ai ho'omou koloa, 'e 'i ai foki mo homou loto. 35 "Tuku ke nono'o pe homou no'otanga vala, pea ulo ho'omou ngaahi maama. 36 Pea ke tatau 'akimoutolu mo e kau tangata 'oku tatali ki he liliu mai 'a honau 'eiki mei he ta'ane; koe'uhi ka ha'u ia 'o tukituki, ke nau to'o leva kiate ia. 37 'Oku monū'ia 'ae kau tamaio'eiki ko ia, 'oka ha'u 'ae 'eiki pea ne 'ilo 'oku nau le'o: ko e mo'oni 'oku ou tala kiate kimoutolu, te ne nono'o ia, 'o pule ke nau nofo hifo ki he kai, pea ha'u ia 'o tauhi 'akinautolu. 38 Pea kapau 'e ha'u ia 'i hono ua 'oe le'o, pe ha'u 'i hono tolu 'oe le'o, pea ne 'ilo 'oku pehē pe, 'e monū'ia 'ae kau tamaio'eiki ko ia. 39 Pea 'ilo eni, ka ne 'ilo 'e he 'eiki 'oe fale 'a e feitu'upō ko ia 'e ha'u ai 'ae kaiha'a, *pehē*, ne le'o ia, ka 'e 'ikai tuku ke hae hono fale. 40 Ko ia mou teuteu pe foki: he ko e feitu'ula'ā 'oku 'ikai te mou 'amanaki ki ai, 'e ha'u ai 'ae Foha 'oe tangata."

41 ¶ Pea toki pehē 'e Pita kiate ia, "'Eiki, 'oku ke lea 'aki mai 'ae fakatātā ni kiate kimaoutolu, pe ki *he kakai* kotoa pē?" 42 Pea pehē 'e he 'Eiki, "He ko hai 'ae tauhi angatonu mo poto, 'e fakanofa 'e he'ene 'eiki ke pule ki hono kau nofo'anga, ke 'atu 'ae tufakanga 'i hono feitu'u totonu? 43 'E monū'ia 'ae tamaio'eiki ko ia, 'oka ha'u 'ene 'eiki 'o ne 'ilo 'oku fai pehē pe ia. 44 Ko 'eku tala mo'oni kiate kimoutolu, Te ne fakanofa ia ke pule ki he'ene me'a kotoa pē. 45 Pea ka pehē 'e he tamaio'eiki ko ia 'i hono loto, "Oku fakatuotuai 'e he'eku 'eiki 'a 'ene ha'u,' pea hanga ia 'o taa'i 'ae kau tamaio'eiki mo e kau kaunanga, pea kai mo inu ke konā: 46 'E ha'u 'ae 'eiki 'oe tamaio'eiki ko ia 'i ha 'aho 'e 'ikai 'amanaki ia ki ai, pea 'i ha feitu'ula'ā 'e 'ikai tokanga ai ia, 'o tu'usi ia, pea tu'utu'uni ke ne 'inasi fakataha mo e ta'etui. 47 Pea ko e tamaio'eiki ko ia na'e 'ilo 'ae loto 'o 'ene 'eiki, ka na'e 'ikai ke teuteu, pe fai 'o fakatau mo hono loto, 'e taa'i 'aki ia 'ae ngaahi tā lahi. 48 Ka ko ia na'e 'ikai 'iloa, pea fai 'e ia 'ae ngaahi me'a 'oku ngali mo e tautea, 'e taa'i 'aki ia 'ae ngaahi tā si'i. He ko ia ia kuo tuku ki ai 'ae me'a lahi, 'e 'amanaki lahi 'iate ia; pea ko ia kuo tuku ki ai 'e he kakai 'ae me'a lahi, 'e lahi ai 'enau 'amanaki 'iate ia.

49 ¶ "Kuo u ha'u ke tuku 'ae afi ki māmani; pea ko e hā hoku loto, 'o kapau kuo tutu ni ia? 50 'Oku ai 'ae papitaiso ke u papitaiso ai; pea 'oku ou feinga kae'oua ke fai ia! 51 'Oku mou mahalo kuo u ha'u ke tuku 'ae melino ki māmani? 'Oku ou tala kiate kimoutolu, 'ikai; ka ko e mavahevahe: 52 Ngata heni 'e fe'ite'itani 'ae toko nima 'i he fale pe taha, ko e toko tolu ki he toko ua, mo e toko ua ki he toko tolu. 53 'E fe'ite'itani 'ae tamai ki he foha, mo e foha ki he tamai; ko e fa'e ki he ta'ahine, mo

e ta'ahine ki he fa'ē; ko e fa'ē 'i he fono ki he'ene ta'ahine 'i he fono, mo e ta'ahine 'i he fono ki he'ene fa'ē 'i he fono."

⁵⁴ ¶ Pea na'a ne pehē foki ki he kakai, "Oka mou ka mamata ki he 'alu hake 'ae 'ao mei he tokanga la'ā, 'oku mou pehē leva, 'Oku ha'u 'ae 'uha; pea 'oku pehē. ⁵⁵ Pea 'oka angi mai 'ae matangi mei he feitu'u tonga, 'oku mou pehē, 'E pupuha pea 'oku pehē. ⁵⁶ 'Ae kau mālualoī, 'oku mou 'ilo 'ae mata 'oe fonua pea mo e langi; ka ko e hā 'oku 'ikai te mou 'ilo ai 'ae kuonga ni? ⁵⁷ 'Io, pea ko e hā 'oku 'ikai te mou 'ilo 'ekimoutolu 'aia 'oku totonu?"

⁵⁸ ¶ "Oka ke ka 'alu mo ho fili ki he fakamaau, ke ke fai feinga 'i he hala, koe'uhi ke ke hao meiate ia, telia na'a ne 'ave koe ki he fakamaau, pea tukuange Koe 'e he fakamaau ki he matāpule pea 'e lī koe 'e he matāpule ki he fale fakapōpula. ⁵⁹ 'Oku ou tala kiate koe, 'E 'ikai te ke 'alu mei ai, kae'oua ke ke 'atu 'ae totongi kotoa pē."

13

1 'Oku malanga'aki 'e Kalaisi 'ae fakatomala mei he tautea 'oe kau Kāleli, mo e kakai ni'ihī. 6 Ke 'oua 'e tu'u ai pe 'ae fiki ta'efua. 11 'Oku ne fakamo'ui 'ae fefine na'e mapelu 'i he mahaki: 18 Ko e lea fakatātā 'oe tenga'i musita, mo e me'a fakatupu: 24 'Oku ne ako ke hū 'i he matapā fāsi'i, 31 Pea ne valoki 'a Helota mo Selūsalema.

¹ Na'e 'i ai 'ae ni'ihī 'i he kuonga ko ia, na'a nau fakahā kiate ia 'ae kau Kāleli, 'akinautolu na'e hui 'aki 'e Pailato honau toto 'a 'enau ngaahi feilaulau. ² Pea folofola 'a Sisu, 'o pehēange kiate kinautolu, "Oku mou mahalo na'e angahala lahi 'ae kau Kāleli ko ia 'i he kakai Kāleli kotoa pē, koe'uhi na'e hoko 'ae me'a pehē kiate kinautolu? ³ 'Oku ou tala kiate kimoutolu, 'Oku 'ikai: pea kapau 'e 'ikai te mou fakatomala, te mou mala'ia kotoa pē foki. ⁴ Pe ko e toko hongofulu ma toko valu ko ia, na'e ta'omia 'i he holo 'ae fale le'o 'o Seiloame, pea mate ai 'akinautolu, 'oku mou mahalo ko e kau angahala lahi taha pe 'akinautolu 'i he kakai fulipē na'e nofo 'i Selūsalema? ⁵ 'Oku ou tala kiate kimoutolu, 'Oku 'ikai: pea kapau 'e 'ikai te mou fakatomala, te mou mala'ia kotoa pē foki."

⁶ ¶ Pea na'a ne lea 'aki foki 'ae fakatātā ni; "Na'e tō 'i he ngoue vaine 'ae tangata 'e tokotaha 'ae 'akau ko e fiki; pea ha'u ia 'o kumi fua mei ai, ka na'e 'ikai 'iloia. ⁷ Pea toki pehē 'e ia ki he tauhi ngoue vaine, 'Vakai, ko e ta'u 'e tolu kuo u ha'u 'o kumi fua 'i he 'akau ko e fiki ni, kae 'ikai 'ilo ia: tā hifo ia; ko e hā 'oku ne fakata'e'aonga ai 'ae kekelele? ⁸ Pea lea ia, 'o pehēange kiate ia, "Eiki, tuku ai pe ia 'i he ta'u ni foki, kae'oua ke u keli tākai, mo taufetuku ki ai. ⁹ Hei'ilo 'e toki fua ia, pea kapau 'e 'ikai, pea ke toki tā hifo ia."

10 ¶ Pea na'e ako ia 'i he falelotu 'e taha 'i he 'aho Sāpate. 11 Pea vakai, na'e 'i ai ha fefine na'e 'iate ia 'ae laumālie fakamahaki 'i he ta'u 'e hongofulu ma valu, pea na'e mapelu ia ki lalo, pea na'e 'ikai 'aupito ke fa'a tu'u hake ia. 12 Pea 'i he mamata ki ai 'a Sisu, na'a ne ui ia, mo ne pehē kiate ia, "Fefine, kuo veteki koe mei ho'ō mahaki." 13 Pea ne hilifaki hono nima kiate ia; pea na'e toki tu'u totonu leva ia, mo fakamālō ki he 'Otua. 14 Pea lea 'ita ange 'ae pule 'oe falelotu, koe'uhi na'e fakamo'ui 'e Sisu 'i he 'aho Sāpate, 'o ne pehē ki he kakai, "Oku ono 'ae 'aho 'oku totonu ke ngāue ai 'ae kakai: ko ia mou ha'u ai ke mou mo'ui, kae'oua 'i he 'aho Sāpate." 15 Pea folofola ange 'ae 'Eiki, 'o pehēange kiate ia, "Ko e mālualoi koe! 'Ikai 'oku mou taki taha vete 'ene pulu, pe ko 'ene 'asi, mei hono tu'unga, 'o tataki ia ke fakainu, 'i he 'aho Sāpate? 16 Pea 'e 'ikai lelei ke vete 'i he 'aho Sāpate, mei he ha'i ni, 'ae fefine ni, ko e 'ofefine 'o 'Epalahame 'aia kuo ha'isia 'e Sētane, 'i he ta'u 'e hongofulu ma valu ni?" 17 Pea 'i he'ene lea 'aki 'ae ngaahi me'a ni, na'e ma hono ngaahi fili kotoa pē; kae fiefia 'ae kakai kotoa pē, koe'uhi ko e ngaahi me'a ongoongolelei kotoa pē kuo ne fai.

18 ¶ Pea pehē 'e ia, "Oku tatau mo e hā 'ae pule'anga 'oe 'Otua? Pea te u fakatatau ia ki he hā? 19 'Oku tatau ia mo e fo'i tenga'i musita, na'e to'o 'e ha tangata, 'o lī ki he'ene ngoue, pea tupu ia, 'o hoko ko e 'akau lahi; pea nofo ai 'ae fanga manu 'oe 'atā 'i hono ngaahi va'a." 20 Pea toe pehē 'e ia, "Te u fakatatau 'ae pule'anga 'oe 'Otua ki he hā? 21 'Oku tatau ia mo e me'a fakatupu, na'e to'o 'e ha fefine, 'o fufū 'i he fua maho'a 'e tolu, ke 'oua ke fakatupu 'aki kotoa pē ia."

22 ¶ Pea na'e 'alu ia 'i he ngaahi kolo mo e potu kakai, 'o ako, mo fononga atu ki Selūsalema. 23 Pea toki pehē 'e he tokotaha kiate ia, "Eiki, ko e tokosi'i *pe* te nau mo'ui?" Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, 24 "Fai feinga ke hū 'i he matapā fāsi'i: he 'oku ou tala kiate kimoutolu, 'E kumi 'e he tokolahī ke hū ki ai, kae 'ikai te nau mafai. 25 Pea ka tu'u hake 'ae 'eiki 'oe fale, 'o tāpuni 'ae matapā, pea te mou tutu'u leva 'i he matapā 'itu'a, 'o tukituki, mo pehē *ai*, "Eiki, 'Eiki, to'o kiate kinautolu;" pea 'e lea ia, 'o pehē mai kiate kimoutolu, "Oku 'ikai te u 'ilo pē ko ho'omou ha'u mei fē." 26 Pea te mou lea leva, 'o *pehē*, 'Na'a mau kai mo inu 'i ho 'ao, pea na'a ke akonaki 'i homau ngaahi hala.' 27 Ka 'e pehē 'e ia, "Oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'Oku 'ikai te u 'ilo pē ko ho'omou ha'u mei fē; 'alu 'iate au 'akimoutolu kotoa pē 'oku fai angahala.' 28 'E ai 'ae tangi mo e fengai'itaki 'oe nifo, 'oka mou ka mamata kia 'Epalahame, mo 'Aisake, mo Sēkope, mo e kau palōfita kotoa pē, 'i he pule'anga 'oe 'Otua, ka kuo kapusi 'akimoutolu kitua'ā. 29 Pea te nau ha'u mei he potu hahake mo hihifo, mei he tokelau mo e tonga, mo nau

nofo hifo 'i he pule'anga 'oe 'Otua. ³⁰ Pea vakai, 'oku ai 'ae ki mui te nau mu'omu'a; pea 'oku ai 'ae ki mu'a te nau muimui."

³¹ ¶ Pea na'e ha'u 'i he 'aho ko ia 'ae ni'ihi 'oe kau Fālesi, 'onau pehē kiate ia, "Alu koe, pea ke mole 'i heni: he 'oku loto 'a Helota ke tāmata'i koe." ³² Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Mou ō, 'o tala ki he fokisi ko ia, 'Vakai, ko e 'aho ni mo e 'apongipongi 'oku ou kapusi ai 'ae kau tēvolo, mo fai 'ae fakamo'ui, pea 'i hono 'aho tolu te u haohaoa.' ³³ Ka ko e mo'oni teu 'eve'eva 'i he 'aho ni, mo e 'apongipongi, mo e 'aho 'oku hokomo ia: koe'uhi 'e 'ikai tāmata'i ha palōfita ka 'i Selūsalema pe. ³⁴ "E Selūsalema, Selūsalema, 'a Koe 'oku ke tāmata'i 'ae kau palōfita, mo ke lisingi 'aki 'ae maka 'akinautolu kuo fekau kiate koe, kuo tu'o fiha 'eku fie tānaki fakataha ho'o fānau, 'o hangēko e tānaki 'e he motu'a moa hono 'uhiki 'i hono lalo kapakau, ka na'e 'ikai te mou lotoki ai. ³⁵ Vakai, kuo si'aki homou fale kiate kimoutolu ke lala: pea ko 'eku tala mo'oni kiate kimoutolu, 'E 'ikai te mou mamata kiate au, kae'oua ke mou pehē, "Oku monū'ia ia 'oku ha'u 'i he huafa 'oe 'Eiki.' "

14

2 'Oku fakamo'ui 'e Kalaisi 'ae fulavai 'i he 'aho tapu: 7 'Oku ne ako ke angavaivai: 12 Ke fafanga 'ae masiva: 15 'Oku ne fakahā 'i he fakatātā 'oe katoanga kai, 'ae tāpuni mei he mo'ui 'ae kakai anga fakamama. 25 Ko kinautolu 'e fie hoko ko 'ene kau ākongā, ke nau tomu'a fifili ki ai, telia na'a nau si'aki ia 'amui, 34 Pea hoko 'o ta'e'onga 'aupito, 'o hangē ko e māsima kuo 'osi hono kona.

¹ Pea pehē, 'i he'ene hū ki he fale 'oe 'eiki 'e tokotaha 'oe kau Fālesi ke kai mā 'i he 'aho Sāpate, na'a nau lamasi ia. ² Pea vakai, na'e 'i hono 'ao ha tangata na'e fulavai. ³ Pea lea 'a Sisu ki he kau akonaki 'i he fono mo e kau Fālesi, 'o ne pehē, "Oku ngofua ke fakamo'ui 'i he 'aho Sāpate?" ⁴ Pea nau fakalongo pe. Pea ne 'omi 'o fakamo'ui ia, pea tukuange ke 'alu; ⁵ Pea leaange ia, 'o pehē kiate kinautolu, "Ko hai 'iate kimoutolu kapau 'e tō 'ene 'asi pe ko 'ene pulu ki ha luo, 'e 'ikai to'o leva ia mei ai 'i he 'aho Sāpate?" ⁶ Pea na'e 'ikai te nau fa'a tali ia 'i he ngaahi me'a ni.

⁷ ¶ Pea 'i he'ene vakai kiate kinautolu na'e tala ki ai, 'oku nau fili ki he ngaahi potu lelei, pea ne lea 'aki 'ae fakatātā, 'o ne pehē kiate kinautolu. ⁸ "Oka tala kiate koe 'e ha taha ke ke 'alu ki he ta'ane, 'oua na'a ke nofo hifo 'i ha potu mā'olunga 'aupito; telia kuo tala 'e ia ki ha taha 'oku lahi 'iate koe; ⁹ Pea ha'u ia, 'aia ne ne tala kiate koe mo ia, 'o ne pehē kiate koe, 'Faka'ata'atā ki he tangata ni;' pea ke toki mā ai, 'o 'alu ki he potu mā'ulalo. ¹⁰ Ka 'oka tala kiate koe, pea ke 'alu 'o nofo 'i he potu mā'ulalo: koe'uhi 'oka ha'u ia na'e tala kiate koe, te ne

pehē kiate koe, ‘Kāinga, ‘alu koe ki ‘olunga:’ pea te ke ma‘u ‘ae fakamālō ‘i he ‘ao ‘okinautolu ‘oku mou nofo ‘o kai. ¹¹ He ko ia ia ‘oku hiki hake ia, ‘e fakavaivai ia; pea ko ia ‘oku fakavaivai ia, ‘e hakeaki ‘i ia.”

¹² ¶ Pea pehē ai foki ‘e ia kiate ia ne ne tala kiate ia, “Oka ke ka teuteu ‘ae kai ho‘atā pe ‘ae ‘ohomohe, ‘oua na‘a ke ui ki ai ho kaume‘a, pe ho ngaahi temomo, pe ho kāinga, pe ko e kaungā‘api koloa‘ia, telia na‘a nau toe tala kiate koe, pea totongi ai kiate koe. ¹³ Ka ‘oka ke ka teu ‘ae kātoanga, ui ‘ae kau masiva, mo e lavea, mo e pipiki, mo e kui: ¹⁴ ‘E monū‘ia ai ‘a koe; he ‘oku ‘ikai te nau fa‘a totongi kiate koe: ka ‘e totongi kiate koe ‘i he toetu‘u ‘oe angatonu.”

¹⁵ ¶ Pea ko e tokotaha na‘e nofo ‘o kai mo ia, ‘i he‘ene fanongo ki he ngaahi me‘a ni, na‘a ne pehē kiate ia, “‘E monū‘ia ia ‘aia te ne kai mā ‘i he pule‘anga ‘oe ‘Otua.” ¹⁶ Pea toki pehē ‘e ia kiate ia, “Na‘e te u ‘e he tangata ‘e tokotaha ‘ae ‘ohomohe lahi, ‘o ne tala ia ki he tokolahi: ¹⁷ Pea hoko ‘ae feitu‘upō ke kai, pea ne fekau ‘ene tamaio‘eiki ke fakahā kiate kinautolu na‘e tala ki ai, ‘Ha‘u he kuo teuteu ‘ae me‘a kotoa pē.’ ¹⁸ Pea na‘a nau loto taha kotoa pē ‘o kamata fakafisi. Na‘e pehē ‘e he ‘uluaki kiate ia, ‘Kuo u fakatau ‘ae potu fonua, pea ‘oku ngali ke u ‘alu ‘o vakai ia:’ ‘oku ou kole kiate koe, ke ke tukuange au. ¹⁹ Pea pehē ‘e he tokotaha, ‘Kuo u fakatau ‘ae taulua pulu ‘e nima, pea ‘oku ou ‘alu ko hono ‘ahi‘ahi: ‘oku ou kole kiate koe, ke ke tukuange au.’ ²⁰ Pea pehē ‘e he tokotaha, ‘Kuo u mali mo e fefine, pea ko ia ‘e ‘ikai te u fa‘a ‘alu ai:’ ²¹ Pea liu mai ‘ae tamaio‘eiki ko ia, ‘o fakahā ki he‘ene ‘eiki ‘ae ngaahi me‘a ni. Pea tuputāmaki ‘ae ‘eiki ‘oe fale, ‘o ne pehē ki he‘ene tamaio‘eiki, “Alu fakavave ki he ngaahi hala motu‘a mo e ngaahi hala si‘i ‘oe kolo, ‘o ‘omi ki heni ‘ae masiva, mo e mutu, mo e pipiki, mo e kui.’ ²² Pea pehē ‘e he tamaio‘eiki, “Eiki, kuo fai ‘o hangē ko ho‘o fekau, ka ‘oku kei ‘ata‘atā pe.’ ²³ Pea pehē ‘e he ‘eiki ki he‘ene tamaio‘eiki, “Alu ki he ngaahi hala motu‘a mo e ngaahi manga ‘i hala, ‘o fakaafe ‘i ‘akinautolu ke ha‘u, kae fonu ai hoku fale. ²⁴ He ‘oku ou tala atu kiate kimoutolu, ‘E ‘ikai ha tokotaha ‘i he kakai ko ia na‘e tala ki ai te ne kamata ‘eku ‘ohomohe.’ ”

²⁵ ¶ Pea na‘e ‘alu mo ia ‘ae fu‘u kakai, pea tafoki ia, ‘o ne pehē kiate kinautolu, ²⁶ “Kapau ‘e ha‘u ha taha kiate au, kae ‘ikai fehi‘a ki he‘ene tamai, mo e fa‘ē, mo e uaifi, mo e fānau, mo e ngaahi tokoua, mo e ngaahi tuofefine, ‘io, ki he‘ene mo‘ui foki, ‘e ‘ikai si‘i hoko ia ko ‘eku ākonga. ²⁷ Pea ko ia ‘e ‘ikai te ne fua ‘ene ‘akau māfasia, ‘o muimui kiate au, ‘e ‘ikai si‘i hoko ia ko ‘eku ākonga. ²⁸ He Ko hai ‘iate kimoutolu ‘oku te u langa ha fale, kae ‘ikai tomu‘a nofo hifo ia ‘o lau hono totongi, pe ‘oku ‘iate ia ke fa‘a faka‘osi ‘aki? ²⁹ Telia na‘a hili hono ‘ai ‘ae

tu'unga, ka 'oku 'ikai te ne fa'a faka'osiia, 'e kamata manuki kiate ia 'akinautolu kotoa pē 'e mamata ai, ³⁰ 'o pehē, 'Ko e tangata eni na'e kamata fokotu'u, ka na'e 'ikai fa'a faka'osi.' ³¹ Pe ko e tu'i fē 'oku te u tau ki ha tu'i 'e taha, 'oku 'ikai ke tomu'a nofo hifo, 'o fakakaukau pe te ne fa'a tau'i 'aki 'ae toko mano, 'aia 'oku ha'u kiate ia mo e toko ua mano? ³² Pea ka 'ikai, 'oku ne kouna ha talafekau, 'i he kei mama'o 'ae tokotaha, 'o kole ke na fakalelei. ³³ Pea 'oku pehē foki, ko ia ia 'iate kimoutolu 'oku 'ikai te ne si'aki 'aia kotoa pē 'oku ne ma'u, 'e 'ikai hoko ia ko 'eku ākongā.

³⁴ ¶ "Oku lelei 'ae māsima: pea kapau kuo mole 'i he māsima hono kona, 'e *toe* fakakona ia mei fē? ³⁵ 'Oku 'ikai 'aonga ia ki he kelekele, pe ki he tu'unga 'oto'ota; ka 'oku lī ia kitu'a. Ko ia 'oku ne telinga ongo, ke ongo'i ia."

15

1 Ko e lea fakatātā 'oe sipi na'e mole: 8 Mo e pa'anga: 11 Mo e foha na'e maumau koloa.

¹ Pea na'e fe'unui atu ai kiate ia 'ae kau tānaki tukuhau mo e kau angahala kotoa pē, ke fanongo kiate ia. ² Pea na'e lāunga 'ae kau Fālesi mo e kau tangata tohi, 'o pehē, "'Oku ma'u 'e he tangata ni 'ae kau angahala, 'o kai mo kinautolu."

³ ¶ Pea ne lea 'aki 'ae fakatātā ni kiate kinautolu, 'o pehē, ⁴ "Ko hai ha tangata 'iate kimoutolu 'oku teau 'ene sipi, pea ka mole honau taha, 'e 'ikai tuku 'ae hivangofulu ma hiva 'i he toafa, kae 'alu 'o kumi 'aia kuo mole, kae'oua ke ne 'ilo ia? ⁵ Pea ka 'ilo'i 'e ia, 'oku ne hili ia ki hono uma, pea fiefia. ⁶ Pea ka ha'u ia ki 'api, 'oku ne ui ke fakataha 'ae kāinga mo e kaungā'api, 'one pehē kiate kinautolu, 'Tau fiefia mo au, he kuo u 'ilo 'a 'eku sipi 'aia na'e mole.' ⁷ 'Oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'E pehē foki 'ae fiefia 'i he langi 'o lahi 'i he fakatomala 'ae angahala 'e tokotaha, 'i he angatonu 'e toko hivangofulu ma toko hiva, 'oku 'ikai 'aonga ke nau fakatomala.

⁸ ¶ "Pea ko hai ha fefine 'oku hongofulu 'ene pa'anga siliva, pea ka mole ha pa'anga 'e taha, 'e 'ikai te ne tutu 'ae maama, mo tafi 'ae fale, 'o kumi lahi, kae'oua ke 'ilo ia? ⁹ Pea ka 'iloia, 'oku ne ui ke fakataha 'ae kāinga mo e kaungā'api, 'o ne pehē, 'Tau fiefia mo au, he kuo u 'ilo 'ae pa'anga na'e mole 'iate au.' ¹⁰ 'Oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'Oku pehē 'ae fiefia 'i he 'ao 'oe kau 'āngelo 'ae 'Otua 'i he fakatomala 'ae angahala 'e tokotaha."

¹¹ ¶ Pea pehē 'e ia, "Na'e ai 'ae tangata na'e toko ua hono foha. ¹² Pea pehē 'e he kimui ki he'ene tamai, 'Tamai, tuku mai haku tufakanga 'i he koloa 'oku 'a'aku.' Pea ne vaeua kiate kinaua 'a 'ene me'a. ¹³ Pea hili 'ae ngaahi 'aho si'i, na'e tānaki

'e he foha ki mui 'a 'ene me'a kotoa pē, 'o fononga ki he fonua mama'o, 'o maumau'i ai 'ene koloa 'i he'ene mo'ui angakovi. ¹⁴ Pea kuo faka'osi 'e ia kotoa pē, na'e tō 'ae honge lahi ki he fonua ko ia; pea hoko ia 'o fiekaia. ¹⁵ Pea 'alu ia 'o nofo ki he tangata 'e tokotaha 'oe fonua ko ia; pea ne fekau ia ki hono potu fonua ke tauhi 'ae fanga puaka. ¹⁶ Pea na'e feinga ia ke fakamākona 'aki ia 'ae nge'esi na'e kai 'e he fanga puaka: he na'e 'ikai ha taha 'e foaki kiate ia. ¹⁷ "Pea kuo poto ia, pea ne pehē, "Oku toko fiha 'ae kau tamaio'eiki totongi 'a 'eku tamai kuo lahi mo toe 'enau mā, ka 'oku ou mate 'i he fiekaia! ¹⁸ Te u tu'u hake 'o 'alu ki he'eku tamai, pea te u pehē kiate ia, "Tamai, kuo u fai angahala ki he langi, pea 'i ho 'ao; ¹⁹ Pea 'oku 'ikai te u kei 'aonga ke ui ko ho foha; ka ke tuku au ke u tatau mo ha taha 'i ho'o kau tamaio'eiki totongi." ²⁰ "Pea na'e tu'u hake ia, 'o 'alu ki he'ene tamai. Ka 'i he'ene kei mama'o 'aupito, na'e mamata 'a 'ene tamai kiate ia, pea manava'ofa, mo lele, pea fā'ufua ia, 'o 'uma kiate ia. ²¹ Pea pehē 'e he foha kiate ia, 'Tamai, kuo u angahala ki he langi, pea 'i ho 'ao, pea 'oku 'ikai te u kei 'aonga ke ui ko ho foha.' ²² "Ka na'e pehē 'e he tamai ki he'ene kau tamaio'eiki, "Omi 'ae pulupulu fungani lelei, 'o 'ai kiate ia; pea 'ai mo e mama ki hono nima, mo e topuva'e ki hono va'e: ²³ Pea 'omi ki heni 'ae 'uhiki pulu sino, 'o tāmata'i ia; pea ke tau kai, mo fiefia: ²⁴ He ko hoku foha eni na'e mate, pea kuo toe mo'ui; na'e mole ia, pea kuo 'ilo'i.' Pea na'a nau kamata fiefia. ²⁵ "Pea na'e 'i he ngoue 'a hono 'uluaki foha; pea 'i he'ene ha'u 'o ofi ki he fale, na'e fanongo ia ki he me'a faiva mo e me'e. ²⁶ Pea na'a ne ui ki ha taha 'oe kau tamaio'eiki, 'one fehu'i ki hono 'uhinga 'oe ngaahi me'a ni. ²⁷ Pea ne tala kiate ia, 'Kuo ha'u ho tehina; pea kuo tāmata'i 'e ho'o tamai 'ae 'uhiki pulu sino,' koe'uhi kuo ne ma'u ia 'oku mo'ui lelei pe. ²⁸ Ka na'e 'ita ia, pea 'ikai 'alu ki ai: ko ia na'e ha'u ai kitu'a 'a 'ene tamai, 'o fakakolekole kiate ia. ²⁹ Pea lea ia, 'o pehēange ki he'ene tamai, 'Vakai, ko e ngaahi ta'u lahi ni mo 'eku tauhi'i koe, pea na'e 'ikai teu talangata'a ki ho'o fekau 'i ha me'a 'e taha: ka na'e 'ikai si'i te ke foaki kiate au ha 'uhiki'i kosi, koe'uhi ke u fakafiefia ai mo hoku kāinga. ³⁰ Ka kuo ha'u leva ho foha ko eni, 'aia na'e maumau'i ho'o koloa mo e kau fa'a fe'auaki, pea ke tāmata'i ma'ana 'ae 'uhiki pulu sino.' ³¹ "Pea ne pehē kiate ia, 'Foha, 'oku ta nofoma'u mo au, pea ko ia kotoa pē 'oku 'a'aku 'oku 'a'au ia. ³² Na'e taau 'emau fakafiefia mo nekeneka: he ko ho tehina eni na'e mate, ka kuo toe mo'ui ia; pea na'e mole, ka kuo 'ilo ia.' "

16

1 Ko e fakatātā 'oe tauhi ta'eangatonu. 13 'Oku valoki 'e Kalaisi 'ae mālualo'i 'oe kau Fālesi manumanu. 19 'Ae tangata

ma'ume'a, mo Lasalosi ko e paea.

¹ Pea na'a ne pehē foki ki he'ene kau ākongā, "Na'e ai ha tangata koloa'ia, na'e ai 'ene tauhi, pea na'e faka'ilo kiate ia kuo ne maumau'i 'ene koloa. ² Pea ne ui ia, 'o pehē ki ai, 'Ko e hā eni 'oku ou fanongo ai 'iate koe? Fakamatala mai ho'o tauhi; he 'oku 'ikai te ke kei tauhi.' ³ Pea pehē 'e he tauhi 'i hono loto, 'Ko e hā te u fai? He 'oku to'o 'iate au 'ae tauhi 'e he'eku 'eiki: 'e 'ikai te u fa'a keli; pea 'oku ou mā 'i he kole.' ⁴ Kuo pau hoku loto ki he me'a te u fai, koe'uhi ke nau ma'u au ki honau ngaahi fale, 'oka tukuange au 'i he tauhi.' ⁵ "Pea ne ui 'ae kau fakatau koloa kotoa pē 'e he'ene 'eiki, 'o ne pehē ki he 'uluaki, "Oku fiha nai 'ae me'a 'oku te'eki te ke totongi ai ki he'eku 'eiki?" ⁶ Pea pehē 'e ia, 'Ko e puha fua 'e teau 'oe lolo.' Pea ne pehē kiate ia, 'To'o ho'o tohi, pea ke nofo ke vave, 'o tohi ai ko e nimangofulu.' ⁷ Pea pehē 'e ia ki he taha kehe, 'Pea 'oku fiha 'a e me'a 'oku te'eki te ke totongi 'e koe?' Pea pehē 'e ia, 'Ko e puha fua 'e teau 'oe uite.' Pea ne pehē kiate ia, 'To'o ho'o tohi, 'o tohi ai ko e valungofulu.' ⁸ Pea fakamālō 'ae 'eiki ki he tauhi koloa ta'efaitotonu, ko e me'a 'i he'ene fai fakapotopoto: he 'oku poto hake 'ae fānau 'a māmani 'i honau to'utangata, 'i he fānau 'ae maama. ⁹ "Pea 'oku ou tala kiate kimoutolu, "Ngaohi kiate kimoutolu 'aki 'ae koloa ta'emā'oni'oni 'ae ngaahi kāinga; koe'uhi, 'oka mou ka mate, kenau ma'u 'akimoutolu ki he ngaahi nofo'anga ta'engata. ¹⁰ Ko ia 'oku angatonu 'i he me'a si'i, 'oku angatonu foki ia 'i he me'a lahi; pea ko ia 'oku ta'eangatonu 'i he me'a si'i, 'oku ta'eangatonu ia 'i he me'a lahi. ¹¹ Ko ia kapau na'e 'ikai te mou angatonu 'i he koloa ta'emā'oni'oni, Ko hai 'e tuku 'a e *koloa* mo'oni ke mou tauhi? ¹² Pea kapau na'e 'ikai te mou angatonu 'i he me'a 'ae taha kehe, Ko hai 'e foaki kiate kimoutolu 'ae me'a 'oku 'amoutolu?

¹³ ¶ "Oku 'ikai ha tamaio'eiki te ne fa'a tauhi 'ae 'eiki 'e toko ua: koe'uhi 'e fehi'a ia ki he tokotaha, kae 'ofa ki he tokotaha; pe pikitai ki he tokotaha, kae manuki ki he tokotaha. 'E 'ikai si'i te mou fa'a tauhi 'ae 'Otua mo e koloa." ¹⁴ Pea ko e kau Fālesi foki na'e manumanu, ne nau fanongo ki he ngaahi me'a ni kotoa pē: pea na'a nau taukae kiate ia. ¹⁵ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ko kimoutolu eni 'oku mou fakatonuhia 'akimoutolu 'i he 'ao 'oe kakai ka 'oku 'ilo 'e he 'Otua 'a homou loto: he ko ia 'oku lelei lahi ki he kakai, 'oku fakalielia ia 'i he 'ao 'oe 'Otua. ¹⁶ "Na'e ai 'ae fono mo e kau palōfita 'o a'u kia Sione: pea talu mei ai mo e malanga'aki 'ae pule'anga 'oe 'Otua, pea 'oku ului ki ai 'ae kakai kotoa pē. ¹⁷ Pea 'oku faingofua hake ke mole 'ae langi mo māmani, 'i he mole ha kupu'i lea 'e taha 'oe fono. ¹⁸ "Ko ia 'oku ne tukuange hono uaifi, kae mali mo ha taha, 'oku tono fefine ia: pea ko ia 'oku

ne mali mo ia kuo tukuange mei hono husepāniti, 'oku tonofefine ia.

¹⁹ ¶ “Na'e ai ha tangata koloa'ia, na'a ne 'ai 'ae kofu kulokula mo e tupenu mahu'inga, pea kai 'e ia 'ae me'a lelei 'i he 'aho kotoa pē: ²⁰ Pea na'e ai ha tangata paea, ko Lasalosi hono hingoā, na'e fakatokoto ia 'i hono matapā, kuo tofu 'i he papala, ²¹ O ne holi ke fafanga 'aki ia 'ae momo'i me'akai na'e ngangana mei he keinanga'anga 'ae tangata ma'ume'a: pea na'e ha'u foki 'ae fanga kulī, 'o 'emo hono papala. ²² Pea pehē, na'e mate 'ae tangata paea, pea fua ia 'e he kau 'āngelo ki he fatafata 'o 'Epalahame: pea mate foki 'ae tangata ma'ume'a, pea tanu ia; ²³ Pea hanga hake ia hono mata 'i heli, 'oku ongosia ia, pea ne mamata kia 'Epalahame 'i he mama'o 'aupito, mo Lasalosi 'i hono fatafata. ²⁴ “Pea tangi ia, 'o pehē, “E tamai ko 'Epalahame, ke ke 'ofa mai kiate au, pea fekau 'a Lasalosi ke ne 'ai hono mu'a tuhu ki he vai, mo fakamomoko hoku 'elelo: he 'oku ou feinga 'i he afi ni.’ ²⁵ Ka na'e pehē 'e 'Epalahame, 'Foha, ke ke manatu na'a ke ma'u ho'o ngaahi me'a lelei 'i ho'o mo'ui, pea na'e 'ia Lasalosi foki 'ae ngaahi me'a kovi; ka ko eni, 'oku fiemālie ia, ka kuo ke feinga koe. ²⁶ Kae'uma'ā eni kotoa pē, 'oku ai 'ae fu'u vanu lahi 'i he vaha'a 'o kimautilu mo kimoutolu: ko ia 'e 'ikai lava atu 'akinautilu 'oku fie 'alu 'i heni kiate kimoutolu; pea 'e 'ikai fa'a ha'u kiate kimautilu 'akinautilu 'oku fie ha'u mei hena.’ ²⁷ “Pea toki pehē 'e ia, 'Ko ia 'oku ou kole ai kiate koe, 'e tamai, ke ke fekau ia ki he fale 'o 'eku tamai: ²⁸ He 'oku toko nima hoku kāinga koe'uhi ke ne valoki 'i 'akinautilu, telia na'a nau ha'u foki ki he potu fakamamahi ni.’ ²⁹ Pea pehē 'e 'Epalahame kiate ia, “Oku nau ma'u 'a Mōsese mo e kau palōfita; tuku ke nau fanongo ki ai.’ ³⁰ Pea pehē 'e ia, “E 'ikai, 'e tamai ko 'Epalahame, ka 'oka 'alu ha taha mei he mate kiate kinautilu, te nau fakatomala.’ ³¹ Pea pehē mai 'e ia kiate ia, 'Kapau 'e 'ikai te nau fanongo kia Mōsese mo e kau palōfita, 'e 'ikai te nau tui 'o kapau 'e toetu'u ha taha mei he mate.’ ”

17

1 'Oku ako 'e Kalaisi ke 'oua 'e fakahala. 3 Ke fefakamolemole'aki. 6 Ko e mālohi 'oe tui. 7 Ke 'oua na'a mahalo 'e he'ene kau ākongā 'oku nau 'aonga. 11 'Oku ne fakama'a 'ae kilia 'e toko hongofulu. 22 'Oku ne lea ki he pule'anga 'oe 'Otua, mo e hā'ele mai 'ae Foha 'oe tangata.

¹ Pea toki pehē 'e ia ki he kau ākongā, “E 'ikai mafai ke ta'ofi 'ae hoko 'oe ngaahi fakahala: ka 'e mala'ia ia 'oku hoko mei ai ia!” ² 'Oku lelei kiate ia 'oka ne taupunga'i 'aki ia 'ae maka momosi 'i hono kia, pea lī ki he moana, 'i he'ene fakahala'i ha tokotaha 'iate kinautilu ni 'oku si'i.

³ ¶ Mou vakai kiate kimoutolu: “Kapau ‘e fai angahala kiate koe ‘e ho kāinga, valoki ia; pea kapau ‘e fakatomala, fakamolemole ia.” ⁴ Pea kapau ‘e fai angahala ‘e ia kiate koe ‘o liunga fitu ‘i ha ‘aho, kae tafoki ia kiate koe ‘o liunga fitu ‘i ha ‘aho, mo pehē ‘e ia, “Oku ou fakatomala;” ke ke fakamolemole ia.” ⁵ Pea pehē ‘e he kau ‘aposestolo ki he ‘Eiki, “Fakalahi ‘emau tui.” ⁶ Pea pehē ‘e he ‘Eiki, “Ka ne mou ma‘u ‘ae tui ke tatau mo e fo‘i tenga‘i musita, te mou lea ki he ‘akau ko e sukamino ni, ‘Ke mata‘aki fu‘u hake koe, pea tō koe ‘i he tahi;’ pea ‘e talangofua ia kiate kimoutolu. ⁷ Ka ko hai ‘iate kimoutolu ‘oku ai ‘ene tamaio‘eiki, ‘oku keli pe tauhimanu, ‘e pehē leva ki ai, ‘oka ha‘u ia mei he ngoue, ‘Ha‘u koe ‘o nofo hifo ke kai?’ ⁸ Kae ‘ikai pehē mu‘a ki ai, “Teuteu haku ‘ohomohe, pea ke nono‘o koe, ‘o tauhi au, kae‘oua ke u kai mo inu; pea hili ia te ke toki kai koe mo inu?’ ⁹ ‘Oku fakafeta‘i ‘e ia ki he tamaio‘eiki ko ia, koe‘uhi ko ‘ene fai ‘ae ngaahi me‘a kuo fekau kiate ia? ‘Oku ou pehē ‘oku ‘ikai. ¹⁰ Pea ke pehē foki ‘akimoutolu, ‘oka ‘osi hono fai ‘oe me‘a kotoa pē kuo fekau kiate kimoutolu, mou pehē, ‘Ko e kau tamaio‘eiki ta‘e‘aonga ‘akimautolu: kuo mau fai ‘aia na‘e totonu pe ke mau fai.’ ”

¹¹ ¶ Pea pehē, ‘i he‘ene ‘alu ki Selūsalema, na‘e fononga atu ia ‘i Samēlia mo Kāleli. ¹² Pea ‘i he‘ene hū ki he potu kakai ‘e taha, na‘e fakafetaulaki kiate ia ‘ae kau tangata kilia ‘e toko hongofulu, pea nau tutu‘u mama‘o atu: ¹³ Pea na‘a nau kalanga le‘o lahi, ‘o pehē, “Sisu, ‘Eiki, ke ke ‘alo‘ofa mai kiate kimautolu.” ¹⁴ Pea ‘i he‘ene mamata, na‘a ne pehē kiate kinautolu, “Mou ō, ‘o fakahā ‘akimoutolu ki he kau taula‘eiki.” Pea pehē, ‘i he‘enau ‘alu na‘e fakama‘a ‘akinautolu. ¹⁵ Pea na‘e foki mai honau tokotaha, ‘i he‘ene mamata kuo fakamo‘ui ia, ‘o ne fakamālō ‘aki ‘ae le‘o lahi ki he ‘Otua, ¹⁶ ‘O fakafeta‘i hifo ia ki hono va‘e, ‘i he fakafeta‘i kiate ia: ka ko e Samēlia ia. ¹⁷ Pea lea ‘a Sisu, ‘o pehēange, “‘ikai na‘e fakama‘a ‘ae toko hongofulu? Ka kofa‘ā ‘ae toko hiva? ¹⁸ ‘Oku ‘ikai ‘iloa ke foki mai ha taha ke fakamālō ki he ‘Otua, ka ko e muli ni pe.” ¹⁹ Pea ne pehē kiate ia, “Tu‘u hake, pea ke ‘alu: kuo fakamo‘ui koe ‘e ho‘o tui.”

²⁰ ¶ Pea ‘i he ‘eke ‘ae kau Fālesi kiate ia, pe ‘e hoko ‘afē ‘ae pule‘anga ‘oe ‘Otua, na‘e leaange ‘e ia kiate kinautolu, ‘o pehē, “Oku ‘ikai hoko ‘ae pule‘anga ‘oe ‘Otua mo e fakaongongoaki ai: ²¹ Pea ‘e ‘ikai te nau pehē, ‘Vakai heni!’ pe, ‘Vakai hena!’ He ko eni, ‘oku ‘iate kimoutolu ‘ae pule‘anga ‘oe ‘Otua.” ²² Pea pehē ‘e ia ki he kau ākongā, “E hoko mai ‘ae ngaahi ‘aho, te mou holi ai ke mamata ki ha ‘aho ‘e taha ‘oe Foha ‘oe tangata, ka ‘e ‘ikai te mou mamata ki ai. ²³ Pea ka nau ka pehē kiate kimoutolu, ‘Vakai heni;’ pe, ‘Vakai hena:’ ‘oua na‘a ‘alu atu,

pe muimui ki ai. ²⁴ He 'oku hangē ko e 'asi mai 'ae 'uhila mei he potu langi 'e taha, pea ulo 'o a'u ki he potu langi 'e taha, 'e pehē foki 'ae Foha 'oe tangata 'i hono 'aho. ²⁵ Ka 'e tomu'a kātaki 'e ia 'ae ngaahi me'a lahi, pea 'e li'aki ia 'e he to'utangata ni. ²⁶ Pea hangē ko e fai 'i he ngaahi 'aho 'o Noa, 'e pehē foki 'i he ngaahi 'aho 'oe Foha 'oe tangata. ²⁷ Na'a nau kai, mo inu, na'a nau mali uaifi, pea foaki ke mali, 'o a'u ki he 'aho na'e hū ai 'a Noa ki he vaka, pea 'oho mai 'ae vai, 'o faka'auha 'akinautolu kotoa pē. ²⁸ Pea hangē foki ko e fai 'i he ngaahi 'aho 'o Lote, na'a nau kai, mo inu, na'a nau fefakatau'aki, na'a nau tō ngoue, pea nau langa fale; ²⁹ Ka 'i he 'aho ko ia na'e 'alu atu ai 'a Lote 'i Sotoma, na'e 'uha afi mo e maka vela mei he langi, 'o faka'auha 'akinautolu kotoa pē. ³⁰ 'E pehē pe foki 'i he 'aho 'e fakahā ai 'ae Foha 'oe tangata. ³¹ "Pea ko ia ia 'e 'i he tu'a fale 'i he 'aho ko ia, ka 'oku 'i loto fale 'ene me'a, ke 'oua na'a 'alu hifo ia ko hono 'ave: pea ko ia 'e 'i he ngoue, ke 'oua foki na'a liu mai. ³² Manatu 'i 'ae uaifi 'o Lote. ³³ Ko ia ia 'e kalofaki 'ene mo'ui, 'e mole ia 'iate ia; ka ko ia ia 'e tuku 'ene mo'ui 'e ma'u 'e ia ia. ³⁴ 'Oku ou tala kiate kimoutolu, 'I he pō ko ia 'e ai 'ae tangata 'e toko ua 'i he mohenga pe taha; 'e 'ave 'ae tokotaha, ka 'e tuku 'ae tokotaha. ³⁵ 'E fakataha 'ae fefine 'e toko ua 'o momosi; 'e 'ave 'ae tokotaha, ka 'e tuku 'ae tokotaha. ³⁶ 'E ai 'ae tangata 'e toko ua 'i he ngoue ko e tokotaha 'e 'ave, ka 'e tuku 'ae tokotaha." ³⁷ Pea na'a nau leange, 'o pehē kiate ia, "Eiki, kofa'ā ia?" Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ilonga 'ae potu 'e 'i ai 'ae 'anga'anga, 'e kātoa ki ai 'ae fanga 'ikale."

18

3 Ko e kole tāuma'u 'ae fefine kuo mate hono husepāniti. 9 Ko e Fālesi mo e tānaki tukuhau. 15 'Oku 'omi 'ae tamaiki kia Kalaisi. 18 Ko e matāpule na'e fie muimui kia Kalaisi, ka na'e ta'ofi 'e he'ene koloa. 28 Ko e me'a 'e ma'u 'ekinautolu 'oku liaki kotoa pē koe'uhi ko Sisū. 31 'Oku ne fakahā 'ene pekia. 35 'Oku ne faka'ā 'ae tangata kui.

¹ Pea na'a ne fakahā kiate kinautolu 'i he fakatātā, 'oku lelei ke lotu ma'uaipē 'ae kakai, pea 'oua na'a fiu; ² 'O ne pehē, "Na'e 'i he kolo 'e taha 'ae fakamaau, na'e 'ikai manavahē ki he 'Otua, pe tokanga ki he tangata. ³ Pea na'e 'i he kolo ko ia 'ae fefine kuo mate hono husepāniti; pea ha'u ia ki ai, 'o ne pehē, 'Fakamaau au mo totongi totonu ki hoku fili.' ⁴ Pea na'e 'ikai tokanga leva ia ki ai: kae toki fakakaukau ia, 'o pehē, "Oku 'ikai pe te u manavahē ki he 'Otua, pe tokanga ki he tangata; ⁵ Ka koe'uhi 'i he fakafiu 'i au 'e he fefine ni kuo mate hono husepāniti, te u fakamaau 'i ia, telia 'i he'ene fa'a ha'u te ne fakakina 'i au.'" ⁶ Pea pehē 'e he 'Eiki, "Fanongo ki he lea 'ae fakamaau ta'angatonu. ⁷ Pea 'e 'ikai fakamaau 'e he

‘Otua ‘a hono kakai ‘o‘ona kuo fili, ‘aia ‘oku tangi kiate ia ‘i he ‘aho mo e pō, ‘o kapau ‘e fakatuotuai ia kiate kinautolu? ⁸ ‘Oku ou tala atu kiate kimoutolu, ‘E fakamaau vave ‘e ia ‘akinautolu. Ka ‘i he ha‘u ‘ae Foha ‘oe tangata, te ne ‘ilo ‘ae tui ‘i he fonua?” ⁹ Pea na‘a ne lea ‘aki ‘ae fakatātā ni ki he ni‘ihi na‘a nau falala kiate kinautolu kuo nau mā‘oni‘oni, mo nau manuki‘i ‘ae kakai kehe: ¹⁰ “Na‘e ‘alu hake ‘ae ongo tangata ki he falelotu lahi ke lotu; ko e tokotaha ko e Fālesi, pea ko e tātaki tukuhau ‘ae tokotaha. ¹¹ Na‘e tu‘u atu pe ‘ae Fālesi, pea lotu, ‘o pehē, “E ‘Otua, ‘oku ou fakafeta‘i kiate koe, ‘oku ‘ikai te u hangē ko e kau tangata kehe, ke fakamālohi, mo ta‘eangatonu, mo tonofefine, pe hangē ko e tātaki tukuhau ni. ¹² ‘Oku liunga ua ‘eku ‘aukai ‘i he uike, pea ‘oku ou ‘atu ‘ae tukuhau ‘i he‘eku me‘a fulipē.’ ¹³ Ka na‘e tu‘u mama‘o atu ‘ae tātaki tukuhau, pea ‘ikai fa‘a hanga hake hono mata ki he langi, ka na‘e si fatafata ia, mo pehē, “E ‘Otua, ke ke ‘alo‘ofa mai kiate au ko e angahala.’ ¹⁴ ‘Oku ou tala kiate kimoutolu, na‘e ‘alu hifo ‘ae tangata ni ki hono fale kuo fakatonuhia ia, ka ‘ikai pehē ‘ae tokotaha: he ko ia kotoa pē ‘oku ne hiki hake ia, ‘e fakavaivai‘i ia; pea ko ia ‘oku ne fakavaivai‘i ia, ‘e hiki hake ia.” ¹⁵ Pea na‘a nau ‘omi foki kiate ia ‘ae tamaiki iiki, koe‘uhi ke ne ala kiate kinautolu: ka ‘i he mamata ki ai ‘ae kau ākongā, na‘a nau lolomi ‘akinautolu. ¹⁶ Ka na‘e ui ‘e Sisu ke nau ha‘u, ‘o ne pehē, “Tuku pe ‘ae tamaiki iiki ke ha‘u kiate au, pea ‘oua na‘a ta‘ofi ‘akinautolu: he ‘oku ‘oe kakai pehē ‘ae pule‘anga ‘oe ‘Otua. ¹⁷ Ko e mo‘oni ‘oku ou tala kiate kimoutolu, Ko ia ia ‘e ‘ikai te ne ma‘u ‘ae pule‘anga ‘oe ‘Otua ‘o hangē ko e tamasi‘i si‘i ‘e ‘ikai ‘aupito hū ia ki ai.” ¹⁸ Pea toki fehu‘i ‘ae matāpule ‘e taha kiate ia, ‘o pehē, “Eiki lelei, ko e hā te u fai ke u hoko ai ki he mo‘ui ta‘ehili?” ¹⁹ Pea pehē ‘e Sisu kiate ia, “Ko e hā kuo ke ui ai au ko e lelei? Ko e tokotaha pe ‘oku lelei, ‘aia ko e ‘Otua. ²⁰ ‘Oku ke ‘ilo ‘ae ngaahi fekau, “Oua na‘a ke tonofefine,” “Oua na‘a ke fakapō,” “Oua na‘a ke kaiha‘a,” “Oua na‘a ke fakamo‘oni loi,” ‘Faka‘apa‘apa ki ho‘o tamai mo ho‘o fa‘ē.” ²¹ Pea pehē ‘e ia, “Kuo u fai eni kotoa pē talu ‘eku si‘i.” ²² Pea kuo fanongo ‘a Sisu ki he ngaahi lea ni, pea ne pehē kiate ia, “Ko e me‘a ‘e taha ‘oku ke kei hala ai: fakatau ‘aia kotoa pē ‘oku ‘a‘au, ‘o tufaki ki he masiva, pea te ke ma‘u ‘ae ‘ene koloa ‘i he langi: pea ke ha‘u, ‘o muimui ‘iate au.” ²³ Pea kuo fanongo ia ki ai, na‘a ne mamahi ‘aupito: he na‘e lahi ‘ene koloa. ²⁴ Pea kuo mamata ‘a Sisu kuo mamahi ‘aupito ia, pea ne pehē, “E faingata‘a ‘aupito kiate kinautolu ‘oku koloa‘ia ke hū ki he pule‘anga ‘oe ‘Otua.” ²⁵ He ‘oku faingofua hake ‘ae hū ‘ae kāmeli ‘i he ava‘i hui, ‘i he hū ‘ae tangata koloa‘ia ki he pule‘anga ‘ae ‘Otua! ²⁶ Pea ko kinautolu na‘e fanongo na‘a nau fepehē‘aki, “Pea ko hai ‘e

mo'ui?" 27 Pea pehē 'e ia, "Ko e ngaahi me'a 'oku 'ikai mafai 'e he tangata, 'oku mafai ia 'e he 'Otua." 28 Pea toki pehē 'e Pita, "Vakai, kuo mau liaki 'ae me'a kotoa pē, 'o muimui 'iate koe." 29 Pea ne pehe kiate kinautolu, "Ko e mo'oni 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, "'Oku 'ikai ha tangata kuo li'aki 'e ia ai fale, pea 'ae mātu'a, pe ko e ngaahi kāinga, pe ko e uaifi, pe 'ae fānau, koe'uhi ko e pule'anga 'oe 'Otua, 30 Ka te ne ma'u 'o lahi 'aupito hake 'i he mo'ui ni, pea 'i he maama 'e ha'u 'ae mo'ui ta'engata."

31 ¶ Pea ne omi 'ae toko hongofulu ma toko ua, 'o ne pehē kiate kinautolu, "Vakai, 'oku tau 'alu hake ki Selūsalema, pea 'e fakamo'oni ki he Foha 'oe tangata 'aia kotoa pē kuo tohi 'e he kau palōfita. 32 He koe'uhi 'e tukuange ia ki he Senitaile, pea 'e manuki'i ia, mo fai me'a kovi kiate ia, mo 'a'anu ki ai: 33 Pea te nau kau'imaea mo tāmata'i ia: pea 'i hono 'aho tolu 'e toetu'u ia." 34 Ka na'e 'ikai te nau 'ilo 'ae ngaahi me'a ni; pea na'e puli 'iate kinautolu 'ae lea ni, 'o 'ikai te nau 'ilo 'ae ngaahi me'a kuo lea 'aki.

35 ¶ Pea pehē, 'i he'ene ofi atu ki Seliko, na'e nofo 'i he ve'ehala 'ae tangata kui 'o kole: 36 Pea fanongo ia ki he 'alu ange 'ae fononga, pea fehu'i ia ki hono 'uhinga. 37 Pea na'a nau tala kiate ia, "Ko Sisu 'o Nāsaleti" 'oku 'alu ange. 38 Pea kalanga ia, 'o pehē, "Sisu, Foha 'o Tevita, 'alo'ofa mai kiate au." 39 Pea ko kinautolu na'e mu'omu'a na'a nau lolomi ia, ke tuku 'ene longoa'a: ka na'e 'āsili ai 'ene kalanga, "Foha 'o Tevita, 'alo'ofa mai kiate au." 40 Pea tu'u 'a Sisu, 'o fekau ke 'omi ia kiate ia: pea kuo 'unu mai ia 'o ofi, pea ne fehu'i ange kiate ia, 41 'O pehē, "Ko e hā ho loto ke u fai kiate koe?" Pea pehē 'e ia, "Eiki, ke 'ā hoku mata." 42 Pea pehē 'e Sisu kiate ia, "Ke 'ā ho mata: kuo fakamo'ui koe 'e ho'o tui." 43 Pea 'ā fakafokifā pe ia, 'o muimui 'iate ia, pea fakamālō ki he 'Otua: pea 'i he mamata ki ai 'ae kakai kotoa pē, na'a nau fakamālō ki he 'Otua.

19

1 Ko Sakiasi ko e tånaki tukuhaui. 11 Ko e fakatātā 'oe pa'anga 'e hongofulu. 28 'Oku 'alu 'a Sisu ki Selūsalema kuo heka 'i he 'asi. 41 'Oku ne tangi ai: 45 'Oku ne kapusi 'ae kau fefakatau'aki 'i he falelotu lahi: 47 'Oku ne malanga ai, pea fie tāmata'i ia 'e he kau matāpule, ka kuo nau manavahē ki he kakai.

1 Pea na'e fononga atu 'a Sisu 'i Seliko, 'o 'alu ai. 2 Pea vakai, ko e tangata ko Sakiasi hono hingoa, ko e matāpule ia 'i he kau tånaki tukuhaui, pea na'e koloa'ia ia. 3 Na'e holi ia ke mamata pe ko e tangata 'oku fēfē 'a Sisu; ka na'e 'ikai mafai ia koe'uhi ko e kakai, he ko e pukupuku ia. 4 Pea na'e lele mu'omu'a ia, 'o kaka 'i he 'akau ko e sukamino, ke mamata kiate ia: koe'uhi 'e 'alu ange ai ia. 5 Pea kuo hoko 'a Sisu ki he potu, na'a ne sio

hake, 'o mamata kiate ia, pea ne pehē ki ai, "Sakiasi, 'alu hifo ke vave, he te u nofo 'i ho fale 'i he 'aho ni." ⁶ Pea fakavave ia, 'o 'alu hifo, 'o ne tali ia 'i he fiefia. ⁷ Pea kuo nau mamata ki ai, pea nau lāunga kotoa pē, 'o pehē, "Kuo 'alu ia ke nofo mo e tangata angahala." ⁸ Pea tu'u hake 'a Sakiasi, 'o ne pehē ki he "Eiki; Eiki, vakai, 'oku ou foaki hono vaeua 'o 'eku koloa ki he masiva; pea kapau ne u ma'u ha me'a 'i he lohiaki'i ha taha, 'oku ou totongi 'o liunga fākiate ia." ⁹ Pea pehē 'e Sisu kiate ia, "Kuo hoko 'i he 'aho ni 'ae fakamo'ui ki he fale ni, koe'uhi ko e foha foki ia 'o 'Epalahame. ¹⁰ He kuo ha'u 'ae Foha 'oe tangata ke kumi mo fakamo'ui 'aia kuo mole." ¹¹ Pea 'i he'enau fanongo ki he ngaahi me'a ni, na'a ne toe lea 'aki 'e ia 'ae fakatātā, koe'uhi kuo ofi ia ki Selūsalema, pea *ko e me'a* 'i he'enau mahalo 'e hoko leva 'ae pule'anga, 'oe 'Otua. ¹² Ko ia ne ne pehē ai, "Na'e 'alu 'ae 'eiki 'e tokotaha ki he fonua mama'o, ke ma'u mo'ona 'ae pule'anga, pea toki liliu mai. ¹³ Pea ne ui 'ae toko hongofulu 'o 'ene kau tamaio'eiki, 'o ne tuku kiate kinautolu 'ae mina 'e hongofulu, mo ne pehē kiate kinautolu, 'Ngāue'aki eni kae'oua ke u ha'u.' ¹⁴ Ka na'e fehi'a 'a hono kakai kiate ia, 'onau kouna 'ae talafekau ke 'alu, mo pehē, "E 'ikai te mau ma'u 'ae tangata ni ke pule'i 'akimautolu.' ¹⁵ "Pea pehē, 'i he'ene liu mai, kuo ne ma'u 'ae pule'anga, pea toki fekau 'e ia ke ui mai 'ae kau tamaio'eiki ko ia, 'aia na'a ne tuku ki ai 'ae pa'anga, koe'uhi ke ne 'ilo pe ko e hā kuo ma'u 'e he tangata taki taha 'i he'ene fakatau. ¹⁶ Pea ha'u 'ae 'uluaki, 'o ne pehē, "Eiki, kuo ma'u 'aki 'a ho'o mina 'ae mina 'e hongofulu.' ¹⁷ Pea ne pehē kiate ia, 'Mālō, ko e tamaio'eiki lelei koe;' ko e me'a 'i ho'o angatonu 'i he me'a si'i, ma'u 'e koe 'ae pule ki he kolo 'e hongofulu. ¹⁸ Pea ha'u hono toko ua, 'o ne pehē, "Eiki, kuo ma'u 'aki 'a ho'o mina 'ae mina 'e nima' ¹⁹ Pea na'e pehē foki kiate ia, 'Ke ke pule'i foki 'ae kolo 'e nima.' ²⁰ Pea ha'u 'ae tokotaha, 'o ne pehē, "Eiki, vakai, ko ho'o mina, 'aia kuo u tauhi, 'o kofu'aki ia 'ae holoholo. ²¹ He na'aku manavahē kiate koe, koe'uhi ko e tangata faingata'a koe: 'oku ke to'o hake 'aia na'e 'ikai te ke tuku hifo, mo tu'usi 'aia na'e 'ikai te ke tūtuu'i.' ²² Pea pehē 'e ia kiate ia, 'Mei ho ngutu 'o'ou te u fakamaau koe, 'ae tamaio'eiki angakovi. Na'a ke 'ilo ko e tangata faingata'a au, 'oku ou to'o hake 'aia na'e 'ikai te u tuku hifo, mo tu'usi 'aia na'e 'ikai te u tūtuu'i: ²³ Ko e hā ia na'e 'ikai ai te ke tuku 'eku pa'anga ki he tuku'anga koloa, koe'uhi 'i he'eku ha'u te u ma'u ia mo hono tupu?' ²⁴ Pea ne pehē kiate kinautolu na'e tutu'u 'i ai, 'To'o 'iate ia 'ae mina, 'o atu kiate ia 'oku hongofulu 'ene mina.' ²⁵ (Pea nau pehē kiate ia, "Eiki, 'oku hongofulu 'ene mina.) ²⁶ He 'oku ou pehē kiate kimoutolu, 'Ko ia fulipē 'oku ne ma'u, 'e foaki kiate ia; pea ko

ia 'oku 'ikai te ne ma'u, 'e to'o meiate ia 'aia 'oku ne ma'u. ²⁷ Ka ko kinautolu ni ko hoku ngaahi fili, na'e 'ikai te nau lelei ke u pule'i 'akinautolu, 'omi ki heni, pea tāmāte'i 'i hoku 'ao.' ”

²⁸ ¶ Pea kuo hili 'ene lea pehē, pea mu'omu'a ia, 'o fononga atu ki Selūsalema. ²⁹ Pea pehē, 'i he'ene ha'u 'o ofi ki Petefesi mo Pētani, ki he mo'unga 'oku ui ko 'Olive, ne ne fekau 'ene ongo ākongā 'e toko ua. ³⁰ 'O pehē, “Mo ō ki he potu kakai 'oku hangatonu mai; pea 'i ho'omo hū ki ai te mo 'ilo 'ae 'uhiki'i 'asi kuo no'otaki, 'oku te'eki heka ai ha tangata: vete ia, 'o taki mai.” ³¹ Pea kapau 'e 'eke 'e ha taha kiate kimoua, 'Ko e hā 'oku mo vete ai ia?' Te mo pehē kiate ia, 'Koe'uhi 'oku 'aonga ia ki he 'Eiki.' ” ³² Pea na'a na ō 'akinaua na'e fekau, 'o na 'ilo 'o hangē ko ia ne ne fakahā kiate kināua. ³³ Pea 'i he'ena vete 'ae 'uhiki'i 'asi, na'e pehē 'ekinautolu 'oku 'anautolu ia kiate kināua, “Ko e hā 'oku mo vete ai 'ae 'uhiki'i 'asi?” ³⁴ Pea na pehē, “'Oku 'aonga ia ki he 'Eiki.” ³⁵ Pea na'a na taki ia kia Sisu: pea na 'ai hona kofu ki he 'uhiki'i 'asi, 'o na fakaheka ki ai 'a Sisu. ³⁶ Pea 'i he'ena ō, na'a nau folahi honau ngaahi kofu 'i he hala. ³⁷ Pea kuo ha'u ia 'o ofi, 'i he tahifohifo 'oe mo'unga ko 'Olive, pea kamata fiefia mo fakamālō 'ae kau ākongā kotoa pē ki he 'Otua 'aki 'ae le'o lahi, koe'uhi ko e ngaahi ngāue lahi kotoa pē kuo nau mamata ki ai; ³⁸ 'O pehē, “ “Oku monū'ia 'ae Tu'i 'oku hā'ele mai 'i he huafa 'o Sihova:’ Ke fiemālie 'i he langi, pea fakamālō fungani lahi 'i 'olunga.” ³⁹ Pea ko e Fālesi ni'ihi 'i he kakai na'a nau pehē kiate ia, “'Eiki, lolomi ho'o kau ākongā.” ⁴⁰ Pea lea ia, 'o pehēange kiate kinautolu, “'Oku ou tala atu kiate kimoutolu, Kapau 'e fakalongo pē 'akinautolu ni, 'e kalanga leva 'ae ngaahi maka.”

⁴¹ ¶ Pea kuo ha'u ia 'o ofi, pea vakai ia ki he kolo, pea tangi ai, ⁴² 'o pehē, “Taumaiā na'a ke 'ilo, 'io, 'e koe, 'i ho 'aho ko eni, 'ae ngaahi me'a 'oku kau ki ho'o fiemālie! Ka ko eni kuo fufū ia mei ho mata. ⁴³ Koe'uhi 'e hoko 'ae ngaahi 'aho kiate koe, 'e tanu puke ai 'a ho ngaahi fili, 'o takatakai koe, mo kāpui koe, pea tāpuni ko e mei he potu kotoa pē. ⁴⁴ Pea 'e holoki hifo ko e 'o a'u ki he kekele, mo ho'o fānau 'iate koe; pea 'e 'ikai te nau tuku 'iate koe ha maka *kuo fokotu'u* ki ha maka; koe'uhi na'e 'ikai te ke 'ilo 'ae kuonga 'o ho 'a'ahi 'anga.” ⁴⁵ Pea na'e hū ia ki he falelotu lahi, 'o ne kamata kapusi kitu'a 'akinautolu na'e fefakatau'aki ai; ⁴⁶ 'o ne pehē kiate kinautolu, “Kuo tohi, 'Ko hoku fale ko e falelotu:’ ka kuo mou ngaahi ia 'ko e 'ana 'oe kau kaiha'a.’ ” ⁴⁷ Pea na'e ako ia 'i he falelotu lahi 'i he 'aho kotoa pē. Ka na'e holi ke tāmāte'i ia 'e he kau taula'eiki lahi mo e kau tangata tohi mo e kau matāpule 'oe kakai. ⁴⁸ Ka na'e 'ikai te nau 'ilo pe ko e hā te nau fai: he kuo tokanga lahi 'ae kakai kotoa pē ke nau fanongo kiate ia.

20

1 'Oku fakahā 'e Kalaisi 'ene pule 'i he'ene fehu'i ki he papi-
taiso 'a Sione. 9 Ko e fakatātā 'oe ngoue vaine. 19 Ki he tukupau
kia Sisa. 27 'Oku ne fakahā 'ae toetu'u ki he kau Sātusi. 41 Ko e
foha fēfē 'o Tevita 'a Kalaisi. 45 'Oku ne ta'ofi eni kau ākongā ke
nau vakai ki he kau tangata tohi.

1 Pea pehē, ko e 'aho 'e taha 'i he ngaahi 'aho ko ia, 'i
he'ene akonaki ki he kakai 'i he falelotu lahi, mo malanga'aki
'ae ongoongolelei, na'e ha'u 'ae kau taula'eiki lahi mo e kau
tangata tohi pea mo e mātu'a, 2 Mo nau lea kiate ia, 'o pehē,
"Talamai kiate kinautolu pe ko e pule fē 'oku ke fai ai 'ae
ngaahi me'a ni? Pea ko hai ia ne ne tuku 'ae pule ni kiate
koe?" 3 Pea lea ia, 'o pehēange kiate kinautolu, "Te u fehu'i foki
kiate kimoutolu ha me'a 'e taha; pea tala mai kiate au: 4 Ko e
papi-taiso 'a Sione, na'e mei he langi ia, pe mei he tangata?"
5 Pea nau fealēlea'aki, 'o pehē, "Kapau te tau pehē, 'Mei he
langi;' te ne pehē mai, 'Ko e hā na'e 'ikai ai te mou tui kiate
ia?' 6 Pea kapau te tau pehē, 'Mei he tangata;' 'e lisingi 'aki
'ae maka 'akitautolu 'e he kakai kotoa pē: he 'oku nau 'ilo pau
ko e palōfita 'a Sione." 7 Pea na'a nau pehēange, kuo 'ikai te
nau 'ilo pe na'e mei fē ia. 8 Pea pehē 'e Sisu kiate kinautolu,
"Pea 'e 'ikai te u tala kiate kimoutolu pe ko e pule fē 'oku ou
fai ai 'ae ngaahi me'a ni." 9 Pea na'a ne kamata lea 'aki 'ae
fakatātā ni ki he kakai; "Ko e tangata 'e tokotaha na'a ne tō 'ae
ngoue vaine, 'o ne tuku ia ki he kau tauhi ngoue, pea fononga
mama'o ia 'o fuoloa ai. 10 Pea hokosia 'ae to'ukai, pea ne fekau
'ae tamaio'eiki ki he kau tauhi ngoue, koe'uhi ke nau 'omi
kiate ia ha fua 'oe ngoue vaine: ka na'e te'ia ia 'e he kau tauhi
ngoue, 'onau kapusi ia ta'eha'aneme'a. 11 Pea toe fekau 'e ia
'ae tamaio'eiki 'e taha: pea na'a nau te'ia foki ia, pea lahi 'enau
fai kovi kiate ia, mo nau kapusi ta'eha'aneme'a. 12 Pea toe
fekau 'e ia 'a hono toko tolu: pea na'a nau te'ia foki ia, 'onau
lī ia kitua'ā. 13 Pea toki pehē 'e he 'eiki 'oe ngoue vaine, 'Ko e
hā te u fai? Te u fekau atu hoku foha 'ofa'anga: hei'ilo ka nau
ka mamata ai te nau faka'apa'apa kiate ia.' 14 Ka kuo mamata
ki ai 'ae kau tauhi ngoue, pea nau fealēlea'aki, 'o pehē, 'Ko eni
'ae foha hoko: ha'u ke tau tāmata'i ia, kae 'atautolu 'ae tofi'a.'
15 Pea na'a nau lī ia kitua'ā ngoue vaine, 'o tāmata'i ia. "Pea ko
e hā 'e fai 'e he 'eiki 'oe ngoue vaine kiate kinautolu? 16 'E ha'u
ia 'o faka'auha 'ae kau tauhi ngoue ko ia, pea tuku 'ae ngoue
ki he kakai kehe." Pea 'i he'enau fanongō ai, na'a nau pehē,
"Ke 'oua 'aupito." 17 Pea vakai atu 'e ia kiate kinautolu, 'o ne
pehē, "Ka ko e hā eni kuo tohi,

'Ko e maka na'e li'aki 'e he kau tufunga,
kuo hoko ia ko e fungani maka tuliki?'

18 Ko ia ia 'e tō ki he maka ko ia, 'e mafesifesi ai ia;
ka ko ia 'e tō ki ai ia, 'e momosi ia 'o efu."

19 ¶ Pea na'e holi 'ae kau taula'eiki lahi mo e kau tangata tohi 'i he feitu'ula'ā pe ko ia ke nau puke ia; ka na'a nau manavahē ki he kakai: he na'a nau 'ilo kuo ne lea 'aki 'ae fakatātā ni kiate kinautolu. 20 Pea na'a nau lamasi ia, 'onau fekau atu 'ae kau mataki ke nau fai fakafieangatonu, koe'uhi ke nau femioekina ia 'i he'ene lea, ka nau tukuange ai ia ki he mālohi mo e pule 'ae pule. 21 Pea na'a nau fehu'i kiate ia, 'o pehē, "Eiki, 'oku mau 'ilo 'oku ke lea mo ako totonu, pea 'oku 'ikai te ke fai filifilimānako, ka 'oku ke akonaki 'aki 'ae hala 'oe 'Otua 'i he mo'oni. 22 'Oku ngofua ke mau 'atu 'ae tukuhau kia Sisa, pe 'ikai?" 23 Ka na'e 'ilo 'e ia 'enau kākā, pea ne pehē kiate kinautolu, "Ko e hā 'oku mou 'ahi'ahi'i ai au?" 24 Fakahā mai 'ae tenali. "Ko e mata mo e tohi 'a hai 'oku 'i ai?" Pea nau lea, 'o pehēange, "A Sisa." 25 Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ko ia 'atu kia Sisa 'ae ngaahi me'a 'a Sisa, pea ki he 'Otua 'ae ngaahi me'a 'ae 'Otua." 26 Pea na'e 'ikai te nau fa'a femioekina ia, 'i he'ene ngaahi lea 'i he 'ao 'oe kakai: pea na'a nau ofo 'i he'ene lea, mo nau fakalongo pe.

27 ¶ Pea na'e toki ha'u 'ae ni'ihī 'oe Satusi, 'akinautolu 'oku pehē 'oku 'ikai ha toetu'u; 'onau fehu'i kiate ia, 28 "o pehē, 'Eiki, na'e tohi 'e Mōsese kiate kinautolu, "Kapau 'e mate 'ae tokoua 'o ha tangata, ka 'oku ai hono uaifi, pea mate ia ta'eha'ane fānau, ke ma'u 'e hono tokoua 'a hono uaifi, 'o fakatupu 'ae hako ki hono tokoua. 29 Pea na'e ai 'ae kāinga 'e toko fitu: pea ma'u 'e he 'uluaki 'ae uaifi, pea mate ia ta'eha'ane fānau. 30 Pea ma'u ia 'e he toko ua ko hono uaifi, pea mate ia ta'eha'ane fānau. 31 Pea ma'u ia 'e hono toko tolu; pea pehē pe ō a'u ki hono toko fitu: ka na'a nau mate ta'eha'anaufānau. 32 Pea mate fakamui foki 'ae fefine. 33 Ko ia 'i he toetu'u ko e uaifi 'o hai ia 'iate kinautolu? He na'e ma'u ia 'e he toko fitu ko hono uaifi." 34 Pea lea 'a Sisu, 'o pehēange kiate kinautolu, "Ko e fānau 'a māmani 'oku mali pea foaki ke mali: 35 Ka ko kinautolu 'e 'aonga ke ma'u 'ae mama ko ia, mo e toetu'u mei he mate, 'e 'ikai te nau fakamaau pe foaki ke fakama'u: 36 Pea 'e 'ikai te nau toe mate: he ko e fānau 'ae 'Otua 'akinautolu 'o hangē ko e kau 'āngelo; mo e fānau 'oe toetu'u. 37 Ka ko e fokotu'u 'oe mate, na'e fakahā ia 'e Mōsese, mei he 'ulu'akau, 'i he'ene ui 'ae 'Eiki 'ko e 'Otua 'o 'Epalahame, mo e 'Otua 'o 'Aisake, mo e 'Otua 'o Sēkope." 38 He 'oku 'ikai ko e 'Otua ia 'oe mate, ka ko e mo'ui: he 'oku mo'ui kotoa pē kiate ia."

39 ¶ Pea leaange 'ae ni'ihī 'oe kau tangata tohi, 'o pehē, "Eiki, kuo ke lea totonu." 40 Pea hili ia na'e 'ikai te nau fa'a fai mo ha fehu'i kiate ia. 41 Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Oku fēfē 'enau lau ko Kalaisi ko e foha 'o Tevita? 42 Kae pehē 'e Tevita 'i he tohi 'oe ngaahi Saame,

'Na'e folofola 'a Sihova ki hoku 'Eiki,
 Nofu koe ki hoku nima to'omata'u,
⁴³ Kae'oua ke u ngaohi ho ngaahi fili ko ho tu'ungava'e."'
⁴⁴ Ko ia na'e ui ia 'e Tevita ko e "Eiki,' pea ko hono foha
 fēfē ia?"

⁴⁵ ¶ Pea toki pehē 'e ia ki he'ene kau ākongā, 'i he 'ao 'oe kakai
 kotoa pē, ⁴⁶ "Vakai ki he kau tangata tohi, 'akinautolu 'oku nau
 manako ke 'alu mo e kofu fakatōtōlofa, mo nau lelei'ia 'i he
 fetapa 'i he ngaahi potu fakatau, mo e nofo'anga mā'olunga
 'i he ngaahi falelotu, mo e potu lelei 'i he ngaahi kātōanga;
⁴⁷ 'Oku nau fa'ao 'ae ngaahi fale 'oe kau fefine kuo mate honau
 husepāniti, mo fai fakalōloa 'ae ngaahi lotu 'i he kākā: 'e ma'u
 'ekinautolu ni 'ae mala'ia lahi."

21

*1 'Oku lelei 'a Kalaisi 'i he ngāue 'ae fefine masiva kuo mate
 hono husepāniti. 5 'Oku ne fakahā 'ae faka'auha 'oe falelotu lahi,
 mo e kolo ko Selūsalema. 25 Ko e ngaahi faka'ilonga 'e mu'omu'a
 'i he 'aho fakamui. 34 'Oku ne ako ke nau fa'a le'o.*

¹ Pea vakai atu 'e ia, 'o ne mamata ki he lī 'e he kakai koloa'ia
 'enau me'a foaki ki he tuku'anga koloa. ² Pea mamata foki 'e
 ia ki he fefine masiva, kuo mate hono husepāniti, 'oku ne lī ki
 ai 'ae kihī'i pa'anga 'e ua. ³ Pea pehē 'e ia, "Ko e mo'oni 'oku ou
 tala kiate kimoutolu, ko e fefine ni kuo mate hono husepāniti
 mo paea, kuo ne lī ki ai 'o lahi hake 'iate kinautolu kotoa pē:
⁴ He kuo lī 'ekinautolu ni kotoa pē ki ai 'ae ngaahi me'a foaki
 ki he 'Otua, mei he'enua koloa lahi: ka kuo lī 'e ia ki ai, mei
 he'ene masiva, 'a 'ene mo'ui kotoa pē."

⁵ ¶ Pea 'i he lea 'ae ni'ihī ki he falelotu lahi, ki hono
 teunga'aki 'ae ngaahi maka lelei mo e ngaahi me'a foaki,
 ne pehē 'e ia, ⁶ "Ko e ngaahi me'a 'oku mou mamata ki ai
 ni, 'e hoko 'ae ngaahi 'aho 'e 'ikai mahili ai ha maka ki ha
 maka, ka 'e laku kotoa pē ki lalo." ⁷ Pea na'a nau fehu'i kiate
 ia, 'o pehē, "'Eiki, 'e hoko afe 'ae ngaahi me'a ni? Pea ko
 e hā 'ae faka'ilonga 'oka hoko 'ae ngaahi me'a ni?" ⁸ Pea
 pehē 'e ia, "Vakai, telia na'a kākā'i 'akimoutolu: koe'uhi 'e
 ha'u 'ae tokolahi 'i hoku hingoa 'onau pehē, 'Ko au ia;' pea
 "Oku ofi mai 'ae 'aho:' ko ia 'oua na'a mou muimui kiate
 kinautolu. ⁹ Ka 'oka mou ka fanongo ki he ngaahi tau mo
 e ngaahi maveuveu, 'oua na'a mou ilifia: koe'uhi 'e tomu'a
 hoko 'ae ngaahi me'a ni; ka 'e 'ikai vave 'ae ngata'anga." ¹⁰ Pea
 toki pehē 'e ia kiate kinautolu, "E tu'u hake 'ae kakai ki he
 kakai, mo e pule'anga ki he pule'anga; ¹¹ Pea 'e hoko 'ae
 ngaahi mofuike lahi 'i he potu kehekehe, mo e hongē, mo e
 ngaahi mahaki lahi; pea 'e hā mai mei he langi 'ae ngaahi
 me'a fakailifia mo e ngaahi faka'ilonga lahi. ¹² Kae te'eki ai

ke hoko eni, te nau pukea 'akimoutolu, mo fakatanga'i, mo tukuange 'akimoutolu ki he ngaahi falelotu, mo e ngaahi fale fakapōpula, 'onau 'omi 'akimoutolu ki he 'ao 'oe ngaahi tu'i mo e pule, koe'uhi ko hoku hingoa. ¹³ Pea 'e hoko ia ko e fakamo'oni kiate kimoutolu. ¹⁴ Ko ia ke fakapapau homou loto, ke 'oua na'a tomu'a fakakaukau 'aia te mou tali 'aki: ¹⁵ He te u foaki kiate kimoutolu 'ae ngutu mo e poto, 'e 'ikai fa'a tali pe ta'ofia 'e homou ngaahi fili kotoa pē. ¹⁶ Ka 'e lavaki'i 'akimoutolu 'e he mātu'a, mo e tokoua, mo e kāinga, mo e kaume'a; pea te nau tāmata'i homou ni'ihī. ¹⁷ Pea 'e fehi'anekina 'akimoutolu 'i he kakai kotoa pē koe'uhi ko hoku hingoa. ¹⁸ Ka 'e 'ikai mole ha tu'oni lou'ulu 'i homou 'ulu. ¹⁹ Mou ma'u 'i ho'omou fa'a kātaki 'a homou laumālie. ²⁰ "Pea 'oka mou ka mamata ki he kāpui 'o Selūsalema 'aki 'ae ngaahi matatau, mou toki 'ilo kuo ofi hono faka'auha. ²¹ Pea tuku ke toki fehōlaki ai ki he ngaahi mo'unga 'akinautolu 'oku 'i Siutea; pea ko kinautolu 'oku 'i kolo ke nau 'alu atu; pea 'oua na'a hū ki ai 'akinautolu 'oku nofo 'i he tuku'uta. ²² He ko e 'ngaahi 'aho eni 'oe totongi,' koe'uhi ke fakamo'oni 'ae me'a kotoa pē kuo tohi. ²³ Ka 'e mala'ia 'akinautolu 'e feitama, mo kinautolu 'e toutama, 'i he ngaahi 'aho ko ia! Koe'uhi 'e ai 'ae mamahi lahi ki he fonua, mo e houhau ki he kakai ni. ²⁴ Pea 'e tō 'akinautolu 'i he mata 'oe heletā, pea 'e taki pōpula ki he pule'anga kotoa pē: pea 'e malaki hifo 'a Selūsalema 'e he kakai Senitaile, kae'oua ke kakato 'ae kuonga 'oe kakai Senitaile.

²⁵ ¶ "Pea 'e ai 'ae ngaahi faka'ilonga 'i he la'ā, mo e māhina, mo e ngaahi fetu'u; pea 'e 'i he māmani 'ae mamahi 'oe ngaahi kakai, mo e puputu'u, koe'uhi ko e 'u'ulu 'ae tahi mo e ngaahi peau: ²⁶ Ka 'e mole 'ae loto 'oe kakai 'i he manavahē, mo tu'otu'atamaki ki he ngaahi me'a 'e hoko ki māmani: koe'uhi 'e ngalulululu 'ae ngaahi mālohi 'oe langi. ²⁷ Pea te nau toki mamata ki he Foha 'oe tangata 'oku ha'u 'i he ngaahi 'ao, mo e mālohi mo e nāunau lahi. ²⁸ Pea 'i he kamata hoko mai 'ae ngaahi me'a ni, mou sio hake, pea hanga hake homou 'ulu; he 'oku ofi mai homou huhu'i." ²⁹ Pea na'e lea 'aki 'e ia 'ae fakatātā kiate kinautolu; "Vakai ki he 'akau ko e fiki, pea mo e ngaahi 'akau kotoa pē; ³⁰ 'Oka tupu hono muka, 'oku mou mamata, pea mou 'ilo ai 'oku ofi mai 'ae fa'ahita'u mafana. ³¹ Pea 'e pehē foki 'akimoutolu, 'oka mou ka mamata ki he hoko 'oe ngaahi me'a ni, mou 'ilo 'oku ofi mai 'ae pule'anga 'oe 'Otua. ³² "Ko e mo'oni 'oku ou tala kiate kimoutolu, 'E 'ikai mole 'ae to'utangata ni, kae'oua ke fakamo'oni kotoa pē. ³³ 'E mole 'ae langi mo māmani; ka 'e 'ikai mole 'a 'eku ngaahi lea.

³⁴ ¶ "Kae vakai kiate kimoutolu, telia na'a 'iloange kuo ta'omia homou loto 'i he kai fekinaki, mo e kona, mo e tokanga ki he mo'ui ni, pea hoko fakafokifā ai 'ae 'aho ko ia kiate

kimoutolu. ³⁵ Koe'uhi 'e hoko ia 'o hangē ko e hele kiate kinautolu kotoa pē 'oku nau nofo 'i he funga 'o māmani fulipē. ³⁶ Ko ia mou le'o, pea lotu ma'uaipe, koe'uhi ke mou 'aonga ke hao mei he ngaahi me'a ni kotoa pē 'e hoko, pea ke tutu'u 'i he 'ao 'oe Foha 'oe tangata." ³⁷ Pea na'e ako ia 'i he 'aho 'i he falelotu lahi; pea 'i he pō, na'a ne 'alu kitua'ā 'o nofo 'i he mo'unga 'oku ui ko 'Olive. ³⁸ Pea na'e ha'u hengihengi 'ae kakai kotoa pē kiate ia 'i he falelotu lahi, ke nau fanongo kiate ia.

22

1 'Oku loto 'ae kakai Siu ke fakapoongi 'a Kalaisi. 3 'Oku hū 'a Sētane kia Siutasi ke ne lavaki'i 'a Kalaisi. 7 'Oku te u 'e he kau 'aposestolo 'ae Lakaatu. 19 'Oku fokotu'u 'e Kalaisi 'ae 'ohomohe tapu, 21 'Oku ne fakahā 'ae lavaki'i. 24 'Oku ne ta'ofi 'ene kau ākongā ke 'oua te nau fielahī. 31 'Oku ne fakahā kia Pita 'e 'ikai mate 'ene tui: 34 Ka te ne fakafisinga'i ia 'o liunga tolu. 39 'Oku ne hū 'i he ngoue, pea ne mamahi. 47 'Oku lavaki'i ia 'aki 'ae 'uma: 50 'Oku ne fakamo'ui 'ae telinga 'o Malikusi. 34 'Oku fakafisinga 'e Pita kiate ia 'o liunga tolu. 63 'Oku ngaohi kovi ia, 66 Pea ne fakahā ko e 'Alo ia 'oe 'Otua.

¹ Pea na'e ofi mai 'ae kātoanga 'oe mā ta'eme'afakatupu, 'aia 'oku ui ko e Lakaatu. ² Pea na'e fifili 'e he kau taula'eiki lahi mo e kau tangata tohi pe fēfē'i 'enau tāmāte'i ia; ka na'a nau manavahē ki he kakai.

³ ¶ Pea hū ai 'a Sētane kia Siutasi na'e hingoa ko 'Isikaliote, ko e taha ia 'i he toko hongofulu ma toko ua. ⁴ Pea 'alu ai ia, 'onau alea mo e kau taula'eiki lahi mo e kau matāpule, pe fēfē 'ene lavaki'i ia kiate kinautolu. ⁵ Pea na'a nau fiefia, 'o alea fakapapau ke 'atu ha pa'anga kiate ia. ⁶ Pea lotu ia ki ai 'o ne lamasi ke tu'umālie 'ene lavaki ia kiate kinautolu 'i he 'ikai 'i ai ha kakai.

⁷ ¶ Pea hokosia 'ae 'aho 'oe mā ta'eme'afakatupu, 'aia 'oku totonu ke tāmāte'i ai 'a e *feilaulau* 'oe Lakaatu. ⁸ Pea fekau'i 'e ia 'a Pita mo Sione, 'o pehē, "Mo ō, 'o teuteu 'a e *feilaulau* 'oe Lakaatu ma'atautolu, koe'uhi ke tau kai." ⁹ Pea na'a na pehē kiate ia, "Ko e potu fē 'oku ke lotu ke ma teuteu ai?" ¹⁰ Pea pehē 'e ia kiate kinaua, "Vakai, 'i ho'omo hū ki he kolo, te mo fetaulaki mo e tangata 'oku ne fua 'ae hina vai; mo muimui 'iate ia ki he fale 'e hū ia ki ai. ¹¹ Pea mo pehē ki he 'eiki 'oe fale, "Oku pehē mai 'ae 'Eiki kiate koe, "Kofa'ā ia 'ae potu te mau kai ai 'a e *feilaulau* 'oe Lakaatu mo 'eku kau ākongā?" ' ¹² Pea 'e fakahā 'e ia kiate kimoua 'ae potu lahi 'i 'olunga kuo teu'i: pea mo teuteu ai." ¹³ Pea na'a na ō, 'o na 'ilo 'o hangē ko 'ene lea kiate kinaua; pea na'a na teuteu 'a e *feilaulau* 'oe Lakaatu. ¹⁴ Pea kuo hokosia 'ae feitu'u efiāfi, pea nofo hifo ia, mo e kau

'aposetolo 'e toko hongofulu ma toko ua. ¹⁵ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Kuo u holi 'i he holi lahi, ke tau kai mo kimoutolu 'a e *feilaulau* 'oe Lakaatu ni 'i he te'eki ai te u mate. ¹⁶ He 'oku ou tala atu kiate kimoutolu. 'E 'ikai te u toe kai ia, kae'oua ke fakamo'oni ia 'i he pule'anga 'oe 'Otua." ¹⁷ Pea to'o 'e ia 'ae ipu, 'o ne fakafeta'i, 'o pehē, "To'o eni, 'o tufaki kiate kimoutolu: ¹⁸ He 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'E 'ikai te u inu 'i he fua 'oe vaine, kae'oua ke hokosia 'ae pule'anga 'oe 'Otua."

¹⁹ ¶ Pea to'o 'e ia 'ae mā, 'o ne fakafeta'i, mo tofitofi ia, 'o ne 'atu kiate kinautolu, 'o pehē, "Ko hoku sino eni, 'aia kuo foaki koe'uhi ko kimoutolu: fai eni 'i he fakamanatu kiate au." ²⁰ Pea hili 'ae 'ohomohe na'eto'o foki'e ia 'ae ipu, 'o pehē, "Ko e ipu ni ko e fuakava fo'ou 'i hoku toto, 'aia 'oku lilingi koe'uhi ko kimoutolu.

²¹ ¶ "Kae vakai, ko e nima 'o ia 'oku ne lavaki'i au, 'oku 'iate au 'i he keinanga'anga. ²² Pea ko e mo'oni 'oku 'alu 'ae Foha 'oe tangata, 'o hangē ko ia kuo tu'utu'uni: ka 'e mala'ia 'ae tangata ko ia te ne lavaki'i ia!" ²³ Pea na'a nau kamata fakafefehu'i'aki 'iate kinautolu, pe ko hai ia 'iate kinautolu 'e fai 'ae me'a ni.

²⁴ ¶ Pea na'e ai 'ae kikihi foki 'iate kinautolu, pe ko hai 'iate kinautolu 'e lahi. ²⁵ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ko e ngaahi tu'i 'oe Senitaile 'oku nau pule'i 'akinautolu: pea ko kinautolu 'oku pule kakaha, 'oku nau ui 'akinautolu 'ko e angalelei.' ²⁶ Ka 'e 'ikai pehē 'iate kimoutolu: ka ko ia 'oku lahi 'iate kimoutolu, tuku ke tatau ia mo e ki mui; pea mo ia 'oku pule, ke tatau mo ia 'oku tauhi. ²⁷ He ko hai 'oku lahi, ko ia 'oku ne nofo 'o kai, pe ko ia 'oku ne tauhi? 'Ikai ko ia 'oku nofo 'o kai? Ka 'oku ou 'iate kimoutolu 'o hangē ko ia 'oku tauhi. ²⁸ "Ko kimoutolu ia kuo nofoma'u mo au, 'i hoku ngaahi 'ahi'ahi. ²⁹ Pea 'oku ou tu'utu'uni kiate kimoutolu ha pule'anga, 'o hangē ko e tu'utu'uni 'a 'eku Tamai kiate au; ³⁰ Koe'uhi ke mou kai mo inu 'i he'eku keinanga'anga 'i hoku pule'anga, mo nofo 'i he ngaahi nofo'a, 'o fakamaau 'ae fa'ahinga 'e hongofulu ma ua 'o 'Isileli.

³¹ ¶ "Pea na'e pehē 'e he 'Eiki, Saimone, Saimone, vakai, 'oku holi 'a Sētane kiate kimoutolu, koe'uhi ke ne fakatanga'i 'akimoutolu 'o hangē ko e uite. ³² Ka kuo u hūfia koe, ke 'oua na'a mate ho'o tui: pea 'oka ke ka toe liliu, ke ke tokoni ho kāinga." ³³ Pea pehē 'e ia kiate ia, "Eiki, te u 'alu mo koe ki he fale fakapōpula mo e mate." ³⁴ Pea pehē 'e ia, "Pita, 'oku ou tala kiate koe, 'E 'ikai 'u'ua 'ae moa 'i he 'aho ni, kae'oua ke tu'o tolu hao fakafisi, 'o pehē, 'oku 'ikai te ke 'ilo au." ³⁵ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "I he'eku fekau atu 'akimoutolu ta'ehakatopa'anga, pe ha kato kai, pe ha topuva'e, na'a mou masiva 'i ha me'a?" Pea nau pehē, "Ikai." ³⁶ Pea pehē ai 'e ia kiate kinautolu, "Ka ko eni, ko ia 'oku ma'u 'ae kato pa'anga,

ke ne to'oa ia, pea mo e kato kai foki; pea ko ia 'oku 'ikai ha'ane heletā, ke fakatau 'e ia 'a hono kofu, pea ma'u ai ha taha." 37 He 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, ko e tohi ni, 'Pea na'e lau fakataha ia mo e kau angahala,' e fakamo'oni 'iate au: he ko e ngaahi me'a 'oku kau kiate au 'e fakamo'oni ki ai." 38 Pea na'a nau pehē, "Eiki, vakai, ko eni 'ae heletā 'e ua." Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Oku lahi." 39 Pea ha'u kitua'ā ia, 'o 'alu ki he mo'unga 'oe 'Olive, 'o hangē ko 'ene fa'a fai; pea muimui 'a 'ene kau ākongā kiate ia. 40 Pea kuo hoko ia ki he potu, pea ne pehē kiate kinautolu, "Mou lotu ke 'oua na'a mou hinga ki he 'ahi'ahi." 41 Pea mahu'i ia 'iate kinautolu, 'o hangē ko e lisi'anga maka *hono mama'o*, pea tū'ulutui, mo lotu, 42 'o ne pehē, "E Tamai, kapau ko ho finangalo, 'ave 'ae ipu ni 'iate au: kae'oua na'a fai hoku lotu, ka ko e finangalo 'o'ou." 43 Pea na'e fakahā mai 'ae 'āngelo mei he langi kiate ia, 'o ne fakamālohi ia. 44 Pea mo'ua ia 'i he mamahi lahi, pea 'āsili ai 'ene lotu fakamātoato: pea ko 'ene tauta'a ko e ta'ata'a na'e tō 'i he tulutā lalahi ki he kelekele. 45 Pea tu'u hake ia mei he lotu, 'o ha'u ia ki he'ene kau ākongā, 'o ne 'ilo 'akinautolu 'oku nau mo'umohea 'i he mamahi. 46 Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ko e hā 'oku mou mohe ai? Mou tu'u 'o lotu, telia na'a mou tō ki he 'ahi'ahi."

47 ¶ Pea lolotonga 'ene lea, vakai, ko e kakai, pea mo ia na'e ui ko Siutasi, ko e taha 'i he toko hongofulu ma toko ua, na'e mu'omu'a ia kiate kinautolu, 'o ne 'unu'unu atu kia Sisu ke 'uma ki ai. 48 Ka na'e pehē 'e Sisu kiate ia, "Siutasi, 'oku ke lavaki'i 'ae Foha 'oe tangata 'aki 'ae 'uma?" 49 Pea kuo mamata 'akinautolu na'e 'iate ia 'aia 'e hoko, na'a nau pehē kiate ia, "Eiki, te mau taa'i 'aki 'ae heletā?"

50 ¶ Pea na'e taa'i 'e honau tokotaha 'ae tamaio'eiki 'ae taula'eiki lahi, 'o ne motuhi hono telinga to'omata'u. 51 Pea leaange 'a Sisu, 'o pehē, "Tukuā, kuo lahi eni." Pea ne ala ki hono telinga, 'o fakamo'ui ia. 52 Pea pehē 'e Sisu ki he kau taula'eiki lahi, mo e kau pule 'oe falelotu lahi, mo e kau mātu'a, na'e ha'u kiate ia, "Kuo mou omi mo e ngaahi heletā, mo e ngaahi 'akau, 'o hangē ki ha kaiha'a? 53 'I he'eku 'iate kimoutolu 'i he falelotu lahi 'i he 'aho kotoa pē, na'e 'ikai mafao atu ha nima kiate au: ka ko homou feitu'upō eni, mo e mālohi 'oe fakapo'uli."

54 ¶ Pea na'a nau puke ai ia, pea taki 'o 'omi ia ki he fale 'oe taula'eiki lahi. Pea na'e muimui mama'o atu 'a Pita. 55 Pea kuo nau tafu 'ae afi 'i lotu fale, 'onau nonofo fakataha, pea nofo ki lalo 'a Pita mo kinautolu. 56 Ka na'e mamata kiate ia 'ae kaunanga 'e tokotaha 'i he'ene nofo ofi ki he afi, 'o ne sio fakamama'u kiate ia, mo pehē, "Na'e 'iate ia foki 'ae tangata ni." 57 Pea fakafisi ia, 'o pehē, "E fefine, 'oku 'ikai te u 'ilo

ia.”⁵⁸ Pea toe si'i mo e mamata kiate ia 'ae tokotaha kehe, 'o ne pehē, “Oku ke 'onautolu foki.” Pea pehēange 'e Pita, “E tangata, 'oku 'ikai.”⁵⁹ Pea hili nai 'ae feitu'upō 'e taha, mo 'ene lea fakapapau 'ae tokotaha, 'o pehē, “Ko e mo'oni na'e 'iate ia foki 'ae siana ni; he ko e Kāleli ia.”⁶⁰ Pea pehēange 'e Pita, “E tangata, 'oku 'ikai te u 'ilo 'aia 'oku ke lea ki ai.” Pea fakafokifā pe, 'i he'ene kei lea, na'e 'u'ua 'ae moa.⁶¹ Pea tafoki 'ae 'Eiki ki mui, 'o ne sio kia Pita, pea manatu'i 'e Pita 'ae lea 'ae 'Eiki, 'i he'ene pehē kiate ia, “E te'eki ai 'u'ua 'ae moa, kuo tu'o tolu hao fakafisinga 'iate au.”⁶² Pea 'alu kitu'a 'a Pita, 'o tangi mamahi.

⁶³ ¶ Pea ko e kau tangata na'e puke 'a Sisu, na'a nau manuki'i 'o taa'i ia.⁶⁴ Pea hili 'enau nono'o hono mata, na'a nau sipi'i hono mata, 'o fehu'i kiate ia, 'o pehē, “Mate mai, Ko hai ia 'oku ne sipi'i koe?”⁶⁵ Pea na'e lahi 'ae me'a kovi kehekehe na'a nau lea 'aki kiate ia.⁶⁶ Pea 'i he'ene 'aho, na'e fakataha leva 'ae kau mātu'a 'oe kakai mo e kau taula'eiki lahi mo e kau tangata tohi, 'onau taki ia ki honau potu fakamaau, 'onau pehē,⁶⁷ “Ko koe ko e Kalaisi? Tala mai kiate kimautolu.” Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, “Kapau te u tala kiate kimoutolu, 'e 'ikai te mou tui:⁶⁸ Pea kapau te u fehu'i foki, 'e 'ikai te mou tala mai kiate au, pe tukuange au.⁶⁹ Ka hili eni, 'e nofo 'ae Foha 'oe tangata 'i he nima to'omata'u 'oe māfimafi 'oe 'Otua.”⁷⁰ Pea nau pehē ai kotoa pē, “He ko e 'Alo koe 'oe 'Otua?” Pea tala 'e ia kiate kinautolu, “Oku mou pehē, pea ko au ia.”⁷¹ Pea na'a nau pehē, “Koe'uma'ā kiate kitautolu mo ha fakamo'oni? He kuo tau fanongo 'akitautolu mei hono fofonga 'o'ona.”

23

1 'Oku talatalaaki 'a Sisu 'i he 'ao 'o Pailato, pea fekau ia kia Helota. 8 'Oku manuki'i ia 'e Helota. 12 'Oku fe'ofofani 'a Helota mo Pailato. 13 'Oku tukuange 'e Pailato 'a Palāpasa ki he kakai, kae tuku 'a Sisu ke tutuki ki he 'akau. 27 'Oku tala 'e Sisu 'ae faka'auha 'o Selūsalema ki he kau fefine, 'oku nau tēngihia ia: 34 'Oku ne huafa hono ngaahi fili. 39 'Oku tutuki ki he 'akau mo ia 'ae ongo kovi. 46 Ko e pekia 'a Sisu. 50 Ko e tuku ia ki ho fonualoto.

¹ Pea na'e tutu'u 'akinautolu kotoa pē, 'o taki ia kia Pailato.
² Pea na'a nau kamata talatalaaki'i ia, 'o pehē, “Na'a mau 'ilo 'ae siana ni 'oku ne veuveuki 'ae kakai, 'o ne ta'ofi 'ae tukuhau kia Sisa, 'o ne pehē, ko ia pe ko e Kalaisi ko e Tu'i.”³ Pea fehu'i 'a Pailato kiate ia, 'o pehē, “Ko e Tu'i koe 'oe kakai Siu?” Pea leaange 'e ia kiate ia, 'o pehē, “Ko ia pe.”⁴ Pea pehē ai 'e Pailato ki he kau taula'eiki lahi mo e kakai, “Oku 'ikai te u 'ilo ha kovi 'i he tangata ni.”⁵ Pea 'āsili ai 'enau lili, 'o pehē, “Oku ne

veuveuki 'ae kakai, 'o ne ako 'i Siutea kotoa, ngata mei Kāleli 'o a'u ki he potu ni." ⁶ Pea kuo fanongo 'a Pailato ki ai, pea fehu'i ai ia pe ko e tangata Kāleli ia. ⁷ Pea 'i he'ene 'ilo 'oku ne mei he feitu'u 'oku pule ai 'a Helota, pea ne fekau ia kia Helota, 'aia na'e 'i Selūsalema foki 'i he ngaahi 'aho ko ia.

⁸ ¶ Pea 'i he mamata 'a Helota kia Sisu, na'e fiefia lahi ia; he kuo fuoloa mo 'ene holi ke mamata ki ai, koe'uhi kuo ne fanongo ki he ngaahi me'a lahi 'iate ia: pea ne faka'amu ke mamata ki ha'a ne fai ha me'a mana. ⁹ Pea na'e lahi 'ene ngaahi 'eke kiate ia, ka na'e 'ikai si'i lea 'e ia ki ai. ¹⁰ Pea na'e tutu'u 'ae kau taula'eiki lahi mo e kau tangata tohi, 'onau talatalaaki mālohi ia. ¹¹ Pea taukaea ia 'e Helota, mo 'ene kautau, mo nau manuki'i, pea nau 'ai 'ae kofu ngingila kiate ia, 'o toe fekau ia kia Pailato.

¹² ¶ Pea ko e 'aho ko ia na'e fe'ofu'ofani ai 'a Pailato mo Helota: he kuo loa 'ena fe'ite'itani.

¹³ ¶ Pea kuo fakataha 'e Pailato 'ae kau taula'eiki lahi, mo e kau matāpule, mo e kakai, ¹⁴ Pea ne pehē kiate kinautolu, "Kuo mou 'omi 'ae tangata ni kiate au, 'o hangē ko ha taha 'oku ne veuveuki 'ae kakai pea vakai, kuo u 'ekeaia 'i homou 'ao; pea 'oku 'ikai te u 'ilo ha kovi 'oe tangata ni 'i he ngaahi me'a ko ia 'oku mou talatalaaki'i ai ia: ¹⁵ Pea ko Helota foki; he na'aku fekau 'akimoutolu kiate ia; pea vakai, 'oku 'ikai ha me'a 'oku totonu ke mate ai ia." ¹⁶ Ko ia te u tautea ia, pea tukuange." ¹⁷ (He kuo totonu ke ne tukuange kiate kinautolu ha tokotaha 'i he kātōanga.) ¹⁸ Pea na'a nau kalanga fakataha kotoa pē, 'o pehē, "Ave 'ae tangata ni, kae tuku mai 'a Palāpasa kiate kinautolu:" ¹⁹ ('Aia na'e lī ki he fale fakapōpula, koe'uhi ko 'ene fakaaaoa 'i he kolo, mo e fakapō.) ²⁰ Ka na'e loto 'a Pailato ke tukuange 'a Sisu, ko ia ne ne toe lea ai *kiate kinautolu*. ²¹ Ka na'a nau kalanga, 'o pehē, "Tutuki ki he 'akau, tutuki ia ki he 'akau." ²² Pea lea ia kiate kinautolu ko hono tu'o tolu, "Koe'uma'ā, ko e hā ha kovi kuo ne fai? 'Oku 'ikai te u 'ilo ha me'a ke mate ai ia: ko ia te u tautea ia, pea tukuange." ²³ Ka na'e mālohi 'enau lea pea longoa'a lahi, 'onau pehē, "Ke tutuki ia ki he 'akau." Pea na'e mālohi 'ae le'o 'okinautolu mo e kau taula'eiki lahi. ²⁴ Pea fekau 'e Pailato ke fai 'o hangē ko honau loto. ²⁵ Pea ne tukuange kiate kinautolu ia na'a nau holi ki ai, 'aia na'e lī ki he fale fakapōpula, koe'uhi ko e fakaaaoa mo e fakapō; ka ne tukuange 'a Sisu ki honau loto.

²⁶ ¶ Pea 'i he'enau kei taki atu ia, na'a nau puke 'ae tokotaha ko Saimone, ko e Sailini, 'oku ha'u mei he tuku'uta, pea na'a nau hili kiate ia 'ae 'akau, ke ne fua 'o muimui ia Sisu. ²⁷ Pea na'e muimui kiate ia 'ae kakai tokolahi, mo e kau fefine, 'onau tangi mo tangilāulau koe'uhi ko ia. ²⁸ Ka na'e tafoki 'a Sisu kiate kinautolu, 'o ne pehē, "Ae ngaahi 'ofefine 'o Selūsalema,

'Oua na'a mou tangi koe'uhi ko au, kae tangi koe'uhi ko kimoutolu, pea mo ho'omou fānau. ²⁹ Vakai, he 'oku ofi mai 'ae ngaahi 'aho te nau pehē ai, "Oku monū'ia 'ae pa'a, pea mo e manāva na'e 'ikai fānau, mo e huhū na'e 'ikai fakahuhū'aki.' ³⁰ Pea te nau toki kamata lea ai ki he ngaahi mo'unga, "Holo mai kiate kimautolu:" pea ki he ngaahi tafungofunga, "U'ufi 'akimautolu." ' ³¹ He kapau te nau fai 'ae ngaahi me'a ni ki he 'akau mata, ko e hā 'e fai ki he mōmoa?" ³² Pea na'e tataki mo ia foki 'ae ongo fai kovi 'e toko ua ke tāmata'i. ³³ Pea kuo nau hoko ki he potu 'oku ui ko Kalivali, na'a nau tuki ia 'i ai ki he 'akau, mo e ongo fai kovi, ko e tokotaha ki he nima to'omata'u, mo e tokotaha ki he nima to'ohema.

³⁴ ¶ Pea toki pehē 'e Sisu, "E Tamai, fakamolemole 'akinautolu; he 'oku 'ikai te nau 'ilo 'aia 'oku nau fai." Pea na'a nau vahevahe 'a hono ngaahi kofu, 'o talotalo. ³⁵ Pea tu'u 'ae kakai, 'o mamata. Pea nau manuki mo e kau matāpulekiate ia, 'o pehē, "Na'e fakamo'ui 'e ia 'ae kakai; tuku ke ne fakamo'ui ia, 'o kapau ko e Kalaisi ia, ko e 'ofeina 'ae 'Otua." ³⁶ Pea manuki'i foki ia 'e he kau tau, mo nau 'alu ange, 'o 'atu 'ae vaimahi kiate ia, ³⁷ Mo nau pehē, "Kapau ko e tu'i koe 'oe kakai Siu, fakamo'ui koe." ³⁸ Pea na'e tohi foki 'i 'olunga 'iate ia, 'ae tohi 'i he lea fakaKiliki, mo e lea fakaLoma, mo e lea fakaHepelū, KO ENI 'AE TU'I 'OE KAKAI SIU.

³⁹ ¶ Pea na'e manuki kiate ia 'ae tokotaha 'oe ongo fai kovi na'e tautau, 'o ne pehē, "Kapau ko e Kalaisi koe, fakamo'ui koe mo kimaua." ⁴⁰ Ka na'e leaange 'a hono toko ua, 'o ne valoki ia, 'o pehē, "Ikai te ke manavahē koe ki he 'Otua, he 'oku ke mala'ia foki? ⁴¹ Pea 'oku totonu kiate kitaua, he ko e totongi totonu 'o 'eta ngāue: ka na'e 'ikai ha kovi 'e fai 'e he tangata ni." ⁴² Pea pehē 'e ia kia Sisu, "Eiki ke ke manatu'i au, 'oka ke ka hoko ki ho pule'anga." ⁴³ Pea pehēange 'e Sisu kiate ia, "Oku ou tala mo'oni kiate koe, Te ta 'i Palataisi mo au he 'aho ni." ⁴⁴ Pea ko hono ono nai ia 'oe feitu'ula'ā, pea na'e fakapo'uli 'ae fonua kotoa pē, 'o a'u ki hono hiva 'oe feitu'ula'ā. ⁴⁵ Pea fakapo'uli 'ae la'ā, pea mahae ua mālie 'ae puipui 'oe falelotu lahi.

⁴⁶ ¶ Pea tangi le'o lahi 'a Sisu, 'o ne pehē, "E Tamai, "oku ou tuku hoku laumālie ki ho nima: pea hili 'ene lea pehē, pea pekia ia.' " ⁴⁷ Pea kuo mamata 'ae 'eikitau ki he me'a kuo fai, pea fakamālō ia ki he 'Otua, 'o ne pehē, "Tā ko e mo'oni ko e tangata mā'oni'oni eni." ⁴⁸ Pea mo e kakai kotoa pē na'e kātoa ki he vakai 'oe me'a ko ia, 'i he'enau mamata ki he ngaahi me'a na'e fai, na'a nau si fatafata, 'o toe 'alu. ⁴⁹ Pea ko hono kāinga kotoa pē, mo e kau fefine na'e muimui 'iate ia mei Kāleli, na'a nau tutu'u mei he mama'o, 'o vakai ki he ngaahi me'a ni.

⁵⁰ ¶ Pea vakai, ko e tangata na'e hingoa ko Siosefa, ko e fakamaau, ko e tangata lelei pea angatonu: ⁵¹ (Na'e 'ikai loto ia ki he fakakaukau mo e ngāue 'anautolu:) ko e 'Alematea ia, ko e kolo 'oe kakai Siu: pea na'e tatali foki ia ki he pule'anga 'oe 'Otua. ⁵² Na'e 'alu ia kia Pailato, 'o ne kole 'ae sino 'o Sisu. ⁵³ Pea ne vete hifo ia, 'o fakakoloa 'aki ia 'ae tupenu lelei, 'o tuku ia ki he fonualoto kuo tā 'i he loto maka, 'aia na'e te'eki fakatokoto ai ha tokotaha. ⁵⁴ Pea ko e 'aho teuteu ia, pea kuo ofi 'ae Sāpate. ⁵⁵ Ko e kau fefine foki, na'e omi mo ia mei Kāleli, na'a nau muimui mai, 'o, mamata ki he fonualoto, mo e tuku 'o hono sino. ⁵⁶ Pea na'a nau liu mai, 'o tokonaki 'ae ngaahi 'akau namu kakala mo e lolo tākai; pea nau mālōlō 'i he 'aho Sāpate 'o hangē ko e fekau.

24

1 'Oku fakahā 'ae toetu'u 'a Kalaisi 'e he ongo 'āngelo ki he kau fefine na'e ha'u ki he fonualoto. 9 'Oku fakahā 'ekinautolu ki he ni'ihiki kehe. 13 'Oku fakahā 'a Kalaisi ki he ongo ākongā 'i he'ena fononga ki 'Emeasi: 36 Pea toki fakahā ia ki he kau 'apostatolo, 'o ne valoki'i 'enau ta'etui: 47 'Oku ne fekau kiate kinautolu: 49 'Oku ne tala 'ae Laumālie Mā'oni'oni kiate kinautolu. 51 Ko 'ene hā'ele hake ki langi.

¹ Pea 'i he 'uluaki'aho 'oe uike, 'i he kei hengihengi, na'a nau omi mo e ni'ihiki kehe ki he fonualoto, 'o 'omi 'ae ngaahi 'akau namu kakala kuo nau teuteu. ² Pea na'a nau vakai kuo teka'i 'ae maka mei he fonualoto. ³ Pea na'a nau hū atu, ka na'e 'ikai te nau 'ilo 'ae sino 'oe 'Eiki ko Sisu. ⁴ Pea lolotonga 'enau puputu'u lahi ai, vakai, na'e tu'u mai kiate kinautolu 'ae ongo tangata na'e huhulu hona kofu: ⁵ Pea 'i he'enu manavahē, 'o tulolo honau mata ki he kelekele, na'e pehē 'ekināua kiate kinautolu, "Ko e hā 'oku mou kumi ai 'ae mo'ui 'i he potu 'oe mate? ⁶ 'Oku 'ikai 'i heni ia, ka kuo tu'u hake: mou fakamanatu ki he'ene lea kiate kimoutolu, 'i he'ene kei 'i Kāleli, ⁷ 'o pehē, "E tukuange 'ae Foha 'oe tangata ki he nima 'oe kau tangata angahala, pea 'e tutuki ia ki he 'akau, pea 'e toetu'u ia 'i hono 'aho tolu." ⁸ Pea na'a nau manatu ki he'ene ngaahi lea, ⁹ 'O nau liu mai mei he fonualoto, 'o fakahā 'ae ngaahi me'a ni kotoa pē ki he toko hongofulu ma tokotaha, mo e kakai kehe kotoa pē. ¹⁰ Pea ko Mele Makitaline, mo Soana, mo Mele *ko e fa'ē* 'a Semisi, pea mo e ni'ihiki na'e 'iate kinautolu, na'a nau fakahā 'ae ngaahi me'a ni ki he kau 'apostatolo. ¹¹ Pea na'e tatau 'enau ngaahi lea kiate kinautolu mo e talanoa launoa, pea na'e 'ikai te nau tui kiate kinautolu. ¹² Pea toki tu'u 'a Pīta, 'o lele ki he fonualoto; pea tulolo ia, 'o mamata ki he u kofu kuo tuku kehe, pea 'alu ia, 'o fakatumutumu 'i hono loto 'i he me'a kuo hoko.

13 ¶ Pea vakai, na'e 'o 'a honau toko ua, 'i he 'aho ko ia, ki he potu kakai na'e ui ko 'Emeasi, na'e mama'o mo Selūsalema, ko e maile 'e fitu. 14 Pea na'a na talanoa ki he ngaahi me'a ni kotoa pē kuo toki hoko, 15 Pea lolotonga 'ae fai 'ena talanoa mo 'ena fakakaukau, mo 'ene 'unu'unu atu 'a Sisu, 'o fononga mo kinaua. 16 Ka na'e ta'ofi 'a hona mata, ke 'oua na'a na 'ilo ia. 17 Pea pehē 'e ia kiate kinaua, "Ko e talanoa hā ia 'oku mo fetalanoa'aki 'i ho'omo fononga, pea mo mamahi ai?" 18 Pea ko e tokotaha, ko Kaliopasi hono hingoa, na'e lea 'o pehē kiate ia, na'a ko Koe pe 'oku nofo 'i Selūsalema pea 'oku 'ikai te ke 'ilo 'ae ngaahi me'a kuo hoko 'i ai 'i he ngaahi 'aho ni? 19 Pea pehē 'e ia kiate kinaua, "Ko e hā 'ae me'a?" Pea na pehē kiate ia, "Kia Sisu 'o Nāsaleti, ko e palōfita na'e mālohi 'i he ngāue mo e lea 'i he 'ao 'oe 'Otua mo e kakai kotoa pē: 20 Pea mo e tukuange ia 'e homau kau taula'eiki lahi mo e kau fakamaau ke tāmāte'i, pea kuo tutuki ia ki he 'akau. 21 Ka na'a mau falala ko ia ia te ne huhu'i 'a 'Isileli: kae'uma'ā eni kotoa pē, ko hono 'aho tolu eni talu hono fai 'ae ngaahi me'a ni. 22 'Io, pea fakaofu kiate kinautolu 'e homau kau fefine ni'ihi, na'a nau 'alu hengihengi ki he fonualoto; 23 Pea 'i he 'ikai te nau 'ilo hono sino, na'a nau ha'u, 'o pehē, kuo nau mamata foki ki he kau 'āngelo, pea nau pehē, kuo mo'ui ia. 24 Pea ko homau ni'ihi na'e 'alu ki he fonualoto, 'onau 'ilo 'o hangē pe ko ia na'e fakahā 'e he kau fefine: ka na'e 'ikai te nau mamata kiate ia." 25 Pea toki pehē 'e ia kiate kinaua, "Ae kau vale, mo lotu tuai ke tui ki he me'a kotoa pē na'e lea 'aki 'e he kau palōfita: 26 He 'ikai na'e totonu kia Kalaisi ke kātaki 'ae ngaahi me'a ni, pea hū ai ki hono nāunau?" 27 Pea kamata ia meia Mōsese, 'o hoko ki he kau palōfita kotoa pē, 'a 'ene fakamatata kiate kinaua mei he tohi 'ae ngaahi me'a kotoa pē 'oku kau kiate ia. 28 Pea kuo nau ofi ki he potu kakai na'a nau ō ki ai; pea na'e fai 'e ia 'o hangē na'e fie 'alu atu pe. 29 Ka na'a na ta'ofi ia, 'o pehē, "Ke tau nonofo; he kuo ofi 'ae po'uli, pea kuo tei 'osi 'ae 'aho." Pea na'e hū ia ki lotu, ke nau nonofo. 30 Pea na'e hoko 'o pehē, 'i he'enau nofo mo ia 'i he kai, na'e to'o 'e ia 'ae mā, 'o ne tāpuaki, pea ne tofi 'o 'atu kiate kinaua. 31 Pea 'ā ai hona mata, 'o na 'ilo ia pea 'iloange, kuo mole ia 'i hona 'ao. 32 Pea na'a na fepehē'aki, "Ika na'e vela hota lotu 'iate kitaua, 'i he'ene talanoa mai 'i he hala kiate kitaua, mo 'ene fakahā 'ae tohi kiate kitaua?" 33 Pea na tu'u hake 'i he feitu'u 'aho ko ia, 'o liu mai ki Selūsalema, 'o na 'ilo 'ae toko hongofulu ma tokotaha kuo kātoa, mo kinautolu na'e 'iate kinautolu, 34 'onau pehē, "Kuo toetu'u mo'oni 'ae 'Eiki, pea kuo fakahā ia kia Saimone." 35 Pea tala 'ekinaua 'ae ngaahi me'a *na'e fai* 'i he hala, pea mo 'ena 'ilo ia 'i he tofi 'oe mā.

36 ¶ Pea lolotonga 'enau lea pehē, mo e tu'u 'a Sisu 'i

honau ha'oha'onga, 'o ne pehē kiate kinautolu, "Fiemālie pe 'akimoutolu." ³⁷ Pea na'a nau tāfu'ua mo ilifia, 'o mahalo kuo nau mamata ki ha laumālie. ³⁸ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ko e hā 'oku mou ilifia ai? Pea ko e hā 'oku tupu ai 'ae ngaahi mahalo 'i homou loto? ³⁹ Vakai ki hoku nima mo hoku va'e, ko au pe ia: ala mai kiate au, pea mou vakai; he 'oku 'ikai kakano mo hui ha laumālie, 'o hangē ko ia 'oku mou 'ilo ni 'iate au." ⁴⁰ Pea hili 'ene lea ko ia, na'a ne toki fakahā kiate kinautolu 'a hono nima mo hono va'e. ⁴¹ Pea 'i he te'eki ai te nau tui, ko e me'a 'i he fiefia, ka nau ofo pe, pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "'Oku 'i heni ha me'akai?" ⁴² Pea nau ange kiate ia 'ae konga ika kuo tunu, mo e nge'esi hone. ⁴³ Pea ne to'o ia, 'o kai 'i honau 'ao. ⁴⁴ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ko eni 'ae ngaahi lea na'aku lea 'aki kiate kimoutolu 'i he'eku kei 'iate kimoutolu, koe'uhi ke fakamo'oni 'ae ngaahi me'a kotoa pē, 'aia kuo tohi kiate au, 'i he fono 'a Mōsese, mo e kau palōfita, mo e ngaahi Saame." ⁴⁵ Pea toki to'o 'e ia 'a honau loto, koe'uhi ke nau 'ilo 'ae ngaahi tohi, ⁴⁶ 'o ne pehē kiate kinautolu, "Kuo pehē 'ae tohi, pea 'oku taau mo Kalaisi ke mamahi pehē, pea toetu'u mei he mate 'i hono 'aho tolu: ⁴⁷ Pea ke malanga'aki 'ae fakatomala, mo e fakamolemole 'oe angahala 'i hono hingoa, 'i he pule'anga kotoa pē, 'o fuofua fai 'i Selūsalema. ⁴⁸ Pea ko e kau fakamo'oni 'akimoutolu 'oe ngaahi me'a ni. ⁴⁹ Pea vakai, te u fekau kiate kimoutolu 'ae tala'ofa 'a 'eku Tamai: ka mou tatali 'i he kolo ko Selūsalema, kae'oua ke mou ma'u 'ae mālohi mei 'olunga."

⁵⁰ ¶ Pea ne tataki atu 'akinautolu 'o a'u ki Pētani, pea na'a ne hiki hake hono nima, 'o tāpuaki 'akinautolu. ⁵¹ Pea 'iloange 'i he lolotonga 'ene tāpuaki 'akinautolu, na'e mavahe ia meiate kinautolu, pea fua hake ia ki he langi. ⁵² Pea na'a nau hū kiate ia, pea liu mai ki Selūsalema 'i he fiefia lahi: ⁵³ Mo nau nofoma'u 'i he falelotu lahi, 'o fakamālō mo fakafeta'i ki he 'Otua. 'Emeni.

KO E ONGOONGOLELEI NA'E TOHI E SIONE

1 Ko hono 'Otua, mo e tangata, pea mo e ngāue 'a Sisu Kalaisi. 15 Ko e fakamo'oni 'a Sione. 39 Ko e ui 'o 'Anitelū, mo Pita, etc.

¹ Na'e 'i he kamata'anga 'ae Folofola, pea na'e 'i he 'Otua 'ae Folofola, pea ko e 'Otua 'ae Folofola, ² Ko ia ia na'e 'i he kamata'anga mo e 'Otua. ³ Na'e ngaohi 'e ia 'ae me'a kotoa pē; pea na'e 'ikai ha me'a 'e ngaohi kae 'iate ia pe. ⁴ Na'e 'iate ia 'ae mo'ui; pea ko e mo'ui ko e maama ia 'oe tangata. ⁵ Pea na'e ulo 'ae maama 'i he po'uli; ka na'e 'ikai ma'u ia 'e he po'uli.

⁶ ¶ Na'e ai ha tangata na'e fekau mei he 'Otua, ko Sione hono hingoa. ⁷ Na'e ha'u ia ko e fakamo'oni, ke fakamo'oni ki he Maama, koe'uhi ke tui 'iate ia 'ae kakai kotoa pē. ⁸ Na'e 'ikai ko e Maama ko ia ia, ka ko e fakamo'oni ki he Maama ko ia. ⁹ Ko e Maama mo'oni ia, 'oku ne fakamaama ki he tangata kotoa pē 'oku ha'u ki māmani. ¹⁰ Na'e 'i māmani ia, pea na'e ngaohi 'e ia 'a māmani, ka na'e 'ikai 'ilo ia 'e māmani. ¹¹ Na'e ha'u ia ki hono kakai, ka na'e 'ikai ma'u ia 'e hono kakai. ¹² Ka ko ia kotoa pē na'e ma'u ia, na'a ne foaki kiate kinautolu 'ae monū'ia ke hoko ko e fānau 'ae 'Otua, kiate kinautolu pe na'e tui ki hono huafa: ¹³ 'Aia na'e 'ikai fanau 'i 'i he toto, pe 'i he loto 'oe kakano, pe 'i he loto 'oe tangata, ka 'i he 'Otua. ¹⁴ Pea na'e hoko 'ae Folofola ko e kakano, pea nofo ia 'iate kinautolu, (pea na'a mau mamata ki hono nāunau, ko e nāunau 'oe tokotaha na'e tupu mei he Tamai,) 'oku fonu 'i he 'alo'ofa mo e mo'oni.

¹⁵ ¶ Na'e fakamo'oni ki ai 'e Sione, 'o kalanga, 'o pehē, 'Ko eni ia na'aku lea ai, Ko ia 'oku ha'u muimui 'iate au, 'oku lahi ia 'iate au: he na'e mu'a ia 'iate au.' ¹⁶ Pea kuo ma'u 'ekitaautolu kotoa pē mei hono fonu, mo e 'alo'ofa ki he 'alo'ofa. ¹⁷ He na'e foaki 'ae fono 'ia Mōsese, ka ko e 'alo'ofa mo e mo'oni na'e ha'u 'ia Sisu Kalaisi. ¹⁸ 'Oku 'ikai ha tokotaha kuo ne mamata ki he 'Otua 'i ha kuonga; ko e 'Alo pē taha na'e fakatupu, 'aia 'oku 'i he fatafata 'oe Tamai, kuo ne fakahā ia.

¹⁹ ¶ Pea ko e fakamo'oni eni 'a Sione, 'i he fekau mai 'e he kakai Siu 'ae kau taula'eiki mo e kau Livaite mei Selūsalema, ke fehu'i kiate ia, "Ko hai koe?" ²⁰ Pea na'e fakahā 'e ia, 'o 'ikai fakafisi; kae fakahā pe, 'Oku 'ikai ko e Kalaisi au. ²¹ Pea na'a nau fehu'i kiate ia, "Ka ko hai?" "Ko 'Ilaisiā koe?" Pea talaange 'e ia, "'Oku 'ikai." "Ko koe 'ae palōfita ko ia?" Pea talaange 'e ia, "'Ikai." ²² Ko ia na'a nau pehē ai kiate ia, "Ko hai koe?" Koe'uhi ke mau tala kiate kinautolu na'e fekau 'i 'akimaautolu. "Ko e hā ho'o lea kiate koe?" ²³ Pea pehē 'e ia, "Ko au 'ko e le'o 'oe tokotaha 'oku kalanga 'i he toafa, Fakatonutonu 'ae

hala 'oe 'Eiki,' ” 'o hangē ko e lea 'ae palōfita ko 'Isaia. ²⁴ Pea na'e 'oe kau Fālesi 'akinautolu na'e fekau. ²⁵ Pea na'a nau fehu'i, 'o pehē kiate ia, “Pea ko e hā 'oku ke fai papitaiso ai, 'o kapau 'oku 'ikai ko e Kalaisi ko ia 'a koe, pe ko 'Īlaisiā, pe ko e palōfita ko ia?” ²⁶ Pea leaange 'a Sione, 'o pehē kiate kinautolu, “'Oku ou papitaiso 'aki 'ae vai: ka 'oku tu'u 'iate kimoutolu 'ae tokotaha 'oku 'ikai te mou 'ilo; ²⁷ Ko ia ia 'oku ha'u fakamuimui 'iate au, ka 'oku lahi ia 'iate au, ko e nono'o 'oe topuva'e 'o'ona 'oku 'ikai taau mo au ke vete.”

²⁸ ¶ Na'e fai 'ae ngaahi me'a ni 'i Petapala 'itu'a Sioatani, 'aia na'e fai papitaiso ai 'a Sione. ²⁹ Pea ko e 'aho na'a na feholoji, na'e mamata 'a Sione kia Sisu 'oku 'alu ange kiate ia, pea ne pehē, “Vakai ki he Lami 'ae 'Otua, 'aia 'oku ne 'ave 'ae angahala 'a māmani. ³⁰ Ko eni ia na'aku pehē ai, “Oku ha'u fakamuimui 'iate au ha tangata 'aia 'oku lahi 'iate au: he na'e mu'a ia 'iate au.’ ³¹ Pea na'e 'ikai te u 'ilo ia: ka koe'uhi ke fakahā ia ki 'Isileli, ko ia kuo u ha'u ai au, 'o papitaiso 'aki 'ae vai.” ³² Pea fakamo'oni 'e Sione, 'o pehē, “Na'aku mamata ki he Laumālie 'oku 'alu hifo mei he langi 'o hangē ko e lupe, 'o nofo kiate ia.’ ³³ Pea na'e 'ikai te u 'ilo ia: ka ko ia na'a ne fekau au ke papitaiso 'aki 'ae vai, na'e pehē 'e ia kiate au, 'Ko ia te ke mamata 'e 'alu hifo ki ai 'ae Laumālie, 'o nofo ki ai, ko ia ia 'oku ne papitaiso 'aki 'ae Laumālie Mā'oni'oni.’ ³⁴ Pea na'aku mamata, pea fakamo'oni ko e 'Alo eni 'oe 'Otua.”

³⁵ ¶ Pea ko e 'aho na'a na feholoji, na'e tutu'u 'a Sione mo 'ene ākonga 'e toko ua; ³⁶ Pea ne sio fakamama'u kia Sisu, 'i he'ene 'eve'eva, pea pehē 'e ia, “Vakai ki he Lami 'ae 'Otua!” ³⁷ Pea fanongo ki he'ene lea 'ae ongo ākonga, pea na muimui 'ia Sisu. ³⁸ Pea tafoki 'a Sisu, 'o mamata ki he'ena muimui, 'o ne pehē kiate kinaua, “Ko e hā 'oku mo kumi? Pea na pehē ki ai, “Lāpai, (ko hono 'uhinga, 'Akonaki,) 'oku ke nofo 'i fē?” ³⁹ Pea pehē 'e ia kiate kinaua, “Ha'u 'o mamata.” Pea na'a na omi, 'o mamata ki he potu 'oku nofo ai ia, 'o na nonofo mo ia 'i he 'aho ko ia, he ko hono hongofulu nai ia 'oe feitu'ula'ā. ⁴⁰ Ko e tokotaha 'o kinaua na'e muimui kiate ia 'i he fanongo kia Sione, ko 'Anitelū, ko e tokoua 'o Saimone Pita. ⁴¹ Pea tomu'a 'ilo 'e ia hono tokoua 'o'ona ko Saimone, 'o ne pehē kiate ia, “Kuo mau 'ilo 'ae Misaia (ko hono 'uhinga, ko e Kalaisi.)” ⁴² Pea ne 'omi ia kia Sisu. Pea 'i he mamata 'a Sisu ki ai, na'a ne pehē, “Ko koe ko Saimone ko e foha 'o Siona: 'e ui koe ko Kifasi (ko hono 'uhinga, ko Pita.)”

⁴³ ¶ Ko e 'aho na'a na feholoji, na'e loto 'a Sisu ke 'alu atu ki Kāleli, pea 'ilo 'e ia 'a Filipe, 'o ne pehē ki ai, “Muimui 'iate au.” ⁴⁴ Na'e mei Petesaita 'a Filipe, ko e potu 'o 'Anitelū mo Pita. ⁴⁵ Pea 'ilo 'e Filipe 'a Nātaniela, 'o ne pehē ki ai, “Kuo mau 'ilo ia na'e tohi ki ai 'a Mōsese 'i he fono, mo e kau palōfita, ko Sisu 'o

Nāsaleti, ko e foha 'o Siosefa.”⁴⁶ Pea lea 'a Nātaniela kiate ia, “E tupu ha lelei mei Nāsaleti?” Pea pehē 'e Filipe kiate ia, “Ha 'u 'o mamata.”⁴⁷ Pea vakai 'a Sisu kia Nātaniela 'oku ha 'u kiate ia, pea ne pehē kiate ia, “Vakai, ko e 'Isileli mo 'oni, 'oku 'ikai 'i ai ha kākā!”⁴⁸ Pea lea 'a Nātaniela kiate ia, “Oku ke 'ilo 'i au mei fē?” Pea talaange 'e Sisu, 'o pehē kiate ia, “I he te'eki ui koe 'e Filipe, 'i ho 'o 'i he lolo fiki, ne u 'ilo 'i koe.”⁴⁹ Pea lea 'a Nātaniela, 'o pehē kiate ia, “Lāpai, ko e 'Alo koe 'oe 'Otua; ko e Tu 'i koe 'o 'Isileli.”⁵⁰ Pea lea 'a Sisu, 'o pehē kiate ia, “Ko e me'a 'i he'eku tala kiate koe, Ne u 'ilo 'i koe 'i he lolo fiki, 'oku ke tui ai? Te ke mamata ki he ngaahi me'a lahi hake 'i he me'a ni.”⁵¹ Pea tala 'e ia kiate ia, “Ko e mo 'oni, ko e mo 'oni, 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, Te mou mamata 'amui ki he langi kuo matangaki, pea mo e kau 'āngelo 'ae 'Otua 'oku 'alu hake mo 'alu hifo ki he Foha 'oe tangata.”

2

1 'Oku liliu 'e Kalaisi 'ae vai ko e uaine: 12 'Oku 'alu ia ki Kapaneume mo Selūsalema, 14 'Oku ne fakama'a 'ae falelotu lahi mei he kau fefakatau'aki. 19 'Oku ne tomu'a fakahā 'ene mate mo 'ene toetu'u. 23 'Oku tui 'ae tokolahī ko e me'a 'i he'ene ngaahi mana, ka na'e 'ikai te ne fa'a fa'aki kiate kinautolu.

¹ Pea 'i hono tolu 'oe 'aho, na'e ai 'ae ta'ane 'i Kena 'i Kāleli; pea na'e 'i ai 'ae fa'ē 'a Sisu: ² Pea na'e tala 'ae ta'ane kia Sisu, pea mo 'ene kau ākongā. ³ Pea 'i he toe si'i 'ae uaine, pea pehē 'e he fa'ē 'a Sisu kiate ia, “Oku 'ikai ha'anau uaine.” ⁴ Pea pehēange 'e Sisu kiate ia, “Fefine, ko e hā au kiate koe?” ‘Oku te'eki ai hokosia hoku 'aho. ⁵ Pea pehē 'e he'ene fa'ē ki he kau tauhi, “Ko e me'a kotoa pē te ne fekau kiate kimoutolu, fai ia.” ⁶ Pea na'e tu'u 'i ai 'ae hina vai maka 'e ono, 'o fakatatau ki he anga 'oe fakama'a fakaSiu, ko e pate 'e ua pe tolu hono lahi. ⁷ Pea pehē 'e Sisu kiate kinautolu, “Fakafonu 'ae ngaahi hina vai 'i he vai.” Pea na'a nau fakapito ngutungutu ia. ⁸ Pea fekau 'e ia kiate kinautolu, “Fakatafe leva, 'o 'atu ki he pule 'oe kātōanga.” Pea na'a nau 'atu ia. ⁹ Pea kuo kamata 'e he pule 'oe kātōanga ki he vai kuo liliu ko e uaine, kae 'ikai 'ilo ia pe ko e me'a mei fē: (ka na'e 'ilo 'e he kau tauhi na'a nau fakatafe 'ae vai;) pea ui 'ae pule 'oe kātōanga ki he tangata ta'ane, ¹⁰ 'O ne pehē ki ai, “Oku tomu'a 'omi 'e he tangata kotoa pē 'ae uaine lelei, pea ka lahilahingalelei 'ae inu 'ae kakai, 'oku toki 'omi 'a ia 'oku kovi: ka kuo ke tuku 'ae uaine lelei ki mui ni.” ¹¹ Na'e fai 'e Sisu 'ene fuofua mana ni 'i Kena 'i Kāleli, 'o ne fakahā ai hono nāunau; pea na'e tui 'ene kau ākongā kiate ia.

¹² ¶ Hili eni, na'e 'alu ia ki Kapaneume, 'a ia, mo 'ene fa'ē, mo hono kāinga, mo 'ene kau ākongā: pea na'e 'ikai te nau 'aho lahi ai.

13 ¶ Pea kuo ofi 'a e *kātoanga* 'oe Lakaatu 'oe kakai Siu, pea 'alu hake 'a Sisu ki Selūsalema, 14 'O ne 'ilo 'i he falelotu lahi 'ae kau fakatau fanga pulu mo e sipi mo e lupe, pea mo e nofo 'i ai 'ae kau fetongi pa'anga. 15 Pea na'a ne ngaohi ha me'a tā 'aki 'ae afo tu'o iiki, 'o ne kapusi 'akinautolu kotoa pē mei he falelotu lahi, mo e fanga sipi, mo e fanga pulu; 'o ne lilingi 'ae ngaahi pa'anga 'ae kau fetongi, pea fulihi 'ae ngaahi palepale; 16 Mo ne pehē kiate kinautolu na'e fakatau lupe, "Ave 'ae ngaahi me'a ni 'i heni: 'oua 'e ngaohi 'ae fale 'o 'eku Tamai ko e fale fakatau." 17 Pea na'e manatu ai 'ene kau ākongā kuo tohi, "Kuo u 'osi'osiloto 'i he fai feinga ki ho fale."

18 ¶ Pea leaange 'ae kau Siu, 'o pehē kiate ia, "Ko e hā 'ae faka'ilonga 'oku ke fakahā kiate kinautolu, koe'uhi 'i ho'o fai 'ae ngaahi me'a ni?" 19 Pea leaange 'a Sisu, 'o pehē kiate kinautolu, "Veteki 'ae fale ni, pea te u fokotu'u hake ia 'i he 'aho 'e tolu." 20 Pea talaange 'e he kau Siu, "Ko e ta'u 'e fāngofulu ma ono mo e langa 'oe fale ni, pea te ke fa'a fokotu'u hake ia 'i he 'aho 'e tolu?" 21 Ka na'e lea ia ki he fale ko hono sino. 22 Ko ia 'i he hili 'ene tu'u hake mei he mate, na'e manatu 'ene kau ākongā, na'a ne lea 'aki eni kiate kinautolu; pea ne nau tui ki he tohi, mo ia na'e lea 'aki 'e Sisu.

23 ¶ Pea 'i he'ene 'i Selūsalema 'i he *kātoanga* 'oe Lakaatu na'e tui 'ae tokolahi ki hono huafa lolotonga 'ae *kātoanga*, 'i he'enu mamata ki he ngaahi mana na'a ne fai. 24 Ka na'e 'ikai falala atu 'a Sisu kiate kinautolu, koe'uhi na'a ne 'ilo'i 'akinautolu kotoa pē. 25 Pea na'e 'ikai 'aonga ke faka'ilo 'e ha taha *kiate ia* ha me'a 'i he tangata: he na'a ne 'ilo'i 'ae loto 'oe tangata.

3

1 *'Oku ako 'e Kalaisi ki he 'aonga 'oe fakatupu fo'ou. 14 Mo e tui 'i he'ene pekia. 16 Ko e 'ofa lahi 'ae 'Otua ki māmani. 18 Ko e mala'ia 'oe ta'etui. 23 Ko e fai papitaiso 'a Sione, mo 'ene fakamo'oni, mo 'ene akonaki 'oku kau kia Kalaisi.*

1 Pea na'e ai ha tangata 'i he kau Fālesi, ko Nikotimasi hono hingoā, ko e 'eiki ia 'i he kakai Siu. 2 Pea na'e ha'u ia kia Sisu 'i he po'uli, 'o ne pehē, "Lāpai, 'oku mau 'ilo ko e akonaki koe kuo ha'u mei he 'Otua: he 'oku 'ikai ha tangata 'oku fa'a fai 'ae ngaahi mana ni 'oku ke fai, 'o kapau 'oku 'ikai 'iate ia 'ae 'Otua." 3 Pea lea 'a Sisu, 'o pehēange kiate ia, "Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala kiate koe, Kapau 'e 'ikai fanau 'i fo'ou ha tangata, 'e 'ikai 'aupito mamata ia ki he pule'anga 'oe 'Otua." 4 Pea pehē 'e Nikotimasi kiate ia, "E fa'a fanau 'i fēfee 'i 'ae tangata 'oku motu'a? 'E toe fa'a hū ia ki he manāva 'o 'ene fa'ē, pea fanau 'i?" 5 Pea pehē 'e Sisu, "Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala kiate koe, Kapau 'e 'ikai fanau 'i 'ae tangata 'i he vai pea mo e Laumālie, 'e 'ikai 'aupito fa'a hū ia ki he pule'anga

'oe 'Otua. ⁶ Ko ia kuo fanau'i 'i he kakano, ko e kakano ia; pea ko ia kuo fanau'i 'i he Laumālie, ko e laumālie ia. ⁷ 'Oua te ke ofo 'i he'eku tala kiate koe, 'Oku totonu ke mou fanau'i fo'ou. ⁸ 'Oku mā'ili 'ae matangi ko hono fa'iteliha pe, pea 'oku ke fanongo ki hono mumuhu 'o ia, ka 'oku 'ikai te ke 'ilo pe 'oku ha'u mei fē, pe 'alu ki fē ia: 'oku pehē pe 'aia kotoa pē 'oku fanau'i 'i he Laumālie." ⁹ Pea leaange 'a Nikotimasi, 'o ne pehē kiate ia, "Oku fēfē nai 'ae ngaahi me'a ni?" ¹⁰ Pea leaange 'a Sisu, 'o pehē kiate ia, "He ko e akonaki koe 'i 'Isileli, pea 'oku 'ikai te ke 'iloa 'ae ngaahi me'a ni?" ¹¹ Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala kiate koe, 'Oku mau lea 'aki 'aia 'oku mau 'ilo, 'o fakapapau 'aia kuo mau mamata; ka 'oku 'ikai te mou ma'u 'emaui fakamo'oni. ¹² Kapau 'oku 'ikai te mou tui 'i he'eku tala kiate kimoutolu 'ae me'a 'oe māmani, 'e fēfē ho'omou tui, 'o kapau teu tala kiate kimoutolu 'ae me'a 'oe langi? ¹³ Pea 'oku te'eki ai 'alu hake ha tangata ki he langi, ka ko ia pe na'e 'alu hifo mei he langi, 'ae Foha 'oe tangata 'aia 'oku 'i he langi."

¹⁴ ¶ Pea hangē na'e hiki hake 'e Mōsese 'ae ngata 'i he toafa, 'e pehē hono hiki 'ae Foha 'oe tangata ki 'olunga: ¹⁵ Koe'uhi ko ia kotoa pē 'oku tui kiate ia ke 'oua na'a 'auha ia, kae ma'u 'ae mo'ui ta'engata.

¹⁶ ¶ He na'e 'ofa pehē 'ae 'Otua ki māmani, na'a ne foaki hono 'Alo pe taha na'e fakatupu, koe'uhi ko ia kotoa pē 'e tui kiate ia ke 'oua na'a 'auha, kae ma'u 'ae mo'ui ta'engata. ¹⁷ He na'e 'ikai fekau 'e he 'Otua hono 'Alo ki māmani ke fakamala'ia 'a māmani: ka koe'uhi ke mo'ui 'a māmani 'iate ia.

¹⁸ ¶ Ko ia 'oku tui kiate ia, 'oku 'ikai fakamala'ia ia: ka ko ia 'oku 'ikai tui, 'oku fakamala'ia ni ia, koe'uhi 'oku 'ikai tui ia 'i he huafa 'oe 'Alo pe taha na'e tupu 'i he 'Otua. ¹⁹ Pea ko e mala'ia'anga eni, koe'uhi kuo ha'u 'ae maama ki māmani, pea 'ofa lahi 'ae kakai ki he po'uli 'i he maama, koe'uhi 'oku kovi 'enau ngaahi ngāue. ²⁰ He ko ia fulipē 'oku fai kovi 'oku fehi'a ki he maama, pea 'oku 'ikai ha'u ia ki he maama, telia na'a fakahā ai 'ene ngaahi ngāue. ²¹ Ka ko ia 'oku fai ki he mo'oni, 'oku ha'u ia ki he maama, koe'uhi ke fakahā ai 'ene ngaahi ngāue, 'oku fai ia 'i he 'Otua.

²² ¶ Pea hili eni, na'e ha'u 'a Sisu mo 'ene kau ākonga ki he fonua ko Siutea; pea nofo ai mo kinautolu, 'o fai papitaiso. ²³ Pea na'e fai papitaiso 'a Sione foki 'i 'Enoni 'o ofi ki Selemi, koe'uhi na'e 'i ai 'ae vai lahi: pea na'e ha'u 'ae kakai, 'o papi-taiso. ²⁴ He na'e te'eki ai 'ave 'a Sione ki he fale fakapōpula.

²⁵ ¶ Pea na'e kikihi 'ae kau ākonga 'a Sione mo e kau Siu ki he fakama'a. ²⁶ Pea na'a nau ha'u kia Sione 'onau pehē kiate ia, "Lāpai, ko ia ia na'e 'iate koe 'itu'a Sioatani, 'aia na'a ke fakamo'oni ki ai, vakai, 'oku fai papitaiso 'e ia, pea 'oku 'alu ange 'ae kakai kotoa pē kiate ia." ²⁷ Pea leaange 'a Sione, 'o

pehē, “Oku ‘ikai fa’a ma’u ‘e ha tangata ha me’a, ka ‘i hono foaki ia kiate ia mei he langi. ²⁸ Oku mou fakamo’oni kiate au na’aku pehē, “Oku ‘ikai ko e Kalaisi au, ka kuo fekau au ke mu’omu’a ‘iate ia.’ ²⁹ Ko ia ‘oku ne ma’u ‘ae ta’ahine, ko e tangata ta’ane ia: ka ko e kāinga ‘oe tangata ta’ane ‘oku tu’u ‘o fanongo kiate ia, ‘oku fiefia lahi ia ko e me’a ‘i he le’o ‘oe tangata ta’ane: ko ia ko ‘eku fiefia ni kuo kakato. ³⁰ ‘E faka’a’au ia ki mu’a, ka te u faka’a’au au ki mui.” ³¹ Ko ia ‘oku ha’u mei ‘olunga, ‘oku mā’olunga taha pe ia: ko ia ‘oku mei he māmani, ‘oku fakamaama ia, pea ‘oku lea ia ki he māmani: ko ia ‘oku ha’u mei he langi, ‘oku mā’olunga taha pe ia. ³² Pea ko e me’a kuo ne mamata mo ongo’i, ko ia ‘oku ne fakamo’oni ki ai; ka ‘oku ‘ikai ma’u ‘e ha tangata ‘ene fakamo’oni. ³³ Ko ia kuo ne tui ki he’ene fakamo’oni, kuo ne ‘ai ki ai hono faka’ilonga ‘oku mo’oni ‘ae ‘Otua. ³⁴ He ko ia kuo fekau ‘e he ‘Otua, ‘oku ne lea ‘aki ‘ae ngaahi lea ‘ae ‘Otua: he ‘oku ‘ikai tuku fuofua ‘e he ‘Otua ‘ae Laumālie *kiate ia*. ³⁵ Oku ‘ofa ‘ae Tamai ki he ‘Alo, pea kuo ne tuku ‘ae me’a kotoa pē ki hono nima. ³⁶ Ko ia ‘oku tui ki he ‘Alo, ‘oku ne ma’u ‘ae mo’ui ta’engata: pea ko ia ‘oku ‘ikai tui ki he ‘Alo, ‘e ‘ikai te ne mamata ki he mo’ui; ka ‘oku nofo pe kiate ia ‘ae houhau ‘oe ‘Otua.

4

1 ‘Oku talanoa ‘a Kalaisi mo e fefine Samēlia, mo ‘ene faka’ilo ia kiate ia. 27 ‘Oku ofo ‘ene kau ākongā. 31 ‘Oku fakahā ‘e ia kiate kinautolu hono loto feinga ke ongoongolelei ‘ae ‘Otua. 39 ‘Oku tui kiate ia ‘ae kau Samēlia tokolahi. 43 ‘Oku ‘alu ia ki Kāleli, ‘o ne fakamo’ui ‘ae foha ‘oe pule na’e tokoto ‘i Kapaneume.

¹ Pea ko ia, ‘i he ‘ilo ‘e he ‘Eiki kuo fanongo ‘ae kau Fālesi, ‘oku ului pea papitaiso ‘e Sisu ‘ae kau ākongā tokolahi ‘ia Sione, ² (Ka na’e ‘ikai fai papitaiso ‘e Sisu, ka ko ‘ene kau ākongā,) ³ Na’e mahu’i ia mei Siutea, pea toe ‘alu ki Kāleli. ⁴ Pea na’e totonu ke ‘alu atu ‘i Samēlia. ⁵ Pea hoko ia ki ha kolo ‘o Samēlia, na’e ui ko Saika, ‘o ofi ki he potu fonua na’e foaki ‘e Sēkope ki hono foha ko Siosefa. ⁶ Pea na’e ‘i ai ‘ae vai keli ‘o Sēkope. Pea kuo hela ‘a Sisu ‘i he fononga, pea nofo ia ‘i he *ngutu* vai: pea ko hono ono nai ‘oe feitu’ulā. ⁷ Mo ‘ene ‘alu ange ha fefine Samēlia ke ‘utu vai: pea pehē ‘e Sisu kiate ia, “Foaki mai kiate au ke u inu.” ⁸ (He kuo ‘alu ‘ene kau ākongā ki he kolo ke fakatau me’akai.) ⁹ Pea pehēange ‘e he fefine Samēlia kiate ia, “Ko e Siu koe, pea ‘oku fēfee’i ho’o tala inu kiate au, ko e fefine Samēlia?” He ‘oku ‘ikai fe’ofa’ofani ‘ae kakai Siu mo e kakai Samēlia. ¹⁰ Pea leaange ‘a Sisu, ‘o pehē kiate ia, “Ka ne ke ‘ilo ‘e koe ‘ae foaki ‘ae ‘Otua, pea mo ia ‘oku pehē kiate koe, Foaki mai kiate au ke u inu; pehē, kuo ke kole kiate ia, ka ne foaki kiate koe ‘ae vai mo’ui.” ¹¹ Pea pehē ‘e he fefine kiate

ia, “Eiki, ‘oku ‘ikai ha’o me’a ke ‘utu ‘aki, pea ‘oku mā‘ulalo ‘ae vai: pea ‘oku ke ma’u mei fē ‘ae vai mo’ui ko ia? ¹² ‘Oku ke lahi koe ‘i he ‘emaui tamai ko Sēkope, ‘aia na’e foaki ‘ae vai kiate kimautilo, pea na’e inu ai ia, mo ‘ene fānau, mo ‘ene fanga manu?” ¹³ Pea leaange ‘a Sisu, ‘o pehē kiate ia, “Ko ia ‘oku inu ‘i he vai ni, ‘e toe fieinu ia: ¹⁴ Ka ko ia ‘e inu ‘i he vai te u foaki kiate ia, ‘e ‘ikai ‘aupito toe fieinu ia; ka ko e vai te u foaki kiate ia ‘e ‘iate ia ko e matavai mapunopuna hake ki he mo’ui ta’engata.” ¹⁵ Pea pehē ‘e he fefine kiate ia, “Eiki, foaki mai ‘ae vai ni kiate au, ke ‘oua na’aku fieinu pe ha’u ki heni ke ‘utu.” ¹⁶ Pea talaange ‘e Sisu kiate ia, “Alu, ‘o ui ho husepāniti, pea ha’u ki heni.” ¹⁷ Pea leaange ‘ae fefine, ‘o pehē, “Oku ‘ikai haku husepāniti.” Pea tala ‘e Sisu kiate ia, “Oku mo’oni ho’o lea, ‘Oku ‘ikai haku husepāniti: ¹⁸ He na’a ke ma’u ‘ae husepāniti ‘e toko nima; pea ko ia ‘oku ke ma’u ni, ‘oku ‘ikai ko ho husepāniti: he me’a ko ia kuo ke lea mo’oni.” ¹⁹ Pea pehē ‘e he fefine kiate ia, “Eiki, kuo u ‘ilo ni ko e palōfita ‘a koe. ²⁰ Na’e hū ‘emaui ngaahi tamai ‘i he mo’unga ko eni; ka ‘oku pehē ‘ekimoutolu, ‘oku ‘i Selūsalema ‘ae potu ‘oku totonu ke fai ai ‘e he kakai ‘ae hū.” ²¹ Pea talaange ‘e Sisu kiate ia, “Fefine, tui mai kiate au, ‘oku ha’u ‘ae ‘aho, ‘e ‘ikai te mou hū ai ki he Tamai ‘i he mo’unga ni, pē ‘i Selūsalema. ²² ‘Oku ‘ikai te mou ‘ilo ‘aia ‘oku mou hū ki ai: ‘oku mau ‘ilo ‘aia ‘oku mau hū ki ai: he ‘oku mei he kakai Siu ‘ae fakamo’ui. ²³ Ka ‘oku ha’u ‘ae ‘aho, pea kuo hoko ni, ‘e hū ai ki he Tamai ‘ae kakai hū mo’oni ‘i he laumalie mo e mo’oni: he ‘oku kumi ‘e he Tamai ‘ae kakai pehē ke hū kiate ia. ²⁴ Ko e ‘Otua ko e Laumalie: pea ko kinautilo ‘oku hū kiate ia, ‘oku totonu ke hū ‘i he laumalie mo e mo’oni.” ²⁵ Pea pehē ‘e he fefine kiate ia, “Oku ou ‘ilo ‘oku ha’u ‘ae Misaia (‘oku ui ko Kalaisi): pea ka ha’u ia, te ne fakahā ‘ae me’a kotoa pē kiate kimautilo.” ²⁶ Pea talaange ‘e Sisu kiate ia, “Ko au ia ‘oku ou lea kiate koe.”

²⁷ ¶ Pea fe’unga mo ia, kuo ha’u ‘ene kau ākonga, ‘onau ofo ‘i he’ene talanoa mo e fefine: ka na’e ‘ikai pehē ‘e ha taha, “Ko e hā ‘oku ke kumi?” pē, “Ko e hā ‘oku ke talanoa ai mo ia?” ²⁸ “Pea na’e tuku ‘e he fefine ‘ene hina vai, pea ‘alu ki he kolo, ‘o ne pehē ki he kakai, ²⁹ “Ha’u, ‘o mamata ki he tangata, kuo ne tala kiate au ‘ae me’a kotoa pē na’aku fai: ko e Kalaisi eni pe ‘ikai?” ³⁰ Pea na’a nau ‘alu ai mei he kolo, ‘o ha’u kiate ia.

³¹ ¶ Pea lolotonga ia, na’e fakakolekole ‘ene kau ākonga kiate ia, ‘o pehē, “Lāpai, ke ke kai.” ³² Ka na’e pehē ‘e ia kiate kinautilo, “Oku ai ‘eku me’a ke kai ‘oku ‘ikai te mou ‘iloa.” ³³ Ko ia na’e fepehē‘aki ai ‘ae kau ākonga, “Kuo ‘omi ‘e ha tangata ha’ane me’a ke kai?” ³⁴ Pea talaange ‘e Sisu kiate kinautilo, “Ko ‘eku me’akai ko e fai ‘ae loto ‘o ia na’a ne fekau au, pea faka’osi ‘ene ngāue. ³⁵ ‘ikai ‘oku mou pehē, ‘Ko e

māhina 'e fā, pea hoko 'ae ututa'u?' Vakai, 'oku ou tala kiate kimoutolu, Hanga hake homou mata, 'o vakai ki he ngaahi ngoue; he 'oku hina ia ki he ututa'u. ³⁶ Pea ko ia 'oku tu'usi 'oku ma'u 'ae totongi 'o ne tānaki 'ae fua ki he mo'ui ta'engata: koe'uhi ke fiefia fakataha 'aia 'oku tūtuu'i mo ia 'oku tu'usi. ³⁷ Pea 'i he me'a ni 'oku mo'oni ai 'ae tala ko ia, "Oku tūtuu'i 'e he tokotaha, kae tu'usi 'e ha taha kehe.' ³⁸ Na'aku fekau 'akimoutolu ke tu'usi 'aia na'e 'ikai te mou ngāue ki ai: na'e ngāue 'ae kau tangata kehe, pea 'oku mou ma'u 'enau ngāue."

³⁹ ¶ Pea na'e tui kiate ia 'ae tokolahi 'oe kakai Samēlia, 'i he kolo ko ia, ko e me'a 'i he lea 'ae fefine, 'i he'ene pehē, "Na'a ne tala kiate au 'ae me'a kotoa pē na'aku fai." ⁴⁰ Pea 'i he ha'u 'ae kakai Samēlia kiate ia, na'a nau fakakolekole kiate ia ke ne nofo mo kinautolu: pea na'e nofo ai ia 'i he 'aho 'e ua. ⁴¹ Pea tui 'ae tokolahi kehe ko e me'a 'i he'ene lea 'a'ana; ⁴² 'O nau pehē ki he fefine, "Ko eni 'oku mau tui, ka 'oku 'ikai 'i ho'o lea: he kuo mau fanongo 'ekimautolu, pea mau 'ilo ko e Kalaisi mo'oni eni, ko e Fakamo'ui 'o māmani."

⁴³ ¶ Pea hili 'ae 'aho 'e ua, na'e 'alu ia mei ai, 'o fononga ki Kāleli. ⁴⁴ "Ka na'e fakamo'oni 'e Sisu, 'oku 'ikai ha palōfita 'oku ne ma'u 'ae faka'apa'apa 'i hono fonua." ⁴⁵ Pea 'i he'ene hoko ki Kāleli, na'e ma'u ia 'e he kakai Kāleli, he na'a nau mamata ki he ngaahi me'a kotoa pē na'a ne fai 'i Selūsalema 'i he kātoanga: he na'a nau 'alu foki ki he kātoanga. ⁴⁶ Pea na'e toe ha'u 'a Sisu ki Kena 'o Kāleli, na'a ne liliu ai 'ae vai ko e uaine. Pea na'e 'i ai 'ae 'eiki na'e mahaki hono foha 'i Kapaneume. ⁴⁷ Pea 'i he'ene fanongo kuo ha'u 'a Sisu mei Siutea ki Kāleli, ne ne 'alu ki ai, 'o ne fakakolekole kiate ia ke ne 'alu hifo, 'o fakamo'ui hono foha: he kuo ofi 'ene mate. ⁴⁸ Pea tala 'e Sisu, kiate ia, "Kapau 'oku 'ikai te mou mamata ki he ngaahi faka'ilonga, mo e me'a fakafo, 'e 'ikai te mou tui." ⁴⁹ Pea talaange 'e he tangata'eiki kiate ia, 'Eiki, keta ō hifo, na'a mate hoku foha. ⁵⁰ Pea pehē 'e Sisu kiate ia, "'Alu koe 'oku mo'ui ho foha." Pea tui 'ae tangata ki he lea kuo lea 'aki 'e Sisu kiate ia, pea 'alu ia. ⁵¹ Pea 'i he'ene kei 'alu, na'e fakafetaulaki mai kiate ia 'ene kau tamaio'eiki, 'onau tala *kiate* ia, 'o pehē, "'Oku mo'ui ho foha." ⁵² Pea fehu'i ai ia kiate kinautolu ki he feitu'ula'ā na'e kamata mo'ui ai ia. Pea nau pehē kiate ia, "'Aneafi 'i hono fitu 'oe feitu'ula'ā na'e mahu'i 'ae mofi 'iate ia." ⁵³ Pea na'e 'ilo 'e he tamai ko e feitu'ula'ā pe ko ia na'e pehē ai 'e Sisu kiate ia, 'Oku mo'ui ho foha: pea na'e tui ai ia, pea mo hono fale kotoa pē. ⁵⁴ Ko hono ua eni 'oe mana na'e fai 'e Sisu, 'i he'ene ha'u mei Siutea ki Kāleli.

5

1 Ko e fakamo'ui 'e Sisu 'i he 'aho Sāpate ha tokotaha na'e mahaki 'i he ta'u 'e tolungofulu ma valu. 10 Ka na'e fakakikihī

ai mo ia 'ae kau Siu, 'onau fakalanga ia. 17 'Oku ne talia 'akinautolu, 'o ne valoki 'akinautolu, 'o fakahā pe ko hai ia 'i he fakamo'oni 'a 'ene Tamai, 32 'Ia Sione, 36 'I he 'ene ngaahi ngāue, 39 Pea 'i he ngaahi tohi.

1 Hili eni, na'e ai 'ae katoanga 'ae kakai Siu: pea na'e 'alu hake 'a Sisu ki Selūsalema. 2 Pea 'oku 'i Selūsalema, 'o ofi ki he matapā sipi, 'ae ano vai, 'oku ui 'i he lea fakaHepelū ko Peteseta, na'e nima hono fale hala. 3 Pea na'e tatoka ai 'ae kakai mahaki tokolahi, ko e kui, mo e pipiki, mo e mamatea, 'i he tatali ki he ngaueue 'oe vai. 4 He na'e 'alu hifo ha 'āngelo ki he ano 'i ha 'aho, 'o fakangaueue 'ae vai: pea ko ia 'e fuofua tu'u ki he vai, hili hono fakangaueue, na'e fakamo'ui ia mei hono mahaki kotoa pē. 5 Pea na'e 'i ai 'ae tangata 'e taha na'e mo'ua 'i he mahaki 'i he ta'u 'e tolungofulu ma valu. 6 Ka kuo mamata 'a Sisu ki he 'ene tokoto, 'o ne 'ilo kuo fuoloa 'ene mo'ua, na'e fehu'i ia ki ai, "Ko ho loto ke ke mo'ui?" 7 Pea pehē 'e he mahaki kiate ia, "'Eiki, 'oku 'ikai ha tangata, 'oka fakangaueue 'ae vai, ke ne hiki au ki he ano: kae lolotonga 'eku 'alu, 'oku mu'omu'a hifo 'iate au ha taha kehe." 8 Pea tala 'e Sisu kiate ia, "Tu'u hake, pea to'o ho mohenga, 'o 'alu." 9 Pea fakafokifā pe kuo mo'ui 'ae tangata, 'o ne to'o hono mohenga, pea 'alu pea ko e 'aho ko ia ko e Sāpate.

10 ¶ Ko ia na'e pehē ai 'ae kakai Siu kiate ia kuo fakamo'ui, "Ko e 'aho Sāpate eni: 'oku 'ikai ngofua ke ke fua ho mohenga." 11 Pea talaange 'e ia kiate kinautolu, "Ko ia na'a ne fakamo'ui au, ko ia pe na'e pehē kiate au, 'To'o ho mohenga, 'o 'alu.'" 12 Pea na'a nau fehu'i ai kiate ia, "Ko hai 'ae tangata ko ia na'e pehē kiate koe, "To'o ho mohenga, 'o 'alu?" 13 Pea ko ia kuo fakamo'ui na'e 'ikai te ne 'ilo pe ko hai ia: he na'e mahu'i mei ai 'a Sisu, he na'e 'i ai 'ae tokolahi. 14 Hili ia, na'e 'ilo ia 'e Sisu 'i he falelotu lahi, 'o ne pehē kiate ia, "Vakai, kuo fakamo'ui koe: 'oua na'a ke toe fai angahala, telia na'a tō kiate koe ha kovi lahi hake." 15 Pea 'alu 'ae tangata, 'o fakahā ki he kakai Siu ko Sisu ia, na'a ne fakamo'ui ia. 16 Pea ko ia na'e fakatanga 'i ai 'a Sisu 'e he kakai Siu, 'onau fie tāmata 'i ia, koe'uhi ko 'ene fai 'ae me'a ni 'i he 'aho Sāpate.

17 ¶ Ka na'e talaange 'e Sisu kiate kinautolu, "'Oku kei ngāue ni 'a 'eku Tamai, pea 'oku ou ngāue foki." 18 Ko ia na'e 'āsili ai 'ae fie tāmata 'i ia 'e he kakai Siu, he na'e 'ikai ke ngata 'i he maumau 'i 'ae Sāpate, ka ko 'ene pehē foki, ko e 'Otua ko 'ene Tamai, 'o ne fakatatau ai ia ki he 'Otua. 19 Pea leaange 'a Sisu, 'o ne pehē kiate kinautolu, Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala kiate kimoutolu, "'Oku 'ikai fa'a fai 'e he 'Alo ha me'a 'e ia pē, ka ko ia 'oku ne mamata 'oku fai 'e he Tamai: he ko e me'a kotoa pē 'oku ne fai, 'oku fai ia 'e he 'Alo foki. 20 He 'oku

'ofa 'ae Tamai ki he 'Alo, 'o ne fakahā kiate ia 'ae ngaahi me'a kotoa pē 'oku ne fai: pea te ne fakahā kiate ia 'ae ngaahi ngāue lahi 'i he me'a ni, ke mou ofo ai. ²¹ He 'oku hangē 'oku fokotu'u mo fakaake 'e he Tamai 'ae mate; 'oku pehē 'ae fakaake 'e he 'Alo 'aia kotoa pē 'oku loto ia ki ai. ²² He 'oku 'ikai fakamaau ha tokotaha 'e he Tamai, ka kuo ne tuku 'ae fakamaau kotoa pē ki he 'Alo: ²³ Koe'uhi ke faka'apa'apa kotoa pē ki he 'Alo, 'o hangē ko 'enau faka'apa'apa ki he Tamai. Ko ia 'oku 'ikai faka'apa'apa ki he 'Alo, 'oku 'ikai faka'apa'apa ia ki he Tamai na'a ne fekau ia. ²⁴ "Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala kiate kimoutolu, Ko ia 'oku fanongo ki he'eku lea, 'o tui kiate ia na'a ne fekau au, 'oku 'iate ia 'ae mo'ui ta'engata, pea 'e 'ikai fakamala'ia ia; ka kuo hao mei he mate ki he mo'ui. ²⁵ Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala kiate kimoutolu, 'Oku ha'u 'ae 'aho, pea ko eni ia, 'e fanongo ai 'ae mate ki he le'o 'oe 'Alo 'oe 'Otua; pea ko kinautolu 'e fanongo te nau mo'ui. ²⁶ He 'oku hangē 'oku ma'u 'e he Tamai 'ae mo'ui 'iate ia pē; pea 'oku pehē pe 'ene tuku ki he 'Alo, ke ne ma'u 'ae mo'ui 'iate ia pe; ²⁷ Pea kuo ne tuku kiate ia 'ae pule ke 'a'ana 'ae fai 'oe fakamaau foki, koe'uhi ko e 'Alo ia 'oe tangata. ²⁸ 'Oua te mou ofo ai: he 'oku ha'u 'ae 'aho, 'e fanongo ai ki hono le'o 'akinautolu kotoa pē 'oku 'i he ngaahi tanu'anga, ²⁹ Pea te nau 'alu atu; ko kinautolu na'e fai lelei, ki he toetu'u 'oe mo'ui; mo kinautolu na'e fai kovi, ki he toetu'u 'oe fakamala'ia. ³⁰ "Oku 'ikai te u fa'a fai 'eau pe ha me'a: 'oku hangē ko 'eku fanongo, 'a 'eku fakamaau: pea 'oku totonu 'eku fakamaau; koe'uhi 'oku 'ikai te u fai ki hoku loto 'o'oku, ka ko e finangalo 'oe Tamai na'a ne fekau au.

³¹ ¶ "Kapau te u fakamo'oni au 'eau pē, tā 'oku 'ikai mo'oni 'eku fakamo'oni. ³² 'Oku ai ha tokotaha kehe 'oku ne fakamo'oni'i au; pea 'oku ou 'ilo ko 'ene fakamo'oni kiate au 'oku mo'oni. ³³ Na'a mou fekau kia Sione, pea na'a ne fakamo'oni 'e ia ki he mo'oni. ³⁴ Ka 'oku 'ikai 'aonga kiate au 'ae fakamo'oni mei he tangata: ka 'oku ou lea 'aki eni koe'uhi ke mou mo'ui. ³⁵ Ko e maama vela mo ulu ia: pea na'a mou loto 'o fuoloa si'i pē ke fiefia 'i hono maama.

³⁶ ¶ Ka 'oku ou ma'u 'ae fakamo'oni lahi 'ia Sione: he ko e ngaahi ngāue kuo tuku kiate au 'e he Tamai ke u fai, ko e ngāue ko ia 'oku ou fai, 'oku fakamo'oni kiate au, kuo fekau au 'e he Tamai. ³⁷ Pea ko e Tamai, 'aia na'a ne fekau au, kuo ne fakamo'oni kiate au. Na'e 'ikai te mou fanongo 'i ha kuonga ki hono le'o, pe mamata ki hono anga. ³⁸ Pea 'oku 'ikai nofo'ia 'akimoutolu 'e he'ene folofola: he ko ia na'a ne fekau, 'oku 'ikai te mou tui ki ai.

³⁹ ¶ 'Oku mou kumi lahi 'i he ngaahi *tohitapu* koe'uhi 'oku mou 'amanaki ke ma'u ai 'ae mo'ui ta'engata: pea ko ia ia

'oku fakamo'oni kiate au. ⁴⁰ Ka 'oku 'ikai te mou loto ke ha'u kiate au, koe'uhi ke mou mo'ui. ⁴¹ "'Oku 'ikai te u ma'u 'ae fakamālō mei he tangata. ⁴² Ka 'oku ou 'ilo 'akimoutolu, 'oku 'ikai 'iate kimoutolu 'ae 'ofa 'ae 'Otua. ⁴³ Kuo u ha'u au 'i he huafa 'o 'eku Tamai, pea 'oku 'ikai te mou ma'u au: kapau 'e ha'u ha taha 'i hono hingoa 'o'ona, te mou ma'u ia. ⁴⁴ 'E fa'a tui fēfē 'akimoutolu, 'oku mou fetali'aki 'ae fefakamālō'aki 'iate kimoutolu, ka 'oku 'ikai te mou kumi ki he fakamālō mei he 'Otua pē? ⁴⁵ 'Oua na'a mahalo te u talatalaaki 'akimoutolu ki he Tamai: 'oku ai ha tokotaha 'oku ne talatalaaki 'akimoutolu, 'a Mōsese, 'oku mou falala ki ai. ⁴⁶ He ka ne tui 'akimoutolu kia Mōsese, pehē, kuo mou tui kiate au: he na'e tohi 'e ia kiate au. ⁴⁷ Pea kapau 'oku 'ikai te mou tui ki he'ene ngaahi tohi, 'e fēfē'i ho'omou tui ki he'eku ngaahi lea?"

6

1 'Oku fafanga 'e Kalaisi 'ae kakai 'e toko nima afe 'aki 'ae fo'i mā 'e nima mo e ika 'e ua. 15 Ko ia na'e fie fakanofa ai ia 'e he kakai ko e tu'i. 16 Pea 'alu ia mei ai 'i he fukahi tahi ke 'alu ki he'ene kau ākongā: 26 'Oku ne valoki 'ae kakai 'oku muimui 'iate ia, 'o holi fakakakano pe ke fanongo ki he folofola: 32 'Oku fakahā fakapapau ia ko e mā 'oe mo'ui ki he kakai tui. 66 'Oku mahu'i 'iate ia 'ae kau ākongā tokolahi. 68 'Oku fakahā ia 'e Pita. 70 Ko e tēvolo 'ia Siutasi.

¹ Hili eni, na'e folau 'a Sisu 'i he tahi 'o Kāleli, 'aia 'oku 'o Taipiliō. ² Pea muimui 'iate ia 'ae fu'u kakai, koe'uhi na'a nau mamata ki he ngaahi mana na'a ne fai kiate kinautolu na'e mahaki. ³ Pea na'e 'alu hake 'a Sisu ki ha mo'unga, pea nofo ai ia mo'ene kau ākongā. ⁴ Pea na'e ofi 'ae Lakaatu, ko e katoanga 'ae kakai Siu.

⁵ ¶ Pea hanga hake 'e Sisu hono fofonga, 'o mamata ki he fu'u tokolahi 'oku ha'u kiate ia, pea lea ia kia Filipe, "Te tau fakatau 'ae mā mei fē, ke kai 'ekinautolu ni?" ⁶ Pea na'a ne lea 'aki eni ko e 'ahi'ahi kiate ia: he na'a ne 'ilo 'e ia 'aia te ne fai. ⁷ Pea talaange 'e Filipe kiate ia, "Ko e mā ki he tenali 'e uangeau, 'e 'ikai lahi kiate kinautolu, koe'uhi ke nau taki taha ha kongā si'i." ⁸ Pea ko 'ene ākongā 'e tokotaha, ko 'Anitelū, ko e tokoua 'o Saimone Pita, na'e pehē 'e ia kiate ia, ⁹ "'Oku 'i heni 'ae tama, 'oku ne ma'u 'ae fo'i mā pa'ale 'e nima, mo e ika si'i 'e ua: ka ko e hā ia 'i he fu'u tokolahi?" ¹⁰ Pea tala 'e Sisu, "Pule ke nofo ki lalo 'ae kau tangata." Pea na'e mohuku'ia 'ae potu. Pea nofo ki lalo 'ae kau tangata, na'a nau toko nima afe nai. ¹¹ Pea na'e to'o 'e Sisu 'ae mā; pea ne fakafeta'i, pea tufa ia ki he kau ākongā, kae tufaki 'e he kau ākongā kiate kinautolu na'e nofo; pea tufaki mo e ika ke 'oua ke nau fiu. ¹² Pea kuo mākona 'akinautolu, pea tala 'e ia ki he'ene kau ākongā, "Tānaki hono toenga, kae'oua na'a li'aki ha me'a." ¹³ Ko ia na'a nau tānaki ia,

'o fakafonu 'ae kato 'e hongofulu ma ua, 'i he toenga mā pa'ale 'e nima, ka kuo hili 'ae kai 'ae kakai. ¹⁴Pea 'i he mamata 'e he kau tangata ko ia ki he mana kuo fai 'e Sisu, na'a nau pehē, "Tā ko e mo'oni ko eni 'ae palōfita *na'e pehē* 'e ha'u ki māmani."

¹⁵ ¶ Pea kuo 'ilo 'e Sisu te nau ha'u 'o puke fakamālohi ia, ke fakanofa ia ko e tu'i, na'a ne toe 'alu tokotaha pe ki ha mo'unga. ¹⁶Pea kuo hoko 'ae efiāfi, na'e 'alu 'ene kau ākonga ki tahi, ¹⁷'O heka vaka, pea taumu'a ki Kapaneume. Pea kuo po'uli, ka 'oku te'eki hoko mai 'a Sisu kiate kinautolu. ¹⁸Pea na'e tō 'ae fu'u matangi pea peaua 'ae tahi. ¹⁹Pea hili 'enau 'a'alo 'i he maile 'e tolu mo e toe, na'a nau mamata kia Sisu 'oku 'eve'eva 'i he tahi, mo 'unu'unu mai ki he vaka: pea na'a nau manavahē. ²⁰Ka na'e pehē 'e ia kiate kinautolu, 'Ko au pe; 'oua 'e manavahē.' ²¹Pea na'a nau ma'u loto fiefia ia ki he vaka; pea tau leva 'ae vaka ki he fonua na'a nau folau ki ai.

²² ¶ Pea ko e 'aho na'a na fehōloi, 'i he mamata 'ae kakai na'e tutu'u 'i he kauvai 'e taha, na'e 'ikai ha vaka 'i ai ka ko ia pe na'e heka ai 'ene kau ākonga, pea na'e 'ikai 'alu 'a Sisu ki he vaka mo 'ene kau ākonga, ka na'e folau 'a 'ene kau ākonga pe; ²³(Ka na'e ha'u 'ae ngaahi vaka kehe mei Taipiliō, 'o ofi ki he potu na'a nau kai mā ai, 'i he hili 'ae fakafeta 'i 'e he 'Eiki:)
²⁴Pea 'i he mamata 'ae kakai 'oku 'ikai 'i ai 'a Sisu, pe ko 'ene kau ākonga, na'a nau heka vaka, pea ha'u ki Kapaneume, 'o kumi 'a Sisu. ²⁵Pea 'i he'enau 'ilo ia 'i he kauvai 'e taha, na'a nau fehu'i kiate ia, Lāpai, na'a ke ha'u 'anefē ki heni? ²⁶Pea leaange 'a Sisu kiate kinautolu, 'o pehē, "Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala kiate kimoutolu, 'oku 'ikai te mou kumi au, koe'uhi ko ho'omou mamata ki he ngaahi mana, ka ko e me'a 'i ho'omou kai 'i he ngaahi fo'i mā, pea mākona. ²⁷'Oua 'e ngāue ki he me'akai 'oku 'auha, ka ki he me'akai 'oku tolonga ki he mo'ui ta'engata, 'aia 'e foaki 'e he Foha 'oe tangata kiate kimoutolu: he kuo faka'ilonga ia 'e he 'Otua ko e Tamai."
²⁸Pea na'a nau fehu'i kiate ia, "Ko e hā 'ae ngaahi ngāue 'oku totonu ke mau fai ki he 'Otua?" ²⁹Pea leaange 'a Sisu, 'o pehē kiate kinautolu, "Ko eni 'ae ngāue ki he 'Otua, koe'uhi ke mou tui kiate ia kuo ne fekau."
³⁰Pea na'a nau pehē ai kiate ia, "Ko e hā ha faka'ilonga 'oku ke fai, koe'uhi ke mau mamata, kae tui kiate koe? Ko e hā 'oku ke fai? ³¹Na'e kai 'ae mana 'e he'emaui ngaahi tamai 'i he toafa; 'o hangē ko ia kuo tohi, 'Na'e foaki 'e ia 'ae mā mei he langi kiate kinautolu ke nau kai.'"
³²Pea lea 'a Sisu kiate kinautolu, "Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala kiate kimoutolu, na'e 'ikai foaki 'e Mōsese 'ae mā ko ia mei he langi kiate kimoutolu; ka 'oku foaki 'e he'eku Tamai 'ae mā mo'oni mei he langi kiate kimoutolu. ³³He ko ia 'ae mā 'ae 'Otua 'aia 'oku 'alu hifo mei he langi, 'o foaki 'ae mo'ui ki māmani." ³⁴Pea na'a nau pehē kiate ia, "Eiki, foaki

ma'uaipē 'ae mā ni kiate kimautolu." ³⁵ Pea talaange 'e Sisu kiate kinautolu, "Ko au ko e mā 'oe mo'ui: ko ia 'oku ha'u kiate au, 'e 'ikai 'aupito fiekaia; pea ko ia 'oku tui kiate au, 'e 'ikai 'aupito fieinu ia. ³⁶ Ka na'aku tala kiate kimoutolu, Kuo mou mamata foki kiate au, kae 'ikai tui. ³⁷ Ko ia kotoa pē 'oku foaki 'e he Tamai kiate au, 'e ha'u ia kiate au; pea ko ia 'oku ha'u kiate au, 'e 'ikai 'aupito teu si'aki. ³⁸ Na'e 'ikai te u 'alu hifo mei he langi ke fai hoku loto 'o'oku, ka ko e finangalo 'o ia na'a ne fekau'i au. ³⁹ Pea ko e finangalo eni 'oe Tamai na'a ne fekau au, koe'uhi ko ia kotoa pē kuo ne foaki kiate au, ke 'oua na'a mole ha tokotaha, kae fokotu'u ia 'i he 'aho fakamui. ⁴⁰ Pea ko e finangalo eni 'o ia na'a ne fekau au, koe'uhi ko ia fulipē 'oku mamata ki he 'Alo, pea tui kiate ia, ke ne ma'u 'ae mo'ui ta'engata; pea te u fokotu'u ia 'i he 'aho fakamui." ⁴¹ Pea na'e lāunga ai 'ae kakai Siu kiate ia, ko e me'a 'i he'ene pehē, "Ko au ko e mā na'e 'alu hifo mei he langi." ⁴² Pea na'a nau pehē, "Ikai ko Sisu eni, ko e foha 'o Siosefa, ko e tamai mo e fa'ē 'a'ana 'oku tau 'ilo? Pea 'oku fēfee'i 'ene pehē, Na'aku 'alu hifo mei he langi?" ⁴³ Ko ia na'e leaange 'a Sisu, 'o ne pehē kiate kinautolu, "Oua te mou felāunga'aki 'iate kimoutolu. ⁴⁴ 'E 'ikai ha tangata 'e fa'a ha'u kiate au, 'o kapau 'e 'ikai tohoaki ia 'e he Tamai 'aia na'a ne fekau'i au: pea te u fokotu'u ia 'i he 'aho fakamui. ⁴⁵ Kuo tohi 'i he kau palōfita, 'Pea 'e akonekina 'akinautolu kotoa pē 'i he 'Otua.' Ko ia ko e tangata kotoa pē kuo fanongo, pea kuo akonekina 'i he Tamai, 'oku ha'u ia kiate au. ⁴⁶ 'Oku 'ikai ha tangata kuo ne mamata ki he Tamai: ka ko ia pe 'oku mei he 'Otua, kuo mamata ia ki he Tamai. ⁴⁷ Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala kiate kimoutolu, Ko ia 'oku tui kiate au, 'oku 'iate ia 'ae mo'ui ta'engata. ⁴⁸ Ko au ko e mā ko ia 'oe mo'ui. ⁴⁹ Na'e kai 'ae mana 'e ho'omou ngaahi tamai 'i he toafa, ka na'a nau mate. ⁵⁰ Ko eni 'ae mā 'oku 'alu hifo mei he langi, 'aia 'oku kai 'e ha tangata, pea 'ikai mate. ⁵¹ Ko au ko e mā mo'ui kuo 'alu hifo mei he langi: kapau 'e kai 'e ha tangata 'ae mā ni, 'e mo'ui ta'engata ia: pea ko e mā 'oku ou foaki ko hoku sino, 'aia te u foaki ke mo'ui ai 'a māmani." ⁵² Ko ia na'e fakakikihi ai 'ae kakai Siu 'iate kinautolu, 'o pehē, "E fa'a foaki fēfee'i 'e he tangata ni hono sino ke tau kai?" ⁵³ Pea lea 'a Sisu kiate kinautolu, "Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala kiate kimoutolu, Kapau 'e 'ikai te mou kai 'ae sino 'oe Foha 'oe tangata, mo inu hono toto, 'oku 'ikai ha mo'ui 'iate kimoutolu. ⁵⁴ Ko ia 'oku ne kai hoku sino, mo inu hoku toto, 'oku 'iate ia 'ae mo'ui ta'engata; pea te u fokotu'u ia 'i he 'aho fakamui. ⁵⁵ He ko hoku sino ko e me'akai mo'oni, pea ko hoku toto ko e inu mo'oni. ⁵⁶ Ko ia 'oku kai hoku sino, mo inu hoku toto, 'oku nofo ia 'iate au, mo au 'iate ia. ⁵⁷ 'O hangē 'oku mo'ui 'ae Tamai na'a ne fekau au, pea 'oku ou mo'ui 'i he Tamai: 'oku

pehē, ko ia 'oku ne kai 'iate au, ko ia pe 'e mo'ui 'iate au. ⁵⁸ Ko eni 'ae mā ko ia na'e 'alu hifo mei he langi: 'o 'ikai tatau mo e kai 'ae mana 'e ho'omou ngaahi tamai, pea nau mate: ko ia 'oku kai 'ae mā ni, 'e mo'ui ia 'o ta'engata."

⁵⁹ ¶ Na'e lea 'aki 'e ia 'ae ngaahi me'a ni 'i he falelotu, 'i he'ene akonaki 'i Kapaneume. ⁶⁰ Pea 'i he fanongo ki ai 'ene kau ākongā tokolahi, na'a nau pehē, "Ko e lea faingata'a eni: ko hai 'oku fa'a 'ilo ia?" ⁶¹ Pea 'ilo 'e Sisu 'iate ia 'oku lāunga ai 'ene kau ākongā, pea lea ia kiate kinautolu, "'Oku tūkia 'akimoutolu 'i he me'a ni? ⁶² Pea 'e fēfē 'oka mou ka mamata ki he Foha 'oe tangata 'oku 'alu hake ki he potu na'e 'i ai ia 'i mu'a? ⁶³ Ko e laumālie ia 'oku ne fakamo'ui; 'oku 'ikai hano 'aonga 'oe sino: ko e lea 'oku ou lea 'aki kiate kimoutolu, ko e laumālie ia pea mo e mo'ui. ⁶⁴ Ka 'oku ai homou ni'ihi 'oku 'ikai tui. He na'e 'ilo 'e Sisu mei he kamata'anga 'akinautolu na'e 'ikai tui, mo ia te ne lavaki'i ia. ⁶⁵ 'O ne pehē, "Ko ia ne u pehē ai kiate kimoutolu, 'Oku 'ikai fa'a ha'u ha tangata kiate au, ka 'i hono foaki kiate ia mei he'eku Tamai."

⁶⁶ ¶ Pea talu mei ai na'e foki ki mui 'ae tokolahi 'o 'ene kau ākongā, 'o 'ikai toe 'alu mo ia. ⁶⁷ Pea lea ai 'a Sisu ki he toko hongofulu ma toko ua, "'E 'alu mo kimoutolu foki? ⁶⁸ Pea leaange 'a Saimone Pita kiate ia, "'Eiki, te mau 'alu kia hai? 'Oku 'iate koe 'ae ngaahi lea 'oe mo'ui ta'engata. ⁶⁹ Pea 'oku mau tui pea 'ilo pau ko koe ko e Kalaisi, ko e 'Alo 'oe 'Otua mo'ui." ⁷⁰ Pea pehē 'e Sisu kiate kinautolu, "'Ikai na'aku fili 'akimoutolu ko e toko hongofulu ma toko ua, pea ko homou tokotaha ko e tēvolo?" ⁷¹ Ko 'ene lea ia kia Siutasi 'Isikaliote, ko e foha 'o Saimone: he ko ia te ne lavaki'i ia, ko e taha ia 'oe toko hongofulu ma toko ua.

7

1 'Oku ne valoki 'ae fielahi mo e angamālohi 'a hono ngaahi kāinga: 10 'Oku 'alu ia mei Kāleli ki he kātōanga 'oe fale fehikitaki: 14 'Oku akonaki ia 'i he falelotu lahi. 40 'Oku lahi 'ae mahalohalo kehekehe kiate ia 'i he kakai. 45 'Oku 'ita 'ae kau Fālesi 'i he 'ikai puke ia 'e he'enu kau tangata fekau, 'onau lea fakamamahi kia Nikotimasi 'i he'ene kau kiate ia.

¹ Hili 'ae ngaahi me'a ni, na'e fononga fano 'a Sisu 'i Kāleli: he na'e 'ikai fie fononga ia 'i Siutea, he na'e holi 'ae kakai Siu ke tāmāte'i ia. ² Pea ko e kātōanga 'oe ngaahi fale fehikitaki 'ae kakai Siu, na'e ofi. ³ Ko ia na'e pehē ai 'e hono kāinga kiate ia, "'Alu 'i heni, 'o 'alu ki Siutea, koe'uhi ke mamata foki 'a ho'o kau ākongā ki he ngaahi ngāue 'oku ke fai. ⁴ He 'oku 'ikai ha tangata 'oku holi ke ongoongo, pea ne fai fakalilolilo ha me'a. Kapau 'oku ke fai 'ae ngaahi me'a ni, fakahā koe ki māmani." ⁵ He na'e 'ikai tui foki 'a hono kāinga kiate ia. ⁶ Pea talaange 'e

Sisu kiate kinautolu, “Oku te’eki ai hoko hoku ‘aho: ka ‘oku tatau kotoa pē ‘ae ‘aho kiate kimoutolu. ⁷ Oku ‘ikai fa’a fehi’a ‘a māmani kiate kimoutolu; ka ‘oku fehi’a ia kiate au, koe’uhi ‘oku ou fakahā ki ai, ‘oku kovi ‘ene ngaahi ngāue. ⁸ Mou ‘alu hake ki he kātōanga ni: ‘e ‘ikai te u ‘alu leva ki he kātōanga ni; he ‘oku te’eki ai hokosia hoku ‘aho.” ⁹ Hili ‘ene lea ‘aki ‘ae ngaahi lea ni kiate kinautolu, pea nofo pe ia ‘i Kāleli. ¹⁰ Ka kuo ‘alu hono kāinga, pea toki ‘alu foki ia ki he kātōanga, na’e ‘ikai ‘i he fakahā, kae fakafufū pe.

¹¹ ¶ Pea kumi ia ‘e he kakai Siu ‘i he kātōanga, ‘onau pehē, “Ko e fē ia?” ¹² Pea na’e lahi ‘ae fefanafanahi ‘i he kakai koe’uhi ko ia: he na’e pehē ‘e he ni’ihi, “Ko e tangata lelei ia.” kae pehē ‘e he ni’ihi, “Oku ‘ikai; he ‘oku ne fakahala’i ‘ae kakai.” ¹³ Ka na’e ‘ikai lea fakahā ‘e ha taha kiate ia, ko ‘enau manavahē ki he kakai Siu.

¹⁴ ¶ Pea ‘i he lolotonga ‘ae kātōanga, na’e ‘alu hake ‘a Sisu ki he falelotu lahi, ‘o akonaki. ¹⁵ Pea ofo ‘ae kakai Siu, ‘o nau pehē, “Oku ‘ilo fakafēfē ‘e he tangata ni ‘ae poto, he na’e ‘ikai akonekina?” ¹⁶ Pea leaange ‘a Sisu kiate kinautolu, ‘O ne pehē, “Ko ‘eku akonaki ‘oku ‘ikai ‘a’aku, ka ‘oku ‘a’ana na’a ne fekau au. ¹⁷ Pea ko ia ia ‘e fai ki hono finangalo, te ne ‘ilo ‘ae akonaki, pe ‘oku ‘i he ‘Otua ia, pe ko ‘eku lea ‘iate au pe. ¹⁸ Ko ia ‘oku lea ‘iate ia pē, ‘oku kumi ‘ae fakamālō ‘a’ana: ka ko ia ‘oku ne kumi ‘ae fakamālō ‘o ia na’a ne fekau ia, ko ia ia ‘oku mo’oni, pea ‘oku ‘ikai ha ta’emā’oni’oni ‘iate ia. ¹⁹ ‘ikai na’e ‘atu ‘e Mōsese ‘ae fono kiate kimoutolu, ka ‘oku ‘ikai hamou tokotaha ‘oku ne fai ki he fono? Ko e hā ‘oku mou kumi ai ke tāmata’i au?” ²⁰ Pea leaange ‘ae kakai, ‘o pehē, ‘Oku ‘iate koe ha tēvolo: ko hai ‘oku kumi ke tāmata’i koe? ²¹ Pea leaange ‘a Sisu, ‘o pehē kiate kinautolu, “Kuo u fai ‘ae ngāue ‘e taha, pea ‘oku mou ofo ai kotoa pē. ²² Na’e fokotu’u ‘e Mōsese ‘ae kamu kiate kimoutolu; (ka ‘oku ‘ikai mei ‘a Mōsese ia, kae mei he ngaahi tamai; pea ‘oku kamu’i ‘ekimoutolu ‘ae tama tangata ‘i he ‘aho Sāpate. ²³ Pea kapau ‘e kamu ‘ae tama tangata ‘i he ‘aho Sāpate, koe’uhi ke ‘oua na’a maumau’i ‘ae fono ‘a Mōsese; ‘oku mou ‘ita kiate au, ko e me’a ‘i he’eku fakamo’ui haohaoa ‘ae tangata ‘i he ‘aho Sāpate? ²⁴ ‘Oua te mou fakamaau ‘o fakatatau mo ia ‘oku ha mai, kae fakamaau ke totonu.” ²⁵ Pea lea ai ha ni’ihi mei Selūsalema, “‘ikai ko eni ia ‘oku nau kumi ke tāmata’i? ²⁶ Pea vakai, ‘oku lea mālohi ia, kae ‘ikai si’i te nau lea kiate ia. ‘Oku ‘ilo mo’oni ‘e he kau pule ko e Kalaisi totonu eni? ²⁷ He ‘oku tau ‘ilo ‘ae potu ‘oku ha’u mei ai ‘ae tangata ni: ka ‘oka ha’u ‘a Kalaisi, ‘e ‘ikai ha taha te ne ‘ilo pe ‘oku mei fē ia.” ²⁸ Pea kalanga ‘a Sisu ‘i he falelotu lahi ‘i he’ene akonaki, ‘o pehē, “Oku mou ‘ilo au, pea ‘oku mou ‘ilo ‘ae potu ‘oku ou ha’u mei ai: pea ‘oku ‘ikai te u ha’u ‘iate au pē, ka ko ia na’a ne fekau

au 'oku mo'oni ia, 'aia 'oku 'ikai te mou 'iloa. ²⁹ Ka 'oku ou 'ilo ia: he 'oku ou meiate ia, pea na'a ne fekau au." ³⁰ Pea na'a nau holi ai ke puke ia ka na'e 'ikai ala ha taha kiate ia, he na'e te'eki hoko hono 'aho. ³¹ Pea na'e tui 'ae tokolahi 'oe kakai kiate ia, 'onau pehē, "Oka ha'u 'ae Kalaisi, 'e lahi hake 'ae mana 'e fai 'e ia 'i he ngaahi me'a ni kuo fai 'e he tangata ni?"

³² ¶ Pea na'e fanongo 'ae kau Fālesi 'oku fefanafanahi 'ae kakai kiate ia; pea fekau 'e he kau Fālesi mo e kau taula'eiki lahi 'ae kau tangata fekau, ke nau puke ia. ³³ Pea lea ai 'a Sisu kiate kinautolu, "Oku toe si'i pe 'eku 'iate kimoutolu, peau 'alu kiate ia na'a ne fekau au." ³⁴ Te mou kumi au, pea 'ikai 'ilo'i pea ko e potu te u 'i ai, 'e 'ikai te mou fa'a lava ki ai. ³⁵ Pea fepehē'aki ai 'ae kakai Siu, "E 'alu ki fē ia, 'e 'ikai te tau fa'a 'ilo'i ia? Te ne 'alu ki he ngaahi Senitaile kuo fakahē'i, pea ako ki he Senitaile? ³⁶ Ko e hā 'ae lea ko eni 'oku ne pehē ai, Te mou kumi au, pea 'ikai te mou 'ilo'i: pea ko e potu te u 'i ai, 'e 'ikai te mou fa'a lava ki ai?" ³⁷ 'I he 'aho faka'osi, ko e 'aho lahi 'oe kātōanga, na'e tu'u 'a Sisu 'o kalanga, 'o pehē, "Kapau 'oku fieinu ha tangata, ke ha'u ia kiate au 'o inu. ³⁸ Ko ia 'oku tui kiate au, 'o hangē ko ia kuo fakahā 'i he tohi, "E tafe mei hono loto 'ae ngaahi vai mo'ui." ³⁹ (Ka ko 'ene lea ia ki he Laumālie, 'aia 'e ma'u 'ekinautolu 'oku tui kiate ia: he na'e te'eki ai foaki 'ae Laumālie Mā'oni'oni; koe'uhi na'e te'eki ai hakeaki'i 'a Sisu.)

⁴⁰ ¶ Pea 'i he fanongo 'ae kakai tokolahi ki he lea ni, na'a nau pehē, "Ko e mo'oni ko eni 'ae Palōfita." ⁴¹ Pea pehē 'e he ni'ihī, "Ko eni 'ae Kalaisi." Ka na'e lea 'ae ni'ihī, "E ha'u 'ae Kalaisi mei Kāleli? ⁴² 'ikai 'oku tala 'i he tohi, 'E ha'u 'ae Kalaisi 'i he hako 'o Tevita, pea mei he kolo ko Petelihema, na'e 'i ai 'a Tevita?" ⁴³ Pea na'e fakakikihi 'ae kakai ko e me'a 'iate ia. ⁴⁴ Pea na'e loto 'a honau ni'ihī ke puke ia; ka na'e 'ikai ala ha taha kiate ia.

⁴⁵ ¶ Pea ha'u ai 'ae kau tangata fekau ki he kau taula'eiki lahi mo e kau Fālesi; pea nau pehē kiate kinautolu, "Ko e hā 'oku 'ikai ai te mou 'omi ia?" ⁴⁶ Pea talaange 'e he kau tangata fekau, "Oku te'eki 'aupito ha tangata 'e lea 'o hangē ko e tangata ni." ⁴⁷ Pea toki pehē 'e he kau Fālesi kiate kinautolu, "Kuo kākaa'i mo kimoutolu foki? ⁴⁸ He kuo tui kiate ia ha ni'ihī 'i he kau pule pe 'i he kau Fālesi? ⁴⁹ Ka kuo mala'ia 'ae kakai ni 'oku ta'e'ilo ki he fono." ⁵⁰ Pea lea 'a Nikotimasi kiate kinautolu, (ko ia ia na'e ha'u kia Sisu 'i he po'uli,) he ko honau tokotaha ia, ⁵¹ "Oku tukuaki'i ha tangata 'e hotau fono 'i he te'eki fanongo ki ai, pea 'ilo 'aia 'oku ne fai?" ⁵² Pea na'a nau leaange, 'o pehē kiate ia, "He ko e Kāleli foki 'a koe? Kumi, pea vakai: he 'oku 'ikai ha palōfita 'e tupu mei Kāleli." ⁵³ Pea na'e taki taha 'alu ki hono fale.

8

1 'Oku fakahaofi 'e Kalaisi 'ae fefine na'e ma'u 'i he'ene tono tangata. 12 'Oku ne malanga'aki ia ko e maama 'o māmani, 'o ne fakamo'oni 'ene akonaki: 33 'Oku ne talia 'ae kakai Siu 'oku vikiviki kia 'Epalahame, 59 'O ne fakahaofi ia mei he'enau angakovi.

1 Ka na'e 'alu 'a Sisu ki he mo'unga 'oe 'Olive. 2 Pea toe ha'u hengihengi ia ki he falelotu lahi, pea ha'u 'ae kakai kotoa pē kiate ia; pea nofo ia, 'o ako kiate kinautolu. 3 Pea ko e kau tangata tohi mo e Fālesi na'a nau 'omi kiate ia 'ae fefine na'e mo'ua 'i he tono tangata; 'onau tuku ia ki he ha'oha'onga, 4 Pea nau pehē kiate ia, "Akonaki, na'e mo'ua 'ae fefine ni lolotonga 'ene tono tangata. 5 Pea ko eni, na'e fekau 'e Mōsese kiate kinautolu 'i he fono, ke tolongaki ia 'aki 'ae maka: ka ko e hā ho'o lea?" 6 Na'a nau lea pehē, ko 'enau 'ahi'ahi'i ia, koe'uhi ke nau talakovi'i ai ia. Ka na'e tulolo hifo 'a Sisu, pea tohi 'aki hono tuhu ki he kelekele. 7 Pea 'i he'enau kei fehu'i pe kiate ia, na'e tu'u ki 'olunga ia, 'o ne pehē kiate kinautolu, "Kō ia ia 'iate kimoutolu 'oku ta'eangahala, ke li 'e ia 'ae fuofua maka ki ai." 8 Pea toe tulolo ia, 'o tohi ki he kelekele. 9 Pea ko kinautolu na'e fanongo ai, 'i he valokia 'akinautolu 'e honau 'atamai, na'a nau taki taha 'alu kitu'a, 'o fuofua fai mei he ki mu'a 'o a'u ki he ki mui: pea toe tokotaha 'a Sisu, kae tu'u 'ae fefine 'i loto. 10 Pea kuo tu'u hake 'a Sisu, 'o 'ikai mamata ki ha taha ka ko e fefine pe, pea pehē 'e ia ki ai, "Fefine, ko e fē 'akinautolu na'a nau faka'ilo'i koe?" 'Oku 'ikai fakahalai koe 'e ha taha? 11 Pea pehē 'e ia, "Eiki, 'oku 'ikai ha taha. Pea talaange 'e Sisu kiate ia, "Pea 'oku 'ikai te u fakahalai koe: 'alu pea 'oua 'e toe fai angahala."

12 ¶ Pea toe lea ai 'a Sisu kiate kinautolu, 'o pehē, "Ko au ko e maama 'o māmani: ko ia 'oku muimui 'iate au, 'e 'ikai 'alu ia 'i he po'uli, ka 'e 'iate ia 'ae maama 'oe mo'ui." 13 Ko ia na'e pehē ai 'ae kau Fālesi kiate ia, "'Oku ke fakamo'oni kiate koe; 'oku 'ikai mo'oni ho'o fakamo'oni. 14 Pea leaange 'a Sisu, 'o pehē kiate kinautolu, "'Oku ou fakamo'oni kiate au, ka 'oku mo'oni 'eku fakamo'oni: he 'oku ou 'ilo 'aia 'oku ou ha'u mei ai, mo ia 'oku ou 'alu ki ai; ka 'oku 'ikai te mou 'ilo 'aia 'oku ou ha'u mei ai, pe ko ia 'oku ou 'alu ki ai. 15 'Oku mou fakamaau fakakakano pē; 'oku 'ikai te u fakamaau ha tokotaha. 16 Pea kapau te u fakamaau, 'oku mo'oni 'eku fakamaau he 'oku 'ikai teu tokotaha pe, ka ko au mo e Tamai na'a ne fekau au. 17 Pea kuo tohi foki 'i ho'omou fono, ko e fakamo'oni 'ae tangata 'e toko ua 'oku mo'oni. 18 Ko e tokotaha au 'oku ou fakamo'oni au, pea ko e Tamai na'a ne fekau au 'oku ne fakamo'oni kiate au." 19 Pea na'a nau pehē kiate ia, "Ko e fē ho'o Tamai? Pea talaange 'e Sisu, 'Oku 'ikai te mou 'ilo au, pe ko 'eku Tamai:

ka ne mou 'ilo au, pehē, kuo mou 'ilo mo 'eku Tamai foki. ²⁰ Na'e lea 'aki 'e Sisu 'ae ngaahi lea ni 'i he tukunga koloa, 'i he'ene akonaki 'i he falelotu lahi: pea na'e 'ikai puke ia 'e ha taha; he na'e te'eki hokosia hono 'aho. ²¹ Pea toe tala 'e Sisu kiate kinautolu, "Oku ou 'alu, pea te mou kumi kiate au, ka te mou mate 'i ho'omou angahala: ko e potu 'oku ou 'alu ki ai, 'e 'ikai te mou hokosia." ²² Pea pehē ai 'ae kakai Siu, "E tāmāte'i 'e ia ia? He 'oku ne pehē, 'Ko e potu 'oku ou 'alu ki ai, 'e 'ikai te mou hokosia.'" ²³ Pea tala 'e ia kiate kinautolu, "Oku mei lalo 'akimoutolu; 'oku mei 'olunga au: 'oku 'o māmani 'akimoutolu; 'oku 'ikai 'o māmani au. ²⁴ Ko ia na'aku lea ai kiate kimoutolu, te mou mate 'i ho'omou angahala: he kapau 'oku 'ikai te mou tui 'ko au ia,' te mou mate pe 'i ho'omou angahala." ²⁵ Pea na'a nau lea ai kiate ia, "Ko hai koe?" Pea pehēange 'e Sisu kiate kinautolu, "Aia pe na'aku tala 'i mu'a kiate kimoutolu." ²⁶ 'Oku lahi 'ae me'a ke u tala mo valoki'i 'iate kimoutolu: ka ko ia na'a ne fekau au 'oku mo'oni ia; pea 'oku ou fakahā ki māmani 'ae ngaahi me'a ko ia kuo u fanongo 'iate ia. ²⁷ Na'e 'ikai te nau 'ilo ko 'ene lea kiate kinautolu ki he Tamai. ²⁸ Pea pehē ai 'e Sisu kiate kinautolu, "Hili ho'omou hiki ki 'olunga 'ae Foha 'oe tangata, pea te mou toki 'ilo 'ko au ia,' pea mo 'eku ta'efai-ha-me'a 'iate au pe; kae hangē hono ako'i au 'e he'eku Tamai, 'oku pehē 'eku lea ki he ngaahi me'a ni. ²⁹ Pea ko ia na'a ne fekau au 'oku 'iate au: 'oku 'ikai si'aki au ke tokotaha pe 'e he Tamai; he 'oku ou fai ma'uaipē 'ae ngaahi me'a 'oku lelei ai ia." ³⁰ Pea 'i he'ene lea'aki 'ae ngaahi lea ni, na'e tui 'ae tokolahi kiate ia.

³¹ ¶ Pea pehē ai 'e Sisu ki he kau Siu na'e tui kiate ia, "Kapau te mou nofoma'u 'i he'eku lea, pea ko 'eku kau ākongā mo'oni 'akimoutolu; ³² Pea te mou 'ilo 'ae mo'oni, pea 'e fakatau'atāina'i 'akimoutolu 'e he mo'oni."

³³ ¶ Pea pehē 'e he ni'ihiki kiate ia, "Ko e hako 'o 'Epalahame 'akimautolu, pea na'e 'ikai te mau pōpula ki ha taha: pea 'oku fēfē'i 'a ho'o lau, "E fakatau'atāina'i 'akimoutolu?"" ³⁴ Pea talaange 'e Sisu kiate kinautolu, "Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, Ko ia 'oku fai angahala, ko e pōpula ia ki he angahala. ³⁵ Pea 'oku 'ikai nofoma'uaipē 'i he fale 'ae pōpula: ka 'oku nofoma'uaipē 'ae 'Alo. ³⁶ Ko ia kapau 'e fakatau'atāina'i 'akimoutolu 'e he 'Alo, te mou tau'atāina mo'oni. ³⁷ 'Oku ou 'ilo ko e hako 'o 'Epalahame 'akimoutolu; ka 'oku mou kumi ke tāmāte'i au, koe'uhi 'oku 'ikai 'i homou loto 'a 'eku akonaki. ³⁸ 'Oku ou lea 'aki 'aia kuo u 'ilo'i 'i he'eku Tamai: pea 'oku mou fai 'aia kuo mou 'ilo'i 'i ho'omou tamai." ³⁹ Na'a nau leaange, 'o pehē kiate ia, "Ko 'emau tamai 'a 'Epalahame." Pea talaange 'e Sisu kiate kinautolu, "Ka ne ko e fānau 'a 'Epalahame 'akimoutolu, pehē, te mou fai 'ae ngaahi

ngāue 'a 'Epalahame. ⁴⁰ Ka ko eni 'oku mou kumi ke tāmāte'i au, ko e tangata kuo tala 'ae mo'oni kiate kimoutolu, 'aia kuo u fanongo 'i he 'Otua: na'e 'ikai fai pehē 'e 'Epalahame. ⁴¹ 'Oku mou fai 'ae ngāue 'a ho'omou tamai." Pea na'a nau pehē ai kiate ia, "'Oku 'ikai te mau tupu 'i he fe'auaki; 'oku taha pe 'emau Tamai, ko e 'Otua." ⁴² Pea talaange 'e Sisu kiate kinautolu, "Ka ne ko ho'omou Tamai 'ae 'Otua, te mou 'ofa kiate au: he na'aku tupu ai 'o ha'u mei he 'Otua; pea na'e 'ikai te u ha'u 'iate au pe, ka na'a ne fekau au. ⁴³ Ko e hā 'oku 'ikai ai te mou 'ilo 'eku lea? Ka koe'uhi 'oku 'ikai te mou fie fai ki he'eku akonaki. ⁴⁴ 'Oku mou 'i ho'omou tamai ko e tēvolo, pea ko e holi 'a ho'omou tamai te mou fai. Ko e fakapō ia talu mei he kamata'anga, pea na'e 'ikai nofoma'u 'i he mo'oni koe'uhi 'oku 'ikai ha mo'oni 'iate ia. 'Oka lea 'aki 'e ia 'ae loi, 'oku ne lea 'aki 'ene me'a 'a'ana: he ko e loi ia, mo e tamai 'o ia. ⁴⁵ Pea ko e me'a 'i he'eku tala 'ae mo'oni kiate kimoutolu, 'oku 'ikai ai te mou tui kiate au. ⁴⁶ Ko hai 'iate kimoutolu 'oku ne faka'ilo ha'aku angahala? Pea kapau 'oku ou lea 'aki 'ae mo'oni ko e hā 'oku 'ikai ai te mou tui kiate au? ⁴⁷ Ko ia 'oku 'i he 'Otua, 'oku fanongo ia ki he ngaahi folofola 'ae 'Otua: pea pehē, 'oku 'ikai te mou fanongo, koe'uhi 'oku 'ikai 'i he 'Otua 'akimoutolu." ⁴⁸ Pea leaange 'ae kakai Siu, 'onau pehē kiate ia, "'Ikai 'oku mo'oni 'emau pehē, Ko e Samēlia koe, pea 'oku 'iate koe ha tēvolo?" ⁴⁹ Pea talaange 'e Sisu, "'Oku 'ikai ha tēvolo 'iate au; ka 'oku ou faka'apa'apa ki he'eku Tamai, pea 'oku mou fakalielia'i au. ⁵⁰ Pea 'oku 'ikai teu kumi 'ae ongoongolelei 'o 'oku: 'oku ai ha tokotaha 'oku ne kumi'i mo fakamaau'i. ⁵¹ Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala kiate kimoutolu, Kapau 'e fai 'e ha tangata ki he'eku lea, 'e 'ikai 'aupito mamata ia ki he mate." ⁵² Pea lea ai 'ae kakai Siu kiate ia, "Ta 'oku mau 'ilo 'eni 'oku 'iate koe ha tēvolo. Kuo mate 'a 'Epalahame, mo e kau palōfita; ka 'oku ke pehē, Kapau 'e fai 'e ha tangata ki he'eku lea, 'e 'ikai 'aupito te ne kamata 'ae mate. ⁵³ 'Oku ke lahi koe ki he'emau tamai ko 'Epalahame, 'aia kuo mate? Pea, mate mo e kau palōfita: 'oku ke pehē ko hai koe?" ⁵⁴ Pea talaange 'e Sisu, "Kapau te u fakaongolelei au, ko e me'a noa pē 'eku fakaongo: ko 'eku Tamai ko ia ia 'oku ne fakaongolelei'i au; 'aia 'oku mou pehē ai, ko homou 'Otua ia: ⁵⁵ Ka kuo 'ikai te mou 'ilo ia, ka 'oku ou 'ilo ia: pea kapau te u pehē, 'Oku 'ikai te u 'iloa ia, te u loi au 'o hangē ko kimoutolu: ka 'oku ou 'ilo ia, pe au tuitala ki he'ene folofola. ⁵⁶ Na'e mātu'aki fiefia 'a ho'omou tamai ko 'Epalahame ke mamata ki hoku 'aho: pea na'e mamata ia, pea fiefia. ⁵⁷ Pea lea 'ae kakai Siu kiate ia, "'Oku te'eki ai nimangofulu ta'u ho motu'a, pea kuo ke mamata kia 'Epalahame?" ⁵⁸ Pea talaange 'e Sisu kiate kinautolu, "Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala

kiate kimoutolu, Ki mu'a 'ia 'Epalahame, "Oku ou 'i ai au." ⁵⁹ Pea na'a nau to'o hake 'ae ngaahi maka, ke nau lisingi 'aki ia; ka na'e fufu 'e Sisu ia, pea 'alu ia 'i honau lotolotonga mei he falelotu lahi, pea hao ai.

9

1 Ko e tangata na'e fanau'i kui 'oku faka'a hono mata. 8 'Oku 'omi ia ki he kau Falesi. 18 'Oku nau 'ita kiate ia, 'o kapusi ia: 35 Ka 'oku ma'u ia 'e Sisu, 'o ne faka'ilo ia. 39 Ko kinautolu kuo fakamamangia 'e Kalaisi.

¹ Pea 'i he 'alu ange 'a Sisu, ne mamata ia ki ha tangata na'e fanau'i ko e kui. ² Pea fehu'i 'ene kau akonga kiate ia, 'o pehē, "Lāpai, ko hai na'e fai angahala, 'ae tangata ni, pe ko 'ene mātu'a, na'e fanau'i kui ai ia?" ³ Pea talaange 'e Sisu, "Na'e 'ikai fai angahala 'ae tangata ni, pe ko 'ene mātu'a: ka ko e me'a ke fakahā 'iate ia 'ae ngaahi ngāue 'ae 'Otua. ⁴ 'Oku totonu ke u fai 'ae ngaahi ngāue 'o ia na'a ne fekau au, lolotonga 'ene kei 'aho: 'oku ha'u 'ae pō, 'oku 'ikai fa'a ngāue ai ha tokotaha." ⁵ 'I he'eku kei 'i māmani ko e maama au 'o māmani. ⁶ Hili 'ene lea pehē, na'e 'a'anu ia ki he kelekele, 'o ne ngaohi 'aki 'ae 'a'anu 'ae 'umea, 'o ne pani 'aki 'ae 'umea 'ae mata 'oe tangata kui, ⁷ 'O ne pehē kiate ia, "Alu, 'o kaukau 'i he ano vai ko Seiloami," ('a ia ko hono 'uhinga, "Ko e fekau.") Ko ia na'e 'alu ai ia, 'o kaukau, pea ha'u kuo 'ā.

⁸ ¶ Ko ia ko e kaungā'api, pea mo kinautolu na'e mamata mu'a kiate ia 'i he'ene kui, na'a nau pehē, "Ikaiki ko eni ia na'e nofo 'o kole?" ⁹ Pea tala 'e he ni'ihī, "Ko eni ia:" pea *lea* 'ae ni'ihī, "Oku hangē ko ia:" ka na'e pehē 'e ia, "Ko au ia." ¹⁰ "Ko ia na'a nau pehē kiate ia, na'e faka'a fēfee'i ho mata?" ¹¹ Pea talaange 'e ia, 'o pehē, "Ko e tangata 'oku ui ko Sisu na'a ne ngaohi 'ae 'umea, 'o ne pani hoku mata, pea ne pehē kiate au, "Alu ki he ano vai ko Seiloami, 'o kaukau:" pea na'aku 'alu, 'o kaukau, pea u 'ā ai." ¹² Pea nau pehē ai kiate ia, "Kofa'a ia?" Pea pehē 'e ia, "Oku 'ikai te u 'iloa."

¹³ ¶ Na'a nau 'omi ki he kau Falesi 'aia na'e kui. ¹⁴ Pea ko e 'aho Sāpate 'aia na'e ngaohi ai 'e Sisu 'ae 'umea, 'o ne faka'a hono mata. ¹⁵ Pea fehu'i foki 'ae kau Falesi kiate ia, pe na'e fēfē hono faka'a. Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, 'Na'e 'ai 'e ia 'ae 'umea ki hoku mata, pea u kaukau, pea 'oku ou 'ā." ¹⁶ Ko ia na'e pehē ai 'e he ni'ihī 'oe kau Falesi, "Oku 'ikai mei he 'Otua 'ae tangata ni, koe'uhi 'oku 'ikai te ne tokanga ki he 'aho Sāpate." Pea pehē 'e he ni'ihī, "E fa'a fai fēfee'i 'ae ngaahi mana pehē 'e ha angahala? Pea na'a nau fakakikihi ai." ¹⁷ Pea na'a nau toe fehu'i ki he tangata kui, "Ko e hā ho'o lau kiate ia, 'i he'ene faka'a ho mata?" Pea pehē 'e ia, "Ko e palōfita ia." ¹⁸ Ka na'e 'ikai tui 'ae kakai Siu na'e kui ia, pea kuo 'ā, kae'oua

ke nau ui 'ae mātu'a 'o ia kuo faka'ā. ¹⁹ Pea nau fehu'i kiate kinaua, 'o pehē, "Ko ho'omo tama eni, 'oku mo lau na'e fanau'i kui? Pea 'oku 'a fēfē eni?" ²⁰ Pea leaange 'ene mātu'a kiate kinautolu, 'o pehē, "Oku ma 'ilo ko 'ema tama eni, pea na'e fanau'i 'oku kui: ²¹ Ka ko e me'a ko ia 'oku 'ā ai ni ia, 'oku 'ikai te ma 'ilo; pea 'oku 'ikai te ma 'ilo pe ko hai kuo faka'ā hono mata; ka 'oku lahi ia: fehu'i ki ai: ke lea ia kiate ia." ²² Na'e pehē 'ae lea 'a 'ene mātu'a, he na'a na manavahē ki he kakai Siu: he kuo alea pau 'ae kakai Siu, kapau 'e ai ha tokotaha te ne fakahā ko e Kalaisi ia, 'e kapusi ia mei he falelotu. ²³ Ko ia na'e pehē ai 'e he'ene mātu'a, "Oku lahi ia; fehu'i ki ai." ²⁴ Pea na'a nau toe ui 'ae tangata na'e kui, 'onau pehē kiate ia, "Tuku ki he 'Otua 'ae fakamālō: 'oku mau 'ilo ko e angahala 'ae tangata ni." ²⁵ Pea leaange 'e ia, 'o pehē, "Ko ha angahala ia pe 'ikai, 'oku 'ikai te u 'ilo: ko e me'a 'e taha 'oku ou 'ilo, na'aku kui, ka ko eni 'oku ou 'ā." ²⁶ Pea toe fehu'i ai 'akinautolu kiate ia, "Ko e hā na'a ne fai kiate koe? Na'e fēfē'i 'ene faka'ā ho mata?" ²⁷ Pea leaange ia kiate kinautolu, "Kuo 'osi 'eku tala kiate kimoutolu, pea 'oku 'ikai te mou ongo'i: ko e hā 'oku mou toe fie fanongo ai? Te mou ului ko 'ene kau ākongā foki?" ²⁸ Pea nau taukaea ia, 'o pehē, "Ko 'ene ākongā 'a koe; ka ko e kau ākongā 'a Mōsese 'akimautolu. ²⁹ 'Oku mau 'ilo na'e folofola 'ae 'Otua kia Mōsese: ka ko e tangata ni, 'oku 'ikai te mau 'ilo pe 'oku mei fē ia." ³⁰ Pea leaange 'ae tangata, 'o pehē kiate kinautolu, "Ta ko e me'a fakamanavahē eni, koe'uhi 'oku 'ikai te mou 'ilo pe 'oku ha'u ia mei fē, ka kuo ne faka'ā hoku mata. ³¹ 'Oku tau 'ilo 'oku 'ikai ongo'i 'e he 'Otua 'ae kau angahala: ka 'oka lotu ha tangata ki he 'Otua, pea fai hono finangalo, 'oku ne ongo'i ia. ³² Talu mei he kamata'anga 'o māmani 'oku te'eki fanongo na'e ai ha tangata kuo faka'ā 'ae mata 'o ha tokotaha kuo fanau'i kui. ³³ Ka ne 'ikai 'i he 'Otua 'ae tangata ni, 'e 'ikai fa'a fai 'e ia ha me'a." ³⁴ Pea leaange 'akinautolu, 'o pehē kiate ia, "Na'a ke tupu tofu pe 'i he ngaahi angahala, pea 'oku ke ako'i 'akimautolu?" Pea na'a nau kapusi ia kitu'a. ³⁵ Pea ongo'i 'e Sisu kuo nau kapusi ia kitu'a: pea ne toki 'ilo ia, 'o ne pehē kiate ia, "Oku ke tui ki he 'Alo 'oe 'Otua?" ³⁶ Pea leaange ia, 'o pehē, "Eiki, ko hai ia, koe'uhi ke u tui kiate ia?" ³⁷ Pea tala 'e Sisu kiate ia, "Kuo ke mamata kiate ia, pea ko ia ia 'oku talanoa kiate koe." ³⁸ Pea pehē 'e ia, "Eiki, 'oku ou tui. Pea na'a ne hū kiate ia.

³⁹ ¶ Pea lea 'a Sisu, "Ko e me'a 'i he fakamaau kuo u ha'u ki māmani, koe'uhi ko kinautolu 'oku 'ikai mamata ke nau mamata; pea ke kui 'akinautolu 'oku mamata." ⁴⁰ Pea fanongo ki he ngaahi lea ni 'ae ni'ihi 'oe Fālesi na'e 'iate ia, 'onau pehē ki ai, "Oku kui 'akimautolu foki?" ⁴¹ Pea pehē 'e Sisu kiate kinautolu, "Ka ne kui 'akimoutolu, pehē, 'e 'ikai

ha'amou angahala ka ko eni 'oku mou pehē, 'Oku mau 'ā ko ia 'oku ma'u pe ho'omou angahala."

10

1 *Ko e matapā 'a Kalaisi, mo e tauhi lelei. 19 Ko e ngaahi mahalo 'ae kakai kiate ia. 24 'Oku fakapapau 'aki 'ene ngaahi ngāue ko Kalaisi ia ko e 'Alo 'oe 'Otua: 31 'Oku hao ia mei he kau Siu, 40 Pea toe 'alu ia kitu'a Sioatani, 'aia na'e tui ai 'ae tokolahi kiate ia.*

¹ "Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, Ko ia 'oku 'ikai hū 'i he matapā ki he loto'ā sipi, ka 'oku kaka hake 'i he hala kehe, ko e kaiha'a ia mo e fakamālohi. ² Ka ko ia 'oku hū 'i he matapā, ko e tauhi ia 'oe fanga sipi. ³ 'Oku to'o kiate ia 'e he le'o; pea fanongo ki hono le'o 'ae fanga sipi pea 'oku ne ui 'ae sipi 'a'ana 'i honau hingoa 'o ne tataki atu 'akinautolu. ⁴ Pea ka tuku atu 'e ia 'ene sipi 'a'ana 'oku 'alu mu'omu'a ia 'iate kinautolu, pea muimui 'ae sipi 'iate ia: he 'oku nau 'ilo hono le'o." ⁵ Pea 'e 'ikai te nau muimui 'i ha fo'ou, ka te nau hola meiate ia: he 'oku 'ikai te nau 'ilo 'ae le'o 'oe fo'ou. ⁶ Na'e lea 'aki 'e Sisu 'ae fakatātā ni kiate kinautolu: ka na'e 'ikai te nau 'ilo hono 'uhinga 'o 'ene lea kiate kinautolu. ⁷ Pea toe tala ai 'e Sisu kiate kinautolu, Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala kiate kimoutolu, Ko au ko e matapā ki he fanga sipi. ⁸ Ko kinautolu kotoa pē na'e mu'omu'a 'iate au, ko e kau kaiha'a mo e fakamālohi: ka na'e 'ikai fanongo 'ae fanga sipi kiate kinautolu. ⁹ Ko au pe ko e matapā: pea ko ia 'e hū ange 'iate au, 'e mo'ui ia, pea 'e fe'alu'aki ai pe ia, 'o ma'u 'ae me'akai. ¹⁰ 'Oku 'ikai ha'u 'ae kaiha'a, ka ke kaiha'asi, pea ke tāmata'i, pea ke faka'auha: kuo u ha'u au ke nau ma'u 'ae mo'ui, pea ke nau ma'u ia 'o lahi 'aupito. ¹¹ "Ko au ko e tauhi lelei: 'oku foaki 'e he tauhi lelei 'a 'ene mo'ui koe'uhi ko e fanga sipi. ¹² Ka ko ia 'oku unga ki he ngāue, ka 'oku 'ikai ko e tauhi, 'aia 'oku 'ikai 'a'ana 'ae fanga sipi, 'oku mamata ia 'oku ha'u 'ae ulofi, pea si'aki 'ae fanga sipi, kae hola: pea mo'ua ia 'e he ulofi, 'o fakahē'i 'ae fanga sipi. ¹³ 'Oku hola 'ae unga ngāue, koe'uhi ko e unga ngāue *pe* ia, pea 'oku 'ikai 'ofa ia ki he fanga sipi. ¹⁴ Ko au ko e tauhi lelei; pea hangē 'oku 'ilo au 'e he Tamai, peau 'ilo foki 'ae Tamai, ¹⁵ 'Oku pehē 'a 'eku 'ilo 'aia 'oku 'a'aku, mo e 'ilo au 'ekinautolu: pea 'oku ou tuku hifo 'eku mo'ui koe'uhi ko e fanga sipi. ¹⁶ Pea 'oku ai mo 'eku fanga sipi kehe, 'oku 'ikai 'i he loto'ā ko eni: te u 'omi 'akinautolu foki, pea te nau fanongo ki hoku le'o; pea 'e ai 'ae loto'ā pe taha, mo e tauhi pe taha." ¹⁷ Ko ia 'oku 'ofa ai 'a 'eku Tamai kiate au, ko e me'a 'i he'eku tuku hifo 'eku mo'ui, kau toe to'o ia. ¹⁸ 'Oku 'ikai ke to'o ia 'e ha taha 'iate au, ka 'oku ou tuku hifo ia 'eau pe. 'Oku ou mafai ke tuku hifo ia, pea 'oku ou mafai ke toe to'o ia. Ko e fekau ni kuo u ma'u mei he'eku Tamai."

19 ¶ Pea na'e toe fakakikihi 'ae kakai Siu, ko e me'a 'i he ngaahi lea ni. 20 Pea pehē 'e honau tokolahi, "'Oku 'iate ia ha tēvolo, pea 'oku faha; ko e hā 'oku mou fanongo ai kiate ia?" 21 Pea pehē 'e he ni'ihī, "'Oku 'ikai ko e lea eni 'a ha taha 'oku 'i ai ha tēvolo. 'E mafai 'e ha tēvolo ke faka'ā 'ae mata 'oe kui?"

22 ¶ Pea na'e fai 'i Selūsalema 'ae kātoanga 'oe fakafo'ou, pea ko e fa'ahita'u momoko. 23 Pea na'e 'eve'eva 'a Sisu 'i he falelotu lahi, 'i he fale hala 'o Solomone. 24 Pea na'e ha'u 'ae kakai Siu, 'o kāpui ia, 'onau pehē kiate ia, "'E fēfē hono fuoloa mo ho'o ta'efaka'ilo kiate kimautolu? Kapau ko e Kalaisi koe, tala totonu mai kiate kimautolu." 25 Pea leaange 'a Sisu kiate kinautolu, "'Na'aku tala kiate kimoutolu, ka na'e 'ikai te mou tui: ko e ngaahi ngāue 'oku ou fai 'i he huafa 'o 'eku Tamai, 'oku fakamo'oni'i ai au." 26 Ka 'oku 'ikai te mou tui, koe'uhi 'oku 'ikai 'i he'eku fanga sipi 'akimoutolu. 27 'Oku fanongo 'eku fanga sipi ki hoku le'o, 'o hangē ko 'eku tala kiate kimoutolu: pea 'oku ou 'iloa 'akinautolu, pea 'oku nau muimui 'iate au: 28 Pea 'oku ou foaki kiate kinautolu 'ae mo'ui ta'engata; pea 'e 'ikai 'aupito te nau 'auha, pe 'e 'ikai ha taha te ne hamusi 'akinautolu mei hoku nima. 29 Ko 'eku Tamai, 'aia na'a ne foaki mai kiate au, 'oku lahi taha pe ia; pea 'oku 'ikai ha tokotaha 'oku fa'a hamusi mei he nima 'o 'eku Tamai. 30 Ko au mo e Tamai 'oku ma taha pe. 31 Pea toe to'o hake 'e he kakai Siu 'ae maka, ke nau tolongaki 'aki ia. 32 Pea leaange 'a Sisu kiate kinautolu, "'Kuo lahi 'ae ngāue lelei kuo u fakahā kiate kimoutolu mei he'eku Tamai; ko e ngāue fē ia 'oku mou tolongaki'i ai au? 33 Pea talaange 'e he kau Siu kiate ia, 'o pehē, 'Oku 'ikai ko ha ngāue lelei 'oku mau tolongaki'i ai koe; ka ko e fie 'Otua pe; koe'uhi ko e tangata pe 'a koe, ka 'oku ke fai ke 'Otua." 34 Pea talaange 'e Sisu kiate kinautolu, "'Ikai kuo tohi 'i ho'omou fono, Ne u pehē, 'Ko e ngaahi 'otua 'akimoutolu?" 35 Kapau 'oku ui ko e 'otua 'akinautolu na'e folofola ki ai 'ae 'Otua, pea 'e 'ikai fa'a li'aki 'ae tohi; 36 'Oku mou pehē kiate ia kuo fakatapui 'e he Tamai, 'o fekau ki māmani, 'Oku ke fie 'Otua; koe'uhi na'aku pehē, Ko e 'Alo au 'oe 'Otua? 37 Kapau 'oku 'ikai te u fai 'ae ngāue 'o 'eku Tamai, 'oua te mou tui kiate au. 38 Ka 'i he'eku fai ia, kapau 'oku 'ikai te mou tui kiate au, tui ki he ngāue: koe'uhi ke mou 'ilo, mo tui, 'oku 'iate au 'ae Tamai, mo au 'iate ia."

39 ¶ Ko ia na'a nau toe fie puke ai ia: ka na'a ne fakahaofi ia mei honau nima, 40 'O toe 'alu ki he potu 'itu'a Sioatani, 'aia na'e tomu'a fai papitaiso ai 'a Sione; pea nofo ai ia. 41 Pea na'e 'alu 'ae tokolahi kiate ia, 'onau pehē, "'Na'e 'ikai fai 'e Sione ha mana: ka ko e me'a kotoa pē na'e lea ki ai 'a Sione ki he tangata ni, 'oku mo'oni." 42 Pea na'e tui 'ae tokolahi 'i ai kiate ia.

11

1 'Oku fokotu'u hake 'e Kalaisi 'a Lasalosi, na'e 'aho fā hono tanu. 45 'Oku tui 'ae kau Siu tokolahi. 47 'Oku fakataha 'e ho kau taula'eiki lahi mo e kau Fālesi 'ae kakai ke angatu'u kia Kalaisi. 49 'Oku kikite 'a Kaiafasi. 54 'Oku fakafufū 'a Sisu. 55 'Oku nau fehu'i kiate ia 'i he Lakaatu, 'onau lamasi ia.

1 Pea na'e mahaki 'a Lasalosi, ko e tangata 'e tokotaha 'i Pētani, ko e kolo 'a Mele mo hono tokoua ko Mā'ata. 2 (Ko e Mele ko ia ia na'a ne tākai 'ae 'Eiki 'aki 'ae lolo, 'o ne holoholo hono va'e 'aki hono lou'ulu, na'e mahaki hono tuonga'ane ko Lasalosi.) 3 Ko ia na'e fekau ai 'e hono ongo tuofefine kiate ia, 'o pehē, "Eiki, vakai, ko ia 'oku ke 'ofa ai 'oku mahaki." 4 Pea kuo fanongo 'a Sisu, pea ne pehē, "Oku 'ikai ko e mahaki eni ke mate ai, ka ke ongoongolelei ai 'ae 'Otua, pea ke ongoongolelei ai 'ae 'Alo 'oe 'Otua." 5 Pea na'e 'ofa 'a Sisu kia Mā'ata, mo hono tehina, mo Lasalosi. 6 Pea kuo fanongo ia ki he'ene mahaki, na'a ne kei nofo 'i he potu ko ia 'o 'aho ua. 7 Hili ia, pea pehē 'e ia ki he kau ākongā, "Ke tau toe 'alu ki Siutea." 8 Pea tala 'e he kau ākongā kiate ia, "Lāpai, na'e toki kumi 'e he kau Siu ke tolongaki koe 'aki 'ae maka; pea 'oku ke toe 'alu ki ai?" 9 Pea pehēange 'e Sisu, "Ikai 'oku hongofulu ma ua 'ae feitu'ula'ā 'i he 'aho? Kapau 'oku 'eve'eva ha tangata 'i he 'aho, 'oku 'ikai tūkia ia, koe'uhi 'oku mamata ia ki he maama 'oe māmani. 10 Pea kapau 'oku 'eve'eva ha tangata 'i he po'uli, 'oku tūkia ia, koe'uhi 'oku 'ikai ha maama 'i ai." 11 Na'e hili 'ene lea ni, pea toki pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ko hotau kāinga ko Lasalosi 'oku mohe; ka 'oku ou 'alu, koe'uhi ke u fafangu ia mei he mohe." 12 Pea pehē ai 'e he'ene kau ākongā, "Eiki, kapau 'oku mohe, 'e lelei ai ia." 13 Na'e lea 'a Sisu ki he'ene mate ka na'a nau mahalo ko 'ene lea ki he mālōlō 'i he mohe. 14 Pea toki tala fakatotonu 'e Sisu kiate kinautolu, "Kuo mate 'a Lasalosi. 15 Pea 'oku ou fiefia 'i he 'ikai te u 'i ai, koe'uhi ko kimoutolu, koe'uhi ke mou tui; ka tau ō kiate ia." 16 Pea lea ai 'a Tōmasi, 'oku ui ko Titimasi, ki he'ene kaungā ākongā, "Ke tau ō foki, ka tau mate mo ia." 17 Pea kuo 'alu atu 'a Sisu, pea ne 'ilo kuo 'aho fā hono tuku ia ki he fa'itoka. 18 Pea na'e ofi 'a Pētani ki Selūsalema, ko e maile 'e ua nai hono mama'o. 19 Pea ha'u 'ae kau Siu tokolahi kia Mā'ata mo Mele, ke fakafiemālie 'i 'akinaua koe'uhi ko hona tuonga'ane. 20 Pea 'i he fanongo 'e Mā'ata 'oku ha'u 'a Sisu, na'a ne 'alu 'o fakafetaulaki kiate ia: ka na'e nofo pe 'a Mele 'i he fale. 21 Pea lea ai 'a Mā'ata kia Sisu, 'Eiki, ka ne ke 'i heni, pehē, ne 'ikai mate hoku tuonga'ane. 22 Ka 'oku ou 'ilo 'a eni, ko ia kotoa pē te ke kolea ki he 'Otua, 'e foaki 'e he 'Otua kiate koe." 23 Pea talaange 'e Sisu kiate ia, "E toetu'u ho tuonga'ane." 24 Pea tala 'e Mā'ata kiate ia, "Oku ou 'ilo 'e toetu'u ia 'i he toetu'u 'i he 'aho fakamui." 25 Pea talaange

'e Sisu kiate ia, "Ko au ko e toetu'u, mo e mo'ui: ko ia 'oku tui kiate au, ka ne mate ia, 'e mo'ui pe ia: ²⁶ Pea ko ia 'oku mo'ui mo tui kiate au, 'e 'ikai 'aupito mate ia. 'Oku ke tui ki ai?" ²⁷ Pea ne pehē kiate ia, "'Io, 'Eiki: 'oku ou tui ko e Kalaisi 'a koe, ko e 'Alo 'oe 'Otua, 'aia na'e totonu ke ha'u ki māmani." ²⁸ Pea hili 'ene lea ko ia, na'e 'alu ia, 'o ne ui fakafufū hono tehina ko Mele, 'o ne pehē, Kuo ha'u 'ae Akonaki, pea 'oku fehu'i kiate koe." ²⁹ Pea 'i he'ene ongo'i ia, na'a ne tu'u hake leva, 'o ha'u kiate ia. ³⁰ Pea kuo te'eki hoko 'a Sisu ki he kolo, ka na'e 'i he potu ko ia na'e fakafetaulaki ai 'a Mā'ata kiate ia. ³¹ Pea ko e kau Siu na'e 'iate ia 'i he fale, 'onau fakafiemālie 'i ia, 'i he'enu vakai 'oku tu'u fakavave 'a Mele, 'o 'alu kitu'a, na'a nau muimui ai, 'onau pehē, 'Oku 'alu ia ki he fa'itoka ke tangi ai. ³² Pea kuo 'alu ange 'a Mele ki he potu 'oku 'i ai 'a Sisu, 'o ne mamata ki ai, pea tōmape'e ia ki hono va'e, 'o ne pehē kiate ia, "'Eiki, ka ne ke 'i heni, pehē, ne 'ikai mate hoku tuonga'ane." ³³ Pea 'i he mamata 'a Sisu kiate ia 'oku tangi, pea tangi foki mo e kakai Siu na'e ha'u mo ia, pea to'e ia 'i he laumālie, pea mamahi ia, ³⁴ 'O ne pehē, "Kuo mou tuku 'i fē ia? Pea nau tala kiate ia, 'Eiki, ha'u 'o mamata." ³⁵ Pea tangi 'a Sisu. ³⁶ Pea lea ai 'ae kau Siu, "Vakai ki hono lahi 'o 'ene 'ofa kiate ia." ³⁷ Pea lea 'a honau ni'ihī, "'Ikai 'e mafai 'e he tangata ni, 'oku ne faka'ā 'ae mata 'oe kui, ke ta'ofi ke 'oua na'a mate 'ae tangata ni?" ³⁸ Pea ko ia na'e to'eto'e 'a Sisu 'i hono loto, pea 'alu atu ki he tanu'anga. Ko e 'ana ia pea na'e tāpuni 'aki ia 'ae maka. ³⁹ Pea tala 'e Sisu, "Mou to'o 'ae maka." Pea lea kiate ia 'a Mā'ata, ko e tuofefine 'o ia kuo mate, 'Eiki, kuo namuhāhā: he ko hono 'aho fā eni. ⁴⁰ Pea lea 'a Sisu kiate ia, "'Ikai na'aku tala kiate koe, kapau te ke tui, te ke mamata ki he māfimafi 'oe 'Otua?" ⁴¹ Pea na'a nau to'o 'ae maka mei he potu na'e tuku ai 'ae mate. Pea hanga hake 'ae fofonga 'o Sisu, 'o ne pehē, "'E Tamai, 'oku ou fakafeta'i kuo ke ongo'i au. ⁴² Pea 'oku ou 'ilo 'oku ke ongo'i ma'u aipē au: ka ko e me'a 'i he kakai 'oku tutu'u ni, *ko ia* kuo u lea ai, koe'uhi ke nau tui na'a ke fekau au." ⁴³ Pea hili 'ene lea pehē, pea lea le'o lahi ia, "Lasalosi, tu'u mai." ⁴⁴ Pea na'e tu'u mai 'aia na'e mate, kuo ha'ihā 'i hono nima mo e va'e 'aki 'ae kofu tanu: pea kuo nono'o 'aki hono mata 'ae holoholo. Pea talaange 'e Sisu kiate kinautolu, "Vevete, 'o tukuange ia." ⁴⁵ Pea ko e tokolahi 'oe kau Siu na'e ha'u kia Mele, hili 'enu mamata ki he ngāue na'e fai 'e Sisu, na'a nau tui kiate ia. ⁴⁶ Ka na'e 'alu honau ni'ihī ki he kau Fālesi, 'o tala kiate kinautolu 'ae ngaahi me'a kuo fai 'e Sisu.

⁴⁷ ¶ Pea fakataha 'e he kau taula'eiki lahi mo e kau Fālesi 'ae kau fakamaau, 'onau pehē, "Ko e hā 'oku tau fai? He 'oku fai 'e he tangata ni 'ae ngaahi mana lahi. ⁴⁸ Kapau te tau tuku noa ai pe ia, 'e tui kotoa pē kiate ia: pea 'e ha'u 'ae kakai Loma, 'o

faka'auha hotau potu mo hotau pule'anga.”⁴⁹ Pea ko honau tokotaha, ko Kaiafasi, ko e taula'eiki lahi ia 'i he ta'u ko ia, na'e pehē 'e ia kiate kinautolu, “Oku 'ikai te mou 'ilo ha me'a,⁵⁰ Pea tokanga 'e lelei kiate kitautolu, ke mate ha tangata 'e tokotaha ma'ae kakai, kae'oua na'a 'auha 'ae pule'anga kotoa.”⁵¹ Pea na'e 'ikai meiate ia 'ene lea ko ia: ka ko e taula'eiki lahi ia 'i he ta'u ko ia, pea ne kikite 'e mate 'a Sisu ki he pule'anga ko ia;⁵² Pea 'oku 'ikai ki he pule'anga pe ko ia, ka koe'uhi ke ne tånaki 'o fakataha 'ae fānau 'ae 'Otua kuo fakahē'i mama'o.⁵³ Pea talu mei he 'aho ko ia na'a nau alea fakataha ke tāmata'i ia.⁵⁴ Ko ia na'e 'ikai toe 'alu fakahā 'a Sisu 'i he kakai Siu; ka na'e mahu'i ia mei ai ki he fonua ofi ki he toafa, ki he kolo na'e ui ko 'Efalemi, pea nofo ai mo 'ene kau ākongā.⁵⁵ Pea kuo ofi 'a e *kātoanga* 'oe Lakaatu 'ae kakai Siu: na'e 'alu hake 'ae tokolahi mei he tuku'uta ki Selūsalema, 'i he te'eki hoko 'ae kātoanga ke fakama'a 'akinautolu.⁵⁶ Pea na'a nau kumi 'a Sisu, 'onau fealēlea'aki, 'i he'enau tutu'u 'i he falelotu lahi, “Ko e hā ho'omou mahalo? 'E 'ikai te ne ha'u ki he kātoanga?”⁵⁷ He kuo fekau 'e he kau taula'eiki lahi, mo e Fālesi, kapau kuo 'ilo 'e ha tangata pe 'oku 'i fē ia, ke ne fakahā, ka nau puke ia.

12

1 'Oku langomaki 'e Sisu 'a Mele 'i he'ene tākai hono va'e. 9 'Oku lolofi 'ae kakai ke mamata kia Lasalosi. 10 'Oku fakakaukau 'ae kau taula'eiki lahi ke nau tāmata'i ia. 12 'Oku 'alu hekeheka 'a Kalaisi ki Selūsalema. 20 'Oku holi 'ae kau Kiliki ke mamata kia Sisu. 23 'Oku ne tomu'a faka'ilo 'ene pekia. 37 'Oku fakakui 'ae kakai Siu: 42 Ka 'oku tui 'ae tokolahi 'oku tu'u ki mu'a 'i he kau pule, ka 'oku 'ikai te nau fakahā ia; 44 Ko ia na'e ui fakamātoato ai 'a Sisu ke fakahā 'ae tui.

¹ Pea toe ono 'ae 'aho *pea fai* 'ae *kātoanga* 'oe Lakaatu, pea ha'u 'a Sisu ki Pētani, na'e 'i ai 'a Lasalosi 'aia na'e fokotu'u 'e ia mei he mate. ² Pea na'a nau te u ai kiate ia 'ae 'ohomohe: pea tauhi 'e Mā'ata: ka ko e tokotaha 'a Lasalosi 'okinautolu na'e nofo mo ia 'i he keinanga'anga. ³ Pea to'o 'e Mele 'ae lolo ko e na'ati mo'oni, ko e lau taha *hono mamafa*, ko e koloa lahi, 'o ne tākai 'aki 'ae va'e 'o Sisu, 'o holoholo 'aki hono va'e 'a hono lou'ulu: pea na'e pito 'ae fale 'i he namu lelei 'oe lolo. ⁴ Pea lea ai 'ae tokotaha 'o 'ene ākongā, ko Siutasi 'Isikaliote, ko e foha 'o Saimone, 'aia 'e lavaki'i ia, ⁵ “Ko e hā na'e 'ikai fakatau ai 'ae lolo ni 'aki 'ae tenali 'e tolungeau, pea foaki ki he masiva?” ⁶ Na'a ne lea 'aki eni, ka na'e 'ikai ko 'ene tokanga ki he masiva; ka koe'uhi ko e kaiha'a ia, pea na'e 'iate ia 'ae kato, 'o ne fua 'aia na'e tuku ki ai. ⁷ Pea lea ai 'a Sisu, “Tuku ai pe ia: kuo tauhi 'e ia 'ae me'a ni ki he 'aho 'o hoku tanu. ⁸ He 'oku 'iate kimoutolu ma'uaipē 'ae masiva; ka 'oku 'ikai teu 'iate kimoutolu ma'uaipē au.” ⁹ Pea na'e 'ilo 'e he tokolahi 'oe

kakai Siu 'oku 'i ai ia: pea na'a nau ha'u, ka na'e 'ikai koe'uhi ko Sisu pe, ka koe'uhi ke nau mamata kia Lasalosi foki, 'aia na'a ne fokotu'u mei he mate.

¹⁰ ¶ Ka na'e alea 'ae kau taula'eiki lahi, ke nau tāmata'i 'a Lasalosi foki; ¹¹ Koe'uhi ko e me'a 'iate ia na'e mahu'i 'ae tokolahi 'oe kau Siu, 'o tui kia Sisu.

¹² ¶ 'I he 'aho na'a na feholoji, na'e fanongo 'ae kakai tokolahi kuo ha'u ki he kātōanga, 'oku ha'u 'a Sisu ki Selūsalema, ¹³ Na'a nau to'o mai 'ae ngaahi va'a ponga, 'onau 'alu atu ke fakafetaulaki kiate ia, 'onau kalanga, "Hosana: 'Oku monū'ia 'ae Tu'i 'o 'Isileli, 'oku hā'ele mai 'i he huafa 'o Sihova." ¹⁴ Pea kuo ma'u 'e Sisu 'ae 'asi mui, na'a ne heka ai; 'o hangē ko ia kuo tohi, ¹⁵ "E ta'ahine 'o Saione, 'oua 'e manavahē: vakai, 'oku ha'u ho Tu'i, 'oku heka ki he 'uhiki'i 'asi." ¹⁶ Ko e ngaahi me'a ni, na'e 'ikai tomu'a 'ilo 'e he'ene kau ākonga; ka 'i he hakeaki'i 'a Sisu, na'a nau manatu ai kuo tohi 'ae ngaahi me'a ni kiate ia, pea kuo nau fai 'ae ngaahi me'a ni kiate ia. ¹⁷ Pea na'e fakamo'oni 'ae kakai ko ia na'e 'iate ia 'i he'ene ui 'a Lasalosi mei he tanu'anga, 'o ne fokotu'u ia mei he mate. ¹⁸ Ko ia na'e fakafetaulaki ai 'ae kakai kiate ia, he na'a nau fanongo kuo ne fai 'ae mana ni. ¹⁹ Pea ko ia na'e alea ai 'ae kau Fālesi 'iate kinautolu, 'ikai te mou vakai 'oku 'ikai 'aupito te mou lava'i ha me'a? "Vakai, kuo muimui 'ae kakai kotoa pē 'iate ia."

²⁰ ¶ Pea na'e ai 'ae kau Kiliki ni'ihī 'iate kinautolu na'e 'alu hake ke hū 'i he kātōanga. ²¹ Pea na'a nau ha'u kia Filipe, 'aia na'e 'o Petesaita 'i Kāleli, 'onau kole kiate ia, 'o pehē, 'Eiki, 'oku mau fie mamata kia Sisu. ²² Pea na'e 'alu 'a Filipe 'o tala kia 'Anitelū: pea toe tala kia Sisu 'e 'Anitelū mo Filipe.

²³ ¶ Pea leaange 'a Sisu kiate kinautolu, 'o pehē, "Kuo hokosia 'ae 'aho, ke fakaongoongolelei ai 'ae Foha 'oe tangata. ²⁴ Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, Kapau 'oku 'ikai mokulu 'ae tenga'i uite ki he kelekele pea mate, 'oku nofo taha ai pe: ka 'i he'ene mate, 'oku tupu mei ai 'ae fua lahi. ²⁵ Ko ia 'oku 'ofa ki he'ene mo'ui, 'e mole ia 'iate ia; pea ko ia 'oku fehi'a ki he'ene mo'ui 'i he māmani, te ne ma'u ia ki he mo'ui ta'engata. ²⁶ Kapau 'oku tauhi au 'e ha tangata, tuku ke ne muimui 'iate au; pea ko e potu teu 'i ai, 'e 'i ai foki 'a 'eku tamaio'eiki: kapau 'oku tauhi au 'e ha tangata, 'e fakaongoongolelei ia 'e he Tamai. ²⁷ "Ko eni kuo mamahi hoku laumālie; pea ko e hā 'eku lea? *Te u pehē*, 'E Tamai, fakamo'ui au mei he 'aho ni? Ka na'aku ha'u koe'uhi *ke u hokosia* 'ae 'aho ni. ²⁸ 'E Tamai, fakaongoongolelei ho huafa." Pea na'e hoko mai 'ae le'o ni mei he langi, "Kuo u fakaongoongolelei ia, pea te u toe fakaongoongolelei ia." ²⁹ Pea ko ia na'e pehē ai 'e he kakai na'e tutu'u ai, mo ongo'i ia, ko e mana: pea pehē 'e he ni'ihī, "Ko e 'āngelo 'oku lea kiate

ia.”³⁰ Pea leaange ‘a Sisu, ‘o ne pehē, “Na’e ‘ikai ongo mai ‘ae le’o ni koe’uhi ko au, ka koe’uhi ko kimoutolu.”³¹ Ko eni ‘ae fakamaau ‘oe māmani ‘e kapusi eni ‘ae ‘eiki ‘oe māmani kitua’ā,³² Pea kapau ‘e hiki au ki ‘olunga mei he fonua, te u tohoaki ‘ae kakai kotoa pē kiate au.”³³ Ko ‘ene lea pehē, ko e fakahā ‘ae mate’anga ko ia ‘e mate ai ia.³⁴ Pea leaange ‘ae kakai kiate ia, “Kuo mau fanongo mei he fono ‘oku nofo ‘ae Kalaisi ‘o ta’engata: pea ‘oku fēfē ho’o lau, ‘E hiki hake ‘ae Foha ‘oe tangata? ‘E fēfē nai ‘ae Foha ko ia ‘oe tangata?³⁵ Pea talaange ‘e Sisu kiate kinautolu, “‘E toetoe si’i pe ‘ene ‘iate kimoutolu ‘ae maama. ‘Eve’eva lolotonga ho’omou ma’u ‘ae maama telia na’a tō ‘ae po’uli kiate kimoutolu: he ko ia ‘oku ‘eve’eva ‘i he po’uli, ‘oku ‘ikai ‘ilo ‘e ia pe ko ‘ene ‘alu ki fē.³⁶ ‘I ho’omou kei ma’u ‘ae maama, tui ki he maama, koe’uhi ke mou hoko ko e fānau ‘ae maama.” Na’e lea ‘aki ‘e Sisu ‘ae ngaahi me’a ni, pea ‘alu, ‘o ne fufū ia ‘iate kinautolu.

³⁷ ¶ He kuo fai ‘e ia ‘ae ngaahi mana lahi ‘i honau ‘ao, ka na’e ‘ikai te nau tui kiate ia:³⁸ Pea na’e fakamo’oni ai ‘ae lea ‘ae palōfita ko ‘Isaia, ‘aia na’e pehē,

“‘Eiki, ko hai kuo tui ki he’emau fakaongoonga?

Pea kuo fakahā kia hai ‘ae nima ‘o Sihova?”

³⁹ Ko ia na’e ‘ikai ai te nau fa’a tui, he na’e toe tala foki ‘e ‘Isaia,

⁴⁰ “Kuo fakakui ‘e ia honau mata, ‘o fakafefeka honau loto;
ke ‘oua na’a nau vakai ‘aki honau mata,
pe ‘ilo ‘aki honau loto,
pea liliu,
peau fakamo’ui ‘akinautolu.”

⁴¹ Ko e ngaahi me’a ni na’e lea ‘aki ‘e ‘Isaia, ‘i he’ene mamata ki hono nāunau, pea ne lea kiate ia.

⁴² ¶ Pea na’e tui kiate ia ‘ae tokolahi ‘i he kau pule foki; ka ko e me’a ‘i he kau Fālesi, na’e ‘ikai te nau fakahā ia, telia na’a kapusi ‘akinautolu mei he falelotu:⁴³ He na’e lahi ‘enau manako ki he fakamālō ‘ae tangata ‘i he fakamālō ‘ae ‘Otua.

⁴⁴ ¶ Pea kalanga ‘a Sisu ‘o pehē, “Ko ia ‘oku tui kiate au, ‘oku ‘ikai tui kiate au *pe*, ka kiate ia na’a ne fekau au.⁴⁵ Pea ko ia ‘oku ne mamata kiate au, ‘oku ne mamata kiate ia na’a ne fekau au.⁴⁶ Kuo u ha’u au ko e maama ki māmani, koe’uhi ko ia ‘e tui kiate au ke ‘oua na’a nofo ia ‘i he po’uli.⁴⁷ Pea kapau ‘oku fanongo ha tangata ki he’eku ngaahi lea, kae ‘ikai tui, ‘oku ‘ikai te u fakamaau ‘i ia: he na’e ‘ikai te u ha’u ke fakamaau ‘i ‘a māmani, ka ke fakamo’ui ‘a māmani.⁴⁸ Ko ia ‘oku ne li’aki au ‘o ‘ikai ma’u ‘eku ngaahi lea, ‘oku ai ha taha ‘oku fakamaau ‘i ia: ko e lea kuo u lea ‘aki, ko ia te ne fakamaau ‘i ia ‘i he ‘aho fakamui.⁴⁹ He na’e ‘ikai te u lea ‘iate au; ka ko e Tamai na’a ne fekau au, kuo ne pule ‘i au ‘i he me’a te u fekau, mo ia te u

lea 'aki. ⁵⁰ Pea 'oku ou 'ilo ko 'ene fekau ko e mo'ui ta'engata: ko ia ko e me'a 'oku ou lea 'aki, 'oku ou lea 'aki 'o hangē ko e fekau 'ae Tamai kiate au."

13

1 'Oku fufulu 'e Sisu 'ae va'e 'o 'ene kau ākongā: 14 'O ne enginaki 'akinautolu ki he angavaivai mo e anga'ofa. 18 'Oku ne fakahā 'o ne faka'ilo kia Sione 'i he me'a faka'ilonga, 'ae lavaki ia 'e Siutasi: 31 'Oku ne fekau ke nau fe'ofa'aki kiate kinautolu: 36 'O ne tomu'a valoki 'a Pita 'i he'ene fakafisi kiate ia.

¹ Pea 'i he te'eki fai 'ae kātoanga 'oe Lakaatu, na'e 'ilo 'e Sisu kuo hoko hono 'aho ke 'alu ai 'i he māmani ki he Tamai, pea na'e 'ofa ia kiate kinautolu na'e 'a'ana 'oku 'i he māmani, pea 'ofa pe ia ki ai 'o a'u ki he ngata'anga. ² Pea lolotonga 'ae 'ohomohe, kuo tomu'a 'ai 'e he tēvolo ki he loto 'o Siutasi 'Isikaliote, ko e foha 'o Saimone, ke ne lavaki'i ia; ³ Pea kuo 'ilo 'e Sisu kuo tuku 'e he Tamai 'ae ngaahi me'a kotoa pē ki hono nima, pea na'e ha'u ia mei he 'Otua, pea 'oku 'alu ki he 'Otua; ⁴ Na'e tu'u hake ia mei he 'ohomohe, 'o tuku hono kofu; pea to'o 'ae holoholo, 'o nono'o ia. ⁵ Pea toki lilingi 'e ia 'ae vai ki he kumete, pea ne kamata fufulu 'ae va'e 'oe kau ākongā, pea holoholo 'aki 'ae holo na'e nono'o 'aki. ⁶ Pea ha'u ai ia kia Saimone Pita: pea pehē 'e Pita kiate ia, "Eiki, te ke fufulu hoku va'e?" ⁷ Pea leaange 'a Sisu, 'o pehē kiate ia, "Ko ia 'oku ou fai, 'oku 'ikai te ke 'ilo ni; ka te ke 'ilo 'amui." ⁸ Pea pehē 'e Pita kiate ia, "E 'ikai 'aupito te ke fufulu hoku va'e." Pea talaange 'e Sisu kiate ia, "Ka 'ikai te u fufulu koe, pea 'e 'ikai te ke kau mo au." ⁹ Pea pehē 'e Saimone Pita kiate ia, "Eiki, 'ikai ko hoku va'e pē, ka ko hoku nima mo hoku 'ulu." ¹⁰ Pea talaange 'e Sisu kiate ia, "Ko ia kuo kaukau, 'oku 'ikai 'aonga ke fufulu ka ko hono va'e pē, he 'oku ma'a kotoa pē ia: pea 'oku ma'a 'akimoutolu, kae 'ikai kotoa pē." ¹¹ He na'a ne 'ilo 'aia te ne lavaki ia; ko ia na'e pehē ai 'e ia, "Oku 'ikai te mou ma'a kotoa pē." ¹² Pea hili 'ene kaukau honau va'e, na'e 'ai hono ngaahi kofu, pea toe nofo hifo, pea ne pehē kiate kinautolu, "Oku mou 'ilo 'aia kuo u fai kiate kimoutolu?" ¹³ "Oku mou ui au ko e Takimu'a mo e 'Eiki: pea ko ho'omou lea totonu ia; he ko au ia. ¹⁴ Pea kapau ko au, ko e 'Eiki mo e Takimu'a, kuo u fufulu homou va'e; 'oku totonu ho'omou fetoutou fefufulu'aki homou va'e. ¹⁵ He kuo u tuku kiate kimoutolu 'ae fakatātā, koe'uhi ke mou fai 'o tatau mo ia kuo u fai kiate kimoutolu. ¹⁶ Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala kiate kimoutolu, 'Oku 'ikai lahi 'ae tamaio'eiki ki he'ene 'eiki; pea 'oku 'ikai lahi 'aia kuo fekau'i 'iate ia na'a ne fekau ia. ¹⁷ Oku mou monū'ia 'i ho'omou 'ilo 'ae ngaahi me'a ni, 'o kapau te mou fai ki ai.

18 ¶ “Oku ‘ikai kau ‘eku lea kiate kimoutolu kotoa pē: ‘oku ou ‘ilo ‘aia kuo u fili: ka koe‘uhi ke fakamo‘oni ‘ae tohi, ‘Ko ia ‘oku kai mā mo au, kuo hiki hono va‘e kiate au.’ 19 Pea ko eni ‘oku ou tala ia kiate kimoutolu ‘i he te‘eki ai hoko, koe‘uhi ‘oka hoko ia, ke mou tui ‘ko au ia.’ 20 Ko e mo‘oni, ko e mo‘oni, ‘oku ou tala atu kiate kimoutolu, Ko ia ‘oku ne ma‘u ‘aia ‘oku ou fekau, ‘oku ne ma‘u au; pea ko ia ‘oku ne ma‘u au, ‘oku ne ma‘u ‘aia na‘a ne fekau‘i au.” 21 Pea hili ‘ae lea ko ia ‘a Sisu, pea mamahi ia ‘i hono laumālie, ‘o ne fakahā, ‘o pehē, Ko e mo‘oni, ko e mo‘oni, ‘oku ou tala atu kiate kimoutolu, “‘E lavaki‘i au ‘e homou tokotaha.” 22 Pea fesiofaki ‘ae kau ākonga kiate kinautolu, ‘onau fifili pe ko ‘ene lea kia hai. 23 Pea na‘e fa‘aki ki he fatafata ‘o Sisu ‘ene ākonga ‘e tokotaha, na‘e ‘ofa ai ‘a Sisu. 24 Ko ia na‘e kamokamo ai ‘e Saimone Pita kiate ia, koe‘uhi ke ne fehu‘i pe ko hai ia kuo ne lea ki ai. 25 Pea lea falala ‘e ia ki he fatafata ‘o Sisu, ‘o pehē kiate ia, “‘Eiki, ko hai ia?” 26 Pea talaange ‘e Sisu, “Ko ia ia te u ‘atu ki ai ‘ae konga mā hili ‘eku peke ia.” Pea hili ‘ene peke ‘ae konga, ne ne ‘atu ia kia Siutasi ‘Isikaliote, ko e foha ‘o Saimone. 27 Pea hili ‘ae peke, pea hū ‘a Sētane kiate ia. Pea pehē ‘e Sisu kiate ia, “Ko ia ‘oku ke fai, fai vave.” 28 Pea na‘e ‘ikai ‘ilo ‘e ha tokotaha ‘i he keinanga‘anga pe ko e hā ‘oku pehē ai ‘ene lea kiate ia. 29 He na‘e mahalo ‘ae ni‘ihi, ko e me‘a ‘i he ma‘u ‘e Siutasi ‘ae kato, na‘e tala ‘e Sisu kiate ia, Fakatau ‘aia ‘oku tau masiva ai ki he kātōanga; pe, koe‘uhi ke ne foaki ha me‘a ki he masiva. 30 Pea ma‘u ‘e ia ‘ae peke, ‘o ‘alu leva kitua‘ā: pea kuo po‘uli.

31 ¶ Pea kuo ‘alu ia kitua‘ā, pea lea ‘a Sisu, “Ko eni kuo fakaongoongolelei ‘ae Foha ‘oe tangata, pea ‘oku fakaongoongolelei ‘ae ‘Otua ‘iate ia. 32 Kapau ‘oku fakaongoongolelei ‘ae ‘Otua ‘iate ia, ‘e fakaongoongolelei ia ‘e he ‘Otua ‘iate ia, pea te ne fakaongoongolelei leva ia. 33 ‘Ae fānau ‘ofeina, ‘oku toe si‘i pē ‘eku ‘iate kimoutolu. Te mou kumi au: pea hangē ko ‘eku tala ki he kakai Siu, ‘Ko e potu ‘oku ou ‘alu ki ai, ‘e ‘ikai te mou fa‘a hoko ki ai;’ ‘oku pehē ni ‘eku lea kiate kimoutolu. 34 ‘Oku ou tuku ‘ae fekau fo‘ou kiate kimoutolu, Koe‘uhi ke mou fe‘ofa‘aki kiate kimoutolu; pea hangē ko ‘eku ‘ofa kiate kimoutolu, ke mou fe‘ofa‘aki foki kiate kimoutolu. 35 ‘I he me‘a ni ‘e ‘ilo ai ‘e he kakai kotoa pē ko ‘eku kau ākonga ‘akimoutolu, ‘o kapau te mou fe‘ofa‘aki kiate kimoutolu.”

36 ¶ Pea lea ‘a Saimone Pita kiate ia, “‘Eiki, ‘oku ke ‘alu ki fē?” Pea talaange ‘e Sisu ki ai, “Ko ia ‘oku ou ‘alu ki ai, ‘oku ‘ikai te ke fa‘a muimui ni ‘iate au; ka te ke muimui ‘iate au ‘amui.” 37 Pea fehu‘i ‘e Pita kiate ia, “‘Eiki, ko e hā ‘e ‘ikai te u muimui ai ni kiate koe? Te u tuku hifo ‘eku mo‘ui koe‘uhi ko koe.” 38 Pea pehēange ‘e Sisu kiate ia, “Te ke tuku koā ho‘o mo‘ui koe‘uhi ko au? Ko e mo‘oni, ko e mo‘oni, ‘oku ou tala atu kiate koe, ‘E ‘ikai ‘u‘ua ‘ae moa, kae tu‘o tolu ha‘o fakafisi kiate au.

14

1 'Oku fakafiemālie 'aki 'e Kalaisi 'a 'ene kau ākongā 'ae 'amanaki lelei ki he mo'ui ta'engata: 6 'Oku ne fakahā ko ia ko e hala, mo e mo'oni, mo e mo'ui, pea 'oku taha pe ia mo e Tamai: 13 'Oku ne fakapapau ko 'enau ngaahi lotu 'i hono hingoa 'oku tau: 15 'Oku ne fekau ke nau 'ofa mo talangofua: 16 'Oku tala'ofa ki he Laumālie Mā'oni'oni ko e Fakafiemālie: 27 'O ne tuku 'ene fiemālie kiate kinautolu.

1 "Oua na'a mamahi homou loto: 'oku mou tui ki he 'Otua, tui foki kiate au. 2 'I he fale 'o 'eku Tamai 'oku ai 'ae ngaahi nofo'anga 'oku lahi: ka ne 'ikai, pehē kuo u tala ia kiate kimoutolu. 'Oku ou 'alu ke teuteu ha potu mo'omoutolu. 3 Pea kapau teu 'alu, 'o teuteu ha potu mo'omoutolu, te u toe ha'u, 'o ma'u 'akimoutolu kiate au; koe'uhi ko e potu te u 'i ai, te mou 'i ai foki. 4 Pea ko e potu 'oku ou 'alu ki ai 'oku mou 'ilo, pea 'oku mou 'ilo mo e hala." 5 Pea lea 'a Tōmasi kiate ia, "Eiki, 'oku 'ikai te mau 'ilo pe 'oku ke 'alu ki fē; pea 'e fēfē 'emau 'ilo 'ae hala?" 6 Pea talaange 'e Sisu kiate ia, "Ko au ko e hala, mo e mo'oni, pea mo e mo'ui: 'oku 'ikai ha'u ha tangata 'e taha ki he Tamai, kae 'iate au. 7 Ka ne mou 'ilo au, pehē, kuo mou 'ilo mo 'eku Tamai foki: pea ngata mei heni 'oku mou 'ilo ia, pea kuo mou mamata kiate ia." 8 Pea lea 'a Filipe kiate ia, "Eiki, fakahā kiate kimautilu 'ae Tamai pea mau fiemālie ai." 9 Pea pehēange 'e Sisu kiate ia, "Filipe, he kuo pehē ni hono fuoloa 'o 'eku 'iate kimoutolu, ka 'oku te'eki ai te ke 'ilo au? Ko ia kuo ne mamata kiate au, kuo mamata ia ki he Tamai; pea fēfē ai ha'o pehē, 'Fakahā kiate kimautilu 'ae Tamai?" 10 'Oku 'ikai te ke tui 'oku ou 'i he Tamai, mo e Tamai 'iate au? Ko e lea 'oku ou lea'aki kiate kimoutolu, 'oku 'ikai te u lea 'aki 'iate au: ka ko e Tamai, 'oku nofo 'iate au, 'oku ne fai 'ae ngaahi ngāue. 11 Tui mai kiate au 'oku ou 'i he Tamai, mo e Tamai 'iate au: pea kapau 'e 'ikai, pea tui kiate au koe'uhi ko e ngaahi ngāue. 12 Ko e mo'oni, ko e mo'oni, 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, Ko ia 'oku tui kiate au, ko e ngaahi ngāue 'oku ou fai 'e fai 'e ia foki; pea te ne fai mo ia 'oku lahi hake; koe'uhi ko 'eku 'alu ki he'eku Tamai. 13 Pea ko e me'a kotoa pē te mou kole 'i hoku huafa, te u fai ia, koe'uhi ke fakaongoongolelei 'ae Tamai 'i he 'Alo. 14 Ko ia kotoa pē te mou kole 'i hoku huafa, te u fai.

15 ¶ "Kapau 'oku mou 'ofa kiate au, fai 'eku ngaahi fekau. 16 Pea te u kole ki he Tamai, pea te ne foaki kiate kimoutolu ha Fakafiemālie 'e taha, koe'uhi ke nofo ia mo kimoutolu 'o ta'engata; 17 'Io, ko e Laumālie 'oe mo'oni; 'aia 'oku 'ikai fa'a ma'u 'e he māmani, he 'oku 'ikai mamata ia ki ai, pe 'ilo'ia: ka te mou 'ilo ia; he te ne nofo mo kimoutolu, pea nofo'ia 'e ia 'akimoutolu. 18 "E 'ikai te u tuku ke tuēnoa 'akimoutolu: te u ha'u kiate kimoutolu. 19 'Oku toe si'i, pea 'e 'ikai mamata

kiate au 'a māmani; ka te mou mamata kiate au: koe'uhi 'oku ou mo'ui, 'e mo'ui 'akimoutolu foki. ²⁰ 'I he 'aho ko ia te mou 'ilo 'oku ou 'i he'eku Tamai, mo kimoutolu 'iate au, mo au 'iate kimoutolu. ²¹ "Ko ia 'oku ne ma'u 'eku ngaahi fekau, 'o fai ki ai, ko ia ia 'oku 'ofa kiate au: pea ko ia 'oku 'ofa kiate au, 'e 'ofa 'a 'eku Tamai kiate ia, pea te u 'ofa mo au kiate ia, pea te u fakahā au kiate ia." ²² Pea lea 'a Siutasi kiate ia, na'e 'ikai ko 'Isikaliote, "Eiki, ko e hā te ke fakahā ai koe kiate kimautolu, kae 'ikai ki māmani?" ²³ Pea leange 'a Sisu, 'o pehē kiate ia, "Kapau 'oku 'ofa ha tangata kiate au, te ne fai 'eku lea: pea 'e 'ofa 'a 'eku Tamai kiate ia, pea te mā omi kiate ia, 'o nofoma'u mo ia. ²⁴ Ko ia 'oku 'ikai 'ofa kiate au, 'oku 'ikai te ne ma'u 'eku ngaahi tala: pea ko e lea 'oku mou ongo'i, 'oku 'ikai 'a'aku, ka 'oku 'ae Tamai kuo ne fekau'i au. ²⁵ "Ko e ngaahi me'a ni kuo u tala kiate kimoutolu, 'i he'eku 'iate kimoutolu. ²⁶ Ka ko e Fakafiēmālie ko e Laumālie Mā'oni'oni, 'aia 'e fekau 'e he Tamai 'i hoku huafa, te ne ako'i 'akimoutolu 'i he me'a kotoa pē, mo fakamanatu'i 'akimoutolu 'i he me'a kotoa pē, 'aia kuo u lea'aki kiate kimoutolu. ²⁷ "Oku ou tuku 'ae melino kiate kimoutolu, ko 'eku melino 'oku ou foaki kiate kimoutolu: 'oku 'ikai hangē ko e foaki 'a māmani, 'a 'eku foaki kiate kimoutolu. 'Oua na'a mamahi homou loto, pea 'oua na'a manavahē 'ia. ²⁸ Kuo mou ongo'i 'eku lea kiate kimoutolu, "Oku ou 'alu, pea u *toe* ha'u kiate kimoutolu.' Ka ne mou 'ofa kiate au, te mou fiefia, ko e me'a 'i he'eku pehē, 'Oku ou 'alu ki he Tamai: he 'oku lahi 'eku Tamai 'iate au. ²⁹ Pea ko eni kuo u fakahā ia kiate kimoutolu, ka 'oku te'eki hoko, koe'uhi 'oka hoko ia, ke mou tui. ³⁰ Ngata mei heni, 'e 'ikai te u lea lahi kiate kimoutolu: he 'oku ha'u 'ae 'eiki 'oe māmani, ka 'oku 'ikai ha me'a 'iate au. ³¹ Ka koe'uhi ke 'ilo 'e māmani 'oku ou 'ofa ki he Tamai; pea mo 'eku fai 'o hangē ko e fekau 'ae Tamai kiate au. "Tu'u hake, ke tau 'alu 'i heni.

15

1 'Oku fakahā 'ae fiēmālie mo e fe'ofa'aki 'a Kalaisi 'i he fakatātā ki he vaine mo hono ngaahi kupu. 18 Ko e mālie 'i he fehī'a mo e fakatanga 'a māmani. 26 Ko e ngāue 'ae Laumālie Mā'oni'oni, pea mo e kau 'apose tolo.

¹ "Ko au ko e vaine mo'oni, pea ko 'eku Tamai ko e tauhi ngoue ia. ² Ko e va'a kotoa pē 'iate au 'oku 'ikai fua, 'oku ne tutu'u ia: pea ko ia kotoa pē 'oku fua, 'oku ne 'auhani ia, ke 'āsili ai hono fua. ³ Kuo mou ma'a eni, 'i he lea kuo u lea kiate kimoutolu. ⁴ Nofu 'iate au, mo au 'iate kimoutolu. Hangē 'oku 'ikai fa'a fua 'ae va'a 'iate ia pē, 'o kapau 'e 'ikai nofo 'i he vaine; pea 'e pehē foki 'akimoutolu, 'o kapau 'e 'ikai te mou nofo 'iate au. ⁵ "Ko au ko e vaine, ko e ngaahi va'a 'akimoutolu: ko ia 'oku nofo 'iate au, mo au 'iate ia, ko ia ia 'e fua lahi:

ka māvae mo au, 'e 'ikai te mou fa'a fai ha me'a. ⁶ Kapau 'e 'ikai nofo ha tangata 'iate au, 'oku li'aki ia 'o hangē ko e va'a 'oku mate; pea tānaki ia 'e he kakai, 'o li ki he afi, pea vela ai ia. ⁷ Kapau 'oku mou nofo 'iate au, pea nofo 'eku ngaahi lea 'iate kimoutolu, te mou kole 'aia te mou loto ki ai, pea 'e fai ia kiate kimoutolu. ⁸ 'I he me'a ni 'e ongoongolelei ai 'a 'eku Tamai, koe'uhi ke mou fua lahi; ko ia te mou hoko ai ko 'eku kau ākonga. ⁹ Hangē ko e 'ofa 'ae Tamai kiate au, kuo pehē 'eku 'ofa kiate kimoutolu: mou nofoma'u 'i he'eku 'ofa. ¹⁰ Kapau 'oku mou fai 'eku ngaahi fekau, te mou nofo 'i he'eku 'ofa; 'o hangē ko 'eku fai 'ae ngaahi fekau 'a 'eku Tamai, pea u nofo 'i he'ene 'ofa. ¹¹ "Kuo u lea 'aki 'ae ngaahi me'a ni kiate kimoutolu, koe'uhi ke u ma'u ma'uaipē 'ae fiefia 'iate kimoutolu, pea ke kakato ai ho'omou fiefia. ¹² Ko 'eku fekau eni, Ke mou fe'ofa'aki kiate kimoutolu, 'o hangē ko 'eku 'ofa kiate kimoutolu. ¹³ 'Oku 'ikai ha tangata 'e lahi hake 'ene 'ofa 'i he me'a ni, ke ne foaki 'ene mo'ui koe'uhi ko hono kāinga. ¹⁴ Ko hoku kāinga 'akimoutolu, 'o kapau 'oku mou fai kotoa pē 'aia 'oku ou fekau kiate kimoutolu. ¹⁵ 'Oku ngata mei heni, 'oku 'ikai te u ui 'akimoutolu ko e kau tamaio'eiki; he 'oku 'ikai 'ilo 'e he tamaio'eiki 'aia 'oku fai 'e hono 'eiki: ka kuo u ui 'akimoutolu ko e kāinga; he ko e me'a kotoa pē kuo u fanongo mei he'eku Tamai, kuo u faka'ilo ia kiate kimoutolu. ¹⁶ Na'e 'ikai te mou fili au, ka kuo u fili 'akimoutolu, 'o tu'utu'uni 'akimoutolu, ke mou 'alu atu, 'o ma'u 'ae fua, pea ke tolonga homou fua: koe'uhi ko ia kotoa pē te mou kole ki he Tamai 'i hoku huafa, ke ne foaki kiate kimoutolu. ¹⁷ Ko e me'a ni 'oku ou fekau kiate kimoutolu, ke mou fe'ofa'aki kiate kimoutolu. ¹⁸ "Kapau 'oku fehi'a 'a māmani kiate kimoutolu, 'oku mou 'ilo na'e tomu'a fehi'a ia kiate au 'iate kimoutolu. ¹⁹ Ka ne 'o māmani 'akimoutolu, 'e 'ofa 'a māmani ki he me'a 'a'ana: ka koe'uhi 'oku 'ikai 'o māmani 'akimoutolu, ka kuo u fili 'akimoutolu mei māmani, ko ia 'oku fehi'a ai 'a māmani kiate kimoutolu. ²⁰ Manatu ki he lahi 'ae tamaio'eiki ki he'ene 'eiki.' Kapau kuo nau fakatanga 'i au, te nau fakatanga 'i 'akimoutolu foki; kapau kuo nau fai 'eku lea, te nau fai 'a e lea 'amoutolu foki. ²¹ Ka te nau fai eni kotoa pē kiate kimoutolu koe'uhi ko hoku huafa, koe'uhi 'oku 'ikai te nau 'ilo 'aia na'a ne fekau 'i au. ²² Ka ne 'ikai te u ha'u, 'o lea kiate kinautolu, *pehē*, kuo 'ikai ha'anau angahala: ka ko eni, 'oku 'ikai hano kofu ki he'enau angahala. ²³ Ko ia 'oku fehi'a kiate au, 'oku fehi'a ki he'eku Tamai foki. ²⁴ Ka ne 'ikai te u fai 'ae ngaahi ngāue 'iate kinautolu na'e 'ikai fai 'e ha tokotaha, *pehē*, kuo 'ikai ha'anau angahala: ka ko eni, kuo nau mamata mo fehi'a kiate au mo 'eku Tamai. ²⁵ Ka 'oku nau fakamo'oni 'ae lea kuo tohi 'i he'enau fono, 'Na'a nau fehi'a noa pē kiate au.' ²⁶ "Ka 'oka

ha'u 'ae Fakafiemālie, 'aia te u fekau kiate kimoutolu mei he Tamai, ko e Laumālie 'oe mo'oni, 'oku 'alu atu mei he Tamai, te ne fakamo'oni'i au: ²⁷Pea 'e fakamo'oni mo kimoutolu foki, koe'uhi na'a mou 'iate au talu mei he kamata'anga.

16

1 'Oku tomu'a fakafiemālie 'e Kalaisi 'a 'ene kau ākongā 'i he fakatanga, 'i he faka'ilo 'oe Laumālie Mā'oni'oni, pea 'i he'ene toetu'u, mo 'ene 'alu hake: 23 'Oku ne fakapapau atu ko engaaahi lotu 'oku fai 'i hono hingoa 'e lelei ki he'ene Tamai. 33 Ko e melino 'ia Kalaisi, mo e mamahi 'i māmani.

¹ “Kuo u tala 'ae ngaahi me'a ni kiate kimoutolu, koe'uhi ke 'oua na'a mou tūkia. ² Te nau kapusi 'akimoutolu mei he falelotu: 'io, 'e hokosia 'ae kuonga, ko ia te ne tāmāte'i 'akimoutolu, 'e mahalo 'e ia ko 'ene ngāue lelei ki he 'Otua. ³ Pea te nau fai 'ae ngaahi me'a ni kiate kimoutolu, koe'uhi na'e 'ikai te nau 'ilo 'ae Tamai, pe ko au. ⁴ Ka kuo u tala 'ae ngaahi me'a ni kiate kimoutolu, koe'uhi 'oka hoko 'ae kuonga, ke mou manatu na'aku tala ia kiate kimoutolu. “Pea na'e 'ikai te u tala 'ae ngaahi me'a ni kiate kimoutolu 'i he kamata'anga, koe'uhi na'aku 'iate kimoutolu. ⁵ Ka ko eni, 'i he'eku 'alu kiate ia na'a ne fekau au, 'oku 'ikai fehu'i hamou tokotaha kiate au, 'Oku ke 'alu ki fē? ⁶ Ka ko e me'a 'i he'eku tala 'ae ngaahi me'a ni kiate kimoutolu, kuo pito homou loto 'i he mamahi. ⁷ Ka 'oku ou tala 'ae mo'oni kiate kimoutolu, 'oku 'aonga kiate kimoutolu 'eku 'alu: he kapau 'e 'ikai te u 'alu, 'e 'ikai ha'u kiate kimoutolu 'ae Fakafiemālie; ka 'i he'eku 'alu, te u fekau ia kiate kimoutolu. ⁸ Pea ka ha'u ia, te ne valoki 'a māmani 'i he angahala, pea 'i he mā'oni'oni, pea 'i he fakamaau: ⁹ 'I he angahala, ko e me'a 'i he 'ikai te nau tui kiate au; ¹⁰ 'I he mā'oni'oni, ko e me'a 'i he'eku 'alu ki he'eku Tamai, pea 'e 'ikai te mou toe mamata kiate au; ¹¹ 'I he fakamaau, ko e me'a 'i he fakamaau'i 'ae 'eiki 'o māmani. ¹² “Oku kei lahi 'ae me'a 'oku ou fie lea ai kiate kimoutolu, ka 'oku 'ikai te mou fa'a kātaki ni. ¹³ Ka 'i he ha'u 'ae Laumālie 'oe mo'oni, 'e tataki 'e ia 'akimoutolu ki he mo'oni kotoa pē: he ko 'ene lea 'e 'ikai meiate ia; ka ko e me'a kotoa pē kuo ne fanongo ki ai, *ko ia* ia te ne lea 'aki: pea 'e fakahā 'e ia kiate kimoutolu 'ae ngaahi me'a 'e hoko. ¹⁴ 'E fakaongoongolelei'i au 'e ia: he te ne ma'u 'aia 'oku 'a'aku, 'o fakahā ia kiate kimoutolu. ¹⁵ Ko e me'a kotoa pē 'oku 'ae Tamai, 'oku 'a'aku ia: ko ia ne u pehē ai, te ne ma'u 'aia 'oku 'a'aku, 'o fakahā ia kiate kimoutolu. ¹⁶ “E toe si'i, pea 'e 'ikai te mou mamata kiate au; pea toe si'i foki, pea te mou mamata kiate au, ko e me'a 'i he'eku 'alu ki he Tamai.” ¹⁷ Pea lea ai 'ene kau ākongā ni'ihī 'iate kinautolu, “Ko e hā 'ae me'a ni 'oku ne tala kiate kitautolu, 'E toe si'i, pea 'e 'ikai te mou mamata kiate au: pea toe si'i foki, pea te mou

mamata kiate au: pea, ‘Ko e me‘a ‘i he‘eku ‘alu ki he Tamai?’
¹⁸ Ko ia na‘a nau pehē ai, Ko e hā ‘ae me‘a ni ‘oku ne lea‘aki,
 “E toetoe si‘i?” ‘Oku ‘ikai te tau ‘ilo ‘ene lea.”¹⁹ Ka na‘e ‘ilo ‘e
 Sisu ‘enau holi ke fehu‘i kiate ia, pea ne pehē kiate kinautolu,
 “‘Oku mou fehu‘i ‘iate kimoutolu ‘i he‘eku lea, “E toe si‘i, pea
 ‘e ‘ikai te mou mamata kiate au: pea toe si‘i foki, pea te mou
 mamata kiate au?”²⁰ Ko e mo‘oni, ko e mo‘oni, ‘oku ou tala atu
 kiate kimoutolu, Te mou tangi pea tangilāulau, ka ‘e fiefia ‘a
 māmani: pea te mou mamahi, ka ko ho‘omou mamahi ‘e liliu
 ko e fiefia.²¹ ‘Oka langā ‘ae fefine, ‘oku mamahi ia, koe‘uhi
 kuo hokosia hono ‘aho: ka ‘i he‘ene fā‘ele‘i ‘ae tama, ‘oku ‘ikai
 kei manatu ia ki he mamahi, koe‘uhi ko ‘ene fiefia ‘i he fanau‘i
 ha tangata ki māmani.²² Ko eni, ‘oku mamahi ni ‘akimoutolu:
 ka te u toe vakai kiate kimoutolu, pea ‘e fiefia ai homou loto,
 pea ko ho‘omou fiefia, ‘e ‘ikai to‘o ‘e ha taha meiate kimoutolu.
²³ “Pea ‘i he ‘aho ko ia ‘e ‘ikai te mou fehu‘i ha me‘a ‘e taha kiate
 au. Ko e mo‘oni, ko e mo‘oni, ‘oku ou tala kiate kimoutolu,
 Ko e me‘a kotoa pē te mou kole ki he Tamai ‘i hoku huafa,
 te ne foaki kiate kimoutolu.²⁴ ‘Oku te‘eki ai te mou kole ha
 me‘a ‘i hoku huafa: kole, pea te mou ma‘u, koe‘uhi ke kakato
 ai ho‘omou fiefia.²⁵ “Ko e ngaahi me‘a ni kuo u tala kiate
 kimoutolu ‘i he ngaahi lea fakatātā: ka ‘oku ha‘u ‘ae ‘aho, ‘e
 ‘ikai te u kei lea ai kiate kimoutolu ‘i he ngaahi lea fakatātā,
 ka te u fakahā fakapapau kiate kimoutolu ‘i he Tamai.²⁶ ‘I he
 ‘aho ko ia te mou kole ‘i hoku huafa: pea ‘oku ‘ikai te u pehē
 kiate kimoutolu, te u fakakolekole ki he Tamai koe‘uhi ko
 kimoutolu:²⁷ He ‘oku ‘ofa ‘ae Tamai foki kiate kimoutolu, ko
 e me‘a ‘i ho‘omou ‘ofa kiate au, pea ‘i ho‘omou tui na‘aku ha‘u
 mei he ‘Otua.²⁸ Na‘aku ha‘u mei he Tamai, pea kuo u ha‘u ki
 māmani: ko eni, ‘oku ou tuku ‘a māmani, kau ‘alu ki he Tamai.”
²⁹ Pea pehē ‘e he‘ene kau ākongā kiate ia, “Vakai, ko eni ‘oku ke
 lea ‘ilongofua, pea ‘oku ‘ikai te ke lea ‘i he fakatātā.³⁰ Ko eni
 ‘oku mau ‘ilo pau ‘oku ke ‘ilo‘i ‘ae ngaahi me‘a kotoa pē, pea
 ‘oku ‘ikai ‘aonga ke fehu‘i ‘e ha tokotaha kiate koe: ko e me‘a
 ni ‘oku mau tui ai kuo ke ha‘u mei he ‘Otua.”³¹ Pea leange
 ‘a Sisu kiate kinautolu, “‘Oku mou tui ni koā? ³² Vakai, ‘oku
 ha‘u ‘ae ‘aho, ‘io, kuo hoko ni, ‘e fakamovete ai ‘akimoutolu,
 ‘o taki taha ma‘ana, pea te mou tuku au tokotaha pe: ka ‘oku
 ‘ikai te u tokotaha pe, he ‘oku ‘iate au ‘ae Tamai.³³ Kuo u tala
 ‘ae ngaahi me‘a ni kiate kimoutolu, koe‘uhi ke mou ma‘u ‘ae
 fiemālie ‘iate au. Te mou ma‘u ‘ae mamahi ‘i māmani: ka mou
 lototo‘a; kuo u iku‘i ‘a māmani.”

17

*1 ‘Oku lotu ‘a Kalaisi ki he‘ene Tamai ke ne fakaongoongolelei
 ia, 6 Ke ne fakamo‘ui ‘ene kau ‘aposetolo, 11 Ke nau taha pē,*

17 Pea 'i he mo'oni, 20 Ke ne fakataha 'akinautolu mo ia, mo e kakai tui kehekehe kotoa pē, 'i he mo'ui ta'engata.

1 Na'e lea 'aki 'e Sisu 'ae ngaahi lea ni, 'o hanga hake hono fofonga ki he langi, 'o ne pehē, "E Tamai, kuo hokosia 'ae 'aho; fakaongoongolelei ho 'Alo, koe'uhi ke fakaongoongolelei koe 'e ho 'Alo foki: 2 He kuo ke tuku kiate ia 'ae pule ki he kakai kotoa pē, koe'uhi ke ne foaki 'ae mo'ui ta'engata kiate kinautolu kotoa pē kuo ke foaki kiate ia. 3 Pea ko eni 'ae mo'ui ta'engata, ko 'enau 'ilo koe ko e 'Otua mo'oni pe taha, mo Sisu Kalaisi, 'aia na'a ke fekau. 4 Kuo u fakaongoongolelei koe 'i māmani: kuo u faka'osi 'ae ngāue na'a ke tuku mai ke u fai. 5 Pea ko eni, 'e Tamai, ke ke fakaongoongolelei au 'i ho 'ao, 'aki 'ae nāunau na'aku ma'u mo koe, 'i he te'eki ngaohi 'a māmani. 6 "Kuo u faka'ilo ho huafa ki he kau tangata na'a ke foaki kiate au mei māmani: na'e 'a'au 'akinautolu, pea na'a ke foaki 'akinautolu kiate au; pea kuo nau ma'u ho'o folofola. 7 Pea 'oku nau 'ilo eni ko e me'a kotoa pē kuo ke tuku kiate au, 'oku meiate koe ia. 8 He kuo u tuku kiate kinautolu 'ae ngaahi folofola na'a ke tuku kiate au; pea kuo nau ma'u ia, pea kuo nau 'ilo pau na'aku ha'u meiate koe, pea kuo nau tui na'a ke fekau'i au. 9 "Oku ou lotua 'akinautolu: 'oku 'ikai te u lotua 'a māmani, ka ko kinautolu kuo ke foaki kiate au; he 'oku 'a'au 'akinautolu. 10 Pea 'oku 'a'au 'ae ngaahi me'a kotoa pē 'oku 'a'aku, pea 'oku 'a'aku 'ae ngaahi me'a 'oku 'a'au; pea 'oku ou ongoongolelei 'iate kinautolu. 11 Pea ko eni, 'oku 'ikai te u kei 'i māmani, ka 'oku 'i māmani 'akinautolu ni, pea 'oku ou 'alu atu kiate koe. 'E Tamai Mā'oni'oni, tauhi 'i ho huafa 'o'ou 'akinautolu kuo ke foaki kiate au, koe'uhi ke nau taha pe, 'o hangē ko kitaua. 12 'I he'eku 'iate kinautolu 'i māmani, ne u tauhi 'akinautolu 'i ho huafa: ko kinautolu na'a ke foaki kiate au kuo u tauhi, pea 'oku 'ikai mole hanau taha, ka ko e foha 'oe mala'ia; 'aia 'oku fakamo'oni ai 'ae tohi. 13 Pea ko eni, 'oku ou 'alu atu kiate koe; pea 'oku ou lea 'aki 'ae ngaahi me'a ni 'i māmani, koe'uhi ke kakato ai 'enau fiefia 'iate au. 14 Kuo u tuku kiate kinautolu 'a ho'o folofola; pea kuo fehi'a 'a māmani kiate kinautolu, koe'uhi 'oku 'ikai 'o māmani 'akinautolu, 'o hangē foki 'oku 'ikai 'o māmani au. 15 'Oku 'ikai te u lotu ke ke 'ave 'akinautolu mei he māmani, ka koe'uhi ke ke fakamo'ui 'akinautolu mei he kovi. 16 'Oku 'ikai 'o māmani 'akinautolu, 'o hangē 'oku 'ikai 'o māmani au. 17 Fakatapui 'akinautolu 'i ho'o mo'oni: ko ho'o folofola ko e mo'oni ia. 18 Hangē ko ho'o fekau au ki māmani, 'oku pehē 'eku fekau 'akinautolu ki māmani. 19 Pea 'oku ou fakatapui au koe'uhi ko kinautolu, koe'uhi ke fakatapui 'akinautolu foki 'i he mo'oni. 20 "Pea 'oku 'ikai ko 'eku lotua 'akinautolu ni pē, ka ko kinautolu foki 'e tui kiate au 'i he'enau lea; 21 Koe'uhi ke taha pe 'akinautolu kotoa pē; 'o

hangē 'oku ke 'iate au, 'e Tamai, mo au 'iate koe, koe'uhi ke nau taha pe foki 'iate kitaua: koe'uhi ke tui 'a māmani na'a ke fekau au. ²² Pea ko e nāunau na'a ke tuku kiate au, kuo u tuku kiate kinautolu; koe'uhi ke taha pe 'akinautolu, 'o hangē foki 'oku ta taha pe: ²³ Ko au 'iate kinautolu, mo koe 'iate au, koe'uhi ke fakahaohaoa fakataha 'akinautolu; pea ke 'ilo 'e māmani kuo ke fekau au, pea 'oku ke 'ofa kiate kinautolu, 'o hangē ko ho'o 'ofa kiate au. ²⁴ 'E Tamai, ko hoku loto foki kiate kinautolu kuo ke foaki kiate au, ke nau 'iate au 'i he potu 'oku ou 'i ai: koe'uhi ke nau mamata ki hoku nāunau, 'aia kuo ke foaki kiate au: he na'a ke 'ofa kiate au 'oku te'eki ke fakatupu 'a māmani. ²⁵ 'E Tamai Mā'oni'oni, 'oku 'ikai 'ilo'i koe 'e māmani: ka kuo u 'ilo koe, pea kuo 'ilo 'ekinautolu ni na'a ke fekau au. ²⁶ Pea kuo u fakahā kiate kinautolu ho huafa, pea te u *toe fakahā ia*: koe'uhi ke 'iate kinautolu 'ae 'ofa ko ia kuo ke 'ofa 'aki kiate au, pea u nofo'ia 'akinautolu 'eau."

18

1 'Oku lavaki 'e Siutasi 'a Kalaisi. 6 'Oku tō ki he kelekele 'ae kau tangata fekau. 10 'Oku motuhi 'e Pita 'ae telinga 'o Malikusi. 12 'Oku puke 'a Sisu, 'o taki ia kia 'Anasi mo Kaiafasi. 15 Ko e fakafili 'e Pita. 19 'Oku fakamaau 'a Sisu 'i he 'ao 'o Kaiafasi. 28 Ko e 'omi ia ki he 'ao 'o Pailato. 36 Ko hono pule'anga. 40 'Oku tala 'e he kakai Siu ke vete ange 'a Palāpasa.

¹ Pea hili 'ae lea 'aki 'e Sisu 'ae ngaahi lea ni, na'e 'alu atu ia mo 'ene kau ākonga, 'o laka 'i he vai ko Kitiloni, 'aia na'e 'i ai ha ngoue, pea 'alu ia ki ai, mo 'ene kau ākonga. ² Pea na'e 'ilo 'ae potu 'e Siutasi foki, 'aia ne ne lavaki'i ia: he na'e fa'a 'alu ki ai 'a Sisu mo 'ene kau ākonga. ³ Pea kuo ma'u 'e Siutasi ha kau tau, mo e tu'unga tangata fekau mei he kau taula'eiki lahi mo e kau Fālesi, na'e ha'u ia ki ai mo e ngaahi maama mo e tūhulu mo e ngaahi mahafu. ⁴ Ka na'e 'ilo 'e Sisu 'ae me'a kotoa pē 'e hoko kiate ia, pea 'alu atu ia, 'o ne pehē kiate kinautolu, "Ko hai 'oku mou kumi?" ⁵ Pea nau talaange kiate ia, "Ko Sisu 'o Nāsaleti." Pea pehē 'e Sisu kiate kinautolu, "Ko au ia." Pea na'e tu'u foki mo kinautolu 'a Siutasi, 'aia na'a ne lavaki'i ia. ⁶ Pea 'i he'ene pehē kiate kinautolu, "Ko au ia," na'a nau fakaholomui, 'o tō ki he kelekele. ⁷ Pea toe fehu'i 'e ia kiate kinautolu, "Ko hai 'oku mou kumi?" Pea nau pehē, "Ko Sisu 'o Nāsaleti." ⁸ Pea leaange 'a Sisu, "Kuo 'osi 'eku tala kiate kimoutolu ko au ia: ko ia kapau 'oku mou kumi au, tuku 'akinautolu ni ke 'alu:" ⁹ Koe'uhi ke fakamo'oni ai 'ae lea 'aia na'a ne lea'aki, 'iate kinautolu "Na'a ke foaki kiate au, 'oku 'ikai mole ha taha." ¹⁰ Pea na'e ma'u 'e Saimone Pita 'ae heletā, pea ne unuhi ia, 'o taa'i 'aki 'ae tamaio'eiki 'ae taula'eiki lahi, pea motuhi ai hono telinga to'omata'u. Ko e

hingoa 'oe tamaio'eiki ko Malikusi. ¹¹ Pea pehē 'e Sisu kia Pita, "Ai ho'o heletā ki hono 'ai'anga: ko e ipu 'oku foaki mai kiate au 'e he Tamai, 'ikai te u inu ia?" ¹² Pea ko e kau tau mo e hou'eiki mo e kau tangata fekau 'oe kakai Siu na'a nau puke 'a Sisu, 'o ha'i ia, ¹³ 'O nau tomu'a taki ia kia 'Anasi; he ko e tamai ia 'i he fono kia Kaiafasi, 'aia ko e taula'eiki lahi ia 'i he ta'u ko ia. ¹⁴ Pea ko Kaiafasi ia foki na'a ne tala ki he kakai Siu, 'oku 'aonga ke mate ha tangata 'e taha koe'uhi ko e kakai.

¹⁵ ¶ Pea na'e muimui 'a Saimone Pita 'ia Sisu, pea mo e ākongā 'e taha: na'e 'ilo 'ae ākongā ko ia 'e he taula'eiki lahi, pea 'alu ia mo Sisu ki he fale 'oe taula'eiki lahi. ¹⁶ Ka na'e tu'u 'a Pita 'itu'a 'i he matapā. Pea 'alu 'ae ākongā 'e taha 'aia na'e 'ilo 'e he taula'eiki lahi, 'o lea kiate ia na'e le'o matapā, 'o ne 'omi 'a Pita ki loto. ¹⁷ Pea lea 'ae fefine le'o matapā kia Pita, "Ikai ko e taha koe 'oe kau ākongā 'ae tangata ni?" Pea tala 'e ia, "Oku 'ikai." ¹⁸ Pea ko e kau tauhi mo e kau tangata fekau na'e tutu'u 'i ai, kuo nau tafu 'ae afi 'aki 'ae 'akau fefie; he na'e momoko: pea na'a nau mumū ai: pea tu'u 'a Pita mo kinautolu, 'o mumū ai.

¹⁹ ¶ Pea fehu'i ai 'ae taula'eiki lahi kia Sisu ki he'ene kau ākongā, pea mo 'ene akonaki. ²⁰ Pea talaange 'e Sisu kiate ia, "Kuo u lea fakahā ki māmani; ne u ako ma'u pe 'i he falelotu, pea mo e falelotu lahi, 'oku fa'a fakataha ai 'ae kakai Siu; pea na'e 'ikai te u lea 'aki ha me'a 'i he lilo. ²¹ Ko e hā 'oku ke 'eke ai kiate au? 'Eke kiate kinautolu kuo fanongo, he ko e hā 'eku lea kiate kinautolu: vakai, 'oku nau 'ilo 'eku lea." ²² Pea hili 'ene lea pehē, pea sipi'i 'a Sisu, 'e he matāpule 'e taha na'e tu'u 'i ai, 'aki hono 'aofinima, 'o ne pehē, "Oku pehē ho'o tali 'ae taula'eiki lahi?" ²³ Pea talaange 'e Sisu kiate ia, "Kapau kuo u lea kovi, fakahā hono kovi: pea kapau 'oku lelei, ko e hā 'oku ke sipi'i ai au?" ²⁴ Pea na'e fekau 'e 'Anasi ke 'ave ha'isia ia kia Kaiafasi ko e taula'eiki lahi. ²⁵ Pea na'e tu'u 'a Saimone Pita, 'o mumū. Pea nau pehē kiate ia, "Ikai ko e taha foki koe 'o 'ene kau ākongā?" Pea fakafisi 'e ia, 'o pehē, "Oku 'ikai." ²⁶ Pea na'e lea 'ae tokotaha 'oe kau tamaio'eiki 'ae taula'eiki lahi, ko e kāinga 'o ia na'e motuhi hono telinga 'e Pita, 'o pehē, "Ikai na'aku mamata kiate koe mo ia 'i he ngoue?" ²⁷ Pea toe fakafisi 'e Pita: pea 'u'ua leva 'ae moa.

²⁸ ¶ Pea na'a nau taki hengihengi 'a Sisu meia Kaiafasi ki he fale fakamaau: pea na'e 'ikai 'alu 'akinautolu ki he fale fakamaau, telia na'a 'uli'i 'akinautolu, pea koe'uhi ko e nau kai 'i he *feilaulau* 'oe Lakaatu. ²⁹ Pea 'alu kitu'a 'a Pailato kiate kinautolu, 'o ne pehē, "Ko e hā 'ae me'a 'oku mou talatalaaki'i ai 'ae tangata ni?" ³⁰ Pea leaange 'akinautolu, 'o pehē kiate ia, "Ka ne 'ikai ko e fai kovi ia, pehē, 'e 'ikai te mau tuku atu ia kiate koe." ³¹ Pea tala 'e Pailato kiate kinautolu, "Mou 'ave ia,

'o fakamaau ia 'o fakatatau ki ho'omou fonou." Ko ia na'e pehē ai 'e he kakai Siu kiate ia, "'Oku 'ikai ngofua kiate kimaoutolu ke tāmata'i ha tangata:" ³² Pea fakamo'oni ai 'ae lea 'a Sisu, 'i he'ene fakahā 'ae anga 'oe mate 'e mate ai ia. ³³ Pea toe hū 'a Pailato ki he fale fakamaau, 'o ne ui 'a Sisu, 'o ne pehē kiate ia, "Ko e tu'i koe 'oe kakai Siu?" ³⁴ Pea leaange 'a Sisu kiate ia, "'Oku meiate koe ho'o lea ni, pe na'e fakahā ia 'e ha ni'ihiki kiate koe?" ³⁵ Pea pehēange 'e Pailato, "He ko e Siu au? Ko ho kakai 'o'ou mo e kau taula'eiki lahi kuo nau tuku mai koe kiate au: ko e hā kuo ke fai?" ³⁶ Pea pehē 'e Sisu, "'Oku 'ikai 'o māmani hoku pule'anga; ka ne 'o māmani hoku pule'anga, pehē, 'e tau hoku kakai, ke 'oua na'a 'atu au ki he kakai Siu: ka ko eni, 'oku 'ikai mei heni hoku pule'anga." ³⁷ Ko ia na'e pehē 'e Pailato kiate ia, "Pea ko e tu'i koe koā?" Pea talaange 'e Sisu, "Ko e tu'i au 'o hangē ko ho'o lea. Ko ia na'aku fanau'i, pea ko ia na'aku ha'u ai ki māmani, koe'uhi ke u fakamo'oni ki he mo'oni. Ko ia kotoa pē 'oku 'i he mo'oni, 'oku fanongo ia ki hoku le'o." ³⁸ Pea pehē 'e Pailato kiate ia, "Ko e hā 'ae mo'oni?" Pea hili 'ene lea ko ia, na'e toe 'alu ia kitu'a ki he kakai Siu, 'o ne pehē kiate kinautolu, "'Oku 'ikai te u 'ilo 'eau ha kovi 'iate ia. ³⁹ Ka koe'uhi ko hono anga, ke u tukuange ha tokotaha 'i he *kātoanga* 'oe Lakaatu kiate kimoutolu: pea ko homou loto ke u tukuange 'ae Tu'i 'oe kakai Siu kiate kimoutolu?" ⁴⁰ Pea toe kalanga 'akinautolu kotoa pē, 'o pehē, "'Ikai ko e tangata ni, ka ko Palāpasa." Pea ko Palāpasa ko e kaiha'a ia.

19

1 'Oku kau'imaea 'a Kalaisi, mo tatā 'aki 'ae 'akau talatala, pea te'ia. 4 'Oku fie tukuange ia 'e Pailato, ka 'i he ta'omia ia 'e he kakai Siu, 'oku ne 'atu ia ke tutuki ki he 'akau. 21 'Oku nau talotalo ki hono kofu. 26 'Oku ne tuku atu 'ene fa'ē kia Sione. 28 'Oku pekia ia. 31 'Oku hoka'i hono vakavaka. 38 'Oku tanu ia 'e Siosefa mo Nikotimasi.

¹ Ko ia na'e toki tuku 'e Pailato 'a Sisu, ke kau'imaea. ² Pea na'e fī 'e he kau tau 'ae tatā 'akau talatala, ke 'ai ki hono fofonga, 'onau 'ai kiate ia 'ae pulupulu kulokula. ³ 'O nau lau, "Si'oto'ofa tu'i 'oe kakai Siu!" Pea nau haha ia 'aki honau nima. ⁴ Ko ia na'e toe 'alu atu ai 'a Pailato, 'o ne tala kiate kinautolu, "Vakai, 'oku ou 'omi ia kiate kimoutolu, koe'uhi ke mou 'ilo 'oku 'ikai te u 'ilo ha'ane kovi." ⁵ Pea 'alu atu 'a Sisu, kuo 'ai 'ae tatā 'akau talatala, mo e pulupulu kulokula. Pea tala 'e Pailato kiate kinautolu, "Vakai ki he tangata!" ⁶ Ko ia 'i he mamata 'ae kau taula'eiki lahi mo e kau matāpule kiate ia, na'a nau kalanga, 'o pehē, "Tutuki ki he 'akau, tutuki ki he 'akau." Pea talaange 'e Pailato, kiate kinautolu, Mou 'ave ia, 'o tutuki ki he 'akau: he 'oku 'ikai te u 'ilo ha'ane kovi. ⁷ Pea

talaange 'e he kakai Siu kiate ia, "Oku ai 'emau fono, pea 'i he 'emau fono 'oku totonu 'ene mate, koe'uhi na'a ne ui ia ko e 'Alo 'oe 'Otua."

⁸ ¶ Pea kuo fanongo 'a Pailato ki he lea ko ia, pea 'āsili ai 'ene manavahē; ⁹ Pea toe 'alu ia ki he fale fakamaau, 'o ne fehu 'i kia Sisu, "Oku ke ha 'u mei fē?" Ka na'e 'ikai si'i lea 'a Sisu kiate ia. ¹⁰ Pea pehē ai 'e Pailato kiate ia, "Ikai te ke lea kiate au? 'Ikai te ke 'ilo 'oku 'iate au 'ae mafai ke tutuki koe ki he 'akau, pea 'iate au mo e mafai ke tukuange koe?" ¹¹ Pea talaange 'e Sisu, "E 'ikai te ke mafai ha me'a kiate au, 'o ka ne 'ikai foaki ia kiate koe mei 'olunga: ko ia foki kuo tukuange au kiate koe, 'oku lahi hake 'ene angahala." ¹² Pea talu mei ai mo e fie tukuange ia 'e Pailato: ka na'e kalanga 'ae kakai Siu, 'o pehē, "Kapau te ke tukuange 'ae tangata ni, 'oku 'ikai ko ha kāinga koe 'o Sisa: ko ia 'oku ne pehē, ko e tu'i ia, 'oku lea kovi ia kia Sisa."

¹³ ¶ Pea 'i he fanongo 'a Pailato ki he lea ko ia, na'a ne 'omi 'a Sisu kitu'a, 'o nofo hifo 'i he nofo'a fakamaau, 'i he potu 'oku ui "ko e Falikimaka," 'ka 'i he lea fakaHepelū, ko "Kapata." ¹⁴ Pea ko e teuteu ki he *kātoanga* 'oe Lakaatu, pea ko hono ono nai 'oe feitu'ula'ā: pea pehē 'e ia ki he kakai Siu, "Vakai ko homou Tu'i!" ¹⁵ Ka na'a nau kalanga, "Ave ia, 'ave ia, tutuki ia ki he 'akau." Pea pehē 'e Pailato kiate kinautolu, "Te u tutuki homou Tu'i ki he 'akau? Pea talaange 'e he kau taula'eiki lahi, 'Oku 'ikai hamau tu'i ka ko Sisa pē." ¹⁶ Ko ia na'a ne toki tukuange ai ia kiate kinautolu ke tutuki ki he 'akau. Pea na'a nau ma'u 'a Sisu 'o taki atu. ¹⁷ Pea fua 'e ia hono 'akau, 'o 'alu atu ki he potu 'oku ui "*ko e potu* 'oe 'ulupoko," 'aia 'oku ui 'i he lea fakaHepelū ko "Kolokota:" ¹⁸ 'O nau tutuki ai ia ki he 'akau, mo e toko ua kehe mo ia, 'i hono potu fakatou'osi pe, kae 'i *hona* vaha'a 'a Sisu.

¹⁹ ¶ Pea na'e tohi 'e Pailato ha tohi faka'ilonga, 'o 'ai ia ki ke 'akau. Pea ko e tohi na'e *pehē*, KO SISU 'O NĀSALETI, KO E TU'I 'OE KAKAI SIU. ²⁰ Pea na'e lau 'ae tohi ni 'e he tokolahi 'oe kakai Siu: he ko e potu kuo tutuki ai 'a Sisu na'e ofi ki he kolo; pea na'e tohi ia 'i he lea fakaHepelū, mo e lea fakaKiliki, mo e lea fakaLoma. ²¹ Pea lea ai 'ae kau taula'eiki lahi 'oe kakai Siu kia Pailato, "Oua 'e tohi, 'Ko e tu'i 'oe kakai Siu: ' kae *tohi* 'Na'e lau 'e ia, Ko e Tu'i au 'oe kakai Siu." ²² Pea talaange 'e Pailato, "Ko ia kuo u tohi, kuo u tohi."

²³ ¶ Pea kuo tutuki ki he 'akau 'a Sisu 'e he kau tau, pea nau to'o hono ngaahi kofu 'o vahe fā, 'o taki taha 'ae tangata *hono vahe*; mo e kofutu'a foki: pea na'e 'ikai hano hoko'anga 'i he kofutu'a, 'i hono lalanga, mei 'olunga 'o fai ki lalo. ²⁴ Ko ia na'a nau pehē ai 'iate kinautolu, "Oua na'a tau hae ia, ka tau talotalo ki ai ke 'a hai ia:" 'o fakamo'oni ai 'ae tohi 'oku pehē, "Na'a nau tufa hoku ngaahi kofu 'iate kinautolu,

pea nau talotalo ki hoku kofutu'a.

Na'e pehē 'ae ngāue 'ae kau tau."

²⁵ ¶ Pea na'e tutu'u, 'o ofi ki he 'akau 'o Sisu, 'a 'ene fa'ē, mo e tokoua 'o 'ene fa'ē, ko Mele ko e *uaifi* 'o Kaliopasi, mo Mele Makitaline. ²⁶ Ko ia 'i he mamata 'a Sisu ki he 'ene fa'ē, mo e ākongā ko ia na'a ne 'ofa ai, 'oku tu'u 'o ofi, na'a ne pehē ki he 'ene fa'ē, "Fefine, vakai ko ho'o tama!" ²⁷ Pea lea ai ia ki he ākongā, "Vakai ko ho'o fa'ē!" Pea talu mei he feitu'ula'ā ko ia na'e 'ave ia 'e he ākongā ko ia ki hono 'api.

²⁸ ¶ Pea hili ia, pea 'ilo 'e Sisu kuo fai 'o 'osi 'ae ngaahi me'a kotoa pē, pea koe'uhi ke fakamo'oni 'i 'ae tohi, na'e pehē 'e ia, "Oku ou fieinu." ²⁹ Pea na'e tu'u 'i ai 'ae ipu fonu 'i he vai mahi: pea na'a nau unu 'ae oma 'i he vai mahi, 'o 'ai ia ki ke kau 'i 'isope, pea 'ohake ia ki hono fofonga. ³⁰ Pea kuo ma'u 'e Sisu 'ae vai mahi, pea pehē 'e ia, "Ko hono ngata ia:" pea punou hono fofonga, 'o tuku hake hono laumālie. ³¹ Pea ko e 'aho teuteu ia, pea telia na'a 'i he 'akau 'ae ngaahi sino 'i he 'aho Sāpate, (he ko e 'aho Sāpate ko ia ko e 'aho lahi,) ko ia na'e kole ai 'ae kakai Siu kia Pailato, ke fesi'i honau va'e, pea ke 'ave 'akinautolu. ³² Pea na'e ha'u 'ae kau tau, 'o fesi'i 'ae va'e 'oe 'uluaki, mo e tokotaha na'e tutuki ki he 'akau mo ia. ³³ Ka 'i he 'enau hoko kia Sisu, 'o vakai kuo mate ia, na'e 'ikai te nau fesi'i hono va'e. ³⁴ Ka ko e tokotaha 'oe kau tau, na'a ne hoka'i hono vakavaka 'aki 'ae tao, pea na'e tafe leva mei ai 'ae toto mo e vai. ³⁵ Pea ko ia na'a ne mamata, 'oku ne fakamo'oni *ki ai*, pea 'oku mo'oni 'ene fakamo'oni: pea 'oku ne 'ilo 'oku ne lea mo'oni, koe'uhi ke mou tui. ³⁶ He na'e fai 'ae ngaahi me'a ni, ke fakamo'oni ai 'ae tohi, "E 'ikai fesi'i ha hui 'e *taha* 'o'ona." ³⁷ Pea 'oku pehē mo e tohi 'e taha, "Te nau sio kiate ia kuo nau hoka'i."

³⁸ ¶ Pea hili ia, ko Siosefa 'o 'Alematea, ko e ākongā ia 'a Sisu, kae fakalilolilo pe, ko 'ene manavahē ki he kakai Siu, na'e kole ia kia Pailato ke ne 'ave 'ae sino 'o Sisu: pea loto ki ai 'a Pailato. Ko ia na'e ha'u ai ia, 'o ne 'ave 'ae sino 'o Sisu. ³⁹ Pea na'e ha'u mo ia 'a Nikotimasi, 'aia na'e fuofua ha'u kia Sisu 'i he po'uli, 'o ne 'omi 'ae mula mo e 'alosi na'e fehu'i 'aki, ko e lau teau nai *hono mamafa*. ⁴⁰ Pea nau to'o 'ae sino 'o Sisu, 'o fakakoloa 'aki ia 'ae tupenu, mo e ngaahi me'a fakakakala, 'o fakatatau ki he anga 'ae kakai Siu 'i he fai me'a faka'eiki. ⁴¹ Pea na'e 'i he potu na'e tutuki ai ia ki he 'akau ha ngoue; pea 'i he ngoue 'ae fonualoto fo'ou, na'e te'eki tuku ki ai ha taha. ⁴² Pea na'a nau tuku ki ai 'a Sisu, koe'uhi ko e 'aho teuteu 'oe kakai Siu: he na'e ofi 'ae fonualoto.

20

1 'Oku ha'u hengihengi 'a Mele ki he fonualoto: 3 Pea pehē mo Pita, mo Sione, 'o na ta'e'ilo 'ae toetu'u. 11 'Oku fakahā 'a

Sisu kia Mele Makitaline, 19 Mo 'ene kau ākongā. 24 Ko e ta'etui mo e fakahā 'o Tōmasi. 30 'Oku lahi 'ae tohi mā'oni'oni ki he fakamo'ui.

¹ 'I he 'uluaki 'aho 'oe uike, na'e ha'u hengihengi 'a Mele Makitaline ki he fonualoto, 'i he kei fakapo'uli, 'o ne mamata kuo 'ave 'ae maka mei he fonualoto. ² Pea lele ia, 'o ha'u kia Saimone Pita, mo e ākongā 'e tokotaha, 'aia na'e 'ofa ai 'a Sisu, 'o ne pehē kiate kināua, "Kuo nau 'ave 'ae 'Eiki mei he fonualoto, pea 'oku 'ikai te mau 'ilo pe kuo nau tuku ki fē ia." ³ Ko ia na'e 'alu atu ai 'a Pita, mo e ākongā ko ia 'e taha, 'o na hoko atu ki he fonualoto. ⁴ Pea na felele'i fakataha: pea lī 'a Pita 'e he ākongā ko ia 'e taha, pea tomu'a hoko ia ki he fonualoto. ⁵ Pea tulolo ki lalo ia, pea mamata kuo tuku 'ae 'u kofu ka na'e 'ikai hū ia ki ai. ⁶ Pea ha'u muimui 'iate ia 'a Saimone Pita, pea hū ia ki he fonualoto, 'o mamata kuo tuku ai 'ae 'u kofu, ⁷ Mo e holoholo na'e fa'u 'aki hono 'ulu, na'e 'ikai tuku *fakataha* mo e 'u kofu, ka kuo fatufatu, 'o tuku kehe ia. ⁸ Pea toki hū atu 'ae ākongā ko ia 'e taha, 'aia na'e fuofua hoko ki he fonualoto, pea mamata ia, pea tui. ⁹ He 'oku te'eki ai ke nau 'ilo 'ae tohi, kuo totonu ke toetu'u ia mei he mate. ¹⁰ Pea toe o 'ae ongo ākongā ki hona 'api.

¹¹ ¶ Ka na'e tu'u tangi pe 'a Mele 'itu'a fonualoto: pea 'i he'ene tangi, na'e tulolo ia ki lalo ke *fakaasi* ki he fonualoto. ¹² Pea na'e mamata ia ki he 'āngelo 'e toko ua 'oku *kofu* hinehina, mo nofo, ko e tokotaha 'i he fofonga, mo e tokotaha 'i he va'e, 'i he potu ko ia na'e tokoto ai 'ae sino 'o Sisu. ¹³ Pea na'a na pehē kiate ia, "Fefine, ko e hā 'oku ke tangi ai? Pea pehēange 'e ia kiate kināua, Koe'uhi kuo nau 'ave hoku 'Eiki, pea 'oku 'ikai te u 'ilo pe kuo nau tuku ki fē ia." ¹⁴ Pea hili 'ene lea ko ia, pea tafoki ia ki mui, pea mamata ia kia Sisu 'oku tu'u mai, ka na'e 'ikai te ne 'ilo ko Sisu ia. ¹⁵ Pea lea 'a Sisu kiate ia, "Fefine, ko e hā 'oku ke tangi ai? Ko hai 'oku ke kumi?" Pea ne mahalo ko e tauhi ngoue ia, pea ne pehē ki ai, "'Eiki, kapau kuo ke 'ave ia mei heni, tala mai kiate au pe kuo ke tuku ki fē ia, pea te u 'ave ia." ¹⁶ Pea pehēange 'e Sisu kiate ia, "Mele." Pea ne tafoki mai, 'o pehē kiate ia, "Lāponi;" ko hono 'uhinga, "'Eiki." ¹⁷ Pea talaange 'e Sisu kiate ia, "'Oua na'a ala kiate au; he 'oku te'eki ai te u 'alu hake ki he'eku Tamai: ka ke 'alu ki hoku kāinga, 'o tala kiate kinautolu, 'oku ou 'alu hake ki he'eku Tamai, mo ho'omou Tamai; pea ki hoku 'Otua, mo homou 'Otua." ¹⁸ Pea na'e ha'u 'a Mele Makitaline, 'o fakahā ki he kau ākongā 'a 'ene mamata ki he 'Eiki, pea kuo ne lea 'aki 'ae ngaahi me'a ni kiate ia.

¹⁹ ¶ Pea kuo efiafi 'i he 'aho ko ia, ko e 'uluaki 'aho 'i he uike, kuo kātoa 'ae kau ākongā, pea tāpuni 'ae ngaahi matapā, 'i he'enu manavahē ki he kakai Siu, mo e ha 'a Sisu, 'o tu'u

'i loto, 'o ne pehē kiate kinautolu, "Fiemālie pe 'akimoutolu." ²⁰ Pea hili 'ene lea pehē, na'e fakahā 'e ia kiate kinautolu hono nima mo hono vakavaka. Pea toki fiefia 'ae kau ākongā 'i he'enu mamata ki he 'Eiki. ²¹ Pea toe lea 'a Sisu kiate kinautolu, Fiemālie pe 'akimoutolu: 'o hangē ko e fekau au 'e he Tamai, pea 'oku pehē 'eku fekau'i 'akimoutolu. ²² Pea hili 'ene lea ni, pea mānava hifo ia kiate kinautolu, 'o ne pehē, "Ma'u 'ekimoutolu 'ae Laumālie Mā'oni'oni: ²³ Ko e angahala 'oe kakai fulipē te mou fakamolemole, 'oku fakamolemole ia kiate kinautolu; pea *ko e angahala* 'o ia fulipē 'oku mou tuku pe, 'oku tuku pe ia."

²⁴ ¶ Ka ko Tōmasi, na'e ui ko Titimasi, ko e tokotaha 'i he toko hongofulu ma toko ua, na'e 'ikai 'iate kinautolu, 'i he ha'u 'a Sisu. ²⁵ Ko ia na'e tala ai 'e he kau ākongā ni'ihī kiate ia, "Kuo mau mamata ki he 'Eiki." Ka na'e pehē 'e ia kiate kinautolu, "Kapau 'e 'ikai te u mamata 'i hono nima 'ae mata'i fa'o, pea 'ai hoku tuhu ki he mata'i fa'o, mo velo hoku nima ki hono vakavaka, 'e 'ikai te u tui."

²⁶ ¶ Pea hili 'ae 'aho 'e valu, na'e toe kātoa 'ene kau ākongā, pea na'e 'iate kinautolu 'a Tōmasi: pea tāpuni 'ae ngaahi matapā, mo e ha'u 'a Sisu, 'o tu'u 'i loto, 'o ne pehē, "Fiemālie pe 'akimoutolu." ²⁷ Pea toki pehē 'e ia kia Tōmasi, "Mafao mai ho tuhu, pea vakai mai ki hoku nima; pea tuku mai ho nima, 'o velo ia ki hoku vakavaka: pea 'oua na'a ke ta'etui, kae tui."

²⁸ Pea leaange 'a Tōmasi, 'o ne pehē kiate ia, "Ko hoku 'Eiki mo hoku 'Otua." ²⁹ Pea talaange 'e Sisu kiate ia, "Tōmasi, ko e me'a 'i ho'o mamata kiate au, ko ia kuo ke tui ai: 'oku monū'ia 'akinautolu 'oku 'ikai mamata, kae tui."

³⁰ ¶ Pea na'e fai mo'oni 'e Sisu mo e ngaahi faka'ilonga kehekehe 'i he 'ao 'o 'ene kau ākongā, 'aia kuo 'ikai tohi 'i he tohi ni: ³¹ Ka kuo tohi eni, koe'uhi ke mou tui ko e Kalaisi 'a Sisu, ko e 'Alo 'oe 'Otua; pea ke mou ma'u 'i ho'omou tui 'ae mo'ui 'i hono huafa.

21

1 'Oku toe fakahā 'a Kalaisi ki he'ene kau ākongā, ko hono 'ilo'anga kiate kinautolu ko e ika lahi na'e ma'u. 12 Na'e kai ho'atā ia mo kinautolu: 15 'Oku fekau fakamātoato kia Pita ke fafanga 'ene fanga lami mo e fanga sipi: 18 'O ne tomu'a fakahā kiate ia 'ene mate: 22 'O ne valoki 'ene fie'ilo'ilo kia Sione. 25 Ko hono faka'osi.

¹ Hili 'ae ngaahi me'a ni, na'e toe fakahā ia 'e Sisu ki he'ene kau ākongā 'i he tahi 'o Taipiliō; pea na'e pehē hono fakahā. ² Na'e fakataha 'a Saimone Pita, mo Tōmasi na'e ui ko Titimasi, mo Nātaniela 'o Kena 'o Kāleli, mo e ongo foha 'o Sepeti, mo 'ene kau ākongā kehe 'e toko ua. ³ Pea lea 'a Saimone Pita kiate

kinautolu, “Te u ‘alu ‘o fai kupenga.” Pea nau pehē kiate ia, “Te tau ō foki mo koe.” Pea na‘a nau ‘alu atu leva, ‘o heka vaka; pea ko e pō ko ia na‘e ‘ikai te nau ma‘u ha me‘a. ⁴ Pea pongipongi hake, ‘oku tu‘u ‘a Sisu ‘i matātahi: ka na‘e ‘ikai ‘ilo ‘e he kau ākongā ko Sisu ia. ⁵ Pea lea ‘a Sisu kiate kinautolu, “Fānau, ‘oku ai ha‘amou me‘akai?” Pea nau talaange kiate ia, “Ikai.” ⁶ Pea tala ‘e ia kiate kinautolu, “A‘au ‘ae kupenga ‘i he mata‘u ‘oe vaka, pea te mou ma‘u.” Pea nau ‘a‘au ai, pea ‘ikai ai ke nau fa‘a toho ia koe‘uhi ko e lahi ‘oe ika. ⁷ Ko ia na‘e lea ai kia Pita ‘ae ākongā ko ia na‘e ‘ofa ai ‘a Sisu, “Ko e ‘Eiki ia.” Pea kuo fanongo leva ‘a Saimone Pita ko e ‘Eiki, pea nono‘o ‘e ia hono kofu fakatoutai, (he na‘e vete ia,) pea hopo ia ki tahi. ⁸ Pea ha‘u hono toe ‘oe kau ākongā he vaka si‘i; (he na‘e ‘ikai te nau mama‘o mei‘uta, ka ko e hanga ‘e fāngeau nai,) ‘onau toho ‘ae kupenga mo e ika. ⁹ Pea ‘i he‘enau a‘u ki ‘uta, na‘a nau mamata ki he afi kuo tafu, pea mo e ika kuo tunu ai mo e mā. ¹⁰ Pea tala ‘e Sisu kiate kinautolu, “Omi ‘ae ika kuo mou toki ma‘u ni.” ¹¹ Pea ‘alu ‘a Saimone Pita, ‘o toho ‘ae kupenga ki ‘uta, ‘oku fonu ‘i he ngaahi ika lalahi, ko e teau ma nimangofulu mo e ika ‘e tolu: ko e me‘a lahi ‘aupito, ka na‘e ‘ikai mahae ‘ae kupenga. ¹² Pea lea ‘a Sisu kiate kinautolu, “Ha‘u ‘o kai.” Pea na‘e ‘ikai fa‘a fehu‘i ‘e ha taha ‘i he kau ākongā kiate ia, “Ko hai koe?” He na‘a nau ‘ilo ko e ‘Eiki. ¹³ Pea ha‘u ai ‘a Sisu, ‘o to‘o ‘ae mā, ‘o ‘atu kiate kinautolu, mo e ika foki. ¹⁴ Pea ko hono liunga tolu eni ‘oe fakahā ia ‘e Sisu ki he‘ene kau ākongā, hili ‘ene toetu‘u mei he mate.

¹⁵ ¶ Pea hili ‘enau kai, pea lea ‘a Sisu kia Saimone Pita, Saimone, ko e foha ‘o Sonasi, “Oku lahi hake ho‘o ‘ofa kiate au ‘iate kinautolu ni?” Pea talaange ‘e ia kiate ia, “Io, ‘Eiki; ‘oku ke ‘ilo ‘oku ou ‘ofa kiate koe.” Pea ne pehē kiate ia, “Fafanga ‘eku fanga lami.” ¹⁶ Pea toe lea ia ki ai ko hono tu‘o ua, “Saimone, ko e foha ‘o Sonasi, ‘oku ke ‘ofa kiate au?” Pea talaange ‘e ia ki ai, “Io, ‘Eiki; ‘oku ke ‘ilo ‘oku ou ‘ofa kiate koe.” Pea ne pehē kiate ia, “Fafanga ‘eku fanga sipi.” ¹⁷ Pea lea ‘e ia kiate ia ko hono liunga tolu, “Saimone, ko e foha ‘o Sonasi, ‘oku ke ‘ofa kiate au?” Pea mamahi ‘a Pita ‘i he‘ene lea ko hono liunga tolu kiate ia, “Oku ke ‘ofa kiate au?” Pea talaange ‘e ia ki ai, “Eiki, ‘oku ke ‘ilo‘i ‘ae me‘a kotoa pē; ‘oku ke ‘ilo‘i ‘oku ou ‘ofa kiate koe.” Pea pehē ‘e Sisu kiate ia, “Fafanga ‘eku fanga sipi. ¹⁸ Ko e mo‘oni, ko e mo‘oni, ‘oku ou tala atu kiate koe, ‘I ho‘o kei talavou, na‘a ke nono‘o koe, ‘o ke ‘eve‘eva ko ho‘o fa‘iteliha: ka ‘oka ke ka motu‘a, te ke mafao atu ho nima, pea ‘e nono‘o koe ‘e ha tokotaha, ‘o ‘ave koe ki he potu ‘e ‘ikai te ke loto ki ai.” ¹⁹ Na‘a ne lea ‘aki eni, ko e fakahā ‘ae mate‘anga ko ia te ne fakaongoongolelei ai ‘ae ‘Otua. Pea hili ‘ene lea pehē, pea ne pehē ki ai, “Muimui mai kiate au.” ²⁰ Pea tafoki ki mui

‘a Pita, ‘o mamata ki he ākongā. Ko ia na‘e ‘ofa ai ‘a Sisu, ‘oku muimui mai; ‘aia foki na‘e fa‘aki ki hono fatafata ‘i he kai ‘oe ‘ohomohe, ‘o ne pehē ai, “Eiki, ko hai ia ‘oku ne lavaki‘i koe?”²¹ Pea mamata ‘a Pita kiate ia, pea ne pehē kia Sisu, “Eiki, pea ‘e fēfē ‘ae tangata ni?”²² Pea talaange ‘e Sisu kiate ia, “Kapau ko hoku loto ke tatali ia ke ‘oua ke u ha‘u, ko e hā ia kiate koe? Muimui koe ‘iate au.”²³ Pea mafola ‘ae tala ni ki he kāinga, ‘e ‘ikai mate ‘ae ākongā ko ia: ka na‘e ‘ikai tala ‘e Sisu kiate ia, ‘E ‘ikai mate ia; kae *pehē*, “Kapau ‘oku ou loto ke tatali ia ke ‘oua ke u ha‘u, ko e hā ia kiate koe?”²⁴ Ko eni ‘ae ākongā ko ia ‘aia ‘oku ne fakapapau ‘ae ngaahi me‘a ni, ‘o ne tohi ‘ae ngaahi me‘a ni: pea ‘oku mau ‘ilo ‘oku mo‘oni ‘ene fakamo‘oni.²⁵ Pea ‘oku ai mo e ngaahi me‘a kehekehe na‘e fai ‘e Sisu, ‘a ia, ka ne tohi kotoa pē, ‘oku ou mahalo ‘e meimei ‘ikai hao ‘i māmani ‘ae ngaahi tohi ‘aia ‘e tohi ai. ‘Emeni.

KO E NGĀUE 'AE KAU 'APOSETOLO

1 'Oku fakataha 'e Kalaisi 'ene kau ākongā ki he mo'unga 'oe 'Olive, ko e teu'i 'akinautolu ke mamata ki he'ene 'alu hake, pea ne fekau ke nau nofo 'amanaki 'i Selūsalema ki he hua'i hifo 'oe Laumālie Mā'oni'oni, 'o ne faka'ilo ia 'oka hili 'ae 'aho si'i pe, te nau hoko ai ko e kau fakamo'oni kiate ia, 'o a'u ki he ngata'anga 'o māmani. 9 Hili 'ene 'alu hake, 'oku fakahā 'e he ongo 'āngelo ke nau 'alu, mo tokanga loto ki he'ene liunga ua mai ki māmani. 12 Pea nau liu mai, 'o fai 'enau fa'a lotu, pea fili kia Mataiasi ke 'aposestolo ko e fetongi 'o Siutasi.

1 'E Tiofilusi, ko e fuofua tohi na'aku fai, ko e fakahā 'oe me'a kotoa pē na'e kamata fai mo ako 'aki 'e Sisu, 2 'O a'u ki he 'aho na'e 'ave ai ia ki 'olunga, 'i he hili 'ene tuku 'ae ngaahi fekau 'i he Laumālie Mā'oni'oni ki he kau 'aposestolo na'a ne fili: 3 'Akinautolu na'a ne fakahā ia ki ai kuo mo'ui, 'i he hili 'ene mate, 'i he ngaahi fakamo'oni 'ilongofua pea lahi, he na'a nau mamata kiate ia 'i he 'aho 'e fāngofulu, pea lea ia ki he ngaahi me'a 'oe pule'anga 'oe 'Otua: 4 Pea 'i he'enau fakataha mo ia, na'a ne fekau kiate kinautolu "Ke 'oua te nau 'alu 'i Selūsalema, kae tatali ki he tala'ofa 'ae Tamai, 'a ia, na'e pehē ai 'e ia, kuo mou fanongo ai 'iate au. 5 He na'e papitaiso mo'oni 'e Sione 'aki 'ae vai; kae 'aho si'i pē pea 'e papitaiso 'akimoutolu 'aki 'ae Laumālie Mā'oni'oni." 6 Pea 'i he'enau fakataha, na'a nau fehu'i kiate ia, 'o pehē, 'Eiki, te ke toe 'ange 'i he kuonga ni 'ae pule'anga ki 'Isileli? 7 Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "'Oku 'ikai ma'amoutolu ke 'ilo ki he ngaahi kuonga mo e ngaahi 'aho, 'aia 'oku fa'iteliha tokotaha pe ki ai 'ae Tamai. 8 Ka te mou ma'u 'ae mālohi, 'oka hoko mai 'ae Laumālie Mā'oni'oni kiate kimoutolu: pea ko 'eku kau fakamo'oni 'akimoutolu 'i Selūsalema, mo Siutea kotoa pē, mo Samēlia, pea ki he ngata'anga 'o māmani." 9 Pea hili 'ene ngaahi folofola ni, lolotonga 'enau siofia ia, na'e 'ave ia ki 'olunga; pea fakapuli ia 'e he 'ao meiate kinautolu. 10 Pea 'i he'enau kei sio fakamama'u ki he langi, 'i he'ene 'alu hake, 'iloange, kuo tu'u mai kiate kinautolu 'ae ongo tangata kuo kofu hinehina; 11 'o na pehē, "'Ae kau tangata Kāleli, ko e hā 'oku mou tutu'u mo sio fakamama'u ai ki he langi? Ko e Sisu ko ia, kuo 'ave 'iate kimoutolu ki langi, 'e pehē pē 'ene toe ha'u 'o hangē ko ho'omou mamata 'ene 'alu hake ki loto langi." 12 Pea na'a nau toki liu mai ki Selūsalema mei he mo'unga 'oku ui ko 'Olive, ko hono vaha'a mo Selūsalema ko e mama'o 'oe fononga 'i he 'aho

Sāpate. ¹³Pea kuo nau hoko mai, pea nau 'alu hake ki he potu ki 'olunga, 'aia na'e nonofo ai 'a Pita, mo Semisi, mo Sione, mo 'Anitelū, mo Filipe, mo Tōmasi, mo Pātolomiu, mo Mātiu, mo Semisi *ko e foha* 'o 'Alefusi, mo Saimone Selote, mo Siutasi ko e tokoua 'o Semisi. ¹⁴Pea na'e nonofo loto taha 'akinautolu ni kotoa pē, 'i he lotu mo e hūfekina, fakataha mo e kau fefine, mo Mele ko e fa'ē 'a Sisu, mo hono kāinga.

¹⁵ ¶ Pea 'i he ngaahi 'aho ko ia, na'e tu'u hake 'a Pita 'i he 'ao 'oe kau ākonga (koe lau fakataha 'oe kakai ko e toko teau mo e toko uofulu,) 'o ne pehē, ¹⁶“Ae kau tangata mo e kāinga, na'e totonu ke fakamo'oni 'ae tohi ni, 'aia na'e lea'aki 'i mu'a 'e he Laumālie Mā'oni'oni, 'i he ngutu 'o Tevita, kia Siutasi, 'aia na'a ne tataki 'akinautolu na'e puke 'a Sisu. ¹⁷He na'e lau ia mo kitautolu, pea na'e ai hono tufakanga 'i he ngāue ni.” ¹⁸Pea na'e fakatau 'e he tangata ni 'ae potu fonua 'aki 'ae totongi 'o 'ene angahala; pea na'e tō 'o tu'u hono mata, pea mafahi hono kete, pea 'oho kitu'a hono to'oto'onga kotoa pē. ¹⁹Pea na'e 'ilo ia 'e he kau nofo kotoa pē 'i Selūsalema: ko ia na'e ui ai 'ae potu fonua ko ia 'i he'enua lea, Ko 'Akeletama, ko e pehē, “Kō e potu fonua 'oe toto.” ²⁰He 'oku tohi 'i he tohi 'oe ngaahi Saame, “Ke lala hono fale, pea 'oua 'e nofo ai ha taha:’ pea, ‘Ko 'ene ngāue ke ma'u 'e ha taha.’ ²¹“Ko ia 'i he kau tangata ni kuo tau nonofo mo kinautolu, 'i he kuonga kotoa na'e felemofafo 'ae 'Eiki ko Sisu 'iate kitautolu, ²²'O fua fai mei he papitaiso 'a Sione, 'o a'u ki he 'aho pe ko ia na'e 'ave ai ia ki 'olunga meiate kitautolu, 'oku totonu ke ai ha taha ko e fakamo'oni mo kinautolu 'o 'ene toetu'u.” ²³Pea na'a nau fili 'ae toko ua, ko Siosefa na'e ui ko Pasapa, pea fakahingoa foki ko Susitasa, mo Mataiasi. ²⁴Pea na'a nau lotu, 'o pehē, “E 'Eiki, ko koe 'oku ke 'ilo'i 'ae loto kotoa pē, ke fakahā pe ko hai 'iate kinaua ni kuo ke fili, ²⁵Koe'uhi ke ai 'ene tufakanga 'i he ngāue ni pea ke 'aposetolo, 'aia kuo hinga mei ai 'a Siutasi 'i he angahala, kae 'alu ia ki hono potu 'o'ona.” ²⁶Pea na'a nau talotalo; pea totonu kia Mataiasi; pea na'e lau fakataha ia mo e toko hongofulu ma tokotaha 'oe kau 'aposetolo.

2

1 Kuo pito 'ae kau 'aposetolo 'i he Laumālie Mā'oni'oni, 'onau lea 'i he lea kehekehe, na'e 'ofa 'ae ni'ihī pea manuki 'ae ni'ihī. 14 Pea malanga 'a Pita, ne fakahā 'oku lea 'ae kau 'aposetolo 'i he mālohi 'oe Laumālie Mā'oni'oni, pea kuo toetu'u 'a Sisu mei he pekia, 'o 'alu hake ki he langi, mo ne hua'i hifo 'ae Laumālie Mā'oni'oni, pea ko e Misaia ia, na'e faka'ilo kiate kinautolu 'e he 'Otua 'i he ngaahi me'a mana, mo e me'a fakaofa, mo e faka'ilonga, pea na'e 'ikai tutuki ia ki he 'akau ka 'i he poto mo e mu'aki 'ilo pe 'ae 'Otua: 37 Kuo papitaiso 'e Pita 'ae tokolahī kuo

liliu. 41 Pea hili ia, na'a mau nonofo fe'ofa'ofani pē: pea kuo fai 'e he kau 'aposetolo 'ae me'a mana lahi, pea fakatokolahi 'e he 'Otua ki hono siasi 'i he 'aho kotoa pē.

¹ Pea kuo hokosia 'ae 'aho 'oe Penitekosi, kuo nau katoa 'o loto taha 'i he potu pe taha. ² Pea fakafokifā na'e ai 'ae 'u'ulu mai mei he langi, 'o hangē ha tu'oni matangi mālohi 'aupito, pea fakapito 'aki 'ae fale kotoa pē na'a nau nofo ai. ³ Pea na'e hā mai kiate kinautolu 'ae ngaahi 'elelo mangamanga 'o hangē ko e afi, pea nofo ia 'iate kinautolu taki taha. ⁴ Pea na'e fakapito 'aki 'akinautolu kotoa pē 'ae Laumālie Mā'oni'oni, pea na'a nau kamata lea'aki 'ae lea kehekehe, 'o fakatatau ki hono fakalea'i 'akinautolu 'e he Laumālie. ⁵ Pea na'e 'āunofa 'i Selūsalema 'ae kakai Siu fa'a lotu, mei he pule'anga kotoa pē 'i lalo langi. ⁶ Pea 'i he mafola 'ae ongoongo ni, na'e fakakātoa 'ae kakai, pea nau puputu'u lahi, koe'uhi na'e fanongo 'ae tangata taki taha ki he'enau lea 'i he'ene lea 'a'ana. ⁷ Pea na'e ofo mo fakatumutumu 'akinautolu kotoa pē, 'onau fepehē'aki, "Vakai, 'ikai ko e kau Kāleli kotoa pē 'akinautolu na 'oku lea? ⁸ Pea 'oku fēfē nai 'oku tau taki taha fanongo ki he'etau lea, na'a tau fanau 'i ai? ⁹ Ko e kakai Patia, mo e Metia, mo e 'Elama, pea mo e kau nofo 'i Mesopōtemia, mo Siutea, mo Kapatasia, mo Ponito, mo 'Esia, ¹⁰ Mo Filisia, mo Pamifilia, mo 'Isipite, pea mo e ngaahi potu 'o Lipea 'o ofi ki Sailine, mo e ngaahi muli mei Loma, ko e ngaahi Siu mo e kakai ului. ¹¹ Ko e kakai, Keliti mo e 'Alepea, 'oku tau fanongo 'oku nau lea 'i he'etau lea ki he ngaahi ngāue fakaofa 'ae 'Otua." ¹² Pea na'a nau ofo kotoa pē, 'o ta'emaau honau loto, mo nau fepehē'aki, "Ko e hā hono 'uhinga 'oe me'a ni?" ¹³ Kae manuki 'ae ni'ihī, 'o pehē, "Oku fonu 'i he uaine fo'ou 'ae kau tangata ni."

¹⁴ ¶ Ka na'e tutu'u hake 'a Pita, mo e toko hongofulu ma tokotaha, 'o lea'aki 'ae le'o lahi, 'o ne pehē kiate kinautolu, "Akimoutolu 'ae kau tangata 'o Siutea, mo kimoutolu kotoa pē 'oku 'āunofa 'i Selūsalema, ke mou 'ilo eni, pea fakafanongo ki he'eku lea: ¹⁵ He 'oku 'ikai konā 'akinautolu ni, 'o hangē ko ho'omou mahalo, he ko hono tolu pe eni 'oe feitu'ula'ā 'oe 'aho. ¹⁶ Ka ko eni ia na'e lea ki ai 'ae palōfita ko Siieli; ¹⁷ "Oku pehē 'e he 'Otua, 'E hoko 'i he ngaahi 'aho 'amui, te u hua 'i hifo hoku Laumālie ki he kakai kotoa pē: pea 'e kikite 'e homou ngaahi foha mo homou ngaahi 'ofefine, pea 'e hā 'ae ngaahi me'a ki ho'omou kau talavou, pea 'e fa'a misi ho'omou kau mātu'a: ¹⁸ Pea 'i he ngaahi 'aho ko ia, teu hua 'i hifo hoku Laumālie ki he'eku kau tamaio'eiki mo 'eku kau kaunanga; pea te nau kikite; ¹⁹ Pea te u fakahā 'ae ngaahi me'a fakaofa 'i 'olunga 'i he langi, mo e ngaahi faka'ilonga ki lalo 'i māmani; ko e toto mo e afi, mo e 'ahu 'oe afi; ²⁰ Pea 'e liliu 'ae la'ā

'o po'uli, pea mo e māhina 'o toto, 'i he te'eki hoko 'ae 'aho lahi pea fakamanavahē, 'oe 'Eiki: ²¹ Pea 'e pehē, ko ia 'e ui ki he huafa 'oe 'Eiki, 'e fakamo'ui ia.' ²² "Ae kau tangata 'Isileli, fanongo ki he ngaahi lea ni; ko Sisu 'o Nāsaleti, ko e tangata mei he 'Otua, pea na'e ongoongo 'iate kimoutolu 'i he ngaahi me'a mana, mo e ngāue fakafofo, mo e faka'ilonga, 'aia na'e fai 'e he 'Otua 'iate ia 'i homou 'ao, 'o hangē ko ia 'oku mou 'ilo foki ki ai: ²³ 'Aia na'e tukuange 'e he 'Otua, 'i he'ene fakakaukau poto mo 'ene mu'aki 'ilo, pea na'a mou puke 'aki ia 'ae nima angahala, 'o tutuki ia ki he 'akau, 'o tāmata'i: ²⁴ 'Aia kuo fokotu'u 'e he 'Otua, 'i he veteange 'oe mamahi 'oe mate: koe'uhi na'e 'ikai 'aupito fa'a ta'ofi 'aki ia. ²⁵ He 'oku lea 'a Tevita kiate ia, 'Na'aku mamata ma'u ki he 'Eiki 'i hoku 'ao, he 'oku 'i hoku nima to'omata'u ia, ke 'oua na'a ue'i au: ²⁶ Ko ia na'e fiefia ai hoku lotu, pea fiefia mo hoku 'elelo; pea 'e mālōlō foki 'a hoku sino 'i he 'amanaki lelei: ²⁷ Koe'uhi 'e 'ikai te ke tuku hoku laumālie 'i hētesi, pea 'e 'ikai te ke tuku ho tokotaha mā'oni'oni ke ne 'ilo 'ae 'au'auha. ²⁸ Kuo ke fakahā kiate au 'ae ngaahi hala 'oe mo'ui; te ke fakafonu 'aki au 'ae fiefia 'i ho 'ao.' ²⁹ "Ae kau tangata mo e kāinga, tuku ke u lea 'o fakamatala atu kiate kimoutolu ki he 'eiki 'i mu'a ko Tevita, he kuo pekia ia pea tanu, pea 'oku 'iate kitautolu hono fonualoto 'o a'u ki he 'aho ni. ³⁰ Pea ko e palōfita ia, pea na'a ne 'ilo kuo fuakava 'e he 'Otua kiate ia, te ne fokotu'u 'i hono hako, 'o fakatatau ki he kakano, 'ae Kalaisi, ke nofo 'i hono nofo'a fakatu'i; ³¹ Pea 'i he'ene 'ilo ia 'i mu'a, na'a ne lea ki he toetu'u 'o Kalaisi, 'Na'e 'ikai tuku ma'u hono laumālie 'i hētesi, pea na'e 'ikai 'ilo 'e hono sino 'ae 'au'auha.' ³² Pea ko e Sisu ni kuo fokotu'u 'e he 'Otua, pea ko e kau fakamo'oni ki ai 'akimautolu kotoa pē. ³³ Ko ia, 'i hono hakeaki'i 'e he nima to'omata'u 'oe 'Otua, pea 'i he'ene ma'u mei he Tamai 'ae tala'ofa 'oe Laumālie Mā'oni'oni, kuo ne hua'i hifo eni, 'aia 'oku mou mamata mo fanongo ki ai ni. ³⁴ He na'e 'ikai 'alu hake 'a Tevita ki he langi: ka na'e pehē mai 'e ia, 'Na'e pehē 'e Sihova ki he'eku 'Eiki, Nofo koe 'i hoku nima to'omata'u, ³⁵ Kae 'oua ke u ngaahi ho ngaahi fili ko ho tu'ungava'e.' ³⁶ "Ko ia ke 'ilo pau 'e he fale kotoa pē 'o 'Isileli, kuo fakanofa 'e he 'Otua 'ae Sisu ko ia, 'aia na'a mou tutuki ki he 'akau, ko e 'Eiki mo e Kalaisi."

³⁷ ¶ Pea 'i he'enau fanongo eni, na'e mahuhuhuhu honau lotu, pea na'a nau pehē kia Pita mo hono toe 'oe kau 'aposetolo, 'ae kau tangata mo e kāinga, "Ko e hā te mau fai?" ³⁸ Pea toki pehē 'e Pita kiate kinautolu, "Fakatomala, pea mou taki taha papitaiso 'i he huafa 'o Sisu Kalaisi, ke fakamolemole ai 'ae angahala, pea te mou ma'u mo e foaki 'oe Laumālie Mā'oni'oni. ³⁹ He ko e tala'ofa eni kiate kimoutolu,

mo ho'omou fānau, pea mo kinautolu kotoa pē 'oku mama'o, 'aia kotoa pē 'e ui 'e he 'Eiki ko hotau 'Otua." ⁴⁰Pea na'e lahi 'ae lea kehekehe na'a ne fakamo'oni mo akonaki'aki, 'o ne pehē, "Mou fakamo'ui 'akimoutolu mei he to'utangata paongata'a ni."

⁴¹ ¶ Pea ko kinautolu na'e ma'u fiefia 'ene lea, na'a nau papitaiso: pea 'i he 'aho pe ko ia na'e ului 'ae kakai 'e toko tolu afe nai. ⁴²Pea na'a nau tu'uma'u 'i he akonaki 'ae kau 'aposetolo, mo e fe'of'o'ofani, mo e tofi 'oe mā, mo e fehūfekina. ⁴³Pea na'e tō ki he kakai kotoa pē 'ae manavahē: pea na'e lahi 'ae me'a fakaofu mo e me'a mana na'e fai 'e he kau 'aposetolo. ⁴⁴Pea na'e loto taha 'akinautolu kotoa pē na'e tui, pea na'e me'a taha pē 'akinautolu; ⁴⁵Pea na'a nau fakatau honau ngaahi 'api mo 'enau me'a, pea tufa ki he kakai taki taha, 'o fakatatau ki he'ene masiva. ⁴⁶Pea na'a nau 'alu loto taha ki he falelotu lahi 'i he 'aho kotoa pē, mo nau tofitofi mā 'i he ngaahi fale, pea kai 'enau me'akai 'i he fiefia mo e loto ta'ekākā, ⁴⁷'O fakamālō ki he 'Otua, pea 'ofeina 'e he kakai kotoa pē. Pea na'e fakaului 'e he 'Eiki kiate kinautolu 'i he 'aho kotoa pē 'akinautolu kuo fakamo'ui.

3

1 'Oku malanga 'e Pita ki he kakai na'e ha'u ke mamata ki he tangata pipiki kuo fakamo'ui hono va'e. 12 'Oku ne fakahā na'e 'ikai fakamo'ui 'ae tangata 'i he'ene mālohi, pe 'i he mālohi 'a Sione, pe 'i he'ena mā'oni'oni, ka 'i he 'Otua, pea mo hono 'Alo ko Sisu, pea 'i he tui ki hono huafa: 13 Ko 'ene valoki kiate kinautolu koe'uhi ko e nau tutuki 'a Sisu ki he 'akau. 17 'Aia na'a nau fai 'i he ta'e'ilo, ka na'e fakamo'oni ai 'ae fakakaukau 'ae 'Otua mo e ngaahi tohi: 19 'Oku ne enginaki ke nau kumi 'i he fakatomala mo e tui ki he fakamolemole 'o 'enau hia, mo e fakamo'ui mei he Sisu ko ia.

¹Pea na'e 'ohake fakataha 'a Pita mo Sione ki he falelotu lahi 'i he feitu'ula'ā lotu, 'aia ko hono hiva. ²Pea ko e tangata 'e taha na'e pipiki talu hono fanau'i, na'e fata ange 'i he 'aho kotoa pē, 'o tuku 'i he matapā 'oe falelotu lahi 'aia na'e ui ko e Fakasanisani, ke kole kiate kinautolu na'e hū ki he falelotu lahi; ³Pea mamata ia kia Pita mo Sione 'oku fai ke na hū ki he falelotu lahi, pea ne kole. ⁴Pea sio fakamama'u 'a Pita mo Sione kiate ia, 'o na pehē, "Sio mai kiate kimaua." ⁵Pea tokanga atu ia kiate kinaua, 'o 'amanaki te ne ma'u ha me'a 'iate kinaua. ⁶Pea toki pehē 'e Pita, "Ko e siliva mo e koula 'oku 'ikai te u ma'u; ka ko ia 'oku ou ma'u te u foaki kiate koe: 'i he huafa 'o Sisu Kalaisi 'o Nāsaleti tu'u hake 'o 'alu." ⁷Pea na'a ne puke ia 'i hono nima to'omata'u, 'o fokotu'u hake ia: pea na'e mālohi leva hono va'e mo hono tunga'iva'e. ⁸Pea hopo hake ia 'o tu'u, mo 'eve'eva, pea nau hū fakataha mo ia ki he falelotu

lahi, kuo 'eve'eva, mo hopohopo, pea fakamālō ki he 'Otua. ⁹ Pea na'e mamata 'ae kakai kotoa pē kiate ia, 'oku 'eve'eva mo fakamālō ki he 'Otua; ¹⁰ Pea na'a nau 'ilo ko ia ia na'e nofo 'o kole 'i he matapā Fakasanisani 'oe falelotu lahi: pea na'e mātu'aki ofo 'akinautolu mo fakatumutumu 'i he me'a kuo fai kiate ia. ¹¹ Pea 'i he'ene kei puke kia Pita mo Sione 'e he tangata pipiki kuo fakamo'ui, na'e felele 'i ki ai 'ae kakai kotoa pē, 'oku nau ofo lahi, ki he fale hala, 'oku fakahingoa kia Solomone.

¹² ¶ Pea kuo mamata 'a Pita ki ai, pea pehē 'e ia ki he kakai, "Ae kau tangata 'Isileli, ko e hā 'oku mou ofo ai 'i he me'a ni? Pea ko e hā 'oku mou sio fakamama'u ai kiate kimaua, 'o hangē kuo ma ngaohi 'i ha'ama mālohi pe mā'oni'oni 'amaua ke 'eve'eva 'ae tangata ni? ¹³ Ko e 'Otua 'o 'Epalahame, mo 'Aisake, mo Sēkope, ko e 'Otua 'oe tau ngaahi tamai, kuo ne fakaongoongolelei hono 'Alo ko Sisu; 'aia na'a mou tukuaki'i pea li'aki 'i he 'ao 'o Pailato, ka na'e mātu'aki loto ia ki hono tukuange. ¹⁴ Ka na'a mou li'aki 'ae tokotaha mā'oni'oni mo angatonu, pea kole ke tuku 'ae tangata fakapō kiate kimoutolu; ¹⁵ Kae tāmata'i 'ae 'Eiki 'oe mo'ui, 'aia kuo fokotu'u 'e he 'Otua mei he mate; pea ko e kau fakamo'oni 'akimautolu ki ai. ¹⁶ Pea ko hono huafa, ko e tui ki hono huafa, kuo ne fakamālohi 'ae tangata ni, 'aia 'oku mou mamata pea 'ilo'i: 'io, ko e tui kiate ia, kuo ma'u ai 'e he tangata ni 'ae mo'ui haohaoa ni 'i he 'ao 'omoutolu kotoa pē. ¹⁷ "Pea ko eni, 'e kāinga, 'oku ou 'ilo ne mou fai ia 'i he vale, pea pehē foki mo ho'omou kau pule. ¹⁸ Ka ko e ngaahi me'a kō ia na'e tomu'a fakahā 'e he 'Otua 'i he ngutu 'o 'ene kau palōfita kotoa pē, 'e mamahi ai 'a Kalaisi, kuo ne fakamo'oni ia.

¹⁹ ¶ Ko ia ke mou fakatomala, pea liliu, ke fakamolemole ai ho'omou angahala, koe'uhi ke hoko mai 'ae ngaahi 'aho 'oe fakamo'ui mei he 'ao 'oe 'Eiki; ²⁰ Pea te ne fekau mai 'a Sisu Kalaisi, 'aia na'e tomu'a malanga'aki kiate kimoutolu: ²¹ 'Aia 'e ma'u 'e he langi, kae'oua ke hoko mai 'ae kuonga 'oe liliu 'oe me'a kotoa pē, 'aia kuo lea ki ai 'ae 'Otua 'i he ngutu 'o 'ene kau palōfita mā'oni'oni kotoa pē talu mei he ngaohi 'a māmani. ²² He na'e lea mo'oni 'a Mōsese ki he ngaahi tamai, 'o pehē, "E fokotu'u 'e he 'Eiki ko homou 'Otua ha palōfita kiate kimoutolu 'i homou kāinga, 'o hangē ko au; pea te mou fanongo kiate ia 'i he ngaahi me'a kotoa pē te ne lea'aki kiate kimoutolu. ²³ Pea 'e pehē, ko e tangata kotoa pē 'e 'ikai tokanga ki he palōfita ko ia, 'e faka'auha ia mei he kakai.' ²⁴ 'Io, pea ko e kau palōfita kotoa pē meia Samuela mo kinautolu ki mui ni, 'akinautolu na'e lea, na'a nau kikite ki he ngaahi 'aho ni. ²⁵ Ko e fānau 'ae kau palōfita 'akimoutolu, pea mo e fuakava na'e fai 'e he 'Otua mo 'etau ngaahi tamai, 'i he'ene pehē kia 'Epalahame, 'Pea 'i

ho hako 'e monū'ia 'ae fa'ahinga kotoa pē 'o māmani.' ²⁶ Pea 'i he fokotu'u 'e he 'Otua hono 'Alo ko Sisu, kuo ne tomu'a fekau ia kiate kimoutolu, ke ne tāpuaki'i 'akimoutolu, 'i he tafoki 'akimoutolu taki taha mei he'ene hia."

4

1 Kuo 'ita 'ae kau pule 'ae kakai Siu ki he malanga 'a Pita, pea nau fakahū ia mo Sione ki he fale fakapōpula. 5 Pea kuo hili 'ae fakamaau na'e fakahā 'e Pita kuo fakamo'ui 'ae tangata pipiki 'i he huafa 'o Sisu, pea ko ia pē 'ae Sisu ke tau mo'ui ta'engata ai, 13 Pea nau fekau kiate ia mo Sione, mo fakamana, ke 'oua na'a na toe malanga 'i he huafa ko ia. 23 Ko e hū ma'u 'ae siasi. 31 Pea na'e fakahā 'e he 'Otua kuo ne ongo'i 'enau hū, 'i he'ene lulululu 'ae potu na'a nau kātoa ai: pea ne tokoni 'ae siasi 'i he foaki Laumālie Mā'oni'oni, pea nau fe'ofu'ofani mo fa'a foaki 'ofa.

¹ Pea 'i he'ena kei lea ki he kakai, na'e fe'ohofi kiate kinaua 'ae kau taula'eiki mo e pule 'oe falelotu lahi, pea mo e kau Sātusi, ² He kuo nau kina 'i he'ena ako ki he kakai, mo 'ena malanga'aki 'ae toetu'u 'a Sisu mei he mate. ³ Pea na'a nau puke 'akinaua, 'o tuku ki he fale fakapōpula, kae'oua ke 'aho: he kuo efiāfi. ⁴ Ka na'e tui 'ae tokolahī 'iate kinautolu na'e fanongo ki he folofola; pea ko hono lau 'oe kakai ko e toko nima afe nai.

⁵ ¶ Pea pehē, kuo pongipongi hake, na'e kātoa ki Selūsalema honau kau pule, mo e mātu'a, mo e kau tangata tohi, ⁶ Mo 'Anasi ko e taula'eiki lahi, mo Kaiafasi, mo Sione, mo 'Alekiānita, pea mo e kāinga kotoa pē 'oe taula'eiki lahi. ⁷ Pea kuo 'omi 'akinaua ki honau 'ao, na'a nau fehu'i, 'o pehē, "Ko e mālohi fē, mo e hingoa 'o hai, kuo mo fai ai 'ae me'a ni?" ⁸ Pea kuo fonu 'a Pita 'i he Laumālie Mā'oni'oni, pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Akimoutolu, ko e kau pule 'oe kakai, mo e mātu'a 'o 'Isileli, ⁹ Kapau 'oku 'ekea 'akimaua he 'aho ni ki he ngāue lelei ki he tangata pipiki, pe ko e hā 'ae me'a na'e fakamo'ui ai ia; ¹⁰ Ke 'ilo 'ekimoutolu kotoa pē, pea mo e kakai kotoa pē 'o 'Isileli, ko e huafa 'o Sisu Kalaisi 'o Nāsaleti, 'aia ne mou tutuki ki he 'akau, ka kuo fokotu'u ia 'e he 'Otua mei he mate, ko ia pe kuo tu'u ai 'ae tangata ni 'i homou 'ao kuo haohaoa. ¹¹ 'Ko e maka eni na'e li'aki 'ekimoutolu ko e kau tufunga, 'aia kuo hoko ko e fungani maka tuliki.' ¹² Pea 'oku 'ikai ha fakamo'ui 'i ha taha kehe: he 'oku 'ikai ke tuku mo ha hingoa ki he kakai 'i lalo langi, ke tau mo'ui ai.

¹³ ¶ Pea kuo nau mamata ki he ta'emālu'ia 'a Pita mo Sione, mo nau 'ilo ko e ongo tangata me'avale, pea ta'epoto, pea nau ofo; pea na'a nau 'ilo kiate kinaua, na'a na 'ia Sisu. ¹⁴ Ka 'i he'enu vakai ki he tangata kuo fakamo'ui, 'oku nau tutu'u

fakataha mo kinaua, pea 'ikai te nau fa'a lea ki ai. ¹⁵ Pea hili 'enau fekau 'akinaua ke 'alu si'i atu mei he fakamaau'anga, na'a nau alea 'iate kinautolu, ¹⁶ 'O nau pehē, "Ko e hā 'ae me'a te tau fai ki he ongo tangata ni? He kuo fai mo'oni 'ekinaua 'ae mana lahi, pea 'oku 'ilo ia 'ekinautolu kotoa pē 'oku nofo 'i Selūsalema; pea 'oku 'ikai te tau fa'a faka'ikai ki ai. ¹⁷ Ka koe'uhi ke 'oua na'a kei mafola ia 'i he kakai, ke tau fakamana'i 'akinaua 'o lahi, ke 'oua na'a na toe lea ki ha tangata 'i he hingoa ni." ¹⁸ Pea na'a nau ui 'akinaua, 'o fekau mālohi kiate kinaua, ke 'oua 'aupito na'a na lea pe ako 'i he hingoa 'o Sisu. ¹⁹ Ka na'e lea atu kiate kinautolu 'a Pita mo Sione, 'o pehē, "Mou fifili, pe 'oku lelei 'a fē 'i he 'ao 'oe 'Otua, 'a 'ema talangofua kiate kimoutolu, pē ki he 'Otua. ²⁰ Koe'uhi 'oku 'ikai te ma fa'a ta'ofi 'ema lea'aki pe 'ae ngaahi me'a kuo ma mamata mo fanongo ai." ²¹ Pea kuo nau toe fakamana'i, pea nau tukuange 'akinaua, he na'e 'ikai te nau 'ilo ha me'a ke tautea ai 'akinaua, pea telia 'ae kakai: he na'a nau fakamālō kotoa pē ki he 'Otua 'i he me'a kuo fai. ²² He kuo fāngofulu tupu 'ae ta'u 'oe tangata, kuo fai ki ai 'ae mana fakamo'ui ni.

²³ ¶ Pea 'i he tukuange 'akinaua, na'a na ō ki hona kāinga, 'o fakahā kotoa pē 'ae lea 'ae kau taula'eiki lahi mo e mātu'a kiate kinaua. ²⁴ Pea kuo nau fanongo ki ai, pea nau hiki fakataha hake honau le'o ki he 'Otua, 'onau pehē, "'E 'Eiki, ko e 'Otua 'a koe, na'a ke ngaohi 'ae langi mo māmani, pea mo e tahi, mo e me'a kotoa pē 'oku 'i ai; ²⁵ 'A koe na'a ke pehē 'i he ngutu 'o ho'o tamaio'eiki ko Tevita, 'Ko e hā 'oku lili ai 'ae Senitaile, pea mahalo me'a va'inga ai 'e he kakai? ²⁶ Na'e tu'u hake 'ae ngaahi tu'i 'o māmani, pea na'e kātoa 'ae kau pule, 'o angatu'u ki he 'Eiki, pea mo hono Kalaisi.' ²⁷ He ko e mo'oni na'e fakataha 'a Helota, mo Ponito Pailato, mo e Senitaile, mo e kakai 'Isileli, 'o fakatanga ki ho 'Alo mā'oni'oni ko Sisu, 'aia na'a ke fakanofu, ²⁸ Ke fai 'aia kotoa pē na'e tomu'a tu'utu'uni 'e ho nima mo ho'o poto ke fai. ²⁹ Pea ko eni, 'e 'Eiki, ke ke tokanga ki he'enau lea fakamana: pea ke tuku ki ho'o kau tamaio'eiki, ke nau lea mālohi 'aki ho'o folofola, ³⁰ 'I ho'o mafao atu ho nima ke fakamo'ui; pea ke fai 'ae ngaahi mana mo e me'a fakaofu 'i he huafa 'o ho 'Alo mā'oni'oni ko Sisu."

³¹ ¶ Pea hili 'enau lotu, na'e ngalulululu 'ae potu na'a nau fakataha ai; pea na'e fakapito 'akinautolu kotoa pē 'aki 'ae Laumālie Mā'oni'oni, 'onau lea mālohi 'aki 'ae folofola 'ae 'Otua. ³² Pea na'e loto mo laumālie taha pē 'akinautolu kotoa pē na'e tui: pea na'e 'ikai ha taha 'e ui 'ene me'a na'a ne ma'u ko e me'a 'a'ana; ka na'a nau me'a taha pē. ³³ Pea na'e fakamo'oni 'e he kau 'Aposetolo 'aki 'ae mālohi lahi 'ae toetu'u 'ae 'Eiki ko Sisu: pea na'e lahi 'ae 'ofa 'iate kinautolu kotoa

pē. ³⁴ Pea na'e 'ikai ha taha 'iate kinautolu 'e masiva: he ko kinautolu kotoa pē na'e ma'u 'ae fonua pe 'ae fale, na'e fakatau ia, pea na'e 'omi hono totongi 'oe me'a kuo fakatau, ³⁵ 'O tuku hifo 'i he va'e 'oe kau 'aposetolo: pea na'e tufaki ki he tangata taki taha 'o fakatatau ki he'enu masiva. ³⁶ Pea ko Sose 'i he fa'ahinga 'o Livai, mei he fonua ko Saipalo, 'aia na'e fakahingoa 'e he kau 'Aposetolo ko Pānepasa, ('aia, ko hono 'uhinga, "Ko e foha 'oe fiemālie,") ³⁷ Na'e fakatau 'e ia hono potu fonua, pea 'omi hono pa'anga, 'o tuku ki he va'e 'oe kau 'Aposetolo.

5

1 Ko e mate 'a 'Ananaia mo Sāfaila koe'uhi ko 'ena fai kākā. 12 Ko e fai 'ae me'a mana lahi 'e he kau 'aposetolo, 14 'Oku tupu 'o lahi ai 'ae tui: 17 'Oku toe fakahū ki he fale fakapōpula 'ae kau 'aposetolo, 19 Ka 'oku fakamo'ui 'akinautolu 'e ha 'āngelo, mo ne fekau ke nau malanga fakahā ki he kakai kotoa pē: 21 Pea kuo hili 'enu malanga 'i he falelotu lahi, pea mo e 'ao 'oe kau fakamaau, 33 Na'a nau tu'utāmaki ki he tāmāte'i, ka nau mo'ui 'i he lea 'a Kāmelieli, ko e fakamaau lahi 'i he kakai Siu. 40 Ko honau tautea mo nau fakamālō ai ki he 'Otua, pea mo e 'ikai tuku 'enu malanga 'i he 'aho kotoa pē.

¹ Ka ko e tangata 'e tokotaha ko 'Ananaia hono hingoa, mo hono uaifi ko Sāfaila, na'a na fakatau 'ae 'api, ² Pea na'e ta'ofi 'e ia 'ae kongā 'o hono totongi, pea 'ilo foki ia 'e hono uaifi, kae 'omi pe hono kongā, 'o tuku 'i he va'e 'oe kau 'aposetolo. ³ Ka na'e pehē 'e Pita, "'Ananaia, ko e hā kuo fakapito ai ho loto 'e Sētane, ke ke loi ki he Laumālie Mā'oni'oni, pea ke ta'ofi 'ae kongā 'i he totongi 'oe fonua? ⁴ Na'e kei tuku pe, 'ikai na'e 'o'ou pe ia? Pea ka kuo fakatau ia, 'ikai te ke fa'iteliha pe ki ai? Ko e hā kuo tupu ai 'ae me'a ni 'i ho loto? 'Oku 'ikai ko ho'oi ki he tangata, ka ki he 'Otua." ⁵ Pea 'i he fanongo 'e 'Ananaia ki he lea ni, na'e tō ia ki lalo, 'o mate: pea na'e hoko 'ae manavahē lahi kiate kinautolu kotoa pē na'e fanongo ki he ngaahi me'a ni. ⁶ Pea na'e tu'u hake 'ae kau talavou, 'o fakakoloa ia, pea 'ave kitua'ā, 'o tanu. ⁷ Pea hili nai 'ae feitu'ula'ā 'e tolu, pea ha'u hono uaifi, kae te'eki 'ilo 'e ia 'aia kuo fai. ⁸ Pea pehē 'e Pita kiate ia, "Tala mai, pe na'a mo fakatau 'ae 'api 'aki 'ae me'a ni. Pea pehē 'e ia, 'Io, 'aia pe." ⁹ Pea pehē ai 'e Pita kiate ia, "Ko e hā kuo mo alea ai ke 'ahi'ahi'i 'ae Laumālie 'oe 'Eiki? Vakai, 'oku 'i he matapā 'ae va'e 'okinautolu kuo nau toki tanu ho husepāniti, pea te nau fata koe kitua'ā." ¹⁰ Pea 'iloange, na'e tō ki lalo ia ki hono va'e, pea mate: pea hū mai 'ae kau talavou, 'o 'ilo kuo mate ia, pea 'ave ia kitua'ā, 'o tanu ia mo hono husepāniti. ¹¹ Pea na'e tō 'ae manavahē lahi ki he siasi kotoa

pē, pea mo kinautolu kotoa pē na'e fanongo ki he ngaahi me'a ni.

¹² ¶ Pea na'e fai 'e he nima 'oe kau 'aposetolo 'ae ngaahi mana mo e me'a fakaofa lahi 'i he 'ao 'oe kakai; (pea na'a nau fakataha kotoa pē 'o loto taha 'i he fale hala 'o Solomone. ¹³ Pea 'i hono toe na'e 'ikai kau mo kinautolu ha tokotaha, ko 'enau manavahē: ka na'e faka'apa'apa 'ae kakai kiate kinautolu. ¹⁴ Pea na'e ului tokolahi ai ki he 'Eiki 'ae kakai tui, ko e tangata mo e fefine.) ¹⁵ Ko ia na'a nau fata ai 'ae ngaahi mahaki ki he ngaahi hala, 'o fakatokoto 'i he mohenga mo e tokoto'anga, ke fakamalū honau ni'ihī 'aki 'ae 'ata 'o Pita 'i he'ene 'alu ange. ¹⁶ Pea na'e ha'u foki 'ae tokolahi mei he ngaahi kolo 'oku ofi ki Selūsalema, ke fetuku mai 'ae kakai mahaki, mo kinautolu na'e mamahi 'i he kau laumālie 'uli: pea na'e fakamo'ui 'akinautolu kotoa pē.

¹⁷ ¶ Pea toki tutu'u hake 'ae taula'eiki lahi, mo kinautolu kotoa pē na'e 'iate ia, (i he fa'ahinga 'oe Sātusi,) kuo nau fonu 'i he 'ita, ¹⁸ Pea na'a nau puke 'ae kau 'Aposetolo, 'o fakahū 'akinautolu ki he fale fakapōpula lahi. ¹⁹ Ka na'e to'o 'ae matapā 'oe fale fakapōpula 'e ha 'āngelo 'ae 'Eiki 'i he pō, pea ne 'omi kitu'a 'akinautolu, mo ne pehē, ²⁰ "Mou 'alu, 'o tu'u 'i he falelotu lahi, pea malanga ki he kakai 'aki 'ae lea kotoa pē 'oe mo'ui ni." ²¹ Pea kuo nau fanongo ki ai, na'a nau uhu hengihengi ki he falelotu lahi, 'o ako. Ka na'e ha'u 'ae taula'eiki lahi, mo kinautolu na'e 'iate ia, pea fakataha 'ae kau fakamaau, mo e mātu'a kotoa pē 'oe fānau 'a 'Isileli, pea nau fekau ke 'omi 'akinautolu mei he fale fakapōpula. ²² Ka 'i he hoko atu 'ae kau tangata fekau, 'o 'ikai 'ilo 'akinautolu 'i he fale fakapōpula, na'a nau liu mai, 'o fakahā, ²³ 'O pehē, "Ko e mo'oni na'a mau 'ilo 'ae fale fakapōpula 'oku tāpuni ma'u, pea tutu'u 'itu'a 'ae kau le'o 'i he ngaahi matapā: ka 'i he'emaui to'o ia, na'e 'ikai te mau 'ilo 'i loto ha tokotaha." ²⁴ Pea kuo fanongo ki he ngaahi me'a ni 'ae fungani taula'eiki mo e pule 'oe falelotu lahi mo e kau taula'eiki lahi, na'a nau fifili pe fēfē ai nai eni. ²⁵ Pea na'e toki ha'u 'ae tokotaha, 'o ne fakahā kiate kinautolu, 'o pehē, "Vakai, ko e kau tangata na'a mou fakahū ki he fale fakapōpula, 'oku nau tutu'u 'i he falelotu lahi, 'o ako ki he kakai." ²⁶ Pea 'alu leva 'ae 'eiki mo e kau tangata fekau, 'o 'omi fiemālie 'akinautolu: he na'a nau manavahē ki he kakai, telia na'a tolongaki 'aki 'ae maka 'akinautolu. ²⁷ Pea kuo nau omi, 'o tuku 'akinautolu 'i he 'ao 'oe kau fakamaau: pea na'e fehu'i 'ae fungani taula'eiki kiate kinautolu, ²⁸ 'O pehē, "Ikai na'a mau mātu'aki fekau kiate kimoutolu ke 'oua na'a mou ako 'i he hingoa na? Pea vakai, kuo mou fakapito 'a Selūsalema 'aki ho'omou akonaki, pea ko homou loto ke 'omi 'ae toto 'oe tangata ni kiate kinautolu."

29 ¶ Pea toki lea 'a Pita mo e kau 'aposetolo, 'o pehē, “'Oku totonu 'emau talangofua ki he 'Otua 'i he tangata. 30 Ko e 'Otua 'oe tau ngaahi tamai kuo ne fokotu'u 'a Sisu, 'aia ne mou tāmāte'i 'o tautau 'i he 'akau. 31 Pea kuo hakeaki'i ia 'e he 'Otua 'aki hono nima to'omata'u ko e 'Eiki mo e Fakamo'ui, ke foaki 'ae fakatomala ki 'Isileli, mo e fakamolemole 'oe angahala. 32 Pea ko 'ene kau fakamo'oni 'akimautolu 'oe ngaahi me'a ni; pea mo e Laumālie Mā'oni'oni foki, 'aia kuo foaki 'e he 'Otua kiate kinautolu 'oku talangofua kiate ia.”

33 ¶ Pea kuo nau fanongo eni, pea nau tekelili 'i he 'ita, mo nau fakakaukau ke tāmāte'i 'akinautolu. 34 Pea toki tu'u hake ha taha 'i he kau fakamaau, ko e Fālesi, ko hono hingoa ko Kāmelieli, ko e akonaki 'i he fono, pea na'e ongoongolelei ia 'i he kakai kotoa pē, pea fekau 'e ia ke tuku si'i atu kitua'ā 'ae kau 'aposetolo; 35 Pea ne pehē kiate kinautolu, “'Ae kau tangata 'o 'Isileli, mou vakai pe ko e hā 'ae me'a 'oku mou tokanga ke fai ki he kau tangata ni. 36 He na'e mu'a 'i he ngaahi 'aho ni 'ae tu'u 'a Teutasi, 'o ne pole ko e lahi ia; pea na'e 'alu mo ia 'ae kau tangata, ko e toko fāngeau nai: pea na'e tāmāte'i ia; pea fakamovete 'o 'osi 'akinautolu kotoa pē na'e talangofua kiate ia. 37 Pea hoko mo e tangata ni 'a Siutasi 'o Kāleli, 'i he ngaahi 'aho 'oe tohi kakai, pea ne tataki 'e ia 'ae kakai tokolahi: pea mate foki ia; pea na'e fakamovete 'akinautolu kotoa pē na'e talangofua kiate ia. 38 Pea ko eni, 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'oua na'a fai ha me'a ki he kau tangata ni, kae tuku ai pe 'akinautolu: he kapau 'oku mei he tangata 'ae fakakaukau ni mo e ngāue ni, 'e 'osi ia: 39 Pea kapau 'oku mei he 'Otua, 'e 'ikai te mou fa'a fakangata ia: telia na'a 'iloange kuo mou tau'i 'ae 'Otua.” 40 Pea na'a nau loto ki ai: pea kuo nau ui 'ae kau 'aposetolo, mo kau'imaea, na'a nau fekau ke 'oua te nau lea 'i he huafa 'o Sisu, pea tukuange 'akinautolu.

41 ¶ Pea na'a nau 'alu mei he 'ao 'oe kau fakamaau 'i he fiefia, koe'uhi kuo nau 'aonga ke kātaki 'ae fakamā koe'uhi ko hono huafa. 42 Pea na'e 'ikai tuku 'enau ako mo 'enau malanga'aki 'a Sisu Kalaisi, 'i he 'aho kotoa pē, 'i he falelotu lahi, pea mo e fale kotoa pē.

6

1 Ko e holi 'oe kau 'aposetolo ke ma'u 'e he kakai masiva 'ae me'akai ki he sino, ka nau tokanga foki ke tufaki 'ae folofola 'ae 'Otua, ko e me'akai ki he laumālie, 3 'Oku fakanofu 'ae kau tangata 'e toko fitu kuo fili ki he ngāue 'oe tokoni. 5 Ko honau tokotaha ko Setiveni, ko e tangata kuo fonu 'i he tui, mo e laumālie Mā'oni'oni. 12 'Oku puke ia 'ekinautolu na'e fakakikihi mo ia, 13 Pea 'oku nau faka'ilo loi kiate ia kuo ne lea kovi ki he fono mo e falelotu lahi.

¹ Pea 'i he ngaahi 'aho ko ia, 'i he tupu 'o tokolahi 'ae kau ākonga, na'e tupu 'i he kau 'Elinisitō 'ae lāunga ki he kau Hepelū, koe'uhī na'e ta'etokanga 'i 'enau kau fefine kuo mate honau husepāniti, 'i he tufa na'e fai 'i he 'aho kotoa pē. ² Pea na'e fekau 'e he toko hongofulu ma toko ua ke fakataha mai 'ae kau ākonga, 'onau pehē, "'Oku 'ikai taau ke mau li'aki 'ae folofola 'ae 'Otua, kae tokonaki ki he ngaahi keinanga'anga. ³ Pea ko eni, 'e kāinga, mou fili meiate kimoutolu 'ae kau tangata ongoongolelei'ia 'e toko fitu, 'oku pito 'i he Laumālie Mā'oni'oni mo e poto, ke mau fakanofu 'akinautolu ki he ngāue ni. ⁴ Ka te mau tuku 'akimautolu ma'uaipē ki he lotu, pea mo e malanga'aki 'ae folofola."

⁵ ¶ Pea na'e lelei 'ae lea ko ia ki he kakai kotoa pē: pea na'a nau fili 'a Setiveni, ko e tangata na'e pito 'i he tui mo e Laumālie Mā'oni'oni, mo Filipe, mo Pikolo, mo Nikanoolo, mo Taimoni mo Pamina, mo Nikola ko e ului ki he *lotu fakaSiu* mei 'Aniteoke: ⁶ 'Aia na'a nau omi ki he 'ao 'oe kau 'aposetolo: pea hili 'enau lotu, na'e 'ai honau nima kiate kinautolu. ⁷ Pea na'e mafola 'ae folofola 'ae 'Otua; pea na'e fakatokolahi 'aupito 'ae kau ākonga 'i Selūsalema; pea talangofua ki he tui 'ae fu'u tokolahi 'oe kau taula'eiki. ⁸ Pea kuo pito 'a Setiveni 'i he tui mo e mālohi, na'e fai 'e ia 'ae me'a fakafo mo e ngaahi mana lahi, 'i he 'ao 'oe kakai. ⁹ Pea na'e tu'u 'ae ni'ihi 'i he falelotu, 'aia 'oku ui *ko e falelotu* 'oe Lipataine, mo e kau Sailine, mo e kau 'Alekiānitia, mo kinautolu mei Silisia, mo 'Esia, pea na'a nau fakakikihi mo Setiveni. ¹⁰ Pea na'e 'ikai te nau fa'a tali 'ae poto mo e loto na'a ne lea'aki. ¹¹ Pea na'a nau toki fakaloto'i 'ae kau tangata, ke nau pehē, "Kuo mau fanongo ki he'ene lea'aki 'ae lea kovi kia Mōsese, pea mo e 'Otua." ¹² Pea na'a nau ue'i 'ae kakai, mo e mātu'a, mo e kau tangata tohi, ke nau fe'ohofi 'o puke ia, 'o 'omi ki he kau fakamaau, ¹³ Pea na'a nau 'omi 'ae kau fakamo'oni loi, ke nau pehē, "'Oku 'ikai tuku 'e he tangata ni 'ene lea kovi ki he potu mā'oni'oni, pea mo e fono: ¹⁴ He kuo mau fanongo ki he'ene pehē, Ko e Sisu ni 'o Nāsaleti, 'e faka'auha 'e ia 'ae potu ni, pea fakakehe 'ae ngaahi ngāue na'e foaki 'e Mōsese kiate kinautolu." ¹⁵ Pea ko kinautolu kotoa pē na'e nofo 'i he fakamaau, na'a nau sio fakamama'u kiate ia, 'onau vakai ki hono mata kuo hangē ko e mata 'o ha 'āngelo.

7

1 'Oku lea 'a Setiveni 'o fakamatala ki he me'a na'e talatalaaki ai ia, 2 'Oku ne fakahā na'e lotu totonu 'a 'Epalahame ki he 'Otua, pea fili 'e he 'Otua 'ae ngaahi tamai, 20 'I he te'eki ai fanau 'i 'a Mōsese, pe fokotu'u 'ae falelotu fehikitaki, pe langa 'ae falelotu lahi: 37 Na'e kikite 'a Mōsese foki kia Kalaisi: 44 Pea na'e

fakataatau 'ae ngaahi me'a na'e tu'utu'uni ki he me'a 'i he langi kae 'ikai tolonga: 51 'Oku ne valoki 'enau angatu'u, mo 'enau tāmate'i 'a Kalaisi, ko e tokotaha mā'oni'oni, 'aia na'e kikite 'e he kau palōfita 'e ha'u ki māmani. 54 Ko ia ne nau tolongaki 'aki ia 'ae maka pea mate. kae lotu ia kia Sisu ke ne ma'u hono laumālie, pea ne hūfia mo kinautolu.

¹ Pea toki pehē 'e he taula'eiki lahi, "'Oku mo'oni 'ae ngaahi me'a ni? ² Pea pehē 'e ia, "'Ae kau tangata kāinga mo e mātu'a, mou fanongo; na'e hā mai 'ae 'Otua lāngilangi ki he'etau tamai ko 'Epalahame, 'i he'ene kei 'i Mesopōtemia, kae te'eki nofo ia 'i Kalana, ³ 'O ne pehē kiate ia, "Alu 'i ho fonua, mei ho kāinga, pea ke 'alu ki he fonua te u fakahā kiate koe.' ⁴ Pea toki ha'u ia mei he fonua ko Kalitia, 'o nofo 'i Kalana: pea 'i he pekia 'a 'ene tamai, pea toki hiki ia mei ai ki he fonua ni, 'aia 'oku mou nofo ai ni. ⁵ Pea na'e 'ikai te ne foaki kiate ia ha 'api 'i ai, pe ha potu ke tu'u ai hono va'e: ka na'a ne faka'ilo te ne foaki ia mo'ona, pea mo hono hako ki mui 'iate ia, ka na'e te'eki ai ha'ane fānau. ⁶ Pea na'e pehē 'ae folofola 'ae 'Otua, "E nofo 'āunofu hono hako 'i ha fonua kehe; pea 'e fakapōpula'i 'akinautolu 'e he kakai, mo ngaohi kovi 'i he ta'u 'e fāngeau.' ⁷ Pea na'e pehē 'e he 'Otua, Te u tautea 'ae pule'anga te nau pōpula ki ai: pea hili ia, te nau ha'u mei ai, 'o tauhi'i au 'i he potu ni. ⁸ Pea ne tuku kiate ia 'ae fuakava 'oe kamu: pea na'e tupu 'a 'Aisake, pea kamu ia 'i hono 'aho valu; pea tupu 'ia 'Aisake 'a Sēkope; pea tupu 'ia Sēkope, 'ae hou'eiki mātu'a 'e toko hongofulu ma toko ua. ⁹ "Pea na'e loto meheka 'ae kau mātu'a kia Siosefa, pea na'a nau fakatau ia ki 'Isipite: ka na'e 'iate ia 'ae 'Otua, ¹⁰ 'O ne fakamo'ui ia mei he'ene mamahi kotoa pē, pea na'a ne pule ke 'ofeina ia mo poto 'i he 'ao 'o Felo ko e tu'i 'o 'Isipite; pea ne fakanofu ia ko e pule ki 'Isipite mo hono fale kotoa pē. ¹¹ Pea na'e hoko 'ae hongē mo e mamahi lahi ki he fonua kotoa pē 'o 'Isipite mo Kēnani: pea na'e 'ikai ma'u ha me'akai 'e he'etau ngaahi tamai. ¹² Pea 'i he fanongo 'a Sēkope 'oku 'i 'Isipite 'ae uite, na'a ne tomu'a fekau atu) 'a 'etau ngaahi tamai. ¹³ Pea 'i hono tu'o ua *hifo*, na'e fakahā 'a Siosefa ki hono kāinga; pea na'e fakahā 'ae kāinga 'o Siosefa kia Felo. ¹⁴ Pea toki fekau 'e Siosefa, ke 'omi 'a 'ene tamai ko Sēkope, mo hono kāinga kotoa pē, ko e toko fitungofulu ma toko nima. ¹⁵ Pea na'e 'alu hifo 'a Sēkope ki 'Isipite, pea na'e pekia ai, 'aia mo e tau ngaahi tamai. ¹⁶ Pea na'e fetuku 'akinautolu ki Sikemi, 'o tuku ki he fonualoto na'e fakatau 'e 'Epalahame 'aki 'ae ngaahi pa'anga mei he foha 'o 'Emoa ko e tamai 'a Sikemi. ¹⁷ "Ka kuo faka'a'au 'o ofi 'ae kuonga na'e tala'ofa ki ai, 'aia na'e fuakava ki ai 'e he 'Otua kia 'Epalahame, pea tupu 'o tokolahi 'ae kakai 'i 'Isipite, ¹⁸ 'O

a'u ki he hoko 'ae tu'i 'e taha, 'aia na'e 'ikai 'ilo 'e ia 'a Siosefa. ¹⁹ Pea na'e fai kākā ia ki hotau kāinga, mo fai fakamamahi ki he 'etau ngaahi tamai, pea na'a nau lī ai kitua'ā 'enau fānau valevale, ke 'oua na'a nau mo'ui. ²⁰ Pea fe'unga mo ia na'e fanau'i 'a Mōsese, pea na'e faka'ofa'ofa lahi ia, pea na'e tauhi *fufu* ia 'i he fale 'o 'ene tamai 'i he māhina 'e tolu. ²¹ Pea 'i he tuku ia kitua, na'e to'o hake ia 'e he 'ofefine 'o Felo, pea na'e ngaohi ia ma'ane tama. ²² Pea na'e akonaki'i 'a Mōsese 'i he poto kotoa pe 'oe kakai 'Isipite, pea na'e mālohi ia 'i he lea mo e ngaue. ²³ "Pea kuo kakato kiate ia 'ae ta'u 'e fāngofulu, pea tupu 'i hono loto ke 'a'ahi ki hono kāinga ko e fānau 'a 'Isileli. ²⁴ Pea 'i he'ene mamata ki he tokotaha na'e te'ia ta'etotonu, na'a ne langomaki'i ia, 'o totongi, ia kuo fakamālohi'i, mo tāmata'i 'ae tangata 'Isipite: ²⁵ He na'e mahalo 'e ia kuo 'ilo 'e hono kāinga 'e fakamo'ui 'e he 'Otua 'akinautolu 'i hono nima: ka na'e 'ikai te nau 'ilo. ²⁶ Pea pongipongi ai, na'a ne fakahā ia kiate kinautolu lolotonga 'enau kē, pea ne fai ke fakalelei 'akinautolu, 'o ne pehē, 'Kau tangata, ko e kāinga 'akimoutolu; ko e hā 'oku mo fefaikovi'aki ai?' ²⁷ Ka ko ia na'e fai kovi ki hono kaungā'api, ne ne teke'i atu ia, 'o pehē, 'Ko hai na'a ne fakanofa koe koe pule mo e fakamaau kiate kinautolu?' ²⁸ Te ke tāmata'i au, 'o hangē ko ho'o tāmata'i 'aneafi 'ae tangata 'Isipite? ²⁹ Pea toki hola 'a Mōsese 'i he lea ko ia, pea 'āunofa ia 'i he fonua ko Mitiani, pea na'e tupu 'iate ia 'i 'ae foha 'e toko ua. ³⁰ "Pea kuo hili 'ae ta'u 'e fāngofulu, pea hā mai kiate ia, 'i he toafa 'oe mo'unga ko Sainai, ha 'āngelo 'ae 'Eiki, 'i he ulu afi 'i he 'ulu 'akau. ³¹ Pea 'i he mamata 'a Mōsese ki ai, na'e ofo ia 'i he'ene hā mai: pea 'i he'ene 'unu'unu atu ke vakai, na'e ongo mai kiate ia 'ae le'o 'oe 'Eiki, ³² *O pehē*, 'Ko e 'Otua au 'o ho'o ngaahi tamai, ko e 'Otua 'o 'Epalahame, ko e 'Otua 'o 'Aisake, pea ko e 'Otua 'o Sēkope.' Pea na'e toki tetetete 'a Mōsese, pea manavahē ke sio. ³³ Pea pehē 'e he 'Eiki kiate ia, To'o ho topuva'e 'i ho va'e; he ko e potu 'oku ke tu'u ai ko e potu mā'oni'oni. ³⁴ Kuo u mamata, kuo u mamata, ki he mamahi, 'a hoku kakai 'i 'Isipite, pea kuo u fanongo ki he'enau to'e, pea kuo u 'alu hifo ke fakamo'ui 'akinautolu. Pea ke ha'u, te u fekau koe ki 'Isipite. ³⁵ Ko Mōsese 'eni, 'aia na'a nau li'aki, 'o pehē, 'Ko hai ne ne fakanofa koe koe pule mo e fakamaau?' Ko ia ia na'e fekau 'e he 'Otua ko e 'eiki mo e huhu'i, 'i he nima 'oe 'āngelo na'e hā mai kiate ia 'i he 'ulu 'akau. ³⁶ Pea ne 'omi 'akinautolu mei ai, kuo hili 'ene fai 'ae ngaahi mana mo e ngāue fakaofa 'i he fonua ko 'Isipite, mo e Tahi Kulokula, pea mo e toafa, 'i he ta'u 'e fāngofulu.

³⁷ ¶ Pea ko e Mōsese ko ia eni, na'e pehē ki he fānau 'a 'Isileli, "E fokotu'u kiate kimoutolu 'e he 'Eiki ko homou 'Otua ha palōfita 'i homou kāinga, ke hangē ko au; pea te mou fanongo

kiate ia.’³⁸ Ko ia ia na’e ‘i he fakataha ‘i he toafa, mo e ‘āngelo ‘aia na’e lea kiate ia ‘i he mo’unga ko Sainai, pea mo ‘etau ngaahi tamai; ‘aia na’e ma’u ‘ae ngaahi fekau mo’ui ke tuku kiate kitautolu: ³⁹ “Aia na’e ‘ikai talangofua ki ai ‘etau ngaahi tamai, ka na’e teke’i atu ia ‘iate kinautolu, pea nau foki ‘i honau loto ki ‘Isipite, ⁴⁰ ‘O nau pehē kia ‘Eloni, ‘Ngaohi mo’otautolu ha ngaahi ‘otua ke mu’omu’a ‘iate kitautolu: he ko e Mōse ni, ‘aia na’e ‘omi ‘akitautolu mei he fonua ko ‘Isipite, ‘oku ‘ikai te tau ‘ilo pe ‘oku ‘i fē ia.’ ⁴¹ Pea na’a nau ngaohi ‘ae ‘uhiki’i pulu ‘i he ngaahi ‘aho ko ia, pea feilaulau ki he tamapua, ‘o fiefia ‘i he ngāue ‘a honau nima. ⁴² Pea na’e tafoki ‘ae ‘Otua, ‘o fakatukutuku’i ‘akinautolu, ke nau lotu ki he ngaahi me’a ‘oe langi; ‘o hangē ko ia kuo tohi ‘i he tohi ‘oe kau palōfita, “Ae fale ‘o ‘Isileli, he kuo mou tauhi ‘aki au ‘ae manu tāmata’i, mo e feilaulau, ‘i he ta’u ‘e fāngofulu ‘i he toafa? ⁴³ ‘Io, pea mou to’o hake ‘ae fale fehikitaki ‘o Moloke, mo e fetu’u ‘o homou ‘otua ko Lemafani, ‘ae ngaahi fakatātā na’a mou ngaohi ke mou lotu ki ai: pea te u fetuku ‘akimoutolu kitu’a Papilone.’ ⁴⁴ “Na’e ‘i he’etau ngaahi tamai ‘ae fale fehikitaki ‘oe fakamo’oni ‘i he toafa, ‘o hangē ko e tu’utu’uni ‘o ia na’e folofola kia Mōse, ke ne ngaohi ia ‘o fakataha ki he fakatātā kuo ne mamata ki ai. ⁴⁵ ‘Aia na’e ‘omi ‘e he’etau ngaahi tamai mo Siosia ki he fonua ‘oe kakai Senitaile, ‘akinautolu na’e kapusi ‘e he ‘Otua mei he ‘ao ‘o ‘etau ngaahi tamai, ‘o a’u ki he ngaahi ‘aho ‘o Tevita, ⁴⁶ ‘Aia na’e ‘ofeina ‘i he ‘ao ‘oe ‘Otua, pea ne holi ke ne ‘ilo ha nofo’anga mo e ‘Otua ‘o Sēkope. ⁴⁷ Ka na’e langa ‘e Solomone ‘ae fale mo’ona. ⁴⁸ “Ka ‘oku ‘ikai nofo ‘ae Fungani Mā’olunga ‘i he ngaahi fale kuo ngaohi ‘aki ‘ae nima; ‘o hangē ko e lea ‘ae palōfita, ⁴⁹ “Oku pehē ‘e he ‘Eiki, Ko hoku nofo’a ‘ae langi, pea ko hoku tu’ungava’e ‘a māmani: ko e hā ‘ae fale te mou langa mo’oku? pea ko e hā hoku mālōlō’anga? ⁵⁰ ‘Ikai na’e ngaohi ‘e hoku nima ‘ae ngaahi me’a ni kotoa pē?”

⁵¹ ¶ “Ae kau kia kekeva, pea ta’ekamu ‘ae loto mo e telinga, ‘oku mou teke’i ma’uaipē ‘ae Laumālie Mā’oni’oni: ‘o hangē ko ho’omou ngaahi tamai. ⁵² Ko e palōfita fē na’e ‘ikai fakatanga’i ‘e ho’omou ngaahi tamai? Pea kuo nau tāmata’i ‘akinautolu na’e mu’aki fakahā ‘ae ha’u ‘oe Toko Taha Angatonu; ‘aia kuo mou toki lavaki’i mo tāmata’i: ⁵³ ‘Akimoutolu na’e ma’u ‘ae fono ‘i he ‘ao ‘oe kau ‘āngelo, kae ‘ikai fai ki ai.”

⁵⁴ ¶ Pea kuo nau fanongo ki he ngaahi me’a ni, na’e tekelihi honau loto ‘i he ‘ita, pea nau fakalili honau nifo kiate ia. ⁵⁵ Ka na’e pito ia ‘i he Laumālie Mā’oni’oni, pea sio fakamama’u ia ki he langi, ‘o ne mamata ki he nāunau ‘oe ‘Otua, mo Sisu ‘oku tu’u ‘i he nima to’omata’u ‘oe ‘Otua, ⁵⁶ ‘O ne pehē, “Vakai, ‘oku ou mamata ki he langi kuo matangaki, mo e Foha ‘oe tangata

'oku tu'u 'i he nima to'omata'u 'oe 'Otua." 57 Pea na'a nau toki kalanga 'aki 'ae le'o lahi, mo tāpuni honau telinga, 'o fe'ohofi fakataha kiate ia, 58 'O lī ia ki he tua'ā kolo, mo tolongaki 'aki 'ae maka: pea na'e tuku hifo 'e he kau fakamo'oni honau kofu 'i he va'e 'oe talavou, ko Saula hono hingoa. 59 Pea na'a nau tolongaki 'a Setiveni, kae lotu pe ia, mo pehē, "'Eiki Sisu, ke ke ma'u hoku laumālie." 60 Pea tu'ulutui ia, 'o kalanga 'aki 'ae le'o lahi, "'Eiki, 'oua na'a lau 'ae angahala ni kiate kinautolu." Pea kuo ne lea'aki ia, pea mohe. Pea na'e loto lelei 'a Saula ki he'ene mate.

8

1 Ko e me'a 'i he fakatanga 'i Selūsalema ne tupu 'ae siasi 'i Samēlia. 5 Ko e malanga 'a Filipe mo fai me'a mana, pea ne papitaiso ai 'ae tokolahi, pea papitaiso mo Saimone ko e fie mana, mo e fakahala 'oe kakai: 14 'Oku 'alu hifo 'a Pita mo Sione ke tokoni'i 'ae siasi: pea 'i he'ena lotu mo hilifaki 'ae nima na'e hoko 'ae Laumālie Mā'oni'oni, 18 Ne fie fakatau 'e Saimone meiate kinaua 'ae mālohi ko ia, 20 Pea valoki mālohi 'e Pita ki he'ene mālualo, mo e manumanu, pea ne ako ki ai ke fakatomala, pea hili 'ena malanga 'oku na liu mai ki Selūsalema. 26 Ka 'oku fekau 'a Filipe 'e he 'āngelo ke ako'i mo papitaiso 'ae 'iunoke mei 'Itiopea.

¹ Pea 'i he 'aho ko ia, na'e lahi 'ae fakatanga ki he siasi 'i Selūsalema; pea na'e fakamovetevete 'akinautolu kotoa pē 'i he fonua ko Siutea mo Samēlia, kae *nofo pe* 'ae kau 'aposetolo. ² Pea na'e fai 'ae putu 'o Setiveni 'e he kau tangata lotu, pea na'e lahi 'enau tangi 'iate ia. ³ Ka ko Saula na'a ne maumau 'i 'ae siasi, 'o hū ki he fale kotoa pē, mo ne toho 'ae kakai tangata mo e fefine, 'o fakahū ki he fale fakapōpula. ⁴ Pea ko kinautolu na'e fakamovetevete, na'a nau 'alu ki he potu kotoa pē, mo malanga'aki 'ae folofola. ⁵ Pea na'e toki 'alu hifo 'a Filipe ki he kolo 'o Samēlia, 'o malanga'aki 'a Kalaisi kiate kinautolu. ⁶ Pea na'e tokanga 'o loto taha 'ae kakai ki he ngaahi me'a na'e lea'aki 'e Filipe, 'i he'enau fanongo mo mamata ki he ngaahi mana na'a ne fai. ⁷ He na'e ha'u kitu'a 'ae kau laumālie 'uli mei he tokolahi na'a nau 'ulusino ai, 'onau tangi le'o lahi: pea na'e fakamo'ui 'ae tokolahi na'e pukea 'i he mahaki tete, pea mo e kau pipiki. ⁸ Pea na'e lahi 'ae fiefia 'i he kolo ko ia. ⁹ Ka na'e 'i ai 'ae tangata na'e hingoa ko Saimone, 'aia ne tomu'a fai 'ae kikite 'i he kolo 'o ne fakamana'i 'ae kakai 'o Samēlia, mo ne pole ko e lahi ia: ¹⁰ Pea na'a nau tokanga kotoa pē kiate ia, mei he iiki 'o a'u ki he lalahi, 'onau pehē, "Ko e mālohi lahi 'oe 'Otua 'ae tangata ni." ¹¹ Pea na'a nau tokanga kiate ia, koe'uhi kuo fuoloa 'ene fakafo kiate kinautolu 'i he'ene fie mana. ¹² Ka kuo nau tui kia Filipe, 'i he'ene malanga'aki

'ae ngaahi me'a 'oe pule'anga 'oe 'Otua, mo e huafa 'o Sisu Kalaisi, pea nau papitaiso, 'ae tangata mo e fefine. ¹³ Pea toki tui foki mo Saimone: pea kuo papitaiso ia, pea nofo ia mo Filipe, 'o ofo 'i he'ene mamata ki he ngaahi mana mo e me'a fakaofu lahi na'a ne fai. ¹⁴ Pea 'i he fanongo 'ae kau 'aposetolo 'i Selūsalema kuo tali 'e Samēlia, 'ae folofola 'ae 'Otua, na'a nau fekau 'a Pita mo Sione kiate kinautolu: ¹⁵ Pea 'i he'ena hoko hifo, na'a na hūfia 'akinautolu, ke nau ma'u 'ae Laumālie Mā'oni'oni: ¹⁶ (He na'e te'eki ai tō ia ki ha ni'ihi 'iate kinautolu: ka kuo nau papitaiso pe 'i he huafa 'oe 'Eiki ko Sisu.) ¹⁷ Pea na'a na toki hilifaki hona nima kiate kinautolu, pea nau ma'u 'ae Laumālie Mā'oni'oni. ¹⁸ Pea kuo mamata 'a Saimone 'oku foaki 'ae Laumālie Mā'oni'oni 'i he hili 'ae nima 'oe ongo 'aposetolo, pea fie 'atu 'e ia 'ae pa'anga kiate kinaua, ¹⁹ 'O ne pehē, "Foaki mai foki kiate au 'ae mālohi ni, koe'uhi ke 'ilonga 'aia te u hili ki ai hoku nima, ke ma'u 'e ia 'ae Laumālie Mā'oni'oni." ²⁰ Ka na'e pehē 'e Pita kiate ia, "Ke mala'ia mo koe ho'o pa'anga, koe'uhi kuo ke mahalo 'e fa'a fakatau'aki 'ae pa'anga 'ae foaki 'ae 'Otua. ²¹ 'Oku 'ikai si'i hao 'inasi pe tufakanga 'i he me'a ni: he 'oku 'ikai lelei ho loto 'i he 'ao 'oe 'Otua. ²² Ko ia ke ke fakatomala 'i ho'o angahala ni, pea hū ki he 'Otua, hei'ilo 'e fakamolemole kiate koe 'ae mahalo 'o ho loto. ²³ He 'oku ou 'ilo ni 'oku ke 'i he kona 'oe 'ahu, pea 'oku ha'i 'aki koe 'ae angahala." ²⁴ Pea leaange 'a Saimone, 'o pehē, "Mo hūfia au ki he 'Eiki, ke 'oua na'a tō kiate au ha me'a 'e taha 'i he ngaahi me'a kuo mo lea ki ai." ²⁵ Pea kuo 'osi 'ena fakahā mo malanga'aki 'ae folofola 'ae 'Eiki, ne na toe liu mai ki Selūsalema, 'o malanga'aki 'ae ongoongolelei 'i he ngaahi potu kakai kehekehe 'o Samēlia. ²⁶ Pea na'e lea ha 'āngelo 'ae 'Eiki kia Filipe, 'o pehē, "Tu'u, pea ke 'alu ki he feitu'u tonga, ki he hala 'oku 'alu hifo mei Selūsalema ki Kesa, 'aia ko e toafa." ²⁷ Pea tu'u ia, 'o 'alu: pea vakai, ko e tangata 'Itiopea, ko e 'iunoke, koē na'e 'a'ana 'ae tauhi 'o 'ene koloa kotoa pē, pea na'e 'alu ia ki Selūsalema ke lotu: ²⁸ Pea 'i he'ene liu mai, kuo heka 'i hono saliote, pea na'e lau 'e ia 'ae palōfita ko 'Isaia. ²⁹ Pea na'e toki pehē 'e he Laumālie kia Filipe, "'Alu atu ke hoko ki he saliote na." ³⁰ Pea lele atu 'a Filipe, 'o ne fanongo ki he'ene lautohi 'i he palōfita ko 'Isaia, pea ne pehē, "'Oku ke 'ilo hono 'uhinga 'o ia 'oku ke lau?" ³¹ Pea pehē 'e ia, "Te u 'ilo fēfē, 'o kapau 'e 'ikai fakahinohino au 'e ha tangata?" Pea na'a ne kole kia Filipe ke 'alu hake ke na haheka mo ia. ³² Ko e potu 'eni 'i he tohi na'a ne lau, "Na'e tataki ia 'o hangē ko e sipi ke tāmata'i; pea hangē ko e lami 'oku noa 'i he 'ao 'oe tangata kosi, pehē na'e 'ikai mafa'a hono fofonga: ³³ 'I he'ene mo'ulaloa na'e fakamālohi'i ia: pea ko hai te ne fakahā hono

tupu'anga? He na'e 'ave 'ene mo'ui 'i māmani." ³⁴ Pea leaange 'ae 'iunoke kia Filipe, 'o pehē, "Oku ou kole kiate koe, ko e lea eni 'ae palōfita kia hai? Kiate ia, pe ki ha tangata kehe?" ³⁵ Pea mafa'a 'ae ngutu 'o Filipe 'o ne kamata 'i he tohi ko ia, 'o malanga'aki 'a Sisu kiate ia. ³⁶ Pea 'i he'ena fononga 'i he hala, na'a na hoko ki he vai: pea pehē 'e he 'iunoke, "Vakai, ko e vai; ko e hā 'oku ta'ofi ke 'oua na'aku papitaiso?" ³⁷ Pea pehē 'e Filipe, "Oku lelei ia, 'o kapau 'oku ke tui'aki ho loto kotoa." Pea ne leaange, 'o pehē, "Oku ou tui ko Sisu Kalaisi ko e 'Alo 'oe 'Otua," ³⁸ pea fekau 'e ia ke tu'u 'ae saliate: pea ne na 'ohifo fakatou'osi ki he vai, 'a Filipe mo e 'iunoke; pea ne papitaiso 'i ai. ³⁹ Pea kuo na 'ohake mei he vai, pea 'ave 'a Filipe 'e he Laumālie 'oe 'Eiki, pea na'e 'ikai toe mamata 'e he 'iunoke kiate ia: pea fononga ia 'i hono hala kuo fiefia. ⁴⁰ Ka na'e 'ilo 'a Filipe 'i 'Asota: pea fononga atu ia, mo malanga 'i he ngaahi kolo kotoa pē, 'o fai ki Sesalia.

9

1 'Oku fononga 'a Saula ki Tamasikusi, 4 Pea 'oku ta hifo ia ki he kelekele, 10 'Oku ui ia ki he ngāue 'ae 'aposetolo, 18 'Oku papitaiso ia 'e 'Ananaia. 20 'Oku ne malanga'aki 'a Kalaisi 'i he ta'emanavahē. 23 'Oku toitoi 'ae kakai Siu ke nau tāmata'i ia: 29 Mo e kau 'Elinisitō foki, ka 'oku ne hao mei ai 'o mo'ui. 31 'Oku fiamālie 'ae siasi, pea 'oku fakamo'ui 'e Pita 'a Enia mei he mahaki tete, 36 Mo ne fakamo'ui 'a Tapaita 'aia na'e mate.

¹ Pea na'e kei mānava 'aki 'e Saula 'ae lea fakamanavahē mo e fakapō ki he kau ākonga 'ae 'Eiki, pea 'alu ia ki he taula'eiki lahi, ² 'O kole mei ai 'ae tohi ki he ngaahi falelotu 'i Tamasikusi, koe'uhi ka 'ilo 'e ia ha ni'ihi, 'ae tangata pe ko e fefine, 'i he hala ko eni, ke ne 'omi ha 'isia 'akinautolu ki Selūsalema. ³ Pea 'i he'ene fononga, kuo ofi ki Tamasikusi: pea fakafokifā na'e malama takatakai 'iate ia 'ae maama mei he langi: ⁴ Pea tō ia ki he kelekele, 'o ne fanongo ki he le'o na'e pehē mai kiate ia, "E Saula, 'e Saula, ko e hā 'oku ke fakatanga ai au?" ⁵ Pea ne pehē, "Eiki ko hai koe?" Pea pehē mai 'e he 'Eiki, "Ko au Sisu 'oku ke fakatanga'i: ko e me'a faingata'a ho'o 'akahi 'ae me'a māsila. ⁶ Pea tetetete ia mo ofo lahi, 'o ne pehē, "Eiki, ko ho finangalo ke u fai 'ae hā?" Pea pehē 'e he 'Eiki kiate ia, "Tu'u, 'o 'alu ki he kolo, pea 'e fakahā kiate koe 'aia 'oku totonu te ke fai." ⁷ Pea na'e tu'u ta'efa'alea 'ae kau tangata na'e fononga mo ia, 'onau fanongo pe ki he le'o, kae 'ikai sio ki ha taha. ⁸ Pea tu'u hake 'a Saula mei he kelekele; pea 'i he 'ā 'a hono mata, kuo 'ikai 'ilo 'e ia ha me'a: ka na'a nau taki nima ia, 'o 'omi ki Tamasikusi. ⁹ Pea na'e kui ia 'i he 'aho 'e tolu, pea na'e 'ikai ke kai pe inu.

10 ¶ Pea na'e 'i Tamasikusi 'ae ākongā 'e tokotaha, ko 'Ananaia hono hingoa; pea na'e lolofola 'ae 'Eiki kiate ia 'i he me'a na'e hā mai, 'o ne *pehē*, "Ananaia." Pea *pehē* 'e ia, "Vakai, ko au, 'Eiki." 11 Pea *pehē* 'ae 'Eiki kiate ia, "Tu'u, 'o 'alu ki he hala 'oku ui ko e Totonu, pea ke fehu'i 'i he fale 'o Siutasi kiate ia 'oku ui ko Saula, mei Tasusi: pea vakai, he 'oku lotu ia: 12 He kuo ne mamata 'i he me'a hā mai ki he tangata ko 'Ananaia hono hingoa, 'oku 'alu ange mo hilifaki hono nima kiate ia, koe'uhi ke 'ā hono mata." 13 Pea toki *pehē* 'e 'Ananaia, "'Eiki, kuo u fanongo 'i he tokolahi, ki he kovi lahi kuo fai 'e he tangata ni ki ho kakai mā'oni'oni 'i Selūsalema: 14 Pea mo 'ene ma'u 'i heni 'ae fekau mei he kau taula'eiki lahi, ke ha'i 'akinautolu kotoa pē 'oku ui ki he huafa." 15 Ka na'e *pehē* 'e he 'Eiki kiate ia, "'Alu koe: he ko e me'a ngāue ia kuo fili ma'aku, ke fakahā hoku huafa ki he ngaahi Senitaile, mo e ngaahi tu'i pea mo e fānau 'a 'Isileli: 16 He te u fakahā kiate ia 'ae me'a lahi 'e mamahi ai ia koe'uhi ko hoku hingoa." 17 Pea na'e 'alu 'a 'Ananaia, 'o hū ki he fale; pea ne hilifaki hono nima kiate ia, mo ne *pehē*, "'E kāinga Saula, ko e 'Eiki ko Sisu, 'aia na'e hā mai kiate koe 'i he hala na'a ke ha'u ai, kuo ne fekau au koe'uhi ke 'ā ho mata, pea ke fakapito'aki koe 'ae Laumālie Mā'oni'oni." 18 Pea fetoki fakafokifā mei hono mata 'ae me'a 'o hangē ko e 'uno'i ika: pea 'ā leva ia, pea tu'u, 'o papitaiso. 19 Pea hili 'ene kai na'a ne mālohi. Pea na'e nonofo 'a Saula mo e kau ākongā 'i Tamasikusi 'i he ngaahi 'aho ni'ihi. 20 Pea kamata leva 'e ia ke malanga'aki 'a Kalaisi ko e 'Alo ia 'oe 'Otua, 'i he ngaahi falelotu. 21 Ka na'e ofo 'akinautolu kotoa pē na'e fanongo, mo nau *pehē*; "'Ikai ko eni ia na'e fakapoongi 'akinautolu na'e ui ki he hingoa ni 'i Selūsalema, pea na'e ha'u foki ki heni ke ne 'ave ha'isia 'akinautolu ki he kau taula'eiki lahi?" 22 Ka na'e tupulaki 'ae mālohi 'ia Saula, pea na'a ne fakatāfu'ua 'ae kakai Siu na'e nofo 'i Tamasikusi, 'o ne fakamo'oni ko e Kalaisi eni.

23 ¶ Pea kuo hili 'ae ngaahi 'aho lahi, na'e fakakaukau 'ae kakai Siu ke tāmata'i ia: 24 Ka na'e 'ilo 'e Saula 'enau toitoi'i ia. Pea na'a nau le'ohi 'ae ngaahi matapā 'i he 'aho mo e pō ke tāmata'i ia. 25 Pea na'e toki 'ave po'uli ia 'e he kau ākongā, 'o tukutuku hifo 'i he kato mei he 'ā. 26 Pea 'i he hoko 'a Saula ki Selūsalema, na'e fie ului ia ki he kau ākongā: ka na'e manavahē kotoa pē kiate ia, he na'e 'ikai te nau tui ko e ākongā ia. 27 Ka na'e to'o ia 'e Pānepasa 'o 'omi ki he kau 'aposetolo, pea na'a ne fakahā kiate kinautolu 'a 'ene mamata ki he 'Eiki 'i he hala, mo 'ene lolofola kiate ia, pea mo 'ene malanga mālohi 'i Tamasikusi 'i he huafa 'o Sisu. 28 Pea na'e nofo ia pea felemofafo mo kinautolu 'i Selūsalema. 29 Pea na'e lea mālohi ia 'i he huafa 'oe 'Eiki ko Sisu, mo ne fakakikihi mo e kau 'Elinisitō: ka na'a nau kumi ke tāmata'i ia. 30 Pea 'i he 'ilo eni 'e

he kāinga, na'a nau 'ohifo ia ki Sesalia, pea nau fekau ia *ke 'alu* ki Tasusi. ³¹ Pea na'e toki ma'u 'ae fiamālie 'e he ngaahi siasi 'i Siutea kotoa pē mo Kaleli mo Samēlia, pea na'e langa hake 'akinautolu; pea na'a nau 'a'eva 'i he manavahē ki he 'Eiki, mo e fiamālie 'oe Laumālie Mā'oni'oni, pea tupu 'o tokolahi.

³² ¶ Pea ko eni, 'i he 'alu fano pe 'a Pita 'i he ngaahi potu, na'e hoko hifo foki ia ki he kau lotu na'e nofo 'i Lita. ³³ Pea na'a ne 'ilo 'i ai ha tangata ko Enia hono hingoa, pea kuo valu ta'u 'ene tokoto 'i hono mohenga, pea na'e mo'ua ia 'i he mahaki tete. ³⁴ Pea pehē 'e Pita kiate ia, "Enia, 'oku fakamo'ui koe 'e Sisu Kalaisi: tu'u, 'o tākai ho mohenga." Pea tu'u leva ia. ³⁵ Pea na'e mamata kiate ia pea tafoki ki he 'Eiki 'akinautolu kotoa pē na'e nofo 'i Lita mo Seloni.

³⁶ ¶ Pea na'e 'i Sopa 'ae ākongā 'e taha na'e hingoa ko Tapaita, ko e hingoa tatau ia mo Toakasi: pea na'e fa'a fai 'e he fefine ni 'ae ngaahi ngāue lelei mo e fa'a foaki. ³⁷ Pea ko eni, na'e tuia hono mahaki 'i he ngaahi 'aho ko ia, pea pekia: pea kuo nau tatafi ia, na'a nau fakatokoto ia 'i he potu fale 'i 'olunga. ³⁸ Pea na'e vāofi 'a Lita mo Sopa, pea 'i he fanongo 'ae kau ākongā 'oku 'i ai 'a Pita, na'a nau fekau 'ae ongo tangata, 'o kole kiate ia ke "'Oua na'a tuai 'ene ha'u kiate kinautolu." ³⁹ Pea tu'u 'a Pita, 'o 'alu mo kināua. Pea kuo hoko atu ia, na'a nau 'omi ia ki he potu fale 'i 'olunga: pea na'e tutu'u mo tangi 'o ofi kiate ia 'ae kau fefine kotoa pē kuo mate honau husepāniti, 'onau fakahā 'ae ngaahi kofutu'a mo e kofu kehekehe na'e ngaohi 'e Toakasi, 'i he'ene kei 'iate kinautolu. ⁴⁰ Ka kuo tuku atu 'e Pita 'akinautolu kotoa pē kitu'a, pea tu'ulutui ia, 'o lotu; pea hanga ia ki he sino mo ne pehē, "Tapaita, tu'u hake." Pea ne 'ā hake hono mata: pea 'i he'ene mamata kia Pita, na'a ne nofo hake. ⁴¹ Pea ne mafao hono nima kiate ia, 'o fokotu'u hake ia, pea kuo ne ui 'ae kau lotu mo e kau fefine kuo mate honau husepāniti, na'a ne 'atu ia kuo mo'ui. ⁴² Pea na'e ongoongoa ia 'i Sopa kotoa pē; pea tui 'ae tokolahi ki he 'Eiki. ⁴³ Pea ko ia, na'e nofo ai ia, 'o 'aho lahi, 'i Sopa, mo e tokotaha ko Saimone ko e tufunga ngaohi kili'i manu.

10

1 Ko Koniliusi ko e tangata fa'a lotu, 'oku fakahā 'e ha 'āngelo, ke ne fekau he ha'u 'a Pita: 11 Pea akonaki'i ia 'i he me'a na'e hā kiate ia ke 'oua 'e ta'e'ofa ki he Senitaile. 34 'Oku ne malanga'aki 'a Kalaisi kia Koliniusi mo hono kāinga, 44 Pea tō 'ae Laumālie Mā'oni'oni kiate kinautolu, 48 Pea nau papitaiso.

¹ Pea na'e 'i Sesalia 'ae tangata 'e tokotaha ko Koniliusi hono hingoa, ko e 'eikitau 'oe kau tau na'e ui "*Ko e kau Tau 'Itali.*"

² Ko e fa'a lotu ia, pea manavahē ki he 'Otua, 'aia mo hono fale kotoa pē, pea na'e lahi 'ene foaki ki he kakai, mo ne hū

ma'uaipē ki he 'Otua. ³Pea mamata pau 'e ia 'i ha me'a hā mai, 'i hono hiva nai 'oe feitu'ula'ā 'oe 'aho, ki ha 'āngelo 'ae 'Otua 'oku ha'u kiate ia, 'o ne pehē kiate ia, "Koniliusi." ⁴Pea kuo vakai ia ki ai, pea manavahē ia, mo pehē, "Ko e hā ia, 'Eiki?" Pea ne pehē kiate ia, "Kuo a'u hake ho'o ngaahi hū mo ho'o fa'a foaki, ko e me'a fakamanatu 'i he 'ao 'oe 'Otua. ⁵Pea ke fekau leva ha kau tangata ki Sopa, ke 'omi 'a Saimone, ko hono hingoa 'e taha ko Pita: ⁶'Oku nofo ia mo Saimone ko e tufunga ngaohi kili'i manu, 'oku tu'u hono fale 'i he matātahi: pea te ne tala kiate koe 'ae me'a totonu ke ke fai." ⁷Pea kuo 'alu 'ae 'āngelo na'e lea kia Koniliusi, pea ui ia ki he toko ua 'i he'ene kau tamaio'eiki, mo e tangata tau 'oku lotu, meiate kinautolu na'e tali fekau kiate ia; ⁸Pea kuo ne fakahā eni kotoa pē kiate kinautolu, pea ne fekau 'akinautolu ki Sopa.

⁹ ¶ Pea pongipongi ai, 'i he'enau fononga atu, 'o ofi ki he kolo, kuo 'alu hake 'a Pita ki he tu'a fale ke lotu, 'i hono ono nai 'oe feitu'ula'ā: ¹⁰Pea na'e lahi 'ene fiekaia, pea holi ia ke kai; kae lolotonga 'enau teu ia, na'e āvea hono loto, ¹¹Pea mamata ia kuo matangaki 'ae langi, pea tuku hifo kiate ia ha me'a 'o hangē ha fu'u tupenu, kuo fakakave'i 'i hono kapa 'e fā, pea tukutukuhifo ia ki he kelekele: ¹²Pea na'e 'i ai 'ae fanga manu ve'e fā 'oe fonua, mo e manu fekai, mo e manu totolo, mo e manu 'oe 'atā. ¹³Pea na'e ongo mai 'ae le'o kiate ia, 'o pehē, "Tu'u hake, Pita; 'o tāmata'i mo kai." ¹⁴Ka na'e pehē 'e Pita, "'Eiki, 'e 'ikai 'aupito; he 'oku te'eki ai te u kai ha me'a 'oku 'ikai ngofua pe ta'ema'a." ¹⁵Pea na'e toe ongo mai 'ae le'o kiate ia ko hono tu'o ua, "Ko ia kuo fakama'a 'e he 'Otua, 'oua na'a ke pehē 'oku 'ikai ngofua." ¹⁶Pea na'e fai 'ae me'a ni 'o tu'o tolu: pea toe fusi hake 'ae tupenu ki he langi. ¹⁷Pea lolotonga 'ae fifili 'a Pita 'i hono loto pe ko e hā hono 'uhinga 'oe me'a kuo ne mamata ai, 'iloange, kuo tutu'u 'i he matapā 'ae kau tangata fekau 'a Koniliusi, kuo nau fehu'i ki he fale 'o Saimone, ¹⁸"Pea na'a nau ui, 'o fehu'i pe 'oku nofo ai 'a Saimone, 'oku hingoa ko Pita."

¹⁹ ¶ Pea lolotonga 'ae fifili 'a Pita ki he me'a kuo hā mai, pea pehē 'e he Laumālie kiate ia, "Vakai, 'oku kumi koe 'e he kau tangata 'e toko tolu. ²⁰Ko ia ke ke tu'u, 'o 'alu hifo, pea mou ō mo kinautolu, pea 'oua na'a ke manavahē: he kuo u fekau 'akinautolu." ²¹Pea toki 'alu hifo 'a Pita ki he kau tangata kuo fekau mai 'e Koniliusi kiate ia; 'o ne pehē, "Vakai, ko au eni 'oku mou kumi: pea ko e hā 'ae me'a 'oku mou ha'u ai?" ²²Pea nau pehē, "Ko Koniliusi ko e 'Eikitau, ko e tangata angatonu, pea manavahē ki he 'Otua, pea 'oku ongoongolelei ia 'i he kakai Siu kotoa pē, na'e valoki ia 'e he 'Otua, 'i ha 'āngelo mā'oni'oni, ke ne fekau kiate koe ke ke 'alu ki hono fale, ke ne fanongo ki ha ngaahi lea 'iate koe." ²³Pea na'a ne toki 'omi

'akinautolu ki fale, ke nau nonofo. Pea pongipongi ai, na'e 'alu 'a Pita mo kinautolu, pea na'a nau o mo e kainga ni'ihī mei Sopa. ²⁴ Pea 'i he 'aho na'e fehōloi, na'a nau hoko ki Sesalia. Pea tatali 'a Koniliusi kiate kinautolu, pea kuo ne fakataha hono ngaahi kainga mo e kaungā'api. ²⁵ Pea 'i he hū atu 'a Pita, na'e fakafetaulaki mai kiate ia 'a Koniliusi, pea tō ki lalo 'i hono va'e, 'o ne hū. ²⁶ Ka na'e fokotu'u hake ia 'e Pita, mo pehē 'e ia, "Tu'u hake; he ko e tangata pe foki au." ²⁷ Pea na'e kei lea ia kiate ia, pea hū ki *fale*, pea 'ilo 'e ia 'ae tokolahi kuo fakataha. ²⁸ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Oku mou 'ilo ko e me'a 'oku 'ikai ngofua 'i he tangata Siu ke fakataha mo e tangata mei he pule'anga kehe, pe 'alu ki ai; ka kuo fakahā 'e he 'Otua kiate au, ke 'oua na'aku ui ko e ta'etapu pe ta'ema'a ha tangata 'e tokotaha. ²⁹ Ko ia na'aku ha'u ai, 'o 'ikai teu paongata'a 'i he fekau mai kiate au: pea ko eni, 'oku ou fehu'i pe ko e hā ai kuo mou fekau mai kiate au?" ³⁰ Pea pehē 'e Koniliusi, "Ko e 'aho 'e fā kuo hili ange, na'aku 'aukai 'o hoko ki he feitu'ula'ā ni; pea 'i hono hiva 'oe feitu'ula'ā na'aku lotu 'i hoku fale, pea mo 'ene tu'u 'i hoku 'ao 'ae tangata 'oku kofu fetapatapaki, ³¹ 'O ne pehē mai, 'Koniliusi, kuo ongo ho'o hū, pea 'oku manatu'i 'e he 'Otua ho'o fa'a foaki. ³² Ko ia ke ke fekau ai ki Sopa 'o 'omi ki heni 'a Saimone, 'oku hingoa ko Pita; 'oku nofo ia 'i he fale 'o Saimone ko e tufunga ngaohi kili'i manu 'i he matātahi: pea ka ha'u, 'e lea ia kiate koe.' ³³ Ko ia ne u fekau atu ai leva kiate koe; pea ko e me'a lelei ho'o ha'u. Pea ko eni, kuo mau fakataha kotoa pē 'i he 'ao 'oe 'Otua, ke fanongo ki he me'a kotoa pē 'oku fekau 'e he 'Otua kiate koe." ³⁴ Pea toki mafa'a 'ae ngutu 'o Pita, 'o ne pehē, "Ko e mo'oni 'oku ou 'ilo *ni* 'oku 'ikai filifilimānako 'ae 'Otua ki he kakai: ³⁵ Ka 'oku ne ma'u ma'ana 'aia 'oku manavahē kiate ia, mo fai totonu, 'i he pule'anga kotoa pē. ³⁶ Ko e akonaki eni na'e tuku ki he fānau 'a 'Isileli, ko e malanga'aki 'ae melino ia Sisu Kalaisi: (ko e 'Eiki ia 'oe me'a kotoa pē:) ³⁷ Pea ko e ongoongo ko ia 'oku mou 'ilo'i, 'aia na'e fanongonongo 'i Siutea kotoa pē, 'o kamata 'i Kāleli, 'i he hili 'ae papitaiso na'e malanga'aki 'e Sione; ³⁸ Koe'uhi ko e fakanoho 'e he 'Otua 'a Sisu 'o Nāsaleti 'aki 'ae Laumālie Mā'oni'oni mo e mālohi: 'aia na'e fa'a fe'alu'aki 'o fai lelei, mo ne fakamo'ui 'akinautolu kotoa pē na'e fakamālohi'i 'e he tēvolo; he na'e 'iate ia 'ae 'Otua. ³⁹ Pea ko e kau fakamo'oni 'akimautolu 'oe me'a kotoa pē na'a ne fai 'i he fonua 'oe kakai Siu, pea 'i Selūsalema; ko ia ia foki na'a nau tāmāte'i 'i he tautau 'i he 'akau: ⁴⁰ Pea na'e fokotu'u ia 'e he 'Otua 'i hono 'aho tolu, 'o fakahā lahi ia; ⁴¹ Ka na'e 'ikai ki he kakai kotoa pē, ka ki he fakamo'oni na'e tomu'a fili 'e he 'Otua, kiate kimaautolu, na'a mau kai mo inu mo ia, 'i he hili 'ene toetu'u mei he mate. ⁴² Pea na'a ne fekau kiate

kimautilu ke mau malanga ki he kakai, mo fakamo'oni ko ia ia kuo fakanofu 'e he 'Otua ko e Fakamaau ki he mo'ui mo e mate. ⁴³ Pea 'oku fakamo'oni kiate ia 'ae kau palōfita kotoa pē, ko ia fulipē 'e tui kiate ia, 'e ma'u 'ae fakamolemole 'oe angahala 'i hono huafa."

⁴⁴ ¶ Pea 'i he kei lea'aki 'e Pita 'ae ngaahi lea ni, ne tō hifo 'ae Laumālie Mā'oni'oni kiate kinautolu kotoa pē na'e fanongo ki he lea. ⁴⁵ Pea na'e ofo 'akinautolu 'oe kamu na'e tui, 'akinautolu kotoa pē na'e omi mo Pita, koe'uhi kuo hua'i hifo ki he Senitaile foki 'ae foaki 'oe Laumālie Mā'oni'oni. ⁴⁶ He kuo nau fanongo ki he'enau lea'aki 'ae lea kehekehe, mo fakamālō ki he 'Otua, Pea toki pehē 'e Pita, ⁴⁷ "E fa'a ta'ofi 'e ha taha 'ae vai, ke 'oua na'a papitaiso 'akinautolu ni, ka kuo nau ma'u 'ae Laumālie Mā'oni'oni 'o hangē ko kitautolu?" ⁴⁸ Pea fekau 'e ia ke nau papitaiso 'i he huafa 'ae 'Eiki. Pea na'a nau kole kiate ia ke nofo *mo kinautolu* 'i he 'aho ni'ihī.

11

1 'Oku talatalaaki 'i 'a Pita 'i he'ene 'alu ki he ngaahi Senitaile, 5 'Oku ne fakamatala hono 'uhinga, 18 'Oku fiemālie ai 'ae kau 'aposetolo. 19 Kuo mafola 'ae ongoongolelei ki Finesi, mo Salo, mo 'Aniteoke, pea fekau atu 'a Pānepasa ke ne tokoni 'ae ngaahi kakai ko ia. 26 'Oku tomu'a ui 'i 'Aniteoke 'ae kau ākongā ko e Kalisiano. 27 'Oku 'ave 'enau tokoni 'ofa ki ke kāinga lotu 'i Siutea 'i he ngaahi 'aho 'oe hongē.

¹ Pea fanongo 'ae kau 'aposetolo mo e kāinga na'e 'i Siutea, kuo ma'u 'e he kakai Senitaile foki 'ae folofola 'ae 'Otua. ² Pea kuo hoko 'a Pita ki Selūsalema, pea kikihi mo ia 'akinautolu na'e 'i he kamu, ³ "o nau pehē, na'a ke 'alu ki he kau tangata ta'ekamu, 'o keinanga mo kinautolu." ⁴ Pea fakahā 'e Pita mei hono tupu'anga, 'o fakamatala hokohoko kiate kinautolu, 'o pehē, ⁵ "Na'aku 'i he kolo ko Sopa, 'o fai 'eku lotu; pea 'i he 'āvea hoku lotu ne u mamata 'i he me'a na'e hā mai, Ko e me'a 'o hangē ha fu'u tupenu, na'e tukutuku hifo mei he langi, kuo fakakave'i hono kapa 'e fā; pea a'u hifo ia kiate au: ⁶ Pea kuo u fakamama'u hoku mata ki ai, 'o tokanga, peau mamata ki he manu ve'e fā 'oe fonua, mo e manu feka'i, mo e manu totolo, mo e manupuna 'oe 'atā. ⁷ Pea ne u fanongo ki he le'o, 'oku pehē mai kiate au, 'Tu'u, Pita; 'o tāmāte 'i 'o kai.' ⁸ Pea ne u pehē, "Eiki, 'e 'ikai 'aupito: he 'oku te'eki ai ke kai 'e hoku ngutu ha me'a 'oku 'ikai ngofua pe ta'ema'a.' ⁹ Ka na'e pehē mai 'e he le'o mei he langi kiate au ko hono tu'o ua, 'Ko ia kuo fakama'a 'e he 'Otua, 'oua na'a ke pehē 'oku 'ikai ngofua.' ¹⁰ Pea na'e fai 'ae me'a ni 'o tu'o tolu: pea toe fusi hake kotoa pē ki he langi. ¹¹ Pea vakai, kuo ha'u fakafokifā 'ae kau tangata 'e toko tolu ki he fale 'oku ou 'i ai, kuo fekau mai kiate au mei Sesalia. ¹² Pea

na'e fekau 'e he Laumālie ke u 'alu mo kinautolu, pea 'oua na'aku manavahē. Pea na'a mau ō mo au 'ae kāinga 'e toko ono ni, pea mau hū ki he fale 'oe tangata: ¹³Pea ne fakahā 'e ia kiate kinautolu kuo ne mamata ia ki ha 'āngelo 'i hono fale, na'e tu'u, 'o pehē kiate ia, Ke ke fekau ki Sopa ha kau tangata ke 'omi 'a Saimone, ko hono hingoa 'e taha ko Pita; ¹⁴Pea 'e fakahā 'e ia kiate koe 'ae ngaahi lea 'e mo'ui ai koe mo ho fale kotoa pē. ¹⁵Pea 'i he'eku kamata lea, na'e tō hifo kiate kinautolu 'ae Laumālie Mā'oni'oni, 'o hangē kiate kitautolu 'i he kamata'anga. ¹⁶Pea tuki manatu ki he folofola 'ae 'Eiki, 'i he'ene pehē, 'Ko e mo'oni na'e papitaiso 'e Sione 'aki 'ae vai; kae papitaiso 'aki 'akimoutolu 'ae Laumālie Mā'oni'oni.' ¹⁷Pea koe'uhi kuo foaki 'e he 'Otua kiate kinautolu 'ae foaki, 'o hangē ko kitautolu, na'e tui ki he 'Eiki ko Sisu Kalaisi; pea ko hai au, ke u fa'a ta'ofia 'ae 'Otua?' ¹⁸Pea kuo nau fanongo ki he ngaahi me'a ni, na'a nau fakalongo pe, 'o fakamālō ki he 'Otua, 'onau pehē, "Ta kuo tuku foki 'e he 'Otua ki he ngaahi Senitaile 'ae fakatomala ki he mo'ui."

¹⁹ ¶ Pea ko kinautolu na'e fakamovetevete 'i he fakatanga na'e tupu ia Setiveni, na'a nau fononga atu 'o a'u ki Finesi, mo Saipalo, mo 'Aniteoke, 'o malanga'aki 'ae folofola ka ki he kakai Siu pe. ²⁰Pea ko honau ni'ihiki ko e kau tangata mei Saipalo mo Sailine, pea 'i he'enau hoko ki 'Aniteoke, na'a nau lea ki he kau 'Elinisitō, 'o malanga'aki 'ae 'Eiki ko Sisu. ²¹Pea na'e 'iate kinautolu 'ae nima 'oe 'Eiki: pea na'e tui 'ae tokolahi, mo tafoki ki he 'Eiki.

²² ¶ Pea kuo ongo mai 'ae me'a ni ki he siasi 'i Selūsalema: pea na'a nau fekau atu 'a Pānepasa, ke 'alu ia 'o a'u ki 'Aniteoke. ²³Pea kuo hoko atu ia, 'o mamata ki he 'alo'ofa 'ae 'Otua, na'e fiefia ia, mo ne ako kiate kinautolu kotoa pē, ke nau pikitai ki he 'Eiki 'i he loto ma'u. ²⁴He ko e tangata lelei ia, pea fonu 'i he Laumālie Mā'oni'oni mo e tui: pea na'e ului ki he 'Eiki 'ae kakai tokolahi. ²⁵Pea tuki 'alu 'a Pānepasa ki Tasusi, 'o kumi kia Saula: ²⁶Pea kuo ne 'ilo ia, na'a ne 'omi ia ki 'Aniteoke. Pea na'a na fa'a fakataha mo e siasi 'i he ta'u kotoa, 'o ako ki he kakai tokolahi. Pea na'e tomu'a ui 'i 'Aniteoke 'ae kau ākongā ko e Kalisitiane.

²⁷ ¶ Pea 'i he ngaahi 'aho ko ia, na'e ha'u 'ae kau palōfita, mei Selūsalema, ki 'Aniteoke. ²⁸Pea na'e tu'u hake honau tokotaha ko 'Akapusi hono hingoa, 'o ne kikite 'i he Laumālie, 'e tō ha hongē lahi ki māmani kotoa pē: 'aia na'e fakamo'oni 'i he ngaahi 'aho 'o Kalotiusi Sisa. ²⁹Pea loto 'ae kau ākongā ke taki taha foaki, 'o fakatatau mo 'ene ma'ume'a, ke 'atu ko e tokoni ki he kāinga 'oku nofo 'i Siutea: ³⁰Pea na'a nau fai ia, pea 'ave ia ki he mātu'a 'i he nima 'o Pānepasa mo Saula.

12

1 'Oku fakatanga 'e he tu'i ko Helota 'ae kau Kalisitiane, 'oku ne tāmāte'i 'a Semisi, pea tuku 'a Pita ki he fale fakapōpula; kae fakamo'ui 'e ha 'āngelo 'i he ngaahi lotu 'oe siasi. 22 'I he laukau 'a Helota 'oku ne mā'u mā'ana 'ae faka'apa'apa kuo taau pe mo e 'Otua, 'oku taa'i ia 'e ha 'āngelo, pea mate kovi 'aupito. 24 Hili 'ene mate, 'oku tupulaki 'ae ngāue 'ae 'Otua.

1 'I he kuonga ko ia, na'e mafao ai 'ae nima 'o Helota ko e tu'i, ke fakamamahi'i 'ae ni'ihī 'i he siasi. 2 Pea ne tāmāte'i 'a Semisi ko e tokoua 'o Sione 'aki 'ae heletā. 3 Pea 'i he'ene mamata 'oku fiefia ai 'ae kakai Siu, na'e fai 'e ia ke ne puke foki 'a Pita. (Pea na'e fe'unga ia mo e ngaahi 'aho 'oe mā ta'eme'afakatupu.) 4 Pea kuo ne puke ia, pea ne fakahū ki he fale fakapōpula, 'o tuku ki he vāhenga tau 'e fā, na'e taki toko fā, ke nau le'ohi ia; 'o ne tokanga ke 'omi ia kitua'ā, ki he kakai 'oka hili 'a e kātōanga 'oe Lakaatu. 5 Ko ia na'e mo'ua pe 'a Pita 'i he fale fakapōpula: ka na'e hūfia fakamātoato ia 'e he siasi ki he 'Otua. 6 Pea 'i he tokanga 'a Helota ke 'omi ia kitua'ā, na'e mohe 'a Pita 'i he pō ko ia 'i he vaha'a 'oe ongo tangata tau, na'e ha'i 'aki 'ae ukamea fihifihī 'e ua: pea 'i he matapā 'ae kau le'o, 'o le'ohi 'ae fale fakapōpula. 7 Pea vakai, kuo 'iate ia ha 'āngelo 'ae 'Eiki, pea malama 'i he fale fakapōpula 'ae maama: pea ne taa'i 'a Pita 'i he vakavaka, mo ne fokotu'u ia, 'o pehē, "Tu'u ke vave." Pea na'e homo 'ae ukamea fihifihī 'i hono nima. 8 Pea pehē 'e he 'āngelo kiate ia, "Nono'o ho kofu, pea fakama'u mo ho topuva'e." Pea ne fai ia. Pea ne pehē kiate ia, "'Ai ho kofu, pea ke muimui kiate au. 9 Pea na'a ne 'alu kitua'ā, 'o muimui 'iate ia; pea na'e 'ikai te ne 'ilo pe ko e mo'oni 'aia kuo fai 'e he 'āngelo; ka na'e mahalo 'e ia ko e me'a hā mai 'oku ne mamata ai. 10 Pea kuo na tuku ki mui 'ae 'uluaki kau le'o mo hono ua, pea na hoko ki he matapā ukamea, 'oku 'alu atu ai ki he kolo; pea mato'o ia, 'iate ia pe, kiate kinaua: pea na'a na ō kitua'ā, 'o na fononga 'i he hala 'e taha; pea fakafokifā pe kuo mole 'iate ia 'ae 'āngelo. 11 Pea kuo matala 'ae lotu 'o Pita, pea pehē 'e ia, "'Oku ou toki 'ilo pau ni, kuo fekau mai 'e he 'Eiki 'ene 'āngelo, pea kuo ne fakamo'ui au mei he nima 'o Helota, mo e 'amanaki kotoa pē 'ae kakai Siu." 12 Pea 'i he'ene kei fifili ki ai, mo 'ene hoko ki he fale 'o Mele ko e fa'e 'a Sione, 'oku hingoa ko Ma'ake; na'e kātōa ai 'ae tokolahi 'o lotu. 13 Pea 'i he tukituki 'a Pita ki he matapā 'i tua'ā, na'e ha'u 'ae ta'ahine 'oku hingoa ko Lota, 'o fakafanongo. 14 Pea 'i he'ene 'ilo 'ae le'o 'o Pita, na'e 'ikai te ne to'o 'ae matapā, ko e me'a 'i he fiefia, ka ka lele ia 'o tala 'oku tu'u 'a Pita 'i he matapā. 15 Pea nau pehē kiate ia, "'Oku ke vale." Ka na'e fakapapau ia, Ko e mo'oni ko ia pē. Pea nau toki pehē, Ko 'ene 'āngelo. 16 Ka na'e kei tukituki pē 'a Pita: pea 'i he'enu to'o 'o mamata kiate ia, na'a nau ofo. 17 Ka

na'e ta'ofi 'aki 'e ia hono nima ke nau fakalongo pē, pea ne fakamatala kiate kinautolu 'a hono 'omi ia 'e he 'Eiki mei he fale fakapōpula. Pea ne pehē, "Alu 'o fakahā 'ae ngaahi me'a ni kia Semisi, mo e kāinga." Pea 'alu ia mei ai, 'o 'alu ki ha potu kehe. ¹⁸ Pea kuo 'aho hake, na'e maveuveu lahi 'ae kau tau, pe kofa ā 'a Pita. ¹⁹ Pea 'i he kumi ia 'e Helota, mo 'ikai si'i 'ilo ia, na'a ne fakamaau'i 'ae kau le'o, pea fekau 'e ia ke tāmata'i 'akinautolu. Pea na'e 'alu hifo ia mei Siutea 'o nofo ki Sesalia.

²⁰ ¶ Pea na'e 'ita lahi 'a Helota kiate kinautolu 'i Taia mo Saitone: ka na'a nau ha'u loto taha kiate ia, pea kuo nau kāinga 'aki 'a Palasito, ko e tauhi 'oe potu mohe 'oe tu'i, 'o kole ke nau fakalelei; koe'uhi na'e ma'u 'e honau fonua 'ae me'akai mei he fonua 'oe tu'i. ²¹ Pea ko e 'aho na'e kotofa, na'e kofu fakatu'i ai 'a Helota, pea nofo 'i hono nofo'a fakatu'i, pea fai 'ene lea kiate kinautolu. ²² Pea mavava 'ae kakai 'o pehē, "Ko e le'o ia 'oe 'otua, ka 'oku 'ikai 'oe tangata." ²³ Pea taa'i leva ia 'e ha 'āngelo 'ae 'Eiki, koe'uhi na'e 'ikai te ne tuku 'ae faka'apa'apa ki he 'Otua: pea na'e kai ia 'e he 'uanga, pea mate ia.

²⁴ ¶ Ka na'e tupu pea mafola atu 'o lahi 'ae folofola 'oe 'Otua. ²⁵ Pea liu mai mei Selūsalema 'a Pānepasa mo Saula, kuo na fai 'ena fekau, pea na'a na ō mo Sione, 'oku hingoa ko Ma'ake.

13

1 'Oku fili kia Paula mo Pānepasa ke na ō ki he ngaahi Senitaile. 8 Kia Sesio Paula, mo 'Elima ko e fie mana. 14 'Oku malanga 'a Paula 'i 'Aniteoke, ko e Kalaisi mo'oni 'a Sisu. 42 'Oku tui 'ae kakai Senitaile: 45 Kae lea pau'u mo lea kovi 'ae kakai Siu: 46 Pea nau 'alu ai leva ki he ngaahi Senitaile. 48 Ko kinautolu na'e loto ki he mo'ui ta'engata na'a nau tui.

¹ Pea na'e 'i he siasi 'i 'Aniteoke 'ae ni'ihiki ko e kau palōfita mo e akonaki; ko Pānepasa, mo Simione 'oku ui ko Nika, mo Lusio mei Sailine, mo Maneno, 'aia na'a na nonofo mo Helota ko e tu'i, pea mo Saula. ² Pea lolotonga 'enau ngāue ki he 'Eiki, mo 'aukai, na'e pehē 'e he Laumālie Mā'oni'oni, "Vavahe mai ma'aku 'a Pānepasa mo Saula ki he ngāue kuo u fili 'akinaua ki ai." ³ Pea kuo nau 'aukai mo lotu, pea nau hili honau nima kiate kinaua, 'o tuku ke na ō.

⁴ ¶ Pea kuo fekau 'akinaua 'e he Laumālie Mā'oni'oni, na'a na ō ki Selusia; pea folau mei ai ki Saipalo. ⁵ Pea 'i he'ena 'i Salamisi, na'a na malanga'aki 'ae folofola 'ae 'Otua 'i he ngaahi falelotu 'oe kakai Siu: pea na'e 'iate kinaua foki 'a Sione ko hona tauhi. ⁶ Pea kuo 'osi 'ae motu 'i he'enau 'alu, pea nau a'u ki Pafosi, 'onau 'ilo ai 'ae fie mana 'e tokotaha, ko e palōfita loi, ko e Siu, na'e hingoa ko Pāsisu: ⁷ Na'e nonofo ia mo e pule 'oe fonua, ko Sesio-Paula, ko e tangata poto; pea na'e ui mai 'e ia kia Pānepasa mo Saula, ko 'ene fie fanongo

ki he folofola 'ae 'Otua. ⁸ Ka na'e fakatanga 'akinaua 'e he fie mana ko 'Elima, (he ko hono 'uhinga ia 'o hono hingoa,) 'o ne 'ahi'ahi ke ta'ofi 'ae pule ke 'oua na'a tui ia. ⁹ Pea na'e fonu 'a Saula, ('a ia foki ko Paula,) 'i he Laumālie Mā'oni'oni, pea ne sio fakamama'u kiate ia, ¹⁰ Mo ne pehē, "A koe, 'oku ke fonu 'i he kākā kotoa pē mo e pau'u kotoa pē, ko e foha 'oe tēvolo, ko e fili 'oe mā'oni'oni kotoa pē, 'e 'ikai te ke tuku ho'o fakakovi'i 'ae ngaahi hala totonu 'oe 'Eiki? ¹¹ Pea ko eni, vakai, kuo 'iate koe 'ae nima 'oe 'Eiki, pea te ke kui, pea 'e 'ikai te ke mamata ki he la'ā 'o fuoloa." Pea tō leva kiate ia 'ae nenefu mo e fakapo'uli; pea ne tautaufā 'o kumi ha taha ke ne tataki ia 'i hono nima. ¹² Pea kuo mamata 'e he pule ki he me'a kuo fai, pea tui ia, he kuo ofo 'i he akonaki 'ae 'Eiki. ¹³ Pea kuo 'alu 'a Paula mo hono kau fononga 'i Pafosi, na'a nau a'u ki Peaka 'i Pamifilia: pea li'aki 'akinaua 'e Sione, kae foki ia ki Selūsalema.

¹⁴ ¶ Pea kuo na ō 'i Peaka, pea na a'u ki 'Aniteoke 'i Pisitia, pea hū ki he falelotu 'i he 'aho Sāpate, 'o nofo hifo. ¹⁵ Pea hili 'ae lau 'oe fono mo e kau palōfita, na'e fakahā 'e he kau pule 'oe falelotu kiate kinua, 'o pehē, "Ongo tangata ko e kāinga, kapau 'oku 'iate kimoua ha akonaki ma'ae kakai, ke mo lea." ¹⁶ Pea tu'u hake 'a Paula, 'o kamo 'aki hono nima, mo ne pehē, "Ae kakai 'Isileli, mo kimoutolu 'oku manavahē ki he 'Otua, tokanga mai. ¹⁷ Ko e 'Otua 'oe kakai 'Isileli ni, na'a ne fili 'etau ngaahi tamai, pea ne hakeaki'i 'ae kakai 'i he nofo 'āunofa 'i he fonua ko 'Isipite, pea ne 'omi 'akinautolu mei ai 'aki 'ae nima kuo mafao. ¹⁸ Pea na'a ne kātaki 'enau anga 'i he toafa 'i he ta'u 'e fāngofulu nai. ¹⁹ Pea 'i he faka'auha 'e ia 'ae pule'anga 'e fitu 'i he fonua ko Kēnani, na'a ne tufaki honau fonua kiate kinautolu 'i he talotalo. ²⁰ Pea hili ia, na'e foaki 'ae kau fakamaau 'i he ta'u 'e fāngeau mo e nimangofulu nai, 'o a'u kia Samuela ko e palōfita. ²¹ "Pea hili ia, na'a nau holi ki ha tu'i pea na'e tuku 'e he 'Otua kiate kinautolu, 'i he ta'u 'e fāngofulu, 'a Saula ko e foha 'o Kisi, ko e tangata 'i he fa'ahinga 'o Penisimani. ²² Pea kuo ne liua ia, pea ne fokotu'u 'a Tevita ko honau tu'i; 'aia na'a ne fakamo'oni ai, 'o pehē, 'Kuo u 'ilo 'a Tevita ko e foha 'o Sese, ko e tangata tatau mo hoku loto, pea 'e fai 'e ia 'a hoku loto kotoa pē.' ²³ Pea kuo fokotu'u ki 'Isileli 'e he 'Otua 'i he hako 'oe tangata ni 'ae Fakamo'ui ko Sisu, 'o hangē ko e tala'ofa: ²⁴ Ka na'e fuofua malanga'aki 'e Sione 'ae papitaiso 'oe fakatomala, ki he kakai kotoa pē 'o 'Isileli, 'i he te'eki ai ha'u ia. ²⁵ Pea 'i he faka'osi 'e Sione 'ene lakanga, na'a ne pehē, "Oku mou pehē ko hai au? 'Oku 'ikai ko ia au. Kae vakai, 'oku muimui mai 'ae tokotaha 'iate au, 'aia 'oku 'ikai taau mo au ke u vete 'ae topuva'e mei hono va'e.' ²⁶ "Ae kau tangata ko e kāinga, ko e

fānau 'ae hako 'o 'Epalahame, mo ia fulipē 'iate kimoutolu 'oku manavahē ki he 'Otua, kuo fekau mai kiate kimoutolu 'ae tala 'oe fakamo'ui ni. ²⁷ He ko kinautolu 'oku nofo 'i Selūsalema, mo honau kau pule, ko e me'a 'i he 'enau ta'e'ilo ia, mo e le'o 'oe kau palōfita 'oku lau 'i he 'aho Sāpate kotoa pē, kuo nau fakamo'oni ia 'i he fakamaau'i ke mate. ²⁸ Pea neongo 'ae 'ikai pe te nau 'ilo ha me'a ke mate ai ia, ka na'a nau kole kia Pailato 'a hono tāmata'i. ²⁹ Pea hili 'enau fakamo'oni 'aia kotoa pē kuo tohi kiate ia, na'a nau vete hifo ia mei he 'akau, 'o tuku ki he fonualoto. ³⁰ Ka na'e fokotu'u ia 'e he 'Otua mei he mate: ³¹ Pea na'e mamata kiate ia 'i he ngaahi 'aho lahi 'akinautolu na'e omi mo ia mei Kāleli ki Selūsalema, 'aia ko 'ene kau fakamo'oni ki he kakai. ³² Pea 'oku ma fakahā kiate kimoutolu 'ae ongoongolelei, koe'uhi 'i he tala'ofa na'e tuku ki he ngaahi tamai, ³³ Ko ia kuo fakamo'oni 'e he 'Otua kiate kinautolu ko 'enau fānau, 'i he 'ene toe fokotu'u 'a Sisu; 'o hangē ko ia kuo tohi 'i hono ua 'oe Saame, 'Ko hoku 'Alo koe, kuo u fakatupu koe he 'aho ni. ³⁴ Pea koe'uhi ko 'ene fokotu'u ia mei he pekia, ke 'oua na'a toe foki ki he 'au'auha, na'a ne lea pehē, 'Te u tuku kiate kimoutolu 'ae ngaahi me'a'ofa mo'oni 'a Tevita.' ³⁵ Ko ia 'oku pehē ai foki 'e ia 'i he *Saame* 'e taha, "E 'ikai te ke tuku 'a ho'o tokotaha mā'oni'oni ke 'ilo 'ae 'au'auha.' ³⁶ He kuo hili 'ae fai 'e Tevita 'i hono kuonga ki he finangalo 'oe 'Otua, ne mohe ia, pea tanu ia mo 'ene ngaahi tamai, pea 'ilo 'e ia 'ae 'au'auha: ³⁷ Ka ko ia na'e toe fokotu'u 'e he 'Otua, na'e 'ikai 'ilo 'e ia 'ae 'au'auha.

³⁸ ¶ Ko ia ke 'ilo 'ekimoutolu, 'ae kau tangata ko e kāinga, 'oku malanga'aki kiate kimoutolu 'i he tangata ni 'ae fakamolemole 'oe angahala: ³⁹ Pea ko e me'a 'iate ia, ko kinautolu kotoa pē 'oku tui, 'oku fakatonuhia'i mei he me'a kotoa pē, 'aia na'e 'ikai fa'a fakatonuhia mei ai 'e he fono 'a Mōsese. ⁴⁰ Ko ia vakai telia na'a hoko kiate kimoutolu 'aia 'oku fakahā 'i he kau palōfita; ⁴¹ 'Vakai, 'akimoutolu 'ae kau luma, pea ofo, mo mala'ia: he 'oku ou fai ha ngāue 'i homou ngaahi 'aho, ha ngāue 'e 'ikai 'aupito te mou tui ki ai, neongo hono fakahā 'e ha tangata kiate kimoutolu."

⁴² ¶ Pea 'i he 'alu 'ae kakai Siu 'i he falelotu, na'e kole 'ae Senitaile ke malanga'aki kiate kinautolu 'ae ngaahi lea ni 'i he Sāpate 'e ha'u. ⁴³ Pea kuo tutuku 'ae kakai, na'e muimui 'ia Paula mo Pānepasa 'ae Siu mo e kakai ului fa'a lotu tokolahi: pea na'a na lea kiate kinautolu, 'o akonaki'i ke nau tu'uma'u 'i he 'ofa 'ae 'Otua. ⁴⁴ Pea hoko ki he 'aho Sāpate 'e taha, na'e meimei fakataha 'ae kolo kotoa pē, ke fanongo ki he folofola 'ae 'Otua. ⁴⁵ Ka 'i he mamata 'ae kakai Siu ki he fu'u tokolahi, na'a nau feinga 'aupito, mo nau lea kehe ki he ngaahi me'a na'e lea'aki 'e Paula, 'o fakakikihi mo lea kovi lahi. ⁴⁶ Pea na'e toki mālohi ai 'ae loto 'o Paula mo Pānepasa, 'o na pehē,

“Na'e totonu ke tomu'a lea'aki 'ae folofola 'ae 'Otua kiate kimoutolu: ka 'i ho'omou teke'i atu ia 'iate kimoutolu, pea fakahā 'oku 'ikai te mou 'aonga ki he mo'ui ta'engata, vakai, te ma ō ki he kakai Senitaile. ⁴⁷ He kuo pehē 'ae fekau 'ae 'Eiki kiate kimaoutolu, Kuo u fokotu'u koe koe maama ki he ngaahi Senitaile, pea koe'uhi ko e mo'ui'anga ki he ngaahi ngata'anga 'o māmani.” ⁴⁸ Pea 'i he fanongo eni 'e he kakai Senitaile, na'a nau fiefia, mo fakamālō'ia 'ae folofola 'ae 'Otua: pea na'e tui 'akinautolu kotoa pē na'e loto ki he mo'ui ta'engata. ⁴⁹ Pea na'e malanga'aki 'ae folofola 'ae 'Eiki 'i he fonua kotoa pē ko ia. ⁵⁰ Ka na'e fakatupu 'e he kakai Siu 'ae loto 'oe kau fefine'eiki kuo lotu, mo e kau matāpule tangata 'oe kolo, 'onau fakalanga 'ae fakatanga kia Paula mo Pānepasa, pea na'e kapusi 'akinaua 'i honau fonua. ⁵¹ Ka na'a na tūtūu'i 'ae efu mei hona va'e kiate kinautolu, pea na ō ki 'Ikoniume. ⁵² Pea na'e fakapito 'aki 'ae kau ākongā 'ae fiefia, mo e Laumālie Mā'oni'oni.

14

1 'Oku fakatanga 'i 'a Paula mo Pānepasa mei 'Ikoniume. 8 'Oku fakamo'ui 'e Paula 'ae pipiki 'i Lisita. 19 'Oku tolongaki 'aki 'ae maka 'a Paula. 21 'Oku na ō 'i he ngaahi siasi, 'o fakamālohi ki he kau ākongā 'i he tui mo e fa'a kātaki. 26 'Oku na liliu ki 'Aniteoke, 'o fakamatala 'aia kuo fai 'e he 'Otua 'iate kinaua.

¹ Pea na'e pehē 'i 'Ikoniume, na'a na ō fakataha ki he falelotu 'oe kakai Siu, pea ko e me'a 'i he'ena lea, na'e tui 'ae fu'u tokolahi 'i he Siu mo e Senitaile. ² Ka ko e kau Siu ta'etui, na'a nau ue'i kovi 'ae kakai Senitaile, 'o fakakovi 'i honau loto ki he kāinga. ³ Ka na'e nofo fuoloa ai 'akinaua, 'o na lea mālohi 'i he 'Eiki, pea na'e fakamo'oni 'e ia ki he folofola 'o 'ene 'alo'ofa, 'o ne tuku ke fai 'e hona nima 'ae ngaahi mana mo e me'a fakafofo. ⁴ Ka na'e vaeua 'ae kakai 'oe kolo: na'e kau 'ae ni'ihi ki he kakai Siu, ka ko e ni'ihi ki he ongo 'aposetolo. ⁵ Pea fai ke fe'ohofi 'ae Senitaile, mo e Siu mo honau ngaahi pule, ke ngaohikovi'i mo tolongaki 'aki 'ae maka 'akinaua. ⁶ Pea na'a na 'ilo ki ai, pea na hola ki Lisita mo Teape, ko e ongo kolo 'o Likonia, pea ki he ngaahi potu na'e vāofi: ⁷ Pea na'a na malanga'aki ai 'ae ongoongolelei. ⁸ Pea na'e nofo 'i Lisita 'ae tangata 'e taha, na'e ve'e mate, ko e pipiki ia mei he manāva 'o 'ene fa'ē, kuo te'eki 'aupito ke 'eve'eva: ⁹ Pea na'e fanongo ia ki he lea 'a Paula: 'aia na'e sio fakamama'u kiate ia, pea ne 'ilo kuo ma'u 'e ia 'ae tui ke mo'ui ai, ¹⁰ Pea ne lea'aki 'ae le'o lahi, “Tu'u totonu hake 'i ho va'e.” Pea na'e hopohopo ia, 'o 'eve'eva. ¹¹ Pea 'i he mamata 'ae kakai ki he me'a kuo fai 'e Paula, na'a nau kalanga, 'i he lea fakaLikonia, 'o pehē, “Kuo maliu hifo 'ae ngaahi 'otua kiate kitautolu 'i he anga 'oe

tangata.”¹² Pea na'a nau ui 'a Pānepasa, ko Supita; kae ui 'a Paula, ko Mekulio, koe'uhi ko ia ia na'e fa'a malanga.¹³ Pea ko e taula'eiki 'o Supita, 'aia na'e 'i honau ve'e kolo, ne 'omi 'e ia ki he matapā 'ae fanga pulu, mo e tuinga kakala, pea nau tokanga mo e kakai ke feilaulau.¹⁴ Ka 'i he fanongo ki ai 'ae ongo 'aposetolo, ko Pānepasa mo Paula, na'a na haehae hona kofu, pea na felele'i ki he kakai, mo na kalanga,¹⁵ 'o pehē, “Ae kau tangata, ko e hā 'oku mou fai ai 'ae ngaahi me'a ni? Ko e ongo tangata pe 'akimaua 'o hangē ko kimoutolu, pea 'oku ma malanga kiate kimoutolu ke mou tafoki mei he ngaahi va'inga ni ki he 'Otua mo'ui, 'aia na'a ne ngaahi 'ae langi, mo māmani, mo e tahi, mo e me'a kotoa pē 'oku 'i ai: ¹⁶ 'Aia na'a ne tuku ke 'eve'eva 'ae ngaahi pule'anga kotoa pē 'i honau ngaahi hala, 'i he ngaahi kuonga kuo hili ange.¹⁷ Ka na'e 'ikai ke ne tuku ia ta'eha'anefakamo'oni, he na'e fai lelei mai 'e ia, 'o tuku kiate kitautolu 'ae 'uha mei he langi, mo e ngaahi ta'u mahu, 'o ne fakapito 'aki 'akitautolu 'ae me'akai mo e fiefia.”¹⁸ Pea na'e 'ikai te na meimei fa'a ta'ofi 'ae kakai, 'aki 'ae lea ni, ke 'oua te nau feilaulau kiate kinaua.

¹⁹ ¶ Pea na'e ha'u ki ai 'ae tu'unga Siu mei 'Aniteoke mo 'Ikoniume, 'onau fakalotokovi 'i 'ae kakai, pea hili 'enau tolongaki 'a Paula 'aki 'ae maka, na'e toho ia ki he tu'a kolo, 'onau mahalo kuo mate ia.²⁰ Kae lolotonga 'ae tu'u takatakai 'ae kau ākongā 'iate ia, na'e tu'u hake ia, 'o 'alu ki he kolo: pea ko e 'aho na'a na feholoji, na'a na ō ai mo Pānepasa ki Teape.²¹ Pea kuo na malanga'aki 'ae ongoongolelei 'i he kolo ko ia, mo na fakalotu 'i 'ae tokolahi, pea na liu mai ki Lisita, mo 'Ikoniume, mo 'Aniteoke,²² 'O na tokoni 'i 'ae loto 'oe kau ākongā, pea akonaki ke nau tu'uma'u 'i he tui, “Koe'uhi kuo tonu ke tau hū ki he pule'anga 'oe 'Otua 'i he mamahi lahi.”²³ Pea kuo na fakanofu 'ae kau mātu'a 'i he siasi kotoa pē 'o fai 'ae lotu mo e 'aukai, na'a nau tuku 'akinautolu ki he 'Eiki, 'aia kuo nau tui ki ai.²⁴ Pea kuo 'osi 'a Pisitia, 'i he'ena 'alu, pea na hoko ki Pamifilia.²⁵ Pea hili 'ena malanga'aki 'ae folofola 'i Peaka, pea na ō hifo ki 'Ataleia.²⁶ Pea folau mei ai ki 'Aniteoke, 'aia na'e tomu'a tuku atu 'akinaua mei ai ki he 'alo'ofa 'ae 'Otua, koe'uhi ko e ngāue kuo na faka'osi.²⁷ Pea kuo na hoko ange, 'o fakakātoa 'ae siasi, pea na fakamatala 'aia kotoa pē kuo fai 'e he 'Otua 'iate kinaua, mo 'ene fakaava 'ae matapā 'oe tui ki he ngaahi Senitaile.²⁸ Pea na'a nau nonofu ai mo e kau ākongā 'o fuoloa.

15

1 Ko e fakakikihi na'e tupu koe'uhi ko e kamu, 6 'Oku fakakaukau ki ai 'ae kau 'aposetolo, 22 Pea hā honau loto ki ai 'i he tohi ki he ngaahi siasi. 36 Ko Paula mo Pānepasa 'oku

'ita tokanga he 'a'ahi 'i he ngaahi kāinga, ka 'oku na kikihi, pea māvae.

¹ Pea ko e kau tangata ni'ihī na'e 'alu hifo mei Siutea, 'o ako ki he kāinga, 'o *pehē*, "Kapau 'e 'ikai te mou kamu, 'o fakatatau ki he tu'utu'uni 'a Mōsese, 'e 'ikai te mou fa'a mo'ui." ² Pea kuo fai 'o lahi 'ae fetau 'aki lea mo e fakakikihi 'a Paula mo Pānepasa mo kinautolu, pea pau honau loto ke 'alu hake ki Selūsalema 'a Paula mo Pānepasa, mo honau ni'ihī, ki he kau 'aposetolo mo e mātu'a, koe'uhi ko e me'a ni. ³ Pea kuo moimoi'i 'akinautolu 'e he siasi, pea nau ō 'i Finesi mo Samēlia, 'onau fakahā 'ae liliu 'oe Senitaile; pea na'a nau fakafiefia 'i 'o lahi 'ae kāinga kotoa pē. ⁴ Pea 'i he'enau hoko ki Selūsalema, na'a nau fe'iloaki mo e siasi mo e kau 'aposetolo mo e mātu'a, pea na fakahā kotoa pē 'ae me'a kuo fai 'e he 'Otua 'iate kinaua. ⁵ Ka na'e tu'u hake 'ae ni'ihī 'oku tui 'i he fa'ahinga 'oe Fālesi, 'onau *pehē*, "Oku totonu ke kamu 'akinautolu, mo fekau ke fai ki he fono 'a Mōsese."

⁶ ¶ Pea na'e fakataha 'ae kau 'aposetolo mo e mātu'a, ke nau fakakaukau ki he me'a ni. ⁷ Pea kuo lahi 'enau alea, pea tu'u hake 'a Pita, 'o ne *pehē* kiate kinautolu, "Ae kau tangata ko e kāinga, 'oku mou 'ilo kuo fuoloange 'ae fili 'e he 'Otua 'iate kitautolu, ke fanongo 'i hoku ngutu 'e he ngaahi Senitaile ki he lea 'oe ongoongolelei, pea tui. ⁸ Pea ko e 'Otua 'aia 'oku ne 'ilo'i 'ae loto, na'a ne fakamo'oni 'akinautolu, 'o ne foaki kiate kinautolu 'ae Laumālie Mā'oni'oni, 'o hangē ko kitautolu; ⁹ Pea na'e 'ikai fai kehekehe kiate kitautolu mo kinautolu, 'o ne fakama'a honau loto 'i he tui. ¹⁰ Pea ko enī, ko e hā 'oku mou 'ahi'ahi ai ki he 'Otua, ke 'ai ki he kia 'oe kau ākonga 'ae ha'amo, 'aia na'e 'ikai ke fa'a kātaki'i 'e he'etau mātu'a pē ko kitautolu? ¹¹ Ka 'oku tau *pehē*, ko e me'a 'i he 'alo'ofa pē 'ae 'Eiki ko Sisu Kalaisi, 'e mo'ui 'akitautolu, 'o hangē ko kinautolu."

¹² ¶ Pea na'e toki fakalongo 'ae fakataha kotoa pē, ke fakafanongo ki he fakamatala 'a Pānepasa mo Paula, 'ae ngaahi mana mo e me'a fakafo kuo fai 'e he 'Otua 'iate kinaua ki he ngaahi Senitaile.

¹³ ¶ Pea 'i he tuku 'ena fakamatala, na'e lea 'a Semisi, 'o *pehē*, "Ae kau tangata mo e kāinga, fanongo mai kiate au: ¹⁴ Kuo fakahā 'e Saimone 'ae mu'aki 'a'ahi 'ae 'Otua ki he kakai Senitaile, ke ne ma'u 'iate kinautolu ha kakai koe'uhi ko hono huafa. ¹⁵ Pea 'oku tatau mo ia 'ae lea 'ae kau palōfita; 'o hangē ko ia kuo tohi, ¹⁶ 'Pea hili ia te u liliu mai, 'o toe langa 'ae fale fehikitaki 'o Tevita, 'aia kuo hinga; pea te u toe langa hono potu na'e maumau, pea te u fokotu'u ia: ¹⁷ Koe'uhi ke kumi ki he 'Eiki 'ae kakai 'oku toe, pea mo e Senitaile kotoa pē, 'oku takua ki ai hoku hinga, 'oku *pehē* 'e he 'Eiki, 'aia

'oku ne fai 'ae me'a ni kotoa pē. ¹⁸ 'Oku 'ilo 'e he 'Otua 'ene ngāue kotoa pē talu mei he kamata'anga 'o māmani.' ¹⁹ "Pea ko eni, ko hoku loto, ke 'oua na'a tau fakamamahi'i 'akinautolu kuo fakatafoki ki he 'Otua mei he ngaahi Senitaile: ²⁰ Ka ke tau tohi kiate kinautolu, ke nau fakamama'o mei he fakalielia 'oe ngaahi tamapua, mo e fe'auaki, mo e me'a kuo sisina, mo e toto. ²¹ He 'oku ai 'i he kolo kotoa pē, talu mei mu'a, 'akinautolu 'oku malanga'aki 'a Mōsese, pea nau lau ia 'i he ngaahi falelotu 'i he 'aho Sāpate kotoa pē." ²² Pea na'e lelei ki he kau 'apostolo mo e mātu'a, pea mo e siasi kotoa pē, ke fili meiate kinautolu mo fekau atu ha ongo tangata, ke nau ō mo Paula mo Pānepasa ki 'Aniteoke; ko Siutasi 'oku hingoa ko Pasapa, mo Sailosi, ko e ongo tangata takimu'a 'i he kāinga: ²³ Pea na'a nau fai 'ae tohi ke nau 'ave; 'o pehē, "Ko e kau 'apostolo mo e mātu'a pea mo e kāinga, 'oku mau 'ofa atu ki he kāinga Senitaile 'i 'Aniteoke mo Silia mo Silisia: ²⁴ Ko e me'a 'i he'emau fanongo kuo fakamamahi'i 'akimoutolu 'aki 'ae ngaahi lea, pea fakamaveuveu'i homou loto, 'e ha ni'ihi, na'e 'alu atu 'iate kinautolu, 'i he'enau pehē, Ke mou kamu, mo fai ki he fonō: ka na'e 'ikai te mau fekau kiate kinautolu: ²⁵ Kuo hā lelei kiate kinautolu, 'i he'emau fakataha 'o loto taha, ke fekau atu kiate kimoutolu 'ae ongo tangata kuo fili, mo homau *kāinga* 'ofeina ko Pānepasa mo Paula, ²⁶ Ko e ongo tangata kuo na li'aki 'ena mo'ui koe'uhi ko e huafa 'o hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi. ²⁷ Ko ia kuo mau fekau atu ai 'a Siutasi mo Sailosi, pea 'e fakamatala foki 'ekināua 'ae ngaahi me'a ni. ²⁸ Na'e lelei ki he Laumālie Mā'oni'oni, pea mo kinautolu, ke 'oua na'a ai ha kavenga mamafa kiate kimoutolu, ka ko e ngaahi me'a totonu ni; ²⁹ Ke mou fakamama'o mei he me'akai kuo feilaulau 'aki ki he ngaahi tamapua, pea mei he toto, mo e me'a kuo sisina, pea mo e fe'auaki; 'aia ka mou ka mavahe 'akimoutolu mei ai, te mou lelei. Si'oto'ofa atu kiate kimoutolu." ³⁰ Pea kuo nau māvae, pea nau fononga ki 'Aniteoke: pea kuo nau fakataha ai 'ae kakai, na'a nau tuku 'ae tohi *kiate kinautolu*. ³¹ Pea hili 'enau lau ia, na'a nau fiefia koe'uhi ko e fakafiemālie. ³² Pea na'e ako 'i he ngaahi lea lahi, mo tokoni ki he kāinga, 'e Siutasi mo Sailosi, he ko e ongo palōfita foki 'akinaua. ³³ Pea hili 'enau nofo ai 'o fuoloa si'i, na'e tuku fiemālie atu 'akinautolu mei he kāinga, *ke ō* ki he kau 'apostolo. ³⁴ Ka na'e loto 'a Sailosi ke nofo ai pe ia. ³⁵ Pea na'e nofo 'a Paula mo Pānepasa 'i 'Aniteoke, 'o ako mo malanga'aki 'ae folofola 'ae 'Eiki, pea mo e tokolahi kehe. ³⁶ Pea hili 'ae 'aho ni'ihi, na'e pehē 'e Paula kia Pānepasa, "Ke ta toe ō, 'o 'a'ahi ki hota kāinga 'i he kolo kotoa pē, na'a ta malanga'aki ai 'ae folofola 'ae 'Eiki, pē 'oku nau fēfē." ³⁷ Pea na'e loto 'a Pānepasa ke na 'ave 'a Sione, 'oku hingoa ko Ma'ake. ³⁸ Ka na'e 'ikai lelei

kia Paula ke na 'ave ia, 'aia na'a ne liaki 'akinaua 'i Pamifilia, pea na'e 'ikai 'alu mo kinaua ki he ngāue. ³⁹ Pea 'i he'ena kikihi 'o lahi, na'a na māvae: pea na'e 'ave 'e Pānepasa 'a Ma'ake, 'o na folau ki Saipalo; ⁴⁰ Pea na'e fili 'e Paula 'a Sailosi, pea na ō, kuo hūfia 'e he kāinga 'akinaua ki he 'alo'ofa 'ae 'Otua. ⁴¹ Pea na'e 'alu ia 'i Silia mo Silisia, 'o ne tokoni'i 'ae ngaahi siasi.

16

1 'Oku kamu 'e Paula 'a Timote, 7 Pea ue'i ia 'e he Laumālie ki he ngaahi fonua, 14 'Oku ne fakalotu'i 'a Litea, 16 Pea ne kapusi 'ae laumālie kikite. 19 Ko e me'a ia 'oku kau'imaesa ai mo fakahū ki he fale fakapōpula 'a Paula mo Sailosi. 26 'Oku fakaava 'ae ngaahi matapā 'oe fale fakapōpula. 31 'Oku liliu 'ae le'ohi 'oe fale fakapōpula, 37 Pea hao 'akinaua.

¹ Pea toki a'u atu ia ki Teape mo Lisita: pea vakai, na'e 'i ai 'ae ākonga 'e tokotaha, ko Timote hono hingoa, ko e tama 'ae fefine Siu, na'e tui ka ko 'ene tamai ko e Kiliki: ² Pea na'e fakaongolelei ia 'e he kāinga 'i Lisita mo 'Ikoniume. ³ Pea na'e loto 'a Paula ke na ō mo ia; pea ne 'ave 'o kamu ia, koe'uhi ko e kakai Siu na'e nofo 'i he ngaahi potu ko ia: he na'a nau 'ilo kotoa pē ko 'ene tamai ko e Kiliki. ⁴ Pea 'i he'enau 'alu 'i he ngaahi kolo, na'a nau tuku kiate kinautolu 'ae fono 'aia na'e fokotu'u 'e he kau 'aposestolo mo e mātu'a 'i Selūsalema, ke nau fai. ⁵ Pea na'e 'āsili ai 'ae tu'uma'u 'ae ngaahi siasi 'i he tui, pea na'e fakatokolahi 'akinautolu 'i he 'aho kotoa pē. ⁶ Pea kuo 'osi 'a Filisia mo e fonua ko Kalētia 'i he'enau 'alu, pea na'e ta'ofi 'e he Laumālie Mā'oni'oni ke 'oua na'a nau malanga'aki 'ae folofola 'i 'Esia, ⁷ Hili 'enau a'u ki Misia, na'a nau fai kenau ō ki Pitinia: ka na'e ta'ofi 'akinautolu 'e he Laumālie. ⁸ Pea kuo tukuange 'a Misia, na'a nau 'alu hifo ki Taloasi. ⁹ Pea na'e hā mai ha me'a kia Paula 'i he po'uli; na'e tu'u mai 'ae tangata Masitōnia, 'o kole kiate ia, 'o pehē, "Ha'u ki Masitōnia, 'o tokoni mai kiate kinautolu." ¹⁰ Pea hili 'ene mamata ki he me'a hā mai, na'a mau 'ahi'ahi ke ō leva ki Masitōnia, pea mau mātu'aki 'ilo lotu kuo ui 'e he 'Eiki ke mau malanga'aki 'ae ongoongolelei kiate kinautolu. ¹¹ Pea kuo mau tuku folau mei Taloasi, pea mau lā taha ki Samotesia, pea 'i he 'aho na'a na fehōloi ki Neapoli; ¹² Pea mei ai ki Filipai, 'aia ko e kolo lahi 'i he potu ko ia 'o Masitōnia, pea ko e kolo fakaLoma: pea na'a mau nofo 'i he kolo ko ia 'i he 'aho ni'ihī. ¹³ Pea na'a mau 'alu 'i he 'aho Sāpate ki he tua ā kolo ki he ve'e vaitafe, ko e potu na'e fa'a fai ai 'ae lotu; pea na'a mau nonofo, 'o lea ki he kau fefine na'e fe'alu'aki ai.

¹⁴ ¶ Pea na'e fanongo 'ae tokotaha, ko e fefine na'e fakatau me'a kulokula, 'aia na'e hingoa ko Litea, pea ko e fa'a lotu ia ki he 'Otua, mei he kolo ko Taiataila; pea na'e matala 'e he

'Eiki hono loto, ke ne tokanga ki he ngaahi me'a na'e lea'aki 'e Paula. ¹⁵ Pea kuo papitaiso ia, mo hono fale, pea ne kole, 'o pehē mai, "Kapau 'oku mou pehē mo'oni, 'oku ou tui mo'oni ki he 'Eiki, mou ha'u ki hoku fale, 'o nofo ai." Pea na'a ne fakaafe 'akimautolu.

¹⁶ ¶ Pea pehē, 'i he'ema'u 'alu ange ki he lotu, na'e fakafe-
taulaki mai kiate kimautolu ha ta'ahine kaunanga na'e
'ulusino ai 'ae laumālie kikite, pea na'e lahi 'ae koloa na'e ma'u
'e he'ene kau matāpule 'iate ia, 'i he'ene kikite *loi*; ¹⁷ Ko ia ia
na'e muimui 'ia Paula mo kimautolu, 'o pehē 'ene kalanga,
"Ko e kau tamaio'eiki 'ae kau tangata ni 'ae 'Otua fungani
mā'olunga, pea 'oku nau fakahā mai kiate kitautolu 'ae hala
'oe mo'ui." ¹⁸ Pea 'aho lahi mo 'ene fai pehē pe. Pea kuo
mamahi ai 'a Paula, pea tafoki ia ki mui, 'o ne pehē ki he
laumālie, "Oku ou fekau kiate koe, 'i he huafa 'o Sisu Kalaisi,
ke ke 'alu kitu'a 'iate ia." Pea ne 'alu kitu'a ia 'i he feitu'ula'ā
pē ko ia. ¹⁹ Pea kuo 'ilo 'e he'ene kau matāpule kuo 'osi ai 'enau
ma'ume'a, pea nau puke 'a Paula mo Sailosi, 'o toho ki he potu
fakatau, ki he kau fakama'u, ²⁰ Pea 'omi 'akinaua ki he kau
pule, mo nau pehē, "Ko e Siu 'ae ongo tangata ni, pea 'oku na
veuveuki lahi 'etau kolo, ²¹ 'o na ako 'aki 'ae me'a 'oku 'ikai
ngofua ke tau tui ki ai, pe fai, he ko e kakai Loma 'akitautolu."
²² Pea fe'ohofi 'ae kakai kiate kinaua: pea na'e haehae honau
kofu 'e he kau pulu, mo fekau ke haha 'akinaua. ²³ Pea 'osi
'enau haha 'o lahi 'akinaua, na'a nau tuku 'akinaua ki he fale
fakapōpula, mo nau fekau ki he le'o ke ne le'ohi ma'u 'akinaua:
²⁴ Pea 'i he'ene ma'u 'ae fekau ko ia, na'a ne fakahū 'akinaua
ki he fale fakapōpula 'i loto, pea ne fakama'u hona va'e ki he
'akau.

²⁵ ¶ Pea 'i he tu'upō mālie, na'e lotu mo hiva fakafeta'i ki
he 'Otua 'a Paula mo Sailosi, pea na'e fanongo 'ae kau pōpula
kiate kinaua. ²⁶ Pea fakafokifā na'e ai 'ae mofuike lahi, 'aia
na'e ngaueue ai 'ae tu'unga 'oe fale fakapōpula: pea na'e ava
leva 'ae matapā kotoa pē, pea movete 'ae ha'i 'onautolu taki
taha kotoa pē. ²⁷ Pea 'i he 'ā 'ae le'o 'oe fale fakapōpula mei
he'ene mohe, pea ne mamata kuo ava 'ae matapā 'oe fale
fakapōpula, na'a ne unuhi 'ae heletā ke tāmata'i 'aki ia, he na'a
ne mahalo kuo feholaki 'ae kau pōpula. ²⁸ Ka na'e kalanga 'aki
'e Paula 'ae le'o lahi, 'o pehē, "Oua na'a ke fai ha kovi kiate koe:
he 'oku mau kātoa 'i heni." ²⁹ Pea na'e toki ui 'e ia ke 'omi ha
maama, pea 'oho ia ki loto, pea ha'u tetetete, 'o fakatōmape'e
'i he 'ao 'o Paula mo Sailosi, ³⁰ 'O ne 'omi 'akinaua kitu'a, mo
ne pehē, "Ongo 'eiki, ko e hā te u fai ke u mo'ui ai?" ³¹ Pea na'a
na pehē, "Tui ki he 'Eiki ko Sisu Kalaisi, pea te ke mo'ui, mo
ho fale." ³² Pea ne na lea'aki 'ae folofola 'ae 'Eiki kiate ia, mo
kinautolu kotoa pē 'i hono fale. ³³ Pea na'a ne 'ave 'akinaua,

'o fufulu hona lavea 'i he feitu'upō pe ko ia; pea na'e papitaiso ia, pea mo hono fale kotoa pē. ³⁴ Pea kuo ne 'omi 'akinaua ki hono fale, pea ne tuku 'ae me'akai kiate kinaua, pea fiefia ia, mo ne tui ki he 'Otua, 'aia mo hono fale kotoa pē. ³⁵ Pea pongipongi ai, na'e fekau 'e he kau pule 'ae kau tangata fekau, ke nau pehē, "Tuku ke ō 'ae ongo tangata na." ³⁶ Pea tala atu ia 'e he le'ō 'oe fale fakapōpula kia Paula, "Kuo fekau mai 'e he kau pule ke tukuange 'akimoua pea ko ia ke mo ō, pea 'alu 'i he fiemālie." ³⁷ Ka na'e pehē 'e Paula kiate kinautolu, "Ko e ongo Loma 'akimaua, pea kuo nau haha fakahā mo ta'efakamaau 'akimaua, mo lī ki he fale fakapōpula: pea 'oku nau kapusi fakafufū eni 'akimaua? 'E 'ikai; kae ha'u pē 'akinautolu 'o 'ave 'akimaua kitu'a." ³⁸ Pea na'e tala 'e he kau tangata fekau 'ae lea ni ki he kau pule: pea na'a nau manavahē 'i he'enu fanongo ko e ongo Loma 'akinaua. ³⁹ Pea na'a nau ha'u 'o kole kiate kinaua, mo 'omi 'akinaua kitu'a, pea kole ke na ō 'i he kolo. ⁴⁰ Pea na'a na omi mei he fale fakapōpula, 'o na ō kia Litea: pea hili 'enu fe'iloaki mo e kāinga, mo fakafiemālie 'i 'akinautolu, na'a na fononga atu.

17

1 'Oku malanga 'a Paula 'i Tesalonika, 4 Pea tui ai 'ae ni'ihī, kae fakatanga'i ia 'e he ni'ihī. 10 'Oku 'alu ia ki Pelea, 'o ne malanga ai. 13 'I he fakatanga'i ia 'i Tesalonika, 15 'Oku 'alu ki 'Atenisi, pea kikihi mo malanga'aki 'ae 'Otua mo'oni kiate kinautolu. 34 'Oku liliu ai 'ae tokolahi kia Kalaisi.

¹ Pea kuo nau 'alu 'i 'Amifipoli mo 'Apolonia, pea nau a'u ki Tesalonika, pea na'e 'i ai 'ae falelotu 'oe kakai Siu. ² Pea na'e 'alu 'a Paula kiate kinautolu, 'o hangē ko 'ene fa'a fai, pea ne malanga'aki 'ae ngaahi tohi kiate kinautolu 'i he 'aho Sāpate 'e tolu, ³ "O fakamatala mo fakamo'oni, na'e taau mo Kalaisi ke mamahi, mo toetu'u mei he pekia; pea ko Sisu eni, 'oku ou malanga'aki kiate kimoutolu, ko e Kalaisi ia." ⁴ Pea na'e tui honau ni'ihī, 'onau kau taha mo Paula mo Sailosi; pea mo e tokolahi 'i he Kiliki kuo lotu, pea mo e kau fine'eiki tokolahi.

⁵ ¶ Ka ko e kakai Siu na'e 'ikai tui, na'a nau meheka, pea na'a nau 'ave mo kinautolu 'ae kau siana pau'u, pea tānaki 'ae tokolahi, 'onau veuveuki 'ae kolo, pea fe'ohofi ki he fale 'o Sesonī, 'o kumi ke 'omi 'akinaua kitu'a ki he kakai. ⁶ Pea 'i he 'ikai te nau 'ilo 'akinaua, na'a nau toho 'a Sesonī mo e kāinga ni'ihī ki he kau fakamaau 'oe kolo, mo nau kalanga, Ko kinautolu kuo fulihi 'a māmani, kuo nau ha'u foki ki heni; ⁷ Pea kuo ma'u 'akinautolu 'e Sesonī pea 'oku nau fai kehe kotoa pē mo e ngaahi fono 'a Sisa, mo nau pehē, "Oku ai 'ae tu'i 'e taha, ko Sisu." ⁸ Pea na'a nau fakamanavahē 'i 'ae kakai mo e kau fakamaau 'oe kolo, 'i he'enu fanongo ki he ngaahi me'a ni.

⁹ Pea 'i he'enau ma'u 'ae tuku lea totongi 'a Selsoni mo hono toe 'oe kāinga, na'a nau tukuange 'akinautolu.

¹⁰ ¶ Pea na'e tukuange leva 'e he kāinga 'a Paula mo Sailosi ke na ō po'uli ki Pelea: pea kuo na a'u ki ai, pea na hū ki he falelotu 'oe kakai Siu. ¹¹ Pea na'e loto lelei 'akinautolu ni 'iate kinautolu 'i Tesalonika, he na'a nau ma'u 'ae folofola mo e loto fiefia, 'onau kumi 'i he ngaahi tohi 'i he 'aho kotoa pē, ki hono mo'oni 'oe ngaahi me'a ni. ¹² Ko ia na'e tui ai 'ae tokolahi 'iate kinautolu; pea mo e kau fine'eiki 'i he kakai Kiliki, pea mo e kau tangata tokolahi. ¹³ Pea kuo 'ilo 'e he kakai Siu 'i Tesalonika kuo malanga'aki 'e Paula 'ae folofola 'ae 'Otua 'i Pelea, na'a nau 'alu ki ai, 'o fakamaveuveu'i 'ae kakai. ¹⁴ Pea tukuange leva 'e he kāinga 'a Paula ke hala tahi ia 'o 'alu: ka na'e nofo pe 'i ai 'a Sailosi mo Timote. ¹⁵ Pea ko kinautolu na'e fakahinohino 'a Paula, na'a nau 'omi ia ki 'Atenisi: pea kuo nau ma'u 'ae fekau kia Sailosi mo Timote, ke na ha'u vave kiate ia, na'a nau 'alu.

¹⁶ ¶ Pea na'e kei tatali 'a Paula kiate kinaua 'i 'Atenisi, pea ngaueue hono laumālie 'iate ia, 'i he'ene mamata kuo pito 'ae kolo 'i he tamapua. ¹⁷ Pea na'e kikihi ia 'i he falelotu mo e kakai Siu, pea mo e kakai kuo lotu, pea mo kinautolu na'a nau fetaulaki mo ia 'i he potu fakatau 'i he 'aho kotoa pē. ¹⁸ Pea na'e toki fetaulaki mo ia 'ae kau fiepoto 'oe fa'ahinga 'o 'Epikulio, mo Sitoiko. Pea pehē 'e he ni'ihī, "Ko e hā 'oku lau 'e he palau na?" Pea pehē 'e he ni'ihī, "'Oku matamata fakahā 'otua fo'ou ia:" koe'uhi na'a ne malanga'aki kiate kinautolu 'a Sisu, mo e toetu'u. ¹⁹ Pea na'e 'omi ia, 'o 'ave ki he 'Aleopeiko, mo nau pehē, "'Oku mau fie 'ilo pē ko e hā 'ae akonaki fo'ou ni, 'oku ke lea'aki. ²⁰ He 'oku ke 'omi me'a fo'ou ki homau telinga: ko ia 'oku mau fie 'ilo ai hono 'uhinga 'oe ngaahi me'a ni." ²¹ (He ko e kakai 'Atenisi kotoa pē, mo e 'āunofa 'i ai, na'a nau mātu'aki nofo pe ke lau, mo fakafanongo ki he me'a fo'ou.)

²² ¶ Pea na'e tu'u 'a Paula 'i he lotolotonga 'oe 'Aleopeiko, 'o ne pehē, "'Akimoutolu 'i 'Atenisi, 'oku ou vakai 'oku mou fa'a fai 'o lahi 'ae lotu. ²³ Koe'uhi 'i he'eku 'alu, 'oku ou mamata ki he me'a 'oku mou lotu ki ai, pea ne u 'ilo 'ae 'esifeilaulau, 'oku tu'u ai 'ae tohi ni, 'KI HE 'OTUA 'OKU 'IKAI 'ILOA.' Pea ko ia 'oku mou lotu ta'e'ilo ki ai, ko ia ia 'oku ou fakahā kiate kimoutolu. ²⁴ Ko e 'Otua 'aia na'a ne ngaohi 'a māmani mo e me'a kotoa pē 'oku 'i ai, 'oku 'ikai nofo ia 'i he ngaahi fale kuo ngaohi 'e he nima, he ko e 'Eiki ia 'oe langi mo māmani; ²⁵ Pea 'oku 'ikai tauhi 'aki ia 'ae nima 'oe tangata, 'o hangē 'oku masiva ia 'i ha me'a, he 'oku foaki 'e ia ki he me'a kotoa pē 'ae mo'ui, mo e mānava, mo e me'a kotoa pē; ²⁶ Pea na'e ngaohi 'e ia 'i he toto pe taha 'ae ngaahi kakai kotoa pē ke nofo 'i he funga 'o māmani kotoa pē, pea kuo tomu'a tukupau 'ae ngaahi

kuonga, mo e ngata'anga 'o honau nofo'anga; ²⁷ Ke nau kumi ki he 'Eiki, 'o tautaufā ki ai, hei'ilo pe te nau ma'u ia, ka 'oku 'ikai mama'o ia mo kitautolu taki taha kotoa pē. ²⁸ He 'oku tau mo'ui, mo ngaueue, mo nofo pē, 'iate ia;' 'o hangē ko e lea 'ae ni'ihi 'i ho'omou kau tohi hiva, 'He ko hono hako foki 'akitautolu.' ²⁹ Pea kapau ko e hako 'oe 'Otua 'akitautolu, 'oku 'ikai lelei 'etau mahalo 'oku tatau 'ae 'Otua mo e koula, pe ko e siliva, pe ko e maka, kuo tongitongi 'aki 'ae poto mo e filio'i 'oe tangata. ³⁰ Pea na'e 'ikai fie 'afio'i 'e he 'Otua 'ae ngaahi kuonga 'oe vale ni, ka 'oku ne fekau eni ki he kakai kotoa pē, 'i he potu kotoa pē, ke nau fakatomala: ³¹ Koe'uhi kuo ne kotofa 'ae 'aho, te ne fakamaau mā'oni'oni ai 'a māmani, 'i he tangata kuo ne fakanofu; pea kuo ne fakapapau ia ki he kakai kotoa pē, 'I he'ene fokotu'u ia mei he pekia."

³² ¶ Pea 'i he'enau fanongo ki he toetu'u 'ae pekia, na'e manuki 'ae ni'ihi: kae pehē 'e he ni'ihi, "Te mau toe fanongo 'iate koe ki he me'a ni." ³³ Pea 'alu ai 'a Paula 'iate kinautolu. ³⁴ Ka na'e pikitai 'ae kau tangata ni'ihi kiate ia, pea nau tui: pea na'e 'i ai 'a Taionisio 'oe 'Aleopeiko, pea ko e fefine na'e hingoa ko Temalisi, pea mo e ni'ihi foki mo kinautolu.

18

1 'Oku ngāue fakamaama 'a Paula, mo malanga ki he kakai Senitaile 'i Kolinitō. 9 'Oku tokoni'i ia 'e he 'Eiki 'i he me'a na'e hā mai. 12 'Oku talatalaaki ia 'i he 'ao 'o Kalio ko e pule, kae tukuange. 18 Hili ia 'oku fononga fano ia 'i he ngaahi kolo, 'o tokoni 'ae kau ākonga. 24 'Oku akonaki'i 'e 'Akuila mo Pisila 'a 'Apolosi, 28 Pea ne malanga'aki 'a Kalaisi, pea lahi hono 'aonga.

¹ Pea hili 'ae ngaahi me'a ni, na'e 'alu 'a Paula 'i 'Atenisi, pea a'u atu ki Kolinitō; ² Pea na'a ne 'ilo 'i ai ha Siu na'e hingoa ko 'Akuila, na'e fanau'i 'i Ponito, kuo toki ha'u mei 'Itali, mo hono uaifi ko Pisila; (he na'e fekau 'e Kalotiusi ke 'alu 'i Loma 'ae kakai Siu kotoa pē:) pea ne 'alu ia kiate kinaua. ³ Pea koe'uhi na'a nau faiva taha, ko ia na'a ne nofo mo kinaua, 'o ngāue: he ko 'enau faiva ko e ngaohi fale fehikitaki. ⁴ Pea na'e ako ia 'i he falelotu, 'i he 'aho Sāpate kotoa pē, pea ne fakatafoki 'ae Siu mo e Kiliki. ⁵ Pea kuo ha'u 'a Sailosi mo Timote mei Masitōnia, pea māfasia 'a Paula 'i hono loto, pea fakapapau atu 'e ia ki he kakai Siu ko e Kalaisi 'a Sisū. ⁶ Pea 'i he'enau fakatanga, mo lea kovi, na'a ne tupe'i hono kofu, mo ne pehē kiate kinautolu, "Ke 'i homou 'ulu pē 'a homou toto; 'oku ou ma'a au: ngata mei heni, te u 'alu ki he Senitaile."

⁷ ¶ Pea ne ne 'alu mei ai, 'o hū ki he fale 'o ha tangata, na'e hingoa ko Susitasa, na'e lotu ia ki he 'Otua, pea na'e vāofi hono fale mo e falelotu. ⁸ Pea na'e tui ki he 'Eiki 'a Kalisipo, ko e pule

lahi 'oe falelotu, mo hono fale kotoa pē; pea na'e fanongo mo tui 'ae kakai Kolinitō tokolahi, pea na'e papitaiso 'akinautolu. ⁹ Pea folofola ai 'ae 'Eiki kia Paula 'i he po'uli, 'i he me'a na'e hā mai, "Oua na'a ke manavahē, ka ke lea, pea 'oua na'a ke fakalongo pē; ¹⁰ He 'oku ou 'iate koe, pea 'e 'ikai ha tangata te ne fa'a fai ha kovi kiate koe; he 'oku ou ma'u 'ae kakai tokolahi 'i he kolo ni." ¹¹ Pea na'a ne nofo ai 'i he ta'u 'e taha pea mo e māhina 'e ono, 'o ne ako 'aki 'ae folofola 'ae 'Otua kiate kinautolu.

¹² ¶ Ka 'i he pule 'a Kalio 'i 'Akeia, na'e fakataha 'ae kakai Siu, 'onau fe'ohofi kia Paula, pea taki ia ki he potu fakamaau, ¹³ Mo nau pehē, "Oku ako 'e he siana ni ke lotu 'ae kakai ki he 'Otua, kae 'ikai hangē ko e fono." ¹⁴ Pea kuo fai 'e Paula ke ne lea, pea pehē 'e Kalio ki he kakai Siu, "Ae kakai Siu, ka ne ko ha me'a ta'etotonu pe pau'u kuo fai, pehē 'e taau mo au ke u tokanga kiate kimoutolu: ¹⁵ Pea kapau ko e fakakikihi 'i he lea mo e hingoa, mo ho'omou fono pē, mou tokanga 'akimoutolu ki ai; 'e 'ikai te u fakamaau 'eau 'ae me'a pehē." ¹⁶ Pea na'a ne kapusi 'akinautolu mei he potu fakamaau. ¹⁷ Pea na'e toki puke 'e he Kiliki kotoa pē 'a Sositine, ko e pule lahi 'oe falelotu, mo nau tautea ia 'i he potu fakamaau. Pea na'e 'ikai tokanga 'a Kalio ki he ngaahi me'a ni.

¹⁸ ¶ Pea na'e kei nofo ai 'a Paula 'o fuoloa, pea toki māvae ia mo e kāinga, 'o ne folau mei ai ki Silia, pea na'e ō mo ia 'a Pisila mo 'Akuila; kuo tomu'a fafai hono 'ulu 'i Senikelea: ko e me'a 'i he'ene fuakava. ¹⁹ Pea na'a ne a'u atu ki 'Efesō, pea ne tuku ai 'akinaua: pea 'alu ia ki he falelotu, 'o malanga ki he kakai Siu. ²⁰ Pea 'i he'enu kole ke nau nonofo 'o fuoloa si'i, na'e 'ikai loto ia ki ai; ²¹ Ka na'e lea māvae ia kiate kinautolu, 'o pehē, "Oku mātu'aki totonu 'eku 'alu ki he kātōanga 'oku 'amanaki ni 'i Selūsalema: ka te u toe ha'u kiate kimoutolu, 'o kapau 'e lelei ki he 'Otua." Pea na'e folau ia mei 'Efesō. ²² Pea kuo tū'uta ia ki Sesalia, pea 'alu hake ia, 'onau fe'ofofani mo e siasi, pea 'alu hifo ia ki 'Aniteoke. ²³ Pea kuo fuoloa ange 'ene nofo ai, pea 'alu ia, 'o fononga 'i he potu kotoa pē 'o Kalētia mo Filisia, 'o tokoni 'ae kau ākonga kotoa pē.

²⁴ ¶ Pea na'e ha'u ki 'Efesō 'ae Siu 'e tokotaha na'e hingoa ko 'Apolosi, na'e fanau'i ia 'i 'Alekiānitia, ko e tangata lea mālie ia, pea poto lahi 'i he ngaahi tohi. ²⁵ Pea kuo akonekina 'ae tangata ni 'i he hala 'oe 'Eiki; pea 'i he'ene loto fai velenga, na'a ne lea mo ako lahi 'aki 'ae ngaahi me'a 'ae 'Eiki, ka kuo 'ilo pe 'e ia 'ae papitaiso 'a Sione. ²⁶ Pea na'e kamata lea mālohi ia 'i he falelotu: pea kuo fanongo ki ai 'a 'Akuila mo Pisila, na'a na ma'u ia, 'o na fakamatata kiate ia 'o lahi 'ae hala 'oe 'Otua. ²⁷ Pea kuo loto ia ke 'alu ki 'Akeia, na'e tohi 'e he kāinga, 'o enginaki ki he kau ākonga ke nau ma'u ia: pea kuo a'u atu ia

ki ai, pea ne tokoni lahi 'akinautolu kuo nau tui 'i he 'alo'ofa:
 28 He na'e fakakikihi mālohi ia mo e kakai Siu, 'i he fakahā, 'o
 ne fakamo'oni mei he ngaahi tohi ko Sisu ko e Kalaisi.

19

6 'Oku tuku 'ae Laumālie Mā'oni'oni 'i he hili 'ae nima 'o Paula;
 9 'Oku lea kovi 'ae kakai Siu ki he'ene akonaki, kae fakamo'oni
 ia 'aki 'ae ngaahi me'a mana. 13 Ko e kau Siu fie mana, 16 'Oku
 tautea 'e he tēvolo. 19 'Oku fufū 'ae ngaahi tohi na'e ngāue'aki
 'e he kau fie mana. 24 Ko Temetelio 'oku ne fakatupu 'ae
 fakatanga kia Paula 'i he'ene 'ofa ki he koloa, 35 Ka 'oku lolomi
 ia 'e he matāpule tohi.

1 Pea 'i he kei nofo 'a 'Apolosi 'i Kolinitō, na'e 'alu 'a Paula
 ki 'Efesō, 'i he hili 'a 'ene fononga 'i he ngaahi potu tuku'uta;
 pea ne 'ilo ai 'ae ākonga ni'ihī, 2 Pea ne pehē kiate kinautolu,
 "Kuo mou ma'u 'ae Laumālie Mā'oni'oni talu ho'omou tui?"
 Pea na'a nau pehē kiate ia, "Oku te'eki ai te mau fanongo
 pe 'oku ai ha Laumālie Mā'oni'oni." 3 Pea pehē 'e ia kiate
 kinautolu, "Pea ne mou papitaiso ki he hā?" Pea nau pehē, "Ki
 he papitaiso 'a Sione." 4 Pea toki pehē 'e Paula, "Ko e mo'oni
 na'e papitaiso 'aki 'e Sione 'ae papitaiso ki he fakatomala, 'o
 ne pehē ki he kakai, ke nau tui kiate ia 'e fakamuimui 'iate
 ia, 'a ia, ko Kalaisi Sisu. 5 Pea 'i he nau fanongo eni na'a nau
 papitaiso 'i he huafa 'oe 'Eiki ko Sisu. 6 Pea kuo hilifaki 'ae
 nima 'o Paula kiate kinautolu, pea hoko kiate kinautolu 'ae
 Laumālie Mā'oni'oni; pea na'a nau lea'aki 'ae lea kehekehe,
 mo nau kikite. 7 Pea ko e tangata 'e toko hongofulu ma toko ua
 nai 'akinautolu. 8 Pea na'e 'alu ia ki he falelotu, 'o ako mālohi
 'i he māhina 'e tolu, 'o ne fakamatala mo fakapapau atu 'ae
 ngaahi me'a 'oe pule'anga 'oe 'Otua. 9 Kae 'i he fakafefeka 'ae
 ni'ihī, mo 'ikai tui, kae lea kovi ki he hala ko ia 'i he 'ao 'oe
 kakai, na'a ne mahu'i 'iate kinautolu, mo ne vahevahe mei
 ai 'ae kau ākonga, pea malanga 'i he 'aho kotoa pē 'i he fale
 lautohi 'oe tangata ko Tilano. 10 Pea ne fai ia 'i he ta'u 'e ua; ko
 ia na'e fanongo ai ki he folofola 'ae 'Eiki ko Sisu 'akinautolu
 kotoa pē na'e nofo 'i 'Esia, 'ae kakai Siu mo e Kiliki. 11 Pea na'e
 fai 'e he 'Otua 'ae ngaahi mana fakaofa 'i he nima 'o Paula:
 12 He na'e 'ave mei hono sino 'ae ngaahi holoholo mo e no'o, ki
 he kakai mahaki, pea na'e mahu'i 'ae mahaki 'iate kinautolu,
 pea 'alu 'iate kinautolu 'ae kau laumālie kovi.

13 ¶ Pea ko e kau Siu ni'ihī na'e fe'alu'aki fano, ko e kau
 fie mana, na'a nau fai ke ui 'aki 'ae huafa 'oe 'Eiki ko Sisu
 kiate kinautolu na'e ulusino ai 'ae ngaahi laumālie kovi, 'o
 pehē, "Oku mau fekau mālohi kiate kimoutolu ia Sisu, 'aia
 'oku malanga'aki 'e Paula." 14 Pea na'e fai pehē 'ae ngaahi
 foha 'e toko fitu 'o Siva, ko e Siu, pea ko e taula'eiki lahi. 15 Pea

na'e lea 'ae laumālie kovi, 'o pehē, "'Oku ou 'ilo 'a Sisu, pea 'oku ou 'ilo mo Paula; ka ko hai 'akimoutolu?" ¹⁶ Pea na'e 'oho kiate kinautolu 'ae tangata na'e ulusino ai 'ae laumālie kovi, pea na'a ne ikuna 'akinautolu, mo fai mālohi kiate kinautolu, pea na'a nau feholaiki mei he fale ko ia kuo nau telefua mo makafokafo. ¹⁷ Pea na'e 'ilo eni 'e he Siu mo e Kiliki kotoa pē na'e nofo 'i 'Efesō; pea na'e tō 'ae manavahē kiate kinautolu kotoa pē, pea na'e ongoongolei ai 'ae huafa 'oe 'Eiki ko Sisu. ¹⁸ Pea na'e ha'u 'ae tokolahi na'e tui, ke vete mo fakahā 'enau ngaahi faianga. ¹⁹ Pea ko e tokolahi, 'iate kinautolu na'e ngāue fakafiemana, na'a nau 'omi 'o fakataha 'enau ngaahi tohi, 'o tutu ia 'i he 'ao 'oe kakai: pea na'a nau lau hono totongi 'oe *ngaahi tohi*, ko e pa'anga siliva 'e nima mano. ²⁰ He na'e mātu'aki tupulekina pea mālohi 'ae folofola 'ae 'Otua.

²¹ ¶ Pea kuo hili 'ae ngaahi me'a ni, na'e ma'u 'ae loto 'o Paula ke 'alu ki Selūsalema, 'oka hili 'ene 'alu 'i Masitōnia, mo 'Akeia, pea na'a ne pehē, "'Oka hili 'eku 'alu ki ai, 'e totonu ke u vakai foki ki Loma." ²² Pea fekau 'e ia ke ō ki Masitōnia 'ae toko ua 'iate kinautolu na'e tauhi kiate ia, ko Timote mo Eleasito; ka na'e kei nofo si'i ia 'i 'Esia. ²³ Pea na'e tupu 'i he ngaahi 'aho ko ia 'ae maveuveu lahi, ko e me'a 'i he lotu ko ia. ²⁴ He ko e tangata ko Temetelio hono hingoa, ko e tufunga ngaohi siliva, na'a ne ngaohi 'ae teunga siliva ki he fale lahi 'o Taiena, pea na'e lahi 'ae koloa na'e ma'u ai 'e he kau tufunga; ²⁵ Pea na'a ne fakakātoa 'akinautolu, mo e kakai na'a nau kaunga faiva fakataha mo ne pehē, "'Ae kau matāpule, 'oku mou 'ilo ko e me'a 'i he faiva ni 'oku tau ma'u ai 'etau koloa. ²⁶ Pea ko eni, 'oku mou mamata mo fanongo kuo fakaloto'i mo fakatafoki 'e Paula ni 'ae kakai tokolahi, 'ikai 'i 'Efesō pē, kae meimei 'i 'Esia kotoa pē, 'i he'ene pehē, 'Oku 'ikai ko e ngaahi 'otua 'aia 'oku ngaohi 'e he nima: ²⁷ Pea 'e 'ikai ngata 'i he manuki'i 'o 'etau faiva ni; ka 'e taukaea foki mo e fale lahi 'oe 'otua fefine ongoongo ko Taiena, pea 'e maumau mo hono nāunau, 'aia 'oku hū ki ai 'a 'Esia mo māmani kotoa pē." ²⁸ Pea 'i he'enau fanongo, na'a nau fonu 'i he 'ita, mo nau kalanga, 'o pehē, "'Oku lahi 'a Taiena 'oe kakai 'Efesō." ²⁹ Pea na'e maveuveu 'ae kolo kotoa pē: pea kuo nau puke 'a Keio mo 'Alisitako, ko e ongo tangata Masitōnia, ko e kau fononga 'o Paula, na'a nau fe'ohofi fakataha ki he fale faiva. ³⁰ Pea na'e fie 'alu atu 'a Paula ki loto ki he kakai, ka na'e ta'ofi ia 'e he kau ākonga. ³¹ Pea ko e ni'ihi 'i he kau matāpule 'o 'Esia, ko hono kāinga, na'a nau fekau atu, 'o kole kiate ia ke 'oua 'aupito na'a 'alu ia ki he fale faiva. ³² Pea kalanga 'aki 'e he ni'ihi ha me'a 'e taha, pea ko e ni'ihi ha me'a kehe: he na'e puputu'u 'ae kakai, pea na'e 'ikai 'ilo 'e he tokolahi pe ko e hā kuo nau fakataha ai. ³³ Pea na'a nau taki mai 'a 'Aleksānita, mei he kakai, pea fokotu'u

ia 'e he kakai Siu. Pea ta'alo 'aki 'e 'Alekišānita hono nima, 'o fie fakamatala ki he kakai. ³⁴ Ka 'i he 'enau 'ilo ko e Siu ia, na'a nau kalanga fakataha kotoa pē 'i he feitu'ula'ā 'e ua, "Oku lahi 'a Taiena 'oe kakai 'Efesō." ³⁵ Pea kuo lolomi 'ae kakai 'e he matāpule tohi 'oe kolo, pea pehē 'e ia, "Ko e kakai 'Efesō, ko hai ha tangata 'oku 'ikai te ne 'ilo 'oku tapu 'ae kolo ko 'Efesō kia Taiena, ko e 'otua fefine 'oku lahi, pea mo e *tamapua* na'e tō hifo meia Supita? ³⁶ Pea ko eni, 'i he 'ikai fa'a lea kehe 'e ha taha ki he ngaahi me'a ni, ko ia 'oku totonu ai ke mou nofo pē, pea 'oua na'a fai ha me'a 'i he 'ohonoa. ³⁷ He kuo mou taki mai 'ae kau tangata ni, ka 'oku 'ikai ko e kau kaiha'a mei he ngaahi fale faka'eiki, pe ko e kau lea kovi ki homou 'otua fefine. ³⁸ Pea kapau 'oku ia Temetelio, mo e kau tufunga 'oku 'iate ia, ha me'a ki ha taha, 'oku ai 'ae ngaahi fakamaau'anga, pea 'oku ai mo e kau fakamaau: tuku ke nau fetalatalaaki ai 'akinautolu. ³⁹ Pea ka ko ha'amou fehu'i ki ha ngaahi me'a kehe, 'e fakamaau ia 'i he fakataha totonu. ⁴⁰ Koe'uhi na'a 'eke kiate kitautolu ki he maveuveu 'oe 'aho ni, he 'oku 'ikai te tau fa'a fakahā hano 'uhinga 'oe fakataha ni." ⁴¹ Pea hili 'ene lea ko ia, na'e tutuku 'e ia 'ae fakataha.

20

1 'Oku 'alu 'a Paula ki Masitōnia. 7 'Oku ne fai 'ae 'ohomohe tapu, pea malanga. 9 Kae tō 'o mate 'a 'Utiko, 10 Pea fokotu'u mo'ui ia. 17 'Oku ne fakataha ki Mileto 'ae kau mātu'a, 'o ne tala kiate kinautolu 'ae me'a 'e hoko kiate ia, 28 'Oku ne tuku 'ae fanga sipi 'ae 'Otua kiate kinautolu, 29 'Oku ne valoki 'akinautolu 'i he kau akonaki kākā 32 'Oku ne tuku 'akinautolu ki he 'Otua, 36 'O ne hūfia 'akinautolu kae 'alu.

¹ Pea 'i he tuku 'ae maveuveu, na'e ui 'e Paula ke ha'u kiate ia 'ae kau ākonga, 'onau fe'ofofani pea mahu'i ia ke 'alu ki Masitōnia. ² Pea kuo 'osi 'ae ngaahi potu ko ia 'i he'ene 'alu, pea lahi 'ene akonaki kiate kinautolu, pea 'alu ia ki Kilisi. ³ 'O nofo ai 'i he māhina 'e tolu. Pea kuo toitoi'i ia 'e he kakai Siu, 'i he'ene te u folau ki Silia, pea loto ia ke toe foki ange ki Masitōnia. ⁴ Pea na'e 'alu mo ia ki 'Esia 'a Sopeta mei Pelea; mo 'Alisitako mo Sekunio mei Tesalonika; mo Keio mei Teape, mo Timote; mo Tikiko mo Talofimo mei 'Esia; ⁵ Pea na'e mu'omu'a 'akinautolu ni, 'o tatali mai kiate kinautolu 'i Taloasi. ⁶ Pea na'a mau folau mei Filipai, 'i he hili 'ae ngaahi 'aho *kai mā* ta'eme'afakatupu, pea mau a'u atu kiate kinautolu 'i Taloasi 'i he 'aho 'e nima; pea na'a mau nofo ai 'i he 'aho 'e fitu. ⁷ Pea 'i he 'uluaki 'aho 'oe uike, na'e kātoa ai 'ae kau ākonga ke tofitofi mā, pea malanga 'a Paula kiate kinautolu, kuo 'amanaki 'alu ia 'i he 'apongipongi; pea malanga ia 'o a'u ki he tu'upō mālie. ⁸ Pea na'e lahi 'ae maama 'i he potu fale ki 'olunga, kuo nau

fakataha ai. ⁹Pea na'e heka 'i he kātupa 'ae talavou 'e tokotaha, ko hono hingoa ko 'Utiko, pea na'e mohe ma'u ia: pea 'i he malanga fuoloa 'a Paula, na'e hinga hifo ia 'i he mohe, pea tō ki lalo mei hono tolu 'oe fata 'oe fale, pea hiki hake ia kuo mate. ¹⁰Pea na'e 'alu hifo 'a Paula, 'o fo'ohifo 'iate ia, mo fā'ufua, mo ne pehē, "Oua te mou mamahi; he 'oku 'iate ia 'a 'ene mo'ui." ¹¹Pea kuo 'alu hake ia 'o tofitofi 'ae mā, mo kai, pea nau talanoa 'o fuoloa, 'o a'u ki he ma'a 'ae 'aho, pea toki 'alu ia. ¹²Pea na'a nau 'omi 'ae talavou kuo mo'ui, pea na'e lahi 'enau fiemālie.

¹³ ¶ Pea ne mau mu'omu'a ki he vaka, 'o folau ki 'Asosi, 'o mau tokanga ke fakaheka ai 'a Paula: ko 'ene fekau ia, he ko hono loto ke hala 'uta pe ia. ¹⁴Pea kuo mau fetaulaki ki 'Asosi, pea mau fakaheka ia, pea 'alu ki Meteline. ¹⁵Pea mau folau mei ai, pea pongipongi hake, na'a mau hoko 'o fe'unga mo Kaio; pea mau a'u ki Semo 'i hono 'aho ua, pea mau nofo 'i Talokilio; pea a'u atu 'i he 'aho na'a na feholoji ki Mileto. ¹⁶He kuo pau 'ae loto 'o Paula ke 'oua na'a folau ki 'Efesō, koe'uhi ke 'oua na'a fuoloa ai ia ki 'Esia: he na'a ne fakato'oto'o, 'o kapau 'e mafai 'e ia, ke hoko ki Selūsalema 'i he 'aho 'oe Penitekosi.

¹⁷ ¶ Pea na'e fekau 'e ia mei Mileto ke ha'u 'ae kau mātū'a 'oe siasi mei 'Efesō. ¹⁸Pea kuo nau ha'u kiate ia, pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Talū 'ae 'uluaki 'aho ne u ha'u ai ki 'Esia, kuo mou 'ilo ia 'ae anga 'o 'eku nofo 'iate kimoutolu 'i he 'aho kotoa pē, ¹⁹'A 'eku tauhi 'ae 'Eiki 'i he loto angavaivai lahi, mo e lo'imata lahi, mo e ngaahi 'ahi'ahi, na'e tō kiate au 'i he toitoi'i au 'e he kakai Siu: ²⁰Mo 'eku ta'eta'ofi ki ha me'a 'e taha 'oku 'aonga, ka kuo u faka'ilo kiate kimoutolu, mo ako fakahā kiate kimoutolu, pea 'i he ngaahi fale, ²¹'O fakapapau atu ki he kakai Siu, pea mo e kakai Kiliki foki, 'ae fakatomala ki he 'Otua, mo e tui ki hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi. ²²Pea ko eni, vakai, 'oku ou 'alu ha'isia 'i loto ki Selūsalema, pea 'oku 'ikai te u 'ilo 'ae ngaahi me'a 'e hoko mai ai kiate au: ²³Ka ko eni, 'oku fakamo'oni mai 'e he Laumālie Mā'oni'oni, 'o pehē, 'oku tatali pe kiate au 'ae ngaahi ha'i mo e me'a fakamamahi 'i he kolo kotoa pē. ²⁴Ka 'oku 'ikai ue'i ai au, pea 'oku 'ikai foki te u lau ko e me'a mahu'inga kiate au 'eku mo'ui, kae kehe ke u faka'osi 'i he fiefia 'eku lakanga, mo e ngāue kuo u ma'u mei he 'Eiki ko Sisu, ke u fakamo'oni ki he ongoongolelei 'oe 'alo'ofa 'ae 'Otua. ²⁵"Pea ko eni, vakai, 'oku ou 'ilo 'e 'ikai te mou toe mamata ki hoku mata, 'akimoutolu kotoa pē kuo u malanga'aki ki ai 'ae pule'anga 'oe 'Otua. ²⁶Ko ia 'oku ou fakapapau fakamo'omo'oni atu kiate kimoutolu he 'aho ni, 'oku ou ma'a au mei he toto 'oe kakai kotoa pē. ²⁷He na'e 'ikai te u ta'ofi 'ae fakahā kiate kimoutolu 'ae finangalo kotoa pē 'oe 'Otua. ²⁸Ko ia ke mou vakai kiate kimoutolu, pea mo e fanga

sipi kotoa pē, 'aia kuo fakanofa 'akimoutolu 'e he Laumālie Mā'oni'oni ko hono kau tauhi, ke mou fafanga 'ae siasi 'ae 'Otua, 'aia na'a ne fakatau'aki hono ta'ata'a. ²⁹ He 'oku ou 'ilo eni, ka hili 'eku 'alu, 'e ha'u kiate kimoutolu 'ae fanga ulofi fakamālohi, pea 'e 'ikai te nau mamae ki he fanga sipi. ³⁰ Pea 'e tupu foki 'iate kimoutolu 'ae kau tangata, te nau ako 'aki 'ae me'a fakahala, ke tohoaki 'ae kau ākongā ke muimui kiate kinautolu. ³¹ Ko ia ke mou le'o, pea manatu kuo tolu ta'u mo e 'ikai te u tuku 'eku valokiekina 'akimoutolu taki taha mo e lo'imata 'i he pō mo e 'aho. ³² "Pea ko eni, 'e kāinga, 'oku ou tuku 'akimoutolu ki he 'Otua, pea mo e folofola 'o 'ene 'ofa, 'aia 'oku ne fa'a fai ke langa hake 'akimoutolu, pea ke tuku kiate kimoutolu 'ae tofi'a fakataha mo kinautolu kotoa pē kuo fakamā'oni'oni'i. ³³ Na'e 'ikai te u manumanu ki he siliva, pe ki he koula, pe ki he kofu 'o ha tokotaha. ³⁴ 'Io, 'oku mou 'ilo 'ekimoutolu, ko e ongo nima ni kuo na tauhi ki he'eku ngaahi masiva, pea mo kinautolu na'e 'iate au. ³⁵ Kuo u fakahā 'ae me'a kotoa pē kiate kimoutolu, koe'uhi 'i he pehe'i 'a ho'omou ngāue, 'oku totonu ke mou tokoni ki he vaivai, pea manatu'i 'ae lea 'ae 'Eiki ko Sisu, 'i he'ene pehē, "Oku monū'ia lahi hake 'ae foaki atu 'i he ma'u 'ae foaki mai.' "

³⁶ ¶ Pea kuo 'osi 'ene lea ko ia, na'a ne tu'ulutui, 'o hūfia 'akinautolu kotoa pē. ³⁷ Pea na'a nau tangi mamahi kotoa pē, mo nau fā'ufua 'i he kia 'o Paula, 'o 'uma kiate ia, ³⁸ 'O lahi taha pe 'enau mamahi koe'uhi ko 'ene lea na'e pehē, 'e 'ikai te nau toe mamata ki hono mata. Pea na'a nau ō mo ia ki he vaka.

21

1 'Oku 'ikai fa'a ta'ofia 'ae 'alu 'a Paula ki Selūsalema. 9 Ko e ngaahi 'ofefine 'o Filipe ko e kau palōfita fefine. 17 'Oku a'u atu 'a Paula ki Selūsalema: 27 Pea mo'ua ai ia, pea tu'utāmaki lahi, 31 Ka 'oku fakahaofia ia 'e he pule 'oe tau, pea 'oku tuku ia ke ne lea ki he kakai.

¹ Pea pehē, kuo mau māvae mo kinautolu, pea mau folau, 'o mau lā taha ki Kusa, pea 'i he 'aho na'a na fehōloi ki Lota, pea mei ai ki Patala: ² Pea 'i he'emaui 'ilo 'ae vaka 'oku folau ki Finesi, na'a mau heka ai, 'o 'alu. ³ Pea 'i he'emaui kite ki Saipalo, na'a mau tuku ia ki he to'ohema, kae folau ki Silia, pea mau tū'uta ki Taia: he ko e potu ia ke hifo ai 'ae uta 'ae vaka. ⁴ Pea na'a mau 'ilo ai 'ae kau ākongā, pea mau nonofa 'o 'aho fitu: pea na'a nau pehē kia Paula 'i he Laumālie, ke 'oua na'a 'alu hake ia ki Selūsalema. ⁵ Pea kuo 'osi 'ae ngaahi 'aho ko ia, na'a mau 'alu 'o fononga 'i homau hala; pea na'e moimoi'i 'akinautolu ki he tua'ā kolo 'ekinautolu kotoa pē, mo honau uaifi mo 'enau fānau: pea na'a mau tu'ulutui 'i he matātahi, 'o lotu. ⁶ Pea kuo mau māvae mo kinautolu, pea mau

heka ki vaka; kae foki 'akinautolu ki honau 'api. ⁷ Pea ne mau folau mei Taia ki Tolimease, pea ngata ai 'emau folau, pea na'a mau fe'iloaki mo e kāinga, pea mau nonofo mo kinautolu 'i he 'aho pe taha. ⁸ Pea pongipongi hake, ko kinautolu 'ae kau fononga 'o Paula, na'a mau 'alu, 'o a'u atu ki Sesalia: pea mau hū ki he fale 'o Filipe ko e 'evangeliō, ko e tokotaha ia 'i he toko fitu; pea na'a mau nonofo mo ia. ⁹ Pea na'e ma'u 'e he tangata ko ia 'ae 'ofefine tāupo'ou 'e toko fā, pea na'e kikite 'akinautolu. ¹⁰ Pea 'i he'emau nofo 'o 'aho lahi ai, na'e 'alu hifo mei Siutea 'ae palōfita 'e tokotaha, 'oku hingoa ko 'Akapusi. ¹¹ Pea kuo ha'u ia kiate kinautolu, pea ne to'o 'ae no'o 'o Paula, 'o ne ha'i 'aki hono nima mo hono va'e 'o'ona pē, mo ne pehē, "Oku pehē 'e he Laumālie Mā'oni'oni, 'E pehē hono ha'isia 'e he kakai Siu 'i Selūsalema 'ae tangata 'oku 'o'ona 'ae no'o ni, 'onau tuku ia ki he nima 'oe Senitaile." ¹² Pea ko kinautolu na'a mau fanongo ki he ngaahi me'a ni, mo kinautolu 'oe potu ko ia, na'a mau kole ke 'oua na'a 'alu hake ia ki Selūsalema. ¹³ Ka na'e pehē 'e Paula, "Ko e hā eni 'oku mou fai, 'o fetāngihi ke fasi ai hoku lotu? He 'oku ou te u ke 'oua 'e ha'isia pē, kae mate foki 'i Selūsalema, koe'uhi ko e huafa 'oe 'Eiki ko Sisu." ¹⁴ Pea 'i he 'ikai tui mai ia, na'a mau tuku, 'o mau pehē, "Ke fai pe 'ae finangalo 'oe 'Eiki." ¹⁵ Pea kuo hili 'ae ngaahi 'aho ko ia, pea mau fakama'opo'opo me'a, 'o fononga hake ki Selūsalema. ¹⁶ Pea na'a mau ō mo e ni'ihi 'oe kau ākonga mei Sesalia, pea na'a nau 'ave 'akinautolu kia Nesonī mei Saipalo, ko e ākonga motu'a, ke mau nonofo mo ia. ¹⁷ Pea kuo mau 'alu atu ki Selūsalema, na'e ma'u fiefia 'akinautolu 'e he kāinga. ¹⁸ Pea pongipongi hake, na'a mau ō mo Paula kia Semisi; pea na'e kātoa 'ae kau mātu'a kotoa pē. ¹⁹ Pea kuo ne fe'iloaki mo kinautolu, pea ne fakamatala lahi 'ae ngaahi me'a kuo fai 'e he 'Otua 'i he kakai Senitaile 'i he'ene ngāue. ²⁰ Pea kuo nau fanongo ki ai, pea nau fakamālō ki he 'Eiki, mo nau pehē kiate ia, "Oku ke vakai, 'e kāinga, ki he ngaahi toko mano 'oe kakai Siu 'oku tui; pea 'oku nau pikitai kotoa pē ki he fono: ²¹ Pea kuo nau fanongo kiate koe, 'oku ke ako ki he kakai Siu kotoa pē 'oku feangai mo e hiteni ke nau li'aki 'a Mōsese, 'o pehē, ke 'oua 'e kamu 'enau tamaiki, pe muimui ki he ngaahi me'a kuo tu'utu'uni. ²² Pea ko e hā ai 'e fai? koe'uhi 'e kātoa mai 'ae fu'u kakai: he tenau fanongo kuo ke ha'u. ²³ Ko eni, ke ke fai 'aia 'oku mau tala atu kiate koe: 'Oku 'iate kinautolu 'ae kau tangata 'e toko fā kuo nau fai 'ae fuakava; ²⁴ Pea ke 'ave 'akinautolu, pea mou fakama'a mo kinautolu, pea ke totongi ma'anautolu, ka nau fafai honau 'ulu: pea 'e 'ilo ai kotoa pē, ko e ngaahi me'a kuo nau fanongo ai kiate koe, ko e launoa pē; ka 'oku ke angimui koe, mo ke

fai ki he fonu. ²⁵ Pea koe'uhi ko e ngaahi Senitaile 'oku tui, kuo mau fakamaau mo tohi ke 'oua te nau fai me'a pehē, ka ke nau ta'ofi 'akinautolu mei he me'a kuo feilaualau 'aki ki he ngaahi tamapua, mo e toto, mo e me'a kuo sisina, pea mo e fe'auaki." ²⁶ Pea na'e toki 'ave 'e Paula 'ae kau tangata, pea 'i he 'aho na'a na fehōloi, ne ne fakama'a ia mo kinautolu, pea ne hū ia ki he falelotu lahi, ke fakahā 'ae ngaahi 'aho 'oe fakama'a, kae'oua ke fai ha feilaualau ma'anautolu taki taha kotoa pē. ²⁷ Pea kuo tei kakato 'ae 'aho 'e fitu, pea ko e kau Siu mei 'Esia, 'i he'enuu mamata kiate ia 'i he falelotu lahi, na'a nau ue'i 'ae kakai kotoa pē, 'o puke ia, ²⁸ Mo nau kalanga, 'o pehē, "Ae kau tangata 'Isileli, tokoni mai: Ko eni 'ae tangata, 'oku ne ako kovi ki he kakai kotoa pē 'i he potu fulipē ki he kakai ni, mo e fonu, mo e potu ni: pea kuo 'omi foki 'e ia 'ae kau Kiliki ki he falelotu lahi, pea kuo ne 'uli'i 'ae potu tapu ni." ²⁹ (He kuo nau tomu'a mamata kiate ia mo Talofimo mei 'Efesō 'i he kolo, pea na'a nau mahalo kuo 'omi ia 'e Paula ki he falelotu lahi.) ³⁰ Pea na'e maveuveu 'ae kolo kotoa pē, ko e felele'i 'ae kakai 'o fakataha: pea na'a nau puke 'a Paula, mo toho ia mei he falelotu lahi: pea tāpuni leva 'ae ngaahi matapā. ³¹ Pea 'i he'enuu fai ke fakapoongi ia, na'e ha'u hono tala ki he pule 'oe kau tau, kuo maveuveu 'a Selūsalema kotoa pē. ³² Pea 'ave leva 'e ia 'ae kautau mo e kau 'eikitau, pea nau felele'i hifo kiate kinautolu: pea kuo nau mamata ki he pule mo e kau tau, na'e tuku 'enuu haha 'a Paula. ³³ Pea toki 'alu atu 'o ofi 'ae pule 'oe tau, pea ne puke ia, mo ne fekau ke ha'i 'aki ia 'ae ukamea fihifihī 'e ua; mo ne fehu'i pe ko hai ia, pea ko e hā 'ae me'a kuo ne fai. ³⁴ Pea fekalanga'i 'e he kakai 'aki 'ae me'a kehekehe: pea 'i he 'ikai te ne fa'a 'ilo'i hono mo'oni, ko e me'a na'a ne fekau ke 'ave ia ki he fale lahi 'oe kau tau. ³⁵ Pea 'i he'ene hoko ki he hala ki 'olunga, na'e fua hake ia 'e he kau tau, he kuo fe'ohofi mai 'ae kakai. ³⁶ He na'e muimui 'ae fu'u kakai, mo nau kalangaekina, Ke 'ave ia. ³⁷ Pea 'i he fai ke tataki 'a Paula ki he fale lahi 'oe kau tau, na'a ne pehē ki he pule 'oe kau tau, "E lelei 'eku lea atu kiate koe?" Pea pehē 'e ia, "Oku ke 'ilo 'ae lea fakaKiliki?" ³⁸ 'Ikai ko 'Isipite ko ia 'a koe, 'aia na'e fakatupu maveuveu 'i mu'a, mo ne tataki ki he toafa 'ae kau tangata fakapō 'e toko fā afe?" ³⁹ Ka na'e pehē 'e Paula, "Ko e tangata Siu au 'o Tasusi, 'i Silisia, ko e tangata au 'oe kolo ongoongo: pea 'e, tuku ke u lea atu ki he kakai." ⁴⁰ Pea kuo ne tuku ia *ke ne lea*, pea tu'u 'a Paula 'i he hala ki 'olunga, 'o ne ta'alo 'aki hono nima ki he kakai. Pea nau fakalongo, na'a ne lea atu 'i he lea fakaHepelū, 'o pehē,

22

1 'Oku fakamatala lahi 'e Paula 'ae liliu ia ki he tui, 17 Mo

hono fakanofo ko e 'aposetolo. 22 'Oku lea ia ki he ngaahi Senitaile, pea 'ita lahi 'ae kakai kiate ia. 24 Na'e fai ke kau'imaeta ia, 25 Ka 'i he'ene pehē ko e tangata Loma ia na'a ne hao.

1 “‘Ae kāinga tangata, mo e ngaahi tamai, mou fanongo ki he'eku fakamatala ni kiate kimoutolu.” 2 (Pea 'i he'enua fanongo 'oku ne lea kiate kinautolu 'i he lea fakaHepelū, na'a nau fakalongo pe: pea ne pehē,) 3 “Ko e mo'oni ko e tangata Siu au, na'e fanau'i au 'i Tasusi, 'i Silisia, ka na'aku tupu hake 'i he kolo ni 'i he va'e 'o Kāmelieli, pea na'e akonekina au 'i he fono 'ae ngaahi tamai, 'o fakatatau ki hono totonu lahi, pea ne u fai velenga ki he 'Otua, 'o hangē ko kimoutolu kotoa pē 'i he 'aho ni. 4 Pea na'aku fakatanga'i 'ae hala ko eni 'o a'u ki he mate, 'o ha'isia mo fakahū ki he ngaahi fale fakapōpula 'ae tangata mo e fefine. 5 Pea 'oku fakamo'oni kiate au 'ae taula'eiki lahi, mo e kau mātu'a kotoa pē: 'aia ne u ma'u mei ai 'ae ngaahi tohi ki he kāinga, pea u 'alu ki Tamasikusi, ke ha'isia mo 'omi 'akinautolu na'e 'i ai ki Selūsalema, ke tautea. 6 “Pea pehē, 'i he'eku fai 'eku fononga, kuo u ofi ki Tamasikusi, 'i he ho'atāmālie, pea fakafokifā, kuo malama mai mei he langi 'ae maama lahi 'o takatakai 'iate au. 7 Pea ne u tō ki he kelekele, pea u fanongo ki he le'o, 'oku pehē mai kiate au, “E Saula, 'e Saula, ko e hā 'oku ke fakatanga ai au?” 8 Pea ne u pehē, “E 'Eiki, ko hai koe?” Pea ne pehē mai kiate au, “Ko au Sisu 'o Nāsaleti, 'aia 'oku ke fakatanga'i.” 9 Pea na'e mamata mo'oni ki he maama 'akinautolu na'e 'iate au, pea manavahē; ka na'e 'ikai te nau fanongo ki he le'o 'o ia na'e lea mai kiate au. 10 Pea ne u pehē, “E 'Eiki, ko e hā te u fai?” Pea pehē mai 'e he 'Eiki kiate au, “Tu'u, 'o 'alu ki Tamasikusi; pea 'e tala 'i ai kiate koe 'ae ngaahi me'a kotoa pē kuo tu'utu'uni ke ke fai.” 11 Pea na'e 'ikai te u kei mamata, ko e me'a 'i he malama lahi 'ae maama ko ia, pea na'e taki nima au 'ekinautolu na'e 'iate au, pea ne u a'u ki Tamasikusi. 12 “Pea ko e tokotaha ko 'Ananaia, ko e tangata fa'a lotu 'o fakatatau ki he fono, pea ongo lelei ia 'i he kakai Siu kotoa pē na'e nofo ai; 13 Na'e ha'u ia kiate au, 'o tu'u mai, mo ne pehē mai kiate au, “E kāinga ko Saula, ke 'ā ho mata.” Pea 'i he feitu'ula'ā pē ko ia ne u sio hake kiate ia. 14 Pe ne pehē mai, “Kuo fili koe 'e he 'Otua 'o 'etau ngaahi tamai, ke ke 'ilo hono finangalo, mo mamata ki he Toko Taha Angatonu ko ia, mo ke fanongo ki he le'o 'o hono fofonga. 15 He te ke hoko ko 'ene fakamo'oni 'oe me'a kuo ke mamata mo fanongo ai ki he kakai kotoa pē. 16 Pea ko e hā 'oku ke fakatuai ai? Tu'u, pea ke papitaiso, 'o fakama'a koe mei ho'o angahala, pea ui ki he huafa 'oe 'Eiki.” 17 “Pea 'i he'eku toe ha'u ki Selūsalema, na'e pehē, na'e 'āvea hoku loto, lolotonga 'eku lotu 'i he falelotu lahi; 18 Pea ne u mamata kiate ia, pea ne pehē mai kiate au, 'Fakato'oto'o, mo ke 'alu ke vave 'i Selūsalema:

koe'uhi 'e 'ikai te nau tui ki ho'o fakamo'oni kiate au.' ¹⁹ Pea ne u pehē, "E 'Eiki, 'oku nau 'ilo ko au na'aku fakahū ki he fale fakapōpula mo haha 'i he falelotu kotoa pe 'akinautolu na'e tui kiate koe. ²⁰ Pea 'i he lilingi 'oe toto 'o ho'o fakamo'oni ko Setiveni, na'aku tu'u 'i ai foki, pea u lotu ki hono tāmata'i, pea ne u tauhi 'ae kofu 'okinautolu na'a nau tāmata'i ia.' ²¹ Pea pehē mai 'e ia kiate au, 'Ke ke 'alu: he te u fekau koe ki he mama'o ki he ngaahi Senitaile.'

²² ¶ Pea na'a nau fakafanongo kiate ia 'o a'u ki he lea ko ia, pea nau *toki* kalanga lahi, 'o pehē, "Ke 'ave 'i māmani 'ae siana pehē: 'oku 'ikai lelei ke mo'ui ia." ²³ Pea 'i he'enau kalanga, mo lī ki lalo honau kofu, pea laku ki 'olunga 'ae efu, ²⁴ Na'e fekau 'e he 'eikitau ke 'omi ia ki he fale lahi 'oe kau tau, pea fekau ke 'eke mo kau'imaea ia; ke ne 'ilo pe ko e hā 'oku nau kalanga pehē ai kiate ia. ²⁵ Pea 'i he'enau ha'i 'aki ia 'ae kili'i manu, pea pehē 'e Paula ki he 'eikitau na'e tu'u ai, "Oku ngofua ho'omou kau'imaea ha tangata Loma, 'oku te'eki ai fakamaau'i?" ²⁶ Pea kuo fanongo ki ai 'ae 'eikitau, pea 'alu ia 'o tala ki he pule 'oe tau, 'o ne pehē, "Ke ke vakai ki he me'a 'oku ke fai: he ko e tangata Loma eni." ²⁷ Pea ha'u ai 'ae pule 'oe tau, 'o pehē kiate ia, "Tala mai kiate au, ko e Loma koe?" Pea ne pehē, "Io." ²⁸ Pea pehē 'e he pule 'oe tau, "Ko e pa'anga lahi na'aku fakatau'aki 'eau ke u 'oe kakai ko ia." Pea pehē 'e Paula, "Ka na'e fanau'i au ko ia." ²⁹ Pea 'alu leva 'iate ia 'akinautolu na'e fai ke fakamamahi'i ia: pea na'e manavahē foki mo e pule 'oe tau, 'i he'ene 'ilo ko e Loma ia, pea koe'uhi kuo ne ha'i ia. ³⁰ Pea pongipongi ai, koe'uhi ko 'ene fie 'ilo hono mo'oni 'oe me'a kuo tukuaki'i ai ia 'e he kakai Siu, na'a ne vete 'iate ia hono ha'i, mo ne fekau ki he kau taula'eiki lahi mo e kau fakamaau kotoa pē ke fakataha, pea ne 'omi ki lalo 'a Paula, 'o tuku ia 'i honau 'ao.

23

1 'Oku fakamatala 'e Paula, 2 Pea fekau 'e 'Ananaia ke taa'i ia. 7 'Oku lotu kehekehe 'ae kau talatalaaki 'a Paula. 11 'Oku tokoni kiate ia 'e he 'Otua. 14 'Oku fakahā ki he 'eikitau 'ae toitoi'i 'o Paula 'e he kakai Siu. 27 'Oku ne fekau ia kia Filike ko e tu'i.

¹ Pea sio fakamama'u 'a Paula ki he kau fakamaau, pea ne pehē, "Ae kau tangata ko e kāinga, Kuo u mo'ui angatonu pe 'i he 'ao 'oe 'Otua 'o a'u mai ki he 'aho ni." ² Pea na'e fekau 'e 'Ananaia ko e taula'eiki lahi kiate kinautolu na'e tu'u ofi kiate ia, ke nau sipi'i hono ngutu. ³ Pea toki pehē 'e Paula kiate ia, "E taa'i koe 'e he 'Otua, 'a koe, ko e holisi kuo vali hinehina: he 'oku ke nofo ke fakamaau au 'o fakatatau ki he fonu, pea ke fekau ke taa'i au 'o ta'etatau mo e fonu?" ⁴ Pea pehē 'ekinautolu na'e tutu'u ai, "Oku ke lea kovi ki he

taula'eiki lahi 'ae 'Otua?" ⁵ Pea pehē 'e Paula, "'E kāinga, na'e 'ikai te u 'ilo ko e taula'eiki lahi ia: he kuo tohi, "Oua na'a ke lea kovi ki he pule 'a ho'o kakai.'" ⁶ Ka kuo 'ilo 'e Paula ko e Sātusi 'ae ni'ihī, pea ko e Fālesi 'ae ni'ihī, pea kalanga ia 'i he 'ao 'oe kau fakamaau, 'o pehē, "'Ae kau tangata ko e kāinga, ko e Fālesi au, pea ko e foha 'oe Fālesi; pea ko e me'a 'i he 'amanaki ki he toetu'u 'oe mate 'oku fakamaau ai au.'" ⁷ Pea kuo hili 'ene lea ko ia, pea tupu 'ae kikihi 'i he kau Fālesi mo e kau Satusi: pea na'e vaeua 'ae kakai. ⁸ He 'oku pehē 'e he Satusi, 'oku 'ikai ha toetu'u, pe ha 'āngelo, pe ha laumālie: ka 'oku tui ki ai fakatou'osi pe 'ae kau Fālesi. ⁹ Pea na'e tupu 'ae fu'u vālau: pea tu'u hake 'ae kau tangata tohi na'e kau mo e kau Fālesi, pea lea mālohi, 'o pehē, "'Oku 'ikai te mau 'ilo ha kovi 'i he tangata ni: pea kapau kuo lea kiate ia ha laumālie pe ha 'āngelo, ke 'oua na'a tau tau'i 'ae 'Otua.'" ¹⁰ Pea kuo tupu 'ae kikihi lahi, pea 'i he manavahē 'ae 'eikitau na'a haehae 'a Paula 'ekinautolu, na'a ne fekau ke 'alu hifo 'ae kau tau, 'o 'omi fakamālohi ia meiate kinautolu, pea 'omi ki he fale lahi 'oe kau tau. ¹¹ Pea 'i he pō ko ia, na'e tu'u 'o ofi mai kiate ia 'ae 'Eiki, mo ne pehē, "Paula, ke ke fiemālie: koe'uhi 'e hangē ko ho'o fakamo'oni au 'i Selūsalema, 'e pehē foki hao fakamo'oni kiate au 'i Loma.'" ¹² Pea kuo pongipongi ai, pea alea pau 'ae kau Siu ni'ihī, mo nau fefuakava'aki, 'onau pehē, "'E 'ikai te nau kai pe inu kae'oua ke nau tāmata'i 'a Paula. ¹³ Pea na'e toko fāngofulu tupu 'akinautolu na'a nau fai 'ae fuakava ni. ¹⁴ Pea na'a nau 'alu ki he kau taula'eiki lahi mo e mātu'a, 'onau pehē, Kuo mau fefuakava'aki fakamamafa, 'e 'ikai te mau kai ha me'a kae'oua ke mau tāmata'i 'a Paula. ¹⁵ Pea ko eni, ke lea fakataha 'akimoutolu mo e kau fakamaau ki he pule 'oe kau tau, ke 'ohifo ia kiate kimoutolu 'apongipongi, 'o hangē ko ha'amou fie fehu'i fakapapau 'i ha me'a kiate ia: pea 'i he te'eki ke teitei ofi ia, te mau tali ke tāmata'i ia.'" ¹⁶ Pea kuo fanongo 'ae tama 'ae tuofefine 'o Paula ki he toitoi 'e fai, na'a ne 'alu 'o hū ki he fale lahi 'oe kau tau, 'o ne tala ia kia Paula. ¹⁷ Pea na'e ui 'a Paula ki he 'eikitau 'e taha, 'o ne pehē, "Ke ke 'ave 'ae talavou ni ki he pule 'oe tau! He 'oku ai 'ene me'a ke fakahā ki ai. ¹⁸ Pea ne to'o ia 'o 'ave ki he pule 'oe tau, 'o ne pehē, Na'e ui mai 'a Paula ko e pōpula kiate au, 'o ne kole ke u 'omi 'ae talavou ni kiate koe, he 'oku 'iate ia 'ae me'a ke tala atu kiate koe.'" ¹⁹ Pea puke nima ia 'e he pule 'oe tau, 'o na afe ki he potu lilo, pea ne fehu'i, "Ko e hā ia 'oku ke fie tala mai kiate au?" ²⁰ Pea ne pehē, "Kuo alea 'ae kakai Siu ke kole kiate koe ke ke 'ohifo 'a Paula 'apongipongi ki he kau fakamaau, 'o hangē ko ha'anau fie fehu'i fakapapau 'i ha me'a kiate ia. ²¹ Kae 'oua na'a ke fai ki honau lotu he 'oku toitoi kiate ia 'ae kau tangata 'e toko fāngofulu tupu meiate kinautolu, kuo

nau fefuakava'aki, 'e 'ikai te nau kai pe inu, kae'oua ke nau tāmāte'i ia: pea kuo nau teuteu eni, mo 'amanaki te ke fai ki honau loto." ²² Pea tukuange 'e he pule 'oe kau tau 'ae talavou ke 'alu 'one na'ina'i, 'o *pehē*, "'Oua na'a ke tala ki ha taha kuo ke fakahā mai 'ae me'a ni kiate au." ²³ Pea ui ia ki he ongo 'eikitau, 'o ne *pehē*, "'Teuteu 'ae kautau 'e toko uangeau, ke nau ō ki Sesalia, 'i hono tolu 'oe feitu'upō, mo e kau tangata heka hoosi 'e toko fitungofulu, mo e kau tangata to'o tao 'e toko uangeau; ²⁴ Pea teuteu mo e fanga manu, ke heka ai 'a Paula, pea a'utaki mo'ui ia kia Filike ko e tu'i." ²⁵ Pea na'a ne fai 'ae tohi, 'o *pehē*, ²⁶ "'Ko Kalotiusi Lisia ki he tu'i lelei 'aupito ko Filike: si'oto'ofa atu. ²⁷ Na'e puke 'ae tangata ni 'e he kakai Siu, 'onau fai ke tāmāte'i ia: pea ne u 'alu atu mo e kau tau, 'o fakahaofi ia, 'i he'eku 'ilo ko e Loma ia. ²⁸ Pea 'i he'eku fie 'ilo 'ae me'a 'oku nau tukuaki'i ai ia, ne u 'atu ia ki he'enau kau fakamaau: ²⁹ Pea ne u 'ilo kuo tukuaki'i ia 'i he ngaahi me'a 'o 'enau fono, ka na'e 'ikai tukuaki'i ia 'i ha me'a 'e totonu ai ke ne mate pe ha'isia. ³⁰ Pea 'i hono tala mai kiate au 'oku toitoi 'ae kau Siu ki he tangata, ne u tuku atu leva ia kiate koe, mo fekau ki he kau tukuaki foki ke nau fakahā 'i ho 'ao 'a hono talatalaaki'i. 'Ofa ke ke lelei pē. ³¹ Pea na'e toki 'ave 'e he kau tau 'a Paula, 'o hangē ko e fekau kiate kinautolu, pea 'omi po'uli ai ki 'Anitepeta." ³² Pea pongipongi hake, na'a nau tukuange 'ae kau tangata heka hoosi ke nau ō mo ia, kae foki 'akinautolu ki he fale lahi 'oe kau tau. ³³ Pea 'i he'enau a'u atu ki Sesalia, 'o tuku 'ae tohi ki he tu'i, na'a nau 'omi foki 'a Paula ki hono 'ao. ³⁴ Pea kuo 'osi hono lau 'e he tu'i *ae tohi*, pea ne fehu'i pe 'oku mei he fonua fē ia. Pea kuo ne 'ilo ko e Silisia ia; ³⁵ Pea ne *pehē*, "'Te u fanongo kiate koe 'oka ha'u ho kau tukuaki'i." Pea ne fekau ke le'ohi ia 'i he fale fakamaau 'o Helota.

24

1 'Oku talatalaaki 'a Paula 'e Tetulo, 10 'Oku ne fakamatala 'ene mo'ui mo 'ene akonaki. 24 'Oku ne malanga'aki 'a Kalaisi ki he tu'i mo hono uaifi. 26 'Oku 'amanaki 'e he tu'i 'e foaki ha pa'anga kiate ia, kae 'ikai. 27 Pea 'i he liua 'a Filike 'oku ne tuku ai pe 'a Paula 'i he fale fakapōpula.

¹ Pea hili 'ae 'aho 'e nima, na'e 'alu hifo 'a 'Ananaia ko e taula'eiki lahi mo e kau mātu'a, mo e tokotaha lea poto ko Tetulo, pea ne talatalaaki'i 'a Paula ki he tu'i. ² Pea kuo ui ia ke tu'u mai, na'e kamata talatalaaki'i ia 'e Tetulo, 'o *pehē*, ³ "'Eiki ko Filike, ko e me'a 'iate koe 'oku mau ma'u ai 'ae melino lahi, pea mo e ngaahi me'a lelei 'oku fai ki he pule'anga ni, 'i ho'o pule poto ma'uaipē, pea 'i he potu kotoa pē, pea 'oku mau ma'u ia 'i he fakafeta'i lahi. ⁴ Ka koe'uhi ke 'oua na'aku kei fakafiu'i koe, 'oku ou kole kiate koe ke ke fanongo 'i ho'o

angalelei ki he'emaui lea si'i. ⁵ He kuo mau 'ilo'i 'ae tangata ni ko e siana pau'u, ko e fakatupu maveuveu 'i he kakai Siu kotoa pē 'o māmani, pea ko e takimu'a ia 'i he fa'ahinga 'oe kau Nāseline: ⁶ Pea kuo ne fai ke pau'usi'i mo e falelotu lahi foki: pea na'a mau puke ia 'o fai ke mau fakamaau'i ia, 'o fakatatau ki he'emaui fono. ⁷ Ka na'e ha'u 'ae pule tau ko Lisia, 'o ne fakamālohi ia mei homau nima, ⁸ 'O ne fekau ke ha'u kiate koe hono kau tukuaki'i: koe'uhi 'i ho'o fakamaau'i ia, te ke 'ilo'i ai 'ae me'a ni kotoa pē, 'oku mau talatalaaki'i ai ia." ⁹ Pea fakamo'oni foki 'e he kakai Siu, 'onau pehē, ko e mo'oni 'ae ngaahi me'a ni. ¹⁰ Pea kuo ta'alo atu 'ae tu'i kia Paula, ke ne lea mai, pea ne pehē, "Ko e me'a 'i he'eku 'ilo kuo lahi 'ae ta'u kuo ke fakamaau ai 'ae kakai ni, ko ia 'oku ou fai fiefia ai 'a 'eku fakamatala: ¹¹ Koe'uhi 'oku ke fa'a 'ilo, kuo 'aho hongofulu ma ua pe talu 'eku 'alu hake ki Selūsalema ke lotu. ¹² Pea na'e 'ikai te nau 'ilo au 'oku ou fakakikihi mo ha taha 'i he falelotu lahi, pe veuveuki 'ae kakai, 'i he ngaahi falelotu, pe 'i he kolo. ¹³ Pea 'oku 'ikai te nau fa'a fakamo'oni 'ae ngaahi me'a 'oku nau tukuaki'i ai au. ¹⁴ Ka 'oku ou fakahā 'ae me'a ni kiate koe, hangē ko e ngāue ko ia 'oku nau ui ko e fa'ahinga lotu hē, 'oku pehē 'eku hū ki he 'Otua 'o 'eku ngaahi tamai, pea tui ai ki he me'a kotoa pē 'oku tohi 'i he fono mo e kau palōfita: ¹⁵ Pea 'oku ou ma'u 'ae 'amanaki lelei ki he 'Otua, 'aia 'oku ma'u foki 'ekinautolu, 'e ai ha toetu'u 'oe pekia, 'ae angatonu mo e ta'eangatonu. ¹⁶ Pea ko eni ia 'oku ou ngāue ai 'eau, ke u ma'u ma'uaipe 'ae loto ta'ehalaia ki he 'Otua, pea mo e kakai. ¹⁷ "Ka 'i he hili 'ae ngaahi ta'u lahi, na'aku ha'u ke 'omi 'ae me'a foaki ki hoku kakai, mo e ngaahi feilaulau. ¹⁸ Pea na'e 'ilo ai au 'e he Siu ni'ihī mei 'Esia, 'oku ou fakama'a 'i he falelotu lahi, ka na'e 'ikai mo e tokolahi, pe 'i he maveuveu. ¹⁹ Pea na'e totonu 'enau 'i heni 'i ho 'ao, ke fakahā, 'o kapau 'oku nau ma'u ha me'a kiate au. ²⁰ Pea ko kinautolu ni ke nau lea, 'o kapau kuo nau 'ilo ha'aku fai kovi, 'i he'eku tu'u 'i he 'ao 'oe kau fakamaau. ²¹ Ka koe'uhi nai ko e kupu'i lea ni pe taha, na'aku kalanga 'aki 'i he'eku tu'u 'iate kinautolu, 'o pehē, "Koe'uhi ko e toetu'u 'oe mate 'oku mou fakamaau ai au he 'aho ni." ²² Pea kuo fanongo 'a Filike ki he ngaahi me'a ni, 'o ne 'ilo lahi ai ki he hala ni, ne ne tukuange 'akinautolu, mo ne pehē, "Oka ha'u 'ae 'eikitau ko Lisia, te u 'ilo pau hono 'uhinga 'o ho'omou me'a." ²³ Pea fekau 'e ia ki ha 'eikitau ke ne tauhi 'a Paula, pea tuku ke 'eve'eva, pea 'oua na'a ta'ofi hono kāinga 'i he ha'u mo tauhi kiate ia. ²⁴ Pea hili 'ae ngaahi 'aho ni'ihī, na'e ha'u 'a Filike mo hono uaifi ko Telusila, ko e fefine Siu ia, pea ne fekau ke ha'u 'a Paula, kae fanongo ia ki he lotu 'a Kalaisi. ²⁵ Pea 'i he'ene malanga'aki 'ae fai totonu, mo e ta'eholikovi, mo e fakamaau 'e hoko mai, na'e tetetete 'a Filike, mo ne pehē,

“Alu koe he ‘aho ni; pea ka ai hoku ‘aho ‘e tu‘umālie, te u fekau atu ke ke ha‘u.” ²⁶ Pea na‘a ne ‘amanaki foki ‘e tuku ‘e Paula ha pa‘anga kiate ia, ke ne tukuange ‘o liunga lahi, ke ha‘u ia ke na alea. ²⁷ Ka ‘i he hili ‘ae ta‘u ‘e ua, na‘e ha‘u ‘a Posio-Fesito ko e fetongi ‘o Filike: pea ‘i he loto ‘a Filike ke fakafiemālie ki he kakai Siu, na‘a ne tuku ha‘isia pe ‘a Paula.

25

1 'Oku talatalaaki 'e he kakai Siu 'a Paula 'i he 'ao 'o Fesito. 8 'Oku fakamatala 'a Paula, 11 Pea ne pehē ke fakamaau 'i ia 'ia Sisa. 14 Hili ia pea fakamatala 'e Fesito ki he tu 'i ko 'Akilipa, 23 Pea 'omi ia ki hono 'ao. 25 'Oku fakahā 'e Fesito kuo 'ikai fai 'e Paula ha me'a ke mate ai ia.

¹ Pea kuo hoko ‘a Fesito ki he pule‘anga, pea hili ‘ae ‘aho ‘e tolu, na‘e ‘alu hake ia ‘i Sesalia ki Selūsalema. ² Pea toki fakahā ‘a Paula kiate ia ‘e he taula‘eiki lahi mo e hou‘eiki ‘i he kakai Siu, pea nau kole kiate ia. ³ Mo holi ke ‘ofa ia, ‘o ne fekau ke ‘omai ia ki Selūsalema, ka nau toka tata‘o ‘i he hala ke tāmata‘i ia. ⁴ Ka na‘e pehē ‘e Fesito, “Ke nofo pe ‘a Paula ‘i Sesalia, kae toe si‘i pea ‘alu pe ia ki ai.” ⁵ Pea na‘a ne pehē, “Ke tau ‘alu hifo mo kimoutolu, ‘e fa‘a ‘alu, ‘o talatalaaki ‘ae tangata ko ia, ‘o kapau ‘oku ‘iate ia ha kovi.” ⁶ Pea ko e ‘aho hongofulu tupu ‘ene nofo ‘iate kinautolu, pea ‘alu hifo ia ki Sesalia; pea ‘i he ‘aho na‘e fehohoi, na‘e nofo ia ‘i he nofo‘a fakamaau mo ne fekau ke ‘omi ‘a Paula. ⁷ Pea kuo ha‘u ia, pea tutu‘u takatakai ‘a e kau Siu kuo nau ‘alu hifo mei Selūsalema, ‘o tukuaki‘i ‘a Paula ‘i he ngaahi kovi lahi mo mamafa, ka na‘e ‘ikai te nau fa‘a fakamo‘oni ki ai. ⁸ Ka na‘e fakamatala ‘e ia, “Oku ‘ikai ‘aupito te u fai ha kovi si‘i ki he fono ‘ae kakai Siu, pe ki he falelotu lahi, pe kia Sisa.” ⁹ Ka na‘e loto ‘a Fesito ke ne fai ke fakafiefia‘i ‘ae kakai Siu, pea ne leaange kia Paula, ‘o pehē, “Te ke ‘alu hake ki Selūsalema, ke fakamaau ai koe ‘i he ngaahi me‘a ni ‘i hoku ‘ao?” ¹⁰ Pea pehē ‘e Paula, “Oku ou tu‘u ‘i he nofo‘a fakamaau ‘o Sisa, ‘aia ‘oku totonu ke fakamaau ai au. ‘Oku ‘ikai te u fai ha kovi ki he kakai Siu, pea ‘oku ke ‘ilo pau ia. ¹¹ He kapau ko e fai kovi au, pe kuo u fai ha me‘a ‘oku totonu ke u mate ai, ‘oku ‘ikai teu fie hao mei he mate: pea kapau ‘oku ‘ikai ha me‘a ‘oku tukuaki‘i ai au ‘ekinautolu ni, pea ‘oku ‘ikai ha tangata ‘e fa‘a tuku au kiate kinautolu. Te u fakamaau pe au ‘ia Sisa.” ¹² Pea toki alea ‘a Fesito mo e kau fakamaau pea ne pehē, Kuo ke pehē te ke fakamaau pe ‘ia Sisa? Pea te ke ‘alu koe kia Sisa. ¹³ Pea kuo hili ‘ae ‘aho ni‘ihi, pea ha‘u ‘ae tu‘i ko ‘Akilipa mo Pelenaisi ki Sesalia ke nau fe‘iloaki mo Fesito. ¹⁴ Pea kuo na nofo ai ‘o ‘aho lahi, pea fakahā ‘e Fesito ‘ae me‘a ‘a Paula ki he tu‘i, ‘o ne pehē, “Oku ai ‘ae tangata ‘e taha na‘e tuku pōpula ‘e Filike: ¹⁵ Pea na‘e fakahā mai ia ‘i he‘eku kei ‘i Selūsalema, ‘e he kau taula‘eiki lahi mo

e mātu'a 'oe kakai Siu, 'onau kole ke tukuange ia ke tāmata'i. ¹⁶ Ka ne u pehē kiate kinautolu, 'Oku 'ikai ko e anga 'o Loma ke tomu'a tukuange ha tangata ke mate, kae'oua ke fakamaau fakataha 'aia 'oku tukuaki'i mo kinautolu 'oku nau tukuaki'i ia, pea 'oua ke ne fakamatala 'e ia 'ae kovi kuo tukuaki'i ai ia. ¹⁷ Pea ko ia, 'i he'ēnau ha'u ki heni, 'o pongipongi ai, na'aku nofo leva 'i he nofo'a fakamaau pea u fekau ke 'omi 'ae tangata. ¹⁸ Pea 'i he tutu'u hake 'ae kau tukuaki, na'e 'ikai te nau talatalaaki'i ia 'i ha me'a na'aku 'amanaki ki ai: ¹⁹ Ka nau talatalaaki'i ia 'i he ngaahi me'a 'i he'ēnau lotu 'anautolu, pea ki he tokotaha kuo mate ko Sisu, ka na'e fakapapau 'e Paula kuo mo'ui ia. ²⁰ Pea koe'uhi na'e 'ikai te u 'ilo pe fēfee'i 'ae 'eke 'oe ngaahi me'a pehē, ne u fehu'i pe te ne 'alu ki Selūsalema, 'o fakamaau ai 'i he ngaahi me'a ni. ²¹ Ka 'i he pehē 'e Paula 'e fakamaau'i ia 'i he 'ao 'o 'Aokositusi, ko ia ne u fekau ke tuku pe ia kae'oua ke u 'atu ia kia Sisa." ²² Pea pehē 'e 'Akilipa kia Fesito, "'Amusiaange 'eau kuo u fanongo foki au ki he tangata." Pea pehē 'e ia, "Te ke fanongo kiate ia 'apongipongi." ²³ Pea 'i he 'apongipongi, na'e ha'u 'a 'Akilipa mo Pelenaisi, mo e teunga lahi 'aupito, 'o hū ki he potu fakamaau mo e ngaahi 'eikitau, mo e kau matāpule 'oe kolo, pea 'i he fekau 'e Fesito na'e 'omi 'a Paula. ²⁴ Pea pehē 'e Fesito, "'E tu'i ko 'Akilipa, mo e kakai kotoa pē 'oku tau fakataha ni, 'oku mou mamata ki he tangata ni, 'aia kuo kole lahi ai kiate au 'e he kakai Siu kotoa pē 'i Selūsalema, pea 'i heni foki, 'onau kalanga 'oku 'ikai lelei ke mo'ui ai pe ia. ²⁵ Ka 'i he'eku 'ilo 'oku 'ikai te ne fai ha me'a 'e totonu ke mate ai ia, pea 'i he'ene pehē 'e ia 'e fakamaau'i pe ia 'ia 'Aokositusi, kuo ma'u hoku loto ke u tuku atu ia. ²⁶ Ka 'oku 'ikai te u ma'u ha me'a kuo fakapapau kiate ia ke u tohi atu ai ki he'eku 'eiki. Ko ia kuo u 'omi ai ia ki homou 'ao, pea ki he 'ao 'oe tu'i ko 'Akilipa, koe'uhi ka hili hono 'ekea, te u 'ilo ai ha me'a ke tohi. ²⁷ He 'oku matamata vale kiate au ke tuku atu ha pōpula, kae 'ikai ke fakamatala 'ae ngaahi kovi 'oku talatalaaki'i ai ia."

26

2 'Oku fakamatala 'e Paula, 'i he 'ao 'a 'Akilipa, 'ae anga 'o 'ene mo'ui talu 'ene kei si'i, 12 Pea mo e liliu na'e hoko 'i he ngāue mana kiate ia, mo e ui ia ko e 'aposetolo. 24 'Oku fakahā 'e Fesito 'oku faha 'a Paula, pea mo 'ene tali lelei ki ai. 28 'Oku meimei hoko 'a 'Akilipa ko e Kalisitiane. 31 'Oku fakahā 'e he kakai kotoa pē 'oku ta'ehalaia 'a Paula.

¹ Pea toki pehē 'e 'Akilipa kia Paula, "'Oku tuku kiate koe ke ke fakamatala ma'au." Pea toki mafao atu 'e Paula 'a hono nima, 'o ne fakamatala ma'ana, 'o pehē, ² "'E tu'i ko 'Akilipa, 'oku ou pehē 'oku ou monū ia, 'i he'eku fakamatala ma'aku 'i

ho 'ao 'i he 'aho ni, 'ae me'a kotoa pē 'oku talatalaaki 'i ai au 'e he kakai Siu: ³ Pea 'āsili pē koe'uhi 'oku ke poto 'i he ngaahi ngāue mo e ngaahi me'a kotoa pē 'oku 'eke 'i he kakai Siu: ko ia 'oku ou kole kiate koe, ke ke kātaki pē, 'o fanongo kiate au. ⁴ "Oku 'ilo 'e he kakai Siu kotoa pē 'ae anga 'o 'eku mo'ui talu 'eku kei si'i, 'i he'eku nofo talu mei mu'a mo hoku kakai 'i Selūsalema; ⁵ 'Akinautolu na'a nau 'ilo au mei he kamata'anga, 'okapau te nau fakamo'oni koe'uhi na'aku mo'ui ko e Fālesi, 'o fakatatau ki he fa'ahinga 'oku tokanga lahi taha pe ki he'etau lotu. ⁶ Pea 'oku ou tu'u ni, pea 'oku fakamaau 'i au, ko e me'a 'i he 'amanaki ki he tala'ofa na'e fai 'e he 'Otua ki he ngaahi tamai: ⁷ 'Aia foki 'oku 'amanaki ke lava 'i 'e hotau fa'ahinga 'e hongofulu ma ua, 'i he'enau lotu ma'u 'i he pō mo e 'aho. Pea koe'uhi ko e 'amanaki pe ko ia, 'e tu'i ko 'Akilipa, kuo talatalaaki 'i au 'e he kakai Siu. ⁸ Ka ko e hā 'oku mou pehē ai, ko e me'a e 'ikai te mou fa'a tui ki ai, 'ae fokotu'u 'ae mate 'e he 'Otua? ⁹ "Ko e mo'oni na'aku mahalo 'eau 'i hoku loto, 'oku totonu 'eku fai kehe mo e huafa 'o Sisu 'o Nāsaleti 'ae ngaahi me'a lahi. ¹⁰ Pea ne u fai foki ia 'i Selūsalema pea ko e tokolahi 'oe kakai mā'oni'oni ne u fakahū ki he fale fakapōpula, 'i he'eku ma'u 'ae mālohi mei he kau taula'eiki lahi; pea na'aku kau ki honau tāmata'i. ¹¹ Pea ne u tautea 'akinautolu 'o liunga lahi 'i he falelotu kotoa pē, 'o fakamālohi 'i ke nau lea kovi, pea na'aku loto lili fakamanavahē kiate kinautolu, pea *ne u 'alu* ki he kolo kehekehe 'o fakatanga'i. ¹² "Pea 'i he'eku 'alu ki Tamasikusi, kuo u ma'u 'ae mālohi mo e tohi mei he kau taula'eiki lahi, ¹³ Ne u mamata, 'e tu'i, 'i he hala 'i he ho'atāmālie, ki he maama mei he langi, na'e malama lahi ia 'i he la'ā, pea na'e ulo takatakai ia 'iate au mo kinautolu na'a mau fononga. ¹⁴ "Pea kuo mau tō kotoa pē ki he kelekele, pea u fanongo ki he le'o, 'oku pehē mai kiate au, 'i he lea fakaHepelū, "E Saula, 'e Saula, ko e hā 'oku ke fakatanga ai au? 'Oku faingata'a ho'o 'akahi 'ae me'a māsila.' ¹⁵ Pea ne u pehē, "Eiki, ko hai koe?" Pea pehē mai 'e ia, 'Ko au Sisu 'oku ke fakatanga'i. ¹⁶ Ka ke tu'u hake 'i ho va'e: he kuo u hā atu kiate koe koe'uhi ke u fakanofa koe koe faifekau mo e fakamo'oni 'oe ngaahi me'a kuo ke mamata ai, mo e ngaahi me'a foki te u fakahā kiate koe; ¹⁷ Pea te u fakamo'ui koe mei he kakai mo e ngaahi Senitaile, 'akinautolu 'oku ou fekau koe ki ai ni, ¹⁸ Ke faka'ā honau mata, mo fakatafoki 'akinautolu mei he po'uli ki he maama, pea mei he mālohi 'o Sētane ki he 'Otua, koe'uhi ke nau ma'u 'ae fakamolemole 'oe angahala, mo e tofi'a fakataha mo kinautolu kuo fakamā'oni'oni 'i he tui kiate au. ¹⁹ Pea talu ai, 'e tu'i ko 'Alikipa, na'e 'ikai te u talangata'a ki he me'a na'e hā mai mei he langi: ²⁰ Ka ne u fuofua fakahā kiate kinautolu 'i Tamasikusi, pea 'i Selūsalema,

mo e ngaahi potu kotoa pē 'i Siutea, pea ki he ngaahi Senitaile, ke nau fakatomala pea tafoki ki he 'Otua, mo fai 'ae ngāue 'oku taau mo e fakatomala. ²¹ Pea koe'uhi ko e ngaahi me'a ni, na'e puke au 'e he kakai Siu 'i he falelotu lahi, 'onau fai ke tāmāte'i au. ²² Ka ko e me'a 'i he'eku ma'u 'ae tokoni mei he 'Otua, ko ia 'oku ou kei fai ai 'o hoko ki he 'aho ni, 'o fakamo'oni ki he iiki mo e lalahi, 'o 'ikai ha me'a kehe ka ko ia 'e he kau palōfita mo Mōsese 'e hoko mai: ²³ Koe'uhi 'e mamahi 'a Kalaisi, pea ko e 'uluaki ia 'i he toetu'u mei he mate, pea 'e fakahā 'e ia 'ae maama ki he kakai, mo e ngaahi Senitaile. ²⁴ Pe fakamatala pehē pe 'e ia, mo e kalanga mai 'a Fesito, 'o pehē, "E Paula, kuo ke faha; kuo fakafaha koe 'e he poto lahi." ²⁵ Ka na'e pehē 'e ia, "E 'eiki ko Fesito, 'oku 'ikai te u faha; ka 'oku ou fakahā atu 'ae lea 'oe mo'oni mo e poto. ²⁶ He 'oku 'ilo'i 'ae ngaahi me'a ni 'e he tu'i, 'oku ou fakamatala ni 'i hono 'ao: he 'oku ou 'ilo pau 'oku 'ikai lilo kiate ia ha me'a 'i he ngaahi me'a ni; he na'e 'ikai fai 'ae me'a ni 'i ha tuliki. ²⁷ 'E tu'i ko 'Akilipa, 'oku ke tui ki he kau palōfita? 'Oku ou 'ilo 'oku ke tui." ²⁸ Pea pehē 'e 'Akilipa kia Paula, Kuo ke meimei fakahehema'i au ke u hoko ko e Kalisitiane. ²⁹ Pea pehē 'e Paula, "Amusiaange 'eau ki he 'Otua, kuo 'ikai ko koe pe, ka ko kinautolu kotoa pē foki 'oku fanongo kiate au 'i he 'aho ni, kuo mou meimei tatau, mo mātu'aki tatau pē mo au, ka ko e ngaahi ha'i ni pe." ³⁰ Pea kuo pehē 'ene lea, pea tu'u hake 'ae tu'i, mo e pule, mo Pelenaisi, mo kinautolu na'a nau nonofo: ³¹ Pea kuo nau afe si'i mei ai, pea nau alea, 'o pehē, "Kuo 'ikai fai 'e he tangata ni ha me'a 'oku ngali mo e mate, pe ko e ha'isia." ³² Pea toki pehē 'e 'Akilipa kia Fesito, "Ka ne ta'e'oua 'ene pehē ke fakamaau ia 'ia Sisa, pehē, kuo lelei ke tukuange 'ae tangata ni."

27

1 'Oku heka vaka 'a Paula ke folau ki Loma, 10 'Oku ne tomu'a fakahā 'ae tu'utāmaki 'o 'enau folau, 11 Ka 'oku 'ikai ke nau tui. 14 'Oku mo'ua 'akinautolu 'e he afā, 41 Pea mate honau vaka, 44 Kae hao 'o mo'ui kotoa pē ki 'uta.

¹ Pea kuo pau ke mau folau ki 'Itali, na'a nau tuku 'a Paula mo e kau pōpula kehe ki *he tokotaha* ko Sulusi hono hingoa, ko e 'eikitau 'i he "Kongakau 'a 'Aokositusi." ² Pea na'a mau heka 'i he vaka mei 'Atalamaito, na'e te u folau ki he matātahi 'o 'Esia; pea na'a mau fai ia, pea ko homau tokotaha ko 'Alisitake, ko e Masitōnia mei Tesalonika. ³ Pea pongipongi hake ai, na'a mau tuku taula 'i Saitoni. Pea na'e 'ofa 'a Sulusi kia Paula, 'o ne tukuange ia ke 'alu ki 'uta, ke ne ma'u 'ae 'ofa 'a hono kāinga. ⁴ Pea kuo mau fai lā mei ai, pea mau folau mo fakaū 'i Saipalo, he na'e tokai 'ae matangi. ⁵ Pea kuo mau folau 'i he tahi 'o Silisia mo Pamifilia, pea mau a'u atu ki Maila

'i Lisia. ⁶ Pea 'ilo ai 'e he 'eikitau 'ae vaka mei 'Alekisānitia, na'e te u folau ki 'Itali; pea na'a ne fakaheka ai 'akimautilu. ⁷ Pea kuo 'aho lahi mo 'emau folau si'i pē, he na'e tokai 'ae matangi, pea kuo mau fe'unga nai mo Naitusi, pea ne mau folau 'o fakaū 'i Keliti, 'o ofi ki Salamone; ⁸ Pea na'e 'ikai mei tō ia, pea na'a mau lava ki he potu 'oku ui, Ko e taulanga lelei; 'aia na'e ofi ki ai 'ae kolo ko Lesea. ⁹ Pea kuo 'osi 'ae ngaahi 'aho lahi, pea kuo hoko 'o faingata'a 'ae folau, koe'uhi kuo hili 'ae 'aukai, pea valoki'i 'e Paula, ¹⁰ 'o ne pehē kiate kinautolu, "Ae kau matāpule, 'oku ou 'ilo ko e folau ni 'e tu'utāmaki mo kovi lahi, pea 'oku 'ikai ki he 'uta mo e vaka pē, ka ki he'etau mo'ui foki." ¹¹ Ka na'e tui lahi 'ae 'eikitau ki he toutai mo e 'eiki vaka, kae 'ikai ki he ngaahi me'a na'e lea'aki 'e Paula. ¹² Pea koe'uhi na'e 'ikai lelei 'ae taulanga ke nau 'i ai 'i he fa'ahita'u afā, pea pehē 'e he tokolahi ke fusi taula, 'o 'ahi'ahi ke nau lava ki Finesi, ke nau 'i ai 'i he fa'ahita'u afā; ko e taulanga ia 'i Keliti, pea 'oku ava ia ki he tonga-hihifo mo e lulunga. ¹³ Pea 'i he angi iiki 'ae matangi tonga, pea nau pehē, kuo nau lava'ia, na'a nau fusi taula, 'o folau 'o ofi ki Keliti. ¹⁴ Ka kuo fuofuolaa si'i pē, pea puke 'ae matangi mālohi, 'oku ui ko e "Ulokitone." ¹⁵ Pea 'i he mo'ua ai 'ae vaka, mo e 'ikai fa'a fakataualaa, na'a mau hafu ai. ¹⁶ Pea 'i he'emau folau 'o fakaū 'i he motu 'oku ui ko Kalauta, na'e faingata'a 'aupito 'emau ma'u mai 'ae vaka fokotu'u: ¹⁷ Pea kuo nau fusi hake ia, pea nau tāliu, 'o ha'iha'i 'ae vaka: pea tuku fanā, ko e manavahē na'a toka 'ae vaka 'i he 'one'one holo, pea mau hafu pe. ¹⁸ Pea 'i he'emau mātu'aki tōmohopo 'i he afā, 'o pongipongi ai, na'a nau tolu; ¹⁹ Pea 'i hono 'aho tolu, na'a nau laku 'aki honau nima 'ae alanga vaka. ²⁰ Pea 'i he 'ikai hā mai 'ae la'ā pe ko e fetu'u 'i he ngaahi 'aho lahi, pea 'alo 'ae afā, na'e mole 'iate kimautolu 'ae 'amanaki ki he mo'ui. ²¹ Pea kuo fuolaa mo e 'aukai pē, pea toki tu'u hake 'a Paula 'i honau 'ao, 'o ne pehē, "Ae kau matāpule, na'e totonu ho'omou tui mai kiate au, ke 'oua na'a fusi taula 'i Keliti, ke hoko ai 'ae kovi mo e maumau ni. ²² Ka ko eni, 'oku ou pehē atu kiate kimoutolu, "ke mou fiemālie: koe'uhi 'e 'ikai mate ha taha 'iate kimoutolu, ka ko e vaka pē. ²³ He na'e tu'u ofi mai kiate au 'i he poōni ha 'āngelo 'ae 'Otua, 'aia 'oku 'a'ana au, pea ko ia 'oku ou tauhi. ²⁴ 'O ne pehē mai, "E Paula, 'oua na'a ke manavahē; he te ke a'u atu koe ki he 'ao 'o Sisa: ²⁵ Ko ia 'ae kau matāpule, ke mou fiemālie: he 'oku ou tui ki he 'Otua, 'e fai 'o hangē ko e me'a kuo tala mai." ²⁶ Ka 'e tūkia 'akitautolu 'i ha motu 'e taha. ²⁷ Pea kuo kakato 'ae pō 'e hongofulu ma fā, pea kuo mau hafu fano 'i he tahi 'o 'Atilia, pea tu'uapō nai, pea mahalo 'ae kau vaka kuo nau ofi ki ha fonua; ²⁸ Pea na'a nau tukutuku, pea 'ilo ko e ofa 'e uangokumi: pea kuo nau ngaholo si'i atu, pea toe tukutuku, pea 'ilo ko e ofa 'e tekumi mā nima.

29 Pea na'a nau manavahē telia na'a mau toka 'i ha hakau, pea nau lī 'ae taula 'e fā 'i he taumuli, mo nau faka'amu ki he 'aho. 30 Pea na'e fai ke feholaiki 'ae kau kauvaka mei he vaka, he na'a nau tuku hifo 'ae vaka fokotu'u ki tahi, 'o hangē ko ha'anau fie 'ave taula ki he taumu'a; 31 Ka na'e pehē 'e Paula ki he 'eikitau mo e kau tau, "Kapau 'e 'ikai nofo 'akinautolu ni 'i he vaka, 'e 'ikai te mou mo'ui." 32 Pea na'e toki tutu'u 'e he kau tau 'ae maea 'oe vaka fokotu'u, pea 'auhia ia. 33 Pea kuo ofi 'ae 'aho, pea kole 'a Paula kiate kinautolu kotoa pē ke nau kai, 'o ne pehē, "Ko hono hongofulu ma fā eni 'oe 'aho mo ho'omou nofo, 'o ta'efai-ho'omou-keinanga. 34 Pea ko ia 'oku ou kole kiate kimoutolu ke mou kai; ke mālohi ai homou sino: koe'uhi 'e 'ikai tō 'i he 'ulu 'o homou tokotaha ha tu'oni lou'ulu 'e taha." 35 Pea kuo pehē 'ene lea, pea ne to'o 'ae mā, 'o fakafeta'i ki he 'Otua 'i he 'ao 'okinautolu kotoa pē: pea kuo ne paki'i ia, pea ne kamata kai. 36 Pea na'a nau toki fiefia kotoa pē, pea kai foki 'ekinautolu. 37 Pea na'a mau toko uangeau mo e toko fitungofulu ma toko ono 'i he vaka. 38 Pea hili 'enau fakama'ama'a 'ae vaka, 'o tolo 'ae uite ki tahi. 39 Pea 'i he 'ene 'aho, na'e 'ikai te nau 'ilo 'ae fonua: ka na'a nau vakai ki he ava na'e ai hono fanga, pea na'a nau holi 'o kapau 'e mafai, ke faka'oho ai 'ae vaka. 40 Pea kuo nau motuhi 'ae ngaahi taula, 'o tuku pe 'i tahi, pea veteange 'ae taufoe 'oe fohe'uli, 'onau fai ia, ke 'alu ki 'uta. 41 Pea na'a nau tō ki he potu 'oku fetaulaki ai 'ae tahi 'e ua, 'onau fakatoka ai 'ae vaka; pea na'e toka ma'u 'ae taumu'a, pea 'ikai fa'a ue'i, ka na'e maumau hono taumuli 'e he mālohi 'oe peau. 42 Pea na'e fakakaukau 'ae kautau ke tāmata'i 'ae kau pōpula, telia na'a kakau ha ni'ihi, 'o hao. 43 Ka na'e fie fakamo'ui 'a Paula 'e he 'eikitau mei honau loto, ko ia ne ne ta'ofi 'akinautolu; 'o ne fekau kiate kinautolu 'oku fa'a kakau ke nau hopo, 'o mu'omu'a ki 'uta: 44 Pea ko hono toe, ko e ni'ihi 'i he laupapa, ko e ni'ihi 'i he ngaahi me'a 'oe vaka. Pea fai fai ia pea mau hao kotoa pē ki 'uta.

28

1 Hili 'ae mate 'oe vaka 'o Paula na'e 'ofa kiate ia 'ae kakai muli. 5 Ko e piki 'i hono nima 'ae ngata fekai. 8 'Oku ne fakamo'ui 'ae mahaki kehekehe 'i he motu ko ia. 11 'Oku nau folau atu ki Loma. 17 'Oku ne fakahā ki he kakai Siu hono 'uhinga 'o 'ene ha'u. 24 Hili 'ene malanga na'e tui 'ae ni'ihi, ka na'e 'ikai tui 'ae ni'ihi 30 Ko 'ene malanga ai 'o ua ta'u.

1 Pea kuo hao 'akimautolu, pea mau toki 'ilo ko e motu ia 'oku ui ko Melita. 2 Pea na'e lahi 'ae 'ofa mai 'ae kakai muli kiate kimautolu: he na'a nau tutu 'ae afi, 'o ma'u 'akimautolu kotoa pē, koe'uhi na'e tō 'ae 'uha, pea koe'uhi ko e momoko. 3 Pea 'i he okooko 'e Paula 'ae 'u popohango, 'o ne tuku ia ki

he afi, na'e ha'u mei he mafana 'ae ngata fekai, 'o piki 'i hono nima. ⁴ Pea kuo mamata 'ae kakai muli ki he manu 'oku tāupe 'i hono nima, ne nau fepehē'aki 'iate kinautolu, "Ko e mo'oni ko e fakapō 'ae tangata ni, pea kuo hao ia mei he tahi, ka 'oku 'ikai tuku ia 'e he houhau ke ne mo'ui." ⁵ Pea tupe'i 'e ia 'ae manu ki he afi, pea na'e 'ikai ongo'i 'e ia ha kovi. ⁶ Ka na'a nau 'amanaki ki he'ene pupula, pe tō hifo 'o mate fakafokifā pe: pea kuo nau siosio 'o fuoloa, kae 'ikai mamata ki ha kovi kuo hoko kiate ia; pea liliu honau loto, 'onau pehē, "Tā ko e 'otua ia." ⁷ Pea na'e tu'u 'i he potu ko ia 'ae 'api 'oe 'eiki 'oe motu, ko hono hingoa ko Pupilio; pea na'e 'ofa mai ia kiate kimautolu, 'o mau nofo 'i hono 'api 'i he 'aho 'e tolu. ⁸ Pea pehē, na'e tokoto 'ae tamai 'a Pupilio 'oku mahaki, ko e mofi mo e hana toto; pea kuo hū atu 'a Paula ki ai, 'o lotu, pea ne ala atu hono nima kiate ia, 'o fakamo'ui ia. ⁹ Pea kuo fai ia, pea ha'u foki mo e ni'ihī 'oe motu na'e mo'ua 'i he ngaahi mahaki, pea fakamo'ui: ¹⁰ Pea na'a nau foaki 'ae ngaahi foaki lahi kiate kimautolu; pea 'i he'emaui 'alu, na'a nau fakaheka 'ae ngaahi me'a na'e 'aonga. ¹¹ Pea kuo hili 'ae māhina 'e tolu, na'a mau folau 'i he vaka 'Alekiānitia, na'e nofo 'i he motu 'i he fa'ahita'u afā, pea ko hono faka'ilonga "ko e Mahangata'ane." ¹² Pea na'a mau 'alu ki 'uta 'i Silakusa, pea mau nofo ai 'o 'aho tolu. ¹³ Pea mau fākahua mei ai, pea mau a'u atu ki Lisio: pea hili 'ae 'aho 'e taha, pea tonga 'ae matangi, pea pongipongi ai, na'a mau a'u atu ki Piuteoli: ¹⁴ Pea mau 'ilo ai 'ae kāinga, pea na'a nau kole ke mau nofo mo kinautolu 'o 'aho fitu: pea na'a mau fononga atu ki Loma. ¹⁵ Pea kuo fanongo 'ae kāinga mei ai kiate kimautolu, na'a nau ha'u 'o fakafetaulaki mai kiate kimautolu ki he Mala'e 'o 'Apio, mo e Fale 'e tolu: pea kuo mamata ai 'a Paula, pea ne fakafeta'i ki he 'Otua, mo loto mālohi ai. ¹⁶ Pea kuo mau a'u atu ki Loma, pea tuku 'e he 'eikitau 'ae kau pōpula ki he pule 'oe kau tau: ka na'e tuku 'a Paula ke nofo kehe, mo e tangata tau na'a ne le'ohi ia. ¹⁷ Pea pehē, "Kuo hili 'ae 'aho 'e tolu, pea fekau 'e Paula ki he kau matāpule Siu ke fakataha: pea kuo nau kātoa mai, pea ne pehē kiate kinautolu, 'ae kau tangata ko e kāinga, na'e 'ikai pe te u fai ha me'a ki he kakai pe ki he ngaahi ngāue faka'eiki 'o 'etau ngaahi tamai, ka na'e tuku au mei Selūsalema, ko e pōpula ki he nima 'oe kakai Loma. ¹⁸ Pea kuo nau fakamaau au, pea nau loto ke tukuange au, koe'uhi na'e 'ikai 'iate au ha me'a e totonu ai 'eku mate. ¹⁹ Ka 'i he lea mālohi 'ae kakai Siu ke 'oua, pea ne u pehē, te u fakamaau pe au ia Sisa; ka na'e 'ikai 'i he'eku fie talatalaaki'i hoku kakai 'i ha me'a. ²⁰ Pea ko e me'a ia 'oku ou fekau atu ai ke mou kātoa mai, ke u mamata pea lea kiate kimoutolu: he koe'uhi ko e 'amanaki 'a 'Isileli kuo ha 'isia 'aki au 'ae ukamea fihifihi ni." ²¹ Pea na'a nau pehē kiate ia, "'Oku

'ikai te mau ma'u mei Siutea ha tohi kiate koe, pea na'e 'ikai fakahā pea lea'aki ha kovi kiate koe 'e ha tokotaha 'i he kāinga na'e ha'u. ²² Ka 'oku mau holi ke fanongo 'iate koe pe ko e hā ho loto: he koe'uhi ko e fa'ahinga ni, 'oku mau 'ilo 'oku lea kovi ki ai 'i he potu kotoa pē. ²³ Pea kuo nau kotofa 'ae 'aho kiate ia, pea ha'u 'ae tokolahī ki hono fale; pea ne fakamatala 'e ia mo fakapapau atu 'ae pule'anga 'oe 'Otua kiate kinautolu, 'o ne fakamo'oni kiate kinautolu mei he fono 'a Mōsese, mo e kau palōfita, kia Sisu, 'o fai mei he pongipongi 'o a'u ki he efiāfi. ²⁴ Pea na'e tui 'ae ni'ihī ki he ngaahi me'a na'a ne lea'aki, ka na'e 'ikai tui 'ae ni'ihī.

²⁵ ¶ Pea kuo 'ikai te nau loto taha 'iate kinautolu, pea nau 'alu, ka kuo hili 'ae lea'aki 'e Paula 'ae lea ni 'e taha, Ne'ine'i folofola 'ae Laumālie Mā'oni'oni 'ia 'Isaia ko e palōfita ki he'etau ngaahi Tamai. ²⁶ 'O pehē, "Alu ki he kakai ni, mo e pehē Te mou fakaongoongo pea fanongo, kae 'ikai ongo'i; pea siofia 'o mamata, kae 'ikai 'ilo'i: ²⁷ 'He kuo fakaongonoa 'ae loto 'oe kakai ni, pea 'oku tuli honau telinga, pea kuo nau fakamohe honau mata; telia na'a 'iloange kuo mamata honau mata, pea fanongo honau telinga, pea 'ilo 'e honau loto, pea liliu ai, pea te u fakamo'ui 'akinautolu.'" ²⁸ Ko ia ke mou 'ilo eni, kuo fekau atu ki he kakai Senitaile 'ae fakamo'ui 'ae 'Otua, pea 'e fanongo ai 'akinautolu. ²⁹ Pea kuo lea'aki 'e ia 'ae ngaahi lea ni, pea 'alu 'ae kakai Siu, pea na'e lahi 'enau fakakikihi 'iate kinautolu. ³⁰ Pea na'e nofo 'a Paula 'i hono fale 'o'ona na'a ne totongi ki ai 'o ua ta'u, pea ne talia 'akinautolu kotoa pē na'e ha'u kiate ia, ³¹ 'O ne malanga'aki 'ae pule'anga 'oe 'Otua, mo ako 'aki 'ae ngaahi me'a 'oku kau ki he 'Eiki ko Sisu Kalaisi, 'i he mālohi lahi, pea na'e 'ikai ta'ofi kiate ia 'e ha tokotaha.

KO E TOHI 'A PAULA KO E 'APOSETOLO KI HE KAKAI LOMA

1 'Oku fakaongolelei 'e Paula 'ae fili ia ki he kakai Loma. 9 Mo 'ene holi ke hoko atu kiate kinautolu. 16 Ko e ongoongolelei mo e fakatonuhia 'oku faka'ilo ai. 18 'Oku houhau 'ae 'Otua ki he ngaahi angahala kotoa pē. 21 Ko e angahala 'ae kakai Senitaile.

¹ Ko au Paula ko e tamaio'eiki 'a Sisu Kalaisi, kuo fili ko e 'aposetolo, mo vahe'i ki he ongoongolelei 'ae 'Otua, ² ('Aia na'a ne faka'ilo 'i mu'a 'i he'ene kau palōfita 'i he ngaahi tohi mā'oni'oni,) ³ 'Oku kau ki hono 'Alo ko Sisu Kalaisi ko hotau 'Eiki, 'aia na'e fakatupu hono sino 'i he hako 'o Tevita; ⁴ Pea fakahā fakapapau 'aki 'ae mālohi, 'i he toetu'u mei he mate, ko e 'Alo ia 'oe 'Otua, 'o fakatatau ki he laumālie 'oe mā'oni'oni: ⁵ 'Aia kuo mau mā'u ai 'ae 'alo'ofa mo e ngāue faka'aposetolo, ke ai ha talangofua ki he tui 'i he ngaahi pule'anga kotoa pē, koe'uhi ko hono huafa: ⁶ Pea 'oku mou 'iate kinautolu foki ko e fili 'e Sisu Kalaisi: ⁷ Kiate kimoutolu kotoa pē 'oku 'i Loma, 'oku 'ofeina 'e he 'Otua, kuo ui ke mā'oni'oni: ke 'iate kimoutolu 'ae 'alo'ofa mo e monū'ia mei he 'Otua ko 'etau Tamai, pea mo e 'Eiki ko Sisu Kalaisi. ⁸ 'Oku ou fuofua fakafeta'i ki hoku 'Otua 'ia Sisu Kalaisi koe'uhi ko kimoutolu kotoa pē, he 'oku ongoongoa ho'omou tui 'i māmani kotoa pē. ⁹ He ko e 'Otua, 'aia 'oku ou tauhi 'aki hoku laumālie 'i he ongoongolelei 'o hono 'Alo, ko hoku fakamo'oni ia, 'oku ou fakamanatu'i ma'uaipe 'akimoutolu 'i he'eku ngaahi lotu; ¹⁰ 'O kole ta'etuku, 'o kapau 'e mafai, ke u lava'i eni ha fononga lelei kiate kimoutolu 'i he finangalo 'oe 'Otua. ¹¹ He 'oku ou holi lahi ke mamata kiate kimoutolu, koe'uhi ke u 'atu kiate kimoutolu ha foaki fakalaumālie, ko e me'a ke fakatu'uma'u aipe 'akimoutolu; ¹² Koe'uhi ke tau fiemālie fakataha mo kimoutolu, 'i he tui pe taha 'amoutolu mo au. ¹³ Pea ko eni, 'e kāinga, 'oku 'ikai te u loto ke mou ta'e'ilo, na'e liunga lahi 'eku tokanga ke u 'alu atu kiate kimoutolu, koe'uhi ke u ma'u ha fua 'iate kimoutolu foki, 'o hangē ko e ngaahi Senitaile kehekehe, ka kuo ta'ofia au. ¹⁴ Ko e tuku totongi au ki he kakai Kiliki, mo e kakai muli; ki he poto, mo e ta'epoto. ¹⁵ Ko ia 'oku ou loto ke u malanga'aki 'ae ongoongolelei kiate kimoutolu 'oku 'i Loma foki, 'o fakatatau ki he'eku fa'a fai. ¹⁶ He 'oku 'ikai te u mā 'i he ongoongolelei 'o Kalaisi: he ko e mālohi ia 'oe 'Otua ki he fakamo'ui kiate kinautolu kotoa pē 'oku tui; 'o mu'omu'a ki he Siu, pea ki he Kiliki foki. ¹⁷ He 'oku fakamatala ai 'ae fakatonuhia'i 'e he 'Otua 'i he tui ki he tui; 'o hangē ko ia kuo tohi, "Ko e tonuhia 'e mo'ui 'i he tui."

18 He 'oku fakahā mei he langi 'ae houhau 'oe 'Otua ki he ta'elotu mo e ta'emā'oni'oni kotoa pē 'oe kakai, 'akinautolu 'oku ta'ofi ki he mo'oni 'i he ta'emā'oni'oni; 19 Koe'uhi ko ia 'oku 'ilongofua 'i he 'Otua kuo hā ia 'iate kinautolu; he kuo fakahā ia 'e he 'Otua kiate kinautolu; 20 He ko e ngaahi me'a ta'ehāmai 'a'ana, 'aia ko 'ene māfimafi ta'engata mo hono 'Otua, kuo 'ilongofua ia 'i hono ngaohi 'o māmani, 'oku 'ilo'i ia mei he ngaahi me'a kuo ngaohi; ko ia 'oku 'ikai ai hanau hao'anga: 21 Koe'uhi 'i he'enau 'ilo 'ae 'Otua, na'e 'ikai te nau faka'apa'apa pe fakafeta'i, ke taau mo e 'Otua; ka na'e hoko 'o vale 'enau ngaahi mahalo, pea fakapo'uli mo honau loto vale. 22 Pea 'i he'enau pole ko e poto 'akinautolu, na'a nau liliu ai ko e vale, 23 'O nau fetongi 'ae nāunau 'oe 'Otua ta'efa'a'au'auha 'aki 'ae fakatātā kuo ngaohi ke tatau pe mo e tangata 'oku fa'a 'au'auha, mo e fanga manupuna, mo e fanga manu ve'e fā, mo e ngaahi me'a totoo. 24 Ko ia na'e fakatukutuku'i ai 'e he 'Otua 'akinautolu ki he fakalielia 'i he ngaahi holi kovi 'a honau loto, ke fefakalielia'i honau sino 'iate kinautolu: 25 Ko e me'a 'i he'enau fetongi 'ae 'Otua mo'oni 'aki 'ae loi, pea na'e lahi hake 'enau hū mo tauhi ki he me'a kuo ngaohi, kae si'aki 'ae Tupu'anga, 'aia 'oku monū'ia 'o ta'engata, 'Emeni. 26 Ko ia na'e fakatukutuku'i ai 'akinautolu 'e he 'Otua ki he ngaahi holi kovi: he na'a mo 'enau kau fefine, na'a nau liaki 'aia 'oku totonu, kae fai 'aia 'oku ta'etaau mo 'etau anga: 27 Pea pehē foki 'e he kau tangata, 'enau si'aki 'ae kau fefine, 'onau vela 'i he'enau fehōli kovi 'aki 'iate kinautolu; 'o fefai'aki 'e he kau tangata 'aia 'oku ta'engali, pea na'a nau ma'u kiate kinautolu 'ae totongi totonu 'o 'enau fai hala ko ia. 28 Pea 'i he 'ikai te nau loto ke ke 'ilo'i 'ae 'Otua, na'e fakatukutuku'i 'akinautolu 'e he 'Otua ki he loto kovi, ke fai 'ae ngaahi me'a ko ia 'oku 'ikai ngali; 29 Kuo fakafonu 'aki 'ae ta'emā'oni'oni kotoa pē, mo e fe'auaki, mo e angakovi, mo e manumanu, mo e fakafasifasi; 'o fonu 'i he meheka, mo e fakapō, mo e fe'ite'itani, mo e kākā, mo e fasitu'u; 30 Ko e kau fefanafanahi kovi, mo e kau fakakovi, mo e kau fehi'a ki he 'Otua, mo e fakamālohi, mo e laukau, mo e kau polepole, mo e kau fakatupu 'oe ngaahi me'a kovi, mo e talangata'a ki he mātu'a: 31 Ko e ta'epoto, ko e kau maumau fuakava, mo ta'ema'u 'ae 'ofa fakafe'ofa'ofani; ko e angafakamolokau, mo e ta'emanava'ofa: 32 'Akinautolu 'oku nau 'ilo 'ae tu'utu'uni 'ae 'Otua, kuo totonu ke mate 'akinautolu 'oku fai 'ae ngaahi me'a pehē, pea 'oku 'ikai ke ngata 'i he'enau fai pehē pe, ka 'oku nau kau mālie foki mo kinautolu 'oku fai ia.

2

1 Ko kinautolu 'oku fai angahala, mo nau valoki ki ai 'i ha

kakai ni'ihī, 'oku 'ikai te nau fa'a fakatonuhia ai 'akinautolu, 6 Pea 'ikai 'aupito te nau fa'a hao mei he fakamaau 'ae 'Otua. 14 'E 'ikai fa'a hao 'ae Senitaile, 17 Pe ko e Siu, 25 Ko kinautolu 'e 'ikai 'aonga ki ai 'enau kamu, 'o kapau 'e 'ikai te nau fai ki he fono.

¹ Ko ia, 'e tangata, 'a koe 'oku ke fakamaau, 'e 'ikai te ke hao koe: he ko e me'a ko ia 'oku ke fakamaau ai ha taha, 'oku ke fakamaau'i ai koe; he ko koe 'oku ke fakamaau, 'oku ke fai 'ae ngaahi me'a pehē. ² Ka 'oku tau 'ilo pau 'oku taau mo e fai totonu 'ae fakamaau 'ae 'Otua kiate kinautolu 'oku fai 'ae ngaahi me'a pehē. ³ Pea ko koe, 'e tangata, 'oku ke fakamaau'i 'akinautolu 'oku fai 'ae ngaahi me'a pehē, ka 'oku ke fai pehē pe 'e koe, 'oku ke mahalo te ke hao koe mei he fakamaau 'ae 'Otua? ⁴ Pe 'oku ke loto manuki ki he lahi faufau 'o 'ene angalelei, mo e fa'a kātaki, mo e kātaki 'ofa; 'o 'ikai te ke 'ilo ko e angalelei 'ae 'Otua ko e me'a ke tataki koe ki he fakatomala? ⁵ Ka 'i ho loto fefeka mo e ta'efakatomala, 'oku ke fokotu'u ai ma'au 'ae houhau ki he 'aho 'oe houhau, mo e fakahā 'oe fakamaau totonu 'ae 'Otua; ⁶ 'Aia te ne 'atu ai ki he tangata taki taha 'o fakatatau ki he'ene ngaahi ngāue: ⁷ Ko e mo'ui ta'engata kiate kinautolu 'oku kumi ki he ongoongolelei, mo e hakeaki'i, mo e mo'ui ta'emate, 'i he fakakukafi ma'uaipē 'i he fai lelei: ⁸ Ka ko e mamahi mo e houhau kiate kinautolu 'oku angatu'u, pea 'ikai talangofua ki he mo'oni, kae talangofua ki he ta'emā'oni'oni, ⁹ Ko e tautea mo e feinga ki he laumālie 'oe tangata kotoa pē 'oku fai kovi, 'o mu'omu'a ki he Siu, pea ki he Senitaile foki; ¹⁰ Ka ko e ongoongolelei, mo e hakeaki'i, mo e fiamālie, ki he tangata kotoa pē 'oku fai lelei, 'o mu'omu'a ki he Siu, pea ki he Senitaile foki: ¹¹ He 'oku 'ikai 'i he 'Otua ha filifilimānako ki he tangata. ¹² He ko kinautolu kotoa pē kuo angahala ta'ehafono, 'e 'auha foki ta'ehafono: pea ko kinautolu kotoa pē kuo angahala kuo ai 'ae fono, 'e fakamaau 'aki 'akinautolu 'ae fono; ¹³ (He 'oku 'ikai tonuhia 'i he 'ao 'oe 'Otua 'ae kau fanongo ki he fono, ka ko e kau fai ki he fono 'e fakatonuhia'i. ¹⁴ Koe'uhi 'i he fai mei honau loto 'e he ngaahi Senitaile, 'ae ngaahi me'a 'i he fono, ka 'oku 'ikai 'iate kinautolu 'ae fono, pea ko kinautolu ni 'oku 'ikai ma'u 'ae fono, ko e fono 'akinautolu kiate kinautolu: ¹⁵ 'Akinautolu 'oku fakahā hono 'uhinga 'oe fono kuo tohi tongi 'i honau konsenisi, pea fakamo'oni mo honau loto foki, pea 'oku fakahala'i pe fakatonuhia'i 'akinautolu 'e he'enau ngaahi fakakaukau;) ¹⁶ 'I he 'aho 'e fakamaau ai 'e he 'Otua 'ia Sisū Kalaisi 'ae ngaahi me'a fufū 'i he kakai, 'o fakatatau ki he'eku ongoongolelei. ¹⁷ Vakai, 'oku ui koe ko e Siu, pea 'oku ke falala ki he fono, pea 'oku ke vikiviki 'i he 'Otua, ¹⁸ Pea 'oku ke 'ilo hono finangalo, pea 'oku ke fa'a 'ilo'i mo e ngaahi me'a 'oku fai kehekehe, he

kuo akonekina koe mei he fono; ¹⁹ Pea 'oku ke pole ko e tataki 'oe kui, ko e maama kiate kinautolu 'oku 'i he po'uli. ²⁰ Ko e fakahinohino 'oe vale, ko e akonaki 'oe kau valevale, 'oku ke ma'u 'ae sino 'oe 'ilo mo e mo'oni 'i he fono. ²¹ Ko ia ko koe 'oku ke akonaki'i 'ae taha kehe, 'Oku 'ikai te ke akonaki'i koe? Ko koe 'oku ke malanga "Ke 'oua na'a kaiha'a," 'oku ke kaiha'a 'e koe? ²² Ko koe 'oku ke pehē, "Oua na'a tonofefine," 'oku mo'oni? ²³ Ko koe 'oku ke vikiviki ki he fono, 'ikai 'oku ke fakaongokovi'i 'e koe 'ae 'Otua 'i ho'o maumau'i 'ae fono? ²⁴ He ko e me'a 'iate kimoutolu 'oku lau'ikovi 'ae huafa 'oe 'Otua 'i he kakai Senitaile, 'o hangē ko ia kuo tohi. ²⁵ He 'oku 'aonga mo'oni 'ae kamu, 'o kapau 'oku ke fai ki he fono: pea kapau 'oku ke kei maumau'i 'ae fono, 'oku liliu ai ho'o kamu ko e ta'ekamu. ²⁶ Ko ia kapau 'e fai ki he fono 'e he ta'ekamu 'ae anga mā'oni'oni 'oe fono, 'ikai 'e lau ai 'ene ta'ekamu ko e kamu? ²⁷ Pea kapau 'e fai ki he fono 'e he ta'ekamu 'aia ko 'etau anga pē, 'ikai te ne fakamaau'i koe, 'a koe 'oku 'iate koe 'ae tohi mo e kamu, ka 'oku ke maumau'i pē 'ae fono? ²⁸ He 'oku 'ikai ko e Siu, 'aia 'oku pehē 'itu'a pe; pea 'oku 'ikai ko e kamu, 'aia 'oku 'itu'a 'i he kakano: ²⁹ Ka ko e Siu ia, 'aia 'oku pehē 'i loto; pea ko e kamu 'oku 'oe loto ia, 'i he laumālie, kae 'ikai 'i he tohi; pea 'oku 'ikai mei he kakai hono fakamālō, ka mei he 'Otua.

3

1 Ko e lelei 'oe kakai Siu: 3 'Aia 'oku 'ikai mole 'iate kinautolu: 9 Ka 'oku valoki tonu 'akinautolu 'e he fono 'i he angahala: 20 Ko ia 'oku 'ikai ha tokotaha 'oku fakatonuhia' 'e he fono, 21 Ka 'oku fakatonuhia' i kotoa pē 'i he tui pe: 31 Ka 'oku 'ikai ta'e'aonga 'ae fono.

¹ Pea ka kuo pehē, pea ko e hā 'ae lelei lahi 'oku 'i he Siu? Pe ko e hā hono 'aonga 'oe kamu? ² 'Oku lahi 'i he me'a kotoa pē: kae lahi taha pe koe'uhi ko e tuku kiate kinautolu 'ae ngaahi folofola 'ae 'Otua. ³ Ka ko e hā, 'o kapau na'e ai ha ni'ihi na'e 'ikai tui? 'E fakata'e'aonga 'e he'enua ta'etui 'ae mo'oni 'ae 'Otua? ⁴ 'E 'ikai 'aupito: 'io, ke mo'oni 'ae 'Otua, kae loi 'ae tangata kotoa pē; 'o hangē ko ia kuo tohi, "Koe'uhi ke ke tonuhia 'i ho'o ngaahi tala, pea koe'uhi ke ke mā'oni'oni 'oka ke ka fakamaau." ⁵ Pea kapau 'oku hā 'ae mā'oni'oni 'ae 'Otua 'i he'etau ta'emā'oni'oni, te tau pehē ko e hā? 'Oku ta'eangatonu 'ae 'Otua 'i he'ene houhau? ('Oku ou lea 'o hangē ko e tangata.) ⁶ 'ikai 'aupito: he ka ne pehē 'e fēfē hono fakamaau 'e he 'Otua 'a māmani? ⁷ He kapau kuo tupulekina 'o lahi 'ae mo'oni 'ae 'Otua, ke ongoongolelei ia 'i he'eku loi; pea ko e hā 'oku kei fakamaau ai au ko e angahala? ⁸ Pea ko e hā 'oku 'ikai ai ke pehē mu'a, ('o hangē ko hono lohiaki'i

‘akimautilu, pea hangē ko hono fakapapau ia ‘e he ni‘ihi ‘oku mau lea ‘o *pehē*), “Ke tau fai kovi, kae tupu ai ha lelei?” Ko honau fakamala‘ia ko e me‘a totonu. ⁹ Pea fēfē ai? ‘Oku lelei lahi hake ‘akitautolu? ‘Oku ‘ikai ‘aupito: he kuo ‘osi ‘emau fakamo‘oni ‘oku fakatou mo‘ulaloo kotoa pē ki he angahala, ‘ae kakai Siu mo e kakai Senitaile; ¹⁰ ‘O hangē ko ia kuo tohi, “Oku ‘ikai ha tokotaha ‘oku mā‘oni‘oni, ‘oku ‘ikai ‘aupito ha taha: ¹¹ ‘Oku ‘ikai ha taha ‘oku ne ‘ilo‘i, ‘oku ‘ikai ha taha ‘oku kumi ki he ‘Otua. ¹² Kuo nau hē kotoa pē, kuo nau hoko ‘o ta‘e‘aonga kotoa pē; ‘oku ‘ikai ha tokotaha ‘oku fai lelei, ‘oku ‘ikai ‘aupito ha taha, ¹³ Ko honau kia ko e fonualoto kuo matangaki; kuo nau fai fakakākā ‘aki honau ‘elelo; ko e me‘a kona ‘oe ngata fekai ‘oku ‘i lalo ‘i honau loungutu: ¹⁴ ‘Oku pito honau ngutu ‘i he kapekape mo e lea fakamahū: ¹⁵ Ko honau va‘e ‘oku vave ke lilingi toto: ¹⁶ ‘Oku ‘i honau ngaahi hala ‘ae faka‘auha mo e mala‘ia: ¹⁷ Pea ko e hala ‘oe melino ‘oku ‘ikai te nau ‘ilo‘i: ¹⁸ Pea ‘oku ‘ikai ha manavahē ki he ‘Otua ‘i honau ‘ao.” ¹⁹ Ko eni, ‘oku tau ‘ilo ko ia kotoa pē ‘oku fakahā ‘i he fono, ‘oku fakahā ia kiate kinautolu ‘oku mo‘ulaloo ki he fono: koe‘uhi ke mapuni ‘ae ngutu kotoa pē, kae nofo ‘a māmani kotoa pē kuo halaia ‘i he ‘ao ‘oe ‘Otua. ²⁰ Ko ia ‘e ‘ikai fakatonuhia‘i ha tokotaha ‘i hono ‘ao ‘e he ngaahi ngāue ‘oe fono: he ‘oku mei he fono ‘ae ‘ilo‘i ‘oe angahala. ²¹ Ka ko eni, ‘oku fakahā ‘ae fakatonuhia‘i ‘e he ‘Otua ‘i he ta‘ekau ‘ae fono, pea ‘oku fakamo‘oni ia ‘e he fono mo e kau palōfita; ²² ‘Io, ‘ae fakatonuhia‘i ‘e he ‘Otua ‘aia ‘oku ‘i he tui kia Sisu Kalaisi kiate kinautolu kotoa pē pea ‘iate kinautolu kotoa pē ‘oku tui: he ‘oku ‘ikai ha fai kehekehe: ²³ He kuo fai angahala kotoa pē, pea tomui ‘i he fakamālō mei he ‘Otua. ²⁴ Pea ‘oku fakatonuhia‘i ko e ‘ofa mata‘ata‘atā pē ‘i he‘ene ‘alo‘ofa, koe‘uhi ko e totongi huhu‘i ‘aia ‘oku ‘ia Kalaisi Sisu: ²⁵ ‘Aia kuo fakahā atu ‘e he ‘Otua ko e feilaulau fakalelei ia, ‘i he tui ki hono ta‘ata‘a, koe‘uhi ke fakahā ‘ene mā‘oni‘oni ‘i he fakamolemole ‘oe angahala kuo fai, ko e me‘a ‘i he fa‘a kātaki ‘ae ‘Otua; ²⁶ Ke fakahā ‘i he kuonga ni ‘a ‘ene mā‘oni‘oni: koe‘uhi ke angatonu pe ia, ka ko e fakatonuhia ia ‘o ia ‘oku tui kia Sisu. ²⁷ Pea ka kuo pehē, pea kofa‘a ‘ae pole? Kuo kapusi ia. ‘E he fono fono fē? ‘Oe ngaahi ngāue? ‘Ikai ‘aupito: ka ‘e he fono ‘oe tui. ²⁸ Ko ia ‘oku mau tukupau eni, ‘oku fakatonuhia‘i ‘ae tangata ‘e he tui, ‘o ta‘ekau ai ‘ae ngaahi ngāue ‘ae fono. ²⁹ Ko e ‘Otua ia ‘oe kakai Siu pē? Pea ‘ikai ‘oe Senitaile foki? ‘Io, ‘oe kakai Senitaile foki: ³⁰ He ko e ‘Otua pe taha, ‘aia ‘oku ne fakatonuhia‘i ‘ae kamu ‘e he tui, mo e ta‘ekamu ‘i he tui. ³¹ Pea ‘oku tau fakata‘e‘aonga‘i koa ‘ae fono ‘i he tui? ‘e ‘ikai ‘aupito: ka ‘oku mau fakatu‘uma‘u ‘ae fono.

4

1 Ko e lau 'ae tui 'a 'Epalahame kiate ia ko e mā'oni'oni. 13 Ko e ma'u 'e ia mo hono hako 'ae tala'ofa 'i he tui pe. 16 Ko e tamai 'a 'Epalahame 'anautolu kotoa pē 'oku tui. 24 'E lau 'etau tui kiate kitautolu foki ko e mā'oni'oni.

1 Pea ka ko ia, pea te tau pehē na'e ma'u 'ae hā 'e he'etau tamai ko 'Epalahame, 'i he anga fakasino? 2 He kapau na'e fakatonuhia'i 'a 'Epalahame 'e he ngaahi ngāue, kuo ne ma'u 'ae pole'anga kae 'ikai 'i he 'ao 'oe 'Otua. 3 He 'oku pehē 'e he tohi ko e hā? "Na'e tui 'a 'Epalahame ki he 'Otua, pea na'e lau ia kiate ia ko e mā'oni'oni." 4 Pea ko eni, 'oku 'ikai lau 'ae totongi kiate ia 'oku ngāue ko e foaki 'ofa, ka ko e me'a totonu. 5 Ka ko ia 'oku 'ikai ke ngāue, kae tui pe kiate ia 'oku ne fakatonuhia'i 'ae ta'elotu, 'oku lau 'ene tui ko e mā'oni'oni. 6 'O hangē ko e fakamatala foki 'e Tevita 'ae monū'ia 'ae tangata, 'aia 'oku lau ki ai 'e he 'Otua 'ae mā'oni'oni ta'ehangāue, 7 'opehē, "Oku monū'ia 'akinautolu kuo fakamolemolea 'enau ngaahi ta'emā'oni'oni, pea kuo 'ufi'ufi 'enau ngaahi angahala. 8 'Oku monū'ia 'ae tangata 'e 'ikai lau ki ai 'e he 'Eiki ha angahala." 9 Ko e monū'ia eni ki he kamu pē, pe ki he ta'ekamu foki? He 'oku mau pehē, "ko e tui 'a 'Epalahame na'e lau kiate ia ko e mā'oni'oni." 10 Pea na'e lau fakafēfē ia? 'I he'ene 'i he kamu, pe 'i he ta'ekamu? Na'e 'ikai 'i he kamu, kae 'i he ta'ekamu. 11 Pea na'e ma'u 'e ia 'ae faka'ilonga 'oe kamu, ko e fakamo'oni 'oe mā'oni'oni 'i he'ene tui, 'oku te'eki ai kamu ia: koe'uhi ke hoko ia ko e tamai 'anautolu kotoa pē 'oku tui, neongo pe te nau ta'ekamu; pea koe'uhi ke lau 'ae mā'oni'oni kiate kinautolu foki: 12 Pea ko e tamai ia 'oe kamu kiate kinautolu na'e 'ikai 'oe kamu pē, ka 'oku nau muimui foki 'i he lakanga tui 'o 'etau tamai ko 'Epalahame, 'i he te'eki ai ke kamu ia. 13 He ko e tala'ofa, ke hoko ia ko e tangata hoko 'a māmani, na'e 'ikai kia 'Epalahame, pe ki hono hako, 'i he fono, ka 'i he mā'oni'oni 'oe tui. 14 He kapau ko e kakai hoko 'akinautolu 'oku 'i he fono, tā ko e va'inga pe 'ae tui, pea 'oku fakata'e'aonga mo e tala'ofa foki: 15 Koe'uhi 'oku tupu 'i he fono 'ae houhau: he ka 'ikai ha fono, 'oku 'ikai foki ha fai hala. 16 Ko ia, 'oku mei he tui ia, koe'uhi ke 'i he 'alo'ofa pē; koe'uhi ke tu'uma'u 'ae tala'ofa ki he hako kotoa pē; 'ikai kiate kinautolu pe 'oku 'oe fono, ka kiate kinautolu foki 'oku 'oe tui 'a 'Epalahame; 'aia ko e tamai 'atautolu kotoa pē, 17 ('O hangē ko ia kuo tohi, "Kuo u tu'utu'uni koe ko e tamai 'ae ngaahi kakai lahi,") 'i he 'ao 'oe 'Otua 'aia na'a ne tui ki ai, 'aia 'oku ne fakaake 'ae mate, pea ne lea ki he ngaahi me'a ko ia kuo 'ikai, 'o hangē kuo 'i ai ia. 18 Pea na'a ne 'amanaki, ka kuo 'ikai hano tu'unga 'o 'ene 'amanaki, pea tui, ke ne hoko ko e tamai 'ae ngaahi kakai lahi, 'o fakatatau mo ia na'e lea'aki, "'E pehē

pe ho hako.”¹⁹ Pea ‘i he ‘ikai vaivai ia ‘i he tui, na’e ‘ikai te ne tokanga ki hono sino ‘o’ona kuo mate, he kuo teau nai ‘ae ta’u ‘o ‘ene motu’a, pe ko e mate ‘ae manāva ‘o Sela: ²⁰ Na’e ‘ikai lotolotoua ia ‘i he ta’etui ki he tala’ofa ‘ae ‘Otua; ka na’e mālohi ia ‘i he tui, ‘o ne fakaongoongolelei ‘ae ‘Otua; ²¹ ‘O ne mātu’aki ‘ilo loto, ko e me’a kuo ne tala’ofa ai, ‘e mafai foki ‘e ia ke fakamo’oni. ²² Ko ia foki na’e lau ai “ia kiate ia ko e mā’oni’oni.” ²³ Ko eni, na’e ‘ikai ke tohi “kuo lau ia kiate ia,” koe’uhi ko ia pē; ²⁴ Ka koe’uhi ko kitautolu foki, ‘aia ‘e lau ia ki ai, ‘o kapau te tau tui kiate ia na’a ne fokotu’u hake hotau ‘Eiki ko Sisu mei he mate; ²⁵ ‘Aia na’e tukuange koe’uhi ko ‘etau ngaahi angahala, pea na’e fokotu’u hake ia koe’uhi ko hotau fakatonuhia.

5

1 Ko e fakatonuhia ‘akitautolu ‘i he tui, ‘oku tau ma’u ai ‘ae melino mo e ‘Otua, 2 Mo e fiefia ‘i he’etau ‘amanaki lelei, 8 Koe’uhi ‘i he fakalelei ‘akitautolu ‘i hono ta’ata’a, ‘i he’etau nofo fakafili, 10 ‘E ‘āsili ai ‘e tau mo’ui hili hono fakalelei ‘akitautolu. 12 He na’e hoko ‘ae angahala mo e mate ‘ia ‘Atama, 17 Ka ko e mā’oni’oni mo e mo’ui lahi hake ‘aupito ‘ia Sisu Kalaisi. 20 Ko e tupulekina lahi hake ‘aupito ‘ae ‘ofa ‘i he lahiange ‘oe angahala.

¹ Ko ia ‘i he fakatonuhia ‘i ‘akitautolu ‘e he tui, ‘oku tau melino ai mo e ‘Otua ‘i hotau ‘Eiki ko Sisu Kalaisi: ² ‘Aia ‘oku tau ma’u ai foki ‘ae hū’anga ‘i he tui ki he monū’ia ni ‘oku tau tu’u ai, pea fiefia ‘i he ‘amanaki lelei ki he hakeaki ‘i mei he ‘Otua. ³ Pea ‘oku ‘ikai ke ngata ai, ka ‘oku tau vikiviki ‘i he ngaahi mamahi foki: ‘i he’etau ‘ilo ‘oku tupu mei he mamahi ‘ae fa’a kātaki; ⁴ Pea mei he fa’a kātaki, ‘ae ‘ilo; pea mei he ‘ilo, ‘ae ‘amanaki lelei: ⁵ Pea ‘oku ‘ikai fakamā ‘e he ‘amanaki lelei; he koe’uhi kuo lilingi ‘ae ‘ofa ‘ae ‘Otua ki hotau loto ‘i he Laumālie Mā’oni’oni, ‘aia kuo foaki kiate kitautolu. ⁶ He na’e lolotonga ‘etau vaivai ‘aupito, pea pekia ‘a Kalaisi ‘i he kuonga tu’utu’umālie koe’uhi ko e ta’elotu. ⁷ ‘E meimei ‘ikai ‘aupito *fie* mate ha tokotaha koe’uhi ko e tangata angatonu pē: ka ‘e fa’a fai ‘apē ke mate ha tokotaha koe’uhi ko e tangata angalelei. ⁸ Ka ‘oku fakahā ‘e he ‘Otua ‘ene ‘ofa kiate kitautolu ‘i he me’a ni, lolotonga ko e kau angahala ‘akitautolu, ne pekia ‘a Kalaisi ma’atautolu. ⁹ Pea ka ko ia, pea ‘e ‘āsili ‘ae fakamo’ui ‘okitautolu mei he houhau ‘iate ia, he kuo fakatonuhia ‘i ‘akitautolu ‘i hono ta’ata’a. ¹⁰ He kapau ne fakalelei ‘akitautolu ki he ‘Otua ‘i he pekia ‘a hono ‘Alo, ka ko e ngaahi fili ‘akitautolu, pea tā ‘e ‘āsili hotau fakamo’ui ‘i he’ene mo’ui, he kuo tau fakalelei. ¹¹ Pea ‘oku ‘ikai ngata ai, ka ‘oku tau fiefia foki ‘i he ‘Otua ‘i hotau ‘Eiki ko Sisu Kalaisi, ‘aia kuo tau ma’u ai ‘ae fakalelei. ¹² Pea ko ia, ‘o hangē na’e hoko

mai 'ae angahala ki māmani, mo e mate mei he angahala, 'i he tangata pe taha; pea na'e pehē 'ae hoko 'oe mate ki he kakai kotoa pē, he kuo angahala kotoa pē: ¹³ (He na'e 'i he māmani 'ae angahala 'o a'u ki he fono: ka 'oku 'ikai lau 'ae angahala 'i he 'ikai ha fono. ¹⁴ Ka na'e pule 'ae mate meia 'Atama 'o a'u kia Mōsese, kiate kinautolu foki na'e 'ikai angahala 'o fakatatau ki he fai hala 'a 'Atama, 'aia ko e fakatātā 'o ia 'e ha'u 'amui. ¹⁵ Ka 'oku 'ikai ke fai tatau 'ae fai hala mo e foaki 'ofa. He kapau kuo mate 'ae tokolahi 'i he fai hala 'ae tokotaha, *pehē*, kuo a'u 'o lahi hake 'aupito ki he tokolahi 'ae 'ofa 'ae 'Otua, mo e foaki 'i he 'ofa, 'i he tangata pe taha, ko Sisu Kalaisi. ¹⁶ Pea 'oku 'ikai ke fai tatau 'ae fai angahala 'oe tokotaha pe, mo e foaki 'ofa; he ko e me'a 'i he *angahala* pe taha na'e fakamaau ai ke mala'ia, ka ko e foaki 'ofa ko e fakatonuhia ia mei he ngaahi angahala lahi. ¹⁷ He kapau 'oku pule 'ae mate mei he tokotaha, ko e me'a 'i he fai angahala 'ae tokotaha; *pehē*, 'e 'āsili ai 'ae pule 'i he mo'ui 'ekinautolu 'oku ma'u hono lahi 'aupito 'oe 'ofa mo e foaki 'oe fakatonuhia 'i he tokotaha, ko Sisu Kalaisi.) ¹⁸ Pea ko eni, 'o hangē kuo hoko 'i he angahala 'ae tokotaha 'ae fakamala'ia ki he kakai kotoa pē: pea pehē foki, ko e me'a 'i he mā'oni'oni 'ae tokotaha kuo hoko 'ae fakatonuhia 'oe mo'ui ki he kakai kotoa pē. ¹⁹ Koe'uhi 'o hangē na'e fakahalaia 'ae tokolahi 'i he talangata'a 'ae tangata 'e tokotaha, *pehē*, ko e me'a 'i he talangofua 'ae tokotaha 'e fakatonuhia 'i 'ae tokolahi. ²⁰ Ka na'e fakahū mai 'ae fono, pe tupulekina pe 'ae angahala. Ka ko ia na'e tupulekina ai 'ae angahala, kuo lahi 'aupito ai hono tupulekina 'oe 'ofa: ²¹ Koe'uhi ke hangē ko e pule 'ae angahala 'o a'u ki he mate, ke pehē 'ae pule 'oe 'ofa 'i he fakatonuhia 'o a'u ki he mo'ui ta'engata 'i hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi.

6

1 'Oku 'ikai lelei 'i he 'etau mo'ui ke fai angahala, 2 He 'oku tau mae ki ai, 3 'Aia 'oku hā 'i he 'etau papitaiso. 12 'Oua na'a tuku ke kei pule 'ae angahala, 18 Koe'uhi kuo tau tukuange 'akitautolu ki he ngāue 'ae mā'oni'oni, 23 Pea koe'uhi ko e totongi 'oe angahala ko e mate.

¹ Pea ka ko ia, pea te tau pehē ko e hā? Te tau kei fai angahala kae tupulaki 'ae 'ofa? ² 'E 'ikai 'aupito. 'E fēfē 'etau kei mo'ui 'i he angahala ka kuo tau mate ki ai? ³ 'Ika 'oku mou 'ilo ko kitautolu kotoa pē na'e papitaiso kia Sisu Kalaisi na'a tau papitaiso ki he'ene pekia? ⁴ Pea ko ia, kuo tau tanu fakataha mo ia 'i he papitaiso ki he mate: koe'uhi ke hangē hono fokotu'u 'a Kalaisi mei he mate 'e he mālohi 'oe tamai, ke pehē foki 'etau felaka 'i 'i he mo'ui fo'ou. ⁵ He kapau kuo tau tō fakataha mo ia 'i he tatau 'o 'ene pekia, te tau 'i he tatau foki 'o

'ene toetu'u: ⁶ 'O 'ilo eni, ko hotau motu'a tangata kuo tāmāte'i fakataha mo ia, koe'uhi ke faka'auha 'ae sino 'oe angahala, koe'uhi ke 'oua na'a tau toe tauhi 'ae angahala. ⁷ He ko ia 'oku mate, kuo movete ia mei he angahala. ⁸ Ko eni, kapau 'oku tau mate fakataha mo Kalaisi, 'oku tau tui te tau mo'ui fakataha foki mo ia: ⁹ 'I he'etau 'ilo kuo fokotu'u 'a Kalaisi mei he pekia, pea 'e 'ikai toe pekia ia; 'e 'ikai toe pule'i ia 'e he mate. ¹⁰ He ko 'ene mate, ko e mate tu'o taha pē koe'uhi ko e angahala: ka ko 'ene mo'ui, ko e mo'ui ia ki he 'Otua. ¹¹ Pea ke pehē foki 'ae lau 'akimoutolu ko e mate mo'oni ki he angahala, ka ko e mo'ui ki he 'Otua 'i hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi. ¹² Ko ia ke 'oua na'a tuku ke pule 'ae angahala 'i homou sino matengofua, ke mou talangofua ki ai 'i hono ngaahi holi. ¹³ Pea 'oua na'a mou 'atu homou ngaahi kupu'i sino ko e me'a ngāue'aki 'i he ta'emā'oni'oni ki he angahala: kae 'atu 'akimoutolu ki he 'Otua, 'o taau mo kinautolu kuo hao mei he mate, pea mo homou ngaahi kupu'i sino ko e me'a ngāue'aki 'i he mā'oni'oni ki he 'Otua. ¹⁴ He koe'uhi 'e 'ikai pule'i 'akimoutolu 'e he angahala: he 'oku 'ikai te mou mo'ulaloa ki he fono, ka ki he 'ofa. ¹⁵ Pea fēfē ai? Te tau fai angahala, koe'uhi 'oku 'ikai te tau mo'ulaloa ki he fono, ka ki he 'ofa? 'E 'ikai 'aupito. ¹⁶ 'I kai 'oku mou 'ilo ko ia ia te mou 'atu 'akimoutolu ko e kau tamaio'eiki ke talangofua ki ai, ko 'ene kau tamaio'eiki 'akimoutolu 'oku mou talangofua ki ai; pe ko e angahala ki he mate, pe ko e talangofua ki he mā'oni'oni? ¹⁷ Na'a mou nofo ko e kau tamaio'eiki ki he angahala, kae fakafeta'i ki he 'Otua, 'i ho'omou talangofua mei he loto ki he anga 'oe akonaki na'e 'atu kiate kimoutolu. ¹⁸ Ko ia ko e me'a 'i he fakatau'atāina mei he angahala, kuo mou hoko ai 'o talangofua ki he mā'oni'oni. ¹⁹ 'Oku ou lea 'o hangē pe ko e tangata, ko e me'a 'i he vaivai 'o homou kakano: 'o hangē na'a mou tukuange homou ngaahi kupu'i sino ko e kau tamaio'eiki ki he anga fakalielia, pea mo e fai angakovi ke fai kovi; ke pehē eni ho'omou tuku atu homou ngaahi kupu'i sino ko e kau tamaio'eiki ki he angatonu ke fai mā'oni'oni. ²⁰ He koe'uhi 'i ho'omou nofo ko e kau tamaio'eiki ki he angahala, na'a mou 'ata'atā mei he mā'oni'oni. ²¹ Ka ko e hā 'ae fua ne mou ma'u 'i he ngaahi me'a ko ia 'oku mou mā ai ni? He ko e ngata'anga 'oe ngaahi me'a ko ia ko e mate. ²² Ka ko eni, 'i hono fakatau'atāina 'akimoutolu mei he angahala, pea hoko ko e kau tamaio'eiki ki he 'Otua, kuo 'i ai homou fua ko e mā'oni'oni, pea ko hono ngata'anga ko e mo'ui ta'engata. ²³ He ko e totongi 'oe angahala ko e mate; ka ko e mo'ui ta'engata ko e foaki 'ofa ia 'ae 'Otua 'ia Sisu Kalaisi ko hotau 'Eiki.

7

1 'Oku ngata hono pule'i 'e he fono 'ae tangata 'oka mate. 4 Pea 'oku tau mate ki he fono. 7 Ka 'oku 'ikai ke hala 'ae fono, 12 Ka 'oku mā'oni'oni, mo angatonu, mo lelei, 16 'Aia 'oku ou fakamo'oni ki ai, pea 'oku ou loto mamahi 'i he 'ikai te u fa'a fai ki ai.

1 'E Kāinga, 'ikai 'oku mou 'ilo, (he 'oku ou lea kiate kinautolu 'oku 'ilo 'ae fono,) koe'uhi 'oku pule'i 'e fono 'ae tangata 'i he lolotonga pe 'ene mo'ui? 2 He ko e fefine 'aia 'oku ai hono husepāniti, kuo no'otaki 'e he fono ki hono husepāniti 'i he lolotonga 'ene mo'ui; pea kapau kuo mate hono husepāniti, kuo movete ai ia mei he fono 'o hono husepāniti. 3 Pea ko ia, kapau 'e mali ia mo e tangata kehe, 'i he lolotonga 'ae mo'ui 'a hono husepāniti, 'e ui ia ko e tono tangata: pea kapau 'e mate hono husepāniti, kuo tau'atāina ai ia mei he fono ko ia; pea kapau 'e mali ia mo ha tangata kehe, 'oku 'ikai ko e tono tangata ia. 4 Ko ia, 'e hoku kāinga, kuo mate foki 'akimoutolu ki he fono 'i he sino 'o Kalaisi; koe'uhi ke mou mali mo ha taha, 'io, kiate ia kuo fokotu'u mei he mate, koe'uhi ke tupu 'iate kitautolu 'ae fua ki he 'Otua. 5 He na'e lolotonga 'etau 'i he anga fakakakano, ko e ngaahi holi 'oe angahala, 'aia na'e mei he fono, ne ngāue ia 'i hotau ngaahi kupu'i sino, ke fakatupu 'ae fua ki he mate. 6 Ka ko eni, kuo fakahaofi 'akitautolu mei he fono, he kuo mate ia ne tau mo'ua ki ai; koe'uhi ke tau tauhi 'i he fakafo'ou 'oe loto, kae 'ikai 'i he mata'i tohi kuo motu'a. 7 Pea ka ko ia, pea te tau pehē ko e hā? Ko e angahala 'ae fono? 'ikai 'aupito. He ka ne ta'e'oua 'ae fono, ne 'ikai te u 'ilo 'ae angahala: he na'e 'ikai te u 'ilo 'ae holi kovi, 'o ka ne 'ikai pehē 'e he fono, "'Oua na'a ke manumanu." 8 Ka ko e angahala, 'i he'ene me'a ngāue'aki 'ae fono, ne fakatupu 'iate au 'ae ngaahi holi kovi kotoa pē. He na'e mate 'ae angahala 'i he 'ikai ai 'ae fono. 9 He na'aku mo'ui 'i mu'a ta'e'iai'aefono: kae 'i he hoko mai 'ae fekau, ne ake 'ae angahala, pea u mate ai. 10 Pea ko e fekau na'e tu'utu'uni ko e mo'ui'anga, ne u 'ilo'i ia ko e mate'anga. 11 He ko e angahala, 'i he'ene me'a ngāue'aki 'ae fekau, ne kākaa'i au, pea ne tāmata'i 'aki au. 12 Pea ko eni, 'oku mā'oni'oni 'ae fono, pea mā'oni'oni, mo angatonu, mo lelei 'ae fekau. 13 Pea ka ko ia, pea kuo hoko 'aia 'oku lelei ko e mate'anga kiate au? 'ikai 'aupito. Ka ko e angahala, koe'uhi ke hā ai ia ko e angahala, ne ne me'a ngāue'aki 'aia 'oku lelei, ke u mate ai au; koe'uhi ke hā 'i he fekau ko e angahala ko e fungani 'i he me'a 'oku kovi. 14 He 'oku tau 'ilo 'oku fakalaumālie 'ae fono: ka 'oku ou fakakakano, kuo fakatau au ke mo'ulaloa ki he angahala. 15 He ko ia 'oku ou fai, 'oku 'ikai te u loto ki ai: pea ko ia 'oku ou loto ki ai, ko ia 'oku 'ikai te u fai; ka ko ia 'oku ou fehi'a ki ai, ko ia ia 'oku ou

fai. ¹⁶ Pea kapau 'oku ou fai 'aia 'oku 'ikai te u loto ki ai, 'oku ou fakamo'oni ki he fono 'oku lelei ia. ¹⁷ Pea ko eni, 'oku 'ikai ko au 'oku kei fai ia, ka ko e angahala 'oku ne nofo'ia au. ¹⁸ He 'oku ou 'ilo 'oku 'ikai ha me'a lelei 'e nofo'ia au 'i hoku kakano: 'oku 'iate au 'ae loto fiefai; ka ko hono mafai 'o ia 'oku lelei 'oku 'ikai te u 'ilo'i. ¹⁹ He ko e lelei 'oku ou loto ki ai, 'oku 'ikai te u fai: ka ko e kovi 'oku 'ikai te u loto ki ai, ko ia ia 'oku ou fai. ²⁰ Pea ko eni, kapau 'oku ou fai 'aia 'oku 'ikai te u loto ki ai, pea 'oku 'ikai ko au pē 'oku kei fai ia, ka ko e angahala 'oku ne nofo'ia au. ²¹ Ko ia 'oku ou 'ilo'i ha fono 'iate au, koe'uhi 'o kau ka fie fai lelei, 'oku ofi kiate au 'ae kovi. ²² He 'oku mālie 'ae tangata 'i loto 'iate au 'i he fono 'ae 'Otua. ²³ Ka 'oku ou mamata ki he fono 'e taha 'i hoku ngaahi kupu'i sino, 'oku ne tau'i 'ae fono 'o hoku loto, mo ne fakapōpula'i au ki he fono 'oe angahala 'aia 'oku 'i hoku ngaahi kupu'i sino. ²⁴ 'Oiauē, ko au, ko e tangata mala'ia! Ko hai te ne fakamo'ui au mei he sino 'oe mate ni? ²⁵ 'Oku ou fakafeta'i ki he 'Otua 'ia Sisu Kalaisi ko hotau 'Eiki. Pea ko eni, 'oku ou tauhi 'eau 'aki 'ae loto 'ae fono 'ae 'Otua; ka ko e fono 'oe angahala 'aki 'ae kakano.

8

1 Ko kinautolu 'oku 'ia Kalaisi, 'o mo'ui 'i he Laumālie, 'oku 'ata'atā 'akinautolu mei he mala'ia. 5, 13 'Ae kovi ko ia 'oku tupu 'i he kakano, 6, 14 Mo e lelei 'i he Laumālie: 17 Mo e lelei 'oe fānau 'ae 'Otua, 19 'Aia ko e fakamo'ui lelei 'oku holi ki ai 'a māmani, 27 Pea na'e tomu'a tu'utu'uni ia 'e he 'Otua. 38 'E 'ikai fakamavahe 'akitautilu mei he'ene 'ofa.

¹ Pea ko ia 'oku 'ikai ai ha fakamala'ia kiate kinautolu 'oku 'ia Kalaisi Sisu, 'akinautolu 'oku 'ikai ke muimui ki he kakano, ka ki he Laumālie. ² He ko e fono 'oe Laumālie 'oe mo'ui 'ia Kalaisi Sisu, kuo ne fakatau'atāina au mei he fono 'oe angahala mo e mate. ³ He ko ia na'e 'ikai mafai 'e he fono, ko e me'a 'i hono vaivai 'i he kakano, kuo fai 'e he 'Otua, 'i he'ene fekau hono 'Alo 'o'ona 'i he tatau 'oe kakano angahala, pea ko e feilaulau ki he angahala, pea ne fakavaivai 'ae angahala 'i he kakano: ⁴ Koe'uhi ke fakamo'oni ki he mā'oni'oni 'oe fono 'ekitautilu, 'oku 'ikai ke muimui ki he kakano, ka ki he Laumālie. ⁵ He ko kinautolu 'oku 'oe kakano, 'oku nau tokanga ki he ngaahi me'a 'oe kakano; ka ko kinautolu 'oku 'oe Laumālie, ki he ngaahi me'a 'oe Laumālie. ⁶ He ko e loto fakakakano, ko e mate ia; ka ko e loto fakalaumālie, ko e mo'ui ia mo e melino. ⁷ Koe'uhi ko e loto fakakakano, ko e taufehi'a ia ki he 'Otua: he 'oku 'ikai ke mo'ulaloa ia ki he fono 'ae 'Otua, pea 'oku 'ikai 'aupito fa'a fai ke pehē. ⁸ Ko ia ko kinautolu 'oku 'i he kakano, 'oku 'ikai te nau fa'a fai ke fiemālie 'ae 'Otua. ⁹ Ka 'oku 'ikai 'i he kakano 'akimoutolu, ka 'i he Laumālie, 'o kapau 'oku nofo'ia 'akimoutolu 'e he Laumālie 'oe 'Otua. Pea ko eni, kapau 'oku 'ikai ma'u 'e ha tangata 'ae Laumālie 'o Kalaisi,

‘oku ‘ikai ‘a‘ana ia. ¹⁰ Pea kapau ‘oku nofo‘ia ‘akimoutolu ‘e Kalaisi, pea kuo mate mo‘oni ‘ae sino, ko e me‘a ‘i he angahala; kae mo‘ui ‘ae laumālie, ko e me‘a ‘i he mā‘oni‘oni. ¹¹ Pea kapau ‘oku nofo‘ia ‘akimoutolu ‘e he Laumālie ‘o ia na‘a ne fokotu‘u ‘a Sisu mei he pekia, pea ko ia na‘a ne fokotu‘u ‘a Kalaisi mei he pekia, te ne fakaake foki mo homou sino matengofua ‘aki hono Laumālie ‘oku nofo‘ia ‘akimoutolu. ¹² Ko ia, ‘e kāinga, ko e kau fai totongi ‘akitautolu, kae ‘ikai ki he kakano, ke tau mo‘ui ki he kakano. ¹³ He kapau te mou mo‘ui ki he kakano, te mou mate: ka ‘oka mou ka tāmāte‘i ‘ae ngaahi anga ‘oe kakano ‘aki ‘ae Laumālie, te mou mo‘ui. ¹⁴ He ko kinautolu ‘oku takiekina ‘e he Laumālie ‘oe ‘Otua, ko e ngaahi foha ‘akinautolu ‘oe ‘Otua. ¹⁵ He ‘oku ‘ikai ke ma‘u ‘ekimoutolu ‘ae laumālie ‘oe pōpula, ke mou toe manavahē; ka kuo mou ma‘u ‘ae Laumālie ‘oe ohi, ‘aia ‘oku tau tangi ai, “‘Apā, Tamai.” ¹⁶ Pea ‘oku fakamo‘oni ‘e he Laumālie pē ko ia mo hotau laumālie, ko e fānau ‘ae ‘Otua ‘akitautolu: ¹⁷ Pea kapau ko e fānau, pea tā ko e kau hoko; ko e kau hoko ki he ‘Otua, pea ko e kau hoko fakataha mo Kalaisi; ‘o kapau te tau mamahi mo ia, koe‘uhi ke tau ma‘u ‘ae hakeaki‘i fakataha mo ia. ¹⁸ He ‘oku ou pehē, ‘oku ‘ikai ngali ke fakatatau ‘ae ngaahi mamahi ‘oe mo‘ui ni ki he nāunau ‘aia ‘e fakahā kiate kitautolu. ¹⁹ He ko e holi lahi ‘oe māmani, ‘oku tatali ia ki he fakahā ‘ae fānau ‘ae ‘Otua. ²⁰ He na‘e fakamo‘ulaloa ‘a māmani ki he va‘inga, (kae ‘ikai loto ia ki ai, ka ko e me‘a ‘iate ia kuo ne fakamo‘ulaloa ia,) ‘i he ‘amanaki lelei: ²¹ He koe‘uhi ‘e fakahaofi ‘a māmani mei he ha‘i ‘oe ‘au‘auha ki he tau‘atāina monū‘ia ‘oe fānau ‘ae ‘Otua. ²² He ‘oku tau ‘ilo, ‘oku to‘eto‘e mo feinga ‘i he langā fakataha ‘a māmani kotoa pē ‘o a‘u ki heni. ²³ Pea ‘oku ‘ikai ko ia pē, ka ko kitautolu foki, ‘akitautolu ‘oku ma‘u ‘ae ‘uluaki fua ‘oe Laumālie, ‘io, ‘oku tau to‘eto‘e ‘i loto ‘iate kitautolu, mo tatali ki he ohi, ‘a ia, ko e huhu‘i ‘o hotau sino. ²⁴ He ‘oku fakamo‘ui ‘akitautolu ‘e he ‘amanaki lelei: ka ko e ‘amanaki ‘oku ma‘u, ‘oku ‘ikai ko e ‘amanaki ia, he ko ia ‘oku ma‘u ‘e ha tangata, ‘e fēfee‘i ‘a ‘ene kei ‘amanaki ki ai? ²⁵ Pea kapau ‘oku tau ‘amanaki lelei ki he me‘a ‘oku he‘eki ai te tau ma‘u, ‘oku tau tatali fa‘a kātaki pe ki ai. ²⁶ Pea ko e Laumālie foki, ‘oku ne tokoni‘i ‘etau ngaahi vaivai: he ‘oku ‘ikai te tau ‘ilo ‘aia ‘oku totonu ke tau lotua; ka ‘oku hūfekina ‘akitautolu ‘e he Laumālie pe ko ia ‘i he ngaahi to‘e ‘oku ta‘efa‘alea‘aki. ²⁷ Ka ko ia ‘oku ne ‘ilo‘i ‘ae loto, ‘oku ne ‘ilo‘i mo e finangalo ‘oe Laumālie, he ‘oku ne hūfekina ‘ae kakai mā‘oni‘oni ‘o taau mo e ‘Otua. ²⁸ Pea ‘oku tau ‘ilo ‘oku fengāue‘aki fakataha ‘ae ngaahi me‘a kotoa pē ke lelei ai ‘akinautolu ‘oku ‘ofa ki he ‘Otua, ‘akinautolu kuo ui ‘o tatau mo ‘ene tu‘utu‘uni. ²⁹ He ko kinautolu na‘a ne tomu‘a ‘ilo, na‘a ne tu‘utu‘uni foki ki he tatau ‘o hono ‘Alo, koe‘uhi ke hoko ia ko e ‘uluaki fānau ‘i he kāinga tokolahi: ³⁰ Pea ko

kinautolu na'a ne tu'utu'uni, na'a ne ui 'akinautolu foki: pea ko kinautolu na'a ne ui, na'a ne fakatonuhia'i 'akinautolu foki: pea ko kinautolu na'a ne fakatonuhia'i, na'a ne hakeaki'i 'akinautolu. ³¹ Pea ko e hā te tau lea'aki ki he ngaahi me'a ni? Ka kuo kau 'ae 'Otua ma'atautolu, pea ko hai 'e angatu'u kiate kitautolu? ³² Ko ia ia na'e 'ikai te ne mamae ki hono 'Alo 'o'ona, ka ne tukuange ia koe'uhi ko kitautolu kotoa pē, pea fēfē, 'e 'ikai te ne foaki fiemālie foki mo ia 'ae ngaahi me'a kotoa pē kiate kitautolu? ³³ Ko hai te ne talatalaaki'i 'ae kakai kuo fili 'e he 'Otua? Ko e 'Otua ia 'oku ne fakatonuhia'i. ³⁴ Ko hai ia 'oku ne fakahalaia? Ko Kalaisi ia na'e pekia, 'io, pea kuo toetu'u hake, 'aia 'oku 'i he nima to'omata'u 'oe 'Otua, pea 'oku ne fai 'ae hūfekina foki ma'atautolu. ³⁵ Ko hai te ne fakamāvae 'akitautolu mei he 'ofa 'a Kalaisi? 'Ae mahaki, pe ko e mamahi, pe ko e fakatanga, pe ko e honge, pe ko e telefua, pe ko e tu'utāmaki, pe ko e heletā? ³⁶ 'O hangē ko ia kuo tohi, "Koe'uhi ko koe 'oku tāmata'i 'akimaautolu 'i he 'aho kotoa pē; pea lau 'akimaautolu 'o hangē ko e fanga sipi ki he tāmata'i." ³⁷ Ka 'i he ngaahi me'a ni kotoa pē 'oku tau ikuna pea mālohi lahi 'iate ia na'e 'ofa kiate kitautolu. ³⁸ He 'oku ou 'ilo pau, 'e 'ikai 'i he he kau 'āngelo, pe 'i he kau pule, pe 'i he ngaahi mālohi, pe 'i he ngaahi me'a 'i heni, pe 'i he ngaahi me'a 'e hoko, ³⁹ Pe 'i he mā'olunga, pe 'i he mā'ulalo, pe 'i ha me'a kehe 'e taha kuo ngaohi, 'e 'ikai mafai ia ke fakamāvae 'akitautolu mei he 'ofa 'ae 'Otua, 'aia 'oku 'ia Kalaisi Sisu ko hotau 'Eiki.

9

1 'Oku 'ofa mamahi 'a Paula ki he kakai Siu. 7 Na'e 'ikai ko e fānau 'oe tala'ofa 'ae hako kotoa pē 'o 'Epalahame. 18 'Oku 'alo'ofa 'ae 'Otua ko 'ene fa'iteliha pē. 21 'Oku ngofua ke fai 'e he tufunga ngaohi ipu 'ene fa'iteliha ki he 'umea. 25 'Oku fakahā 'ae ui 'oe Senitaile mo e li'aki 'oe kakai Siu. 32 Ko hono 'uhinga 'oe tokosi'i 'ae kakai Siu na'a nau ma'u 'ae fakatonuhia 'oe tui.

¹ 'Oku ou lea mo'oni 'ia Kalaisi, 'oku 'ikai te u loi, pea 'oku fakamo'oni au foki 'i hoku loto 'i he Laumālie Mā'oni'oni, ² 'Oku ou māfasia lahi pea mamahi ma'uaipē 'i hoku loto. ³ (He kuo u meimei faka'amu ke tuku au ko e motuhi meia Kalaisi), koe'uhi ko hoku kāinga, 'a hoku kāinga fakakakano: ⁴ Ko e kakai 'Isileli 'akinautolu; 'oku 'onautolu 'ae ohia, mo e nāunau, mo e ngaahi fuakava, mo e foaki 'oe fono, mo e ngāue fakalotu, mo e ngaahi tala'ofa; ⁵ 'Oku 'anautolu 'ae ngaahi tamai, 'akinautolu na'e mei ai 'ae sino 'o Kalaisi, 'aia 'oku mā'olunga taha pē, ko e 'Otua monū'ia 'o ta'engata. 'Emeni. ⁶ Ka 'oku 'ikai ke hangē kuo ta'e'aonga 'aupito 'ae folofola 'ae 'Otua. He 'oku 'ikai ko e 'Isileli kotoa pē, 'aia 'oku meia 'Isileli: ⁷ Pea 'oku 'ikai ko e fānau kotoa pē. Koe'uhi ko e hako

'akinautolu 'o 'Epalahame: ka, "Ko 'Aisake 'e ui ai ho hako."
⁸ Ko hono 'uhinga, 'Ilonga 'ae fānau 'ae kakano, 'oku 'ikai ko e fānau 'ae 'Otua 'akinautolu: kae lau ko e hako 'ae fānau pē 'oe tala'ofa. ⁹ He ko e lea eni 'oe tala'ofa, "I he kuonga ni te u ha'u, pea 'e ma'u 'e Sela ha tama." ¹⁰ Pea 'oku 'ikai ko ia pē, ka 'i he feitama 'a Lepeka mei he tokotaha, ko 'etau tamai ko 'Aisake; ¹¹ (He na'e te'eki ai ke fanau'i 'akinaua, pea te'eki fai ha lelei pe ha kovi, pea koe'uhi ke tu'uma'u 'ae tu'utu'uni 'ae 'Otua, 'o fakatatau ki he fili, 'ikai 'i he ngaahi ngāue, kae 'iate ia 'oku ne ui;) ¹² Na'e pehē kiate ia, "E tauhi 'e he 'uluaki 'ae kimui." ¹³ 'O hangē ko ia kuo tohi, "Kuo u 'ofa kia Sēkope, ka kuo u fehi'a kia 'Isoa." ¹⁴ Pea ka ko ia, pea tau pehē ko e hā? 'Oku 'i he 'Otua 'ae ta'eangatonu? 'Ikai 'aupito. ¹⁵ He na'e pehē 'e ia kia Mōsese, "Te u 'alo'ofa kiate ia 'oku ou loto ke u 'alo'ofa ki ai, pea te u anga'ofa kiate ia 'oku ou loto ke u anga'ofa ki ai." ¹⁶ Pea ko ia, 'oku 'ikai meiate ia 'oku loto, pe meiate ia 'oku lele, kae mei he 'Otua 'oku fakahā 'ae 'alo'ofa. ¹⁷ He 'oku pehē 'ae tohi kia Felo, "Ko e me'a ni pē kuo u fokotu'u hake ai koe, koe'uhi ke u fakahā 'iate koe hoku mālohi, pea koe'uhi ke ongoongoa ai hoku hingoa 'i māmani kotoa pē." ¹⁸ Pea ko ia, 'oku 'alo'ofa ia kiate ia 'oku ne loto ki ai, pea 'oku ne fakafefeka 'aia 'oku loto ia ki ai. ¹⁹ Pea te ke pehē ai kiate au, "Pea ko e hā 'oku ne kei lāunga ai? Pe ko hai kuo ne ta'ofia hono loto?" ²⁰ 'Ikai, 'e tangata, he ko hai koe 'oku ke kikihi ki he 'Otua? 'E lea 'ae me'a kuo ngaohi kiate ia na'a ne ngaohi ia, "Ko e hā kuo ke ngaohi ai au ke pehē ni?" ²¹ He 'ikai 'oku 'i he 'umea, ke ne ngaohi mei he takaonga pe taha 'ae ipu 'e taha ke 'aonga lahi, mo e taha ke 'aonga si'i? ²² Pea kapau kuo finangalo 'ae 'Otua ke fakahā hono houhau, pea faka'ilo mo hono mālohi, na'a ne kātaki 'i he kātaki fuoloa 'ae ngaahi ipu 'oe houhau na'e taau mo e mala'ia: ²³ Pea koe'uhi ke ne fakahā hono lahi 'o 'ene lelei ki he ngaahi ipu 'oe 'alo'ofa, 'akinautolu na'a ne tomu'a teu'i ki he hakeaki'i, ²⁴ 'Io, 'akitautolu kuo ne ui, 'ikai mei he kakai Siu pē, ka mei he kakai Senitaile foki? ²⁵ 'O hangē ko 'ene folofola 'ia Hosea, "Te u ui 'akinautolu 'Ko hoku kakai,' 'aia na'e 'ikai ko hoku kakai; pea 'Ko e 'ofeina ia,' 'aia na'e 'ikai ko e 'ofeina. ²⁶ Pea 'e pehē, 'i he potu ko ia na'e pehē ai kiate kinautolu, "Oku 'ikai ko hoku kakai 'akimoutolu;' 'e ui ai 'akinautolu ko e fānau 'ae 'Otua mo'ui. ²⁷ 'Oku kalanga foki 'a 'Isaia 'ia 'Isileli, 'o pehē, "Kapau 'e tatau hono lau 'oe fānau 'a 'Isileli mo e 'one'one 'oe tahi, ko e toenga pē 'e fakamo'ui: ²⁸ He te ne faka'osi mo tu'usi ke vave 'ae ngāue 'i he mā'oni'oni: koe'uhi 'e fakato'oto'o 'ae ngāue 'a Sihova 'i he māmani." ²⁹ Pea hangē ko e tomu'a lea 'a 'Isaia, "Ka ne ta'e'oua 'ae fakatoe 'e Sihova 'oe ngaahi tokolahi ha hako kiate kitautolu, pehē, kuo tau tatau

mo Sotoma, pea ngaohi 'o fakatatau mo Komola." ³⁰ Pea ka ko ia, pea tau pehē ko e hā? Ko eni, ko e kakai Senitaile, na'e 'ikai tuli ki he fakatonuhia, kuo lava 'i 'ekinautolu 'ae fakatonuhia, 'io, 'ae fakatonuhia 'oku 'i he tui. ³¹ Ka ko 'Isileli, na'e tuli ki he fono mā'oni'oni, kuo 'ikai lava 'i 'e ia 'ae fono mā'oni'oni. ³² Ko e hā na'e pehē ai? Koe'uhi na'e 'ikai ha tui, ka ko e ngāue pe. He na'a nau tūkia 'i he "Maka tūkia'anga" ko ia; ³³ 'O hangē ko ia kuo tohi, "Vakai, 'oku ou 'ai 'i Saione 'ae maka tūkia'anga mo e maka faka'ita: pea ko ia 'e tui kiate ia 'e 'ikai te ne mā."

10

3 'Oku fakahā 'ae fai kehekehe 'oe fakatonuhia 'oe fono mo e tui, 11 Pea ko kinautolu kotoa pē 'oku tui 'i he Siu mo e Senitaile, 'e 'ikai te nau mā ai, 18 Pea 'e ma'u 'e he kakai Senitaile 'ae folofola pea tui. 19 Na'e 'ikai ta'e'ilo 'e 'Isileli 'ae ngaahi me'a ni.

¹ 'E Kāinga, ko e holi 'a hoku lotu, mo 'eku lotu ki he 'Otua, koe'uhi ko 'Isileli, ke fakamo'ui 'akinautolu. ² He 'oku ou fakamo'oni kiate kinautolu 'oku 'iate kinautolu 'ae fai feinga ki he 'Otua, ka 'oku 'ikai taau mo e poto. ³ He ko e me'a 'i he'enau ta'e'ilo ki he fakatonuhia 'i 'e he 'Otua, na'a nau 'alu fano ke fokotu'uma'u 'ae mā'oni'oni 'anautolu, kuo 'ikai ai ke fakavaivai 'akinautolu ki he fakatonuhia mei he 'Otua. ⁴ He ko e fakahaohaoa 'oe fono 'a Kalaisi ki he fakatonuhia kiate kinautolu kotoa pē 'oku tui. ⁵ He 'oku fakahā 'e Mōsese 'ae fakatonuhia 'aia 'oku 'i he fono, "Ko e tangata 'oku ne fai 'ae ngaahi me'a ni, 'e mo'ui ai ia." ⁶ Ka ko e fakatonuhia 'oku 'i he tui 'oku lea ia, 'o pehē, "'Oua na'a ke pehē 'i ho lotu, Ko hai te ne 'alu hake ki he langi?" (Ko e pehē, ke 'ohifo 'a Kalaisi:) ⁷ pe, "Ko hai te ne 'alu hifo ki he loloto?" (Ko e pehē, ke 'ohake 'a Kalaisi mei he mate.) ⁸ Ka 'oku pehē ia ko e hā? "'Oku ofi 'ae lea kiate koe, 'i ho ngutu, pea 'i ho lotu:" 'aia ko e lea 'oe tui, 'oku mau malanga'aki; ⁹ Koe'uhi kapau te ke fakahā 'aki ho ngutu 'ae 'Eiki ko Sisu, pea ke tui 'i ho lotu kuo fokotu'u ia 'e he 'Otua mei he mate, 'e fakamo'ui koe. ¹⁰ He 'oku tui 'ae tangata 'aki 'ae lotu ki he fakatonuhia; pea 'oku fakahā 'aki 'ae ngutu 'ae fakamo'ui. ¹¹ He 'oku pehē 'ae tohi, "Ko ia ia 'e tui kiate ia, 'e 'ikai mā ia." ¹² He 'oku 'ikai ha fai kehekehe ki he Siu mo e Kiliki: he ko e 'Eiki pe ko ia 'oe kakai kotoa pē 'oku mohu *angalelei* ki he kakai kotoa pē 'oku ui kiate ia. ¹³ "He ko ia ia 'e ui ki he huafa 'oe 'Eiki, 'e fakamo'ui ia." ¹⁴ Kae fēfē 'enau ui kiate ia na'e 'ikai te nau tui ki ai? Pea fēfē 'enau tui kiate ia na'e 'ikai te nau fanongo ki ai? Pea fēfē 'enau fanongo ta'e'hataha 'e malanga? ¹⁵ Pea fēfē 'enau malanga, 'oka 'ikai fekau atu 'akinautolu? 'O hangē ko ia kuo tohi, "Hono 'ikai faka'ofa'ofa 'ae va'e 'okinautolu 'oku malanga'aki 'ae ongoongolelei 'oe melino, pea 'omi 'ae ongoongo fiefia 'oe

ngaahi me'a lelei!" ¹⁶ Ka kuo 'ikai te nau talangofua kotoa pē ki he ongoongolelei. He 'oku pehē 'e 'Isaia, "Eiki, Ko hai kuo tui ki he 'emau ongoongoa?" ¹⁷ Ko ia, 'oku mei he fanongo 'ae tui, mo e fanongo mei he folofola 'ae 'Otua. ¹⁸ Ka 'oku ou pehē, "Ikai kuo nau fanongo? 'Io ko e mo'oni kuo a'u atu 'enau fakaongo ki he fonua kotoa pē, pea mo e nau lea ki he ngaahi ngata'anga 'o māmani." ¹⁹ Ka 'oku ou pehē, 'Ikai na'e 'ilo 'e 'Isileli? He 'oku fuofua lea 'a Mōsese, "Te u fakafua'a 'akimoutolu 'aki 'akinautolu 'oku 'ikai ko ha kakai, pea te u faka'ita'i 'akimoutolu 'aki 'ae pule'anga vale." ²⁰ Ka 'oku lea mālohi lahi 'a 'Isaia 'o pehē, "Kuo 'ilo'i au 'ekinautolu na'e 'ikai kumi kiate au; kuo fakahā au kiate kinautolu na'e 'ikai fehu'i kiate au." ²¹ Ka 'oku pehē 'ene lea ki 'Isileli, "Ko e 'aho kātoa kuo u mafao atu hoku nima ki he kakai talangata'a mo angatu'u."

11

1 'Oku 'ikai li'aki 'e he 'Otua 'a 'Isileli kotoa pē. 7 Na'e fili 'ae ni'ihī, pea fakafefeka 'ae ni'ihī. 16 'Oku 'amanaki lelei ki he 'enau liliu 'o lelei. 18 'Oku 'ikai lelei ke vikiviki 'ae Senitaile kiate kinautolu: 26 He 'oku ai ha tala'ofa 'o honau fakamo'ui. 33 Ko e ngaahi fakamaau 'ae 'Otua 'oku ta'efa'a'eke ke 'ilo.

¹ He 'oku ou pehē, Kuo si'aki 'e he 'Otua hono kakai? 'Ikai 'aupito. He ko e 'Isileli foki au, mei he hako 'o 'Epalahame, 'i he fa'ahinga 'o Penisimani. ² Kuo 'ikai si'aki 'e he 'Otua hono kakai na'a ne mu'aki 'ilo. 'Ikai te mou 'ilo 'ae lea 'ae tohi kia 'Ilaisiā? 'A 'ene hanu ki he 'Otua koe'uhi ko 'Isileli, 'o pehē, ³ "Eiki, kuo nau tāmata'i ho'o kau palōfita, pea nau holoki hifo 'a ho ngaahi 'esifeilaulau; pea 'oku ou toe tokotaha pē, pea 'oku nau kumi ki he'eku mo'ui." ⁴ Ka ko e hā 'ae folofola na'e tali 'aki ia 'e he 'Otua? "Kuo u fakatoe kiate au 'ae kau tangata 'e toko fitu afe, kuo 'ikai te nau tu'ulutui kia Peali." ⁵ Pea ko eni, 'oku pehē foki 'i he kuonga ni, 'oku ai 'ae toenga 'o fakatatau ki he fili 'i he 'ofa. ⁶ Pea kapau 'oku 'i he 'ofa, pea tā 'oku 'ikai kei 'i he ngaahi ngāue: ka 'ikai, pea 'oku 'ikai kei 'ofa 'ae 'ofa. Pea kapau 'oku 'i he ngaahi ngāue ia, pehē, 'oku 'ikai kei 'i he 'ofa ia: ka 'ikai, tā 'oku 'ikai kei ko e ngāue 'ae ngāue. ⁷ Ka ko ia pea hā? Kuo 'ikai lava'i ia 'e 'Isileli 'aia ne ne kumi ki ai; ka kuo lava'i ia 'e he kakai kuo fili, pea ko hono toe kuo fakafefeka, ⁸ ('O hangē ko ia kuo tohi, "Kuo tuku 'e he 'Otua kiate kinautolu 'ae laumālie tulemohe, ko e mata kae 'ikai te nau mamata, mo e telinga kae 'ikai te nau fanongo;) 'o a'u ki he 'aho ni." ⁹ Pea 'oku pehē 'e Tevita, "Ke hoko honau keinanga'anga ko e hele, mo e tauhele, mo e tūkia'anga, mo e totongi kiate kinautolu: ¹⁰ Tuku ke fakapo'uli honau mata, ke 'oua na'a nau mamata, pea mapelu ma'uaipē honau tu'a."

11 Pea 'oku ou pehē, Kuo nau tūkia ke nau mātu'aki hinga? 'Ikai 'aupito: ka 'i he'enu fai hala *kuo hoko* 'ae fakamo'ui ki he kakai Senitaile, ke ue'i 'akinautolu ki he fua'a. 12 Pea ko eni, kapau ko 'enu fai hala ko e fakakoloa'ia ia 'o māmani, pea ko honau fakamasiva'i ko e koloa'ia 'oe kakai Senitaile; pea 'e fēfee'i ai 'oka nau ka mahu? 13 He 'oku ou lea kiate kimoutolu 'ae kakai Senitaile, he ko e 'apostolo au 'oe kakai Senitaile, pea 'oku ou fakaongolelei 'a 'eku ngāue: 14 'O kapau te u mafai 'i ha me'a ke ue'i ke fua'a 'akinautolu 'oku 'o hoku kakano, pea u fakamo'ui honau ni'ihī. 15 He kapau ko honau si'aki, ko e fakalelei ia 'o māmani, pea ko e hā honau *toe ma'u mai*, ka ko e mo'ui mei he mate? 16 He kapau 'oku mā'oni'oni 'ae 'uluaki fua, 'oku pehē foki mo hono kotoa: pea kapau 'oku mā'oni'oni 'ae tefito, 'oku pehē mo e ngaahi va'a. 17 Pea kapau ne motuhi 'ae va'a ni'ihī, pea kuo fakahoko koe kiate kinautolu, ka ko e 'olive vao pē koe, pea ke ma'u 'e koe fakataha mo kinautolu hono tefito mo hono huhu'a 'oe 'akau ko e 'olive; 18 'Oua na'a ke polepole ki he ngaahi va'a. Pea neongo ho'o polepole, 'oku 'ikai ke mo'ui 'ae tefito 'iate koe, ka ko koe 'i he tefito. 19 Pea te ke pehē nai, "Ne motuhi 'ae ngaahi va'a, koe'uhi kae fakahoko au." 20 Ko e mo'oni; ko e me'a 'i he ta'etui na'e motuhi 'akinautolu, pea 'oku ke tu'u koe 'i he tui. 'Oua na'a ke loto lahi, ka ke manavahē: 21 He kapau na'e 'ikai mamae 'ae 'Otua ki he ngaahi va'a totonu, vakai na'a 'ikai te ne mamae kiate koe. 22 Ko ia vakai ki he angalelei mo e houhau 'oe 'Otua: ko e houhau kiate kinautolu na'e hinga; ka ko e angalelei kiate koe, 'o kapau te ke tu'uma'u 'i he angalelei: ka 'ikai, pea 'e motuhi ai foki mo koe. 23 Pea ko kinautolu foki 'e fakahoko, 'o kapau 'e 'ikai te nau nofoma'u 'i he ta'etui, he 'oku fa'a fai 'e he 'Otua ke toe fakahoko 'akinautolu. 24 He kapau na'e tutu'u koe mei he 'akau ko e 'olive 'aia ko hono anga ke tupu vao pē, pea fakahoko koe ki he 'olive lelei kae 'ikai tatau mo hono anga: 'e 'ikai faingofua hake 'ae fakahoko 'oe 'ngaahi va'a mo'oni ki honau 'olive 'onautolu? 25 He 'oku 'ikai te u loto, 'e kānga, ke mou ta'e'ilo 'ae me'a lilo ni, telia na'a mou fiela'i 'iate kimoutolu; kuo fakakui 'ae ni'ihī 'o 'Isileli, kae'oua ke hokosia hono fakakātoa mai 'oe kakai Senitaile. 26 Pea 'e fakamo'ui 'a 'Isileli kotoa pē: 'o hangē ko ia kuo tohi, "E ha'u mei Saione 'ae Fakamo'ui, pea 'e fakafoki 'e ia 'ae angahala meia Sēkope: 27 He ko 'eku fuakava eni mo kinautolu, 'o kau ka 'ave 'enu ngaahi angahala." 28 Ko e ngaahi fili 'akinautolu ki he ongoongolelei, kae 'aonga kiate kimoutolu: ka ko e me'a 'i he fili, kuo 'ofeina 'akinautolu koe'uhi ko e ngaahi tamai. 29 He ko e ngaahi foaki mo e ui 'ae 'Otua, 'oku 'ikai ha fakatomala ki ai. 30 He 'oku hangē ko kimoutolu 'i mu'a, na'e 'ikai te mou talangofua ki he 'Otua, ka ko eni kuo mou

ma'u 'ae 'alo'ofa ko e me'a 'i he 'enau talangata'a: ³¹ 'Oku pehē foki, 'oku 'ikai eni ke talangofua 'akinautolu ni, ka, ko e me'a 'i he 'alo'ofa kiate kimoutolu, te nau lava'i foki 'ae 'alo'ofa. ³² He kuo tuku 'e he 'Otua ke mo'ua 'akinautolu kotoa pē ki he talangata'a, koe'uhi ka ne 'alo'ofa ki ai kotoa pē. ³³ 'Oiaue! Hono loloto 'oe koloa'ia 'ae poto mo e 'ilo 'ae 'Otua! 'Oku ta'efa'a'eke 'a 'ene ngaahi tu'utu'uni, pea ta'efa'a'iloa mo hono ngaahi 'alu'anga! ³⁴ "He ko hai kuo ne 'ilo 'ae finangalo 'oe 'Eiki? Pe ko hai kuo akonaki'i kiate ia? ³⁵ Pea ko hai ne tomu'a foaki kiate ia, pea 'e toe totongi ia kiate ia? ³⁶ He 'oku tupunga meiate ia, pea 'oku ma'u pē 'iate ia, pea 'e iku kiate ia, 'ae ngaahi me'a kotoa pē: 'aia ke 'i ai 'ae faka'apa'apa 'o ta'engata. 'Emeni.

12

1 Ko e ngaahi anga'ofa 'ae 'Otua 'oku totonu 'ene ue'i 'akitautolu ke tau 'ofa kiate ia. 3 'Oua na'a mahalo lelei lahi 'e ha tangata kiate ia, 6 Kae tokanga 'ae tangata kotoa pē ki he faiva ko ia kuo tuku ia ki ai. 9 'Oku totonu ke ai 'ae 'ofa mo e ngaahi ngāue kehekehe 'iate kitautolu. 19 'Oku ta'ofi totonu 'ae fakafāsifasi.

¹ Ko eni, 'e kāinga, 'oku ou kole ai kiate kimoutolu, ko e me'a 'i he ngaahi 'alo'ofa ongongofua 'ae 'Otua, ke mou 'atu homou sino ko e feilaulau mo'ui, mo mā'oni'oni, mo lelei ki he 'Otua, 'aia ko e ngāue 'oku taau mo kimoutolu ke fai. ² Pea 'oua na'a fakatatau 'akimoutolu ki he māmani: ka ke mātu'aki liliu 'akimoutolu 'i he fakafou 'o homou 'atamai, koe'uhi ke mou 'ilo pau 'ae finangalo ko ia 'oe 'Otua, 'a hono lelei, mo hono 'aonga, mo hono haohaoa. ³ He ko e me'a 'i he 'ofa kuo foaki kiate au, 'oku ou tala atu ai ki he tangata taki taha kotoa pē 'oku 'iate kimoutolu, ke 'oua na'a lelei lahi 'ene mahalo kiate ia he mahalo 'oku totonu; ka ke mahalo fakapotopoto, 'o fakatatau ki hono lahi 'oe tui kuo vahe'i 'e he 'Otua ki he tangata taki taha. ⁴ He 'oku hangē 'oku 'i hotau sino pe taha 'ae ngaahi kupu lahi, ka 'oku 'ikai fai 'ae ngāue tatau pē 'e he kupu kotoa pē: ⁵ 'Oku pehē foki 'akitautolu, ko e tokolahi, ka ko e sino pe taha 'ia Kalaisi, pea 'oku tau fe'aonga'aki fakataha 'ae kupu kotoa pē. ⁶ Ko ia 'i he 'etau ma'u 'ae ngaahi foaki 'oku fai kehekehe, 'o taau mo e 'ofa kuo foaki kiate kitautolu, kapau ko e kikite, *tau fai ia* 'o fakatatau mo hono lahi 'oe tui; ⁷ Pe ko e tauhi, tau *fai* 'ae tauhi: pe ko ia 'oku akonaki, *ke fai 'ene* akonaki; ⁸ Pe ko ia 'oku ekinaki, *ke ne* ekinaki: ko ia 'oku foaki, *ke fai ia* 'o angatonu; ko ia 'oku pule, *ke fa'a fai ia*; ko ia 'oku fai 'ofa, *ke fai* 'i he fiefie fai. ⁹ Ke ta'emalualoi 'ae 'ofa. Fehi'a ki he me'a 'oku kovi; piki ma'u ki he me'a 'oku lelei. ¹⁰ Ke mou fe'ofa'aki 'akimoutolu 'i he

'ofa fakakāinga; 'o mou felotolelei'aki 'i he fefaka'apa'apa'aki kiate kimoutolu; ¹¹ 'Oua na'a fakapikopiko 'i he ngāue: ka mou loto vela; 'o tauhi ki he 'Eiki; ¹² 'O fiefia 'i he 'amanaki lelei; pea fa'a kātaki 'i he mamahi; pea fai ma'u 'o fakakukafi 'i he lotu; ¹³ Tufaki ki he masiva 'oe kāinga mā'oni'oni; tuli ki he anga'ofa. ¹⁴ Tāpuaki 'akinautolu 'oku fakatanga kimoutolu: tāpuaki'i, pea 'oua na'a kapea. ¹⁵ Fiefia mo kinautolu 'oku fiefia, pea tangi mo kinautolu 'oku tangi. ¹⁶ Ke felototaha'aki 'akimoutolu. 'Oua na'a tokanga ki he ngaahi me'a mā'olunga, kae tataki 'akimoutolu ki he ngaahi me'a mā'ulalo. Pea 'oua na'a mou fiepoto 'iate kimoutolu. ¹⁷ 'Oua na'a totongi 'ae kovi 'aki 'ae kovi ki ha taha. Fifili ki he ngaahi me'a 'oku lelei 'i he 'ao 'oe kakai kotoa pē. ¹⁸ Pea kapau 'e fa'a lava'i, mou mo'ui melino pē mo e kakai kotoa pē. ¹⁹ 'Ae kāinga 'ofeina, 'oua na'a mou fai 'ae totongi koe'uhi ko kimoutolu, ka mou faka'ata'atā ki he houhau: he kuo tohi, "'Oku 'a'aku 'ae totongi; 'oku pehē 'e he 'Eiki," te u totongi pē 'eau. ²⁰ Ko ia, "Kapau 'oku fiekaia ho fili, fafanga ia; kapau 'oku fieinu, 'atu ha inu kiate ia: koe'uhi 'i ho'o fai pehē, te ke fokotu'u 'ae malala'i afi ki hono 'ulu.'" ²¹ 'Oua na'a ikuna koe 'e he kovi, kae ikuna 'ae kovi 'aki 'ae lelei.

13

1 Ko e anganofa, mo e ngaahi ngāue kehekehe, 'oku totonu ke tau fai ki he pule. 8 Ko e fakamo'oni ki he fono 'ae 'ofa. 11 Ko e 'uakai mo e kona, mo e ngaahi ngāue 'oe po'uli 'oku ta'engali 'aupito 'i he kuonga 'oe ongoongolelei.

¹ Ke fakavaivai 'ae tangata kotoa pē ki ke pule 'oku mā'olunga. He 'oku 'ikai ha pule kae mei he 'Otua: pea ko e kau pule 'oku ai, 'oku tu'utu'uni ia 'e he 'Otua. ² Ko ia 'oku angatu'u ki he pule, 'oku angatu'u ki he tu'utu'uni 'ae 'Otua: pea ko kinautolu 'oku angatu'u, te nau ma'u kiate kinautolu 'ae tautea. ³ He ko e kau pule 'oku 'ikai ko e fakailifia ki he ngaahi ngāue lelei, ka ki he kovi. Pea ko ho loto ke 'oua na'a manavahē koe ki he pule? Fai 'aia 'oku lelei, pea te ke ma'u mei ai 'ae fakamālō: ⁴ He ko e tamaio'eiki 'ae 'Otua ia kiate koe ki he lelei. Pea kapau 'oku ke fai 'aia 'oku kovi, ke ke manavahē; he 'oku 'ikai ke to'o noa pē 'e ia 'ae heletā: he ko e tamaio'eiki ia 'ae 'Otua, ko e fai totongi ia ke tautea kiate ia 'oku fai kovi. ⁵ Ko ia 'oku totonu ke mou fakavaivai, 'o 'ikai pe na'a ai ha tautea, ka koe'uhi ko hono totonu. ⁶ Ko e me'a ko ia ke mou 'atu ai 'ae tukupau foki: he ko e kau tamaio'eiki 'ae 'Otua 'akinautolu, 'oku tokanga 'o fai ma'u ki he me'a ni pē. ⁷ Ko ia ke 'atu ki he kakai kotoa pē 'aia 'oku totonu: 'ae tukupau kiate ia 'oku totonu ki ai 'ae tukupau; ko e totongi kiate ia 'oku 'a'ana totonu 'ae totongi; ko e manavahē kiate

ia 'oku 'a'ana totonu 'ae manavahē; mo e faka'apa'apa kiate ia 'oku 'a'ana totonu 'ae faka'apa'apa. ⁸ 'Oua na'a ta'etotongi ha me'a ki ha taha, ka mou fe'ofa'aki pē kiate kimoutolu: he ko ia 'oku 'ofa ki ha tokotaha, kuo fakamo'oni ia ki he fonu. ⁹ Ko ia foki, "'Oua na'a ke tono fefine, 'oua na'a ke fakapō, 'oua na'a ke kaiha'a, 'oua na'a ke fakamo'oni loi, 'oua na'a ke manumanu;" pea ka ai mo ha fekau kehe, 'oku lau fakataha ia 'i he fekau ni, 'a eni, "Ke ke 'ofa ki ho kaungā'api 'o hangē pē ko koe." ¹⁰ 'Oku 'ikai fai 'e he 'ofa ha kovi ki hono kaungā'api: ko ia ko e 'ofa ko hono fakamo'oni ia 'oe fonu. ¹¹ Pea 'āsili pe 'i ho'omou 'ilo 'ae kuonga, kuo hokosia 'aupito 'ae feitu'ulā'ā ke 'ā ai mei he mohe: he 'oku ofi lahi eni hotau fakamo'ui, 'i he'etau tomu'a tui. ¹² Kuo tei 'osi 'ae pō, 'oku ofi 'ae 'aho: ko ia ke tau li'aki 'ae ngaahi ngāue 'oe po'uli, pea tau 'ai 'ae mahafu 'oe maama. ¹³ Ke tau felaka'i 'o matamatalelei, 'o taau mo e 'aho; 'ikai 'i he kātōanga kai mo e fa'a konā, pe 'i he fe'auaki mo e angafakalielia, pea 'ikai 'i he feke'ike'i mo e meheka. ¹⁴ Ka ke 'ai 'ekimoutolu 'ae 'Eiki ko Sisu Kalaisi, pea 'oua na'a tokonaki ma'ae ngaahi holi 'oe kakano.

14

3 'Oku 'ikai lelei ke fefakaanga 'aki pē 'i he ngaahi me'a ta'emahu'inga: 13 Kae vakai ke 'oua na'a fakatupu ai 'ae kē; 15 He 'oku fakahā 'e he 'apōsetolo 'i he ngaahi me'a lahi 'oku 'ikai ngofua ia.

¹ Ko ia 'oku vaivai 'i he tui mou ma'u, kae 'ikai 'i he fakakikihi ta'e'aonga. ² He 'oku tui 'ae tokotaha 'oku ngofua 'ene kai ki he ngaahi me'a kotoa pē: ka ko e tokotaha 'oku vaivai, 'oku kai mei he ngoue pē. ³ Ke 'oua na'a manuki 'aia 'oku kai kiate ia 'oku 'ikai kai; pea 'oua na'a fakamaau 'aia 'oku 'ikai kai kiate ia 'oku kai: he kuo ma'u ia 'e he 'Otua. ⁴ Ko hai koe, 'oku ke fakamaau'i 'ae tamaio'eiki 'ae tangata kehe? 'Oku 'i he'ene 'eiki pē 'a'ana 'a 'ene tu'u pe hinga. 'Io, 'e pou pou hake ia: he 'oku mafai 'e he 'Otua ke fakatu'uma'u ia. ⁵ 'Oku manako 'e he tangata 'e taha ki he 'aho 'e taha 'i he 'aho 'e taha: ka ko e taha kehe 'oku manako pē ia ki he 'aho kotoa pē. Ke fifili pau pē 'ae tangata kotoa pē 'i hono loto 'o'ona. ⁶ Ko ia 'oku ne tokanga ki he 'aho, 'oku ne tokanga ki ai koe'uhi ko e 'Eiki; pea ko ia 'oku 'ikai tokanga ki he 'aho, 'oku 'ikai tokanga ki ai ia koe'uhi ko e 'Eiki. Ko ia 'oku kai, 'oku ne kai koe'uhi ko e 'Eiki, pea 'oku ne 'atu 'ae fakafeta'i ki he 'Otua; pea ko ia 'oku 'ikai te ne kai, 'oku 'ikai te ne kai koe'uhi ko e 'Eiki, pea 'oku ne 'atu 'ae fakafeta'i ki he 'Otua. ⁷ He 'oku 'ikai ha taha 'iate kitautolu 'oku mo'ui kiate ia pē, pea 'oku 'ikai ha taha 'oku mate kiate ia pē. ⁸ He kapau 'oku tau mo'ui, 'oku tau mo'ui ki he 'Eiki; pea kapau 'oku tau mate, 'oku tau mate ki he 'Eiki: ko ia, ka tau ka mo'ui,

pe mate, 'oku 'ae 'Eiki 'akitautolu. ⁹ He ko eni 'ae me'a na'e pekia ai 'a Kalaisi, mo toetu'u, 'o toe mo'ui, koe'uhi ke 'Eiki ia ki he mate mo e mo'ui. ¹⁰ Ka ko e hā 'oku ke fakamaau ai ho tokoua? Pea ko e hā 'oku ke manuki ai ki ho tokoua? He te tau tutu'u kotoa pē 'i he fakamaau'anga 'o Kalaisi. ¹¹ He kuo tohi, "'Oku pehē 'e he 'Eiki, Ko au 'oku ou mo'ui, 'e peluki 'ae tui kotoa pē kiate au, pea 'e vete 'ae 'elelo kotoa pē ki he 'Otua." ¹² Ko ia te tau fakamatala atu taki taha kotoa pē ia ki he 'Otua. ¹³ Ko ia ke 'oua na'a tau kei fefakamaau'aki 'akitautolu: kae fakamaau mu'a eni, koe'uhi ke 'oua na'a 'ai 'e ha taha ha tūkia'anga pe ha me'a ke fakahinga 'aki 'a hono tokoua. ¹⁴ 'Oku ou 'ilo, pea kuo u ma'u pau mei he 'Eiki ko Sisu, koe'uhi 'oku 'ikai ha me'a 'oku ta'ema'a tu'unga'a pē: ka ko ia 'oku ne lau ha me'a ko e ta'ema'a, 'oku ta'ema'a ia kiate ia. ¹⁵ Pea kapau 'oku mamahi ho tokoua koe'uhi ko e me'akai, 'oku 'ikai ai te ke laka 'o taau mo e 'ofa. 'Oua na'a ke faka'auha ia 'aki ho'o me'akai, 'aia na'e pekia ai 'a Kalaisi. ¹⁶ Ko ia ke 'oua na'a tuku ke lau'ikovi'i 'a ho'omou lelei. ¹⁷ He ko e pule'anga 'oe 'Otua, 'oku 'ikai ko e me'akai pe ko e inu; ka ko e mā'oni'oni, mo e melino, mo e fiefia 'i he Laumālie Mā'oni'oni. ¹⁸ Pea ko ia 'oku ne tauhi 'a Kalaisi 'i 'aonga ia ki he 'Otua, pea lelei ki he kakai. ¹⁹ Ko ia ke tau tuli ki he ngaahi me'a fakamelino, mo e ngaahi me'a te tau felanga'aki hake ai 'akitautolu. ²⁰ 'Oua na'a ke maumau 'ae ngāue 'ae 'Otua koe'uhi ko e me'akai. Ko e mo'oni 'oku ngofua 'ae me'a kotoa pē; ka ko e kovi ia ki he tangata ko ia 'oku ne kai ke fakahala'i. ²¹ 'Oku lelei ke 'oua na'a kai kakano, pe inu uaine, pe fai ha me'a 'e humu ai ho tokoua, pe tūkia ai, pe vaivai ai. ²² 'Oku 'iate koe 'ae tui? Ma'u ia kiate koe 'i he 'ao 'oe 'Otua. 'Oku monū'ia ia 'oku 'ikai ke valoki'i ia 'e hono loto 'i he me'a ko ia 'oku ne fai. ²³ Ka ko ia 'oku lotolotoua, 'oku halaia ia, 'o kapau te ne kai, koe'uhi 'oku 'ikai *kai ia* 'i he tui: he ko ia 'oku 'ikai 'i he tui, ko e angahala ia.

15

1 'Oku totonu ke fa'a kātaki 'e he mālohi ki he kau vaivai. 2 'Oua na'a tau fakafiemālie kiate kitautolu, 3 He na'e 'ikai fai pehē 'e Kalaisi, 7 Ko e fetoutou femā'uaki 'akitautolu, 'o hangē ko Kalaisi ne ne ma'u 'akitautolu, 8 'Ae Siu, 9 Mo e Senitaile. 15 'Oku faka'uhinga 'e Paula 'a 'ene tohi, 28 'O ne fakahā 'ene 'amanaki ke mamata kiate kinautolu, 30 'O ne kole ke nau hūfia ia.

¹ Ko ia ko kitautolu 'oku mālohi 'oku totonu ke tau kātaki 'ae ngaahi vaivai 'oe vaivai, pea 'oua na'a fakafiemālie kiate kitautolu pē. ² Ke tau taki taha fakafiemālie kotoa pē ki hono kaunga'api, ke lelei ai mo langa hake ai ia. ³ He na'e 'ikai fakafiemālie 'a Kalaisi 'e ia; kae hangē ko ia kuo tohi, "Ko

e ngaahi manuki ‘anautolu na’e manuki’i koe, na’e tō kiate au.” ⁴ He ko e ngaahi me’a kotoa pē na’e tohi ‘i mu’a, na’e tohi ko hotau akonaki, koe’uhi ko e me’a ‘i he fa’a kātaki mo e fakafiemālie ‘oe ngaahi tohi, ketau ma’u ai ‘ae ‘amanaki lelei. ⁵ Pea ko eni, ke tuku kiate kimoutolu ‘e he ‘Otua ‘oe fa’a kātaki mo e fiemālie, ke mou felototatau’aki pē kiate kimoutolu ‘o tatau mo Kalaisi Sisu: ⁶ Koe’uhi ke mou loto taha pē, mo ngutu taha pē, ‘i he fakamālō ki he ‘Otua, ‘io, ko e Tamai ‘a hotau ‘Eiki ko Sisu Kalaisi. ⁷ Ko ia ke mou femā’uaki ‘akimoutolu taki taha, ‘o hangē ko e ma’u foki ‘e Kalaisi ‘akitautolu ke ongoongolelei ai ‘ae ‘Otua. ⁸ Pea ko eni, ‘oku ou fakahā ko e tamaio’eiki ‘a Sisu Kalaisi ‘oe kamu, koe’uhi ko e mo’oni ‘oe ‘Otua, ke fokotu’uma’u ‘ae ngaahi tala’ofa *na’e fai* ki he ngaahi tamai: ⁹ Pea koe’uhi ke fakamālō ki he ‘Otua ‘ae ngaahi Senitaile koe’uhi ko ‘ene ‘alo’ofa; ‘o hangē ko ia kuo tohi, “Ko e me’a ko ia te u fakaongolelei ai koe ‘i he ngaahi Senitaile, ‘o hiva ki ho huafa.” ¹⁰ Pea toe pehē ‘e ia, “Ke fiefia ‘akimoutolu ‘ae ngaahi Senitaile, fakataha mo hono kakai.” ¹¹ Pea toe pehē, “Fakafeta’i ki he ‘Eiki ‘akimoutolu ‘ae ngaahi Senitaile kotoa pē: fakaongolelei ia, ‘akimoutolu ‘ae kakai kotoa pē.” ¹² Pea toe lea ‘a ‘Isaia, “‘E ai ha aka ‘o Sese, pea ‘e tupu hake ia ke pule ki he kakai Senitaile; ‘e ‘amanaki lelei ‘ae kakai Senitaile kiate ia.” ¹³ Pea ko eni, ‘ofa ke fakafonu ‘akimoutolu ‘e he ‘Otua ‘oe ‘amanaki lelei, ‘aki ‘ae fiefia mo e melino ‘i he tui, koe’uhi ke mou mohu ‘amanaki lelei, ‘i he mālohi ‘oe Laumālie Mā’oni’oni. ¹⁴ Pea ko au foki, ‘oku ou ‘ilo pau kiate kimoutolu, ko hoku kāinga, kuo fonu ‘akimoutolu foki ‘i he angalelei, kuo fakapito ‘akimoutolu ‘i he ‘ilo kotoa pē, mo e mafai foki ke fetokoni’aki ‘akimoutolu. ¹⁵ Ka kuo u tohi mālohi atu nai kiate kimoutolu, ‘e kāinga, koe’uhi ke fakamanatu’i ‘akimoutolu, ko e me’a ‘i he ‘ofa ‘aia kuo foaki kiate au ‘e he ‘Otua, ¹⁶ Koe’uhi ke u hoko ai ko e faifekau ‘a Sisu Kalaisi ki he kakai Senitaile, ‘o tauhi ‘ae ongoongolelei ‘ae ‘Otua, koe’uhi ke ‘aonga hono feilaulau ‘aki ‘oe ngaahi Senitaile, kuo fakamā’oni’oni’i ‘e he Laumālie Mā’oni’oni. ¹⁷ Ko ia ‘oku ou ma’u ‘aia ke u fakamālō ai ‘ia Sisu Kalaisi, ‘i he ngaahi me’a ko ia ‘oku kau ki he ‘Otua. ¹⁸ He ‘oku ‘ikai te u fa’a lea ki he ngaahi me’a ko ia na’e ‘ikai fai ‘e Kalaisi ‘iate au, ke fakatalangofua ‘ae ngaahi Senitaile, ‘i he lea mo e ngāue, ¹⁹ ‘I he ngaahi mana lahi mo fakaofu, ‘i he mālohi ‘oe Laumālie ‘oe ‘Otua; pea kuo ‘aonga ‘eku malanga’aki ‘ae ongoongolelei ‘a Kalaisi, ‘o fai mei Selūsalema, ‘o fakatakamilo ‘o a’u ki Ililekomi. ²⁰ ‘Io, na’e pehē ‘eku feinga ke malanga’aki ‘ae ongoongolelei, ‘ikai ‘i he potu kuo hua’aki ai ‘a kalaisi, telia na’aku fokotu’u ‘oha tangata kehe. ²¹ Kae hangē ko ia kuo tohi, “Ko kinautolu na’e ‘ikai lea’aki ia ki ai, te nau mamata: pea ko kinautolu

na'e 'ikai fanongo, te nau 'ilo." ²² Ko ia ko e me'a ko ia foki kuo lahi 'ene ta'ofi au, pea kuo 'ikai ai te u 'alu atu kiate kimoutolu. ²³ Ka ko eni, 'oku 'ikai kei toe ha'aku potu 'i he ngaahi fonua ni, pea 'i he'eku holi lahi 'i he ngaahi ta'u lahi ke u 'alu atu kiate kimoutolu; ²⁴ 'Oka hoko hoku fononga, pea ke mou moimoi'i au 'i hoku fononga, 'oka hili 'eku ma'u 'ae fiemālie si'i iate kimoutolu. ²⁵ Ka ko eni, 'oku ou 'alu ki Selūsalema, ke tokoni ki he kāinga mā'oni'oni. ²⁶ He na'e lelei kiate kinautolu 'o Masitōnia mo 'Akeia ke fai 'ae tākaki koloa ma'ae kāinga mā'oni'oni 'oku masiva 'i Selūsalema. ²⁷ Kuo nau fai lotu lelei eni; pea ko honau kau fai totongi totonu 'akinautolu. He kapau kuo fakakau 'ae Senitaile ke ma'u 'enau ngaahi me'a fakalaumālie, ko 'enau ngāue totonu ia ke tokoni 'aki 'akinautolu 'ae ngaahi me'a fakamaama. ²⁸ Ko ia ka hili 'eku fai eni, pea u fakama'u kiate kinautolu 'ae fua ni, te u 'alu atu 'iate kimoutolu ki Sepeini. ²⁹ Pea 'oku ou 'ilo, 'o kau ka a'u atu kiate kimoutolu, te u 'alu atu 'i hono fonu 'oe tāpuaki 'oe ongoongolelei 'o Kalaisi. ³⁰ Pea ko eni, 'oku ou kole kiate kimoutolu, 'e kāinga, koe'uhi ko hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi, pea koe'uhi ko e 'ofa 'oe Laumālie, ke mou fekuki mo au 'i ho'omou ngaahi lotu ki he 'Otua koe'uhi ko au; ³¹ Koe'uhi ke fakahaofi au meiate kinautolu 'i Siutea 'oku talangata'a; pea koe'uhi ko 'eku ngāue ki Selūsalema, ke 'aonga ia ki he kāinga mā'oni'oni; ³² Pea koe'uhi ke u a'u atu kiate kimoutolu 'i he fiefia 'i he finangalo 'oe 'Otua, pea ke fakafiemālie'i au mo kimoutolu. ³³ Pea ko eni, ke 'iate kimoutolu kotoa pē 'ae 'Otua 'oe melino. 'Emeni

16

3 'Oku lotu 'a Paula ki he kāinga ke nau tala 'ene 'ofa ki he tokolahī, 17 'O ne ako'i 'akinautolu ke nau vakai telia 'akinautolu 'oku fakatupu mavahevahe mo e me'a fakahē, 21 'Oku fakahā 'ene 'ofa ki he kāinga, pea toki faka'osi 'aki 'ae fakamālō mo e fakafeta'i ki he 'Otua.

¹ 'Oku ou fakaongolelei atu kiate kimoutolu 'a Fipē, ko hotau tuofefine, 'aia ko e tauhi 'i he siasi 'oku 'i Senikelea: ² Koe'uhi ke mou ma'u ia 'i he 'Eiki, 'o taau mo e kāinga mā'oni'oni, pea ke mou tokoni ia 'i he ngāue kotoa pē te mou 'aonga ai kiate ia: he kuo ne tokoni'i 'ae tokolahī, pea mo au foki. ³ Tala 'eku 'ofa kia Pisila mo 'Akuila, ko 'eku kaunga ngāue 'ia Kalaisi Sisu: ⁴ ('Akinaua na'a na tuku hifo hona kia koe'uhi ko 'eku mo'ui: pea 'oku 'ikai ko au pē 'oku fakafeta'i kiate kinaua, ka ko e ngaahi siasi kotoa pē 'oe kakai Senitaile). ⁵ Pea ke tala atu 'eku 'ofa ki he siasi 'oku 'i hona fale. Tala 'eku 'ofa kia 'Ipenitusi, 'oku ou 'ofa ki ai, he ko e 'uluaki fua ia kia Kalaisi 'i 'Akeia. ⁶ Tala 'eku 'ofa kia Mele,

'aia na'a ne fai 'ae ngāue lahi ma'amautolu. ⁷ Tala 'eku 'ofa kia 'Anitalonika mo Sunia, ko hoku kāinga, mo hoku kaungā nofo fale fakapōpula mo au, pea kuo na tonunga 'i he kau 'aposestolo, pea na'a na tomu'a 'ia Kalaisi 'iate au. ⁸ Tala 'eku 'ofa kia 'Amipelea, 'aia 'oku ou 'ofa ki ai 'i he 'Eiki. ⁹ Tala 'eku 'ofa kia 'Uapane, ko hotau tokoni 'ia Kalaisi, mo Siteki, 'aia 'oku ou 'ofa ki ai. ¹⁰ Tala 'eku 'ofa kia 'Apeli ko e 'ofeina 'e Kalaisi. Tala 'eku 'ofa kiate kinautolu 'oku 'i he fale 'o 'Alisitopulo. ¹¹ Tala 'eku 'ofa kia Helotioni, ko hoku kāinga. Tala 'eku 'ofa kiate kinautolu 'oku 'i he fale 'o Naasisu, 'aia 'oku 'i he 'Eiki. ¹² Tala 'eku 'ofa kia Talaifina mo Talaifosa, 'oku na ngāue 'i he 'Eiki. Tala 'eku 'ofa kia Pesisi, ko e 'ofeina, 'aia na'e ngāue lahi 'i he 'Eiki. ¹³ Tala 'eku 'ofa kia Lufusi, kuo fili 'i he 'Eiki, pea ki he'ene fa'ē, 'aia ko 'eku fa'ē foki. ¹⁴ Tala 'eku 'ofa kia 'Asinikalito, mo Felekoni, mo Heamasi, mo Patalopa, mo Hemisi, mo e kāinga 'oku 'iate kinautolu. ¹⁵ Tala 'eku 'ofa kia Filoloko, mo Sulia, mo Nilio, mo hono tuofefine, mo 'Olimipa, mo e kāinga mā'oni'oni kotoa pē 'oku 'iate kinautolu. ¹⁶ Mou fetoutou fekita 'aki 'ae 'uma mā'oni'oni. 'Oku 'ofa atu kiate kimoutolu 'ae ngaahi siasi 'o Kalaisi. ¹⁷ Pea ko eni, 'oku ou kole kiate kimoutolu, 'e kāinga, mou faka'ilonga'i 'akinautolu 'oku langa'i 'ae ngaahi mavahevahe mo e ngaahi tūkia'anga, 'oku ta'etaau mo e akonaki kuo mou akonekina ai; pea mou 'alu meiate kinautolu. ¹⁸ He ko kinautolu 'oku pehē, 'oku 'ikai te nau tauhi ki hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi, ka ko honau kete pē; pea 'i he ngaahi lea lelei mo e talanoa fakalai 'oku nau oloa ai 'ae loto 'oe angatonu. ¹⁹ He kuo ongo atu ho'omou talangofua ki he kakai kotoa pē. Ko ia 'oku ou fiefia ai koe'uhi ko kimoutolu: ka ko hoku loto ke mou poto ki he me'a 'oku lelei, pea ta'e'ilo ki he kovi. ²⁰ Pea ko e 'Otua 'oe melino 'e vave 'ene fakavolu 'a Sētane ki homou lalo va'e. Ko e 'ofa 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi ke 'iate kimoutolu. 'Emeni. ²¹ Ko Timote ko 'eku kaungā ngāue, mo Lusio, mo Selsoni, mo Sosipeta, ko hoku kāinga, 'oku 'ofa atu kiate kimoutolu. ²² Ko au, Teasio, kuo u hiki 'ae tohi ni, 'oku ou 'ofa atu kiate kimoutolu 'i he 'Eiki. ²³ Ko Keio, 'aia 'oku ne tauhi au, pea mo e siasi kotoa, 'oku 'ofa atu ia kiate kimoutolu. Ko 'Ilasito, ko e tauhi 'oe kolo, 'oku 'ofa atu kiate kimoutolu, mo Kuatusi ko e kāinga. ²⁴ Ko e 'ofa 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi ke 'iate kimoutolu kotoa pē. 'Emeni. ²⁵ Pea ko eni, ke 'iate ia 'oku ne mafai ke fakatu'uma'u 'akimoutolu 'o taau mo 'eku ongoongolelei, mo e malanga'aki 'a Sisu Kalaisi, 'o fakatatau mo e fakahā 'oe me'a fakalilolilo, 'aia na'e tuku fufū pe talu 'ae kamata'anga 'o māmani, ²⁶ Ka kuo fakahā lahi eni, pea 'i he ngaahi tohi 'ae kau palōfita, kuo faka'ilo atu ki he ngaahi pule'anga kotoa pe, ke tupu ai 'ae talangofua 'oe tui, 'o fakatatau mo e fekau 'ae 'Otua ta'engata:

27 Ke 'i he 'Otua poto taha pē, 'ae fakamālō'ia Sisu Kalaisi ke ta'engata. 'Emeni.

KO E 'ULUAKI TOHI 'A PAULA KO E 'APOSETOLO KI HE KAKAI KOLINITŌ

1 Hili 'ene fetapa atu mo 'ene fakafeta'i, 12 Pea ne akonaki'i 'akinautolu ke nau fe'ofa'ofani, pea ne valoki'i 'enau ngaahi mavahevahe. 18 'Oku faka'auha 'e he 'Otua 'ae poto 'oe fie poto, 21 'Aki 'ae vale 'oe malanga, 26 Pea 'oku 'ikai ke ui 'ae poto, mo e mālohi, mo e 'eiki fakamaama, 27-28 Ka ko e vale, mo e vaivai, mo e kakai me'a vale.

¹ Ko au Paula, na'e ui ko e 'apostolo 'a Sisu Kalaisi, 'i he finangalo 'oe 'Otua, mo Sositine ko e tokoua, ² ki he siasi 'oe 'Otua 'aia 'oku 'i Kolinitō, kiate kinautolu kuo fakamā'oni'oni 'ia Kalaisi Sisu, kuo hoko ko e mā'oni'oni, mo kinautolu kotoa pē 'i he potu fulipē 'oku ui ki he huafa 'o Sisu Kalaisi ko hotau 'Eiki, 'oku 'onautolu mo 'otautolu fakatou'osi: ³ Ke 'iate kimoutolu 'ae 'ofa mo e melino, mei he 'Otua ko 'etau Tamai, pea mei he 'Eiki ko Sisu Kalaisi. ⁴ 'Oku ou fakafeta'i ma'uaipē ki hoku 'Otua koe'uhi ko kimoutolu, koe'uhi ko e 'ofa 'ae 'Otua kuo foaki kiate kimoutolu 'ia Sisu Kalaisi; ⁵ Koe'uhi kuo ne fakakoloa'ia 'akimoutolu 'i he me'a kotoa pē, 'i he ngaahi lea kotoa pē, mo e ngaahi 'ilo kotoa pē; ⁶ 'O hangē ko hono fakamo'oni 'oe fakahā 'o Kalaisi 'iate kimoutolu: ⁷ Ko ia 'oku 'ikai ai te mou tomui 'i ha foaki; 'o tatali ki he fakahā 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi: ⁸ 'Aia te ne fakatu'uma'u 'akimoutolu foki 'o a'u ki he ngata'anga, koe'uhi ke mou ta'ehala 'i he 'aho 'o hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi. ⁹ 'Oku mo'oni 'ae 'Otua, 'aia na'e ui 'akimoutolu ki he feohi mo hono 'Alo ko Sisu Kalaisi ko hotau 'Eiki. ¹⁰ Pea ko eni, 'e kāinga, 'oku ou kole kiate kimoutolu, 'i he huafa 'o hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi, ke lea taha pe 'akimoutolu kotoa pē, pea ke 'oua na'a 'iate kimoutolu 'ae ngaahi mavahevahe; ka mou mā'opo'opo lelei 'o loto taha pe, pea fakakaukau taha pe. ¹¹ He kuo fakahā mai kiate au 'akimoutolu, 'e hoku kāinga, 'ekinautolu 'i he fale 'o Kolo'i, 'oku ai 'ae ngaahi kikihi 'iate kimoutolu. ¹² Pea ko 'eku lea eni, 'oku mou taki taha pehē, "Oku 'o Paula au;" pea, "Oku 'o 'Apolosi au;" pea, "Oku 'o Kifasi au;" pea, "Oku 'o Kalaisi au." ¹³ Kuo mavahevahe koā 'a Kalaisi? Na'e tutuki ki he 'akau 'a Paula koe'uhi ko kimoutolu? Pe na'a mou papitaiso 'i he hingoa 'o Paula? ¹⁴ 'Oku ou fakafeta'i ki he 'Otua, na'e 'ikai te u papitaiso ha taha 'iate kimoutolu ka ko Kalisipo mo Keio; ¹⁵ Telia na'a pehē 'e ha ni'ihi kuo u fai papitaiso 'i hoku hingoa 'o'oku. ¹⁶ Pea na'aku papitaiso foki 'ae fale 'o Setivena: pea 'oku 'ikai te u 'ilo pe na'aku papitaiso mo ha

taha kehe. ¹⁷ He na'e 'ikai fekau au 'e Kalaisi ke papitaiso, ka ke malanga'aki 'ae ongoongolelei: kae 'ikai 'i he poto 'oe lea, telia na'a fakata'eaonga'i 'ae 'akau na'e tutuki ki ai 'a Kalaisi. ¹⁸ He ko e malanga'aki 'ae 'akau na'e tutuki ia ki ai ko e vale ia kiate kinautolu 'oku mala'ia: ka ko e mālohi ia 'oe 'Otua kiate kinautolu kuo fakamo'ui. ¹⁹ He kuo tohi, "Te u faka'auha 'ae poto 'oe kau poto, Pea te u fakata'eaonga 'ae 'ilo 'oe 'ilo'ilo." ²⁰ Ko e fē 'ae poto? Ko e fē 'ae tangata tohi? Ko e fē 'ae fakakikihi 'o māmani? 'Ikai kuo fakamatavalea 'e he 'Otua 'ae poto 'o māmani? ²¹ He koe'uhi 'i he poto 'oe 'Otua na'e 'ikai 'ilo 'ae 'Otua 'e māmani 'i hono poto, pea na'e lelei ki he 'Otua 'i he "vale" 'oe malanga ke fakamo'ui 'akinautolu 'oku tui. ²² He 'oku tangi 'e he kakai Siu ki ha me'a fakaofu, pea 'oku kumi 'e he kakai Kiliki ki he poto: ²³ Ka 'oku mau malanga'aki 'a Kalaisi na'e tutuki ki he 'akau, ko e tūkia'anga ki he kakai Siu, pea ki he kakai Kiliki ko e vale; ²⁴ Ka ko e mālohi 'oe 'Otua mo e poto 'oe 'Otua 'a Kalaisi, kiate kinautolu kuo ui, 'i he kakai Siu mo e kakai Kiliki. ²⁵ He ko ia 'oku vale 'i he 'Otua, 'oku poto lahi ia 'i he tangata; mo ia 'oku vaivai 'i he 'Otua, 'oku mālohi lahi ia 'i he tangata. ²⁶ He 'oka mou mamata ki homou ui, 'e kāinga, koe'uhi 'oku 'ikai ui ha tokolahi 'oe poto fakakakano, pe ko e tokolahi 'i he mālohi, pe ko e tokolahi 'i he hou'eiki: ²⁷ Ka kuo fili 'e he 'Otua 'ae ngaahi me'a vale 'oe māmani, ke fakamā 'ae poto; pea kuo fili 'e he 'Otua 'ae ngaahi me'a vaivai 'oe māmani, ke fakamā 'ae mālohi; ²⁸ Mo e kau lāuvale 'oe māmani, mo e me'a kuo manuki, kuo fili 'e he 'Otua, pea mo e ngaahi me'a kuo 'ikai, ke ne faka'osi 'aki 'ae ngaahi me'a 'oku ai: ²⁹ Ke 'oua na'a vikiviki ha toko taha 'i hono 'ao. ³⁰ Ka ko e me'a 'iate ia 'oku mou 'ia Kalaisi Sisu, 'aia kuo hoko ai ia mei he 'Otua kiate kinautolu, ko e poto, mo e fakatonuhia, mo e mā'oni'oni, mo e huhu'i: ³¹ Koe'uhi, ke hangē ko ia kuo tohi, "Ko ia 'oku vikiviki, ke vikiviki ia 'i he 'Eiki."

2

1 'Oku fakahā 'e Paula ki he'ene malanga, kuo 'ikai pe 'i he poto 'oe lea, pe 'i he poto 'oe tangata: 4, 5 Ka 'oku 'i he mālohi 'oe 'Otua: 6 Pea 'oku mā'olunga hake 'aupito 'i he poto fakamaama mo e 'ilo 'ae tangata, 14 Ko ia 'oku 'ikai fa'a 'ilo'i ia 'e he kakai fakakakano.

¹ Pea ko au, 'e kāinga, 'i he'eku 'alu atu kiate kimoutolu, na'e 'ikai te u 'alu atu 'i he mālie 'oe lea, pe 'i he poto, ke fakahā kiate kimoutolu 'ae fakamo'oni 'ae 'Otua. ² He na'e ma'u hoku loto, 'e 'ikai te u 'ilo ha me'a 'e taha 'iate kimoutolu, ka ko Sisu Kalaisi, mo hono tutuki ki he 'akau. ³ Pea na'aku 'iate kimoutolu 'i he vaivai, mo e manavahē, pea 'i he tetetete lahi. ⁴ Pea ko 'eku lea mo 'eku malanga, na'e 'ikai 'i he ngaahi lea fakaooloo 'oe poto 'oe tangata, kae 'i he fakamo'oni 'oe

Laumālie mo e mālohi: ⁵ Koe'uhi ke 'oua na'a tu'u 'i he poto 'oe tangata ho'omou tui, ka 'i he mālohi 'oe 'Otua. ⁶ Ka 'oku mau lea 'aki 'ae poto 'iate kinautolu 'oku haohaoa: ka 'oku 'ikai ko e poto 'oe māmani, pe 'oe hou'eiki 'oe māmani, 'aia 'e a'u 'o ngata: ⁷ Ka 'oku mau lea 'aki 'ae poto lilo 'oe 'Otua 'i he ngāue fufū, 'aia na'e tu'utu'uni 'e he 'Otua 'i he te'eki ai tu'u 'a māmani, ko hotau lelei'anga: ⁸ 'Aia na'e 'ikai 'ilo 'e ha taha 'oe ngaahi 'eiki 'oe māmani: he ka nenau 'ilo ia, pehē, 'e 'ikai te nau tutuki ki he 'akau 'ae 'Eiki lāngilangi. ⁹ Kae hangē ko ia kuo tohi, "'Oku te'eki ai mamata 'e ha mata, pe fanongo 'e ha telinga, Pea 'oku te'eki ai hū ki he loto 'o ha tangata, 'ae ngaahi me'a 'aia 'oku teuteu 'e he 'Otua ma'anautolu 'oku 'ofa kiate ia." ¹⁰ Ka kuo fakahā ia 'e he 'Otua kiate kitautolu 'aki hono Laumālie: he 'oku hakule 'e he Laumālie 'ae ngaahi me'a kotoa pē, 'io, 'ae ngaahi me'a loloto 'i he 'Otua. ¹¹ He ko hai ha tangata 'oku ne 'ilo 'ae ngaahi me'a 'ae tangata, ka ko e laumālie pe 'oe tangata 'oku 'iate ia? Pea 'oku pehē, 'oku 'ikai ha tangata 'oku ne 'ilo 'ae ngaahi me'a 'ae 'Otua, ka ko e Laumālie pe 'oe 'Otua. ¹² Pea ko eni, 'oku 'ikai ko e laumālie 'o māmani kuo tau ma'u, ka ko e laumālie 'oku mei he 'Otua; koe'uhi ke tau 'ilo 'ae ngaahi me'a kuo foaki mata'ata'atā pe kiate kitautolu 'e he 'Otua. ¹³ 'Ae ngaahi me'a ko ia 'oku mau lea ki ai, kae 'ikai 'i he ngaahi lea 'oku ako mai 'e he poto 'oe tangata, ka ko ia 'oku ako 'aki 'e he Laumālie Mā'oni'oni; 'o fakamatala 'ae me'a fakalaumālie 'aki 'ae me'a fakalaumālie. ¹⁴ Ka 'oku 'ikai ma'u 'e he tangata fakakakano 'ae ngaahi me'a 'oe Laumālie 'oe 'Otua: he ko e vale ia kiate ia: pea 'oku 'ikai te ne fa'a 'ilo ia, he 'oku 'ilo fakalaumālie pe ia. ¹⁵ Ka ko ia 'oku fakalaumālie 'oku ne 'ilo 'i 'ae me'a kotoa pē, ka 'oku 'ikai fa'a 'ilo 'i ia 'e ha taha. ¹⁶ "He ko hai 'oku ne 'ilo 'ae finangalo 'oe 'Eiki, koe'uhi ke ne akonaki 'i ia?" Ka 'oku tau ma'u 'ae finangalo 'o Kalaisi.

3

2 'Oku taau 'ae hu'ahuhu mo e fānau valevale. 3 Ko e feke'ike'i mo e mavahevahe, ko e faka'ilonga ki he loto fakakakano. 7 Ko e me'a noa pē 'aia 'oku tūtuu'i, mo ia 'oku fakaviviku. 9 Ko e kaunga ngāue mo e 'Otua 'ae kau faifekau. 11 Ko Kalaisi pe 'ae tu'unga. 16 Ko e ngaahi fale tapu 'oe 'Otua, 17 Pea totonu ke tauhi ke mā'oni'oni. 19 Ko e poto 'a māmani ko e vale ia ki he 'Otua.

¹ Pea na'e 'ikai teu fa'a lea kiate kimoutolu, 'e kāinga, 'o hangē ki he fakalaumālie, kae hangē ki he fakakakano, 'io, 'o hangē ko e kau valevale 'ia Kalaisi. ² Na'aku fafanga'aki 'akimoutolu 'ae hu'ahuhu, kae 'ikai 'aki 'ae kakano; he na'e 'ikai te mou fa'a tali ia, pea kuo hoko eni, 'oku 'ikai foki te mou fa'a tali ia. ³ He 'oku mou kei fakakakano: he 'oku 'iate

kimoutolu 'ae femeheka'aki, mo e fakakikihi, mo e mavahevahe, 'ikai 'oku mou fakakakano, pea felaka'i 'o fakatatau ki he tangata? ⁴ Koe'uhi 'oku lolotonga 'ae pehē 'e ha tokotaha, "Oku 'o Paula au;" pea pehē 'e ha tokotaha, "Oku 'o 'Apolosi au;" 'ikai 'oku mou fakakakano pe? ⁵ Pea ko hai ai 'a Paula, pea ko hai ai 'a 'Apolosi, ka ko e ongo tamaio'eiki na'a mou tui ai, 'io, 'o taau mo ia na'e foaki 'e he 'Eiki ki he tangata taki taha. ⁶ Na'aku tō 'eau, pea fakaviviku 'e 'Apolosi; ka ko e 'Otua na'a ne foaki hono tupu. ⁷ Ko ia 'oku 'ikai ko ha me'a 'aia 'oku tō, pe ko ia 'oku fakaviviku; ka ko e 'Otua 'oku ne foaki hono tupu. ⁸ Ko eni, ko ia 'oku tō mo ia 'oku fakaviviku 'oku taha pe: pea 'e taki taha ma'u 'ene totongi 'a'ana 'o fakatatau ki he'ene ngāue. ⁹ He ko e kaunga ngāue 'akimautolu mo e 'Otua: ko e ngāue 'ae 'Otua mo e fale 'oe 'Otua 'akimoutolu. ¹⁰ 'O fakatatau mo e 'ofa 'ae 'Otua kuo foaki kiate au, kuo u 'ai 'ae tu'unga 'o ngali mo e tufunga poto, pea 'oku fokotu'u ki ai 'e ha tokotaha. Ka ke taki taha vakai pe 'oku fēfee'i 'ene fokotu'u ki ai. ¹¹ He 'oku 'ikai ha taha te ne fa'a 'ai ha tu'unga kehe, ka ko ia pe kuo 'ai, 'aia ko Sisu Kalaisi. ¹² Pea kapau 'oku fokotu'u 'e ha taha ki he tu'unga ni, ha koula, pe siliva, pe ha ngaahi maka koloa, pe ko e 'akau, pe ko e mohuku, pe ko e tefito'i kaho; ¹³ 'E fakahā 'ae ngāue 'ae kakai kotoa pē taki taha: koe'uhi 'e faka'ilo ia 'i he 'aho, koe'uhi 'e fakahā ia 'e he afi; pea 'e 'ahi'ahi'i 'e he afi 'ae ngāue 'ae kakai kotoa pē pe ko e hā hono anga. ¹⁴ Kapau 'e tu'uma'u 'ae ngāue 'aia kuo fokotu'u 'e ha taha, te ne ma'u 'ae totongi. ¹⁵ Kapau 'e vela 'ae ngāue 'a ha taha, 'e masiva ai ia: pea 'e fakamo'ui pe ia; ka 'e hangē ha hao mei he afi. ¹⁶ 'Ika'i 'oku mou 'ilo ko e fale tapu 'oe 'Otua 'akimoutolu, pea 'oku nofo'ia 'akimoutolu 'e he Laumālie 'oe 'Otua? ¹⁷ Kapau 'e maumau 'e ha taha 'ae faletapu 'oe 'Otua; 'e maumau ia e he 'Otua; he ko e fale tapu 'oe 'Otua 'oku mā'oni'oni, pea ko e fale tapu ko ia 'akimoutolu. ¹⁸ 'Oua na'a kākaa'i ha taha 'e ia. Kapau 'oku ai ha taha 'iate kimoutolu 'oku ongoongo ko e poto ia 'i māmani, tuku ke lau ia ko e vale koe'uhi kae lau ia ko e poto. ¹⁹ He ko e poto 'o māmani, ko e vale ia ki he 'Otua. He kuo tohi, "Oku ne mo'ua 'ae poto 'i he'enau fie poto." ²⁰ Pea pehē foki, "Oku 'ilo 'e he 'Eiki 'ae ngaahi mahalo 'oe poto, ko e va'inga ia." ²¹ Ko ia ke 'oua na'a vikiviki ha taha 'i he tangata. He 'oku 'amoutolu 'ae ngaahi me'a kotoa pē; ²² Pe ko Paula, pe ko 'Apolosi, pe ko Kifasi, pe ko e māmani, pe ko e mo'ui, pe ko e mate, pe ko e ngaahi me'a 'i heni, pe ko e ngaahi me'a 'e ha'u; 'oku 'amoutolu kotoa pe; ²³ Pea 'oku 'a Kalaisi 'akimoutolu; pea 'oku 'oe 'Otua 'a Kalaisi.

4

1 Ko e hā 'ae mahalo mo e lea 'oku taau ki he kau faifekau. 7 'Oku 'ikai ha me'a 'iate kitautolu na'e 'ikai te tau ma'u mei he 'Eiki. 9 Ko e siofia'anga 'ae kau 'aposetolo ki māmani, mo e kau 'āngelo, mo e kakai, 13 Ko e 'uli mo e me'a li'aki 'o māmani 'akinautolu: 15 Ka ko 'etau ngaahi tamai 'ia Kalaisi, 16 Pea totonu 'etau fa'ifa'itaki ki ai.

1 Ko ia ke pehē 'ae lau 'e he tangata kiate kimaoutolu, 'o taau mo e kau tamaio'eiki 'a Kalaisi, mo e kau tauhi 'oe ngaahi me'a fakalilolilo 'ae 'Otua. 2 Ko eni foki, 'oku 'amanaki ki he kau tauhi, ke nau fai totonu. 3 Ka ko e me'a si'i 'aupito kiate au ke fakamaau au 'ekimoutolu, pe ko e fakamaau 'ae tangata: 'io, 'oku 'ikai te u fakamaau au 'eau. 4 He 'oku 'ikai te u 'ilo ha me'a 'iate au pe; ka 'oku 'ikai te u tonuhia ai: ka ko ia 'oku ne fakamaau au, ko e 'Eiki ia. 5 Ko ia 'oua na'a fakamaau ha me'a 'i he te'eki hoko hono kuonga, pea 'oua ke hoko mai 'ae 'Eiki, 'aia te ne 'omi ki he maama 'ae ngaahi me'a fufū 'oe po'uli, pea te ne fakahā 'ae ngaahi filio'i 'oe loto: pea 'e toki ma'u ai 'o taki taha kotoa pē 'ae fakamālō mei he 'Otua. 6 Pea ko e me'a ni, 'e kāinga, kuo u fakahoko fakatātā kiate au mo 'Apolosi koe'uhi ko kimoutolu; koe'uhi ke mou 'ilo 'iate kimaua ke 'oua na'a lahi ho'omou lau 'i he me'a kuo tohi, "Ke 'oua na'a ai hamou tokotaha 'e fiela'i 'i he filifilimānako ki ha taha kae kovi ki ha taha." 7 He ko hai 'oku ne fakakehe'i koe? Pea ko e hā 'oku 'a'au, na'e 'ikai te ke ma'u? Pea kapau na'a ke ma'u ia, ko e hā 'oku ke vikiviki ai 'o hangē na'e 'ikai te ke ma'u ia? 8 Pea ko eni, 'oku mou mākona, kuo mou mohu me'a, kuo mou pule, 'o hangē ko e ngaahi tu'i, pea ta'ekau 'akimaoutolu: pea 'oku 'amusiaange 'eau 'oku mou pule, koe'uhi ke tau pule mo kimoutolu foki. 9 He 'oku ou 'ilo 'eau kuo tuku 'e he 'Otua 'akimaoutolu 'ae kau 'aposetolo ki mui, 'o hangē ko e tukupau ki he mate, he kuo ngaohi 'akimaoutolu ko e siofia'anga 'o māmani, mo e kau 'āngelo, mo e kakai. 10 Ko e kau vale 'akimaoutolu koe'uhi ko Kalaisi, ka 'oku poto 'akimoutolu 'ia Kalaisi; 'oku mau vaivai, ka 'oku mālohi 'akimoutolu; 'oku 'apasia 'akimoutolu, ka 'oku manukia 'akimaoutolu. 11 'Io, 'o a'u ki he feitu'ula'ā ni 'oku mau fiekaia, mo fieinu, 'oku mau telefua, pea sipi'i, pea 'oku 'ikai hamau nofo'anga ma'u: 12 'O ngāue, pea fai 'aki homau nima 'omautolu: kuo manukia, ka mau tāpuaki; kuo fakatanga'i, ka mau kātaki ia: 13 Kuo lau'ikovi, ka 'oku mau kole; kuo hoko 'akimaoutolu 'o hangē ko e 'uli 'oe fonua, pea mo e efe 'oe me'a kotoa pē 'o a'u ki he 'aho ni. 14 'Oku 'ikai te u tohi 'ae ngaahi me'a ni ke fakamā 'akimoutolu, ka ko 'eku valoki ki he'eku fānau 'oku ou 'ofa ai. 15 He neongo 'oku toko mano ho'omou akonaki 'ia Kalaisi, 'oku 'ikai tokolahi 'ae tamai: he ko au

ne u fakatupu 'akimoutolu ia. ¹⁶ Ko ia 'oku ou kole ai kiate kimoutolu, ke mou fa'ifa'itaki kiate au. ¹⁷ Ko e me'a ko ia kuo u fekau atu ai kiate kimoutolu 'a Timote, 'aia ko hoku foha 'ofa, mo e angatonu 'i he 'Eiki, pea te ne fakamanatu kiate kimoutolu hoku ngaahi 'alu'anga 'aia 'oku 'ia Kalaisi, 'o hangē ko ia 'oku ou ako 'aki 'i he potu kotoa pē mo e siasi kotoa pē. ¹⁸ Ka kuo fielahī 'ae ni'ihi, 'o hangē 'e 'ikai te u 'alu atu kiate kimoutolu. ¹⁹ Ka te u 'alu vave atu kiate kimoutolu, 'o kapau ko e finangalo ia 'oe 'Eiki, pea te u 'eke, kae 'ikai ki he lea pē 'anautolu 'oku fakafuofua lahi, ka ko 'enau mālohi. ²⁰ He ko e pule'anga 'oe 'Otua 'oku 'ikai 'i he lea pe, ka 'oku 'i he mālohi. ²¹ Ko e hā homou loto? Te u 'alu atu kiate kimoutolu mo e me'a tā, pe 'i he 'ofa, pe 'i he loto angavaivai?

5

1 Ko e tangata fai fakalielia 6 ko e me'a fakamā lahi kiate kinautolu, kae 'ikai ko e me'a fakafiefia. 7 Ko e fakatafe kitu'a 'ae me'a fakatupu kuo motu'a. 10 Ke tau fakamama'o mei he kakai 'oku fai angahala.

¹ 'Oku fakaongo lahi mai 'oku ai 'ae fe'auaki 'iate kimoutolu, pea ko e fe'auaki pehē 'oku 'ikai si'i lau ki ai 'i he kakai Senitaile, 'o pehē ke ma'u 'e ha taha 'ae uaifi 'o 'ene tamai. ² Pea 'oku mou anga fakafiefielahi, kae 'ikai te mou mamahi mu'a, koe'uhi ko ia kuo ne fai 'ae me'a ni, ke tukuange ia 'iate kimoutolu. ³ He ko e mo'oni, ko au 'oku ou mama'o 'i he sino, ka 'oku ou 'i ai 'i he laumālie, kuo u fakamaau'i 'aia na'e fai 'ae ngāue ni, 'o hangē kuo u 'i ai, ⁴ I ho'omou fakataha 'i he huafa 'o hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi, mo hoku laumālie, mo e mālohi 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi. ⁵ Ke tukuange 'ae tokotaha pehē kia Sētane ke maumau ai 'ae sino, kae fakamo'ui 'ae laumālie 'i he 'aho 'oe 'Eiki ko Sisu. ⁶ Ko ho'omou vikiviki 'oku 'ikai lelei. 'ikai 'oku mou 'ilo "Ko e me'a fakatupu si'i 'oku ne fakatupu'i 'ae takaonga kotoa?" ⁷ Ko ia ke tafi kitu'a 'ae me'a fakatupu motu'a, koe'uhi 'i he 'ikai ha me'a fakatupu 'iate kimoutolu, ke mou hoko ko e takaonga fo'ou. He ko Kalaisi ko ho tau *feilaulau* 'oe Lakaatu, kuo hifo 'aki ma'atautolu. ⁸ Ko ia ke tau fai 'ae kātoanga, kae 'ikai 'i he me'a fakatupu motu'a, pe 'i he 'i me'a fakatupu 'oe fakafasifasi mo e angahala; ka 'i he mā ta'eme'afakatupu 'oe angatonu mo e mo'oni.

⁹ Kuo u tohi 'i he tohi kiate kimoutolu, ke 'oua na'a mou fakataha mo e kau fe'auaki: ¹⁰ Ka 'oku 'ikai ko e pehē pe, ki he kau fe'auaki 'oe māmani, pe ko e kau manumanu, pe ko e kau fakamālohi, pe ko e kau tauhi tamapua; he ka ne pehē, tā te mou 'alu pe 'i he māmani. ¹¹ Ka kuo u tohi eni kiate kimoutolu, ka ai ha taha 'oku ui ko e kāinga, ka 'oku fe'auaki, pe manumanu, pe tauhi tamapua, pe ko e manuki, pe ko e kona, pe

ko e fakamālohi; 'oua na'a fakataha mo ha taha pehē, pea 'oua na'a kai mo ia. ¹² He ko hai au ke u fakamaau 'akinautolu 'oku 'i tua'ā? 'Ikai 'oku mou fakamaau 'akinautolu 'oku 'i loto'ā pe? ¹³ Ka ko kinautolu 'oku 'i tua'ā 'oku fakamaau 'i 'e he 'Otua. Ko ia ke "tukuange 'iate kimoutolu 'ae tangata anghahala ko ia."

6

1 Ke 'oua na'a fakamamahi 'e he kakai Kolinitō honau kāinga, 'i he 'enau fefakamaau 'aki fakamaama: 6 Kae 'uma'ā 'enau fai ia ki he ta'etui. 9 'E 'ikai lava 'i 'ae pule'anga 'oe 'Otua 'e he ta'emā'oni'oni. 15 Ko e ngaahi kupu 'o Kalaisi hotau sino, 19 Mo e fale tapu 'oe Laumālie Mā'oni'oni. 16, 17 Ko ia ke 'oua na'a fakaului ia.

¹ 'Oku mou pehē, 'oku ngofua ia kiate kimoutolu, 'o kapau 'oku ai ha me'a ki ha tokotaha, ke fakamaau ia 'i he 'ao 'oe ta'eangatonu, kae 'ikai 'i he 'ao 'oe kāinga mā'oni'oni? ² 'Ikai 'oku mou 'ilo 'e fakamaau 'a māmani 'e he kakai mā'oni'oni? Pea kapau 'e fakamaau 'a māmani 'ekimoutolu, 'oku ta'etaau 'akimoutolu ke fakamaau 'ae ngaahi me'a si'i? ³ 'Ikai 'oku mou 'ilo te tau fakamaau 'ae kau 'āngelo? Pea 'ikai 'e mu'a hake lahi ki he ngaahi me'a 'oe mo'ui ni? ⁴ Pea kapau 'oku ai ha fakamaau ki he ngaahi me'a 'oe mo'ui ni, pea 'oku mou fili *ke fai ia* 'ekinautolu 'oku mā'ulalo hifo 'i he siasi? ⁵ 'Oku ou lea ko homou fakamā. *He* 'oku pehē koā, 'oku 'ikai 'aupito ha tokotaha poto 'iate kimoutolu? 'Oku 'ikai ha tokotaha 'oku fa'a fai ke fakamaau ki hono ngaahi kāinga? ⁶ Ka 'oku fefakamaau 'aki 'ae kāinga mo e kāinga, pea fai ia 'i he 'ao 'oe kau ta'etui? ⁷ Pea ko eni, 'oku ai 'ae kovi lahi 'iate kimoutolu, koe'uhi 'oku mou fefakamaau 'aki 'akimoutolu. Ko e hā mu'a 'oku 'ikai ai te mou kātaki 'ae kovi? Ko e hā mu'a 'oku 'ikai ai te mou kātaki homou fakamālohi'i? ⁸ Tā ko e mo'oni 'oku mou fai hala, pea fakamālohi, 'io, ki he kāinga foki. ⁹ 'Ikai 'oku mou 'ilo, 'e 'ikai hoko 'e he ta'efaitotonu ki he pule'anga 'oe 'Otua? 'Oua na'a kākā'i 'akimoutolu: ko e kau fe'auaki, mo e kau tauhi tamapua, mo e kau tonu fefine, mo e kau mo'ui fakafiemālie, mo e kau fiefai fakalielia'aki 'iate kinautolu, ¹⁰ Mo e kau kaiha'a, mo e manumanu, mo e kau fa'a kona, mo e kau lea kovi, mo e kau fakamālohi, 'e 'ikai te nau lava 'i 'ae pule'anga 'oe 'Otua. ¹¹ Pea na'e pehē pe homou ni'ihī; ka kuo fufulu 'akimoutolu, ka kuo fakatapu 'akimoutolu, ka kuo fakatonuhia 'akimoutolu, 'i he huafa 'oe 'Eiki ko Sisu, pea 'i he Laumālie 'o hotau 'Otua. ¹² "Oku ngofua 'ae me'a kotoa pē kiate au, "ka 'oku 'ikai 'aonga 'ae me'a kotoa pē: 'oku ngofua 'ae me'a kotoa pē kiate au, ka 'e 'ikai faiekina au 'e he me'a 'e taha. ¹³ Ko e ngaahi me'akai ki he fatu, mo e fatu ki he ngaahi me'akai: ka 'e faka'auha ia fakatou'osi 'e he 'Otua. Ka 'oku 'ikai ki he fe'auaki 'ae sino, ka ki he 'Eiki; pea mo e 'Eiki ki he

sino. ¹⁴ Pea kuo fokotu'u hake 'e he 'Otua 'ae 'Eiki, pea te ne fokotu'u hake 'akimoutolu foki 'i hono mālohi 'o'ona. ¹⁵ 'Ikai 'oku mou 'ilo, ko homou sino ko e ngaahi kupu ia 'o Kalaisi? Pea te u 'ave eni 'ae ngaahi kupu 'o Kalaisi, 'o ngaohi ia ko e ngaahi kupu 'oe fa'a fe'auaki? 'Ikai 'aupito. ¹⁶ Ko e hā? 'ikai 'oku mou 'ilo, ko ia kuo hoko ki he fa'a fe'auaki, 'oku sino taha? He 'oku pehē 'e ia, "E hoko 'ae toko ua ko e kakano pe taha." ¹⁷ Ka ko ia kuo hoko ki he 'Eiki, ko e laumālie pe taha. ¹⁸ Puna mei he fe'auaki. Ko e angahala fulipē 'oku fai 'e he tangata, 'oku 'itu'a 'i he sino, ka ko ia 'oku fai fe'auaki, 'oku fai angahala ia ki hono sino 'o'ona. ¹⁹ Ko e hā? 'Ikai 'oku mou 'ilo, ko homou sino ko e fale tapu 'oe Laumālie Mā'oni'oni, 'oku 'iate kimoutolu, 'aia 'oku mou ma'u mei he 'Otua, pea 'oku 'ikai 'amoutolu 'akimoutolu? ²⁰ He kuo fakatau 'akimoutolu 'aki 'ae totongi: ko ia ke fakaongolelei 'ae 'Otua 'i homou sino, pea 'i homou laumālie, 'aia 'oku 'oe 'Otua.

7

1 'Oku lea 'a Paula ki he fakamaau, 4 'Oku fakahā ke ta'ofi ki he fe'auaki: 10 Pea ke 'oua na'a māvae noa pē 'ae ngaahi mali. 18, 20 Ke fiamālie 'ae tangata kotoa pē 'i he ngāue kuo ui ai ia 'e he 'Eiki. 25 Hono 'aonga 'oe nofo takape 35 Pea ko e hā 'ae me'a te tau fakama'u mali ai, mo ia te tau ta'ofi ai mei he fakama'u mali.

¹ Pea 'i he ngaahi me'a ko ia na'a mou tohi ai kiate au: 'Oku lelei ki he tangata ke 'oua na'a ala ki ha fefine. ² Ka koe'uhi telia 'ae fe'auaki, ke ma'u 'e he tangata taki taha hono uaifi 'o'ona, pea ke ma'u 'e he fefine taki taha hono husepāniti 'o'ona. ³ Ke 'atu 'e he tangata 'aia 'oku totonu ki hono uaifi: pea ke pehē pe 'e he fefine foki ki hono husepāniti. ⁴ 'Oku 'ikai ke pule 'e he fefine ki hono sino 'o'ona, ka ko hono husepāniti: pea 'oku pehē foki 'ae tangata, 'oku 'ikai ke pule ia ki hono sino 'o'ona, ka ko hono uaifi. ⁵ 'Oua na'a mo fefa'ao'aki 'akimoua, ka 'i ho'omo feloto'aki 'i he 'aho si'i, koe'uhi ke mo tukuange 'akimoua ki he 'aukai mo e lotu; pea mo toe fakataha, telia na'a tauvele'i 'akimoua 'e Sētane 'i ho'omo ta'efa'ata'ofi. ⁶ 'Oku ou fakahā 'aia 'oku ngofua, ka 'oku 'ikai ko e fekau. ⁷ He 'oku 'amusiaange 'eau kuo tatau mo au 'ae tangata kotoa pē. Ka 'oku ma'u taki taha kotoa pē 'ene me'a foaki totonu mei he 'Otua, ko e taha ki he anga ko eni, mo e taha ki he anga ko 'ena. ⁸ Pea 'oku ou tala atu ki he kau takape mo e kau fefine kuo mate honau husepāniti, 'oku lelei kiate kinautolu 'o kapau te nau nofo pe 'o hangē ko au. ⁹ Pea kapau 'oku 'ikai te nau fa'a kātaki, tuku ke nau mali: he 'oku lelei 'enau mali 'i he'enau vela. ¹⁰ Pea 'oku ou fekau ki he kakai mali, ka 'oku 'ikai ko au pe, ka ko e 'Eiki, 'oua na'a 'alu 'ae fefine mei hono husepāniti.

11 Pea kapau 'e 'alu ia, ke nofo pe ta'emali ia, pea ke fakalelei mo hono husepāniti: pea 'oua na'a tukuange 'e he tangata hono uaifi. 12 Ka ko hono toe 'oku ou lea 'eau ki ai, ka 'oku 'ikai ko e 'Eiki: Kapau 'oku ai ha kāinga tangata 'oku ma'u 'ae uaifi ta'etui, pea 'oku loto lelei ia ke na nonofo, ke 'oua na'a ne li'aki ia. 13 Pea ko e fefine 'oku ne ma'u 'ae husepāniti 'oku 'ikai tui, pea kapau 'oku loto lelei ia ke na nonofo, pea 'oua na'a 'alu ia mei ai. 14 He 'oku fakatapui 'ae tangata ta'etui 'e hono uaifi, pea fakatapui 'ae fefine ta'etui 'e hono husepāniti: ka ne 'ikai pehē, 'e ta'ema'a ho'omou fānau: ka ko eni 'oku nau ma'a. 15 Pea kapau 'e 'alu 'ae ta'etui, tuku pe ke 'alu. 'Oku 'ikai ha'isia ha kāinga tangata, pe ha kāinga fefine, 'i he ngaahi me'a pehē; ka kuo ui 'akitautolu 'e he 'Otua ki he anga fakamelino. 16 He 'oku ke 'ilo fēfē, 'e fefine, pe te ke fakamo'ui ho husepāniti pe 'ikai? Pea 'oku ke 'ilo fēfē'i, 'e tangata, pe te ke fakamo'ui ho uaifi pe 'ikai? 17 Kae hangē ko e tufaki 'e he 'Otua ki he tangata taki taha, pea mo e ui 'e he 'Eiki 'ae tangata kotoa pē, ke 'alu ai pe ia 'i ai. Pea 'oku pehē pe 'eku fekau ki he ngaahi siasi kotoa pē. 18 'Oku ui ha taha, ka 'oku kamu ia? Pea 'oua na'a hoko ko e ta'ekamu. 'Oku ui ha taha 'oku ta'ekamu? 'Oua na'a kamu ia. 19 'Oku 'ikai 'aonga 'ae kamu, pea 'oku 'ikai 'aonga 'ae ta'ekamu, ka ko e fai 'oe ngaahi fekau 'ae 'Otua. 20 Ke taki taha nofo pe 'i he 'alunga ko ia 'aia na'e ui ai ia. 21 Kuo ui ko e 'oku ke pōpula? 'Oua na'a ke tokanga ki ai: pea kapau 'oku ke mafai ke ke tau'atāina, ke fai ia. 22 He ko ia kuo ui 'e he 'Eiki, ka ko e pōpula ia, ko e tangata tau'atāina ia 'oe 'Eiki: pea 'oku pehē pe foki, ko ia kuo ui 'oku 'ata'atā, ko e pōpula ia 'a Kalaisi. 23 Kuo fakatau'akimoutolu 'aki 'ae totongi: 'oua na'a mou tamaio'eiki ki he tangata. 24 'E kāinga, ke taki taha nofo ki he 'Otua, 'i he 'alunga ko ia na'e ui ai ia. 25 Pea koe'uhi ko e kau tāupo'ou, 'oku 'ikai ha'aku fekau ki ai mei he 'Otua; ka 'oku ou fakahā atu hoku loto 'o taau mo e taha kuo ne ma'u 'ae 'alo'ofa mei he 'Eiki ke fai totonu. 26 Ko ia 'oku ou pehē 'eau, ko e me'a 'i he mamahi ni 'e lelei, 'io, 'e lelei ke nofo pehē ai pe 'ae tangata. 27 Kuo nono'o koe ki ha uaifi? 'Oua na'a fie veteki. Kuo ke 'ata'atā koe mei he uaifi? 'Oua na'a ke kumi ha uaifi. 28 Pea kapau te ke mali, 'oku 'ikai te ke fai angahala ai; pea kapau 'e mali 'e ha tāupo'ou, 'oku 'ikai angahala ai ia. Ka te nau ma'u 'ekinautolu 'ae mamahi 'i he sino: ka 'oku ou 'ofa kiate kimoutolu. 29 Ka 'oku ou fakahā eni, 'e kāinga, 'oku fuonounou 'ae kuonga: pea ko ia pe, ke fai 'ekinautolu 'oku mali, 'o hangē 'oku 'ikai te nau mali; 30 Pea ko kinautolu 'oku tangi, 'o hangē 'oku 'ikai te nau tangi; mo kinautolu 'oku fiefia, 'o hangē 'oku 'ikai te nau fiefia; mo kinautolu 'oku fakatau, 'o hangē 'ikai te nau ma'u; 31 Mo kinautolu 'oku ngāue'aki 'ae māmani, ke 'oua na'a ngaohikovi'ia: he ko e teunga 'oe māmani 'oku 'alu ia 'o

mole. ³² Pea ko hoku loto ke 'oua na'a mou femioekina 'i he tokanga. Ko e tangata ta'e'mali, 'oku tokanga ia ki he ngaahi me'a 'ae 'Eiki, pe fēfē 'ene fakafiemālie 'i 'ae 'Eiki: ³³ Ka ko e tangata 'oku mali 'oku tokanga ia ki he ngaahi me'a 'o māmani, pe fēfē 'ene fakafiemālie 'i hono uaifi. ³⁴ 'Oku fai kehekehe 'ae fefine mali mo e tāupo'ou: ko e fefine ta'emali, 'oku tokanga ia ki he ngaahi me'a 'ae 'Eiki, koe'uhi ke mā'oni'oni ia 'i he sino mo e laumālie; ka ko ia 'oku mali, 'oku tokanga ia ki he ngaahi me'a 'o māmani, pe fēfē 'ene fakafiemālie 'i hono husepāniti. ³⁵ Pea 'oku ou lea 'aki eni ke 'aonga kiate kimoutolu; ka 'oku 'ikai ko 'eku lafo 'ae hele kiate kimoutolu, ka ko ia 'oku matamatalelei, pea koe'uhi ke mou fa'a tokanga ki he 'Eiki 'i he ta'efetōhoaki. ³⁶ Pea kapau 'oku mahalo 'e ha taha 'oku ne fai ta'engali ki hono 'ofefine tāupo'ou, kapau kuo lahi lelei ia, pea 'oku 'aonga ke pehē, ke fai pe 'aia 'oku ne loto ki ai, 'oku 'ikai angahala ia: tuku ke na mali. ³⁷ Ka ko ia 'oku tu'uma'u hono loto, pea 'ikai hano 'aonga, ka 'oku ne fa'a pule'i hono loto 'o'ona, pea kuo pau pe hono loto ke ne ta'ofi hono 'ofefine tāupo'ou, 'oku fai lelei ia. ³⁸ Pea ko ia 'oku ne foaki ia ke mali, 'oku fai lelei ia; ka ko ia 'oku 'ikai te ne foaki ia ke mali, 'oku fai lelei lahi hake. ³⁹ Kuo nono'o 'ae fefine 'aki 'ae fono 'i he lolotonga 'oku mo'ui hono husepāniti; pea kapau kuo mate hono husepāniti, 'oku 'ata'atā ia ke mali kiate ia 'oku ne loto ki ai; kae 'i he 'Eiki pe. ⁴⁰ Ka ko hoku loto, 'e fiemālie lahi ia 'o kapau 'e nofo pe: pea 'oku ou pehē, 'oku 'iate au foki 'ae Laumālie 'oe 'Otua.

8

1 Ke fakamama'o mei he ngaahi me'akai na'e feilaulau 'aki ki he ngaahi tamapua. 8, 9 Ke 'oua na'a tau ngāue kovi 'aki 'etau tau'atāina ke tūkia ai hotau kāinga lotu: 11 Ka ke ta'ofi 'aki 'ae 'ofa 'etau 'ilo.

¹ Pea 'i he ngaahi me'a kuo feilaulau 'aki ki he ngaahi tamapua, 'oku tau 'ilo, he 'oku tau ma'u kotoa pē 'ae 'ilo. 'Oku fakafuofuolahi 'e he 'ilo, ka 'oku langa hake 'e he 'ofa. ² Pea kapau 'oku mahalo 'e ha tangata 'oku ne 'ilo ha me'a, 'oku te'eki te ne 'ilo ha me'a 'e taha, 'o hangē ko ia 'oku totonu ke ne 'ilo. ³ Ka 'oka ai ha taha 'oku 'ofa ki he 'Otua, 'oku 'ilo ia 'e ia. ⁴ Pea koe'uhi ko e kai 'oe ngaahi me'a ko ia 'oku feilaulau 'aki ki he ngaahi tamapua, 'oku tau 'ilo, ko e tamapua ko e me'a noa pē 'i māmani, pea 'oku 'ikai mo ha 'Otua, ka ko e tokotaha pe. ⁵ He neongo 'oku 'i ai 'oku ui "ko e ngaahi 'otua," 'i he langi pe 'i he māmani, (he 'oku ai 'ae "'otua" tokolahi, mo e "'eiki" tokolahi), ⁶ Ka 'oku taha pe 'ae 'Otua kiate kitautolu, ko e Tamai, 'aia 'oku mei ai 'ae ngaahi me'a kotoa pē, pea ma'ana 'akitautolu; pea taha pe 'ae 'Eiki, ko Sisu Kalaisi, 'aia 'oku 'iate

ia 'ae ngaahi me'a kotoa pē, mo kitautolu 'iate ia. ⁷ Ka 'oku 'ikai 'i he tangata kotoa pē 'ae 'ilo ko ia: he 'oku kei ai ni 'ae ni'ihī 'oku kai fākalili'a 'ae me'a 'oku 'atu ki ha tamapua, 'o hangē ko ha mo'oni ia, pea 'oku fakaului ai honau loto koe'uhi ko 'ene vaivai. ⁸ Ka 'oku 'ikai fakaongolelei 'akitautolu 'e he me'akai ki he 'Otua: he 'oku 'ikai te tau lelei ai, 'o kapau 'oku tau kai; pea 'oku 'ikai te tau kovi ai, 'o kapau 'oku 'ikai te tau kai. ⁹ Kae vakai telia na'a ai ha me'a 'e hoko ai ho'omou tau'atāina ni ko e tūkia'anga kiate kinautolu 'oku vaivai. ¹⁰ He kapau 'e mamata ha taha kiate koe, 'a koe "ko e poto," 'oku ke nofo 'o kai 'i he fale 'oe tamapua, 'ikai 'e langa hake ai 'ae loto 'o ia 'oku vaivai, ke ne kai 'ae ngaahi me'a ko ia kuo feilaulau 'aki ki he ngaahi tamapua; ¹¹ Pea ko e me'a 'i ho'o "ilo" 'e 'auha ai ho kāinga vaivai, na'e pekia ai 'a Kalaisi? ¹² Ka 'i ho'omou angahala pehē ki he kāinga, 'o fakakafo honau loto vaivai, ko ho'omou fai angahala ia kia Kalaisi. ¹³ Ko ia kapau 'e fakahala'i hoku kāinga 'e he me'akai, 'e 'ikai te u kai 'ae kakano 'i he kei tu'u 'a māmani, telia na'aku fakahala'i hoku kāinga.

9

1 'Oku fakahā 'e Paula 'ene tau'atāina 'a'ana, 7 Pea totonu ke ma'u 'ae ngaahi me'a ki he sino 'aia 'oku ne malanga'aki 'ae ongoongolelei: 15 Ka na'e 'ikai pehē 'e ia meiate kinautolu ko hono loto pe, 18 Ke 'oua na'a nau māfasia ai, 22 Pe kovi ki ha ni'ihī, 'i ha ngaahi me'a ta'e'aonga. 24 Ko e fakapuepue 'etau mo'ui.

¹ 'ikai ko e 'aposestolo au? 'ikai 'oku ou 'ata'atā? 'ikai kuo u mamata kia Sisu Kalaisi ko hotau 'Eiki? 'ikai ko 'eku ngāue 'akimoutolu 'i he 'Eiki? ² Kapau 'oku 'ikai ko e 'aposestolo au ki he ni'ihī, ka ko e mo'oni 'oku ou pehē kiate kimoutolu: he ko e faka'ilonga 'o 'eku ngāue faka'aposestolo 'akimoutolu 'i he 'Eiki. ³ Ko 'eku tala 'a eni kiate kinautolu 'oku 'eke kiate au: ⁴ 'ikai 'oku 'iate kimaoutolu ke fa'iteliha ki he kai mo e inu? ⁵ 'ikai 'oku mau fa'iteliha ki he taki fano 'o ha tuofefine, pe ha uaifi, 'o hangē ko e kau 'aposestolo ni'ihī, pea hangē ko e kāinga 'oe 'Eiki, mo Kifasi? ⁶ Pe ko au pe mo Pānepasa, 'ikai 'oku ma fa'iteliha ke tuku 'ae ngāue? ⁷ Ko hai 'oku 'alu ke fai 'ae tau, kae totongi ia 'e ia pe? Ko hai 'oku tō 'ae ngoue vaine, kae 'ikai kai 'e ia hono fua? Pea ko hai, 'oku ne fafanga 'ae fanga manu, pea 'ikai kai hono hu'ahuhu 'oe fanga manu? ⁸ 'Oku ou lea 'aki 'ae ngaahi me'a ni, ka ko e tangata pe? 'ikai 'oku pehē pe 'ae fono? ⁹ He kuo tohi 'i he fono 'a Mōsese, "'Oua na'a ke nono'o 'ae ngutu 'oe pulu 'oku malaki 'ae uite.'" 'Oku tokanga 'ae 'Otua ki he fanga pulu pe? ¹⁰ Kae 'ikai 'oku pehē pe koe'uhi ko kitautolu? Ko e mo'oni kuo tohi ia koe'uhi ko kitautolu: koe'uhi ko ia 'oku ne keli,

‘oku totonu ‘ene keli ‘i he ‘amanaki lelei; pea ko ia ‘oku ne a‘ua‘u ‘ae uite, ke fai ‘i he ‘amanaki lelei, ke ne lava‘i ‘aia ‘oku ne ‘amanaki lelei ki ai. ¹¹ Kapau kuo mau tūtuu‘i kiate kimoutolu ‘ae ngaahi me‘a fakalaumālie, pea ko ha me‘a lahi koā ‘o kapau te mau utu ho‘omou ngaahi me‘a fakamaama? ¹² Pea kapau ‘oku fa‘a ma‘u ‘iate kimoutolu ‘e he ni‘ihi ‘ae me‘a totonu ni, ‘ikai ‘oku totonu lahi ia kiate kimaoutolu? Na‘e ‘ikai te mau fai ki he me‘a totonu ni; ka ‘oku mau kātaki ‘ae me‘a kotoa pē, telia na‘a mau ta‘ofi ki he ongoongolelei ‘o Kalaisi. ¹³ ‘ikai ‘oku mou ‘ilo, ko kinautolu ‘oku ngāue ‘i he ngaahi me‘a tapu, ‘oku nau kai mei he falelotu lahi? Pea mo kinautolu ‘oku tauhi ‘i he ‘esifeilaulau, ‘oku nau ‘inasi fakataha mo e ‘esifeilaulau? ¹⁴ Pea kuo tu‘utu‘uni ‘e he ‘Eiki ke pehē foki, ke ‘ilonga ‘akinautolu ‘oku malanga‘aki ‘ae ongoongolelei, ke nau ma‘u ‘i he ongoongolelei ‘ae me‘a ki he sino. ¹⁵ Ka kuo ‘ikai te u ala ki he ngaahi me‘a ni: pea ‘oku ‘ikai te u tohi ‘ae ngaahi me‘a ni koe‘uhi ke fai pehē kiate au: he ‘oku lelei lahi ‘eku mate, ‘i he kau ‘e ha taha ke ne fakata‘eaonga‘i ‘eku vikiviki. ¹⁶ He neongo ‘oku ou malanga‘aki ‘ae ongoongolelei, ‘oku ‘ikai ko ia ‘oku ou vikiviki ai: he kuo tuku tonu ia kiate au; ‘io, ‘e mala‘ia au, ‘o kapau ‘e ‘ikai te u malanga‘aki ‘ae ongoongolelei! ¹⁷ He kapau te u fai ‘ae me‘a ni ‘o loto lelei pe, ‘oku ai ha ‘aku totongi: pea kapau *te ufai* fakahohōloto pe, *ko ia ai pe*, ka kuo vahe kiate au ha lakanga ngāue. ¹⁸ Ko eni, ko e hā ai ‘eku totongi? *A eni*, ‘i he ‘eku malanga‘aki ‘ae ongoongolelei ke u ‘atu ai ‘ae ongoongolelei ‘o Kalaisi ta‘ehatotongi mai, koe‘uhi ke ‘oua na‘aku ngāue kovi ‘aki ‘a ‘eku me‘a totonu ‘a‘aku ‘i he ongoongolelei. ¹⁹ He neongo ‘oku ou ‘ata‘atā mei he tangata kotoa pē, ka kuo u fakatamaio‘eiki au ki he kakai kotoa pē, koe‘uhi ke u lava‘i mai ‘ae tokolahī hake. ²⁰ Pea ne u hangē ko e Siu ki he kakai Siu, koe‘uhi ke u lava‘i mai ‘ae kakai Siu; ne u hangē kuo u mo‘ulaloa ki he fono kiate kinautolu na‘e mo‘ulaloa ki he fono, koe‘uhi ke u lava‘i mai ‘akinautolu ‘oku mo‘ulaloa ki he fono; ²¹ Pea kiate kinautolu ‘oku masiva fono ‘o hangē ko e masiva fono au, (kae ‘ikai teu masiva fono ki he ‘Otua, kae mo‘ulaloa ki he fono kia Kalaisi,) koe‘uhi ke u lava‘i mai ‘akinautolu ‘oku masiva fono. ²² Ne u hangē kuo u vaivai ki he vaivai, koe‘uhi ke u lava‘i mai ‘ae vaivai: kuo u hangē ko e me‘a kotoa pē ki he kakai kotoa pē, kau fakamo‘ui ‘i he ngāue kotoa pē ‘ae ni‘ihi. ²³ Pea ‘oku ou fai pehē ni koe‘uhi ko e ongoongolelei, koe‘uhi ke u ma‘ume‘a ai mo kimoutolu. ²⁴ ‘ikai ‘oku mou ‘ilo, ko kinautolu ‘oku lele ‘i he fakapuepue ‘oku lele kotoa pē, ka ‘oku ma‘u ‘e he tokotaha pe ‘ae koloa? Ke pehē ho‘omou lele, koe‘uhi ke mou ma‘u. ²⁵ Pea ko e tangata kotoa pē ‘oku fai feinga ke ne ikuna, ‘oku anga fakapotopoto ia ‘i he me‘a kotoa pē. Pea ko e mo‘oni ‘oku nau fai ia ke ma‘u

'ae pale popongofua; ka ko kitautolu 'ae pale ta'efa'apopo. ²⁶ Ko ia 'oku pehē pe 'eku lele, kae 'ikai 'i he fai noa; 'oku pehē pe 'eku fuhu, kae 'ikai hangē ha taha 'oku tuki 'ae matangi: ²⁷ Ka 'oku ou tautea hoku sino, 'o fakamo'ulaloa'i ia: telia na'a ai ha me'a, 'oka hili 'eku malanga ki he kakai, teu hoko ai au ko e li'aki.

10

1 Ko e ngaahi ngāue faka'eiki 'ae kakai Siu 6 Ko e fakatātā ia ki he ngāue 'atautolu, 7 Mo 'enau ngaahi tautea foki, 11 Ko e faka'ilonga kiate kitautolu. 14 Ke tau puna mei he tauhi tamapua. 21 Ke 'oua na'a tau liliu 'ae keinanga'anga 'oe 'Eiki ko e keinanga'anga 'oe kau tēvolo: 24 Pea 'i he ngaahi me'a ta'emahu'inga ke tau tokanga'i 'ae loto 'o hotau kāinga.

¹ Ka 'oku 'ikai ko hoku loto 'e kāinga, ke mou ta'e'ilo, na'e 'i he malumalu 'oe 'ao 'a 'etau ngaahi tamai kotoa pē, pea na'a nau 'alu atu kotoa pē 'i he tahi; ² Pea na'e papitaiso kotoa pē ia Mōsese 'i he 'ao pea 'i he tahi; ³ Pea na'a nau kai kotoa pē 'i he me'akai fakalaumālie pe taha; ⁴ Pea na'a nau inu kotoa pē 'i he inu fakalaumālie pe taha: he na'a nau inu mei he Maka fakalaumālie ko ia 'aia na'e muimui *'iate kinautolu*: pea ko e Maka ko ia ko Kalaisi. ⁵ Ka na'e 'ikai si'i fiemālie 'ae 'Otua ki honau tokolahi: he na'e tulaki hifo 'akinautolu 'i he toafa. ⁶ Pea ko e ngaahi me'a ni ko e ngaahi fakatātā kiate kitautolu, koe'uhi ke 'oua na'a tau holi ki he ngaahi me'a kovi, 'o hangē ko 'enau holi kovi. ⁷ Pea 'oua na'a mou tauhi tamapua, 'o hangē ko honau ni'ihī; 'o tatau mo ia kuo tohi, "Na'e nofo hifo 'ae kakai ke kai mo inu, pea tutu'u hake 'o me'e." ⁸ Pea 'oua na'a tau fai fe'auaki, 'o hangē ko e fai 'e honau ni'ihī, pea tō ai 'i he 'aho pe taha 'ae toko ua mano mo e toko tolu afe. ⁹ Pea 'oua na'a tau 'ahi'ahi kia Kalaisi, 'o hangē ko e 'ahi'ahi 'o honau ni'ihī, pea tāmata'i 'akinautolu 'aki 'ae fanga ngata. ¹⁰ Pea 'oua na'a mou lāunga, 'o hangē ko e lāunga 'a honau ni'ihī, pea nau 'auha 'i he faka'auha. ¹¹ Pea na'e hoko 'ae ngaahi me'a ni kotoa pē kiate kinautolu ko e ngaahi faka'ilonga: pea kuo tohi ia ko hotau akonaki'i, 'akitautolu kuo hoko ki ai hono ngata'anga 'oe kuonga. ¹² Pea ko ia 'oku mahalo 'oku ne tu'u, ke vakai telia na'a hinga ia. ¹³ 'Oku 'ikai ha 'ahi'ahi 'e tō kiate kimoutolu ka ko ia 'oku fa'a hoko ki he tangata: ka 'oku mo'oni 'ae 'Otua, pea 'e 'ikai te ne tuku ke lahi hono 'ahi'ahi'i 'akimoutolu 'i he me'a te mou fa'a fai; ka 'i he 'ahi'ahi 'e tofa foki 'e ia 'ae hala ke hao ai, koe'uhi ke mou fa'a kātaki ia. ¹⁴ Ko ia, ko hoku kāinga 'ofeina, puna mei he tauhi tamapua. ¹⁵ 'Oku ou lea atu ki ke kau tangata poto; mou fakamaa ki he'eku lea. ¹⁶ Ko e ipu 'oe tāpuaki 'aia 'oku mau tāpuaki'i, 'ikai ko e feohi'anga ia 'i he ta'ata'a 'o Kalaisi? Ko e mā 'oku mau tofitofi, 'ikai ko e

feohi'anga ia 'i he sino 'o Kalaisi? ¹⁷ Pea koe'uhi 'oku taha pe 'ae fo'i mā, ko kitautolu ko e tokolahi ko e sino pe taha: he 'oku tau 'inasi fakataha 'i he fo'i mā pe taha ko ia. ¹⁸ Vakai ki 'Isileli fakakakano: 'ikai 'oku kau fakataha mo e 'esifeilaulau 'akinautolu 'oku kai 'ae ngaahi feilaulau? ¹⁹ Ka 'oku ou pehē ai ko e hā? Ko ha me'a koā 'ae tamapua, pe ko ha me'a 'aia 'oku 'atu 'o feilaulau 'aki ki he ngaahi tamapua? ²⁰ 'E 'ikai; he ko e ngaahi me'a 'oku feilaulau 'aki 'e he kakai Senitaile, 'oku nau feilaulau 'aki ki he ngaahi tēvolo, kae 'ikai ki he 'Otua: pea 'oku 'ikai ko hoku loto ke mou feohi mo e ngaahi tēvolo. ²¹ 'Oku 'ikai te mou fa'a inu 'i he ipu 'ae 'Eiki, mo e ipu 'ae ngaahi tēvolo: 'oku 'ikai te mou fa'a kau 'i he keinanga'anga 'ae 'Eiki, mo e keinanga'anga 'ae ngaahi tēvolo. ²² Pea te tau fakafua'a 'ae 'Eiki? 'Oku tau mālohi kiate ia? ²³ 'Oku ngofua 'ae me'a kotoa pē kiate au, ka 'oku 'ikai 'aonga 'ae me'a kotoa pē: 'oku ngofua 'ae me'a kotoa pē kiate au, ka 'oku 'ikai langa hake kotoa pē. ²⁴ Ke 'oua na'a kumi taki taha hono lelei pe 'o'ona, ka ki he lelei 'ae ni'ihī kehe. ²⁵ 'Ilonga 'aia 'oku fakatau 'i he potu fakatau, kai ia, pea 'oua na'a fehu'i telia 'ae loto: ²⁶ He "'oku 'ae 'Eiki 'ae fonua, mo hono fonu 'o ia." ²⁷ Kapau 'e talaki 'akimoutolu 'e ha taha 'iate kinautolu 'oku 'ikai tui, pea 'oku mou loto ke 'alu ki ai; ko ia 'oku tuku 'i homou 'ao, kai, pea 'oua na'a fehu'i telia 'ae loto. ²⁸ Ka 'oka pehē 'e ha taha kiate kimoutolu, "Kuo feilaulau 'aki eni ki he ngaahi tamapua," 'oua na'a mou kai ia, *telia* ia kuo ne fakahā, pea telia mo e loto foki: he "'oku 'ae 'Eiki 'ae fonua, mo hono fonu 'o ia:" ²⁹ 'Oku ou pehē "ko e loto," kae 'ikai 'o'ou, ka 'oe tokotaha: he ko e hā 'oku fakamaau ai 'eku tau 'atāina 'aki 'ae loto 'oe taha kehe? ³⁰ He kapau ko ha me'a 'i he 'ofa 'oku ou ma'u ai ia, ko e hā 'oku lau 'ikovi ai au 'i he me'a ko ia 'oku ou fakafeta'i ai?" ³¹ Ko ia kapau 'oku mou kai, pe inu, pe ko e hā 'ae me'a 'oku mou fai, fai kotoa pē ke fakaongolelei ai 'ae 'Otua. ³² 'Oua na'a fai faka'ita, pe ki he kakai Siu, pe ki he kakai Senitaile, pe ki he siasi 'oe 'Otua: ³³ 'Io, 'o hangē ko au, 'oku ou fakafiemālie 'i 'ae tangata kotoa pē 'i he me'a kotoa pē, 'o 'ikai kumi 'ae lelei 'o'oku, ka ko e lelei 'oe tokolahi, koe'uhi ke nau mo'ui.

11

1 'Oku valoki'i 'akinautolu, koe'uhi 'i he'enau ngaahi fakataha mā'oni'oni na'e lotu pūlou honau kau tangata, 6 Pea lotu ta'epūlou honau kau fefine, 17 Pea koe'uhi na'e 'ikai ke loko 'aonga 'enau ngaahi fakataha, 21 Ko e me'a 'i he'enau fai fakataha 'enau kai mo e 'ohomohe 'ae 'Eiki. 23 Pea 'oku ne fakahā hono fokotu'u 'oe 'ohomohe tapu.

¹ Ke mou muimui kiate au, 'o hangē foki ko 'eku muimui ia Kalaisi. ² Pea ko eni, 'oku ou fakamālō kiate kimoutolu,

'e kāinga, 'i ho'omou manatu'i au 'i he me'a kotoa pē, 'o fai 'ae ngaahi fekau, 'o hangē ko 'eku 'atu ia kiate kimoutolu. ³ Ka ko hoku loto ke mou 'ilo, ko e 'ulu 'oe tangata kotoa pē 'a Kalaisi; pea ko e 'ulu 'oe fefine 'ae tangata; pea ko e 'ulu 'o Kalaisi 'ae 'Otua. ⁴ Ko e tangata kotoa pē 'oku fai lotu pe kikite, kuo pūlou hono 'ulu, 'oku fai ta'etaau ia mo hono 'ulu. ⁵ Ka ko e fefine kotoa pē 'oku lotu pe kikite, 'oku ta'epūlou hono 'ulu, 'oku ne fai ta'etaau mo hono 'ulu: he 'oku tatau ia mo 'ene tekefua. ⁶ He kapau 'oku 'ikai pūlou 'ae fefine, pea tekefua ia: pea kapau ko e me'a fakamā ki he fefine ke kosikosi pe tekefua, pea pūlou ia. ⁷ He ko e mo'oni 'oku 'ikai ngali mo e tangata ke pūlou hono 'ulu, he ko hono tatau ia mo e nāunau 'oe 'Otua: ka ko e nāunau 'oe tangata 'ae fefine. ⁸ He 'oku 'ikai mei he fefine 'ae tangata; ka ko e fefine mei he tangata. ⁹ Pea na'e 'ikai fakatupu 'ae tangata ma'ae fefine; ka ko e fefine ma'ae tangata. ¹⁰ Ko ia 'oku totonu ai ke 'ai 'e he fefine 'ae pūlou 'i hono 'ulu, koe'uhi ko e kau 'āngelo. ¹¹ Ka ko eni, 'oku 'ikai 'ai 'ae tangata kae 'i he fefine, pea 'oku 'ikai 'ai 'ae fefine kae 'i he tangata, 'i he 'Eiki. ¹² Pea hangē 'oku mei he tangata 'ae fefine, 'oku pehē 'oku mei he fefine 'ae tangata; ka 'oku mei he 'Otua 'ae ngaahi me'a kotoa pē. ¹³ Mou fifili 'iate kimoutolu: 'oku matamatalelei ke lotu 'ae fefine ki he 'Otua ta'epūlou? ¹⁴ 'ikai 'oku valoki loto 'akimoutolu, kapau 'oku lou'ulu 'ae tangata, ko e me'a fakamā ia kiate ia? ¹⁵ Pea kapau 'oku lou'ulu 'ae fefine, ko e teunga ia kiate ia; he kuo foaki kiate ia 'ae lou'ulu ko e pūlou. ¹⁶ Pea kapau 'oku fie fakakikihi ai ha taha, pea 'oku 'ikai si'i ha'atau me'a pehē, pe 'i he ngaahi siasi 'oe 'Otua. ¹⁷ Ka 'i he me'a ko eni 'oku ou fakahā atu, 'oku 'ikai te u fakamālō ai 'akimoutolu, koe'uhi 'oku mou fakataha kae 'ikai ke 'āsili ai 'ae lelei, ka ko e kovi. ¹⁸ He ko e 'uluaki me'a, 'oka mou ka fakataha ko e siasi, 'oku ou fanongo 'oku ai 'ae ngaahi mavahevahe 'iate kimoutolu; pea 'oku ou meimei tui ki ai. ¹⁹ He kuo pau ke ai 'ae ngaahi fa'ahinga 'iate kimoutolu, koe'uhi ke 'ilonga ai 'akinautolu 'iate kimoutolu 'oku lelei. ²⁰ Ko ia 'oka mou ka fakataha 'i he potu pe taha, 'oku 'ikai ko e kai ia 'oe 'ohomohe 'ae 'Eiki. ²¹ Koe'uhi 'oka kai, 'oku taki taha tomu'a to'o mai 'ene kai 'a'ana: pea fiekaia 'ae tokotaha, pea kona 'ae tokotaha. ²² Ko e hā ia? He 'oku 'ikai hamou ngaahi fale ke kai mo inu ai? Pe ko ho'omou manuki ia ki he siasi 'oe 'Otua, mo fakamā 'akinautolu 'oku masiva? Te u pehē atu kiate kimoutolu ko e hā? Te u fakamālō 'i he me'a ni? 'Oku 'ikai te u fakamālō ai. ²³ He kuo u ma'u mei he 'Eiki 'aia na'aku 'atu foki kiate kimoutolu, koe'uhi na'e to'o 'ae mā 'e he 'Eiki ko Sisu 'i he pō ko ia na'e lavaki'i ai ia: ²⁴ Pea hili 'ene 'atu 'ae fakafeta'i, ne ne pakipaki'i ia, 'o ne pehē, "To'o, 'o kai: ko hoku sino eni, 'aia kuo momo koe'uhi

ko kimoutolu: fai eni ko e fakamanatu kiate au.”²⁵ Pea pehē foki ‘ene to’o ‘ae ipu, hili ‘ene kai ‘ae ‘ohomohe, ‘o ne pehē, “Ko e ipu eni ‘oe fuakava fo’ou ‘i hoku toto: mou fai eni, ko e fakamanatu kiate au, ‘i ho’omou fa’a inu ia.”²⁶ He ‘oka mou ka kai ‘ae mā ni, mo inu ‘i he ipu ni, ‘oku mou fakahā ai ‘ae pekia ‘ae ‘Eiki kae’oua ke ha’u ia.²⁷ Pea ko ia ia ‘e kai ‘ae mā ni, mo inu ‘i he ipu ‘oe ‘Eiki, mo ta’efaka’apa’apa, ‘e halaia ai ia ‘i he sino mo e ta’ata’a ‘oe ‘Eiki.²⁸ Ka ‘oku lelei ke ‘ahi’ahi ia ‘e he tangata, pea ke pehē pe ‘ene kai ‘i he mā, mo inu ‘i he ipu.²⁹ He ko ia ‘oku ne kai mo inu ta’efaka’apa’apa, ‘oku ne kai mo inu ‘ae mala’ia kiate ia, ko ‘ene ta’e’ilo’i ‘ae sino ‘oe ‘Eiki.³⁰ Ko ia ‘oku vaivai ai mo mahaki ‘ae tokolahi ‘iate kimoutolu, pea mohe ‘ae tokolahi.³¹ He ka ne tau fakamaau’i ‘akitautolu, pehē, ‘e ‘ikai fakamaau kiate kitautolu.³² Pea ka fakamaaua ‘akitautolu, ko hotau tautea ia mei he ‘Eiki, koe’uhi ke ‘oua na’a tau mala’ia fakataha mo māmani.³³ Ko ia, hoku kāinga, ‘oka mou ka fakataha ke kai, mou fetatali’aki pe kiate kimoutolu.³⁴ Pea kapau ‘oku fiekaia ha taha, ke kai pe ‘e ia ‘i hono ‘api; koe’uhi ke ‘oua na’a mou fakataha ki he mala’ia. Pea te u fakatonutonu hono toe ‘o kau ka hoko atu.

12

1 ‘Oku fai kehekehe ‘ae ngaahi foaki fakalaumālie, 7 Kae ‘aonga kotoa pē, 8 Ko ia kuo foaki kehekehe ai: 12 Koe’uhi ke hangē ko e ngaahi kupu ‘o hotau sino, ‘oku kau fakataha fulipē ki he lelei, 22 Ki he ‘aonga, 26 Ki he tokoni ‘oe sino ko ia: 27 Ke pehē ‘etau fefai’aki kiate kitautolu, ke haohaoa ‘ae sino fakatātā ‘o Kalaisi.

¹ Pea ko e me’a ‘i he ngaahi foaki fakalaumālie, ‘e kāinga, ‘oku ‘ikai ko hoku lotō ke mou ta’e’ilo. ² ‘Oku mou ‘ilo na’a mou nofo ko e ngaahi Senitaile, na’e ‘āvea ‘akimoutolu ki he ngaahi tamapua noa, ‘o hangē ko hono taki ‘akimoutolu. ³ Ko ia ‘oku ou tala atu kiate kimoutolu, ‘oku ‘ikai ha taha ‘oku lea ‘i he Laumālie ‘oe ‘Otua ‘e pehē ‘e ia, ko e mala’ia ‘a Sisu: pea ‘oku ‘ikai ha taha te ne fa’a pehē, ko e ‘Eiki ‘a Sisu, ka ‘i he Laumālie Mā’oni’oni. ⁴ Pea ko eni, ‘oku ai ‘ae ngaahi foaki kehekehe, ka ko e Laumālie pe taha. ⁵ Pea ‘oku ai ‘ae ngaahi tauhi kehekehe, ka ko e ‘Eiki pe taha. ⁶ Pea ‘oku ai ‘ae ngaahi ngāue kehekehe, ka ko e ‘Otua pe taha ‘oku fai kotoa pē ‘i he kakai kotoa pē. ⁷ Ka kuo foaki ‘ae fakahā ‘oe Laumālie ki he tangata taki taha kotoa pē ke fe’aonga’aki. ⁸ He kuo foaki ki he tokotaha ‘i he Laumālie ‘ae lea ‘oe poto; ki he tokotaha ‘ae lea ‘oe ‘ilo ‘i he Laumālie ko ia; ⁹ Ki he tokotaha ‘ae tui ‘i he Laumālie ko ia; ki he tokotaha ‘ae foaki ‘oe fakamo’ui ‘i he Laumālie ko ia; ¹⁰ Ki he tokotaha ‘ae fai ‘oe ngaahi mana; ki he tokotaha ‘ae kikite; ki he tokotaha ‘ae ‘ilo ki he ngaahi laumālie; ki he tokotaha ‘ae lea kehekehe; ki he tokotaha hono fakamatata ‘oe ngaahi lea:

11 Ka 'oku langa'i eni kotoa pē 'e he Laumālie pe taha ko ia, 'o vahevahe taki taha ki he tangata kotoa pē ko 'ene fa'iteliha pe. 12 He 'oku hangē 'oku taha pe 'ae sino, ka 'oku lahi hono ngaahi kupu, pea ko e ngaahi kupu kotoa pē 'oe sino pe taha ko ia 'oku lahi, ka ko e sino pe taha 'oku pehē pe foki 'a Kalaisi. 13 He kuo tau papitaiso kotoa pē 'i he Laumālie pe taha ki he sino pe taha, pe ko ha kakai Siu pe ko ha kakai Senitaile, ko ha pōpula pe ha tau'atāina; pea na'e fakainu 'akitautolu kotoa pē ki he Laumālie pe taha. 14 He 'oku 'ikai ko e kupu pe taha 'ae sino, ka 'oku lahi. 15 Kapau 'e lea 'ae va'e, "Koe'uhi 'oku 'ikai ko e nima au, pea 'oku 'ikai 'oe sino au;" pea 'oku 'ikai ai 'i he sino ia? 16 Pea kapau 'e lea 'ae telinga, "Koe'uhi 'oku 'ikai ko e mata au, pea 'oku 'ikai 'oe sino au;" pea 'oku 'ikai ai 'i he sino ia? 17 Ka ne ko e mata 'ae sino kotoa, pea 'e 'i fē 'ae fanongo? Pea ka ne ko e fanongo 'ae kupu kotoa pē, pea 'e 'i fē 'ae nanamu? 18 Ka ko eni, kuo fakahoko 'e he 'Otua 'ae ngaahi kupu taki taha kotoa pē 'i he sino, ko 'ene fa'iteliha pe ia. 19 Pea ka ne ko e kupu pe taha 'aia kotoa pē, pea 'e 'i fē 'ae sino? 20 Ka ko eni, ko e ngaahi kupu 'oku lahi ka ko e sino pe taha. 21 Pea 'oku 'ikai fa'a lea 'ae mata ki he nima, "'Oku 'ikai te ke 'aonga kiate au;" pea pehē 'e he 'ulu ki he va'e, "'Oku 'ikai te mo 'aonga kiate au." 22 'Ikai, ka ko e ngaahi kupu ko ia 'oe sino, 'aia 'oku matamatavaivai, 'oku lahi hake hono 'aonga: 23 Pea ko e ngaahi kupu ko ia 'oe sino, 'oku tau mahalo ki ai 'oku si'i hifo 'enau matamatalelei, 'oku tau tokanga lahi 'aupito ki ai; pea ko hotau ngaahi potu ta'emamatatalelei 'oku ai hono matamatalelei lahi hake 'aupito. 24 He ko hotau ngaahi potu matamatalelei, 'oku 'ikai hanau masiva: ka kuo fakatatau fakataha 'e he 'Otua 'ae sino, 'o ne foaki 'ae matamatalelei lahi hake 'aupito ki he potu ko ia 'oku masiva: 25 Koe'uhi ke 'oua na'a ai ha mavahevahe 'i he sino; ka koe'uhi ke ma'u 'ae fetokanga'aki pe 'e he ngaahi kupu kotoa pe. 26 Pea kapau 'e mamahi 'ae kupu 'e taha, 'oku mamahi mo ia 'ae ngaahi kupu kotoa pē; pea ka fakahikihiki 'ae kupu 'e taha, 'oku fiefia mo ia 'ae kupu kotoa pē. 27 Pea ko eni, ko e sino 'o Kalaisi 'akimoutolu, pea ko e ngaahi kupu taki taha. 28 Pea kuo tu'utu'uni 'e he 'Otua 'ae ni'ihī 'i he siasi, ko e 'uluaki ko e kau 'aposestolo, ko hono ua ko e kau palōfita, ko hono tolu ko e kau akonaki, hoko mo ia 'ae kau fai me'a mana, hoko mo e ngaahi foaki 'oe fakamo'ui, mo e kau tokoni, mo e kau enginaki, mo kinautolu 'oku 'ilo 'ae lea kehekehe. 29 He ko e 'aposestolo kotoa pē? He ko e palōfita kotoa pē? He ko e akonaki kotoa pē? He ko e kau fai me'a mana kotoa pē? 30 'Oku ma'u kotoa pē 'ae ngaahi foaki 'oe fakamo'ui? 'Oku lea kotoa pē 'aki 'ae ngaahi lea kehekehe? 'Oku fakamatala lea kotoa

pē? ³¹ Ke mou holi lahi ki he ngaahi foaki fungani lelei. Pea 'oku ou toe fakahā kiate kimoutolu 'ae hala 'oku lelei lahi.

13

1 Ko e ngaahi foaki kotoa pē, 2, 3 Neongo 'enau lelei lahi, ka 'oku ta'e'aonga ta'eai'ae'ofa. 4 'Ae lelei lahi 'oe 'ofa, 13 Pea mo hono hiki ke tu'u 'i mu'a 'i he 'amanaki lelei mo e tui.

¹ Ka ne ko 'eku lea 'aki 'ae 'elelo 'oe kau tangata mo e kau 'āngelo, ka 'oku 'ikai te u ma'u 'ae 'ofa, kuo u tatau mo e ukamea pakihi mo e simipale tatangi. ² Pea kapau teu fa'a kikite, peau 'ilo 'ae ngaahi me'a fakalilolilo kotoa pē, mo e 'ilo kotoa pē; pea kapau te u ma'u 'ae tui kotoa pē, teu fa'a hiki ai 'ae ngaahi mo'unga, pea 'ikai te u ma'u mo e 'ofa, ko e me'a noa pē au. ³ Pea kapau te u 'atu 'eku ngaahi me'a kotoa pē ke fafanga 'aki 'ae masiva, pea kapau te u foaki hoku sino ke tutu, pea 'ikai te u ma'u mo e 'ofa, 'oku 'ikai hano 'aonga kiate au. ⁴ 'Oku kātaki fuoloa 'ae 'ofa, pea 'oku angalelei ia; 'oku 'ikai meheka 'ae 'ofa; 'oku 'ikai fielahe 'ae 'ofa, pe fakafuofuolahi ia, ⁵ 'Oku 'ikai ke fai ta'engali ha me'a, 'oku 'ikai ke kumi 'ene me'a 'a'ana, 'oku 'ikai ke 'itangofua, 'oku 'ikai ke mahalo kovi; ⁶ 'Oku 'ikai ke fiefia 'i he angahala, ka 'oku fiefia ia 'i he mo'oni; ⁷ 'Oku ne 'ufi'ufi 'ae me'a kotoa pē, 'oku tui ia ki he me'a kotoa pē, 'oku 'amanaki lelei ki he ngaahi me'a kotoa pē, 'oku kātaki 'ae me'a kotoa pē. ⁸ 'Oku 'ikai faka'a'au 'o ngata 'ae 'ofa: ka ko e ngaahi kikite, 'e ngata ia; pe ko e ngaahi lea, 'e ngata ia; pe ko e 'ilo me'a 'e mole atu ia. ⁹ He 'oku tau 'ilo fakakonga pe, pea kikite fakakonga pe. ¹⁰ Pea 'oka hokosia 'aia 'oku haohaoa, 'e mole atu 'aia 'oku fakakonga pe.

¹¹ 'I he'eku kei si'i, ne u lea fakatamasi'i, peau 'ilo fakatamasi'i, peau mahalo fakatamasi'i: ka 'i he'eku hoko ko e tangata, ne u tukuange 'ae ngaahi me'a fakatamasi'i. ¹² He ko eni, 'oku tau faka'asi'asi 'i he sio'ata fakapo'upo'uli; ka 'e 'i ai 'ae mata ki he mata: 'oku ou 'ilo fakakonga eni; ka te u 'ilo ai, 'io, 'o hangē ko hono 'ilo'i au. ¹³ Pea ko eni, 'oku ai 'ae tui, mo e 'amanaki lelei, mo e 'ofa, ko e tolu ni; ka ko ia 'oku lahi hake 'i ai ko e 'ofa.

14

1 'Oku fakaongolelei 'ae kikite 'aia 'oku tu'u ki mu'a 'i he lea 'aki 'ae lea kehekehe, 6 Ko e lea fakatātā ki he ngaahi me'a faiva. 12 Ke ngāue'aki pe ke langa hake, 22 Ko hona 'uhinga totonu mo mo'oni ia. 26 'Oku fakahā 'ena 'aonga 'osi pe, 27 Pea ke 'oua na'a fakata'e'aonga. 34 'Oku fakatapui 'ae lea 'ae kau fefine 'i he siasi.

¹ Tuli ki he 'ofa, pea holi ki he ngaahi foaki fakalaumālie, kae lahi pe ke mou kikite. ² He ko ia 'oku lea 'i he lea ta'e'ilo,

‘oku ‘ikai lea ia ki he tangata, ka ki he ‘Otua: he ‘oku ‘ikai ‘ilo ia ‘e ha taha; ka ‘oku lea ‘aki ‘e ia ‘ae ngaahi me‘a fufū ‘i he laumālie. ³ Ka ko ia ‘oku kikite, ‘oku lea ia ki he kakai ke langa hake, mo enginaki, mo fakafiēmālie. ⁴ Ko ia ‘oku lea ‘i he lea ta‘e‘iloa, ‘oku ne langa hake ‘e ia ia; ka ko ia ‘oku kikite, ‘oku ne langa hake ‘ae siasi. ⁵ ‘Amusiaange ‘eau ‘oku mou lea kotoa pē ‘i he lea kehekehe, kae lahi pe ke mou kikite: he ‘oku lahi hake ‘aia ‘oku kikite ‘iate ia ‘oku lea ‘i he lea kehekehe, ‘o kapau ‘oku ‘ikai ke ne fakamatala, koe‘uhi ke ma‘u ai ‘e he siasi ‘ae langa hake. ⁶ Pea ko eni, ‘e kāinga, kapau te u ‘alu atu kiate kimoutolu ‘oku ou lea ‘i he lea kehekehe, ko e hā ‘eku ‘aonga kiate kimoutolu, ‘o kapau ‘e ‘ikai te u lea kiate kimoutolu ‘i he fakahā, pe ‘i he ‘ilo, pe ‘i he kikite, pe ‘i he akonaki? ⁷ Pea ko e ngaahi me‘a ta‘emo‘ui ka ‘oku ongo, pe ko ha fangufangu, pe ha ha‘ape, kapau ‘e ‘ikai fai kehekehe ia ‘i he ongo, ‘e ‘ilo fēfē pe ko e hā ‘oku ifi, pe ko e hā ‘oku tā? ⁸ He kapau ‘oku ongo noa mai ‘ae me‘a lea, ko hai te ne teu ia ki he tau? ⁹ Pea ‘e pehē pe ‘akimoutolu, ‘o kapau ‘e ‘ikai te mou lea ‘aki ‘ae ‘elelo ‘ae lea ‘ilongofua, ‘e ‘ilo fēfē pe ko e hā ia ‘oku lea ‘aki? He temou lea ki he ‘atā. ¹⁰ Pea neongo ‘oku ai ‘ae ngaahi lea kehekehe ‘i māmani, pea ‘ikai ha taha ta‘ehano‘uhinga, ¹¹ Ka ‘i he ‘ikai te u ‘ilo hono ‘uhinga ‘oe lea, teu tatau mo e muli kiate ia ‘oku lea, pea ko e muli kiate au ‘aia ‘oku lea mai. ¹² Pea ke pehē pe ‘akimoutolu, koe‘uhi ko ho‘omou fai feinga ki he ngaahi foaki fakalaumālie, mou kumi ke mou poto hake ‘i hono langa hake ‘oe siasi. ¹³ Ko ia ia ‘oku lea ‘i he lea ta‘e‘iloa, ke ne kole ‘e ia ke ne fai hono fakamatala. ¹⁴ He kapau ‘oku ou lotu ‘i he lea ta‘e‘iloa, ‘oku lotu hoku laumālie, ka ‘oku ta‘efua ‘eku ‘ilo. ¹⁵ Pea ka ko ia pea hā? Te u lotu ‘aki ‘ae laumālie, pea te u lotu ‘aki ‘ae ‘ilo foki: teu hiva ‘aki ‘ae laumālie, pea teu hiva ‘aki ‘ae ‘ilo foki. ¹⁶ Ka ‘ikai, pea ka ke ka fakafeta‘i ‘aki ‘ae laumālie, ‘e fēfē‘i ‘ene pehē, “‘Emeni,” ‘i ho‘o fakafeta‘i, ‘aia ‘oku nofo ‘i he potu ‘oe ta‘epoto, he ‘oku ‘ikai te ne ‘ilo ‘aia ‘oku ke lea ‘aki? ¹⁷ He ko e mo‘oni ‘oku ke fakafeta‘i lelei, ka ‘oku ‘ikai langa hake ai ha tokotaha. ¹⁸ ‘Oku ou fakafeta‘i ki hoku ‘Otua, ‘oku lahi ‘eku lea ‘aki ‘ae lea kehekehe ‘iate kimoutolu kotoa pē: ¹⁹ Ka ‘oku lelei kiate au ‘eku lea ‘aki ‘ae lea ‘ilo ‘e nima pe ‘i he siasi, koe‘uhi ke ako ‘aki ‘ae ni‘ihi, ‘i he lea ‘e mano ‘i he lea ta‘e‘iloa. ²⁰ ‘E kāinga, ‘oua na‘a mou anga fakatamaiki ‘i he ‘ilo: ‘i he anga kovi ke mou tatau mo e valevale, ka mou tangata pe ‘i he ‘ilo. ²¹ Kuo tohi eni ‘i he fono, “‘Oku pehē ‘e he ‘Eiki, Te u lea ki he kakai ni ‘aki ‘ae kau tangata lea kehe mo e lounoutu kehe; ka neongo ia kotoa pē ‘e ‘ikai te nau fanongo ai kiate au.” ²² Ko ia ko e ngaahi lea kehekehe ko e faka‘ilonga, ka ‘oku ‘ikai kiate kinautolu ‘oku tui, ka kiate kinautolu ‘oku ta‘etui: ka ko e kikite ‘oku ‘ikai ma‘anautolu ‘oku ta‘etui, ka

kiate kinautolu 'oku tui. ²³ Ko ia kapau kuo kātoa 'ae siasi ki he potu pe taha, pea lea kotoa pē 'aki 'ae ngaahi lea kehekehe, pea hū ki *ai ha ni'ihī* 'oku ta'epoto, pe ta'etui, 'ikai te nau lau kuo mou faha? ²⁴ Pea kapau 'oku kikite kotoa pē, pea hū ki ai ha taha 'oku ta'etui, pe ha ta'epoto, kuo takitala'i kotoa pē ia, kuo fakamaau kotoa pē ia: ²⁵ Pea pehē pe hono fakahā 'oe ngaahi me'a fufū 'a hono loto; pea tō fakafo'ohifo ia ki hono mata, pea hū ki he 'Otua, 'o fakahā ko e mo'oni 'oku 'iate kinautolu 'ae 'Otua. ²⁶ Pea 'oku fēfē, 'e kāinga? 'Oka mou ka fakataha 'oku mou taki taha ma'u ha saame, ha akonaki, ha lea kehe, ha fakahā, ha fakamatala. Ke fai kotoa pē 'ae me'a ke langa hake. ²⁷ Kapau 'oku lea ha taha 'i he lea ta'e'iloa, ke fai 'e he toko ua, pea lahi 'oka toko tolu, 'onau lelea taha pe; pea ke fakamatala 'e ha tokotaha. ²⁸ Pea kapau 'oku 'ikai ha taha ke fakamatala, ke longo pē ia 'i he siasi; pea tuku ke lea ia kiate ia pe, pea ki he 'Otua. ²⁹ Ke lea 'ae kau kikite 'e toko ua pe toko tolu, pea fakamaau ki ai 'ae ni'ihī. ³⁰ Kapau 'oku faka'ilo ha me'a ki ha tokotaha 'oku nofo ofi, ke longo pē 'ae 'uluaki. ³¹ He te mou kikite hokohoko kotoa pē, koe'uhi ke akonekina kotoa pē, pea ke fakafiemālie'i kotoa pē. ³² He ko e ngaahi laumālie 'oe kau kikite, 'oku fa'a pule'i 'e he kau kikite. ³³ He 'oku 'ikai mei he 'Otua 'ae maveuveu, ka ko e melino, 'o hangē ko ia 'oku 'i he ngaahi siasi kotoa pē 'oe kakai mā'oni'oni. ³⁴ Ke longo pē homou kau fefine 'i he ngaahi siasi: he 'oku 'ikai ngofua kiate kinautolu ke lea: ka ke nau anganofa, 'o hangē foki ko e tala 'e he fonu. ³⁵ Pea kapau te nau fie 'ilo ha me'a, ke nau fehu'i ki honau husepāniti 'i 'api: he ko e me'a fakamā ke lea 'ae fefine 'i he siasi. ³⁶ He ko e mo'oni na'e ha'u 'ae folofola 'ae 'Otua meiate kimoutolu? Pe na'e hoko atu ia kiate kimoutolu pe? ³⁷ Kapau 'oku mahalo 'e ha taha ko e palōfita ia, pe ko e fakalaumālie, tuku ke fakahā 'e ia, ko e ngaahi me'a 'oku ou tohi atu kiate kimoutolu, ko e ngaahi fekau ia 'ae 'Eiki. ³⁸ Pea kapau 'oku ai ha taha 'oku ta'e'ilo, ke 'iate ia pe 'ene ta'e'ilo. ³⁹ Ko ia, 'e kāinga, mou holi ke mou kikite, pea 'oua na'a ta'ofi 'ae lea 'aki 'ae lea kehekehe. ⁴⁰ Ka ke fai 'ae ngaahi me'a kotoa pē ke matamatalelei, pea fai hokohoko lelei pe.

15

1 'I he toetu'u 'a Kalaisi, 12 'Oku ne fakamo'oni 'ae totonu 'o 'etau toetu'u, koe'uhi ko e kakai na'e ta'etui ki he toetu'u 'oe sino. 21 Hono fua, 35 Mo hono anga, 51 Mo hono liliu 'oe sino, mo kinautolu 'e kei mo'ui 'i he 'aho fakamui.

¹ Pea ko eni, 'e kāinga, 'oku ou fakahā kiate kimoutolu 'ae ongoongolelei, 'aia na'aku malanga'aki kiate kimoutolu, 'aia foki kuo mou ma'u, pea 'oku mou tu'u ai; ² 'Aia kuo fakamo'ui ai 'akimoutolu, 'o kapau 'oku mou manatu'i 'aia

ne u malanga'aki kiate kimoutolu, 'o kapau na'e 'ikai te mou tui noa pē. ³ He ko e 'uluaki 'oe me'a na'aku 'a'au atu kiate kimoutolu, 'aia na'aku ma'u foki, Ko e pekia 'a Kalaisi 'i he'etau ngaahi angahala, 'o fakatatau ki he ngaahi tohi; ⁴ Pea na'e fai ia, pea na'e toetu'u hake ia 'i hono tolu 'oe 'aho, 'o fakatatau ki he ngaahi tohi: ⁵ Pea na'e mamata kiate ia 'a Kifasi, pea mo e toko hongofulu ma toko ua: ⁶ Hili ia, pea mamata fakataha kiate ia 'ae kāinga 'e toko nimangeau tupu; pea 'oku kei mo'ui honau tokolahi, ka kuo tō 'o mohe 'ae ni'ihī. ⁷ Hili ia, na'e mamata 'a Semisi kiate ia, pea hoko mo e kau 'aposestolo kotoa pē. ⁸ Pea ne u mamata fakamui foki 'eau kiate ia, 'o hangē ko e fānau ta'ehoko. ⁹ He ko e si'i taha pe au 'i he kau 'aposestolo, 'oku 'ikai taau mo au ke ui au ko e 'aposestolo, koe'uhi na'aku fakatanga 'ae siasi 'oe 'Otua. ¹⁰ Ka ko e me'a 'i he 'ofa 'ae 'Otua 'oku ou pehē ni ai au: pea ko 'ene 'ofa kiate au, na'e 'ikai ta'e'aonga ia; ka na'aku ngāue lahi hake 'aupito kiate kinautolu kotoa pē: ka na'e 'ikai ko au, ka ko e tokoni mei he 'Otua na'e 'iate au. ¹¹ Pea ko ia kapau ko au, pe ko kinautolu, ka 'oku pehē pe 'emau malanga, pea pehē pe ho'omou tui. ¹² Pea ko eni, kapau 'oku malanga'aki 'a Kalaisi mo 'ene toetu'u mei he pekia, 'oku fēfē 'ae pehē 'e he ni'ihī 'iate kimoutolu, 'oku 'ikai ha toetu'u 'oe mate? ¹³ He kapau 'oku 'ikai ha toetu'u mei he mate, pea tā 'oku 'ikai toetu'u 'a Kalaisi: ¹⁴ Pea kapau 'oku 'ikai toetu'u 'a Kalaisi, pea 'oku ta'e'aonga 'emau malanga, pea ta'e'aonga mo ho'omou tui foki. ¹⁵ 'Io, pea kuo 'ilo 'akimautolu ko e fakamo'oni loi ki he 'Otua; he kuo mau fakapapau mei he 'Otua 'a 'ene fokotu'u hake 'a Kalaisi: 'aia na'e 'ikai te ne fokotu'u hake, 'o kapau ko eni 'oku 'ikai toetu'u 'ae mate. ¹⁶ He kapau 'oku 'ikai toetu'u hake 'ae mate pea kuo 'ikai toetu'u hake 'a Kalaisi: ¹⁷ Pea kapau kuo 'ikai tu'u hake 'a Kalaisi, 'oku ta'e'aonga ho'omou tui; 'oku mou kei 'i ho'omou angahala. ¹⁸ Pea ko kinautolu foki kuo mohe 'ia Kalaisi, kuo nau 'auha. ¹⁹ Kapau 'oku ngata ki he mo'ui ni 'etau 'amanaki lelei ki ai, ko e mala'ia lahi taha pe 'akitautolu 'i he kakai kotoa pē. ²⁰ Ka ko eni, kuo toetu'u 'a Kalaisi mei he pekia, pea kuo hoko ia ko e 'uluaki fua 'okinautolu na'e mohe. ²¹ He ko e me'a 'i he tangata na'e hoko ai 'ae mate, pea 'e hoko 'i he tangata foki 'ae toetu'u 'oe mate. ²² He 'oku hangē 'oku mate kotoa pē 'ia 'Atama, 'e pehē foki 'e mo'ui kotoa pē 'ia Kalaisi. ²³ Ka ko e tangata taki taha kotoa pē 'i hono lakanga: ko e 'uluaki fua 'a Kalaisi; pea hoko mo kinautolu 'oku 'o Kalaisi, 'i he'ene ha'u. ²⁴ Pea 'e toki hoko 'ae iku'anga, 'aia te ne 'atu ai 'ae pule'anga ki he 'Otua, 'io, ko e Tamai; hili 'ene ikuna 'ae pule kotoa pē, mo e fekau kotoa pe, mo e mālohi. ²⁵ He kuo pau pe ke pule ia, kae'oua ke ne tuku 'a hono ngaahi

fili kotoa pē ki hono lalo va'e. ²⁶ Ko e fili fakamui 'e faka'auha, ko e mate. ²⁷ "He kuo tuku 'e ia 'ae ngaahi me'a kotoa pē ki hono lalo va'e." Ka 'i he'ene pehē, kuo fakamo'ulaloa 'ae "ngaahi me'a kotoa pē," 'oku 'ilongofua pe 'oku 'ata'atā ia, 'aia na'a ne tuku 'ae ngaahi me'a kotoa pē ki lalo 'iate ia. ²⁸ Pea ka 'osi hono fakavaivai 'oe ngaahi me'a kotoa pē kiate ia, 'e toki anganofu 'ae Foha kiate ia na'a ne tuku 'ae ngaahi me'a kotoa pē ki lalo 'iate ia, koe'uhi ke tāfataha pe 'ae 'Otua 'i he me'a kotoa pē. ²⁹ Kae 'ikai, pea ko e hā 'e fai 'ekinautolu kuo papitaiso ki he mate, 'o kapau 'e 'ikai 'aupito toetu'u 'ae mate? Ko e hā 'oku papitaiso ai 'akinautolu ki he mate? ³⁰ Pea ko e hā 'oku tau tu'utu'utāmaki ai 'i he feitu'ula'ā kotoa pē? ³¹ 'Oku ou fakahā 'i ho'omou fiefia 'aia 'oku ou ma'u 'ia Kalaisi Sisu ko hotau 'Eiki, 'oku ou mate 'i he 'aho kotoa pē. ³² He kapau, 'o hangē ko e *lea* 'ae tangata, kuo u tau mo e fanga manu 'i 'Efesō, ko e hā hono 'aonga kiate au, 'o kapau 'oku 'ikai toetu'u 'ae mate? "Ke tau kai mo inu; he te tau mate 'apongipongi." ³³ 'Oua na'a kākaa'i 'akimoutolu: "Ko e ngaahi talanoa kovi 'oku fakahala'i 'ae ngaahi anga 'oku lelei." ³⁴ 'A hake ki he mā'oni'oni, pea 'oua na'a fai angahala; he 'oku te'eki ma'u 'e he ni'ihi 'ae 'ilo'i 'ae 'Otua: 'oku ou lea 'aki ia ko ho'omou fakamā. ³⁵ Ka 'e pehē nai 'e ha tokotaha, "E fēfē hono fokotu'u 'oe mate? Pea 'i he sino fē te nau ha'u?" ³⁶ Ko e vale koe, ko ia 'oku ke tūtuu'i 'oku 'ikai fakaake ia, 'o kapau 'oku 'ikai ke mate: ³⁷ Pea ko e me'a ko ia 'oku ke tūtuu'i, 'oku 'ikai te ke tūtuu'i 'ae sino ko ia 'e tupu, ka ko e fo'i tenga ko ha fo'i tenga kehe: ³⁸ Ka 'oku foaki ki ai 'e he 'Otua hono sino, ko 'ene fa'iteliha pe ia, pea ki he tenga taki taha hono sino 'o'ona. ³⁹ 'Oku 'ikai ko e kakano tatau pe 'ae kakano kotoa pē: he 'oku ai 'ae kakano ko e taha 'oe tangata, ko e kakano 'e taha 'oe fanga manu, ko e taha kehe 'oe ngaahi ika, mo e taha kehe 'oe fanga manupuna. ⁴⁰ Pea 'oku ai foki 'ae ngaahi sino fakalangi, mo e ngaahi sino fakamaama: ka 'oku taha pe 'ae nāunau 'oe fakalangi, pea ko e fakamaama 'oku taha kehe ia. ⁴¹ He 'oku ai 'ae nāunau 'e taha 'oe la'ā, mo e nāunau 'e taha 'oe māhina, mo e nāunau 'e taha 'oe ngaahi fetu'u: he 'oku fai kehekehe 'i he nāunau 'ae fetu'u 'e taha ki he fetu'u 'e taha. ⁴² Pea 'oku pehē pe 'ae toetu'u 'ae mate. 'Oku tūtuu'i ia 'i he 'au'auha: 'oku fokotu'u hake ia 'i he ta'efa'a'au'auha: ⁴³ 'Oku tūtuu'i ia 'i he fakalielia; 'oku fokotu'u ia mo e nāunau: 'oku tūtuu'i ia 'i he vaivai; 'oku fokotu'u ia 'i he mālohi: ⁴⁴ 'Oku tūtuu'i ia koe sino fakakakano; 'oku fokotu'u ia koe sino fakalaumālie. 'Oku ai 'ae sino fakakakano, pea 'oku ai mo e sino fakalaumālie. ⁴⁵ Pea kuo tohi 'o pehē, "Ko e 'uluaki tangata ko 'Atama na'e ngaohi ia ko e laumālie mo'ui;" ko e 'Atama fakamui ko e laumālie fakamo'ui. ⁴⁶ Ka na'e 'ikai mu'omu'a 'aia 'oku laumālie ka ko ia 'oku fakakakano; kae

toki hoko 'aia 'oku fakalaumālie. ⁴⁷ Ko e 'uluaki tangata, 'oku mei he kelekele, 'oku kelekele'ia: ko hono ua 'oe tangata, ko e 'Eiki mei he langi. ⁴⁸ Hangē ko e kelekele'ia, 'oku pehē pe foki 'akinautolu 'oku kelekele'ia: pea hangē ko ia 'oku mei he langi, 'oku pehē pe foki 'akinautolu 'oku fakalangi. ⁴⁹ Pea hangē ko e tau 'i he tatau 'o ia 'oku mei he langi. ⁵⁰ Pea 'oku ou tala eni, 'e kāinga, 'e 'ikai fa'a ma'u 'e he kakano mo e toto 'ae pule'anga 'oe 'Otua; pea 'oku 'ikai fa'a ma'u 'e he 'au'auha 'ae ta'efa'a'au'auha. ⁵¹ Vakai, 'oku ou fakahā ha me'a fufū kiate kimoutolu; 'E 'ikai te tau mohe kotoa pē, ka te tau liliu kotoa pē, ⁵² 'I he fakafokifā 'i he kemo 'oe mata, 'i he pā fakamui 'oe me'a lea: koe'uhi 'e pā mai ia, pea 'e fokotu'u hake ai 'ae mate, 'o ta'efa'a'au'auha, pea 'e liliu ai 'akitautolu. ⁵³ He kuo pau ke 'ai 'e he 'au'auha ni, 'ae ta'efa'a'au'auha, pea ke ai 'e he mate ni 'ae ta'emate ⁵⁴ Ko ia, pea ka 'osi hono ai 'e he 'au'auha ni 'ae ta'efa'a'au'auha, mo e 'ai 'e he mate ni 'ae ta'emate, 'e toki fakamo'oni 'ae lea kuo tohi, "Kuo folo hifo 'ae mate 'e he mālohi." ⁵⁵ "E mate, kofa'ā ha'o huhu? 'E fa'itoka, kofa'ā ho'o mālohi?" ⁵⁶ Ko e huhu 'oe mate ko e anghala; pea ko e mālohi 'oe anghala ko e fono. ⁵⁷ Kae fakafeta'i ki he 'Otua, 'aia 'oku ne foaki ke tau mālohi 'i hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi. ⁵⁸ Ko ia, ko hoku kāinga 'ofeina, ke tupulekina ma'uaipē 'i he ngāue 'ae 'Eiki, he 'oku mou 'ilo ko ho'omou ngāue 'i he 'Eiki, 'oku 'ikai ta'e'aonga ia.

16

1 'Oku ne enginaki ke nau tokoni ki he masiva 'oe kāinga lotu 'i Selūsalema: 10 'Oku ne fakaongolelei 'a Timote: 13 Pea hili 'ae ngaahi akonaki fakakāinga, 16 'Oku ne faka'osi 'ene tohi 'aki 'ae ngaahi popōaki.

¹ Pea ko e me'a ki he tānaki tokoni ki he kāinga mā'oni'oni, ke fai pe 'ekimoutolu, 'o hangē ko ia kuo u fekau ki he ngaahi siasi 'i Kalētia. ² 'I he 'uluaki 'aho 'oe uike, ke mou taki taha vahe'i 'o tuku 'ae tokoni, 'o fakatatau mo hono fakamonū'ia'i, koe'uhi ke 'oua na'a ai ha tānaki 'o kau ka hoko atu. ³ Pea kau ka hoko atu, ko kinautolu te mou loto ki ai, te u fekau 'akinautolu mo e ngaahi tohi, ke 'ave ho'omou tokoni 'ofa ki Selūsalema. ⁴ Pea kapau 'e lelei 'eku 'alu foki, te nau 'alu mo au. ⁵ Pea ko eni, te u 'alu atu kiate kimoutolu, 'oka hili 'eku 'alu atu 'i Masitōnia: he te u 'alu atu 'i Masitōnia. ⁶ Pea te u nofo 'apē 'i he fa'ahita'u momoko mo kimoutolu, koe'uhi ke mou moimoi'i au 'i hoku fononga ki ha potu te u 'alu ki ai. ⁷ He koe'uhi 'e 'ikai te u fou atu kiate kimoutolu 'i he fononga ni; ka 'oku ou 'amanaki te u nofo fuoloa si'i 'iate kimoutolu, 'o kapau 'e lelei ki he 'Eiki. ⁸ Ka te u tatali 'i 'Efesō 'o a'u ki he Penitekosi. ⁹ He kuo fakaava kiate au 'ae matapā lahi pea 'aonga, pea 'oku

tokolahi 'ae fili. ¹⁰ Pea ko eni, kapau 'e hoko atu 'a Timote, vakai ke 'iate kimoutolu ta'emanavahē ia: he 'oku fai 'e ia 'ae ngāue 'ae 'Eiki, 'o hangē foki ko au. ¹¹ Ko ia ke 'oua na'a manuki'i ia 'e ha tokotaha: kae tokoni'i ia, ke fononga mai 'i he fiemālie, koe'uhi ke ha'u ia kiate au: he 'oku ou 'amanaki kiate ia fakataha mo e kāinga. ¹² Pea ko e me'a ki hotau kāinga ko 'Apolosi, na'aku kole lahi kiate ia ke ne 'alu atu mo e kāinga kiate kimoutolu: ka na'e 'ikai si'i loto ia ke 'alu atu 'i he kuonga ni; ka 'e 'alu atu ia 'i ha kuonga tu'utu'umālie kiate ia. ¹³ Mou le'o, tu'uma'u 'i he tui, fai 'o ngali mo e tangata, mou mālohi. ¹⁴ Ke fai ho'omou ngaahi me'a kotoa pē 'i he 'ofa. ¹⁵ 'Oku mou 'ilo 'ae fale 'o Setivena, ko e 'uluaki fua ia 'i 'Akeia, pea kuo nau tuku 'akinautolu ke tauhi 'ae kakai mā'oni'oni, pea 'oku ou kole kiate kimoutolu, 'e kāinga, ¹⁶ Ke faka'apa'apa 'akimoutolu ki he kakai pehē, pea kiate kinautolu kotoa pē 'oku tokoni mo kimautolu, pea ngāue. ¹⁷ 'Oku ou fiemālie 'i he ha'u 'a Setivena mo Fotuneto mo 'Akaiko: he ko ia na'e toe meiate kimoutolu kuo nau totongi. ¹⁸ He kuo nau fakafiemālie'i 'ae laumālie 'o'oku mo kimoutolu: ko ia mou fai 'ofa ki he kakai pehē. ¹⁹ Ko e ngaahi siasi 'o 'Esia 'oku 'ofa atu kiate kimoutolu. 'Oku 'ofa lahi atu kiate kimoutolu 'i he 'Eiki 'a 'Akuila mo Pisila, pea mo e siasi 'oku 'i hona fale. ²⁰ 'Oku 'ofa atu 'ae kāinga kotoa pē kiate kimoutolu. Mou fe'ofa'ofani 'aki 'ae 'uma mā'oni'oni. ²¹ Ko e tohi 'ofa eni 'a Paula 'aki hoku nima 'o'oku. ²² Kapau 'oku ai ha tangata 'oku 'ikai 'ofa ia ki he 'Eiki ko Sisu Kalaisi, ke mala'ia ia. 'Oku ha'u 'ae 'Eiki. ²³ Ke 'iate kimoutolu 'ae 'ofa 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi. ²⁴ Ke 'iate kimoutolu kotoa pē 'eku 'ofa 'ia Kalaisi Sisu. 'Emeni.

KO HONO UA 'OE TOHI 'A PAULA KO E 'APOSETOLO KI HE KAKAI KOLINITŌ

3 'Oku fakafiemālie 'i 'akinautolu 'e he 'apostolo 'i he ngaahi mamahi, 'i he'ene lau ki he fakafiemālie mo e fakamo'ui kuo fai 'e he 'Otua ma'ana, 8 Kae lahi 'aupito 'i he'ene tu'utāmaki 'i 'Esia. 12 Pea 'oku ne fakamo'oni mei hono loto 'o'ona, mo homau loto, ki he angatotonu na'a ne malanga'aki ai 'ae mo'oni ta'eliliu 'oe ongoongolelei. 15 'Oku ne fakahā hono 'uhinga 'o 'ene ta'e'alu atu kiate kinautolu.

¹ Ko au Paula, ko e 'apostolo 'a Sisu Kalaisi 'i he finangalo 'oe 'Otua, pea mo Timote ko hotau kāinga, ki he siasi 'oe 'Otua 'oku 'i Kolinitō, fakataha mo e kāinga mā'oni'oni fulipē 'oku 'i 'Akeia kotoa pē: ² Ke 'iate kimoutolu 'ae 'ofa mo e melino mei he 'Otua ko 'etau Tamai, pea mei he 'Eiki ko Sisu Kalaisi. ³ Fakafeta'i ki he 'Otua, mo e Tamai 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi, ko e Tamai 'ae ngaahi 'alo'ofa, mo e 'Otua 'oe fiemālie kotoa pē; ⁴ 'Aia 'oku ne fakafiemālie 'i 'akimautolu 'i he'emaui mamahi kotoa pē, koe'uhi ke mau fa'a fai ai ke fakafiemālie 'i 'akinautolu 'oku mamahi'ia, 'aki 'ae fakafiemālie ko ia 'aia 'oku fakafiemālie 'i 'aki 'akimautolu 'e he 'Otua. ⁵ He 'oku hangē 'ae tupulekina 'oe ngaahi mamahi 'a Kalaisi 'iate kimautolu, 'oku pehē, 'oku tupulekina foki 'emaui fiemālie 'ia Kalaisi. ⁶ Pea kapau 'oku mau mamahi, ko e me'a ia ki ho'omou fiemālie mo e fakamo'ui, 'aia 'oku ngāue lelei ke mou fa'a kātaki 'ae ngaahi mamahi ko ia 'oku mau kātaki foki: pea kapau kuo fakafiemālie 'i 'akimautolu, ko ho'omou fakafiemālie ia mo e fakamo'ui. ⁷ Pea 'oku tu'uma'u pe 'emaui amanaki lelei kiate kimoutolu, ko 'emaui 'ilo, ko e me'a 'i ho'omou kau 'i he ngaahi mamahi, te mou kau foki 'i he fiemālie. ⁸ He 'oku 'ikai ko homau loto ke mou ta'e'ilo, 'e kāinga, ki he'emaui ngaahi mamahi na'e hoko kiate kimautolu 'i 'Esia, koe'uhi na'e ta'omia lahi hake 'aupito ia 'i he'emaui mālohi, ko ia na'e 'ikai ai te mau amanaki ki he mo'ui: ⁹ Ka na'a mau ongo'i kuo tukupau 'akimautolu ki he mate, koe'uhi ke 'oua na'a mau falala kiate kimautolu, ka ki he 'Otua 'aia 'oku ne fokotu'u hake 'ae mate: ¹⁰ 'Aia na'a ne fakamo'ui 'akimautolu mei he mate lahi ko ia, pea 'oku ne kei fakamo'ui: pea 'oku mau falala te ne kei fakamo'ui pe; ¹¹ 'I he tokoni fakataha 'akimoutolu foki 'i he lotua 'akimautolu, koe'uhi ko e foaki kuo tuku kiate kimautolu 'i he kau 'ae tokolahi, 'e 'atu ai 'ae fakafeta'i 'e he tokolahi koe'uhi ko kimautolu. ¹² He ko 'emaui fiefia'anga eni, ko e fakamo'oni 'o homau loto,

koe'uhi 'i he loto taha, mo e mo'oni faka'otua, kae 'ikai 'i he poto fakakakano, kae 'i he 'ofa 'ae 'Otua, kuo mau fai homau lakanga 'i he māmani, kae lahi taha pe kiate kimoutolu. ¹³ He 'oku 'ikai te mau tohi ha me'a kehe kiate kimoutolu, ka ko ia pe 'oku mou 'ilo mo tui ki ai; pea 'oku ou 'amanaki ke mou tui 'o a'u ki he ngata'anga; ¹⁴ 'O hangē ko e 'ilo 'akimautolu foki 'e homou ni'ihi, ko homou fiefia'anga 'akimautolu, 'io, 'o hangē 'oku 'amautolu 'akimoutolu 'i he 'aho 'oe 'Eiki ko Sisu. ¹⁵ Pea 'i he tui ni na'aku loto ke 'alu atu kiate kimoutolu 'i mu'a, koe'uhi ke mou ma'u hono ua 'oe me'a'ofa; ¹⁶ Pea ke u 'alu atu 'iate kimoutolu ki Masitōnia, pea ke u toe ha'u mei Masitōnia kiate kimoutolu, pea ke 'iate kimoutolu ke moimoi'i au 'i hoku fononga ki Siutea. ¹⁷ Pea 'i he'eku loto ki ai, na'aku va'iva'inga 'aki? Pe ko e ngaahi me'a 'oku ou tu'utu'uni, 'oku ou tu'utu'uni 'o fakatatau ki he kakano, koe'uhi ke 'iate au 'ae "Io 'io," mo "Ikai 'ikai?" ¹⁸ Ka 'oku mo'oni 'ae 'Otua, ko 'emau lea atu kiate kimoutolu na'e 'ikai ko e "Io" mo "Ikai." ¹⁹ He ko e 'Alo 'oe 'Otua, ko Sisu Kalaisi, 'aia na'e malanga'aki kiate kimoutolu 'ekimautolu, 'io, 'e au mo Silivenusi mo Timote, na'e 'ikai ko e "Io" mo "Ikai," ka na'e "Io" pe 'iate ia. ²⁰ He ko e ngaahi tala'ofa kotoa pē 'ae 'Otua 'oku "Io" pe 'iate ia, pea "Emeni" 'iate ia, ki he ongoongolelei 'oe 'Otua 'iate kimautolu. ²¹ Pea ko e 'Otua ia, 'aia 'oku ne fakatu'uma'u 'akimautolu fakataha mo kimoutolu 'ia Kalaisi, pea ko ia ia ne ne pani 'akitautolu; ²² 'Aia kuo ne faka'ilonga foki 'akitautolu, 'o ne foaki mai 'ae fakamo'oni, ko e Laumālie 'i hotau loto. ²³ Ka 'oku ou ui ki he 'Otua ke ne fakamo'oni ki hoku laumālie, ko e me'a 'i he'eku 'ofa kiate kimoutolu, 'oku te'eki te u 'alu atu ai ki Kolinitō. ²⁴ Ka 'oku 'ikai ko e me'a ke mau pule'i ho'omou tui, ka ko e kau tokoni ki ho'omou fiefia: he 'oku mou tu'u 'i he tui.

2

1 Kuo fakahā 'e Paula 'ae 'uhinga 'o 'ene ta'e'alu atu kiate kinautolu, 6 Pea ne fekau ke nau fakamolemolea mo fakafiemālie 'i 'ae tokotaha ko ia na'e tukua, 10 'O hangē foki ko e fakamolemolea ia 'e Paula 'i he'ene fakatomala mo'oni, 12 'O ne fakamatala ai hono 'uhinga 'o 'ene 'alu mei Taloasi ki Masitōnia, 14 Mo e foaki 'e he 'Otua ke 'aonga lahi 'aupito 'ene malanga 'i he potu kotoa pē.

¹ Ka na'e pau hoku loto ki he me'a ni, 'e 'ikai te u toe 'alu atu kiate kimoutolu 'i he mamahi. ² He kapau 'oku ou fakamamahi'i 'akimoutolu, pea ko hai ia 'oku ne fakafiefia'i au, ka ko ia kuo fakamamahi'i 'iate au? ³ Ko ia ne u tohi ai 'ae me'a ko ia kiate kimoutolu, telia na'a 'i he'eku hoko atu, teu mamahi meiate kinautolu 'oku totonu ke u fiefia ai; pea 'oku ou falala kiate kimoutolu kotoa pē, ko 'eku fiefia ko e fiefia ia 'o kimoutolu kotoa pē. ⁴ He ne u tohi atu kiate kimoutolu 'i

he mamahi lahi mo e feinga loto mo e lo'imata lahi: ka na'e 'ikai ke mou mamahi ai, ka koe'uhi ke mou 'ilo 'ae 'ofa 'oku ou ma'u 'o lahi 'aupito kiate kimoutolu. ⁵ Pea kapau kuo fai fakamamahi 'e ha taha, 'oku 'ikai teu mamahi au, kae 'i he ni'ihī pe: ke 'oua na'aku fakamāfasia 'akimoutolu kotoa pē. ⁶ Pea kuo lahi ki he tokotaha ko ia 'a 'etau tautea ni, 'aia na'e 'ai 'e he tokolahi. ⁷ Ko ia ke 'oua, ka mou fakamolemole mu'a, pea fakafiemālie'i ia, telia na'a fōngia hifo 'ae tokotaha ko ia 'i he mamahi lahi. ⁸ Ko ia 'oku ou kole atu kiate kimoutolu ke mou fakamo'oni 'ae 'ofa kiate ia. ⁹ He ko e me'a ko ia na'aku tohi ai foki, koe'uhi ke u 'ilo ai ha faka'ilonga kiate kimoutolu, pe 'oku mou talangofua ki he ngaahi me'a kotoa pē. ¹⁰ Ko ia 'oku mou fakamolemole ha me'a ki ai, 'oku ou fakamolemolea foki: pea ko ia kuo u fakamolemolea, 'o kapau ne u fakamolemolea ha me'a, na'aku fai ia koe'uhi ko kimoutolu 'i he 'ao 'o Kalaisi; ¹¹ Telia na'a kākaa'i 'akitautolu 'e Sētane: he 'oku 'ikai te tau vale ki he'ene ngaahi filio'i. ¹² Ka 'i he'eku hoko atu ki Taloasi, ke malanga'aki 'ae ongoongolelei 'o Kalaisi, pea fakaava 'e he 'Eiki 'ae matapā kiate au, ¹³ Na'e 'ikai ha fiemālie 'i hoku loto, koe'uhi na'e 'ikai teu fe'iloaki mo hoku tokoua ko Taitusi: pea hili 'emau māvae mo kinautolu, peau 'alu mei ai ki Masitōnia. ¹⁴ Pea ko eni, fakafeta'i ki he 'Otua, 'aia 'oku ne foaki ke mau fa'a ikuna 'ia Kalaisi, pea 'oku ne fofola atu 'ae ngangatu 'o 'ene 'ilo 'iate kimautilu 'i he potu kotoa pē. ¹⁵ He ko e ngangatu lelei 'o Kalaisi 'akimautilu ki he 'Otua, 'iate kinautilu kuo fakamo'ui, pea 'iate kinautilu 'oku faka'auha: ¹⁶ Ko e nanamu 'oe mate ki he mate ki he ni'ihī; pea ki he ni'ihī ko e nanamu 'oe mo'ui ki he mo'ui. Pea ko hai 'oku taau mo e ngaahi me'a ni? ¹⁷ He 'oku 'ikai te mau hangē ko e tokolahi, 'oku fai kākā 'aki 'ae folofola 'ae 'Otua: ka 'i he mo'oni, ka 'i he 'Otua, pea 'i he 'ao 'oe 'Otua, 'oku mau lea kia Kalaisi.

3

1 Telia na'a pehē 'e he kau akonaki loi 'oku polepole launoa 'a Paula, ko ia 'oku ne fakahā 'ae tui mo e ngaahi ngāue lelei 'oe kau Kolinitō ko e fakaongolelei lahi ia 'o 'ene ngāue fakafaipekau. 6 Pea ne fai ai 'ae lea fakatātā ki he kau faifekau 'oe fono mo e kau faifekau 'oe ongoongolelei, 12 Pea ne fakamo'oni ko 'ene ngāue 'a'ana 'oku fungani lelei lahi, 'o hangē 'oku fungani lelei lahi 'ae ongoongolelei 'oe mo'ui mo e tau'atāina 'i he fono 'oe fakamala'ia.

¹ He 'oku mau toe kamata fakaongolelei atu 'akimautilu? Pe 'oku 'aonga kiate kimautilu, 'o hangē ko e ni'ihī, ha tohi fakaongolelei atu kiate kimoutolu, pe ko e fakaongolelei mai meiate kimoutolu? ² Ko 'emau tohi 'akimoutolu, kuo tohi

ki homau loto, kuo 'ilo pea lau 'e he kakai kotoa pē: ³ Kuo fakahā fakapapau atu ko e tohi 'a Kalaisi 'akimoutolu kuo me'a ngāue 'aki ai 'akimoutolu, kuo tohi kae 'ikai 'aki 'ae vaitohi, ka ko e Laumālie 'oe 'Otua mo'ui; 'ikai 'i he ngaahi maka lafalafa, ka 'i he kakano 'oe loto. ⁴ Pea ko e me'a 'ia Kalaisi 'oku ai ha'amau tui pehē ki he 'Otua: ⁵ Kae 'ikai hangē 'oku ma'u mafai 'iate kimaoutolu ke mahalo ki ha me'a meiate kimaoutolu; ka ko e ma'u mafai 'oku mei he 'Otua; ⁶ 'Aia foki kuo ne teu 'i 'akimaoutolu ko e kau faifekau fa'a fai 'oe fuakava fo'ou; 'ikai 'oe mata'itohi, ka 'oe laumālie: he 'oku tāmata 'i 'e he mata'itohi, ka 'oku foaki mo'ui 'e he laumālie. ⁷ Pea kapau na'e nāunau 'ia 'ae ngāue 'oe mate na'e tohitongi ki he ngaahi maka, 'aia na'e 'ikai fa'a sio fakahangatonu ai 'ae fānau 'a 'Isileli ki he mata 'o Mōsese, ko e me'a 'i he malama 'o hono mata; 'aia na'e pau ke ngata: ⁸ Pea 'e 'ikai lahi hake 'aupito hono nāunau 'oe ngāue 'oe Laumālie? ⁹ He kapau 'oku nāunau 'ia 'ae ngāue 'oe fakamala 'ia, pea 'oku lahi hake 'aupito hono nāunau 'ia 'oe ngāue 'oe fakatonuhia. ¹⁰ He ko ia na'e ngaohi ke nāunau 'ia, na'e 'ikai hano nāunau 'i he me'a ni, ko e me'a 'i he nāunau 'oku lahi hake. ¹¹ He kapau na'e nāunau 'ia 'aia kuo faka'osi, tā 'oku lahi 'aupito hono nāunau 'o ia 'oku tu'uma'u. ¹² Pea ko ia 'i he'emaui ma'u 'ae 'amanaki lelei pehē, 'oku mau lea 'ilongofua lahi ai. ¹³ Pea 'ikai hangē ko Mōsese, na'a ne 'ai 'ae pūlou ki hono mata, pea na'e 'ikai fa'a sio fakamama'u atu 'e he fānau 'a 'Isileli ki he ngata'anga 'o ia kuo faka'osi: ¹⁴ Ka na'e fakakui honau loto: he 'oku a'u ki he 'aho ni, 'oku kei tu'uma'u 'o ta'eue 'i 'ae pūlou ko ia 'i he lau 'oe fuakava motu'a: 'ae pūlou ko ia kuo mole 'ia Kalaisi. ¹⁵ Ka 'oku a'u ki he 'aho ni, 'oku kei 'i honau loto 'ae pūlou 'i he lau 'o Mōsese. ¹⁶ Ka ko eni, "Oka tafoki ia ki he 'Eiki, 'e to'o atu 'ae pūlou." ¹⁷ Pea "ko e 'Eiki" 'ae laumālie ko ia: pea ko ia 'oku 'i ai 'ae Laumālie 'oe 'Eiki, 'oku 'i ai 'ae tau'atāina. ¹⁸ Ka 'oku tau vakai kotoa pē, 'o mata ta'epūlou 'i he sio'ata, ki he nāunau 'oe 'Eiki, pea 'oku tau liliu ki hono tataui mei he nāunau ki he nāunau, 'i he Laumālie 'oe 'Eiki.

4

1 'Oku fakahā 'e Paula 'a 'ene malanga'aki 'ae ongoongolelei 'i he angatotonu mo e fa'a fai lahi, 7 Pea mo e fakaongolelei 'ae māfimafi 'oe 'Otua 'e he ngaahi mamahi mo e ngaahi fakatanga na'a ne kātaki 'i he 'aho kotoa pē, 12 Pea 'aonga foki ki he siasi, 16 Pea 'aonga ho tupulaki ai 'ae monū'ia ta'engata ki he 'apusetolo.

¹ Ko ia 'i he'etaui ma'u 'ae ngāue ni, pea 'i he'etaui ma'u 'ae 'ofa, 'oku 'ikai ai temau vaivai; ² Ka kuo mau li'aki 'ae ngaahi me'a fufū 'oe fakamā, 'o 'ikai 'a'eva 'i he fiemu'a, pe fai fakakākā 'aki 'ae folofola 'ae 'Otua; ka 'i he fakahā atu 'ae

mo'oni, 'oku mau fakaongolelei atu 'akimautolu ki he loto 'oe tangata taki taha kotoa pē, 'i he 'ao 'oe 'Otua. ³ Pea kapau kuo fakapulou 'emau ongoongolelei, kuo fakapulou ia kiate kinautolu 'oku mala'ia: ⁴ 'Akinautolu kuo fakakui honau loto ta'etui 'e he 'otua 'o māmani, telia na'a ulo mai kiate kinautolu 'ae maama 'oe ongoongolelei fakamonū'ia 'o Kalaisi, 'aia ko hono tatau 'oe 'Otua. ⁵ He 'oku 'ikai te mau malanga'aki 'akimautolu, ka ko Kalaisi Sisu ko e 'Eiki; mo kimaautolu ko ho'omou kau tamaio'eiki koe'uhi ko Sisu. ⁶ He ko e 'Otua, 'aia na'e fekau "Ke ulo mai 'ae maama mei he po'uli," ko ia kuo ne fakaulo mai ki homau loto, ke fakamāmangia 'akimautolu 'i he 'ilo 'oe nāunau 'oe 'Otua, 'i he fofonga 'o Sisu Kalaisi. ⁷ Ka 'oku mau ma'u 'ae koloa ni 'i he ngaahi ipu 'umea, koe'uhi ke 'i he 'Otua hono lelei 'oe mālohi, kae 'ikai 'iate kimaautolu. ⁸ He kuo faka'api'api 'akimautolu mei he potu kotoa pē, ka 'oku 'ikai 'efitu'u; mo'ua pe, kae 'ikai ta'ehatokoni; ⁹ 'Oku fakatanga'i, ka 'oku 'ikai li'aki; kuo li ki lalo, kae 'ikai tāmata'i; ¹⁰ 'O fafa fano ma'u aipē 'i homau sino 'ae mate 'a hotau 'Eiki ko Sisu, koe'uhi ke fakahā ai foki 'ae mo'ui 'a Sisu 'i homau sino. ¹¹ He ko kimaautolu 'oku mo'ui, 'oku tukuange ma'uaipē ki he mate koe'uhi ko Sisu, koe'uhi ke fakahā ai foki 'ae mo'ui 'a Sisu 'i homau kakano matengofua. ¹² Ko ia 'oku ngāue 'ae mate 'iate kimaautolu, ka ko e mo'ui 'iate kimoutolu. ¹³ 'Oku mau ma'u 'ae laumālie ko ia 'oe tui, 'o hangē ko ia kuo tohi, "Na'aku tui, pea ko ia kuo u lea ai; 'oku mau tui foki, pea ko ia 'oku mau lea ai;" ¹⁴ 'O 'ilo ko ia na'a ne fokotu'u hake 'ae 'Eiki ko Sisu, te ne fokotu'u hake 'akimautolu foki 'ia Sisu, 'o 'atu ki hono 'ao fakataha mo kimoutolu. ¹⁵ He 'oku ai 'ae ngaahi me'a kotoa pē koe'uhi ko kimoutolu, pea ke ongoongolelei 'ae 'Otua 'i hono lahi 'oe 'alo'ofa, ko e me'a 'i he fakafeta'i lahi ai 'ae tokolahai. ¹⁶ Ko ia 'oku 'ikai ai te mau vaivai: ka 'i he faka'a'au 'o mole homau tangata 'itu'a, 'oku fakafo'ou 'ae loto 'i he 'aho kotoa pē. ¹⁷ He ko homau mamahi ma'ama'a ni, 'aia 'oku 'osingofua, 'oku fakatupu ma'amautolu 'ae lelei 'oku lahi hake fakamanavahē 'aupito 'aupito pea mamafa mo ta'engata; ¹⁸ Kae 'ikai 'i he 'emau siofia 'ae ngaahi me'a 'oku hāmai, ka ko e ngaahi me'a 'oku 'ikai hāmai: he ko e ngaahi me'a 'oku hāmai, 'oku 'osingofua; ka ko e ngaahi me'a 'oku 'ikai hāmai, 'oku ta'engata ia.

5

1 'Oku fai 'e Paula ke ne loto lelei ma'uaipē 'i he'ene 'amanaki ki he mo'ui ta'engata, mo e fakamaau lahi, 12 Na'e 'ikai fai pehē ke ne polepole ai, 14 Ka koe'uhi ke mo'ui fo'ou pe, pea mo'ui kia Kalaisi, 'o taau mo ha taha kuo ne ma'u 'ae mo'ui meia Kalaisi, 18 Pea ne fai 'i he'ene kau 'i he ngāue fakalelei ke fakalelei ha ni'ihiki he 'Otua 'ia Kalaisi.

¹ He 'oku mau 'ilo 'oka veteki homau fale kelekele, ko e fale fehikitaki ni, 'oku ai homau fale mei he 'Otua, ko e fale na'e 'ikai ngaohi 'e he nima, 'oku ta'engata, 'i he langi. ² He 'oku māpuhoi 'i heni, 'o holi lahi ke mau kofu'aki homau fale 'aia 'oku mei he langi: ³ He koe'uhi 'i he'emaui kofu'ia, ke 'oua na'a 'iloa 'oku mau telefua. ⁴ He ko kimautolu 'oku 'i he fale fehikitaki ni, 'oku māpuhoi, kuo māfasia: kae 'ikai koe'uhi ke mau ta'ekofu'ia, kae kofu'aki, koe'uhi ke folo hifo 'ae matengofua 'i he mo'ui. ⁵ Pea ko ia kuo ne ngaohi 'akimautolu ki he me'a ko eni, ko e 'Otua ia, 'aia kuo ne foaki foki kiate kimautolu hono fakamo'oni 'oe Laumālie. ⁶ Ko ia 'oku mau lototo'a ma'uaipē, 'o 'ilo, lolotonga 'emaui 'i heni 'i he sino, 'oku mau nofo kehekehe mo e 'Eiki: ⁷ (He 'oku mau 'a'eva 'i he tui, kae 'ikai 'i he mamata:) ⁸ 'Oku mau lototo'a, pea holi ke hiki mu'a mei he sino, ka mau nonofo mo e 'Eiki: ⁹ Ko ia 'oku mau holi ai, koe'uhi, ka mau ka 'i heni pe mama'o atu, ke lelei 'akimautolu kiate ia. ¹⁰ He kuo pau 'e fakahā 'akitautolu kotoa pē 'i he 'ao 'oe nofo'anga fakamaui 'o Kalaisi; koe'uhi ke ma'u taki taha kotoa pē 'ae ngaahi me'a 'o fakatatau ki he me'a na'a ne fai 'i he sino, pe ko ha lelei ia pe ko ha kovi. ¹¹ Ko ia 'i he 'emaui 'ilo 'ae houhau 'oe 'Eiki, 'oku mau fakaloto'i 'ae kakai; ka kuo fakahā atu 'akimautolu ki he 'Otua; pea 'oku ou pehē, kuo fakahā atu ki homou loto foki. ¹² He 'oku 'ikai te mau toe fakaongolelei atu 'akimautolu kiate kimoutolu, kae tuku ke mou vikiviki koe'uhi ko kimautolu, pea ke mou ma'u ha tali kiate kinautolu 'oku vikiviki fakamamata, kae 'ikai 'i he loto. ¹³ He kapau kuo mau vale, 'oku 'i he 'Otua pe: pea kapau 'oku mau poto, ko e me'a ia kiate kimoutolu. ¹⁴ He 'oku fakafeinga 'i 'akimautolu 'e he 'ofa 'a Kalaisi; he 'oku pehē homau loto, kapau na'e pekia 'ae tokotaha koe'uhi ko e kakai kotoa pē, pea tā na'e mate kotoa pē: ¹⁵ Pea na'e pekia ia ma'ae kakai kotoa pē, koe'uhi ko kinautolu 'oku mo'ui, ke 'oua na'a nau toe mo'ui kiate kinautolu, ka kiate ia na'e pekia ma'anautolu, pea toetu'u hake. ¹⁶ Ko ia 'oku ngata heni, 'oku 'ikai te mau 'ilo fakakakano pe ha tokotaha: 'io, na'a mo Kalaisi, kapau na'a mau 'ilo fakakakano ia, kuo ngata, 'oku 'ikai te mau kei 'ilo pehē ia. ¹⁷ Ko ia kapau 'oku 'ia Kalaisi ha taha, ko e fakatupu fo'ou ia: kuo mole atu 'ae ngaahi me'a motu'a; vakai, kuo hoko 'o fo'ou 'ae ngaahi me'a kotoa pē. ¹⁸ Pea 'oku mei he 'Otua 'ae ngaahi me'a kotoa pē, 'aia na'a ne fakalelei 'akimautolu kiate ia 'ia Sisu Kalaisi, pea kuo ne tuku kiate kimautolu 'ae fakamatala 'oe fakalelei; ¹⁹ Koe'uhi na'e 'ia Kalaisi 'ae 'Otua, 'o ne fakalelei 'a māmani kiate ia, 'o 'ikai lau kiate kinautolu 'enau ngaahi fai hala; pea kuo ne tuku kiate kimautolu 'ae fakaongoongo 'oe fakalelei. ²⁰ Pea ko eni, ko e kau faifekau 'akimautolu koe'uhi ko Kalaisi, 'o hangē 'oku fakakolekole 'ae

‘Otua ‘iate kimautolu: ‘oku mau kole ko e fetongi ‘o Kalaisi, mou fakalelei mo e ‘Otua. ²¹ He na‘a ne ngaohi ia, ‘aia na‘e ‘ikai ha‘ane angahala, koe feilaulau ‘i he angahala koe‘uhi ko kitautolu; kae hoko ai ‘akitautolu ko e mā‘oni‘oni ‘ae ‘Otua ‘iate ia.

6

1 Kuo ne fakamo‘oni ‘e ia ko e faifekau mo‘oni ‘a Kalaisi, ‘i he‘ene ngaahi akonaki, 3 Mo e mo‘ui angatonu, 4 Mo e fa‘a kātaki ‘ae ngaahi me‘a fakamamahi mo e ngaahi me‘a fakamā kehekehe kotoa pē koe‘uhi ko e ongoongolelei. 10 ‘Aia ‘oku ne fa‘a lea ai kiate kinautolu koe‘uhi kuo mato‘o hono loto kiate kinautolu, 13 Pea ne ‘amanaki ke pehēfoki ‘enau ‘ofa kiate ia, 14 Ko e enginaki ke mavahe mei he nofo fakataha mo e ‘uli‘i ‘oe kau tauhi tamapua, he ko e ngaahi fale tapu ‘akinautolu ‘oe ‘Otua mo‘ui.

¹ Ko ia ko kimautolu, ko e kaunga ngāue fakataha, ‘oku mau fakakolekole foki ke ‘oua na‘a mou ma‘u tōnoa ‘ae ‘ofa ‘ae ‘Otua. ² (He ‘oku pehē ‘e ia, “Kuo u ongo‘i koe ‘i he kuonga tu‘utu‘umālie, pea ‘i he ‘aho fakamo‘ui kuo u tokoni‘i koe:” vakai, ko eni ‘ae kuonga tu‘utu‘umālie: vakai, ko eni ‘ae ‘aho ‘oe fakamo‘ui.) ³ Ke ‘oua na‘a ai ha tūkia‘anga ‘i ha me‘a ‘e taha, koe‘uhi ke ‘oua na‘a fakaongokovi ‘ae ngāue: ⁴ Ka mau fakaongolelei atu ‘akimautolu ‘i he ngaahi me‘a kotoa pē, ‘o taau mo e kau faifekau ‘ae ‘Otua, ‘i he fa‘a kātaki, ‘i he ngaahi mamahi, ‘i he ngaahi masiva, ‘i he ngaahi fakamamahi lahi, ⁵ ‘I he haha, ‘i he nofo fale fakapōpula, ‘i he maveuveu, ‘i he ngaahi ngāue mamafa, ‘i he fa‘a le‘o, ‘i he fa‘a ‘aukai; ⁶ ‘I he mā‘oni‘oni, ‘i he ‘ilo, ‘i he kātaki fuoloa, ‘i he anga‘ofa, ‘i he Laumālie Mā‘oni‘oni, ‘i he ‘ofa ta‘eloi, ⁷ ‘I he lea ‘oe mo‘oni, ‘i he mālohi ‘ae ‘Otua, ‘i he mahafutau ‘oe mā‘oni‘oni ‘i he nima to‘omata‘u pea ‘i he to‘ohema, ⁸ ‘I he faka‘apa‘apa mo e ta‘efaka‘apa‘apa, ‘i he ongokovi mo e ongolelei: ‘o hangē ko e kau kākā, ka ‘oku mo‘oni; ⁹ Hangē ko e ta‘e‘ilo, ka ‘oku ‘ilo lahi; hangē ko e mate, pea ‘iloange, ‘oku tau mo‘ui; hangē ko e tautea, ka ‘oku ‘ikai tāmata‘i; ¹⁰ Hangē ko e loto mamahi, kamau fiefia ma‘uaipē; hangē ko e masiva, ka ‘oku mau fakakoloa‘ia ‘ae tokolahi; hangē ko e ta‘ema‘u-ha-me‘a, ka ‘oku ma‘u ‘ae me‘a kotoa pē. ¹¹ ‘Ae kakai Kolinitō, ‘oku mato‘o homau ngutu kiate kimoutolu, ‘oku tupu ‘o lahi homau loto. ¹² ‘Oku ‘ikai te mou ‘efihia ‘iate kimautolu, ka ‘oku mou ‘efihia ‘i he ‘ofa ‘amoutolu pe. ¹³ Pea ko eni, ko hono totongi ‘i he me‘a ni, (‘oku ou lea ‘o hangē ki he‘eku fānau) ke faka‘ata‘atā ‘akimoutolu foki. ¹⁴ ‘Oua na‘a mou kau fakataha mo e kakai ta‘etui: he ‘oku feohi fēfē ‘ae mā‘oni‘oni mo e ta‘emā‘oni‘oni? Pea ‘oku feohi fēfē ‘ae maama mo e po‘uli? ¹⁵ Pea ‘oku kau taha fēfē ‘a Kalaisi mo Pileali? Pea ‘oku ‘inasi taha ‘i he hā

‘aia ‘oku tui mo e ta‘etui? ¹⁶ Pea ‘oku fai tatau ‘i he hā ‘ae fale tapu ‘oe ‘Otua mo e ngaahi tamapua? He ko e fale tapu ‘akimoutolu ‘oe ‘Otua mo‘ui; ‘o hangē ko e folofola ‘ae ‘Otua, “Te u nofo‘ia ‘akinautolu, ‘o ‘eve‘eva ‘iate kinautolu; pea ko honau ‘Otua au, pea ko hoku kakai ‘akinautolu.” ¹⁷ ‘Oku pehē ‘e he ‘Eiki, “Ko ia mou ha‘u meiate kinautolu, pea ke ‘ata‘atā ‘akimoutolu, pea ‘oua na‘a ala ki he ta‘ema‘a; pea te u ma‘u ‘akimoutolu.” ¹⁸ ‘Oku pehē ‘e he ‘Eiki Māfimafi, “Te u ‘iate kimoutolu ko e Tamai, pea ko hoku ngaahi foha mo e ngaahi ‘ofefine ‘akimoutolu.”

7

1 ‘Oku ne fai pe ‘ene akonaki ke nau mo‘ui mā‘oni‘oni, 2 Pea ke nau ‘ofa kiate ia ‘o hangē pe ko ‘ene ‘ofa kiate kinautolu. 3 Pea telia na‘a hangē ‘oku ‘ikai ke ne tui ki he ‘enau ‘ofa, ‘oku ne fakahā ‘ae fiemālie lahi na‘a ne ma‘u ‘i he ‘ene ngaahi mamahi, ko e me‘a ‘i he ongoongolelei na‘e ‘alu mo Taitusi, ko e fakahā ‘o ‘enau mamahi ‘o taau mo e ‘Otua ‘aia na‘e tupu mei he ‘uluaki tohi ‘a Paula kiate kinautolu, 13 Pea mo e nau ‘ofa ongongofua mo e talangofua kia Taitusi, ‘o fakatatau ki he‘ene tomu‘a vikiviki ‘iate kinautolu.

¹ Ko ia, ‘e kānga ‘ofeina, ‘i he‘etau ma‘u ‘ae ngaahi tala‘ofa ni, ke tau fakama‘a ‘akitautolu mei he ‘uli kotoa pē ‘oe kakano mo e laumālie, ‘o fakahaohaoa ‘ae mā‘oni‘oni ‘i he manavahē ki he ‘Otua. ² Mou ma‘u ‘akimautolu; na‘e ‘ikai te mau fai ta‘etotonu ki ha tokotaha, na‘e ‘ikai te mau fakaangahala‘i ha tokotaha, na‘e ‘ikai te mau kākaa‘i ha tokotaha. ³ ‘Oku ‘ikai te u lea ko ha tautea: he kuo ‘osi ‘eku tala atu, ‘oku mou ‘i homau loto ke mau mate mo mo‘ui mo kimoutolu. ⁴ ‘Oku lahi ‘eku fa‘a lea atu kiate kimoutolu, ‘oku ou vikiviki lahi koe‘uhi ko kimoutolu: kuo fakafonu au ‘i he fiemālie, ‘oku ou fiefia lahi ‘aupito ‘i he‘emau mamahi kotoa pē. ⁵ Koe‘uhi ‘i he‘emau hoko ki Masitōnia, na‘e ‘ikai ha mālōlō ki homau kakano, ka na‘e fakamamahi ‘akimautolu mei he potu kotoa pē; na‘e ‘itu‘a ‘ae ngaahi tau, pea ‘i loto ‘ae manavahē. ⁶ Ka ko e ‘Otua, ‘oku ne fakafiemālie‘i ‘akinautolu kuo lī ki lalo, na‘a ne fakafiemālie‘i ‘akimautolu, ‘i he ha‘u ‘a Taitusi; ⁷ Pea na‘e ‘ikai ‘i he‘ene ha‘u pe, ka ‘i he fakafiemālie ‘aia na‘e fakafiemālie ai ia ‘iate kimoutolu, ‘i he‘ene tala kiate kimautolu ho‘omou holi lahi, mo ho‘omou mamahi, mo ho‘omou feinga kiate au; ko ia na‘e ‘āsili ai ‘eku fiefia. ⁸ He ‘oku ‘ikai te u fakatomala ‘i he‘eku fakamamahi ‘akimoutolu ‘aki ‘ae tohi, ka na‘aku fakatomala ai: he ‘oku ou vakai ko e tohi ko ia, kuo ne fakamamahi ‘akimoutolu, kae fuoloa si‘i pe. ⁹ Ka ko eni, ‘oku ou fiefia, ‘oku ‘ikai ‘i homou fakamamahi, ka ‘i homou mamahi ki he fakatomala: he na‘a mou mamahi ‘o tāau mo e ‘Otua, ke ‘oua na‘a mou masiva ‘i ha me‘a ‘e taha ‘iate kimautolu. ¹⁰ He ko e mamahi ‘oku taau mo e ‘Otua ‘oku ne langaki ‘ae fakatomala

ki he fakamo'ui, 'e 'ikai toe fakatomala ai: ka ko e mamahi fakamaama, 'oku ne langaki 'ae mate. ¹¹ Vakai eni ki he me'a ni pe, 'a ho'omou mamahi 'o taau mo e 'Otua, ki he fa'a fai na'a ne fakatupu 'iate kimoutolu, 'io, 'ae faka'ata'atā 'o kimoutolu, 'ae faka'ise'isa, 'ae manavahē, 'ae holi lahi, 'io, 'ae fai feinga, 'a 'etau tautea! Kuo mou fakahā 'aki ia kotoa pē 'a ho'omou 'ata'atā 'i he me'a ni. ¹² Ko ia ne u tohi kiate kimoutolu, ka na'e 'ikai koe'uhi ko ia pe na'e fai 'ae kovi, pe ko ia pe na'a ne mamahi 'i he kovi, ka koe'uhi ke hā ai kiate kimoutolu 'emau tokanga kiate kimoutolu 'i he 'ao 'oe 'Otua. ¹³ Ko ia na'a mau fiemālie 'i ho'omou fiemālie: pea na'e lahi hake 'aupito 'emau fiefia koe'uhi ko e fiefia 'a Taitusi, he na'e fakafiemālie 'i hono laumālie 'ekimoutolu kotoa pē. ¹⁴ He kapau na'aku polepole 'i ha me'a kiate ia koe'uhi ko kimoutolu, 'oku 'ikai te u mā ai; kae hangē ko 'emau lea kimoutolu 'i he me'a kotoa pē, 'oku pehē pe mo 'emau polepole 'i he 'ao 'o Taitusi, 'oku 'ilo ia ko e mo'oni. ¹⁵ Pea ko 'ene manava'ofa 'oku lahi hake 'aupito kiate kimoutolu, 'i he'ene manatu ki he talangofua 'amoutolu kotoa pē, pea mo ho'omou ma'u ia 'i he manavahē mo e tetetete. ¹⁶ Pea 'oku ou fiefia 'i he'eku falala kiate kimoutolu 'i he me'a kotoa pē.

8

1 'Oku ne ue'i 'akinautolu ke mau tānaki 'ae koloa lahi ma'ae kāinga mā'oni'oni kae masiva 'i Selūsalema, 'o hangē ko e fai 'e he kāinga 'i Masitōnia, 7 'Oku ne ue'i 'akinautolu 'aki 'enau tomu'a fie fai, 9 Mo e ngāue 'ofa 'a Kalaisi, 14 Pea mo e 'aonga fakalaumālie 'e hoko ai kiate kinautolu: 16 'Oku ne fakaongolelei 'ae angatonu mo e loto fa'a fai 'a Taitusi, pea mo e kāinga kehe, 'akinautolu na'e akonaki mo fakaongolelei 'e Paula ke nau fai 'ae ngāue ko ia.

¹ Pea ko eni, 'e kāinga, 'oku mau faka'ilo atu kiate kimoutolu 'ae 'ofa 'ae 'Otua kuo foaki ki he ngaahi siasi 'o Masitōnia; ² Koe'uhi na'e tupulekina 'enau fiefia 'i he 'ahi'ahi lahi 'i he me'a mamahi, pea tupulekina 'o lahi 'enau foaki kae lolotonga 'enau masiva lahi. ³ He 'oku ou fakamo'oni ki he'enau māfai mei honau loto, 'io, 'o lahi hake 'i he'enau fa'a fai; ⁴ Mo nau kole fakamātoato kiate kinautolu ke mau ma'u 'ae foaki, pea mau kau ki hono tauhi mā 'ae kakai mā'oni'oni. ⁵ Pea 'ikai ke hangē ko 'emau 'amanaki, ka na'a nau fuofua foaki 'akinautolu ki he 'Eiki, pea kiate kinautolu foki 'i he finangalo 'oe 'Otua. ⁶ Ko ia na'a mau pehē ai kia Taitusi, ko e me'a 'i he'ene kamata fai, ke ne faka'osi 'ae ngāue ko ia 'iate kimoutolu foki. ⁷ Ko ia, pea 'i ho'omou tupulekina 'i he me'a kotoa pē, 'i he tui, mo e lea, mo e 'ilo, mo e fa'a fai kotoa pē, pea mo ho'omou 'ofa kiate kinautolu, ke mou tupulekina 'i

he lelei ni foki. ⁸ 'Oku 'ikai teu tala eni ko e fekau, ka ko e me'a 'i he fiefie fai 'oe ni'ihī, pea ke, fakamo'oni 'aki 'ae mo'oni 'o ho'omou 'ofa. ⁹ He 'oku mou 'ilo 'ae 'ulungāanga lelei 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi, 'a 'ene mohu koloa'ia, ka na'e hoko 'o masiva koe'uhi ko kimoutolu, koe'uhi 'i he'ene masiva ke mou koloa'ia ai. ¹⁰ Pea 'i he me'a ni 'oku ou enginaki'i: he 'oku 'aonga ia kiate kimoutolu, he kuo mou tomu'a kamata fai, pea 'oku 'ikai ko ia pe, ka na'a mou fie fai talu 'ae ta'u kuo hili. ¹¹ Pea ko eni, fakato'oto'o 'a hono fai; ke hangē ko e fie loto ki ai, pea ke pehē foki 'ae fie fai mei he me'a 'oku mou ma'u. ¹² He kapau 'oku ai 'ae loto lelei ki ai, 'e lau ia, 'o fakatatau ki he me'a 'oku ma'u 'e he tangata, ka e 'ikai fakatatau mo ia 'oku 'ikai te ne ma'u. ¹³ 'Oku 'ikai *fai eni* koe'uhi ke fiemālie 'ae ni'ihī, kae māfasia 'akimoutolu: ¹⁴ Ka 'i he fakatatau 'i he kuonga ni ho'omou ma'ume'a lahi ki he'enu masiva, ke hoko ai 'enu ma'ume'a lahi *ko e tokoni* ki ho'omou masiva foki koe'uhi ke fakatatau pe: ¹⁵ 'O hangē ko ia kuo tohi, "Ko ia *na'a ne tānaki* 'o lahi, na'e 'ikai hano toe; pea ko ia *na'e tānaki* 'o si'i, na'e 'ikai ha'ane masiva." ¹⁶ Kae fakafeta'i ki he 'Otua, 'aia na'e 'ai ki he loto 'o Taitusi 'ae tokanga lahi ko ia kiate kimoutolu. ¹⁷ He ko e mo'oni na'a ne tali 'ae enginaki; ka na'e mu'omu'a hono loto ki ai, na'e 'alu atu ia kiate kimoutolu ko hono loto pe. ¹⁸ Pea kuo mau fekau mo ia 'ae kāinga 'oku 'ofeina 'e he ngaahi siasi kotoa pē, koe'uhi ko e ongoongolelei; ¹⁹ Pea 'oku 'ikai ko ia pe, ka ke ongoongolelei ai 'ae 'Eiki pe ko ia, pea mo homou loto fie fai: ²⁰ 'O vakai eni, ke 'oua na'a lau'ikovi 'akimautolu 'e ha tokotaha 'i he me'a lahi ni 'oku mau tauhi: ²¹ He 'oku mau tokonaki 'ae ngaahi me'a matamatalelei, 'ikai 'i he 'ao 'oe 'Eiki pe, kae 'i he 'ao 'oe kakai foki. ²² Pea kuo mau fekau mo kinaua hotau kāinga, 'aia kuo liunga lahi 'emau 'ilo 'ene fa'a fai 'i he ngaahi me'a lahi, ka ko eni, 'oku 'āsili 'ene fa'a fai, 'i he'ene fa'aki mālohi atu kiate kimoutolu. ²³ Pea ko Taitusi, ko hoku tokoua ia mo e kaunga ngāue kiate kimoutolu: pea ko homau kāinga, ko e kau faifekau 'ae ngaahi siasi mo e nāunau 'a Kalaisi 'akinautolu. ²⁴ Ko ia mou fakahā kiate kinautolu, 'i he 'ao 'oe ngaahi Siasi, ha fakamo'oni 'o ho'omou 'ofa, pea mo e mau vikiviki koe'uhi ko kimoutolu.

9

1 'Oku ne fakahā hano 'uhinga 'o 'ene tomu'afekaua 'a Taitusi mo e kāinga, ka kuo ne 'ilo 'enua fie fai. 6 Pea 'oku ne ue'i 'akinautolu ki he ngaahi foaki lahi, he ko e tūtuu 'i 'oe tenga lelei, 10 'Aia te nau toe ma'u mo hono tupu 'o lahi, 13 Pea tupu ai 'ae feilaulau lahi 'oe ngaahi fakafeta'i ki he 'Otua.

¹ Pea ko e me'a 'i he tokoni ki he kāinga mā'oni'oni, 'oku ta'e'aonga 'eku tohi kiate kimoutolu. ² He 'oku ou 'ilo homou

loto lelei, 'aia na'aku polepole ai 'iate kimoutolu kiate kinautolu 'i Masitōnia, koe'uhi 'oku talu 'ae ta'u 'e taha mo e teu ki ai 'a 'Akeia; pea ko ho'omou fai feinga kuo langaki 'ae tokolahi. ³ Ka kuo u fekau 'ae kāinga, telia na'a ta'e'aonga 'a 'emau polepole 'iate kimoutolu 'i he me'a ni; kae hangē ko 'eku tala, ke mou teuteu pe: ⁴ Telia na'a 'iloange, te mau 'alu atu mo ha ni'ihī 'o Masitōnia, pea 'ilo 'akimoutolu 'oku te'eki ai teuteu, pea mā ai 'akimautolu ('oku 'ikai teu pehē 'akimoutolu) 'i he polepole lahi ni. ⁵ Ko ia na'aku pehē ai 'oku 'aonga 'eku enginaki 'ae kāinga, koe'uhi ke nau 'alu mu'omu'a kiate kimoutolu, 'o tomu'a fakama'opo'opo ho'omou me'a'ofa, 'aia na'e tomu'a lea ki ai, koe'uhi ke teu pe ia, 'o ngali mo e me'a foaki, kae 'ikai hangē 'oku 'i he manumanu. ⁶ Ka ko eni, Ko ia 'oku tūtuu'i fakasi'isi'i, 'e utu fakasi'isi'i foki; pea ko ia 'oku tūtuu'i lahi, 'e utu lahi foki. ⁷ Ke foaki 'e he tangata taki taha 'o hangē ko ia kuo pau hono loto ki ai, kae 'ikai 'i he mamahi, pe 'i hono pule'i: he 'oku 'ofa 'ae 'Otua ki ha foaki fiefia. ⁸ Pea 'oku mafai 'e he 'Otua ke fakatupulekina 'ae ngaahi me'a lelei kotoa pē kiate kimoutolu; koe'uhi 'i he mahu lahi ma'uaipē 'akimoutolu 'i he me'a kotoa pē, ke mou fa'a fai 'ae ngāue lelei kotoa pē: ⁹ (Hangē ko ia kuo tohi, "Kuo tufaki atu 'e ia; kuo foaki 'e ia ki he masiva: pea 'e tu'uma'u 'ene mā'oni'oni 'o ta'engata." ¹⁰ Pea ko eni, ko ia 'oku ne foaki 'ae tenga'i 'akau ki he tūtuu'i, 'ofa ke ne foaki 'ae mā ke mou kai, pea fakatupu ho'omou tenga kuo tūtuu'i, pea fakalahi 'ae ngaahi fua 'o ho'omou mā'oni'oni;) ¹¹ Koe'uhi ke fakama'ume'a'i 'akimoutolu 'i he me'a kotoa pē ki he fa'a foaki lahi, 'aia 'oku tupu ai 'ae fakafeta'i ki he 'Otua 'iate kimaautolu. ¹² He ko e tauhi atu 'oe ngāue ni, 'oku 'ikai ngata 'i he tokoni ki he masiva 'oe kāinga mā'oni'oni, ka 'oku tupulekina ia 'i he ngaahi fakafeta'i lahi ki he 'Otua; ¹³ Pea 'i he fakamo'oni 'oe tokoni ni, 'oku nau fakamālō ki he 'Otua 'i ho'omou talangofua 'oku fakahā ni ki he ongoongolelei 'a Kalaisi, pea 'i ho'omou tufaki lahi kiate kinautolu, pea ki he kakai kotoa pē; ¹⁴ Pea 'i he'enau lotua 'akimoutolu, mo e holi lahi kiate kimoutolu, koe'uhi ko e 'ofa lahi 'ae 'Otua 'oku 'iate kimoutolu. ¹⁵ Fakafeta'i ki he 'Otua, koe'uhi ko 'ene foaki 'oku ta'efa'alaua.

10

1 'Oku fakahā 'e Paula 'ae mafai mo e pule fakalaumālie kuo tuku kiate ia ki he ngaahi ngāue kotoa pē, ko e me'a ke 'ilo 'e he kau 'apasetolo loi na'a nau lea kovi ki he anga 'oe sino 'o Paula, 7 'O ne fakapapau atu kiate kinautolu 'oka 'alu atu ia te nau 'ilo 'oku tatau 'ae mālohi 'o 'ene lea 'iate kinautolu, mo 'ene tohi ka 'oku kei mama'o, 12 Pea ne valoki'i 'akinautolu 'i he'enau laka

'alu 'o mama'o 'i honau lakanga, mo 'enau polepole 'i he ngaahi ngāue 'ae kau tangata kehe.

¹ Pea ko au Paula, ko au 'oku matamatavaivai 'o *kau ka* 'iate kimoutolu, ka 'i he'eku mama'o 'oku ou loto mālohi kiate kimoutolu, 'oku ou fakakolekole kiate kimoutolu 'i he angavaivai mo e angamalū 'a Kalaisi: ² Ka 'oku ou kole, koe'uhi ke 'oua na'aku loto mālohi 'i he'eku 'iate kimoutolu, 'i he pule ko ia 'oku ou 'amanaki ke u fai mālohi ai ki he ni'ihi, 'oku nau lau kiate kimaoutolu 'o hangē 'oku mau 'a'eva 'o fakatatau mo e kakano. ³ He neongo 'oku mau 'a'eva 'i he kakano, ka 'oku 'ikai te mau tau fakakakano: ⁴ (He ko e mahafutau 'o 'emau tau 'oku 'ikai fakakakano, ka 'oku mālohi lahi 'i he 'Otua ke holoki hifo ai 'ae ngaahi kolo mālohi;) ⁵ 'O holoki ki lalo 'ae ngaahi fakakaukau, mo e me'a mā'olunga kotoa pē, 'oku ne fakahikihiki ia ki he 'ilo 'oe 'Otua, pea 'oku ne fakavaivai 'ae mahalo kotoa pē ki he talangofua kia Kalaisi; ⁶ Pea 'oku mau tali te u pe ke tautea 'ae talangata'a kotoa pē, 'oka kakato ho'omou talangofua. ⁷ He 'oku mou vakai ki he ngaahi me'a 'o hangē ko hono hā mai 'itu'a? Kapau 'oku ai ha tangata 'oku ne fa'aki kiate ia 'oku 'a Kalaisi ia, ke toe fifili ki he me'a ko ia 'iate ia, koe'uhi 'o hangē 'oku 'a Kalaisi ia, 'oku 'a Kalaisi pehē pe 'akimaoutolu. ⁸ He ka ne lahi hake si'i 'eku polepole 'i he'emau mālohi, 'aia kuo tuku mai 'e he 'Eiki kiate kimaoutolu ke langa 'aki hake, ka 'oku 'ikai ko homou faka'auha, *pehē*, 'e 'ikai te u mā ai: ⁹ Ka 'oku 'ikai te u fie hangē kau ka fakamana'i 'akimoutolu 'aki 'ae ngaahi tohi. ¹⁰ He 'oku nau pehē, "Ko 'ene ngaahi tohi 'oku mamafa mo mālohi; ka 'oku ha vaivai mai *hono* sino, pea ko 'ene lea 'oku kovi." ¹¹ Ke 'ilo 'e he tokotaha ko ia, ko ia 'oku hā 'iate kimaoutolu 'i he lea 'i he ngaahi tohi 'i he'emau mama'o, ko kimaoutolu ai pe ia 'i he ngāue 'oka mau ka 'i ai. ¹² He 'oku 'ikai te mau fa'a fakakau 'akimaoutolu, pe fakatatau 'akimaoutolu, ki he ni'ihi 'oku fakaongolelei atu 'akinaoutolu: ka ko 'enau fuofua 'akinaoutolu 'aki 'akinaoutolu, 'o fakatatau 'akinaoutolu kiate kinaoutolu, ko e fai vale ia. ¹³ Ka 'e 'ikai te mau polepole ki he ngaahi me'a 'itu'a atu 'i *homau* lakanga, kae fakatatau ki hono fuofua 'oe lakanga 'aia kuo fuofua 'e he 'Otua kiate kimaoutolu, ko e fuofua 'oku a'u atu foki kiate kimoutolu. ¹⁴ He 'oku 'ikai te mau mafao atu 'akimaoutolu, 'o hangē na'e 'ikai ke mau a'u atu kiate kimoutolu: he kuo mau a'u atu kiate kimoutolu foki 'i he ongoongolelei 'o Kalaisi: ¹⁵ 'Oku 'ikai te mau fa'a polepole ki he ngaahi me'a 'itu'a 'i *homau* lakanga, 'aia ko e ngaahi ngāue 'ae kau tangata kehe; ka 'oku mau 'amanaki lelei, 'oka fakalahi ho'omou tui, ke mau mafola atu 'aupito 'iate kimoutolu kae 'i homau lakanga pe, ¹⁶ Ke mau malanga'aki 'ae ongoongolelei ki he mama'o

atu 'iate kimoutolu, pea 'ikai ke polepole 'i he lakanga ngāue 'ae tangata kehe kuo 'osi teuteu. ¹⁷ "Ka ko ia 'oku polepole, ke polepole ia 'i he 'Eiki." ¹⁸ He 'oku 'ikai ko ia 'oku ne fakaongolelei ia 'e fakamālō ki ai, ka ko ia 'oku fakaongolelei ia 'e he 'Eiki.

11

1 'Oku pule'i 'a Paula 'e he siasi 'i Kolinitō ke ne fakaongolelei ia 'e ia, 'oku fua'a ia 'i he'enau tokanga lahi ki he kau 'aposestolo loi 'i he'enau tokanga kiate ia, 5 'Oku 'ikai tomui ia 'i he faka'aposestolo, 7 Na'a ne malanga'aki 'ae ongoongolelei kiate kinautolu, ta'ehatotongi meiate kinautolu, 13 Pea ne fakahā 'oku 'ikai ke tomui ia 'i he kau ngāue kākā 'i he me'a 'oku totonu ke ne ma'u, 23 Kae lahi hake 'aupito ia 'iate kinautolu 'i he ngāue kia Kalaisi mo e ngaahi mamahi kehekehe kotoa pē 'i he'ene ngāue fakafaipekau.

¹ Taumaiā 'oku mou fa'a kātaki si'i au 'i he'eku vale: 'io, mou kātaki'i au. ² He 'oku ou fua'a kiate kimoutolu 'i he fua'a faka'otua: he kuo u fakanofu 'akimoutolu ki he husepāniti pe taha, koe'uhi ke u 'atu ai 'akimoutolu ko e tāupo'ou mā'oni'oni kia Kalaisi. ³ Ka 'oku ou manavahē telia na'a hangē ko hono oloa 'e he ngata 'i he'ene kākā'i 'a 'Ivi, 'e pehē 'ae fakahala homou loto mei he angatotonu 'aia 'oku 'ia Kalaisi. ⁴ Pea kapau mo'oni 'oku malanga'aki 'e ia kuo a'u atu, 'ae Sisu 'e taha na'e 'ikai te mau malanga'aki, pea kapau 'oku mou ma'u ha Laumālie 'e taha, 'aia na'e 'ikai te mou ma'u, pe ha ongoongolelei 'e taha, na'e 'ikai te mou ma'u, pea ne'ine'i te mou fa'a kātaki ia. ⁵ Ka 'oku ou lau 'eau 'oku 'ikai si'i te u tomui au 'i he fungani "aposestolo lahi." ⁶ He neongo 'eku ta'epoto 'i he lea, ka 'oku 'ikai te u *pehē* 'i he 'ilo; ka kuo 'osi hono fakahā lahi atu 'akimautolu kiate kimoutolu 'i he ngaahi me'a kotoa pē. ⁷ He ko 'eku fai hala 'a 'eku fakavaivai au kae fakahikihiki ai 'akimoutolu, koe'uhi 'i he'eku malanga'aki kiate kimoutolu 'ae ongoongolelei 'oe 'Otua ta'ehatotongi? ⁸ Na'aku fakamasiva'i 'ae siasi ni'ihi, 'o ma'u *mei ai* 'ae totongi, ke u 'aonga ai kiate kimoutolu. ⁹ Pea 'i he'eku 'i ai mo kimoutolu, peau masiva, na'e 'ikai te u fakamāfasia ha tangata 'e tokotaha: he ko ia na'aku masiva ai, na'e 'omi ia 'e he kāinga na'e ha'u mei Masitōnia: pea kuo u fai 'i he me'a kotoa pē ke 'oua na'aku fakamāfasia 'akimoutolu, pea ko hoku loto teu pehē pe. ¹⁰ O hangē 'oku 'iate au 'ae mo'oni 'a Kalaisi, 'e 'ikai ta'ofi au 'i he polepole ni he ngaahi potu 'o 'Akeia. ¹¹ Ko e me'a 'i he hā? Koe'uhi 'oku 'ikai te u 'ofa kiate kimoutolu? 'Oku 'ilo'i 'e he 'Otua. ¹² Ka ko ia 'oku ou fai, te u fai pe ia, koe'uhi ke tu'usi 'ae tupungalau meiate kinautolu 'oku kumi ki ai; koe'uhi ko e me'a 'oku nau viki ai, ke 'ilo 'akinautolu 'oku nau

hangē ko kimautilu. ¹³ Ka ko e kau 'apoksetolo loi 'akinautilu, ko e kau ngāue fakakākā, 'oku nau fakakehe 'akinautilu ke hangē ko e kau 'apoksetolo 'a Kalaisi. ¹⁴ Pea 'oku 'ikai ko e me'a fakafo ia he na'a mo Sētane 'oku fakakehe foki ia ko e 'āngelo 'oe maama. ¹⁵ Ko ia 'oku 'ikai ko ha me'a lahi, 'o kapau 'e fakakehe 'ene kau faifekau foki ke hangē ko e kau faifekau 'oe mā'oni'oni; ko e ngata'anga 'okinautilu 'e fakatatau ki he'enau ngaahi ngāue. ¹⁶ 'Oku ou toe pehē, 'oua na'a mahalo 'e ha taha ko e vale au; pea kapau 'e pehē, pea kātaki mu'a au 'o taau mo e vale, koe'uhi ke u polepole si'i 'iate au. ¹⁷ Ko ia 'oku ou lea 'aki, 'oku 'ikai te u lea 'aki mei he 'Eiki, kae hangē ko e vale, 'i he polepole lahi ni. ¹⁸ Ko e me'a 'i he polepole 'ae tokolahi ki he kakano, teu polepole foki au. ¹⁹ He 'oku mou kātaki fiemālie pe 'ae kau vale, he koe'uhi 'oku mou poto. ²⁰ He kapau 'oku fakapōpula'i 'akimoutolu 'e ha taha, kapau te ne folo hifo, kapau te ne fakamālohi'i 'akimoutolu, kapau 'e fakahikihiki ia, kapau te ne tuki'i homou mata, 'oku mou kātaki pe ia. ²¹ 'Oku kau 'eku lea ki he manuki'i, 'o hangē kuo mo'oni 'emau vaivai. Ka koeni, 'ilonga ha me'a 'oku pole ai ha toko taha, ('oku ou lea 'o hangē ha vale,) 'oku ou pole ai foki. ²² Ko e Hepelū 'akinautilu? 'Oku pehē mo au. Ko e 'Isileli 'akinautilu? 'Oku pehē mo au. Ko e hako 'o 'Epalahame 'akinautilu? 'Oku pehē mo au. ²³ Ko e kau faifekau 'a Kalaisi 'akinautilu? ('Oku ou lea 'o hangē ha vale) 'oku ou lahi hake; 'i he ngaahi ngāue lahi 'aupito, 'i he ngaahi kau'imaea 'o lahi 'aupito, 'i he nofo fale fakapōpula 'o liunga lahi hake, pea liunga lahi 'i he mate. ²⁴ Na'e liunga nima 'a hoku haha 'e he kakai Siu, pea taki tolungofulu ma hiva 'ae tā. ²⁵ Na'e tu'o tolu hoku te'ia 'aki 'ae ngaahi va'a 'akau, pea tu'o taha hoku tolongaki 'aki 'ae maka, kuo tu'o tolu 'eku mate 'i he vaka, ko e pō mo e 'aho na'aku 'i he moana; ²⁶ Pea fa'a fai 'ae ngaahi fononga, 'i he tu'utāmaki 'i he ngaahi vai, 'i he tu'utāmaki 'i he kaiha'a kau, 'i he tu'utāmaki 'i he kakai 'o hoku fonua, 'i he tu'utāmaki 'i he hiteni, 'i he tu'utāmaki 'i he kolo, 'i he tu'utāmaki 'i he toafa, 'i he tu'utāmaki 'i he tahi, 'i he tu'utāmaki 'i he kāinga loi; ²⁷ 'I he ongosia mo e ngāue mamahi, 'i he fa'a le'o, 'i he fiekaia mo e fieinu, 'i he fa'a 'aukai, 'i he momoko mo e telefua. ²⁸ Pea 'ikai pe ko e ngaahi me'a ni mei tu'a, ka ko ia foki 'oku feta'omi kiate au 'i he 'aho kotoa pē, ko e tokanga ki he ngaahi siasi kotoa pē. ²⁹ Ko hai 'oku vaivai, pea 'oku 'ikai teu vaivai ai? Ko hai 'oku tūkia, pea 'oku 'ikai te u vela ai? ³⁰ Kapau kuo pau pe ke u polepole, teu polepole ki he ngaahi me'a 'oku kau ki he 'eku vaivai. ³¹ Ko e 'Otua mo e Tamai 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi, 'aia 'oku monū'ia 'o ta'engata, 'oku ne 'ilo'i 'oku 'ikai te u loi. ³² Ko e pule 'i Tamasikusi 'i he tu'i ai 'a 'Alitasi,

na'a ne le'ohi 'ae kolo 'oe kakai Tamasikusi 'aki 'ae kau tau, 'o holi ke mo'ua au: ³³Pea na'e tukutuku hifo au 'i ha kato mei he kātupa 'i he 'ā, peau hao mei hono nima.

12

1 'Oku fakaongolelei 'e Paula 'ene ngāue faka'aposestolo, 'ikai 'i he ngaahi me'a na'e fakahā kiate ia, 9 Kae lahi 'ene polepole 'i he'ene ngaahi vaivai, 11 'Oku ne tautea 'akinautolu 'i he'enua langa'i ia ke polepole vale. 14 'Oku ne tala 'e toe 'alu atu ia kiate kinautolu: ka 'i he anga mo e 'ofa 'ae tamai, 20 Ka 'oku manavahē ia 'e tokolahi 'ae fai kovi, mo e me'a maveuveu 'e mamahi ai ia 'iate kinautolu.

¹ Ko e mo'oni 'oku ta'engali mo au ke polepole. Ka te u lea ki he ngaahi me'a hā mai mo e ngaahi fakahā 'oe 'Eiki. ² 'I he ta'u 'e hongofulu ma fā nai kuo hili, ne u 'ilo ha tangata na'e 'ia Kalaisi, (pe na'e 'i he sino ia, 'oku 'ikai te u 'ilo; pe na'e 'ikai 'i he sino, 'oku 'ikai te u 'ilo; 'oku 'ilo 'e he 'Otua;) na'e 'ohake ia ki hono tolu 'oe langi. ³ Pea ne u 'ilo 'ae tangata ko ia, (pe na'e 'i he sino, pe na'e 'ikai 'i he sino, 'oku 'ikai te u 'ilo: 'oku 'ilo 'e he 'Otua;) ⁴ Koe'uhi na'e 'ohake ia ki Palataisi 'o ne fanongo ki he ngaahi lea ta'efa'alea'aki, 'aia 'oku 'ikai ngofua ke lea 'aki 'e ha tangata. ⁵ Ko e tokotaha ko ia teu polepole ai: ka 'e 'ikai teu polepole 'iate au, ka 'i he'eku ngaahi vaivai. ⁶ He ka ne u holi ke polepole, 'e 'ikai ai te u vale; he te u lea mo'oni pe: ka 'oku ou tukuā, telia na'a ai ha taha 'e mahalo lelei lahi hake 'iate au 'i he me'a 'oku ne mamata 'iate au, pe 'i he me'a 'oku ne fanongo 'iate au. ⁷ Pea telia na'aku fielahe fau au 'i hono lahi 'oe ngaahi me'a na'e fakahā, na'e tuku kiate au 'ae tolounua 'i he kakano, ko e me'a fekau 'a Sētane, ke tuki 'i au, telia na'aku fielahe fau. ⁸ Pea 'i he me'a ni, na'e liunga tolu 'eku kole lahi ki he 'Eiki, koe'uhi ke mahu 'i ia 'iate au. ⁹ Pea pehē mai 'e ia kiate au, "Ko 'eku tokoni 'e lahi ma'au: he kuo fakakakato 'eku mālohi 'i ho'o vaivai." Ko ia teu fiefia lahi mo polepole ai mu'a 'i he'eku ngaahi vaivai, koe'uhi ke nofo'ia au 'e he mālohi 'o Kalaisi. ¹⁰ Ko ia 'oku ou fiemālie ai 'i he ngaahi vaivai, 'i he ngaahi manuki, mo e ngaahi masiva, mo e ngaahi fakatanga, mo e ngaahi mamahi, koe'uhi ko Kalaisi: he kau ka vaivai 'oku ou toki mālohi. ¹¹ Ko eni, kuo u vale 'i he polepole; ka kuo mou fakalanga ia 'iate au: he na'e totonu ho'omou fakaongolelei au: he 'oku 'ikai ha me'a 'e taha 'oku ou tomui ai 'i he fungani "aposestolo lahi," ka 'oku 'ikai ko ha me'a au. ¹² Ko e mo'oni ko e ngaahi faka'ilonga 'oe 'aposestolo na'e fai 'iate kimoutolu, 'i he fa'a kātaki kotoa pē, mo e ngaahi faka'ilonga, mo e ngaahi mana, mo e ngaahi ngāue mālohi. ¹³ He ko e hā ha me'a ne mou si'i hifo ai 'i he ngaahi siasi kehe, ka koe'uhi 'apē ko 'eku ta'efakamāfasia 'i 'akimoutolu?

fakamolemolea 'eku kovi ni. ¹⁴ Vakai, ko hono liunga tolu eni 'o 'eku teu ke 'alu atu kiate kimoutolu; pea 'e 'ikai te u fakamāfasia 'i 'akimoutolu: he 'oku 'ikai teu kumi ho'omou me'a, ka ko kimoutolu: he 'oku 'ikai ngali ke tokonaki 'e he fānau ma'ae mātu'a, ka ko e mātu'a ma'ae fānau. ¹⁵ Pea teu loto fiefia lahi ke ngāue, pea 'atu mo 'eku mo'ui koe'uhi ko homou laumālie; neongo 'ae fakasi'isi'i 'ae 'ofa kiate au, 'i he tupulekina 'o lahi 'aupito 'eku 'ofa kiate kimoutolu. ¹⁶ Pea ko ia na'e 'ikai te u fakamāfasia 'akimoutolu: ka 'i he anga fakapotopoto, ne u ma'u 'akimoutolu 'i he fakaooloo. ¹⁷ He na'aku ma'ume'a meiate kimoutolu 'i ha taha 'okinautolu na'aku fekau atu kiate kimoutolu? ¹⁸ Na'aku kole kia Taitusi, pe au fekau mo ia ha kāinga kiate kimoutolu. Na'e ma'ume'a 'a Taitusi meiate kimoutolu? 'Ikai na'a ma 'a'eva 'i he laumālie pe taha pea ma topuva'e taha pe? ¹⁹ 'Oku mou mahalo 'oku mau toe fakaongolelei 'akimautolu kiate kimoutolu? 'Oku mau lea 'i he 'ao 'oe 'Otua 'ia Kalaisi: ka 'oku mau fai 'ae me'a kotoa pē, 'e kāinga 'ofeina, ke langa hake ai 'akimoutolu. ²⁰ He 'oku ou manavahē, telia 'i he'eku hoko atu, 'e 'ikai te u 'ilo 'akimoutolu 'o taau mo hoku loto, pea te mou 'ilo'i au 'o ta'etaau mo homou loto: telia na'a 'oku ai 'ae fakakikihi, 'ae femeheka'aki, 'ae fe'ite'itani, feke'ike'i, 'ae felau'i'aki, 'ae fefanafanahi, 'ae fakamofutofuta, 'ae maveuveu: ²¹ Pea telia na'a 'i he'eku toe hoko atu 'e fakavaivai'i au 'e hoku 'Otua 'iate kimoutolu, pea te u tangilāulau 'i he tokolahi kuo nau fai angahala pea 'oku te'eki ai kenau fakatomala 'i he ngāue 'uli mo e fe'auaki mo e angafakalielia 'aia kuo nau fai.

13

1 'Oka ne tala tautea, 'i he'ene mafai faka'aposestolo ki he angahala ta'efakatomala. 5 Pea ne akonaki kenau 'eke ki he'enu tui, 7 Pea kenau fakatomala 'i he te'eki hoko atu ia, 11 'Oku ne faka'osi 'ene tohi 'aki 'ae akonaki mo e hūfia.

¹ Ko hono liunga tolu eni 'o 'eku 'alu atu kiate kimoutolu. "I he ngutu 'oe fakamo'oni 'e toko ua pe toko tolu 'e fakamo'oni 'ae lea kotoa pē." ² Kuo 'osi 'eku tala peau sinaki tala kiate kimoutolu, 'o hangē kuo u 'i ai, ko hono liunga ua; pea 'i he'eku mama'o ni, 'oku ou tohi atu kiate kinautolu na'e fai angahala 'i mu'a, pea mo hono toe kotoa pē, kapau te u toe 'alu atu, 'e 'ikai te u fakasi'isi'i: ³ Koe'uhi 'oku mou kumi 'ae fakamo'oni ki he lea 'a Kalaisi 'iate au, 'aia 'oku 'ikai vaivai kiate kimoutolu, ka 'oku mālohi 'iate kimoutolu. ⁴ He neongo na'e tutuki ia ki he 'akau ko e me'a 'i he vaivai, ka 'oku mo'ui ia 'i he mālohi 'oe 'Otua. He 'oku mau vaivai foki mo ia, ka temau mo'ui mo ia 'i he mālohi 'oe 'Otua kiate kimoutolu. ⁵ 'Eke kiate kimoutolu, pe 'oku mou 'i he tui; 'ahi'ahi'i 'akimoutolu. 'Ikai 'oku mou 'ilo, 'oku nofo'ia 'akimoutolu 'e Sisu Kalaisi, 'o kapau kuo 'ikai

‘ahi‘ahi‘i mo si‘aki ‘akimoutolu? ⁶ Ka ‘oku ‘amusiaange ‘e au te mou ‘ilo ‘oku ‘ikai ko e kau si‘aki ‘akimautolu. ⁷ Ko eni, ‘oku mau kole ki he ‘Otua, ke ‘oua na‘a mou fai ha kovi; ‘o ‘ikai pe ke fakaongolelei ai ‘akimautolu, ka koe‘uhi ke fai ‘ekimoutolu ‘aia ‘oku angatonu, neongo ‘oku mau hangē ha kau kākā. ⁸ He ‘oku ‘ikai te mau fa‘a fai ha me‘a ke angatu‘u ki he mo‘oni, ka ke kau taha mo e mo‘oni. ⁹ He ‘oku mau fiefia, ‘oka mau ka vaivai, kae mālohi ‘akimoutolu: pea ko e me‘a foki ‘oku mau faka‘amu ki ai, ko ho‘omou fakahaohaoa. ¹⁰ Ko ia ‘oku ou tohi ai ‘ae ngaahi me‘a ni ‘i he‘eku mama‘o, telia na‘a ‘i he‘eku ‘i ai te u fai fakamamahi, ‘o fakatatau mo e mālohi kuo foaki ‘e he ‘Eiki kiate au ke langa ‘aki hake, ka ‘ikai ki he faka‘auha. ¹¹ Ko hono ngata, ‘e kāinga, si‘oto‘ofa atu. Ke mou haohaoa, ke mou fiemālie, mou loto taha pe, mou mo‘ui melino; pea ko e ‘Otua ‘oe ‘ofa mo e melino ‘e ‘iate kimoutolu ia. ¹² Ke mou fetoutou fekita‘aki ‘ae fekita mā‘oni‘oni. ¹³ ‘Oku ‘ofa atu ‘ae kāinga mā‘oni‘oni kotoa pē kiate kimoutolu. ¹⁴ Ko e ‘alo‘ofa ‘ae ‘Eiki ko Sisu Kalaisi, mo e ‘ofa ‘ae ‘Otua, mo e feohi ‘oe Laumālie Mā‘oni‘oni, ke ‘iate kimoutolu kotoa pē. ‘Emeni.

KO E TOHI 'A PAULA KO E 'APOSETOLO KI HE KAKAI KALETIA

6 'Oku ofo 'a Paula 'i he'enau hiki vave meiate ia mo e ongoongolelei, 8 Pea ne tuku ke mala'ia 'akinautolu 'oku malanga'aki ha ongoongolelei kehe. 11 Na'e akonekina 'a Paula 'i he ongoongolelei kae 'ikai mei he tangata, ka mei he 'Otua: 14 Pea ne fakahā 'ene anga 'a'ana 'i he te'eki ai ui ia, 17 Pea mo ia na'a ne fai ai leva.

¹ Ko au Paula, ko e 'aposetolo, ('ikai mei he kau tangata, pe 'i ha tangata, kae meia Sisu Kalaisi, mo e 'Otua ko e Tamai, 'aia na'a ne fokotu'u hake ia mei he pekia;)² Pea mo e ngaahi kāinga kotoa pē 'oku 'iate au, ki he ngaahi siasi 'i Kalētia: ³ Ke 'iate kimoutolu 'ae 'ofa mo e melino mei he 'Otua ko e Tamai, pea mo hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi, ⁴ 'Aia na'a ne foaki ia koe'uhi ko 'etau ngaahi angahala, koe'uhi ke ne fakamo'ui 'akitautolu mei he maama kovi ni, 'o fakatatau ki he finangalo 'oe 'Otua ko 'etau Tamai: ⁵ Ke 'iate ia pe 'ae fakafeta'i ke ta'engata pea ta'engata. 'Emeni. ⁶ 'Oku ou ofo 'i ho'omou hiki vave pehē meiate ia na'a ne uiui'i 'akimoutolu 'i he 'ofa 'a Kalaisi, ki he ongoongolelei 'e taha: ⁷ 'Aia 'oku 'ikai "ko e taha kehe mo'oni;" ka 'oku ai 'ae ni'ihi 'oku fakamamahi 'akimoutolu, pea ko honau loto ke fakakehe 'ae ongoongolelei 'a Kalaisi. ⁸ Kapau 'e malanga'aki 'ekimautolu, pe ha 'āngelo mei he langi, ha ongoongolelei kehe kiate kimoutolu, ka 'oku 'ikai ko ia na'a mau malanga'aki kiate kimoutolu, ke mala'ia pe ia. ⁹ 'O hangē ko ia na'a mau tomu'a lea 'aki, peau toe lea 'aki eni, Kapau 'e malanga'aki 'e ha taha ha ongoongolelei kehe kiate kimoutolu, kae 'ikai ko ia kuo mou ma'u, ke mala'ia pe ia. ¹⁰ He 'oku ou fai ni ko e fakafiēmālie'i ki he tangata, pe ko e 'Otua? Pe ko 'eku fai ni ke lelei pe ki he tangata? He kapau 'oku ou kei fai ke lelei ki he tangata, 'oku 'ikai ko e tamaio'eiki au 'a Kalaisi. ¹¹ Pea 'oku ou fakapapau atu kiate kimoutolu, 'e kāinga, ko e ongoongolelei na'aku malanga'aki, 'oku 'ikai mei he tangata ia. ¹² He na'e 'ikai te u ma'u ia mei ha tangata, pea na'e 'ikai ako ia kiate au, ka 'i hono fakahā mai 'e Sisu Kalaisi. ¹³ He kuo mou fanongo ki he'eku 'ulungāanga 'i mu'a 'i he lotu fakaSiu, he na'aku fakatanga 'o lahi hake 'aupito 'ae siasi 'oe 'Otua, 'o maumau'i ia: ¹⁴ Mo 'eku fai lahi ki he lotu fakaSiu 'o lahi hake 'i he tokolahi na'a mau to'utangata 'i hoku fonua, he na'aku fai feinga 'o lahi hake 'aupito ki he ngaahi talatupu'a 'a 'eku ngaahi tamai. ¹⁵ Ka 'i he finangalo lelei 'oe 'Otua, 'aia na'a ne fakamavae au mei he manāva 'o 'eku fa'ē,

'o ne ui au 'i he'ene anga'ofa, ¹⁶ Ke fakahā hono 'Alo 'iate au, koe'uhi ke u malanga'aki ia 'i he ngaahi Senitaile; na'e 'ikai leva te u fakakaukau mo e kakano mo e toto: ¹⁷ Pea na'e 'ikai te u 'alu hake ki Selūsalema kiate kinautolu na'e 'aposestolo 'i mu'a 'iate au; ka na'aku 'alu ki 'Alepea, peau toe liu mai ki Tamasikusi. ¹⁸ Pea hili 'ae ta'u 'e tolu, ne u 'alu hake ki Selūsalema, ke fe'iloaki mo Pita, pea nofo mo ia 'i he 'aho 'e hongofulu ma nima. ¹⁹ Ka na'e 'ikai te u mamata ki ha ni'ihi 'oe kau 'aposestolo, ka ko Semisi, ko e tokoua 'oe 'Eiki. ²⁰ Pea ko eni, ko e ngaahi me'a 'oku ou tohi kiate kimoutolu, vakai, 'i he 'ao 'oe 'Otua, 'oku 'ikai teu loi. ²¹ Hili ia, na'aku ha'u ki he ngaahi potu 'o Silia mo Silisia; ²² Pea na'e 'ikai 'iloa hoku mata 'e he ngaahi siasi 'o Siutea 'aia na'e 'ia Kalaisi: ²³ Kae ngata pe 'i he'enau fanongo, "Ko ia ia na'a ne fakatanga'i 'akitautolu 'i mu'a, 'oku ne malanga'aki ni 'ae tui 'aia na'a ne tomu'a maumau'i." ²⁴ Pea na'a nau fakaongoongolelei'i 'ae 'Otua koe'uhi ko au.

2

1 'Oku ne fakahā 'ene 'alu hake ki Selūsalema, mo e me'a na'a ne 'alu hake ai: 3 Mo e 'ikai kamu 'a Taitusi: 11 Mo 'ene valoki'i 'a Pita, mo ne fakahā kiate ia hono 'uhinga, 14 'Oku tui ia mo e kakai Siu kia Kalaisi ke tonuhia ai, kae 'ikai tonuhia 'i he ngaahi ngāue: 20 Pea 'oku 'ikai ke mo'ui 'i he angahala, 'akinautolu kuo fakatonuhia.

¹ Pea hili 'ae ta'u 'e hongofulu ma fā, pea u toe 'alu hake ki Selūsalema mo Pānepasa, peau 'ave 'a Taitusi foki. ² Na'aku 'alu hake 'i hono fakahā mai, 'o faka'ilo atu kiate kinautolu 'ae ongoongolelei ko ia 'aia 'oku ou malanga'aki ki he ngaahi Senitaile, ka 'i he fufū pe kiate kinautolu taki taha na'e ongoongo, telia na'a 'iloange, 'oku ou lele pe kuo u lele ta'e'aonga. ³ Pea ko Taitusi, ko e Kiliki, na'e 'iate au ia, na'e 'ikai si'i te nau fekau ke kamu ia: ⁴ Pea koe'uhi ko e kāinga loi na'e omi fakafufū, 'onau hū fakafufū mai ke mataki'i 'etau tau'atāina, 'aia 'oku tau ma'u 'ia Kalaisi Sisu, koe'uhi ke nau fakapōpula'i 'akitautolu: ⁵ Pea na'e 'ikai si'i te mau fakavaivai ki ai 'i ha feitu'ula'ā si'i 'e taha; koe'uhi ke 'iate kimoutolu ma'uaipē 'ae mo'oni 'oe ongoongolelei. ⁶ Pea koe'uhi ko kinautolu na'e lahi hake, (neongo 'enau lahi, koe'uma'ā ia kiate au: 'oku 'ikai filifilimānako 'ae 'Otua ki he tangata:) he ko kinautolu na'e lahi, na'e 'ikai te nau fakahā ha me'a fo'ou kiate au: ⁷ Kae kehe, 'i he'enau mamata kuo tuku kiate au 'ae ongoongolelei ki he ta'ekamu, 'o hangē ko e tuku kia Pita 'aia 'oe kamu; ⁸ (He ko ia na'a ne ngāue mālohi 'ia Pita ki he ngāue faka'aposestolo ki he kamu, ko ia ia na'e mālohi 'iate au ki he kakai Senitaile:) ⁹ Pea kuo mamata 'a Semisi, mo Kifasi, mo Sione, 'akinautolu na'e hangē ko e ngaahi pou, ki he 'ofa kuo foaki kiate au, na'a

nau tuku mai kiate au mo Pānepasa 'ae nima to'omata'u 'oe fe'ofu'ofani: ke ma 'alu ki he kakai Senitaile, ka ko kinautolu ki he kamu. ¹⁰ 'O nau *pehē* pe, kema manatu ki he kakai masiva; 'ae me'a ko ia foki na'aku fie fai ki ai. ¹¹ Pea 'i he hoko 'a Pita ki 'Aniteoke, na'aku tu'u hake 'o valoki ia, koe'uhi na'e totonu hono valoki'i. ¹² Koe'uhi 'i he te'eki ai ha'u 'ae ni'ihī mei 'a Semisi, na'e kai fakataha ia mo e kakai Senitaile: ka 'i he'enau hoko mai, na'e mahu'i 'o ne fakamavae ia, ko e manavahē kiate kinautolu 'oe kamu. ¹³ Pea fai mālualoī mo ia 'a hono toe 'oe kau Siu foki; ko ia na'e 'auhia ai foki 'a Pānepasa 'i he'enau mālualoī. ¹⁴ Ka 'i he'eku mamata na'e 'ikai te nau 'a'eva totonu, 'o fakatatau ki he mo'oni 'oe ongoongolelei, ne u *pehē* ai kia Pita, 'i he 'ao 'okinautolu kotoa pē, "Kapau ko koe, ko e Siu, 'oku ke fai 'o fakatatau ki he anga 'oe kakai Senitaile, kae 'ikai hangē ko e kakai Siu, ko e hā 'oku ke pule'i ai 'ae kakai Senitaile ke fai 'o hangē ko e kakai Siu?" ¹⁵ Ko kitautolu 'oku tupu ko e kakai Siu, ka 'oku 'ikai ko e "kau angahala 'ae kakai Senitaile," ¹⁶ 'Oku tau 'ilo 'oku 'ikai fakatonuhia ha tangata 'e he ngaahi ngāue 'oe fono, ka 'i he tui 'a Sisu Kalaisi, kuo tau tui kia Sisu Kalaisi, koe'uhi ke fakatonuhia 'akitautolu 'e he tui 'a Kalaisi, kae 'ikai 'i he ngaahi ngāue 'oe fono: he 'oku 'ikai fakatonuhia'i ha tokotaha 'e he ngaahi ngāue 'oe fono. ¹⁷ Pea ka lolotonga 'etau kumi ke tau tonuhia meia Kalaisi, kuo 'ilo 'akitautolu ko e kau angahala, pea kuo hoko ai 'a Kalaisi ko e tauhi 'oe angahala? 'I kai 'aupito. ¹⁸ He kapau 'oku ou toe langa'i 'ae ngaahi me'a na'aku faka'auha, ta 'oku ou ngaohi au ko e angahala. ¹⁹ He ko e me'a 'i he fono kuo mate ai au ki he fono, koe'uhi ke u mo'ui ki he 'Otua. ²⁰ Kuo tutuki au ke mate 'o hangē ko Kalaisi: ka 'oku ou mo'ui; ka 'oku 'ikai ko au, ka ko Kalaisi 'oku mo'ui 'iate au: pea ko 'eku mo'ui eni 'i he kakano, 'oku ou mo'ui 'i he tui ki he 'Alo 'oe 'Otua, 'aia na'e 'ofa kiate au, 'o ne foaki ia 'e ia koe'uhi ko au. ²¹ 'Oku 'ikai te u fakata'e'aonga 'ae 'ofa 'ae 'Otua: he kapau 'oku mei he fono 'ae fakatonuhia, pea tā kuo pekia ta'e'aonga 'a Kalaisi.

3

1 'Oku ne 'eke ha me'a na'a nau si'aki ai 'ae tui, kae falala ki he fono? 6 Ko kinautolu 'oku tui 'oku fakatonuhia'i, 9 Pea tāpuekina fakataha mo 'Epalahame. 10 'Oku ne fakamo'oni ia mei he me'a kehekehe.

¹ 'Ae kau Kalētia vale, ko hai kuo ne fakamatavalea 'akimoutolu, koe'uhi ke 'oua na'a mou talangofua ki he mo'oni, 'akimoutolu na'e fakahā tautonu 'i homou 'ao 'a Sisu Kalaisi mo hono tutuki ki he 'akau? ² Ko e me'a ni pe 'oku ou fie 'ilo 'iate kimoutolu, na'a mou ma'u 'ae Laumālie 'i he ngaahi ngāue 'oe fono, pe 'i he fanongo 'i he tui? ³ 'Oku *pehē* koā ho'omou vale? Kuo mou kamata 'i he Laumālie, pea kuo

fakahaohaoa eni 'akimoutolu 'e he kakano? ⁴ Kuo mou kātaki ta'e'aonga 'ae ngaahi me'a lahi? 'O kapau 'oku kei ta'e'aonga. ⁵ Ko ia ia kuo ne foaki kiate kimoutolu 'ae Laumālie, 'o ne fai 'ae ngaahi me'a mana kiate kimoutolu, 'oku ne fai ia 'i he ngaahi ngāue 'oe fono, pe 'i he fanongo 'i he tui? ⁶ 'O hangē ko e tui 'a 'Epalahame, ki he 'Otua, "Pea na'e lau ia kiate ia ko e mā'oni'oni." ⁷ Ko ia ke mou 'ilo ko kinautolu 'oku 'i he tui, ko e fānau 'akinautolu 'a 'Epalahame. ⁸ Pea 'i he tomu'a 'ilo 'e he tohi, 'e fakatonuhia 'e he 'Otua 'ae Senitaile 'i he tui, na'e malanga'aki 'ae ongoongolelei 'i mu'a kia 'Epalahame, 'o ne *pehē*, "'E monū'ia 'iate koe 'ae ngaahi pule'anga kotoa pē." ⁹ Ko ia ko kinautolu 'oku 'i he tui, 'oku tāpuekina fakataha mo 'Epalahame angatonu. ¹⁰ He ko kinautolu kotoa pē 'oku 'i he ngaahi ngāue 'oe fono, 'oku mo'ulaloa 'i he mala'ia: he kuo tohi, "'Oku mala'ia kotoa pē 'oku 'ikai tu'uma'u aipē 'i he ngaahi me'a kotoa pē kuo tohi 'i he tohi 'oe fono ke fai ia." ¹¹ Ka 'oku ha māhina mai, 'oku 'ikai ha taha 'e fakatonuhia 'e he fono 'i he 'ao 'oe 'Otua: koe'uhi, "'E mo'ui 'ae tonuhia 'i he tui." ¹² Pea 'oku 'ikai mei he tui 'ae fono: ka, "Ko ia ia 'oku ne fai ia 'e mo'ui ai." ¹³ Na'e huhu'i 'akitautolu 'e Kalaisi mei he mala'ia 'oe fono, ko 'ene hoko ko e mala'ia koe'uhi ko kitautolu: he kuo tohi, "'Oku mala'ia kotoa pē 'oku tautau ki he 'akau:" ¹⁴ Koe'uhi ke hoko 'ae tāpuaki 'a 'Epalahame ki he kakai Senitaile foki 'ia Sisu Kalaisi; pea ke ma'u 'ekitautolu 'ae tala'ofa ki he Laumālie 'i he tui. ¹⁵ E kāinga, 'oku ou lea 'o taau pe mo e tangata; Kapau ko e fefuakava'aki 'ae tangata pe, ka kuo ma'u ia, 'e 'ikai ha taha 'e fakata'e'aonga ia, pe fakalahi ki ai. ¹⁶ Ko eni, na'e fai 'ae ngaahi tala'ofa kia 'Epalahame mo hono hako. 'Oku 'ikai *pehē* 'e ia, Pea ki he "ngaahi hako," 'o hangē ko e me'a 'i he tokolahi; kae hangē ko e me'a 'i he tokotaha pe, Pea ki ho "hako," pea ko Kalaisi ia. ¹⁷ Pea ko 'eku lea eni, ko e fuakava 'ia Kalaisi, na'e fakamo'oni ki ai 'i mu'a 'e he 'Otua, 'oku 'ikai fa'a fai 'e he fono ke faka'ikai'ia, koe'uhi ke ne fakata'eaonga'i 'ae tala'ofa, he na'e ki mui ia 'i he ta'u 'e fāngēau ma tolungofulu. ¹⁸ He kapau 'oku mei he fono 'ae tofi'a, 'oku 'ikai ai 'i he tala'ofa: ka na'e foaki ia 'e he 'Otua kia 'Epalahame 'i he tala'ofa. ¹⁹ Pea tā koe'uma'a 'ae fono? Na'e fakalahi 'aki ia ko e me'a 'i he angahala, kae'oua ke hoko e tala'ofa; pea na'e tauhi ia 'e he kau 'āngelo ki he nima 'oe fakalaloa. ²⁰ Ko eni, 'oku 'ikai ai ha fakalaloa, koe'uhi ko e tokotaha pe, ka 'oku taha pe 'ae 'Otua. ²¹ Pea ka ko ia, pea 'oku kau kehe 'ae fono mo e ngaahi tala'ofa 'ae 'Otua? 'Ika'i 'aupito: he ka ne fokotu'u ha fono 'e fa'a foaki 'ae mo'ui, *pehē* 'e hoko mo'oni 'ae fakatonuhia 'i he fono ko ia. ²² Ka 'oku fakahā 'e he tohi kuo mo'ulaloa kotoa pē ki he angahala, koe'uhi ke foaki ai 'ae tala'ofa 'i he tui, kia Sisu Kalaisi kiate kitautolu 'oku tui.

23 Ka 'i he te'eki hoko mai 'ae tui, na'e mo'ua 'akitautolu 'o mo'ulaloo 'i he fono, 'o mo'ua ki he tui 'aia 'e toki fakahā 'amui. 24 Pea ko ia ko hotau takiaki 'i 'ae fono kia Kalaisi, koe'uhi ke fakatonuhia 'akitautolu 'e he tui. 25 Kae hili 'ae hoko mai 'oe tui, 'oku 'ikai te tau kei mo'ulaloo ki ha takiaki. 26 He ko e fānau 'ae 'Otua 'akimoutolu kotoa pē 'i he tui kia Kalaisi Sisu. 27 He ko kimoutolu kotoa pē kuo papitaiso kia Kalaisi, kuo mou 'ai 'a Kalaisi. 28 Pea 'oku 'ikai ai ha Siu pe Kiliki, 'oku 'ikai ha pōpula pe ha tau'atāina, 'oku 'ikai ha tangata pe ha fefine: ka 'oku mou taha pe kotoa pē 'ia Kalaisi Sisu. 29 Pea kapau 'oku 'a Kalaisi 'akimoutolu, pea ta koe hako 'o 'Epalahame 'akimoutolu, pea koe fānau hoko 'o fakatatau mo e tala'ofa.

4

1 Na'e mo'ulaloo ki he fono 'ae kakai kotoa pē 'o a'u ki he hā'ele mai 'a Kalaisi, 'o hangē 'oku mo'ulaloo 'ae foha hoko kae'oua ke motu'a. 5 Ka na'e fakatau'atāina 'akitautolu 'e Kalaisi mei he fono: 7 Ko ia 'oku 'ikai ai ke tau kei tamaio'eiki ki ai. 14 'Oku manatu 'e Paula 'enau 'uluaki 'ofa kiate ia, mo 'ene 'ofa 'a'ana kiate kinautolu. 22 Pea ne fakahā ko e fānau 'akitautolu 'a 'Epalahame mei he fefine tau'atāina.

1 Ko eni, 'oku ou pehē, Ko e foha hoko 'i he'ene kei tamasi'i, neongo 'oku 'eiki ia ki he me'a kotoa pē, 'oku 'ikai si'i fai kehekehe ia mo e tamaio'eiki; 2 Ka 'oku mo'ulaloo ia ki he kau takiaki mo e kau tauhi, kae'oua ke hokosia 'ae kuonga kuo kotofa 'e he tamai. 3 'Oku pehē pe 'akitautolu, na'a tau kei si'i, pea tau nofo tokilalo ki he ngaahi 'uluaki me'a 'oe māmani: 4 Ka 'i he hokosia mai hono kakato 'oe kuonga, na'e tuku atu ai 'e he 'Otua hono 'Alo, ke fanau'i 'e he fefine, pea fanau'i ia 'o mo'ulaloo 'i he fono, 5 Ke huhu'i 'akinautolu na'e mo'ulaloo ki he fono, koe'uhi ke tau ma'u ai 'ae ohi 'oe ngaahi foha. 6 Pea koe'uhi ko e ngaahi foha 'akimoutolu, kuo fekau atu ai 'e he 'Otua 'ae Laumālie 'o hono 'Alo ki homou loto, 'oku tangi, "Aapa, Tamai." 7 Ko ia 'oku 'ikai ai te ke kei tamaio'eiki, ka ko e foha; pea kapau ko e foha, ko e foha hoko 'oe 'Otua 'ia Kalaisi. 8 Ka 'i he kuonga ko ia na'e 'ikai te mou 'ilo'i 'ae 'Otua, na'a mou tauhi 'akinautolu 'aia 'oku 'ikai si'i ko e 'otua mo'oni. 9 Ka ko eni, hili ho'omou 'ilo 'ae 'Otua, pe ko e 'ilo 'akimoutolu 'e he 'Otua, 'oku fēfē ho'omou toe tafoki ki he ngaahi 'uluaki me'a vaivai mo masiva, 'aia 'oku mou holi ke mou toe pōpula ki ai? 10 'Oku mou tauhi 'ae ngaahi 'aho, mo e ngaahi māhina, mo e ngaahi fa'ahita'u, mo e ngaahi ta'u. 11 'Oku ou manavahē kiate kimoutolu, telia na'a kuo ta'e'aonga 'eku ngāue kiate kimoutolu. 12 E kāinga, 'oku ou fakakolekole kiate kimoutolu, ke mou hangē ko au; he 'oku ou hangē ko kimoutolu: 'oku 'ikai si'i te mou fai ha kovi kiate au. 13 'Oku mou 'ilo, na'aku

malanga'aki 'ae ongoongolelei kiate kimoutolu 'i mu'a 'i he sino vaivai. ¹⁴ Pea ko hoku 'ahi'ahi, 'aia na'e 'i hoku sino, na'e 'ikai te mou fehi'a pe si'aki ai au; ka na'a mou ma'u au 'o hangē ko e 'āngelo 'ae 'Otua, pea hangē ko Kalaisi Sisu. ¹⁵ Pea kofa'ā ai 'ae monū'ia na'a mou lea ki ai? He 'oku ou fakamo'oni kiate kimoutolu, ka ne fa'a fai, pehē, ne mou to'o mai homou mata, ke foaki kiate au. ¹⁶ Pea kuo u hoko au ko homou fili koā, ko e me'a 'i he'eku tala 'ae mo'oni kiate kimoutolu? ¹⁷ 'Oku nau 'ofa feinga kiate kimoutolu, ka 'oku 'ikai lelei; 'io, ko honau loto ke fakamavae 'akimoutolu, ka mou 'ofa feinga pe kiate kinautolu. ¹⁸ Ka 'oku lelei ke fai feinga ma'uaipe 'i he me'a lelei, kae'oua na'a ngata 'i he'eku 'iate kimoutolu. ¹⁹ A 'eku fānau si'i, 'aia 'oku ou toe langā ai kae'oua ke tupu 'a Kalaisi 'iate kimoutolu, ²⁰ 'Amusiaange eni kuo u 'iate kimoutolu, pea ke u liliu hoku le'o; he 'oku ou puputu'u telia 'akimoutolu. ²¹ Tala mai kiate au, 'akimoutolu 'oku holi ke mou mo'ulaloo ki he fono, 'ikai 'oku mou fanongo ki he fono? ²² He kuo tohi, na'e toko ua 'ae foha 'o 'Epalahame, ko e tokotaha 'i he fefine pōpula, pea ko e tokotaha 'i he fefine tau'atāina. ²³ Ka ko ia na'e 'oe fefine pōpula, na'e tupu ia fakatangata pe; ka ko ia 'oe fefine tau'atāina, na'e 'i he tala'ofa ia. ²⁴ Ko e fakatātā 'ae ongo me'a ko ia: he ko e fuakava eni 'e ua; ko e taha mei he mo'unga ko Sainai, 'aia 'oku fānau ki he pōpula, ko Ekaa ia. ²⁵ He ko e Ekaa ni, ko e mo'unga ko Sainai ia 'i 'Alepea, pea 'oku hangē ko Selūsalema 'aia 'oku ai ni, pea 'oku pōpula ia mo 'ene fānau. ²⁶ Ka ko Selūsalema 'oku 'i 'olunga, 'oku tau'atāina ia, 'aia ko e fa'e 'atautolu kotoa pē. ²⁷ He kuo tohi, "Fiefia, 'a koe ko e pa'a, na'e 'ikai ke fānau; ke hiki ho le'o 'o kalanga, 'a koe na'e 'ikai ke langā he 'oku tokolahi 'aupito 'ae fānau 'o ia na'e si'aki 'iate ia 'oku ai hono husepāniti." ²⁸ Pea ko eni, 'e kāinga, ko e fānau 'ae tala'ofa 'akitautolu, 'o hangē ko 'Aisake. ²⁹ Kae hangē ko 'ena, ko ia na'e tupu fakatangata pe, na'a ne fakatanga 'aia na'e 'oe Laumālie, pea 'oku kei pehē ni. ³⁰ Ka ko e hā 'ae lea 'oe tohi? "Kapusi kitu'a 'ae fefine pōpula mo 'ene tama: koe'uhi 'e 'ikai hoko fakataha 'ae tama 'ae fefine pōpula mo e tama 'ae fefine 'oku tau'atāina." ³¹ Ko ia, 'e kāinga, 'oku 'ikai ko e fānau 'akitautolu 'ae fefine pōpula, ka ko e tau'atāina.

5

1 'Oku ne tokoni ke nau tu'uma'u 'i he'enu tau'atāina, 3 Pea 'oua te nau fai 'ae kamu: 13 Kae 'ofa mu'a, 'aia ko e lahi ia 'oe fono. 19 'Oku ne lau fakalautelau 'ae ngaahi ngāue 'oe kakano, 22 Mo e ngaahi fua 'oe Laumālie Mā'oni'oni, 25 Pea ne enginaki ke nau 'a'eva 'i he Laumālie.

¹ Ko ia, tu'uma'u 'i he tau'atāina 'aia kuo fakatau'atāina ai 'akitautolu 'e Kalaisi, pea 'oua na'a toe 'efihia 'i he ha'amonga

‘oe pōpula. ² Vakai, ko au Paula, ‘oku ou tala kiate kimoutolu, kapau te mou kamu, ‘e ‘ikai ‘aonga si’i ‘a Kalaisi kiate kimoutolu. ³ He ‘oku ou toe fakapapau ki he tangata kotoa pē kuo kamu, ‘oku totonu ke ne fai ‘ae fono kotoa pē. ⁴ Kuo fakata‘e‘aonga ‘a Kalaisi kiate kimoutolu, ‘akimoutolu kotoa pē kuo fakatonuhia ‘e he fono; kuo hinga ‘akimoutolu mei he ‘ofa. ⁵ He ‘oku tau tatali ‘i he Laumālie ki he ‘amanaki lelei ‘oe fakatonuhia ‘i he tui. ⁶ He ‘oku ‘ikai ‘aonga si’i ‘ia Kalaisi Sisu ‘ae kamu, pe ‘ae ta‘ekamu: ka ko e tui ‘oku ngāue ‘i he ‘ofa. ⁷ Na‘a mou lele lelei; ko hai na‘a ne ta‘ofi ‘akimoutolu ke ‘oua na‘a mou talangofua ki he mo‘oni? ⁸ ‘Oku ‘ikai meiate ia na‘a ne ui ‘akimoutolu ‘ae tui ngofua ni. ⁹ “Ko e me‘a si’i fakatupu ‘oku ne fakatupu ‘ae takaonga kotoa.” ¹⁰ ‘Oku ou falala atu kiate kimoutolu ‘i he ‘Eiki, ke ‘oua te mou loto kehe: ka ko ia ‘oku ne veuveuki ‘akimoutolu, ‘e fua pē ‘e ia hono tautea, neongo pe ko hai ia. ¹¹ Pea ko au, ‘e kāinga, kapau ‘oku ou kei malanga‘aki ‘ae kamu, ko e hā ‘oku kei fakatanga ai au? Ka ko ia, pea tā kuo ngata hono ongokovi ‘oe ‘akau ‘o *Kalaisi*. ¹² ‘Amusiaange ‘eau kuo tu‘usi ‘akinautolu ‘oku veuveuki ‘akimoutolu. ¹³ He kuo ui ‘akimoutolu, ‘e kāinga, ki he tau‘atāina; kae‘oua na‘a me‘a ngāue‘aki ‘ae tau‘atāina ke fai fakakakano, kae fetauhi‘aki ‘akimoutolu ‘i he ‘ofa. ¹⁴ He ‘oku fakamo‘oni ‘ae fono kotoa pē ‘i he lea ko eni ‘e taha, “Ke ke ‘ofa ki ho kaungā‘api ‘o hangē pe ko koe.” ¹⁵ Ka mou ka fetoutou fe‘ū‘uusi‘aki, mo fetoutou fefolo‘aki ‘akimoutolu, vakai telia na‘a mou fetoutou fefaka‘auha‘aki pe ‘akimoutolu. ¹⁶ Ka ‘oku ou pehē, Mou ‘a‘eva ‘i he Laumālie, pea ‘e ‘ikai te mou fai ai ki he holi ‘oe kakano. ¹⁷ He ‘oku holi tu‘u ‘ae kakano ki he Laumālie, mo e Laumālie ki he kakano: pea ‘oku fai kehekehe ‘akinaua ni, ko e taha ki he taha: ko ia ‘oku ‘ikai ai te mou fa‘a fai ‘aia ‘oku mou loto ki ai. ¹⁸ Kapau ‘oku takiekina ‘akimoutolu ‘e he Laumālie, ‘oku ‘ikai te mou mo‘ulaloa ki he fono. ¹⁹ Pea ‘oku hā mai ‘ae ngaahi ngāue ‘ae kakano, ko eni ia; Ko e tono fefine, mo e fe‘auaki, mo e ta‘ema‘a, mo e fakalielia, ²⁰ Mo e tauhi tamapua, mo e fie mana, mo e taufehi‘a, mo e feke‘ike‘i, mo e fefielahi‘aki, mo e lili, mo e fe‘ite‘itani, mo e mavahevahe, mo e ngaahi hē, ²¹ Mo e femeheka‘aki, mo e fefakapo‘aki, mo e fa‘a kona, mo e ngaahi kātōanga kai, mo e ngaahi me‘a pehē ni: ‘aia ‘oku ou tomu‘a tala ni kiate kimoutolu, ‘o hangē ko ‘eku tala ‘i he kuonga kuo hili, ko kinautolu ‘oku fai ‘ae ngaahi me‘a pehē, ‘e ‘ikai te nau lava‘i ‘ae pule‘anga ‘oe ‘Otua. ²² Ka ko e fua ‘oe Laumālie, ko e ‘ofa, mo e fiefia, mo e melino, mo e kātaki fuoloa, mo e angavaivai, mo e angalelei, mo e tui, ²³ Mo e angamalū, mo e ta‘ekona: pea ‘oku ‘ikai ha fono ke ta‘ofi eni. ²⁴ Pea ko kinautolu ‘oku ‘a Kalaisi, kuo nau tutuki ki he ‘akau ‘ae kakano mo hono

ngaahi 'ofa mo hono ngaahi holi. ²⁵ Kapau 'oku tau mo'ui 'i he Laumālie, ketau 'a'eva foki 'i he Laumālie. ²⁶ 'Oua na'a tau holi ki he fakamālō launoa, 'o fefakalotokovi'aki pe 'akitautolu, 'o femeheka'aki pe 'akitautolu.

6

1 'Oku ne ako ke nau 'ofa ki he kāinga kuo hekea, 2 Pea nau fetoutou fefua'aki honau ngaahi kavenga: 6 Ke nau 'ofa ki honau kau tauhi, 9 Pea 'oua na'a fiu 'i he fai lelei. 12 'Oku ne fakahā 'ae loto 'okinautolu 'oku malanga'aki 'ae kamu. 14 'Oku 'ikai polepole 'a Paula 'i ha me'a 'e taha, kae 'i he 'akau 'o Kalaisi.

¹ 'E Kāinga, kapau 'e mo'ua ha tangata 'i ha kovi, ko kimoutolu 'oku fakalaumālie, fakamo'ui ia 'i he loto angavaivai; mo ke tokanga'i koe, telia na'a fakatauvele'i ko e foki. ² Mou fetoutou fefua'aki ho'omou kavenga, pea fakamo'oni ai ki he fono 'a Kalaisi. ³ He kapau 'oku mahalo 'e ha taha ko ha me'a ia, ka 'oku 'ikai, 'oku ne kākaa'i 'e ia ia. ⁴ Kae tuku ke 'ahi'ahi 'e he tangata taki taha 'ene ngāue 'a'ana, pea te ne toki ma'u ai 'ae fiefia 'iate ia pe, kae 'ikai 'i ha taha kehe. ⁵ Koe'uhi 'e taki taha fua 'ene kavenga 'a'ana. ⁶ Ko ia kuo akonekina 'i he folofola, ke ne foaki 'ae me'a 'aonga kotoa pē kiate ia 'oku akonaki. ⁷ 'Oua na'a kākaa'i 'akimoutolu; 'oku 'ikai fa'a kākaa'i 'ae 'Otua: he ko ia 'oku tūtuu'i 'e he tangata, ko ia te ne utu foki. ⁸ He ko ia 'oku tūtuu'i ki hono kakano, te ne utu 'i he kakano 'ae 'auha; ka ko ia 'oku tūtuu'i ki he Laumālie, te ne utu 'i he Laumālie 'ae mo'ui ta'engata. ⁹ Pea ke 'oua na'a tau fiu 'i he fai lelei: he te tau utu 'i hono fa'ahita'u totonu, 'o kapau 'e 'ikai te tau vaivai. ¹⁰ Ko ia, pea 'i he'etau ma'u ha faingamālie, ke tau fai lelei ki he kakai kotoa pē, kae 'āsili pe kiate kinautolu 'oku 'i he fale 'oe tui. ¹¹ 'Oku mou mamata ki he tohi lahi kuo u tohi atu kiate kimoutolu 'aki hoku nima 'o'oku. ¹² Ko kinautolu 'oku holi ke matamatalelei fakakakano pe, 'oku nau fakaloto'i 'akimoutolu ke mou kamu; telia na'a fakatanga'i 'akinautolu koe'uhi ko e 'akau 'o Kalaisi. ¹³ He ko kinautolu kuo kamu, 'oku 'ikai te nau fai ki he fono; ka 'oku nau holi ke mou kamu, koe'uhi ke nau polepole ai 'i homou kakano. ¹⁴ Kae mama'o mo au 'ae polepole, ka 'i he 'akau pe 'o hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi, 'aia kuo tutuki ai ke mate 'a māmani kiate au, mo au ki māmani. ¹⁵ He 'oku 'ikai 'aonga si'i 'ia Kalaisi Sisu 'ae kamu, pe 'ae ta'ekamu, ka ko e fakafo'ou. ¹⁶ Pea ko kinautolu 'oku 'a'eva 'o taau mo e me'a fua ni, ke 'iate kinautolu 'ae monū'ia, mo e 'alo'ofa, pea ki he 'Isileli 'oe 'Otua. ¹⁷ Ke ngata mei heni, ke 'oua na'a fakamamahi 'i au 'e ha taha: he 'oku ou fua 'i hoku sino 'ae ngaahi faka'ilonga 'oe 'Eiki ko Sisu. ¹⁸ 'E kāinga, ke 'i homou laumālie 'ae 'ofa 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi. 'Emeni.

KO E TOHI 'A PAULA KO E 'APOSETOLO KI HE KAKAI 'EFESŌ

1 Hili 'ae fetapa 'a Paula, 3 Mo e fakafeta'i koe'uhi ko e kau lotu 'i 'Efesō, 4 Pea ne lea ki hono fili 'akitautolu, 6 Mo e ohi 'akitautolu 'i he 'ofa, 11 'Aia ko e tu'unga mo'oni mo totonu 'oe mo'ui ki he tangata. 13 Pea koe'uhi 'oku 'ikai ke fa'a tatae hono mā'olunga 'oe me'a fufū ni, 16 'Oku ne hū ke nau lava'i 18 Hono 'ilo mo'oni, 20 Mo hono ma'u lelei 'o ia 'ia Kalaisi.

¹ Ko au Paula, ko e 'aposetolo 'a Sisu Kalaisi 'i he finangalo 'oe 'Otua, ki he kāinga mā'oni'oni 'oku 'i 'Efesō, pea ki he kakai tui 'ia Kalaisi Sisu: ² Ke 'iate kimoutolu 'ae kelesi, mo e melino, mei he 'Otua ko e tau Tamai, pea mei he 'Eiki ko Sisu Kalaisi. ³ Fakafeta'i ki he 'Otua ko e Tamai 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi, 'aia kuo ne tāpuaki 'aki 'akitautolu 'ae ngaahi tāpuaki fakalaumālie kotoa pē 'i he ngaahi potu fakalangi 'ia Kalaisi: ⁴ 'O fakatatau ki he'ene fili 'akitautolu 'iate ia 'i he te'eki ai fakatupu 'a māmani, koe'uhi ke tau mā'oni'oni mo ta'ehalaia 'i hono 'ao 'i he 'ofa: ⁵ 'Aia na'a ne tu'utu'uni 'akitautolu ki he 'ohia 'oe fānau kiate ia 'ia Sisu Kalaisi, 'o fakatatau ki he anga'ofa 'o hono finangalo, ⁶ Ke ai ha fakafeta'i 'i he'ene 'ofa ongoongolelei, 'aia kuo ne ma'u ai 'akitautolu 'i he 'Ofeina. ⁷ 'Aia 'oku tau ma'u ai 'ae huhu'i hono ta'ata'a, ko e fakamolemole 'oe ngaahi angahala, 'o fakatatau mo hono lahi 'aupito 'o 'ene 'ofa; ⁸ 'Aia kuo ne fonu lahi 'aupito ai kiate kitautolu, 'i he poto kotoa pē mo e 'ilo'ilo; ⁹ 'I he faka'ilo kiate kitautolu 'ae me'a fakalilolilo 'o hono finangalo, 'o fakatatau mo e anga'ofa 'a'ana, 'aia na'a ne tu'utu'uni 'iate ia pe: ¹⁰ Koe'uhi 'i he kakato 'oe ngaahi kuonga na'a ne tu'utu'uni, ke ne fakakātoa fakataha 'ae me'a kotoa pē 'ia Kalaisi, 'ae me'a 'oku 'i he langi, mo ia 'oku 'i māmani; 'io, 'iate ia: ¹¹ 'Aia kuo mau ma'u ai foki 'ae tofi'a, he kuo ne tu'utu'uni 'akimautolu 'o fakatatau ki he fa'iteliha 'o ia 'oku fai 'ae ngaahi me'a kotoa pē 'o fakatatau ki he poto 'o hono finangalo: ¹² Koe'uhi ke ongoongolelei 'ene angalelei 'iate kimautolu na'e tomu'a falala kia Kalaisi, ¹³ Mo kimoutolu foki, 'i he hili ho'omou fanongo ki he folofola 'oe mo'oni, ko e ongoongolelei 'o homou fakamo'ui: 'aia foki 'i ho'omou tui, na'e faka'ilonga 'aki 'akimoutolu 'ae Laumālie Mā'oni'oni 'oe tala'ofa, ¹⁴ 'Aia ko e fakamo'oni ia 'o hotau tofi'a, kae'oua ke huhu'i 'ae tofi'a kuo fakatau, ke fakaongolelei ai 'ene angalelei. ¹⁵ Pea ko au foki, hili 'eku fanongo ki ho'omou tui ki he 'Eiki ko Sisu, mo e 'ofa ki he kāinga mā'oni'oni kotoa pē, ¹⁶ 'Oku 'ikai tuku 'eku 'atu 'ae fakafeta'i koe'uhi ko kimoutolu,

'o takua 'akimoutolu 'i he'eku ngaahi lotu; ¹⁷ Koe'uhi ke tuku kiate kimoutolu 'e he 'Otua 'o hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi, ko e Tamai 'oe nāunau, 'ae laumālie 'oe poto mo e fakahā 'i he fa'a 'ilo 'i ia; ¹⁸ 'I he fakamaama 'ae mata 'o homou loto; koe'uhi ke mou 'ilo ai, pe ko e hā 'ae 'amanaki lelei 'o 'ene ui, pea ko e hā 'ae koloa 'oe lelei 'o hono tofi'a 'i he kāinga mā'oni'oni, ¹⁹ Pea ko e hā hono lahi fakamanavahē 'o 'ene mālohi kiate kitautolu 'oku tui, 'o fakatatau ki he ngāue 'a hono māfimafi lahi 'aupito, ²⁰ 'Aia na'a ne fai kia Kalaisi, 'i he'ene fokotu'u hake ia mei he pekia, 'o ne fakanofa ia ki hono nima to'omata'u 'i he ngaahi potu fakalangi, ²¹ 'O mā'olunga lahi 'aupito 'i he ngaahi pule kotoa pē, mo e mālohi, mo e māfimafi, mo e 'eiki'anga mo e hingoa kotoa pē 'oku ui 'aki, 'ikai 'i he māmani pe, ka 'i he maama ko ia foki 'e hoko: ²² Pea kuo tuku 'e ia 'ae ngaahi me'a kotoa pē ki hono lalo va'e, pea fakanofa ia ko e 'ulu ki he ngaahi me'a kotoa pē ki hono siasi, ²³ 'Aia ko hono sino, ko e fonu 'o ia 'oku ne fakafonu kotoa pē 'i he me'a kotoa pē.

2

1 'Oku ne fakatatau 'etau motu'a anga, mo ia kuo tau ma'u 'i he 'alo'ofa: 10 'Oku ne fakahā 'ae fakatupu fo'ou 'akitautolu ki he ngaahi ngāue lelei: 13 'I he 'omi 'akitautolu ke ofi 'ia Kalaisi, ke 'oua na'a tau mo'ui 'o hangē ko e kakai Senitaile, mo e kakai muli 'i he ngaahi 'aho kuo hili. 19 He ko e kaunga kolo mo e kakai mā'oni'oni, 'ae fānau 'ae 'Otua.

¹ Pea ko kimoutolu, na'a mou mate 'i he ngaahi talangata'a mo e angahala; ² 'Aia na'a mou 'a'eva ai 'i mu'a 'o fakatatau ki he 'alunga 'oe māmani, 'o taau mo e 'eiki 'oe mālohi 'oe 'atā, 'ae laumālie 'oku ngāue ni 'i he fānau talangata'a: ³ 'Aia na'a tau fai fakataha ai kotoa pē 'i mu'a, 'i he ngaahi holi kovi 'a hotau kakano, 'o fai ki he ngaahi holi 'oe kakano mo e loto; pea 'i he 'ulungāanga ko e fānau 'oe houhau, 'o hangē ko e kakai kotoa pē. ⁴ Ka ko e 'Otua, 'aia 'oku mohu 'alo'ofa, 'i he'ene 'ofa lahi na'a ne 'ofeina ai 'akitautolu, ⁵ 'Io, lolotonga 'etau mate 'i he ngaahi angahala, kuo ne fakamo'ui 'akitautolu fakataha mo Kalaisi, (kuo mou mo'ui 'i he 'ofa;) ⁶ Pea kuo ne fokotu'u hake fakataha, 'o ne fakanofa 'akitautolu 'i he ngaahi potu fakalangi 'ia Kalaisi Sisu: ⁷ Koe'uhi 'i he ngaahi kuonga 'e ha'u ke ne fakahā hono lahi 'aupito 'aupito 'o 'ene 'ofa 'i he'ene angalelei kiate kitautolu 'ia Kalaisi Sisu. ⁸ He 'oku mou mo'ui 'i he 'ofa pe 'i he tui; pea 'oku 'ikai meiate kimoutolu ia: ka ko e foaki 'ae 'Otua: ⁹ 'Oku 'ikai 'i he ngaahi ngāue, telia na'a polepole ai ha tangata. ¹⁰ He ko 'ene ngāue 'akitautolu, kuo fakatupu 'ia Kalaisi Sisu ki he ngaahi ngāue lelei, 'aia kuo tomu'a tu'utu'uni 'e he 'Otua ke 'a'eva ai 'akitautolu. ¹¹ Ko ia manatu, ko e Senitaile fakakakano 'akimoutolu 'i mu'a, na'e

ui “ko e Ta'ekamu” ‘e ia ‘oku ui ko e Kamu, ‘i he kakano, na'e fai ‘e he nima; ¹² Koe'uhi ‘i he kuonga ko ia na'a mou masiva Kalaisi ai, ko e ‘āuhe ‘akimoutolu mei he pule'anga ‘o ‘Isileli, mo e kau muli ki he ngaahi fuakava ‘oe tala'ofa, ‘o ta'eha'amanakilelei, pea ta'ema'u ‘ae ‘Otua ‘i māmani: ¹³ Ka ko eni, ko e me'a 'ia Kalaisi Sisu, ko kimoutolu na'e mama'o atu ‘i mu'a, kuo fakaofi ‘i he ta'ata'a ‘o Kalaisi. ¹⁴ He ko hotau melino'anga ia, ‘aia kuo ne ngaohi ‘ae ua ke taha pe, pea kuo ne holoki hifo ‘ae ‘ā vahevahe ‘i loto; ¹⁵ Pea kuo ne ikuna ‘i hono sino ‘ae taufehi'a, ‘io, ‘ae fono ‘oe ngaahi fekau *na'e tu'u* ‘i he ngaahi tu'utu'uni; ke ne fakatupu ‘iate ia ‘i he ua ‘ae tangata fo'ou pe taha, pea fakamelino ai; ¹⁶ Pea koe'uhi ke fakalelei fakatou'osi pe ki he ‘Otua ‘i he sino pe taha ‘i he ‘akau, kuo 'osi 'ene tāmatae ‘i ‘aki ia ‘ae taufehi'a: ¹⁷ Pea ha'u ‘o malanga'aki ‘ae melino kiate kimoutolu na'e mama'o atu, pea kiate kinautolu na'e ofi. ¹⁸ He ko e me'a 'iate ia ‘oku tau ma'u fakatou'osi ‘ae hoko'anga ‘i he Laumālie pe taha ki he Tamai. ¹⁹ Pea ko eni, ‘oku 'ikai ai ko e kau muli mo e kau ‘āunofa ‘akimoutolu, ka ko e kaunga kolo mo e kāinga mā'oni'oni, pea mo e fale ‘oe ‘Otua. ²⁰ Pea kuo fokotu'u ki he tu'unga ‘ae kau aposetolo mo e kau palofita, ko hono fu'u *maka tuliki* ‘a Sisu Kalaisi pe; ²¹ ‘Aia ‘oku fehokotaki lelei ai ‘ae fale kotoa, pea tupu ia ko e fale mā'oni'oni ki he ‘Eiki: ²² ‘Aia kuo langa fakataha ai foki ‘akimoutolu, ko e nofo'anga ‘oe ‘Otua ‘i he Laumālie.

3

3 Ko e me'a fakalilolilo, 6 'Aia ko e pehē 'e fakamo'ui 'ae kakai Senitaile, 3 Na'e faka'ilo ia kia Paula 'i he fakahā: 8 Pea ne foaki kiate ia 'ae ofa, ke ne malanga'aki ia. 13 'Oku ne tala ke 'oua te nau vaivai koe'uhi ko 'ene mamahi 'a'ana, 14 Pea 'oku ne hū ke nau 'ilo 'ae ofa lahi 'a Kalaisi kiate kinautolu.

¹ Pea koe'uhi ko e me'a ni, ko au Paula, ko e pōpula ‘a Sisu Kalaisi koe'uhi ko kimoutolu Senitaile, ² (He kuo mou fanongo ki he lakanga ‘i he ‘ofa ‘ae ‘Otua, ‘aia kuo foaki kiate au koe'uhi ko kimoutolu: ³ Koe'uhi na'e faka'ilo ‘e ia ‘i he fakahā kiate au ‘ae me'a fakalilolilo; ‘o hangē ko ia ne u tohi si'i ki ai ‘i mu'a, ⁴ ‘Aia, ‘oka mou ka lau, te mou 'ilo 'eku poto ‘i he me'a fakalilolilo ‘a Kalaisi) ⁵ ‘Aia na'e 'ikai faka'ilo ‘i he ngaahi kuonga ‘i mu'a ki he ngaahi foha ‘oe tangata, ‘o hangē ko hono fakahā eni ‘e he Laumālie ki he'ene kau 'aposetolo mā'oni'oni mo e kau palōfita; ⁶ Koe'uhi ke kaunga hoko ‘ae kakai Senitaile, pea ‘i he sino pe taha, pea kau ‘i he'ene tala'ofa 'ia Kalaisi ‘i he ongoongolelei: ⁷ ‘Aia na'e fakanofa au ko e faifekau ‘o ia, ‘o fakatatau ki he foaki 'ofa ‘ae ‘Otua, na'e foaki kiate au ‘i he ngāue mālohi ‘o 'ene māfimaifi. ⁸ Ko e si'i hifo taha pe au ‘i he kāinga mā'oni'oni kotoa pē 'oku si'i, ka kuo foaki 'ae 'ofa ni

kiate au, koe'uhi ke u malanga'aki ki he ngaahi Senitaile 'ae koloa ta'efa'ahakule 'a Kalaisi; ⁹ Pea ke faka'ilo ki he kakai kotoa pē, 'ae feohi 'oe me'a fakalilolilo, 'aia na'e lilo 'i he 'Otua, 'aia na'a ne fakatupu 'ae me'a kotoa pē ia Sisu Kalaisi, talu mei he kamata'anga 'o māmani: ¹⁰ Koe'uhi ke fakahā atu eni 'e he siasi, 'i he ngaahi me'a kehekehe, 'ae poto 'oe 'Otua ki he ngaahi pule mo e ngaahi mālohi 'i he ngaahi potu fakalangi, ¹¹ 'O fakatatau ki he tu'utu'uni 'i mu'a 'i mu'a, 'aia na'a ne tu'utu'uni 'ia Kalaisi Sisu ko hotau 'Eiki: ¹² 'Aia 'oku 'apa'apangofua ai 'etau hū mālohi atu 'i he tui kiate ia. ¹³ Ko ia 'oku ou holi ke 'oua na'a mou loto fo'i 'i he'eku ngaahi mamahi koe'uhi ko kimoutolu, 'aia ko homou fiefia'anga. ¹⁴ Ko e me'a ko ia 'oku ou peluki ai hoku tui ki he Tamai 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi, ¹⁵ 'Aia 'oku ui mei ai 'ae fānau kotoa pē 'i he langi mo māmani, ¹⁶ Koe'uhi ke ne foaki kiate kimoutolu, 'o fakatatau mo hono lahi 'aupito 'o 'ene lelei, ke fakamālohi 'akimoutolu 'aki 'ae mālohi 'i hono Laumālie 'i he tangata 'i loto; ¹⁷ Koe'uhi ke nofo'ia homou loto 'e Kalaisi 'i he tui; kae aka 'akimoutolu mo tu'uma'u 'i he 'ofa, ¹⁸ Ke mou mafai ke 'ilo fakataha mo e kāinga mā'oni'oni kotoa pē, hono māukupu, mo hono lōloa, mo hono loloto, mo hono mā'olunga; ¹⁹ Pea ke 'ilo 'ae 'ofa 'a Kalaisi, 'aia 'oku lahi hake 'i he fa'a 'ilo, pea ke fakafonu 'akimoutolu 'aki 'ae fonu kotoa pē 'oe 'Otua. ²⁰ Pea ko eni, ke 'iate ia 'aia 'oku mafai ke fai lahi hake 'aupito 'aupito 'i he me'a kotoa pē te tau kolea pe mahalo ki ai, 'o fakatatau ki he mālohi 'aia 'oku ngāue 'iate kitautolu, ²¹ Ke 'iate ia 'ae ongoongolelei 'i he siasi 'ia Kalaisi Sisu, 'i he ngaahi kuonga kotoa pē, 'o ta'engata pea ta'engata. 'Emeni.

4

1 'Oku ne ako ke nau uouangataha, 7 Pea ne fakahā 'oku foaki ai 'e he 'Otua 'ae ngaahi foaki kehekehe, 13 Ke langa 'aki hake hono siasi, pea tupu hake kia Kalaisi. 18 'Oku ne valoki'i 'akinautolu mei he ngāue 'uli 'ae kakai Senitaile, 24 Pea hē ai 'ae tangata fo'ou, 25 Ke li'aki 'ae loi, pea mo e lea 'uli kotoa pē.

¹ Pea ko eni, ko au ko e pōpula 'ae 'Eiki, 'oku ou kole kiate kimoutolu, ke mou 'a'eva 'o taau mo e ui 'aia kuo uiui'i 'aki 'akimoutolu, ² 'I he angavaivai kotoa pē mo e angamalū, mo e kātaki fuoloa, 'o fekātaki'aki 'i he 'ofa; ³ 'O 'ahi'ahi lahi ke tauhi 'ae fe'ofa'ofani 'oe Laumālie 'i he no'o 'oe melino. ⁴ 'Oku taha pe 'ae sino pea taha 'ae Laumālie, 'io, 'o hangē kuo ui 'akimoutolu ki he 'amanaki lelei pe taha 'o homou uiui'i; ⁵ Ko e 'Eiki pe taha, ko e tui pe taha, ko e papitaiso pe taha, ⁶ Ko e 'Otua pe taha mo e Tamai 'atautolu kotoa pē, 'aia 'oku mā'olunga he me'a kotoa pē, pea 'i he me'a kotoa pē, pea 'oku nofo'ia 'akimoutolu kotoa pē. ⁷ Ka kuo foaki kiate kitautolu

taki taha kotoa pē ‘ae ‘ofa, ‘o fakatatau ki hono lahi ‘oe foaki ‘a Kalaisi. ⁸ Ko ia ‘oku ne pehē ai, “I he ‘ene ‘alu hake ki ‘olunga, na ‘a ne taki pōpula ‘ae fakapōpula, ‘o ne ‘atu ‘ae ngaahi foaki ki he kakai.” ⁹ (Pea ko ‘ene “‘alu hake,” ko e hā ia ka koe ‘uhi na ‘e tomu ‘a ‘alu hifo ia ki he ngaahi potu ‘i mama ki lalo ni? ¹⁰ Ko ia na ‘a ne ‘alu hifo, ko ia ia foki na ‘a ne ‘alu hake ‘o mā‘olunga lahi ‘aupito ‘i he ngaahi langi kotoa pē, koe ‘uhi ke ne fakafonu ‘ae ngaahi me ‘a kotoa pē.) ¹¹ Pea “na ‘a ne foaki ‘ae ni ‘ihi,” ko e kau ‘aposestolo; mo e ni ‘ihi, ko e kau palōfita; mo e ni ‘ihi, ko e kau ‘evangeliō; mo e ni ‘ihi, ko e kau faifekau mo e kau akonaki; ¹² Ko hono fakahaohaoa ‘oe kakai mā‘oni‘oni, mo e ngāue fakafaifekau, ke langa hake ‘ae sino ‘o Kalaisi: ¹³ Kae ‘oua ke tau hoko kotoa pē ki he fakataha ‘i he tui, pea mo e ‘ilo‘i ‘oe ‘Alo ‘oe ‘Otua, ki he tangata haohaoa, ki he fuofua ‘o hono lahi ‘oe fonu ‘o Kalaisi: ¹⁴ Koe ‘uhi ke ‘oua na ‘a tau kei fakatamaiki, ‘o felili‘aki, mo fe‘ave‘aki fano ‘e he matangi ‘oe akonaki kotoa pē, ‘i he poto kākā ‘oe tangata, mo e poto ‘i he fiemu‘a, ‘aia ‘oku nau toka tata‘o ai ke kākaa‘i; ¹⁵ Kae lea ‘aki ‘ae mo‘oni ‘i he ‘ofa, pea tupu hake ‘iate ia, ‘aia ko Kalaisi ko e ‘ulu, ‘i he me ‘a kotoa pē: ¹⁶ ‘Aia ‘oku fakahokohoko ai ‘ae sino kotoa, pea fakataha ‘i he me ‘a ‘oku tokoni ‘aki ‘e he kupu kotoa pē, ‘o fakatatau ki hono fa‘a fai ‘i he fua ‘oe potu kotoa pē, ‘oku tupulaki ai ‘ae sino, pea langa hake ia ‘i he ‘ofa. ¹⁷ Pea ko e me ‘a ni, ‘oku ou tala mo fakapapau ‘i he ‘Eiki, ke ‘oua te mou kei ‘a‘eva ‘o hangē ko e ‘a‘eva ‘ae Senitaile kehe, ‘i he vale ‘o honau loto, ¹⁸ Kuo fakapo‘uli honau loto, kuo fakamavahe ‘i mei he mo‘ui faka‘otua, ‘i he vale ‘oku ‘iate kinautolu, ko e me ‘a ‘i he fefeka ‘o honau loto: ¹⁹ ‘Akinautolu ‘oku ta‘eongo‘i, kuo nau tukuange ‘akinautolu ki he anga fakalielia, ke fai ‘ae me ‘a ‘uli kotoa pē ‘i he fiefie fai. ²⁰ Ka kuo ‘ikai pehē hono akonekina ‘akimoutolu meia Kalaisi; ²¹ He kuo fanongo ‘akimoutolu kiate ia, pea kuo akonekina ‘akimoutolu meiate ia, ‘o fakatatau ki he mo‘oni ‘oku ‘ia Sisu: ²² Pea ko e me ‘a ‘i he ‘ulungāanga motu‘a, ke mou si‘aki ‘ae tangata motu‘a, ‘aia ‘oku fakalielia, pea tatau mo e ngaahi holi kovi fakakākā; ²³ Pea ke fakafo‘ou ‘akimoutolu ‘i he tefito ‘o homou loto; ²⁴ Pea ke ‘ai ‘ekimoutolu ‘ae tangata fo‘ou, ‘aia ‘oku fakatupu ke tatau mo e ‘Otua ‘i he angatonu mo e mā‘oni‘oni mo‘oni. ²⁵ Ko ia ke li‘aki ‘ae loi, kae taki taha lea ‘aki ‘ae mo‘oni ki hono kaungā‘api: he ‘oku tau fekupu‘aki ‘akitautolu. ²⁶ Ke mou ‘ita, kae ‘alu hifo ‘ae la‘ā mo ho‘omou ‘ita: ²⁷ Pea ‘oua na ‘a faka‘ata‘atā ki he tēvolo. ²⁸ Ko ia ia na ‘e kaiha‘a, ke ‘oua ‘e toe kaiha‘a: ka ne ngāue mu‘a, ‘o fai ‘aki hono nima ‘ae me ‘a ‘oku lelei, koe ‘uhi ke ne ma‘u ke foaki kiate ia ‘oku masiva. ²⁹ Ke ‘oua na ‘a ha‘u ha talanoa ‘uli mei homou ngutu, ka ko ia ‘oku lelei ‘o ‘aonga ke langa‘aki hake, koe ‘uhi ke tupu ai ‘ae tokoni ki he kau fanongo. ³⁰ Pea

'oua na'a fakamamahi ki he Laumālie Mā'oni'oni 'oe 'Otua, 'aia kuo sila 'i 'aki 'akimoutolu ki he 'aho 'oe huhu'i. ³¹ Tuku ke mama'o 'iate kimoutolu 'ae loto kovi kotoa pē, mo e 'ita, mo e lili, mo e fe'ioho'aki, mo e lea fakakovi, mo e fakafasifasi kotoa pē: ³² Kae feangalelei'aki 'akimoutolu kiate kimoutolu, 'o manava'ofa, 'o fefakamolemole'aki 'akimoutolu, 'o hangē ko e fakamolemolea 'akimoutolu 'e he 'Otua koe'uhi ko Kalaisi.

5

2 Ko e ngaahi akonaki, ki he 'ofa, 3 Ki he puna mei he fe'auaki, 4 Mo e ngāue 'uli kotoa pē. 6 Ke 'oua na'a nau kaume'a mo e angahala, 15 Ke nau 'a'eva faka'ehi'ehi, 18 Ke nau fonu 'i he Laumālie. 22 'Oku ne fakahā 'enau ngāue taki taha, ke talangofua 'ae kau fefine ki honau 'unoho, 25 Pea totonu ke 'ofa 'ae kau tangata ki honau 'unoho, 32 'O hangē ko e fai 'e Kalaisi ki hono siasi.

¹ Ko ia ke fa'ifa'itaki 'akimoutolu ki he 'Otua, 'o taau mo e fānau 'ofeina; ² Pea 'a'eva 'i he 'ofa, 'o hangē ko e 'ofeina 'akitautolu 'e Kalaisi, 'o ne foaki ia koe'uhi ko kitautolu ko e hifo mo e feilaulau ki he 'Otua ko e me'a namu kakala. ³ Ka ko e fe'auaki, mo e 'uli kotoa pē, mo e manumanu, ke 'oua na'a lea tu'o taha ki ai 'iate kimoutolu, 'o hangē ko ia 'oku taau mo e kāinga mā'oni'oni; ⁴ Pea ko e fakalielia, mo e talanoa launoa, mo e fiengutuhua, 'aia 'oku 'ikai lelei: kae lelei lahi 'ae fakafeta'i. ⁵ He 'oku mou 'ilo eni, 'oku 'ikai ha fe'auaki, pe ha taha 'uli, pe ha tangata manumanu, 'aia ko e tauhi tamapua, te ne ma'u ha tofi'a 'i he pule'anga 'o Kalaisi mo e 'Otua. ⁶ 'Oua na'a kākaa'i 'akimoutolu 'e ha tokotaha 'aki 'ae ngaahi lea launoa: he koe'uhi ko e ngaahi me'a ni 'oku hoko ai 'ae houhau 'oe 'Otua ki he fānau talangata'a. ⁷ Ko ia ke 'oua na'a mou kau fakataha mo kinautolu. ⁸ He na'a mou fakapo'uli 'i mu'a, ka kuo mou māmangia eni 'i he 'Eiki: mou 'a'eva 'o taau mo e fānau 'oe maama: ⁹ (He ko e fua 'oe Laumālie 'oku 'i he ngaahi angalelei kotoa pē mo e mā'oni'oni mo e mo'oni:) ¹⁰ 'O 'ilo ai 'aia 'oku lelei ki he 'Eiki. ¹¹ Pea 'oua na'a mou kau 'i he ngaahi ngāue ta'efua 'oe fakapo'uli, ka mou valoki'i mu'a ia. ¹² He ko e me'a fakamā ke lea ki he ngaahi me'a 'oku fai 'ekinautolu 'i he fufū. ¹³ Ka ko e ngaahi me'a kotoa pē kuo hā kuo fakahā ia 'e he maama: he ko ia kotoa pē 'oku fakahā, ko e maama ia. ¹⁴ Ko ia 'oku pehē 'e ia, "Ā, 'a koe 'oku mohe, pea tu'u hake mei he mate, pea 'e foaki 'e Kalaisi 'ae maama kiate koe." ¹⁵ Ko ia mou vakai ke mou 'a'eva faka'ehi'ehi, 'ikai hangē ko e kau vale, kae hangē ko e poto, ¹⁶ 'O ngāue'aki 'ae kuonga ke lelei, koe'uhi 'oku kovi 'ae ngaahi 'aho. ¹⁷ Ko ia ke 'oua na'a mou ta'epoto, ka mou 'ilo pe ko e hā 'ae finangalo 'oe 'Eiki. ¹⁸ Pea 'oua na'a konā 'i he uaine, 'aia 'oku tupu ai 'ae fakalielia; ka ke fonu

'akimoutolu 'i he Laumālie; ¹⁹ 'O fealēlea'aki 'akimoutolu 'i he ngaahi saame, mo e himi, mo e hiva fakalaumālie, 'o hiva ke 'ai 'ae mālie 'i homou loto ki he 'Eiki; ²⁰ 'O 'atu 'ae fakafeta'i ma'uaipē 'i he ngaahi me'a kotoa pē ki he 'Otua ko e Tamai 'i he huafa 'o hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi; ²¹ 'O fefakavaivai'aki 'akimoutolu kiate kimoutolu 'i he manavahē ki he 'Otua. ²² 'Ae kau fefine, mou fakavaivai 'akimoutolu ki homou husepāniti 'omoutolu, 'o hangē ki he 'Eiki. ²³ He ko e 'ulu 'oe fefine 'ae husepāniti, 'io, 'o hangē ko e 'ulu 'a Kalaisi ki he siasi: pea ko e fakamo'ui ia 'oe sino. ²⁴ Ko ia 'o hangē 'oku anganofo 'ae siasi kia Kalaisi, ke pehē 'ae kau fefine ki honau husepāniti 'onautolu 'i he me'a kotoa pē. ²⁵ 'Ae kau tangata, mou 'ofa ki homou uaifi, 'o hangē ko e 'ofa 'a Kalaisi ki he siasi, 'o ne foaki ia koe'uhi ko ia; ²⁶ Koe'uhi ke ne fakatapui mo fakama'a ia 'i he fufulu 'oe vai 'i he folofola, ²⁷ Koe'uhi ke ne 'atu ia kiate ia ko e siasi kuo teunga lahi, pea 'ikai hano 'ila, pe ha fe'ufe'u, pe ha me'a pehē 'e taha; ka koe'uhi ke mā'oni'oni pea ta'ehanomele. ²⁸ 'Oku totonu ke 'ofa 'ae kau tangata ki honau uaifi 'o hangē ko honau sino 'onautolu, Ko ia 'oku 'ofa ki hono uaifi, 'oku 'ofa ia kiate ia. ²⁹ He 'oku te'eki ha tangata 'e fehi'a ki hono sino 'o'ona; ka 'oku fafanga 'o fakamo'ui ia, 'o hangē ko e 'Eiki ki he siasi: ³⁰ He ko e ngaahi kupu 'akitautolu 'o hono sino, 'o hono kakano, mo hono hui. ³¹ "Ko e me'a ni 'e tukuange ai 'e he tangata 'a 'ene tamai mo 'ene fa'ē, pea hoko ia ki hono uaifi, pea 'e kakano taha pe 'akinaua." ³² Ko e me'a fakalilolilo lahi eni: ka 'oku kau 'eku lea kia Kalaisi mo e siasi. ³³ Ka mou taki taha 'ofa 'ae tangata ki hono uaifi 'o hangē pe ko ia; pea ke faka'apa'apa 'ae fefine foki ki hono husepāniti.

6

1 Ko e anga 'oku totonu ke fai 'e he fānau ki he'enau mātu'a, 5 Mo e kau tamaio'eiki ki honau ngaahi 'eiki. 10 Ko 'etau mo'ui ke fai 'ae tau, 12 'Ikai pe ki he kakano mo e loto, ka ki he ngaahi fili fakalaumālie. 13 Ko e mahafu kotoa 'oe Kalisiano, 18 Mo hono ngāue totonu 'aki. 21 Ko e fakaongolelei 'o Tikiko.

¹ 'Ae fānau, mou talangofua ki ho'omou mātu'a 'i he 'Eiki: he 'oku totonu eni. ² "Faka'apa'apa ki ho'o tamai mo ho'o fa'ē;" ko e 'uluaki fekau ia 'oku 'i ai 'ae tala'ofa; ³ "Koe'uhi ke lelei kiate koe, pea koe'uhi ke ke mo'ui fuoloa ai 'i he fonua." ⁴ Pea ko kimoutolu, 'ae ngaahi tamai, 'oua na'a mou fakatupu lili ki ho'omou fānau: kae tauhi 'akinautolu 'i he akonaki mo e fakapoto ki he 'Eiki. ⁵ 'Ae kau tamaio'eiki, mou talangofua ki homou ngaahi 'eiki fakamaama, 'i he manavahē mo e tetetete, 'i he fakamo'omo'oni 'o homou loto, 'o hangē ko e fai kia Kalaisi; ⁶ 'Ikai 'i he ngāue fakamamata pē, 'o hangē ko e kau fakamālie ki he tangata; kae taau mo e kau tamaio'eiki 'a

Kalaisi, 'o fai 'ae finangalo 'oe 'Otua mei he loto; ⁷ 'O fai loto lelei pe 'ae ngāue, ki he 'Eiki, kae 'ikai ki he tangata: ⁸ Pea 'ilo ko e ngāue lelei ko ia 'e taki taha fai 'e he tangata, ko ia ia te ne ma'u mei he 'Eiki, pe ko ha pōpula ia pe ko e tau'atāina. ⁹ Pea ko kimoutolu, 'ae ngaahi 'eiki, ke mou fai 'ae ngaahi me'a pehē kiate kinautolu, 'o tuku 'a e fa'a tautea: he 'oku mou 'ilo 'oku ai homou 'Eiki 'i he langi; pea 'oku 'ikai 'iate ia ha filifilimānako. ¹⁰ Ngata, 'e hoku kāinga, mou mālohi 'i he 'Eiki, pea 'i he lahi 'o 'ene māfimafi. ¹¹ 'Ai kiate kimoutolu 'ae mahafutau kotoa 'oe 'Otua, koe'uhi ke mou fa'a tu'u hake ki he ngaahi tu'utu'uni kākā 'ae tēvolo. ¹² He 'oku 'ikai ko 'etau fangatua mo e kakano mo e toto, ka ki he ngaahi pule, mo e ngaahi mālohi, mo e kau pule 'oe fakapo'uli 'oe māmani, mo e kau laumālie kovi 'i he ngaahi potu 'i 'olunga. ¹³ Ko ia ke to'o 'ae mahafutau kotoa 'oe 'Otua, koe'uhi ke mou fa'a tu'u ai 'i he 'aho 'oe kovi, pea hili hono iku'i kotoa pē, kae tu'u pe. ¹⁴ Ko ia ke mou tu'u kuo nono'o 'aki 'ae mo'oni 'ae konga loto, pea 'ai ki he fatafata 'ae sifa ko e mā'oni'oni; ¹⁵ Pea mou topuva'e 'aki 'ae teuteu 'oe ongoongolelei 'oe melino; ¹⁶ Ai kitu'a 'i he me'a kotoa pē 'ae pā 'oe tui, 'aia te mou fa'a tāmata 'aki 'ae ngaahi ngahau vela kotoa pē 'oe tokotaha kovi. ¹⁷ Pea 'ai mo e tatā 'oe fakamo'ui, mo e heletā 'oe Laumālie, 'aia ko e folofola 'ae 'Otua: ¹⁸ 'O lotu ma'uaipē 'i he ngaahi lotu kotoa pē mo e lotu tāuma'u 'i he Laumālie, pea le'o ki ai 'i he fa'a fakakukafi, mo e hūfia 'ae kāinga mā'oni'oni kotoa pē; ¹⁹ Pea koe'uhi ko au, ke foaki 'ae lea kiate au, koe'uhi ke u mafa'a mālohi pe hoku ngutu, ke u faka'ilo atu 'ae me'a fakalilolilo 'oe ongoongolelei, ²⁰ 'Aia kuo ha'isia ai au ko hono faifekau: koe'uhi ke u lea mālohi ai au, 'o taau mo e lea 'oku totonu. ²¹ Ka koe'uhi ke mou 'ilo 'ae me'a 'oku kau kiate au, mo ia 'oku ou fai, ko Tikiko, ko e kāinga 'ofeina mo e faifekau angatonu 'i he 'Eiki, 'e faka'ilo 'e ia 'ae me'a kotoa pē kiate kimoutolu: ²² 'Aia kuo u fekau atu ai ia kiate kimoutolu 'i he me'a ni, koe'uhi ke mou 'ilo 'emaui nofo ni, pea koe'uhi ke ne fakafiemālie ki homou loto. ²³ Ke 'i he ngaahi kāinga 'ae melino, mo e 'ofa, mo e tui, mei he 'Otua ko e Tamai pea mo e 'Eiki ko Sisu Kalaisi. ²⁴ Ke 'iate kinautolu kotoa pē 'oku 'ofa mo'oni ki hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi 'ae 'alo'ofa. 'Emeni.

KO E TOHI 'A PAULA KO E 'APOSETOLO KI HE KAKAI FILIPAI

1 'Oku fakahā 'e Paula 'ene fakafeta'i ki he 'Otua, mo 'ene 'ofa ki he kau lotu 'i Filipai, koe'uhi ko e ngaahi fua lelei 'o 'enau tui, mo 'enau kau ki he 'ene ngaahi mamahi, 9 Pea ne hūfia 'akinautolu ki he 'Otua 'i he 'aho kotoa pē ke nau tupulekina 'i he 'ofa: 12 'Oku ne fakahā 'ae tupulekina 'oe ngāue 'a Kalaisi mei he 'ene ngaahi mamahi 'a'ana 'i Loma, 21 Mo 'ene fie fakaon-goongolelei 'a Kalaisi 'i he 'ene mo'ui mo 'ene mate, 27 Pea ne enginaki kenau uouangataha, 28 Mo nau lototo'a 'i he hoko 'oe fakatanga.

1 Ko Paula mo Timote, ko e ongo tamaio'eiki 'a Sisu Kalaisi, ki he kāinga mā'oni'oni kotoa pē 'ia Kalaisi Sisu, 'oku 'i Filipai, mo e kau tauhi mo e kau akonaki: 2 Ke 'iate kimoutolu 'ae 'alo'ofa, mo e monū'ia, mei he 'Otua ko 'etau Tamai, pea mo e 'Eiki ko Sisu Kalaisi. 3 'Oku ou fakafeta'i ki hoku 'Otua 'i he 'eku manatu kotoa pē kiate kimoutolu, 4 'O hūfekina fiefia ma'uaipē 'akimoutolu kotoa pē 'i he 'eku lotu kotoa pē, 5 Koe'uhi ko ho'omou kau fakataha 'i he ongoongolelei talu mei he 'uluaki 'aho 'o a'u ki heni; 6 'Oku ou 'ilo pau 'ae me'a ko eni, koe'uhi ko ia kuo ne kamata 'ae ngāue lelei 'iate kimoutolu, te ne fakahaohaoa ia 'o a'u ki he 'aho 'o Sisu Kalaisi: 7 'O hangē 'oku taau mo au ke pehē 'eku 'amanaki kiate kimoutolu kotoa pē, koe'uhi 'oku mou 'i hoku loto; pea 'i hoku ngaahi ha'i, mo 'eku langomaki mo 'eku fakamo'oni ki he ongoongolelei, 'oku mou kau fakataha kotoa pē 'i hoku lelei. 8 He ko hoku fakamo'oni 'ae 'Otua, ki he lahi 'aupito 'o 'eku holi kiate kimoutolu kotoa pē 'i he manava 'o Sisu Kalaisi. 9 Pea ko 'eku lotu eni, ke tupulekina ho'omou 'ofa 'o lahi, pea lahi hake 'i he 'ilo mo e angafakapotopoto kotoa pē; 10 Koe'uhi ke mou 'ahi'ahi'i 'ae ngaahi me'a 'oku fai kehekehe; ka mou angatotonu mo ta'ehalaia 'o a'u ki he 'aho 'o Kalaisi; 11 Ke fakafonu 'aki 'akimoutolu 'ae ngaahi fua 'oe mā'oni'oni, 'aia 'oku ia Sisu Kalaisi, ke ongoongolelei ai mo fakafeta'i ai ki he 'Otua. 12 Pea ko hoku loto ke mou 'ilo, 'e kāinga, ko e ngaahi me'a *na'e tō* kiate au kuo iku ia 'i he fakatupulekina pe 'oe ongoongolelei; 13 Ko ia kuo 'ilo ai 'i he fale kotoa 'oe tu'i, mo e ngaahi potu kehekehe kotoa pē, 'a hoku ngaahi ha'i koe'uhi ko Kalaisi: 14 Pea ko e kāinga tokolahi 'i he 'Eiki, kuo nau loto mālohi ko e me'a 'i hoku ngaahi ha'i, pea 'āsili ai honau lototo'a ke lea 'aki 'ae folofola 'o ta'emanavahē. 15 Ko e mo'oni 'oku malanga'aki 'a Kalaisi 'e he ni'ihi 'i he meheka mo e fakakikihi; pea fai loto

lelei pe 'e he ni'ihī: ¹⁶ Ko e ni'ihī 'oku malanga'aki 'a Kalaisi 'i he kikihi, kae 'ikai 'i he loto ma'a, 'onau 'amanaki ke fakalahi 'aki 'ae mamahi ki hoku ngaahi ha'i. ¹⁷ Ka ko e ni'ihī 'i he 'ofa, 'o 'ilo kuo fokotu'u au ko e langomekina 'oe ongoongolelei. ¹⁸ Pea fēfē ai? Ko eni, 'i he me'a kotoa pē, 'i he kākā, pe 'i he mo'oni, 'oku malanga'aki 'a Kalaisi; pea ko ia 'oku ou fiefia ai, 'io, pea teu fiefia. ¹⁹ He 'oku ou 'ilo 'e kau eni ki hoku fakamo'ui 'i ho'omou lotu, mo e foaki 'oe Laumālie 'o Sisu Kalaisi, ²⁰ 'O fakatatau ki he'eku holi lahi mo e 'amanaki lelei, ke 'oua na'a ai ha me'a te u mā ai, ka 'i he fai mālohi lahi, ke hangē ko ia 'i mu'a, ke pehē eni foki, 'ae fakaongolelei 'a Kalaisi 'i hoku sino, 'i he mo'ui, pe 'i he mate. ²¹ He ko e mo'ui kiate au ko Kalaisi ia, ka 'e 'aonga lahi 'ae mate. ²² Pea kapau teu mo'ui 'i he sino, ko hono fua eni 'o 'eku ngāue: ka 'oku 'ikai te u 'iloa 'aia te u fili ki ai. ²³ He 'oku 'efihia au 'i he me'a 'e ua, 'oku ou holi ke 'alu, ke u 'ia Kalaisi; 'aia 'oku lelei lahi 'aupito: ²⁴ Ka ko e nofo 'i he sino 'oku 'aonga lahi ia kiate kimoutolu. ²⁵ Pea 'i he'eku 'ilo eni, 'oku ou 'ilo teu mo'ui 'o nonofo mo kimoutolu kotoa pē, ka 'e tupulekina ai ho'omou tui mo e fiefia; ²⁶ Pea ke tupulekina 'aupito ai ho'omou fiefia 'ia Sisu Kalaisi koe'uhi ko au, 'i he'eku toe 'alu atu kiate kimoutolu. ²⁷ Kae kehe, ke taau ho'omou 'ulungāanga mo e ongoongolelei 'a Kalaisi: koe'uhi ka ai ha'aku 'alu atu 'o vakai kiate kimoutolu, pe teu mama'o, te u fanongo pe ki ho'omou ngāue, 'oku mou tu'uma'u 'i he loto pe taha, 'o uouangataha pe, 'o feinga fakataha 'i he tui ki he ongoongolelei; ²⁸ Pea 'oua na'a ilifia 'i ha me'a mei homou ngaahi fili: he ko e faka'ilonga ia kiate kinautolu 'oe mala'ia, ka 'oe fakamo'ui kiate kimoutolu, pea 'oku mei he 'Otua ia. ²⁹ He kuo tuku kiate kimoutolu koe'uhi ko Kalaisi, ke 'oua na'a ngata 'i he tui pe kiate ia, ka kemou mamahi foki koe'uhi ko ia; ³⁰ 'I he tau'i 'akimoutolu, 'o hangē ko ia na'a mou mamata ai 'iate au, pea fanongo eni 'oku 'iate au.

2

1 'Oku ne ako ke nau fe'ofa'ofani, pea loto angavaivai, 'o hangē ko ia 'oku hā mai 'i he angavaivai mo e hakeaki'i 'a Kalaisi: 12 Kenau ngāue mo tokanga lahi ki he fakamo'ui, kanau hoko ko e ngaahi maama ki he maama halaia ni, 16 Pea te nau fakafiemālie ai kiate ia ko 'enau 'aposestolo, kuo tali teu ke feilaulau 'aki ki he 'Otua. 19 'Oku ne 'amanaki ke fekau atu 'a Timote kiate kinautolu, pea ne fakaongolelei lahi 'aupito ia, 25 Pea mo Epafalotaito foki, 'aia 'oku ne fekau atu kiate kinautolu.

¹ Ko ia kapau 'oku 'ia Kalaisi ha fiemālie, kapau 'oku ai ha fiemālie 'i he 'ofa, kapau 'oku ai ha feohi 'oe Laumālie, kapau 'oku ai ha 'ofa ongongofua mo ha loto 'ofa, ² Mou fakakakato 'eku fiefia, ke mou felototatau pe, 'o ma'u 'ae 'ofa pe taha,

ke mou 'ulungāanga taha pe, mo uouangataha pe. ³ 'Oua na'a fai ha me'a 'e taha 'i he fakakikihi, pe 'i he manako ki he fakamālō launoa; ka 'i he loto angavaivai ke fetoutou femahalo lelei 'aki hake taki taha ki hono kāinga 'iate ia. ⁴ Ke 'oua na'a taki taha tokanga ki he'ene ngaahi me'a 'a'ana pe, kae taki taha tokanga foki ki he ngaahi me'a 'ae ni'ihī. ⁵ Ke 'iate kimoutolu 'ae loto ni, 'aia foki na'e 'ia Kalaisi Sisu: ⁶ Ko ia, 'i he'ene 'i he tatau mo e 'Otua, na'e 'ikai pehē 'e ia ko ha fa'aoa ke na taha mo e 'Otua: ⁷ Ka na'a ne fakamasivesiva'i 'e ia ia 'o ne to'o kiate ia 'ae tatau mo e tamaio'eiki, pea fanau'i ia 'i he tatau 'oe tangata: ⁸ Pea kuo 'ilo ia 'i he tatau 'oe tangata, na'a ne fakamo'ulaloa'i ia, pea talangofua ki he mate, 'io, 'ae mate 'i he 'akau. ⁹ Pea ko ia kuo hakeaki'i ai ia 'e he 'Otua 'o lahi 'aupito, 'o ne foaki kiate ia 'ae huafa 'oku mā'olunga taha pe 'i he hingoa kotoa pē: ¹⁰ Koe'uhi ke tu'ulutui ki he huafa 'o Sisu 'ae tui 'o ia kotoa pē 'oku 'i he langi mo māmani, mo e lalo māmani; ¹¹ Pea ke fakahā 'e he 'elelo kotoa pē ko e 'Eiki 'a Sisu Kalaisi, ke ongoongolelei ai 'ae 'Otua ko e Tamai. ¹² Ko ia, 'e hoku kāinga 'ofeina, 'o hangē ko ho'omou talangofua ma'uaipē, 'o 'ikai 'i hoku 'ao pe, kae lahi 'aupito eni 'i he'eku mama'o, mou ngāue ke lava'i ho'omou mo'ui 'amoutolu 'i he manavahē mo e tetetete. ¹³ He ko e 'Otua ia 'oku ne ngāue 'iate kimoutolu 'i hono finangalo lelei ke mou loto mo fai ki ai. ¹⁴ Fai 'ae ngaahi me'a kotoa pē 'o ta'elāunga mo e ta'efakakikihi: ¹⁵ Koe'uhi ke mou ta'ehalaia mo ta'ekovi, ko e fānau ta'evaloki'ia 'ae 'Otua, 'i he lotolotonga 'oe kakai anga pikopiko mo fefeka, 'akinautolu 'oku mou ulo atu ki ai, 'o hangē ko e ngaahi maama 'o māmani; ¹⁶ 'O takiloa atu 'ae lea 'oe mo'ui; koe'uhi ke u fiefia 'i he 'aho 'o Kalaisi, 'i he 'ikai teu lele noa pē, pe ngāue ta'e'aonga. ¹⁷ 'Io, pea kapau 'e felingi'aki au mo e feilaulau mo e ngāue 'a ho'omou tui, 'oku ou fiefia, mo nekeneka, fakataha mo kimoutolu kotoa pē. ¹⁸ Pea 'i he me'a pe ko ia foki ke mou fiefia, mo nekeneka fakataha mo au. ¹⁹ Ka 'oku ou falala ki he 'Eiki ko Sisu, ke toe si'i, peau fekau atu 'a Timote kiate kimoutolu, koe'uhi ke u fiamālie lelei, 'o kau ka 'ilo pe 'oku mou fēfē. ²⁰ He 'oku 'ikai 'iate au ha taha 'oku na loto tatau mo ia, ke tokanga mo'oni kiate kimoutolu. ²¹ He 'oku kumi kotoa pē 'ae ngaahi me'a 'anautolu, kae 'ikai ko e ngaahi me'a 'a Kalaisi Sisu. ²² Ka 'oku mou 'ilo 'ae fakamo'oni 'o'ona, koe'uhi, 'o hangē ko e foha mo e tamai, kuo pehē 'ene ngāue mo au 'i he ongoongolelei. ²³ Ko ia 'oku ou 'amanaki ke fekau atu leva ia, 'o kau ka 'ilo pe ko e hā 'e fai kiate au. ²⁴ Ka 'oku ou falala ki he 'Eiki 'e vave foki 'eku 'alu atu 'a'aku. ²⁵ Ka na'aku mahalo, 'e lelei 'eku fekau atu kiate kimoutolu 'a Epafalotaito, ko hoku tokoua, mo e kaunga ngāue, mo e kaunga tau, ka ko ho'omou faifekau, pea ko ia

na'a ne tauhi ki he'eku ngaahi masiva. ²⁶ He na'e manatu lahi ia kiate kimoutolu kotoa pē, pea na'e mātu'aki mamahi, ko e me'a 'i ho'omou fanongo na'e mahaki ia. ²⁷ He ko e mo'oni na'e mahaki ia 'o mei mate: ka na'e 'alo'ofa 'ae 'Otua kiate ia; ka na'e 'ikai kiate ia pe, ka kiate au foki, telia na'aku ma'u 'ae mamahi ki he mamahi. ²⁸ Ko ia ne u fekau to'oto'o ai ia, koe'uhi, ka mou ka toe mamata kiate ia, ke mou fiefia, pea ke si'i hifo ai 'eku mamahi. ²⁹ Ko ia ke ma'u ia 'i he 'Eiki 'i he fiefia kotoa pe; pea mou faka'apa'apa ki he kakai pehē: ³⁰ He koe'uhi ko e me'a 'i he ngāue 'a Kalaisi, na'e ofi ai ia ki he mate, 'o 'ikai mamae ia ki he'ene mo'ui, ka ne tongia 'akimoutolu 'i he tauhi kiate au.

3

1 'Oku valoki 'e Paula ke nau vakai ki he kau ako kākā 'oe kamu, 4 'O ne fakahā kuo 'iate ia 'o lahi 'aupito 'ae me'a ke ne falala ai ki he mā'oni'oni 'oku mei he fono 'i he me'a 'oku 'iate kinautolu: 7 Ka ne lau ia kotoa pē ko e me'a kovi pe mo e me'a ke li'aki, ka ne lava'i 'a Kalaisi mo 'ene mā'oni'oni 'a'ana, 12 Pea ne fakahā 'oku kei ta'ehaohaoa ia 'i ai. 15 'Oku ne enginaki ke nau loto taha pe mo ia, 17 'O fa'ifa'itaki kiate ia, 18 Pea 'oua na'a nau fa'ifa'itaki ki he kakai 'oku lotu kae anga fakakakano.

¹ Ko hono faka'osi 'e hoku kāinga, ke mou fiefia 'i he 'Eiki. Ko 'eku tohi 'ae ngaahi me'a pe ko ia kiate kimoutolu, 'oku 'ikai si'i ko ha fakafiu kiate au, pea 'oku 'aonga kiate kimoutolu. ² Vakai telia 'ae fanga kulī, vakai telia 'ae kau ngāue kovi, vakai telia 'ae kau tu'usi. ³ He ko e kamu 'akitautolu, 'oku tauhi ki he 'Otua 'i he laumālie, mo fiefia 'ia Kalaisi Sisu, pea 'oku 'ikai ke tau falala ki he kakano. ⁴ Ka teu fa'a ma'u nai 'eau ha falala'anga 'i he kakano. Kapau 'oku mahalo 'e ha taha 'oku ai ha me'a 'i he kakano 'e 'aonga 'ene falala ki ai, 'oku lahi kiate au: ⁵ Na'e kamu au 'i hono valu 'oe 'aho, mei he hako 'o 'Isileli, mei he fa'ahinga 'o Penisimani, ko e Hepelū 'oe kau Hepelū; pea 'i he me'a 'ae fono ko e Fālesi; ⁶ Pea 'i he fai feinga, ne u fakatanga 'ae siasi; pea 'i he mā'oni'oni 'oku mei he fono, ne u ta'ehala ai. ⁷ Ka ko e ngaahi me'a ko ia na'e 'aonga kiate au, na'aku lau ia ko e me'a ke si'aki koe'uhi ko Kalaisi. ⁸ 'Io, ko e mo'oni, pea 'oku ou lau 'ae ngaahi me'a kotoa pē ko e me'a ke si'aki koe'uhi ko hono lelei lahi 'aupito 'oe 'ilo 'o Kalaisi Sisu ko hoku 'Eiki: 'aia kuo u kātaki ai hono liaki 'oe ngaahi me'a kotoa pē, pea 'oku ou lau ia ko e kinoha'a, kae kehe ke u ma'u 'a Kalaisi, ⁹ Pea ke 'ilo au 'iate ia, 'o 'ikai 'i he'eku fakatonuhia 'a'aku, 'aia 'oku mei he fono ka ko ia 'oku 'i he tui kia Kalaisi, ko e fakatonuhia 'aia 'oku mei he 'Otua 'i he tui: ¹⁰ Koe'uhi ke u 'ilo'i ia, mo e mālohi 'o 'ene toetu'u, peau kau 'i he'ene ngaahi mamahi, 'i he fakatatau au ki he'ene pekia; ¹¹ Kapau teu fa'a lava'i 'i he me'a kotoa pē 'ae toetu'u

mei he mate. ¹² Kae 'ikai hangē kuo u ma'u, pe teu haohaoa eni: ka 'oku ou tuli atu, koe'uhi ke u lava'i 'aia kuo lava'i ai au foki 'e Kalaisi Sisu. ¹³ E kāinga, 'oku 'ikai teu pehē kuo u lava'i: ka ko eni pe taha, 'oku ou fakangalo'i 'ae ngaahi me'a ki mui, kau mafao atu ki he ngaahi me'a ki mu'a, ¹⁴ 'Oku ou mafao atu ki he faka'ilonga, ko e koloa 'oe ui mā'olunga 'ae 'Otua 'ia Kalaisi Sisu. ¹⁵ Ko ia ke loto pehē 'akitautolu kuo haohaoa: pea kapau 'oku ai ha me'a 'oku mou loto ta'etatau ai, 'e fakahā foki eni 'e he 'Otua kiate kimoutolu. ¹⁶ Ka ko ia kuo tau lava'i, ke tau 'a'eva 'i he me'a fua pe ko ia, ke tau tokanga ki he me'a ko ia. ¹⁷ E kāinga, ke mou kaunga fa'ifa'itaki kiate au, pea vakai kiate kinautolu 'oku 'a'eva 'o taau mo 'emau fa'ifa'itaki'anga kiate kimoutolu. ¹⁸ (He 'oku 'a'eva 'ae tokolahi, 'akinautolu kuo liunga lahi 'eku lea ai kiate kimoutolu, pea 'oku ou toe lea ai eni mo tangi, ko e kau fili 'akinautolu ki he 'akau 'o Kalaisi: ¹⁹ Ko honau ngata'anga ko e 'auha, 'oku nau 'otua 'aki honau kete, 'o vikiviki 'i he me'a fakamā, 'onau mo'ua ki he me'a fakamama.) ²⁰ He 'oku 'i he langi hotau kolo; 'aia 'oku tau 'amanaki mei ai foki 'ae Fakamo'ui, ko e 'Eiki, ko Sisu Kalaisi. ²¹ 'Aia te ne fakafo'ou hotau sino kovi ni, 'o fakatatau ia ki he sino 'o hono nāunau, 'i he mālohi ko ia 'aia 'oku ne mafai ai ke fakamo'ulaloa'i 'ae ngaahi me'a kotoa pē kiate ia.

4

1 'Oku ne enginaki 'ae ni'ihī taki tokotaha, 4 Pea ne fai ai leva 'ae ngaahi ako 'oku kau ki he siasi kotoa pē, 10 Pea ne fakahā 'ene fiefia lahi 'i he'enau 'ofa kiate ia 'i he'ene nofo fale fakapōpula, kae 'ikai koe'uhi ko 'enau taufetuku ki he'ene masiva pe, ka koe'uhi ko e 'ofa 'oku hā ai 'iate kinautolu. 19 Pea ne faka'osi 'aki 'ae ngaahi lotu mo e ngaahi fetapa.

¹ Ko ia, ko hoku kāinga 'ofeina 'oku ou holi ki ai, ko e fiefia'anga mo 'eku teunga, 'ae 'ofeina lahi, ke mou tu'uma'u 'i he 'Eiki. ² 'Oku ou kole kia 'Tuotia, pea u kole kia Siniteke, ke na loto taha pe 'i he 'Eiki. ³ Pea 'oku ou kole atu kiate koe foki, ko hoku hoa mo'oni, ke ke tokoni'i 'ae kau fefine ko ia na'e ngāue mo au 'i he ongoongolelei, mo Kelemenī foki, pea mo hono toe 'o 'eku kaunga ngāue, 'aia 'oku 'i he tohi 'oe mo'ui honau hingoa. ⁴ Fiefia ma'uaipē 'i he 'Eiki: 'oku ou toe pehē, Fiefia. ⁵ Tuku ke 'ilo 'e he kakai kotoa pē ho'omou 'ulungāanga lelei. 'Oku ofi 'ae 'Eiki. ⁶ 'Oua na'a tokanga mamahi ki ha me'a 'e taha; kae fakahā atu ho'omou holi 'i he me'a kotoa pē, ki he 'Otua, 'i he lotu mo e lotu tāuma'u mo e fakafeta'i. ⁷ Pea ko e melino 'oe 'Otua, 'aia 'oku lahi hake 'aupito 'i he fa'a 'iloa, te ne malu'i homou laumālie mo homou loto 'ia Kalaisi Sisu. ⁸ E kāinga, ko hono faka'osi eni, ke 'ilonga 'ae ngaahi me'a 'oku mo'oni, ke 'ilonga 'ae

ngaahi me'a 'oku matamatalelei, ke 'ilonga 'ae ngaahi me'a 'oku totonu, ke 'ilonga 'ae ngaahi me'a 'oku mā'oni'oni, ke 'ilonga 'ae ngaahi me'a 'oku faka'ofa'ofa, ke 'ilonga 'ae ngaahi me'a 'oku ongoongolelei; kapau 'oku ai ha lelei, pe ha me'a ke fakamālō'ia, tokanga ki he ngaahi me'a ko ia. ⁹ Ko e ngaahi me'a ko ia, na'a mou akonekina ai, mo ma'u, mo ongo'i, mo mamata ki ai, 'iate au, fai ia: pea 'e 'iate kimoutolu 'ae 'Otua 'oe melino. ¹⁰ Ka na'aku fiefia lahi 'i he 'Eiki, koe'uhi kuo toe ake ki mui ni ho'omou tokanga kiate au; 'aia na'a mou tokanga ai foki, ka na'a mou ta'ehafaingamālie. ¹¹ Ka 'oku 'ikai te u lea koe'uhi ko ha masiva: he kuo akonekina au, ke u fiemālie 'i he me'a kotoa pē teu 'i ai. ¹² 'Oku ou 'ilo ke fai 'i he masiva, pea 'oku ou 'ilo ke fai 'i he ma'u 'o lahi: kuo akonekina au 'i he potu kotoa pē mo e me'a kotoa pē ke mākona pe fiekaia, ke u ma'u 'o lahi pea ke kātaki 'ae masiva. ¹³ 'Oku ou fa'a fai 'ae ngaahi me'a kotoa pē 'ia Kalaisi 'oku ne fakamālohi'i au. ¹⁴ Ka neongo ia, kuo mou fai lelei 'i ho'omou kau 'i he'eku mamahi. ¹⁵ Pea ko eni, 'ae kau Filipai, ke mou 'ilo foki, 'i he kamata'anga 'oe ongoongolelei, 'i he'eku 'alu mei Masitōnia, na'e 'ikai kau ha siasi 'e taha kiate au 'i he fefoaki'aki, ka ko kimoutolu pe. ¹⁶ Na'a mo 'eku 'i Tesalonika na'a mou tokoni 'o liunga taha mo liunga ua ki he'eku masiva. ¹⁷ Kae 'ikai 'i he'eku holi ki ha foaki: ka 'oku ou holi ki ha fua 'e 'aonga kiate kimoutolu. ¹⁸ Ka kuo 'iate au kotoa pē, pea lahi 'aupito: 'oku ou mahu, he kuo u ma'u ia Epafalotaito 'ae ngaahi me'a meiate kimoutolu, ko e ngangatu 'oe me'a namu kakala, ko e feilaulau 'aonga, pea lelei ki he 'Otua. ¹⁹ Ka 'e taufetuku 'e hoku 'Otua ki ho'omou masiva kotoa pē, 'o fakatatau ki he'ene koloa 'i he nāunau 'ia Kalaisi Sisu. ²⁰ Pea ko eni, ke 'i he 'Otua ko 'etau Tamai 'ae nāunau 'o ta'engata pea ta'engata. 'Emeni. ²¹ 'Ofa atu ki he kāinga mā'oni'oni kotoa pē 'ia Kalaisi Sisu. Ko e kāinga 'oku 'iate au 'oku 'ofa atu kiate kimoutolu. ²² 'Oku 'ofa atu 'ae kāinga mā'oni'oni kotoa pē kiate kimoutolu, kae lahi hake 'akinautolu 'oku 'i he fale 'o Sisa. ²³ Ke 'iate kimoutolu kotoa pē 'ae 'ofa 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi. 'Emeni.

KO E TOHI 'A PAULA KO E 'APOSETOLO KI HE KAKAI KOLOSE

1 Hili 'ene fetapa atu, 'oku ne fakafeta'i ki he 'Otua koe'uhi ko e tui 'ae siasi 'i Kolose, 7 'Oku ne fakamo'oni ki he akonaki 'a Epafasi, 9 'Oku ne hūfia ke nau tupulekina 'i he 'ofa, 14 'O ne fakahā 'ae Kalaisi mo'oni, 21 'Oku tokoni kenau ma'u lelei 'a Sisu Kalaisi, pea fakaongolelei 'ene ngāue fakafaifekau 'a'ana.

1 Ko au Paula, ko e 'aposetolo 'a Sisu Kalaisi 'i he finangalo 'oe 'Otua, mo hoku tehina ko Timote, 2 Ki he kāinga mā'oni'oni mo angatonu 'ia Kalaisi 'oku 'i Kolose: Ke 'iate kimoutolu 'ae 'alo'ofa, mo e monū'ia, mei he 'Otua ko 'etau Tamai pea mo e 'Eiki ko Sisu Kalaisi. 3 'Oku ma fakafeta'i ki he 'Otua ko e Tamai 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi, 'o hūfia ma'u pe 'akimoutolu, 4 Talu 'ema fanongo ki ho'omou tui kia Kalaisi Sisu, pea mo ho'omou 'ofa ki he kāinga mā'oni'oni kotoa pē, 5 Koe'uhi ko e 'amanaki lelei 'aia kuo hilifaki 'i he langi ma'amoutolu, 'aia na'a mou fanongo ki ai 'i mu'a 'i he lea 'oe mo'oni 'oe ongoongolelei; 6 'Aia kuo a'u atu kiate kimoutolu, pea pehē foki ki māmani kotoa pē; pea 'oku tupu ai 'ae fua, 'o hangē foki ko ia 'iate kimoutolu, talu 'ae 'aho na'a mou ongo'i 'o 'ilo mo'oni 'ae 'ofa 'ae 'Otua: 7 'O hangē ko ia foki kuo mou 'ilo meia Epafasi, ko homa kaungā tamaio'eiki 'ofeina, 'aia ko e faifekau angatonu 'a Kalaisi kiate kimoutolu; 8 'Aia foki na'e fakahā kiate kimoua ho'omou 'ofa 'i he Laumālie. 9 Pea ko e me'a ko ia foki, talu 'ae 'aho na'a ma fanongo ki ai, 'oku 'ikai tuku 'ema hūfia 'akimoutolu, pea mo e holi ke fakafonu 'akimoutolu 'aki 'ae 'ilo ki hono finangalo 'i he poto kotoa pē mo e 'ilo fakalaumālie; 10 Pea ke mou 'a'eva 'o taau mo e 'Eiki 'o fakafiemālie 'i he me'a kotoa pē, ke mou fua lahi 'i he ngāue lelei kotoa pē, pea tupulekina 'i he 'ilo'i 'ae 'Otua; 11 Pea ke fakamālohi 'akimoutolu 'aki 'ae mafai kotoa pē, 'o fakatatau mo 'ene mālohi lahi 'aupito, ki he fa'a kātaki kotoa pē mo e kātaki fuoloa 'i he fiefia; 12 'O fakafeta'i ki he Tamai, 'aia kuo ne ngaohi 'akitautolu ke tau taau ke kau 'i he tofi'a 'oe kāinga mā'oni'oni 'i he maama: 13 'Aia kuo ne fakamo'ui 'akitautolu mei he mālohi 'oe po'uli, pea kuo ne hiki 'akitautolu ki he pule'anga 'o hono 'Alo'ofa'anga: 14 'Aia 'oku tau ma'u ai 'ae huhu'i 'i hono ta'ata'a, ko e fakamolemole 'oe ngaahi angahala: 15 'Aia ko hono tatau 'oe 'Otua ta'ehāmai, ko e 'uluaki fānau 'i he me'a fakatupu kotoa pē: 16 He na'e fakatupu 'e ia 'ae ngaahi me'a kotoa pē, 'aia 'oku 'i he langi, pea mo ia 'oku 'i māmani, 'ae me'a hā mai mo e ta'ehāmai, pe

ko e ngaahi nofo'a faka'eieiki, pe ko e ngaahi 'eiki'anga, pe ko e ngaahi pule, pe ko e ngaahi mālohi: na'e fakatupu 'e ia 'ae ngaahi me'a kotoa pē, pea na'e ma'ana ia: ¹⁷ Pea 'oku ki mu'a ia 'i he ngaahi me'a kotoa pē, pea 'oku tu'uma'u 'iate ia 'ae ngaahi me'a kotoa pē. ¹⁸ Pea ko e 'ulu ia 'oe sino, ko e siasi: 'aia ko e kamata'anga, ko e 'uluaki tupu mei he mate; koe'uhi ke mā'olunga taha pe ia 'i he ngaahi me'a kotoa pē. ¹⁹ He na'e lelei'ia ke nofo 'ae fonu kotoa pē 'iate ia; ²⁰ Pea 'i he fakamelino 'aki 'ae ta'ata'a 'i hono *tutuki ki he* 'akau, ke fakalelei ai 'ae ngaahi me'a kotoa pē kiate ia; 'iate ia, pe ko ha ngaahi me'a 'i māmani, pe ko e ngaahi me'a 'i he langi. ²¹ Pea ko kimoutolu, na'e 'āuhē ko e ngaahi fili 'i mu'a 'i loto 'i he ngaahi ngāue kovi, ka ko eni kuo ne fakalelei... ²² 'I he sino 'o hono kakano, 'i he mate, koe'uhi ke ne 'atu 'akimoutolu 'oku mou mā'oni'oni mo ta'emele mo ta'evaloki'ia 'i hono 'ao: ²³ 'O kapau te mou tu'uma'u 'i he tui 'o aka mo tu'u fakamakatu'u, pea 'ikai hiki mei he 'amanaki lelei 'oe ongoongolelei, 'aia na'a mou fanongo, pea na'e malanga'aki ki he kakai kotoa pē 'i lalo langi; 'aia kuo fakanofu au ko Paula ko e faifekau 'o ia; ²⁴ Pea 'oku ou fiefia ni 'i he'eku ngaahi mamahi koe'uhi ko kimoutolu, peau fakakakato 'aia 'oku toe 'i he ngaahi mamahi 'a Kalaisi 'i hoku kakano koe'uhi ko hono sino 'o'ona, 'aia ko e siasi. ²⁵ 'Aia kuo fakanofu au ko e faifekau 'o ia, 'o taau mo e tu'utu'uni 'ae 'Otua na'e foaki kiate au koe'uhi ko kimoutolu, ke malanga lahi 'aki 'ae folofola 'ae 'Otua; ²⁶ Ko e me'a fufū 'aia na'e fakalilolilo ki he ngaahi kuonga mo e ngaahi to'utangata, ka kuo fakahā eni ki he'ene kakai mā'oni'oni: ²⁷ 'Akinautolu 'oku finangalo 'ae 'Otua ke fakahā ki ai 'ae koloa 'oe lelei lahi 'oe me'a fakalilolilo ni ki he kakai Senitaille: ko Kalaisi 'iate kimoutolu, ko e 'amanaki lelei ki he hakeaki'i: ²⁸ 'Aia 'oku mau malanga'aki, 'o valoki 'ae tangata kotoa pē, mo akonaki'i 'ae tangata taau taha 'i he poto kotoa pē; koe'uhi ke mau 'atu 'ae tangata kotoa pē kuo haohaoa 'ia Kalaisi Sisu: ²⁹ 'Ae me'a ko ia 'oku ou ngāue ai foki, 'i he fai feinga 'o fakatatau mo 'ene ngāue, 'aia 'oku fai mālohi 'aupito 'iate au.

2

1 'Oku ne kei enginaki kenau tu'uma'u 'ia Kalaisi, 8 Ke vakai ki hē fiepoto, mo e ngaahi talatupu'a launoa, 18 Mo e hū ki hē kau 'āngelo, 20 Mo e ngaahi ngāue 'i he lotu fakaSiu, 'aia kuo iku kotoa pē 'ia Kalaisi.

¹ He ko hoku loto ke mou 'ilo 'ae feinga lahi 'oku 'iate au kiate kimoutolu, pea kiate kinautolu 'i Leotisia, pea kiate kinautolu 'oku te'eki ai te nau mamata ki hoku mata 'i he sino; ² Koe'uhi ke fiemālie honau loto, kuo fehokotaki 'i he 'ofa, ki he koloa kotoa pē 'oe fakapapau lahi 'oe 'ilo, ki he fakahā 'oe

me'a fakalilolilo 'ae 'Otua, 'io, 'ae Tamai, pea mo Kalaisi; ³ 'Aia 'oku fufū ai 'ae ngaahi koloa kotoa pē 'oe poto mo e 'ilo. ⁴ Pea 'oku ou pehē ni, ke 'oua na'a ai ha tangata te ne fakahala'i 'akimoutolu 'i he lea fakaooloo. ⁵ He neongo 'oku ou mama'o 'i he sino, ka 'oku ou 'iate kimoutolu 'i he laumālie, 'o fiefia 'o mamata ki ho'omou anga fakapotopoto, mo e tu'uma'u 'o ho'omou tui kia Kalaisi. ⁶ Ko ia 'i ho'omou ma'u 'a Kalaisi Sisu ko e 'Eiki, ke mou 'a'eva 'iate ia: ⁷ Kuo aka mo langa hake 'iate ia, pea fakatu'uma'u 'i he tui, 'o hangē ko e akonekina 'akimoutolu, pea ke mou tupulekina ai 'i he fakafeta'i. ⁸ Vakai na'a taki fakahē 'akimoutolu 'e ha tangata 'e tokotaha 'i he fiepoto mo e lau fakakākā, 'oku taau mo e talatupu'a 'ae tangata, 'o ngali mo e ngaahi 'ulungāanga fakamaama, ka 'oku 'ikai taau mo Kalaisi. ⁹ He 'oku nofo fakamo'omo'oni kiate ia hono mātu'aki fonu 'oe 'Otua. ¹⁰ Pea 'oku fakafonu 'akimoutolu 'iate ia, 'aia ko e 'ulu 'oe pule kotoa pē mo e mālohi: ¹¹ 'Aia na'e kamu ai foki 'akimoutolu 'i he kamu ta'efai 'e he nima, 'i he si'aki 'oe sino 'oe ngaahi angahala fakakakano 'i he kamu 'o Kalaisi: ¹² 'O tanu mo ia 'i he papitaiso, 'aia kuo mou toetu'u ai mo ia 'i he tui 'oku mei he ngāue 'ae 'Otua, 'aia kuo ne fokotu'u hake ia mei he pekia. ¹³ Pea ko kimoutolu, na'e mate 'i ho'omou ngaahi angahala mo e ta'ekamu 'o homou kakano, kuo ne fakamo'ui fakataha mo ia, 'i he'ene fakamolemole ho'omou ngaahi angahala kotoa pē; ¹⁴ 'O tāmata'i 'i he mate 'ae tohi nima 'oe ngaahi tu'utu'uni 'aia na'e tu'u kiate kitautolu, 'aia na'e ta'ofi kiate kitautolu, 'o ne to'o 'aupito ia 'o tuki ki hono 'akau; ¹⁵ Pea 'osi 'ene maumau 'ae ngaahi pule mo e ngaahi mālohi, na'a ne faka'ilo fakahā atu 'akinautolu 'o vikiviki ai kiate kinautolu. ¹⁶ Ko ia ke 'oua na'a ai ha taha 'e fakaanga kiate kimoutolu 'i ha me'akai, pe ha me'ainu, pe ki ha 'aho kātoanga, pe 'i ha tu'u efiafi, pe 'i he ngaahi Sāpate: ¹⁷ 'Aia ko e ngaahi 'ata 'oe me'a 'oku ha'u; ka ko hono sino 'oku 'ia Kalaisi. ¹⁸ Ke 'oua na'a kākaa'i 'akimoutolu 'e ha taha 'i ho'omou totongi, 'i he fie angavaivai mo e lotu ki he kau 'āngelo, 'i he kaunoa ki he ngaahi me'a na'e 'ikai te ne mamata ai, mo e fakafuofua lahi noa pē ia 'i hono loto fakakakano, ¹⁹ Pea 'oku 'ikai puke ma'u ki he 'Ulu, 'aia 'oku ma'u mei ai 'ae tokoni ki he sino kotoa, 'i he ngaahi kupu mo e no'o, pea kuo fema'utaki fakataha, 'oku tupu 'i he tupu faka'otua. ²⁰ Ko ia kapau 'oku mou mate mo Kalaisi mei he ngaahi 'ulungāanga fakamaama, ko e hā 'oku mou mo'ulaloa ai ki he ngaahi tu'utu'uni, 'o hangē 'oku mou mo'ui fakamaama, 'o fakatatau mo e ngaahi fekau mo e ngaahi akonaki 'ae tangata; ²¹ "'Oua na'a ala;" "'Oua na'a kamata;" "'Oua na'a milihi;" ²² 'Aia 'e 'auha kotoa pē 'i hono ngāue'aki? ²³ Ko e ngaahi me'a ko ia 'oku 'ai mo'oni hono matamata poto

‘i he fiefie lotu, mo e angavaivai, pea mo e ta‘etokanga‘i ‘oe sino; ka ‘oku ‘ikai ‘aonga, ka ki he fakafiemālie ‘oe kakano.

3

1 ‘Oku enginaki ‘e Paula ‘ae potu ko ia te tau kumi ki ai ‘a Kalaisi. 5 ‘Oku ne ako ke nau tautea ‘ae sino, 10 Ke tukuange ‘ae tangata motu‘a, pea ke ‘ai ‘a Kalaisi, 12 ‘Oku ako ki he ‘ofa, mo e angavaivai, mo e ngāue lelei kehekehe.

1 Pea kapau kuo mou toetu‘u mo Kalaisi, mou kumi ki he ngaahi me‘a ‘oku ‘i ‘olunga, ‘aia ‘oku nofo ki ai ‘a Kalaisi ki he nima to‘omata‘u ‘oe ‘Otua. 2 Mou fa‘a tokanga ki he ngaahi me‘a ‘i ‘olunga, kae ‘ikai ki he ngaahi me‘a ‘i māmani. 3 He kuo mou mate, pea ‘oku fufū ho‘omou mo‘ui mo Kalaisi ‘i he ‘Otua. 4 Oka fakahā mai ‘a Kalaisi, ko ‘etau mo‘ui‘anga, te mou toki hā ai mo ia foki ‘i he nāunau. 5 Ko ia mou tāmata‘i homou ngaahi kupu ‘oku ‘i māmani; ko e fe‘auaki, mo e ngāue ‘uli, mo e fakalielia, mo e holi kovi, mo e manumanu, ‘aia ko e tauhi tamapua: 6 He koe‘uhi ko e ngaahi me‘a pehē ‘oku hoko ai ‘ae houhau ‘oe ‘Otua ki he fānau talangata‘a: 7 ‘Aia na‘a mou ‘a‘eva ai foki ‘i mu‘a, ‘i ho‘omou mo‘ui ki ai. 8 Ka ko eni ‘oku mou si‘aki ‘a eni kotoa pē foki; ‘ae ‘ita, mo e lili, mo e fakafasifasi, mo e kapekape, mo e lea ‘uli mei homou ngutu. 9 ‘Oua na‘a mou felohi‘aki, he kuo mou si‘aki ‘ae tangata motu‘a mo ‘ene ngaahi ngāue; 10 Pea kuo mou ‘ai ‘a e tangata fo‘ou, ‘aia kuo fakafo‘ou ‘i he ‘ilo, ‘o fakatatau ki hono tatau ‘o ia na‘a ne fakatupu ia: 11 ‘Aia ‘oku ‘ikai ai ha Kiliki pe ha Siu, ha kamu pe ha ta‘ekamu, ha muli, pe ha Sitia, ha pōpula, pe ha tau‘atāina: ka ko hono kātoa kotoa ‘a Kalaisi, pea ‘oku ne ‘i he me‘a kotoa pē. 12 Ko ia ko kimoutolu, ko e mā‘oni‘oni mo e ‘ofeina, mou ai, ‘o taau mo e kakai fili ‘ae ‘Otua, ‘ae manava‘ofa, mo e angalelei, mo e loto angavaivai, mo e angamalū, mo e kātaki fuoloa; 13 ‘O fetoutou fekātaki‘aki pe, mo fefakamolemole‘aki pe, ‘o kapau ‘oku ai ha taha ‘oku kovi‘ia ia ki ha taha: ‘o hangē ko e fakamolemole ‘e Kalaisi ‘akimoutolu, ke pehē pe ‘akimoutolu. 14 Pea ke ‘ufi‘ufi ‘aki ‘ae ngaahi me‘a ni kotoa pē ‘ae ‘ofa, ‘aia ko e no‘o ‘oe haohaoa. 15 Pea tuku ke pule ‘i homou loto ‘ae melino ‘oe ‘Otua, ‘aia na‘e uiui‘i ‘akimoutolu ki ai foki ‘i he sino pe taha; pea ke mou fakafeta‘i. 16 Ke nofo‘ia ‘o lahi ‘aupito ‘akimoutolu ‘e he folofola ‘a Kalaisi ‘i he poto kotoa pē; pea mou feakonaki‘aki mo fetokoni‘aki ‘i he ngaahi saame, mo e lea mālie, mo e ngaahi hiva fakalaumālie, ‘o hiva mo e ‘ofa ‘i homou loto ki he ‘Eiki. 17 Pea ‘ilonga ‘aia ‘oku mou fai ‘i he lea pe ‘i he ngāue, fai kotoa pē ‘i he huafa ‘oe ‘Eiki ko Sisu, ‘o fakafeta‘i ki he ‘Otua ko e Tamai ‘iate ia. 18 ‘Ae kau fefine, fakavaivai ‘akimoutolu ki homou husepāniti ‘omoutolu, he ‘oku ngali ia ‘i he ‘Eiki. 19 ‘Ae kau tangata, ‘ofa

ki homou uaifi, pea 'oua na'a fai anga faka'ita kiate kinautolu. ²⁰ 'Ae fānau, fai talangofua ki ho'omou mātu'a 'i he me'a kotoa pē: he 'oku lelei lahi ia ki he 'Eiki. ²¹ 'Ae ngaahi tamai, 'oua na'a mou fakafiufiu ki ho'omou fānau, telia na'a nau fiu ai. ²² 'Ae kau tamaio'eiki, fai talangofua 'i he me'a kotoa pē ki homou 'eiki fakakakano; 'oua na'a 'i he ngāue fakamamata pe, 'o hangē ko e kau fakamālie ki he tangata; ka 'i he loto totonu, 'o manavahē ki he 'Otua: ²³ Pea 'ilonga 'aia 'oku mou fai, fai loto lelei, 'o hangē ki he 'Eiki, kae 'ikai ki he tangata: ²⁴ 'I ho'omou 'ilo temou ma'u mei he 'Eiki 'ae totongi ko e tofi'a: he 'oku mou tauhi 'ae 'Eiki ko Kalaisi. ²⁵ Ka ko ia 'oku fai ta'etotonu, te ne ma'u 'o hangē ko e ta'etotonu kuo ne fai, pea 'oku 'ikai ha filifilimānako ki he kakai.

4

1 'Oku ne ako ke nau fai fakamātoato 'i he lotu, 5 Ke 'a'eva fakapotopoto kiate kinautolu 'oku te'eki ai ke nau lava'i 'ae 'ilo mo'oni 'o Kalaisi. 10 'Oku ne fetapa kiate kinautolu, pea ne faka'amu ke 'anautolu 'ae ngaahi monū'ia kotoa pē.

¹ 'Ae ngaahi 'eiki, 'atu ki ho'omou kau tamaio'eiki 'aia 'oku totonu mo tatau; he 'oku mou 'ilo 'oku ai homou 'Eiki foki 'i he langi. ² Fai ma'u pe 'ae lotu, pea le'o 'i ai mo fakafeta'i; ³ Pea lotua 'akimautolu foki, koe'uhi ke to'o kiate kimaautolu 'e he 'Otua 'ae matapā 'oe lea, ke lea 'aki 'ae me'a fakalilolilo 'a Kalaisi, 'aia kuo ha'isia ai au: ⁴ Koe'uhi ke u fakahā atu ia, 'o taau mo ia 'oku totonu ke u lea 'aki. ⁵ Mou 'a'eva 'i he angafakapotopoto kiate kinautolu 'oku 'i tua'ā, 'o huhu'i 'ae kuonga. ⁶ Ke lelei ma'uaipē ho'omou lea, 'o fakalelei 'aki 'ae māsimā, koe'uhi ke mou 'ilo ke tali totonu 'ae tangata kotoa pē. ⁷ E fakahā atu 'eku me'a kotoa pē kiate kimoutolu 'e Tikiko, 'aia ko e tokoua 'ofeina, mo e faifekau angatonu mo e kaungā tamaio'eiki 'i he 'Eiki: ⁸ 'Aia kuo u fekau atu kiate kimoutolu koe'uhi ko e me'a ko ia, pea koe'uhi ke ne 'ilo pe 'oku mou fēfē, pea fakafiemālie ki homou loto; ⁹ Pea mo Onesimosi, ko e tokoua angatonu mo 'ofeina, 'aia ko homou tokotaha. Te na faka'ilo kiate kimoutolu 'ae me'a kotoa pē 'i heni. ¹⁰ Ko 'Alisitako, ho hoku kaunga nofo fale fakapōpula, 'oku 'ofa atu kiate kimoutolu, mo Ma'ake, ko e tama 'ae tuofefine 'o Pānepasa, ('a 'ia na'a mou ma'u 'ae fekau 'oku kau kiate ia: kapau 'oku 'alu atu ia kiate kimoutolu, ma'u ia;) ¹¹ Mo Sisu, 'aia 'oku ui ko Susito, 'akinautolu ni 'oku 'oe kamu. Ko kinautolu ni pe ko hoku kaunga ngāue ki he pule'anga 'oe 'Otua, pea na'a nau fakafiemālie kiate au. ¹² Ko Epafasi, ko homou tokotaha, ko e tamaio'eiki 'a Kalaisi, 'oku 'ofa atu ia kiate kimoutolu: 'oku fai feinga ma'uaipē ia koe'uhi ko kimoutolu 'i he ngaahi lotu, koe'uhi ke mou tu'u

haohaoa mo kakato 'i he finangalo kotoa pē 'oe 'Otua. ¹³ He 'oku ou fakamo'oni ki ai, 'oku 'iate ia 'ae loto feinga lahi kiate kimoutolu, pea mo kinautolu 'oku 'i Leotisia, mo kinautolu 'oku 'i Heilapoli. ¹⁴ Ko Luke, ko e faito'o 'ofeina, mo Timasi, 'oku na 'ofa atu kiate kimoutolu. ¹⁵ Tala atu 'eku 'ofa ki he kāinga 'oku 'i Leotisia, mo Nimifa, mo e siasi 'i hono fale. ¹⁶ Pea 'oka lau 'ae tohi ni 'iate kimoutolu, vakai ke lau ia foki ki he siasi 'oe kakai Leotisia; pea ke mou lau foki 'ae tohi mei Leotisia. ¹⁷ Pea tala kia 'Akīpa, "Ke ke vakai ki he ngāue kuo ke ma'u mei he 'Eiki, koe'uhi ke ke fai ia." ¹⁸ Ko au Paula 'oku 'ofa atu 'aki hoku nima. Manatu ki hoku ngaahi ha'i. Ke 'iate kimoutolu 'ae 'alo'ofa. 'Emeni.

KO E 'ULUAKI TOHI 'A PAULA KO E 'APOSETOLO KI HE KAKAI TESALONAIKA

1 'Oku tala 'e Paula ki he kāinga 'i Tesalonika 'a 'ene manatu ma'u kiate kinautolu 'i he 'ene ngaahi fakafeta 'i mo e lotu: 5 Mo 'ene 'ilo pau foki 'ae mo'oni mo e lelei 'o 'enau tui, mo 'enau lilu ki he 'Otua.

¹ Ko Paula, mo Silivenusi, mo Timote, ki he siasi 'oe kakai Tesalonika 'oku 'i he 'Otua ko e Tamai mo e 'Eiki ko Sisu Kalaisi: Ke 'iate kimoutolu, 'ae 'alo'ofa, mo e melino mei he 'Otua ko 'etau Tamai, mo e 'Eiki ko Sisu Kalaisi. ² 'Oku mau fakafeta 'i ma'uaipē ki he 'Otua koe'uhi ko kimoutolu kotoa pē, 'o takua 'akimoutolu 'i he'emau ngaahi lotu; ³ 'O manatu ma'uaipē ki ho'omou ngaue 'i he tui, mo e fa'a fai 'i he 'ofa, mo e fa'a kātaki 'i he 'amanaki lelei, 'i hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi, 'i he 'ao 'oe 'Otua ko 'etau Tamai; ⁴ 'I he'emau 'ilo, 'e kāinga 'ofeina, homou fili 'e he 'Otua. ⁵ He na'e 'ikai hoko 'emau ongoongolelei kiate kimoutolu 'i he lea pe, ka 'i he mālohi foki, pea 'i he Laumālie Mā'oni'oni, pea mo e fakamo'oni lahi; 'o hangē 'oku mou 'ilo 'ae anga na'a mau fai 'iate kimoutolu koe'uhi ko kimoutolu. ⁶ Pea na'a mou fa'ifa'itaki kiate kinautolu, pea mo e 'Eiki, he nemou ma'u 'ae folofola 'i he mamahi lahi, mo e fiefia 'i he Laumālie Mā'oni'oni: ⁷ Pea ne mou hoko ai ko e kau faka'ilonga ki he kakai tui kotoa pē 'i Masitōnia mo 'Akeia. ⁸ He na'e ongoongo atu meiate kimoutolu 'ae folofola 'ae 'Eiki, 'o 'ikai ki Masitōnia pe mo 'Akeia, ka ko ho'omou tui ki he 'Otua kuo mafola atu ki he potu kotoa pē foki; ko ia 'oku 'ikai si'i 'aonga ke mau lea ki ai. ⁹ He 'oku fakahā 'ekinautolu pe hono anga 'o 'emau hoko atu kiate kimoutolu, pea mo ho'omou tafoki ki he 'Otua mei he ngaahi tamapua, ke tauhi 'ae 'Otua mo'ui mo mo'oni; ¹⁰ Pea ke tatali ki hono 'Alo mei he langi, 'aia na'a ne fokotu'u hake mei he mate, ko Sisu 'aia 'oku ne fakamo'ui 'akitautolu mei he houhau 'e ha'u.

2

1 'Ae anga 'o hono 'omi mo e malanga'aki 'ae ongoongolelei ki he kāinga 'i Tesalonika, mo e anga na'a nau tali 'aki ia. 18 'Oku fakahā 'e Paula hono 'uhinga 'o 'ene nofo fuoloa meiate kinautolu, mo ia foki 'oku ne holi lahi ai ke toe mamata kiate kinautolu.

¹ He 'oku 'ilo 'ekimoutolu, 'e kāinga, ko 'emau hoko atu kiate kimoutolu, na'e 'ikai ta'e'aonga ia: ² Kae hili 'emau tomu'a mamahi, mo homau ngaohikovi 'i 'aupito, 'i Filipai,

‘aia ‘oku mou ‘ilo, na‘a mau mālohi ‘i homau ‘Otua ke lea‘aki kiate kimoutolu ‘ae ongoongolelei ‘oe ‘Otua lolotonga ‘ae fakatanga lahi. ³ He na‘e ‘ikai ‘i he kākā ‘emau akonaki, pe ‘i he ta‘emā‘oni‘oni, pe ‘i he fakaooloo: ⁴ Ka ‘i he‘ene lelei ki he ‘Otua ke tuku kiate kimautolu ‘ae ongoongolelei, ko ia ‘oku pehē ai ‘emau lea; ‘o ‘ikai ko e fakafiēmālie ki he kakai, ka ko e ‘Otua, ‘aia ‘oku ne ‘ahi‘ahi‘i homau loto. ⁵ He ‘oku mou ‘ilo, na‘e ‘ikai te mau ngāue‘aki ‘ae lea fakalai ‘i ha kuonga ‘e taha, pe ko e kofu ‘oe manumanu; ko e fakamo‘oni ‘ae ‘Otua: ⁶ Pea na‘e ‘ikai te mau kumi ha fakamālō mei he tangata, pe meiate kimoutolu, pe mei ha ni‘ihi kehe, ka na‘e ngofua pe ke mau fakamāfasia ‘akimoutolu, ‘o taau mo e kau ‘aposetolo ‘o Kalaisi. ⁷ Ka na‘a mau ‘iate kimoutolu ‘i he angavaivai, ‘io, ‘o hangē ko e tauhi ‘oku ne tauhi ‘ofa ‘ene fānau: ⁸ Pea ‘i he ‘emau tokanga ‘ofa kiate kimoutolu, na‘a mau loto ke ‘atu kiate kimoutolu, ‘ikai ko e ongoongolelei ‘oe ‘Otua pe, ka ko ‘emau mo‘ui foki, koe‘uhi ko e ‘ofeina lahi ‘akimoutolu kiate kimautolu. ⁹ He ‘oku mou manatu, ‘e kāinga, ‘emau ngaue mo e ongosia: ko e me‘a ‘i he ngaue ‘i he pō mo e ‘aho, koe‘uhi ke ‘oua na‘a mau fakamasiva ha tokotaha ‘iate kimoutolu, pea na‘a mau malanga‘aki ‘ae ongoongolelei ‘oe ‘Otua kiate kimoutolu. ¹⁰ Ko e kau fakamo‘oni ‘akimoutolu, mo e ‘Otua foki, ki he‘emau ‘ulungāanga mā‘oni‘oni mo totonu mo ta‘ehalaia ‘iate kimoutolu ‘oku tui: ¹¹ Pea ‘oku mou ‘ilo foki ‘emau enginaki‘i mo fakafiēmālie mo fakapapau kiate kimoutolu kotoa pē, ‘o hangē ko e tamai ki he‘ene fānau, ¹² Koe‘uhi ke mou ‘a‘eva ‘o taau mo e ‘Otua, ‘aia kuo ne ui ‘akimoutolu ki hono pule‘anga mo hono nāunau. ¹³ Ko e me‘a ko ia ‘oku mau fakafeta‘i ta‘etuku ai foki ki he ‘Otua, koe‘uhi, ‘i ho‘omou ma‘u ‘ae folofola ‘ae ‘Otua ‘aia ne mou fanongo ai ‘iate kimautolu, na‘e ‘ikai te mou ma‘u ia ‘o hangē ko e lea ‘ae tangata, kae hangē ko ia ‘oku mo‘oni, ko e folofola ‘ae ‘Otua, ‘aia ‘oku ngaue ‘aonga foki kiate kimoutolu ‘oku tui. ¹⁴ He na‘a mou hoko, ‘e kāinga, ko e kau fa‘ifa‘itaki ki he ngaahi siasi ‘oe ‘Otua ‘i Siutea ‘oku ‘ia Kalaisi Sisu: he na‘a mou kātaki ‘ae ngaahi me‘a pehē ‘i he kakai ‘i homou fonua foki, ‘o hangē ko kinautolu ‘i he kakai Siu: ¹⁵ ‘Akinautolu na‘e tāmata‘i ‘ae ‘Eiki ko Sisu, mo honau kau palōfita foki, pea kuo nau fakatanga‘i ‘akimautolu; pea ‘oku ‘ikai te nau lelei ki he ‘Otua, pea ‘oku nau fai kehe mo e kakai kotoa pē: ¹⁶ ‘Oku nau ta‘ofi ‘emau lea ki he ngaahi Senitaile koe‘uhi ke nau mo‘ui, ko e me‘a ke fakakakato ai ‘enau ngaahi angahala: he kuo hoko hono lahi ‘oe houhau kiate kinautolu. ¹⁷ Ka ko kinautolu, ‘e kāinga, kuo mavahe meiate kimoutolu ‘i he kuonga si‘i ‘i he sino, kae ‘ikai ‘i he loto, kuo lahi hake ‘aupito ai ‘emau ‘ahi‘ahi mo holi lahi ke mamata ki homou mata. ¹⁸ Ko ia na‘a mau fie ‘alu atu ai

kiate kimoutolu, 'io, ko au Paula, 'o liunga taha mo liunga ua; ka na'e ta'ofi 'akimoutolu 'e Sētane. ¹⁹ He ko e hā 'emau 'amanaki lelei, pe fiefia, pe ko e polepole 'oe fiefia? 'Ikai ko kimoutolu foki 'i he 'ao 'o hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi 'i he'ene hā'ele mai? ²⁰ He ko homau vikiviki'anga 'akimoutolu mo 'emau fiefia.

3

1 'Oku fakahā 'e Paula 'ene 'ofa lahi ki he kāinga 'i Tesalonika, pea hā ia 'i he'ene fekau 'a Timote kiate kinautolu ke fakamālohi mo fakafiemālie'i 'akinautolu: mo 'ene fiefia 'i he'enu fai lelei: 10 Pea hā ia 'i he'ene hūfia 'akinautolu, mo 'ene holi ke lava atu kiate kinautolu.

¹ Ko ia 'i he 'ikai te mau kei fa'a kātaki, na'a mau fiemālie ke nofo pe 'i 'Atenisi; ² Kae fekau atu 'a Timote, ko homau tokoua, mo e faifekau 'ae 'Otua, mo 'emau kaungā ngaue 'i he ongoongolelei 'a Kalaisi, ke fakamālohi 'akimoutolu, pea ke fakafiemālie'i 'akimoutolu ko e me'a 'i ho'omou tui: ³ Koe'uhi ke 'oua na'a ngaueue ha taha 'i he ngaahi mamahi ni: he 'oku mou 'ilo kuo tu'utu'uni 'akitautolu ki ai. ⁴ He ko e mo'oni, 'i he'emau 'iate kimoutolu, na'a mau tomu'a tala kiate kimoutolu 'e tautea 'akimautolu; 'o hangē ko ia na'e hoko, pea 'oku mou 'ilo. ⁵ Koe'uhi ko e me'a ni, 'i he 'ikai te u kei fa'a kātaki, ne u fekau atu ai ke u 'ilo ho'omou tui, telia na'a ai ha me'a kuo fakatauvele'i ai 'akimoutolu 'e he 'ahi'ahi, pea fakata'e'aonga ai 'emau ngaue. ⁶ Ka ko eni, 'i he hoko mai 'a Timote meiate kimoutolu, 'o 'omi kiate kimautilu 'ae ongoongolelei 'o ho'omou tui mo e 'ofa, pea mo ho'omou manatu lelei ma'uaipe kiate kimautilu, 'o holi lahi ke mamata kiate kimautilu, 'o hangē ko kimautilu kiate kimoutolu: ⁷ Ko ia, 'e kāinga, na'a mau fiemālie 'iate kimoutolu, 'i he'emau mamahi mo e tu'utāmaki kotoa pē, 'i ho'omou tui: ⁸ He 'oku mau mo'ui eni, 'o kapau 'oku mou tu'uma'u 'i he 'Eiki. ⁹ He ko e hā 'ae fakafeta'i te mau fa'a 'atu ki he 'Otua koe'uhi ko kimoutolu, 'i he fiefia kotoa pē 'oku mau fiefia ai 'i he 'ao 'o hotau 'Otua koe'uhi ko kimoutolu; ¹⁰ 'o lotu lahi 'aupito 'i he pō mo e 'aho, koe'uhi ke mau mamata ki homou mata, pea ke mau fakakakato 'aia 'oku toe 'i ho'omou tui? ¹¹ Pea ko eni, ke 'i he 'Otua pe ko 'etau Tamai, mo hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi, ke fakahinohino homau hala kiate kimoutolu. ¹² Pea ke fakafonu 'akimoutolu 'e he 'Eiki, ke mou tupulekina lahi 'i he fe'ofa'aki 'akimoutolu kiate kimoutolu, pea ki he kakai kotoa pē, 'o hangē ko kimautilu kiate kimoutolu ¹³ Koe'uhi ke ne fokotu'uma'u 'o ta'ehalaia homou loto 'i he mā'oni'oni, 'i he 'ao 'oe 'Otua, ko 'etau Tamai, 'i he hā'ele mai 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi mo 'ene kau mā'oni'oni kotoa pē.

4

1 'Oku enginaki 'e Paula ke nau faka'a'au ki mu'a 'i he angafaka'otua kotoa pē, 6 Ke mo'ui mā'oni'oni mo fai totonu, 9 Ke nau fe'ofa'aki, 11 Pea taki taha ngaue mo fakalongo pe: 13 Pea ne enginaki fakamui ke nau mamahi lelei pe koe'uhi ko e kāinga kuo pekia. 15 Pea ne 'ai ki he 'aho ki mui 'ae fakamatala si'i 'oe toetu'u, mo hono ua 'oe hā'ele mai 'a Kalaisi ki he fakamaau.

1 Pea 'i he me'a 'oku toe, 'e kāinga, 'oku mau kole mo enginaki kiate kimoutolu, 'i he 'Eiki ko Sisu, koe'uhi 'i ho'omou 'ilo 'iate kimautolu ke fēfē 'a ho'omou 'a'eva ke fakafiemālie ki he 'Otua, ke mou tupulekina ai 'o lahi 'aupito. 2 He 'oku mou 'ilo 'ae ngaahi fekau na'a mau tuku kiate kimoutolu mei he 'Eiki ko Sisu. 3 He ko e finangalo eni 'oe 'Otua, ke mou mā'oni'oni, pea ke mou tapu mei he fe'auaki: 4 Ke mou taki taha 'ilo ke tauhi hono ipu 'i he anga fakamā'oni'oni, mo e faka'apa'apa; 5 'Ikai 'i he holi fakalielia, 'o hangē ko e ngaahi Senitaile, 'oku 'ikai ke nau 'ilo 'ae 'Otua: 6 Ke 'oua na'a fai hala 'e ha tokotaha, 'o kākaa 'i hono tokoua 'i ha me'a: koe'uhi 'e totongi 'e he 'Eiki ki he kakai pehē kotoa pē, 'o hangē ko ia na'a mau tomu'a fakahā mo fakapapau kiate kimoutolu. 7 He na'e 'ikai ui 'akitautolu 'e he 'Otua ki he fakalielia, ka ki he mā'oni'oni. 8 Ko ia ia 'oku manuki, 'oku 'ikai ko e manuki 'i 'ae tangata, ka ko e 'Otua, 'aia na'a ne foaki kiate kitautolu hono Laumālie Mā'oni'oni foki. 9 Ka ko e me'a 'i he 'ofa fakakāinga, 'oku 'ikai 'aonga 'ae tohi ai kiate kimoutolu: he kuo mou akonekina mei he 'Otua ke fe'ofa'aki kiate kimoutolu. 10 Pea ko e mo'oni 'oku mou fai ia ki he kāinga kotoa pē 'oku 'i Masitōnia, kotoa pē: ka 'oku mau kole kiate kimoutolu, 'e kāinga, ke mou tupulekina lahi 'aupito ai; 11 Pea tokanga lahi ke mou anga fakalongo pe, pea ke mou fai taki taha ho'omou ngaue, pea ke ngāue'aki homou nima, 'o hangē ko ia na'a mau fekau kiate kimoutolu; 12 Pea ke mou 'a'eva 'o matamatalelei kiate kinautolu 'oku 'i tua'ā, pea ke 'oua na'a mou masiva 'i ha me'a. 13 Ka 'oku 'ikai ko hoku loto ke mou ta'e'ilo, 'e kāinga, koe'uhi ko kinautolu 'oku mohe, ke 'oua na'a mou mamahi'ia, 'o hangē ko e ni'ihī kehe 'oku 'ikai ha'anau 'amanaki lelei. 14 He kapau 'oku tau tui na'e pekia 'a Sisu pea toetu'u hake, pea 'oku pehē, ko kinautolu foki 'oku mohe 'ia Sisu, 'e 'omi 'akinautolu fakataha mo ia 'e he 'Otua. 15 He 'oku mau tala eni kiate kimoutolu 'i he folofola 'ae 'Eiki, ko kitautolu 'oku mo'ui pea toe 'i he hoko mai 'ae 'Eiki, 'e 'ikai te tau mu'omu'a 'iate kinautolu 'oku mohe. 16 Koe'uhi 'e 'alu hifo 'ae 'Eiki mei he langi, 'i he mavava, mo e le'o 'oe 'āngelo lahi, mo e me'a lea 'ae 'Otua pea ko e pekia 'ia Kalaisi 'e tomu'a tu'u: 17 Pea ko kitautolu 'oku mo'ui mo toe, 'e to'o hake fakataha mo kinautolu 'i he ngaahi 'ao, ke fakafetaulaki ki he 'Eiki 'i he 'atā: pea pehē, te tau 'i he 'Eiki 'o ta'engata. 18 Ko ia mou fetoutou fefakafiemālie'aki 'akimoutolu 'i he ngaahi lea

ni.

5

1 'Oku ne kei fai 'ae fakamatala 'oe hā'ele mai 'a Kalaisi ki he fakamaau, 16 Pea ne fokotu'u 'ae ngaahi akonaki, 28 Pea ne faka'osi 'aki ia 'ae tohi.

¹ Ka ko e me'a 'i he ngaahi kuonga mo e ngaahi fa'ahita'u, 'oku 'ikai 'aonga, 'e kāinga, ke u tohi kiate kimoutolu. ² He 'oku mou 'ilo fakapapau, ko e 'aho 'oe 'Eiki 'oku ha'u 'o hangē ko e kaiha'a 'i he po'uli. ³ He 'oka nau ka pehē, "Fiemālie mo lelei pe;" 'e hoko fakafokifā 'ae faka'auha kiate kinautolu, 'o hangē ko e langā ki ha fefine feitama; pea 'e 'ikai te nau hao. ⁴ Ka ko kimoutolu, 'e kāinga, 'oku 'ikai te mou 'i he po'uli, koe'uhi ke mo'ua 'akimoutolu 'e he 'aho ko ia 'o hangē ha kaiha'a. ⁵ Ko e fānau 'ae maama 'akimoutolu kotoa pē, mo e fānau 'ae 'aho: 'oku 'ikai 'oe pō 'akitautolu, pe 'oe po'uli. ⁶ Ko ia ke 'oua na'a mohe 'akitautolu, 'o hangē ko e ni'ihi; ka tau le'o pea tau fakapotopoto. ⁷ He ko kinautolu 'oku mohe, 'oku mohe 'i he pō; pea ko kinautolu 'oku kona, 'oku kona 'i he pō. ⁸ Ka ke fakapotopoto 'akitautolu 'oku 'oe 'aho, 'o 'ai ki he fatafata 'ae sifa ko e tui mo e 'ofa; pea tau tatā 'aki 'ae 'amanaki lelei ki he fakamo'ui. ⁹ He na'e 'ikai tu'utu'uni 'akitautolu 'e he 'Otua ki he houhau, ka ke tau ma'u 'ae fakamo'ui 'i hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi. ¹⁰ 'Aia na'e pekia koe'uhi ko kitautolu, koe'uhi, ka tau ka 'ā pe mohe, ke tau mo'ui fakataha mo ia. ¹¹ Ko ia ke mou fefakafiemālie 'aki 'akimoutolu, 'o felanga'aki hake 'akimoutolu, 'o hangē foki ko ia 'oku mou fai. ¹² Pea 'oku mau kole kiate kimoutolu, 'e kāinga, ke mou 'ilo 'akinautolu 'oku ngaue 'iate kimoutolu, pea 'oku nau pule'i 'akimoutolu 'i he 'Eiki, pea valoki'i 'akimoutolu; ¹³ Pea ke mou tokanga lahi 'aupito kiate kinautolu 'i he 'ofa koe'uhi ko 'enau ngaue. Pea ke mou nonofo fe'ofa'ofani pe. ¹⁴ Pea ko eni, 'oku mau enginaki kiate kimoutolu, 'e kāinga, valoki'i 'akinautolu 'oku fakamaveuveu, fakafiemālie ki he kau loto fo'i, poupou 'ae vaivai, ke mou fa'a kātaki'i kotoa pē. ¹⁵ Vakai ke 'oua na'a ai ha taha 'oku totongi 'ae kovi 'aki 'ae kovi ki ha taha; ka mou tulituli ma'uaipē ki he me'a 'oku lelei, 'iate kimoutolu, pea ki he kakai kotoa pē. ¹⁶ Fiefia ma'uaipē. ¹⁷ Lotu ta'etuku. ¹⁸ Fakafeta'i 'i he me'a kotoa pē: he ko e finangalo ia 'oe 'Otua 'ia Kalaisi Sisu kiate kimoutolu. ¹⁹ 'Oua na'a fuifui 'ae Laumālie. ²⁰ 'Oua na'a ta'etokanga ki he ngaahi malanga. ²¹ 'Ahi'ahi'i 'ae ngaahi me'a kotoa pē puke ke ma'u 'aia 'oku lelei. ²² Ta'ofi 'akimoutolu mei he matamata kovi kotoa pē. ²³ Pea 'ofa ke fakamā'oni'oni haohaoa 'akimoutolu 'e he 'Otua 'oe melino: pea 'ofa ke fakatolonga ta'ehalaia 'akimoutolu 'a homou laumālie kotoa, mo homou loto, mo homou sino,

'o a'u ki he hā'ele mai 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi. ²⁴ 'Oku mo'oni 'aia 'oku ne uiui'i 'akimoutolu; pea te ne mafai foki ia. ²⁵ E kāinga, hūfia 'akimautolu. ²⁶ 'Ofa atu ki he kāinga kotoa pē 'aki 'ae 'uma mā'oni'oni. ²⁷ 'Oku ou fekau fakapapau kiate kimoutolu 'i he 'Eiki, ke lau atu 'ae tohi ni ki he kāinga mā'oni'oni kotoa pē. ²⁸ Ke 'iate kimoutolu 'ae 'alo'ofa 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi. 'Emeni.

KO HONO UA 'OE TOHI 'A PAULA KO E 'APOSETOLO KI HE KAKAI TESALONAIKA

1 'Oku tala atu 'e Paula 'a 'ene loto lelei ki he tui, mo e 'ofa, mo e fa'a kātaki 'ae siasi 'i Tesalonika: 11 Pea ne me'a ngāue 'aki 'ae me'a kehekehe ke fakafiemālie 'aki 'akinautolu 'i he fakatanga, pea ne fakahā 'e tō ki he kakai fai kovi 'ae tautea totonu mei he 'Otua.

1 Ko Paula, mo Silivenusi, mo Timote, ki he siasi 'oe kakai Tesalonika 'oku 'i he 'Otua ko 'etau Tamai mo e 'Eiki ko Sisu Kalaisi: 2 Ke 'iate kimoutolu 'ae 'alo'ofa, mo e melino, mei he 'Otua ko 'etau Tamai mo e 'Eiki ko Sisu Kalaisi. 3 'Oku totonu 'emau fakafeta 'i ma'uaipē ki he 'Otua koe'uhi ko kimoutolu, 'e kāinga, 'o hangē ko ia 'oku taau, koe'uhi 'oku tupu 'o lahi 'aupito 'aupito ho'omou tui, pea 'oku tupulekina 'a ho'omou fe'ofa'aki kiate kimoutolu kotoa pē; 4 Ko ia 'oku mau vikiviki koe'uhi ko kimoutolu ki he ngaahi siasi 'oe 'Otua, 'i ho'omou fa'a kātaki mo e tui, 'i homou ngaahi fakatanga kotoa pē, mo e ngaahi mamahi, 'oku mou fa'a kātaki'i: 5 'Aia ko e faka'ilonga 'oe fakamaau totonu 'oe 'Otua, koe'uhi ke lau 'akimoutolu 'oku mou taau mo e pule'anga 'oe 'Otua, 'aia 'oku mou mamahi ai foki: 6 He ko e me'a totonu 'i he 'Otua ke totongi 'aki 'ae mamahi kiate kinautolu 'oku fakamamahi'i 'akimoutolu; 7 Ka kiate kimoutolu 'oku mamahi, ko e fiemālie mo kimaoutolu, 'oka fakahā mai 'ae 'Eiki ko Sisu mei he langi mo 'ene kau 'āngelo mālohi, 8 'I he afi uloulo mo e fai totongi kiate kinautolu 'oku 'ikai te nau 'ilo 'ae 'Otua, pea 'oku 'ikai talangofua ki he ongoongolelei 'o hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi: 9 'Akinautolu 'e tautea 'aki 'ae faka'auha ta'engata mei he 'ao 'oe 'Eiki, pea mei he nāunau 'o 'ene māfimafi; 10 'Oka ha'u ia ke fakahikihiki 'i 'e he'ene kakai mā'oni'oni, pea ke fakatumutumu ai, 'i he 'aho ko ia, 'akinautolu kotoa pē 'oku tui; he na'a mou tui ki he 'emau fakamo'oni 'iate kimoutolu. 11 Ko ia foki 'oku mau lotua ma'uaipē 'akimoutolu, koe'uhi ke lau 'e hotau 'Otua 'oku mou taau mo e ui ni, ke ne fakakakato 'ae finangalo lelei kotoa pē 'o 'ene angalelei, mo e ngaue 'ae tui, 'i he mālohi: 12 Koe'uhi ke ongoongolelei'ia 'ae huafa 'o hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi 'iate kimoutolu, mo kimoutolu 'iate ia, 'o fakatatau ki he 'ofa 'a hotau 'Otua mo e 'Eiki ko Sisu Kalaisi.

2

1 'Oku ne fakahā ke nau tu'uma'u 'i he mo'oni kuo nau ma'u, 3 'Oku ne tala 'e ai 'ae he lahi mei he lotu mo'oni, 9 Pea 'e hā 'ae

fili 'o Kalaisi 'i he te'eki ai hoko mai 'ae 'aho 'oe 'Eiki. 15 Pea ne toe fai 'ene tomu'a enginaki, mo ne hūfia 'akinautolu.

1 Pea ko eni, 'oku mau kole kiate kimoutolu, 'e kāinga, ko e me'a 'i he hā'ele mai 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi, pea mo 'etau kātoa fakataha kiate ia, 2 Ke 'oua na'a ue'i ngofua homou loto, pe puputu'u, 'i ha laumālie, pe 'i ha lea, pe 'i ha tohi 'o hangē 'oku meiate kimautolu, 'o pehē kuo ofi 'ae 'aho 'o Kalaisi. 3 'Oua na'a kākaa'i 'akimoutolu 'e ha tokotaha 'i ha me'a 'e taha: koe'uhi 'e 'ikai hoko 'ae 'aho ko ia, 'o kapau 'e 'ikai tomu'a hoko 'ae liliu kovi, pea fakahā 'ae tangata 'oe angahala, ko e foha 'oe mala'ia; 4 'Aia 'oku angatu'u pea fakahikihiki ia ke mā'olunga 'i he me'a kotoa pē 'oku ui ko e 'Otua, pe 'oku fai ki ai 'ae hū; pea 'oku nofo ia 'o hangē ko e 'Otua 'i he fale 'oe 'Otua, 'o fakahā ia ko e 'Otua. 5 'Ikai 'oku mou manatu, 'i he'eku kei 'iate kimoutolu, ne u fakahā kiate kimoutolu 'ae ngaahi me'a ni? 6 Pea 'oku mou 'ilo eni 'aia 'oku ne ta'ofia, kae'oua ke fakahā ia 'i hono kuonga. 7 He 'oku ngaue ni 'ae me'a fakalilolilo 'oe angahala: ka 'oku ai ha taha 'oku ta'ofi, kae'oua ke to'o atu ia. 8 Pea 'e toki fakahā 'ae taha Angakovi, 'aia 'e faka'osi'osi 'e he 'Eiki 'aki 'ae mānava 'o hono fofonga, 'o faka'auha 'i he malama 'o 'ene hā'ele mai. 9 Ko ia ia 'oku ha'u 'o tatau mo e ngaue 'a Sētane 'i he mālohi lahi, mo e ngaahi faka'ilonga, mo e ngaahi me'a fakafo loi, 10 Pea mo e kākā kotoa pē 'oe ta'emā'oni'oni 'iate kinautolu 'oku 'auha; ko e me'a 'i he 'ikai te nau ma'u 'ae 'ofa ki he mo'oni, koe'uhi ke nau mo'ui ai. 11 Pea ko e me'a ko ia 'e fakatukutuku 'i ai 'akinautolu 'e he 'Otua ki he mālohi 'oe kākā, ke nau tui ki he loi: 12 Pea ke fakamala'ia 'akinautolu kotoa pē 'oku 'ikai tui ki he mo'oni, ka nau fiemālie 'i he ta'emā'oni'oni. 13 Ka 'oku totonu 'emau fakafeta 'i ma'uaipē ki he 'Otua koe'uhi ko kimoutolu, 'e kāinga 'ofeina 'i he 'Eiki, koe'uhi kuo fili 'akimoutolu 'e he 'Otua talu mei he kamata'anga ki he fakamo'ui 'i he fakamā'oni'oni 'i he Laumālie, mo e tui ki he mo'oni: 14 'Aia na'a ne uiui 'i 'akimoutolu ki ai 'i homau ongoongolelei, ke mou lava 'i 'ae nāunau 'o hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi. 15 Ko ia, 'e kāinga, mou tu'uma'u, 'o kuku mau 'ae ngaahi akonaki 'aia na'e akonekina ai 'akimoutolu, pe ko ha me'a 'i he malanga, pe 'i he'emau tohi. 16 Pea ko eni, ko hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi pe, mo e 'Otua, ko 'etau Tamai, 'aia na'a ne 'ofeina 'akitautilu, 'o ne foaki mai 'ae fiemālie ta'engata mo e 'amanaki lelei 'i he 'alo'ofa, 17 Ke ne fakafiemālie ki homou loto, pea fakatu'uma'u 'akimoutolu 'i he ngaahi lea mo e ngaue lelei kotoa pē.

3

1 'Oku ne kole ke nau hūfia ia, 3 Pea ne tala 'ene falala kiate kinautolu, 5 Pea lotua 'akinautolu ki he 'Otua, 6 Pea ne fai

'ae akonaki kehekehe kiate kinautolu, kae lahi ke 'oua te nau fakapikopiko, mo fakataha mo e kakai anga pau'u, 16 Pea ne faka'osi 'aki 'ae hūfia mo e fetapa.

¹ E Kāinga, ko hono faka'osi, mou hūfia 'akimautolu, koe'uhi ke lele atu 'ae folofola 'ae 'Eiki, pea ongoongolelei ia, 'o hangē ko ia 'iate kimoutolu: ² Pea koe'uhi ke fakahaofi 'akimautolu mei he kakai ta'e'atamai mo angakovi: ke 'oku 'ikai ma'u kotoa pē 'ae tui. ³ Ka 'oku mo'oni 'ae 'Eiki, 'aia te ne fakatu'uma'u pea fakamo'ui 'akimoutolu mei he kovi. ⁴ Pea 'oku mau falala ki he 'Eiki koe'uhi ko kimoutolu, 'oku mou fai, pea te mou fai pe, 'ae ngaahi me'a 'oku mau fekau kiate kimoutolu. ⁵ Pea ke fakahinohino homou loto 'e he 'Eiki ki he 'ofa 'ae 'Otua, pea mo e fa'a kātaki 'a Kalaisi. ⁶ Pea ko eni, 'e kāinga, 'oku mau fekau kiate kimoutolu, 'i he huafa 'o hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi, ke mou mavahe 'akimoutolu mei he kāinga kotoa pē 'oku 'eve'eva ta'etotonu, pea 'ikai tatau mo e fekau na'a ne ma'u meiate kimoutolu. ⁷ He 'oku mou 'ilo, 'oku totonu ke mou fa'ifa'itaki kiate kinautolu: he na'e 'ikai te mau fai ta'etotonu 'iate kimoutolu; ⁸ Pe temau kai ta'etotongi 'ae mā 'a ha tokotaha; ka na'a mau fai 'ae ngaue mo feinga 'i he pō mo e 'aho, koe'uhi ke 'oua na'a mau fakamasiva'i ha taha 'okimoutolu: ⁹ Ka na'e 'ikai koe'uhi 'oku ta'etotonu kiate kinautolu, ka ke mau hoko ko e faka'ilonga ke mou fa'ifa'itaki kiate kinautolu. ¹⁰ Ka 'i he 'emau 'iate kimoutolu, na'a mau fekau eni kiate kimoutolu, "Kapau 'e 'ikai fie ngaue ha taha, pea 'oua na'a ne kai." ¹¹ He 'oku mau fanongo ki ha ni'ihī 'iate kimoutolu 'oku 'eve'eva ta'etotonu, 'o 'ikai si'i ngaue, ka ko e kau kaunoa. ¹² Pea ko kinautolu 'oku pehē, 'oku mau fekaua mo enginaki, 'i hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi, ke nau ngaue fakalongo pe, pea kai 'ae ma'anautolu pe. ¹³ Ka ko kimoutolu, 'e kāinga, 'oua na'a mou fiu 'i he fai lelei. ¹⁴ Pea kapau 'oku 'ikai talangofua ha taha ki he 'emau fekau 'i he tohi ni, faka'ilonga'i 'ae tangata ko ia, pea 'oua na'a fakataha mo ia, koe'uhi ke mā ai ia. ¹⁵ Kae 'oua na'a lau ia ko e fili, kae valoki'i 'o taau mo ha kāinga. ¹⁶ Ko eni, 'ofa ke foaki 'e he 'Eiki 'oe melino 'ae melino ma'uaipē kiate kimoutolu 'i he me'a kotoa pē. Ke 'iate kimoutolu kotoa pē 'ae 'Eiki. ¹⁷ Ko e tohi 'ofa eni 'a Paula 'aki hoku nima 'o'oku, 'aia ko e faka'ilonga 'i he ngaahi tohi kotoa pē: 'oku pehē pe 'eku tohi. ¹⁸ Ko e 'alo'ofa 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi ke 'iate kimoutolu kotoa pē. 'Emeni.

KO E 'ULUAKI TOHI 'A PAULA KO E 'APOSETOLO KIA TIMOTE

1 'Oku fakamanatu 'i 'a Timote 'i he ngaue na'e tuku kiate ia 'e Paula 'i he'ene 'alu ki Masitōnia. 5 Hono 'uhinga totonu 'oe fono. 11 Ko e ui 'a Paula ko e 'apostolo, 20 Ko e lea kia 'Aiminia mo 'Aleksānita.

¹ Ko au Paula, ko e 'apostolo 'a Sisu Kalaisi, 'i he fekau 'ae 'Otua ko hotau Fakamo'ui, mo e 'Eiki ko Sisu Kalaisi, ko hotau 'amanaki lelei'anga; ² Ko e 'alo'ofa, mo e 'ofa mata'ata'atā pe, mo e melino, mei he 'Otua ko 'etau Tamai, mo Sisu Kalaisi ko hotau 'Eiki; kia Timote, ko hoku foha mo'oni 'i he tui. ³ 'O hangē ko 'eku kole kiate koe ke ke nofo pe 'i 'Efesō, 'i he'eku 'alu ki Masitōnia, koe'uhi ke ke fekaua 'ae ni'ihi ke 'oua te nau ako 'aki ha akonaki kehe, ⁴ Ke 'oua foki 'e tokanga ki he ngaahi talatupu'a mo e hohoko ta'etuku, 'aia 'oku langa ai 'ae fakakikihi, kae 'ikai ko e felanga'aki hake faka'otua 'aia 'oku 'i he tui. ⁵ Pea ko eni, ko hono 'uhinga 'oe fekau, ko e 'ofa mei he loto ma'a, mo e 'atamai lelei, mo e tui ta'emalualoi: ⁶ 'Aia kuo afe mei ai 'ae ni'ihi, pea kuo nau he ki he ngaahi launoa; ⁷ 'O holi ke hoko ko e kau akonaki 'i he fono; ka 'oku 'ikai te nau 'ilo 'aia 'oku nau lau, pe ko ia 'oku nau lea fakapapau ki ai. ⁸ Ka 'oku tau 'ilo 'oku lelei 'ae fono, 'o kapau 'oku ngaue 'aonga 'aki ia 'e he tangata; ⁹ 'O 'ilo eni, na'e 'ikai ngaohi 'ae fono ki he tangata mā'oni'oni, ka ki he kau li'aki fono, mo e talangata'a, mo e ta'elotu, mo e kau angahala, ki he ta'ema'a, mo e manuki, ki he kau tāmata'i 'oe tamai mo e tāmata'i 'oe fa'ē, mo e kau tāmata'i 'oe tangata, ¹⁰ Ki he kau fe'auaki, kiate kinautolu 'oku fefaka'uli'aki 'akinautolu mo e kakai, ki he kau kaiha'a tangata, ki he kau loi, ki he kau fuakava loi, pea mo ia kotoa pē 'oku tu'u kehe mo e akonaki totonu; ¹¹ 'O fakatatau mo e ongoongolelei nāunau'ia 'oe 'Otua monū'ia, 'aia na'e tuku mai ke u tauhi ia. ¹² Pea 'oku ou fakafeta'i kia Kalaisi Sisu ko hotau 'Eiki, 'aia kuo ne fakamālohi'i au, 'i he'ene lau au ko e angatonu, 'o ne fakahoko au ki he ngaue; ¹³ A au na'aku lau'ikovi'i ia 'i mu'a, mo fakatanga'i, mo fai kovi: ka na'aku ma'u 'ae 'alo'ofa, he na'aku ta'etui ko e fai 'i he ta'e'ilo. ¹⁴ Pea na'e lahi hake 'aupito 'aupito 'ae 'ofa 'a hotau 'Eiki, 'i he tui mo e 'ofa 'aia 'oku 'ia Kalaisi Sisu. ¹⁵ Ko e tala mo'oni eni, pea 'oku taau mo e kakai kotoa pē ke ma'u ia, na'e hā'ele 'a Kalaisi Sisu ki māmani ke fakamo'ui 'ae kakai angahala; pea ko hono fungani au. ¹⁶ Ka koe me'a ni na'aku ma'u ai 'ae 'alo'ofa, koe'uhi ke fakahā atu 'e Sisu Kalaisi 'iate au, ko e fungani,

'ae kātaki 'ofa kotoa pē, pea ke u hoko ko e faka'ilonga kiate kinautolu 'e tui kiate ia 'amui ki he mo'ui ta'engata. ¹⁷ Pea ko eni, ke 'i he Tu'i 'i mu'a 'i mu'a, mo ta'emate, mo ta'ehāmai, ki he 'Otua poto taha pe, 'ae faka'apa'apa mo e ongoongolelei 'o ta'engata pea ta'engata. 'Emeni. ¹⁸ E foha ko Timote, 'oku ou tuku atu 'ae fekau ni kiate koe, 'o fakatatau mo e ngaahi kikite 'i mu'a na'e kau kiate koe, koe'uhi ke ke fa'a fai mei ai 'ae tau lelei: ¹⁹ 'O puke ma'u 'ae tui, mo e 'atamai lelei; 'aia kuo si'aki 'e he ni'ihi, pea ko 'enau tui kuo tūkia 'o mate: ²⁰ 'Aia 'oku 'i ai 'a 'Aiminia mo 'Alekisānita; kuo u tukuange 'akinaua kia Sētane, ke na 'ilo ke 'oua te na lau'ikovi.

2

1 Ko hono totonu 'oe hūfia mo e fakafeta'i koe'uhi ko e kakai fulipē. 9 'Ae anga ke teuteu ai 'ae kau fefine. 12 Ke 'oua na'a tuku ke nau ako. 15 Pea neongo 'ae fakamo'oni 'oe houhau 'oe 'Otua kiate kinautolu 'i he fānau, ka 'e fakamo'ui 'akinautolu 'oka nau ka tu'uma'u 'i he tui.

¹ Ko ia 'oku ou enginaki, ke fuofua fai 'ae kole, mo e ngaahi lotu, mo e hūfekina ma'u, mo e fakafeta'i, koe'uhi ko e kakai kotoa pē; ² Koe'uhi ko e ngaahi tu'i, pea mo kinautolu kotoa pē 'oku pule: koe'uhi ke tau mo'ui 'i he mo'ui fiemālie mo e melino, 'i he angafaka'otua mo e anga totonu kotoa pē. ³ He ko e me'a lelei eni, pea 'aonga 'i he 'ao 'oe 'Otua ko hotau Fakamo'ui; ⁴ 'Aia 'oku finangalo ke fakamo'ui 'ae kakai kotoa pē, pea ke lava'i 'ae 'ilo'i 'oe mo'oni. ⁵ He 'oku taha pe 'ae 'Otua mo e fakalaloe pe taha 'i he vaha'a 'oe 'Otua mo e kakai, ko e tangata ko Kalaisi Sisu; ⁶ 'Aia na'a ne foaki 'e ia ia ko e totongi huhu 'i mā 'ae kakai kotoa pē, 'aia 'e fakamo'oni 'i hono kuonga totonu. ⁷ 'Aia kuo fakanofu au ki ai ko e malanga, mo e 'aposestolo, ('oku ou lea'aki 'ae mo'oni 'ia Kalaisi, 'oku 'ikai teu loi;) ko e akonaki ki he ngaahi Senitaile 'i he tui mo e mo'oni. ⁸ Ko ia ko hoku loto ke lotu 'ae kakai 'i he potu kotoa pē, 'o mafao atu 'ae nima mā'oni'oni, 'o ta'e'ita mo ta'efakata'eta'etui. ⁹ Pea ke pehē 'ae kau fefine foki, ke nau teu'i 'aki 'akinautolu 'ae kofu 'oku ngali ke 'ai, mo e mata angavaivai mo e anga fakapotopoto; kae 'ikai 'i he fafatu 'oe lou'ulu, pe 'i he 'ai 'ae koula, pe ko e mata'itofe, pe 'i he teunga'aki 'ae koloa lahi; ¹⁰ Ka 'i he ngaahi ngaue lelei 'aia 'oku tau mo e kau fefine 'oku nau fakahā ko e kau lotu 'akinautolu ki he 'Otua. ¹¹ Ke tali 'e he kau fefine 'ae akonaki 'i he fakalongo pē mo e angavaivai kotoa pē. ¹² He 'oku 'ikai te u tuku 'ae fefine ke akonaki, pe ke fa'ao 'ae pule 'ae tangata, ka ke fakalongo pe. ¹³ He na'e fuofua ngaohi 'a 'Atama, kae 'i mui 'a 'Ivi. ¹⁴ Pea na'e 'ikai kākā 'ia 'a 'Atama, ka ko e fefine na'e kākā 'ia pea tō ia ki he talangata'a. ¹⁵ Ka neongo ia 'e fakamo'ui

ia 'i he fānau, 'o kapau 'e tu'uma'u 'akinautolu 'i he tui mo e 'ofa mo e mā'oni'oni mo e anga fakapotopoto.

3

2 'Ae anga 'oku taau mo e kau tauhi, mo e kau akonaki, mo honau mali, 14 Mo hono 'uhinga 'oe tohi 'e Paula kia Timote 'i he ngaahi me'a ni. 15 Ki he siasi, mo e mo'oni fakamonū'ia 'oku ako mo fakahā 'i ai.

¹ Ko e tala mo'oni eni, Kapau 'oku holi 'e ha tangata ki he ngaue 'oe faifekau, 'oku holi ia ki ha ngaue lelei. ² Ko ia 'oku totonu ke ta'ehalaia 'ae faifekau, ke mali mo e fefine pe taha ke fa'a tokanga, mo anga fakapotopoto, 'o anga matamatalelei, mo anga'ofa, 'o fa'a ako: ³ 'O 'ikai fa'a inu uaine, 'o 'ikai ko e fa'a tā, pe ko e holi ki he koloa 'uli; kae fa'a kātaki, pea 'e 'ikai te ne fakakikihi, pe manumanu; ⁴ Ko e tokotaha 'oku pule lelei ki hono fale 'o'ona, 'i he anga fakamotu'a kotoa pē kuo anganofa 'ene fānau kiate ia; ⁵ He kapau 'oku 'ikai 'ilo 'e ha tangata ke pule 'i hono fale 'o'ona, 'e fēfē koā 'ene tauhi 'ae siasi 'oe 'Otua? ⁶ 'ikai ko e taha toki liliu, telia na'a vikiviki ia 'i he laukau, pea tō ai ia ki he māla'ia'anga 'oe tēvolo: ⁷ Pea 'oku totonu foki ke ongoongolelei ia 'iate kinautolu 'oku 'i tua'a; na'a tō ia ki he manuki mo e hele 'ae tēvolo. ⁸ Pea ke anga fakamotu'a 'ae kau akonaki foki, 'oua na'a felohi'aki, 'oua na'a fa'a inu uaine, pe holi ki he koloa 'uli; ⁹ Kae puke ma'u 'ae me'a fakalilolilo 'oe tui 'i he 'atamai lelei. ¹⁰ Pea ke fuofua 'ahi'ahi kiate kinautolu ni foki; pea nau toki hoko ki he ngaue 'oe akonaki, kuo ta'ehalaia. ¹¹ Pea ke anga fakalongo pē 'a honau uaifi, 'ikai ko e kau fakakovi, kae anga fakapotopoto, 'o angatotonu 'i he me'a kotoa pē. ¹² Pea ke mali taki tokotaha 'ae kau akonaki mo e fefine pe taha, 'o pule'i lelei 'enau fānau mo honau fale 'onautolu. ¹³ He ko kinautolu kuo fai 'o lelei 'ae ngaue 'ae akonaki, te nau ma'u kiate kinautolu 'ae hiki'anga lelei, mo e mālohi lahi 'i he tui 'aia 'oku 'ia Kalaisi Sisu. ¹⁴ Ko e ngaahi me'a ni 'oku ou tohi atu kiate koe, 'i he'eku 'amanaki 'e vave 'eku 'alu atu kiate koe: ¹⁵ Kae 'ilonga 'eku tuai atu, pea ke 'ilo 'aia 'oku totonu ke ke fai 'e koe 'i he fale 'oe 'Otua, 'aia ko e siasi 'oe 'Otua mo'ui, ko hono pou mo e tu'unga 'oe mo'oni. ¹⁶ Pea ko e mo'oni 'aupito ko e me'a lahi 'ae me'a fakalilolilo 'oe lotu: ko e 'Otua na'e fakahā 'i he kakano, na'e fakamo'oni ia 'i he Laumālie, na'e mamata kiate ia 'ae kau 'āngelo, na'e malanga'aki ia ki he Senitaile, na'e tui kiate ia 'i māmani, pea ma'u hake ia ki he nāunau.

4

1 'Oku ne fakahā 'e ai ha hē lahi 'i he ngaahi 'aho ki mui. 6 Pea koe'uhi ke 'oua na'a vaivai 'a Timote 'i he fai 'o 'ene ngaue

totonu, 'oku ne tala kiate ia 'ae ngaahi fekau 'oku kau ki ai.

¹ Ka 'oku lea fakapatonu mai 'ae Laumālie, 'e hē 'ae ni'ihī mei he tui 'i he ngaahi kuonga fakamui, 'o tokanga ki he ngaahi laumālie fakahala, mo e ngaahi akonaki 'oe kau tēvolo; ² 'I he māluāloi 'okinautolu 'oku lea loi; kuo hunuhunu honau 'atamai 'aki 'ae ukamea vela; ³ 'O fekau ke 'oua na'a mali, mo nau fakatapui 'ae ngaahi me'akai, 'aia na'e fakatupu 'e he 'Otua ke ma'u 'i he fakafeta'i 'ekinautolu 'oku tui pea 'ilo 'ae mo'oni. ⁴ He 'oku lelei 'aia kotoa pē kuo fakatupu 'e he 'Otua, pea 'oku 'ikai ha me'a ke si'aki, 'o kapau 'e ma'u ia 'i he fakafeta'i: ⁵ He kuo fakangofua ia 'e he folofola 'ae 'Otua mo e lotu. ⁶ Kapau te ke fakamanatu'i 'ae ngaahi me'a ni ki he kāinga, te ke hoko ko e faifekau lelei 'a Sisu Kalaisi, 'o taau mo ho'o fafanga'i 'i he ngaahi lea 'oe tui mo e akonaki lelei, 'aia kuo ke lava'i hono 'ilo'i. ⁷ Ka ko e ngaahi talatupu'a launoa mo fakafinemātu'a ke si'aki, ka ke ngaue koe ki he angafaka'otua. ⁸ He 'oku si'i hono 'aonga 'oe ngaue ki he sino: ka ko e angafaka'otua 'oku 'aonga ia ki he me'a kotoa pē, 'oku 'i ai 'ae tala'ofa 'oe mo'ui ko eni, pea mo ia 'e hoko mai. ⁹ Ko e tala mo'oni eni, pea taau mo e kakai kotoa pē ke ma'u. ¹⁰ He ko ia ia 'oku tau ngaue ai mo kātaki 'ae manuki, he 'oku tau falala ki he 'Otua mo'ui, 'aia ko e Fakamo'ui ia 'oe kakai kotoa pē, kae lahi kiate kinautolu 'oku tui. ¹¹ Ke ke fekau 'ae ngaahi me'a ni mo ako 'aki. ¹² 'Oua na'a manuki'i ho'o kei si'i 'e ha taha; ka ke 'i he kakai tui ko e faka'ilonga, 'i he lea, mo e 'ulungāanga, mo e 'ofa, mo e faianga, mo e tui, mo e mā'oni'oni. ¹³ Tokanga koe ki he lau tohi, mo e enginaki, mo e akonaki, kae'oua ke u 'alu atu. ¹⁴ 'Oua na'a ke ta'etokanga'i 'ae me'a foaki 'oku 'iate koe, 'aia na'e foaki kiate koe 'i he kikite, mo e hilifaki 'oe nima 'oe kau mātu'a. ¹⁵ Fakalaulauloto ki he ngaahi me'a ni; ke ke mo'ua koe ki ai; koe'uhi ke hā mai ho'o faka'a'au ki mu'a 'i he me'a kotoa pē. ¹⁶ Ke ke vakai kiate koe, pea ki he akonaki; pea faifai ma'u pe ki ai: koe'uhi 'i ho'o fai ia te ke fakamo'ui koe, mo kinautolu 'oku fanongo kiate koe.

5

1 Ko e anga ke fai ai 'ae valoki. 3 Ki he kau fefine kuo mate honau husepāniti. 17 Ki he kau mātu'a. 23 Ko e fekau ki he mo'ui 'ae sino 'o Timote. 24 'Oku mu'omu'a 'ae ngaahi angahala 'ae kakai ni'ihī ki he fakamaau, pea muimui 'ae angahala 'ae kakai ni'ihī.

¹ 'Oua na'a ke valoki kakaha ki ha motu'a, kae fakakolekolea, 'o hangē ki ha tamai; pea ki he kau talavou 'o taau mo e ngaahi kāinga; ² *Lea* ki he kau finemātu'a 'o taau mo e fa'ē; mo e kau finemui 'o taau mo e ngaahi tuofefine, 'i he angama'a kotoa pē. ³ Tauhi ki he kau fefine kuo mate

honau husepāniti, ‘akinautolu ‘oku masiva mo‘oni. ⁴ Pea kapau ‘oku ai ha fefine kuo mate hono husepāniti ‘oku ai ‘ene fānau pe mokopuna, tuku ke nau fuofua fakahā ‘enau anga fakalotu ‘i ‘apī, pea totongi lelei ki he ‘enau mātu‘a: he ‘oku lelei pea mālie ia ‘i he ‘ao ‘oe ‘Otua. ⁵ Pea ko eni, ko e fefine kuo mate hono husepāniti, pea paea mo‘oni, ‘oku falala ia ki he ‘Otua, pea fai ma‘u pe ‘ene kole tāuma‘u mo e lotu ‘i he pō mo e ‘aho. ⁶ Ka ko ia ‘oku mo‘ui ki he fiemālie fakakakano, ‘oku mate ia ‘i he lolotonga ‘ene mo‘ui. ⁷ Pea ko e ngaahi me‘a ni ke ke fekau‘aki koe‘uhi ke nau ta‘ehalaia. ⁸ He kapau ‘oku ‘ikai ke tokonaki ‘e ha tokotaha ki hono kāinga, pea kiate kinautolu tonu ‘i hono fale, kuo si‘aki ‘e ia ‘ae lotu, pea lahi hake ‘ene kovi ‘a‘ana ‘iate ia ‘oku ta‘elotu. ⁹ Ke ‘oua na‘a fili ki he fakataha ha fefine kuo mate hono husepāniti ‘oku te‘eki ai onongofulu ta‘u ‘ene motu‘a, na‘e mali ia ki he tangata pe taha, ¹⁰ Kuo fakaongolelei ia ‘i he ngaahi ngaue lelei; ‘o kapau na‘a ne tauhi fānau ‘o kapau na‘a ne fakaafe ‘ae kakai fononga, kapau na‘a ne fufulu ‘ae va‘e ‘oe kāinga mā‘oni‘oni, kapau na‘a ne tokoni ki he kakai mahaki, kapau na‘a ne fa‘a fai ‘ae ngaahi ngaue lelei kotoa pē ¹¹ Kae tuku pe ‘ae kau finemui kuo mate honau husepāniti; he ‘oka nau ka ta‘eanganofa kia Kalaisi, pea te nau fie mali; ¹² ‘O nau halaia ai, ko e me‘a ‘i he ‘enau li‘aki ‘enau fuofua tui. ¹³ Kae‘uma‘ā ‘oku nau fai fakapikopiko, ‘o fe‘alu‘aki fano pe ‘i he fale ki he fale; pea ‘ikai ngata ‘i he fakapikopiko, ka koe kau fakalanga lau foki ‘o kaunoa, ‘onau lea ki he ngaahi me‘a ‘oku ‘ikai totonu. ¹⁴ Ko ia ko hoku loto ke mali ‘ae kau finemui, pea fānau, mo tauhi ‘ae fale, pea ‘oua na‘a ai ha tu‘unga ki he lea manuki ‘oe fili. ¹⁵ He kuo afe ‘eni ‘ae ni‘ihi ‘o muimui ‘ia Sētane. ¹⁶ Kapau ‘oku kāinga ha tangata pe ha fefine ‘oku tui, ki ha kau fefine kuo mate honau husepāniti, tuku ke nau tauhi ‘akinautolu, kae‘oua na‘a fakamāfasia ¹⁷ ‘Ilonga ‘ae kau mātu‘a ‘oku pule lelei, ke ‘atu kiate kinautolu ‘ae faka‘apa‘apa lahi, kae lahi hake kiate kinautolu ‘oku ngaue ‘i he folofola mo e akonaki. ¹⁸ He ‘oku pehē ‘ae tohi, “‘Oua na‘a ke nono‘o ‘ae ngutu ‘oe pulu ‘oku ne molomoloki ‘ae uite.” Pea, “‘Oku taau mo e tangata ngaue hano tauhi.” ¹⁹ ‘Oua na‘a ke tali ha faka‘ilo kovi ki ha motu‘a, ka ‘i he ‘ao ‘oe fakamo‘oni ‘e toko ua, pe toko tolu. ²⁰ Ko kinautolu ‘oku fai angahala, valoki fakahā pe, ke manavahē ai ‘ae ni‘ihi. ²¹ ‘Oku ou fekau ‘i he ‘ao ‘oe ‘Otua, mo e ‘Eiki ko Sisu Kalaisi, mo e kau ‘āngelo kuo fili, ke ke tokanga ki he ngaahi me‘a ni, ‘o ta‘efilifilimānako ki ha taha ‘ae taha ‘i he filifilimānako. ²² ‘Oua na‘a ke hilifaki nima fakavave ki ha tangata ‘e tokotaha, pea ‘oua na‘a ke kau ki he angahala ‘oe kakai: ke ke tauhi koe ke ke ma‘a. ²³ ‘Oua na‘a ke

kei inu vai *pe*, ka ke 'ai 'ae uaine si'i, telia ho fatu mo ho'o fa'a mahamahaki. ²⁴ 'Oku tomu'a hā 'ae angahala 'ae kakai ni'ihi, 'o mu'omu'a ki he fakamaau; ka 'oku muimui pe 'i he ni'ihi. ²⁵ Pea 'oku pehē foki 'oku tomu'a hā mai 'ae ngaahi ngaue lelei 'ae ni'ihi; pea ko ia 'oku 'ikai pehē, 'e 'ikai fa'a fufū ia.

6

1 Ko e totonu 'ae kau tamaio'eiki, 3 Ke 'oua na'a kau fakataha mo e kakai akonaki fo'ou. 6 Ko e koloa lahi 'ae angafaka'otua, 10 Pea ko e 'ofa ki he koloa fakamaama ko e tefito ia 'oe ngaahi kovi. 11 'Ae ngaahi me'a ke puna mei ai 'a Timote, mo e ngaahi me'a ke ne tuli ki ai, 17 Mo ia ke ne valoki 'aki 'ae kakai ma'ume'a. 20 Ke tauhi ke mā'oni'oni 'ae ngaahi akonaki, pea ke 'oua na'a tokanga ki he ngaahi launoa ta'e'aonga.

¹ Ke pehē 'e he kau tamaio'eiki kotoa pē 'oku mo'ulaloo ki he ha'amonga, 'oku totonu ke tuku ki honau hou'eiki 'ae faka'apa'apa kotoa pē, telia na'a fakaongokovi 'ae huafa 'oe 'Otua mo 'ene akonaki. ² Pea ko kinautolu 'oku ai honau 'eiki 'oku tui, 'oua na'a nau ta'efaka'apa'apa ki ai, koe'uhi 'oku nau kāinga; ka ke 'āsili ai 'enau ngaue, koe'uhi 'oku nau angatonu mo 'ofeina, 'onau kau 'i he lelei. Ko e ngaahi me'a ni ke ke ako mo enginaki 'aki. ³ Kapau 'oku ako kehe 'e ha taha, pea 'ikai loto ia ki he ngaahi lea lelei, 'ae ngaahi lea 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi, pea ki he akonaki 'aia 'oku taau mo e angafaka'otua; ⁴ 'Oku fielaia ia, 'o ta'e'ilo ha me'a, ka 'oku mahaki 'aki 'e ia 'ae ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakakikihi lea, 'aia 'oku tupu ai 'ae meheka, mo e feke'ike'i, mo e felau'ikovi'aki, mo e femahalokovi'aki. ⁵ Mo e fefakakikihi kovi'aki 'ae kau tangata loto kovi, pea ta'ema'u 'ae mo'oni, 'oku nau mahalo ko ia 'e koloa'ia ai ko e lotu ia; ke ke mavahe koe mei he kakai pehē. ⁶ Ka ko e angafaka'otua mo e loto fiemālie, ko e koloa lahi ia. ⁷ He na'e 'ikai te tau omi ha me'a ki he māmani, pea kuo pau 'e 'ikai te tau fa'a 'ave ai ha me'a. ⁸ Pea 'i he'etau ma'u 'ae me'akai mo e kofu ke tau fiemālie ai. ⁹ Ka ko kinautolu 'oku holi ke koloa'ia, 'oku nau tō ki he 'ahi'ahi mo e tauhele, mo e ngaahi holi vale lahi mo fakamamahi, 'aia 'oku lōmaki'i 'ae kakai ki he mala'ia mo e mate faka'auha. ¹⁰ He ko e 'ofa ki he koloa, ko e tefito ia 'oe kovi kotoa pē: 'aia 'i he manumanu feinga ki ai 'ae ni'ihi, kuo nau hē mei he tui, pea kuo nau hokahoka'i 'aki 'akinautolu 'ae ngaahi mamahi lahi. ¹¹ Ka ko koe, 'ae tangata 'oe 'Otua, puna mei he ngaahi me'a ni; pea ke tuli ki he mā'oni'oni, mo e angafaka'otua, mo e tui, mo e 'ofa, mo e fa'a kātaki, mo e angavaivai. ¹² Tau 'ae tau lelei 'oe tui, puke ke ma'u 'ae mo'ui ta'engata, 'aia kuo ui foki koe ki ai, pea kuo ke fakahā 'ae fakamo'oni lelei 'i he 'ao 'oe fakamo'oni tokolahi. ¹³ 'Oku ou fekau kiate koe, 'i he 'ao 'oe 'Otua, 'aia 'oku

ne fakaake 'ae me'a kotoa pē, mo e 'ao 'o Kalaisi Sisu, 'aia na'a ne fakamo'oni 'i he 'ao 'o Ponito Pailato 'ae fakahā lelei; ¹⁴ Ke ke tauhi 'ae fekau ni 'o ta'emele, pea ta'evalokia, 'o a'u ki he fakahā mai 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi: ¹⁵ 'Aia te ne fakahā 'i hono kuonga 'o'ona, ko e 'Eiki monū'ia, mo taha pe, ko e Tu'i ki he ngaahi tui, mo e 'Eiki ki he ngaahi 'eiki; ¹⁶ 'Aia 'oku 'i ai tokotaha pe 'ae ta'efa'amate, 'oku nofo'ia 'e ia 'ae maama ta'efa'afotuaki; 'aia kuo te'eki mamata ki ai ha tangata, pea 'ikai si'i te ne fa'a mamata ki ai: ke 'iate ia 'ae faka'apa'apa mo e mālohi 'o ta'engata. 'Emeni. ¹⁷ Fekau kiate kinautolu 'oku koloa'ia 'i māmani, ke 'oua na'a nau loto viki, pe falala ki he koloa tolu ke tau fiamālie ai; ¹⁸ Ke nau fai lelei, ke lahi 'enau ngaahi ngaue lelei, 'o fie tufaki, 'o anga fie tokoni; ¹⁹ Pea nau tokonaki ma'anautolu 'ae tu'unga lelei ki he kuonga 'e hoko, koe'uhi ke nau puke ki he mo'ui ta'engata. ²⁰ E Timote, ke ke puke 'aia kuo tuku kiate koe ke tauhi, mo ke tapu 'i he ngaahi papūnoa mo launoa, mo e akonaki angatu'u, 'oku ui loi pe "ko e poto." ²¹ 'Aia 'i he tokanga ki ai 'ae ni'ihī, kuo nau hē mei he tui. Ke 'iate koe 'ae 'alo'ofa. 'Emeni.

KO HONO UA 'OE TOHI 'A PAULA KO E 'APOSETOLO KIA TIMOTE

1 Ko e 'ofa 'a Paula kia Timote, mo e tui ta'eloi kuo 'ia Timote, mo 'ene fa'ē, pea mo 'ene kui. 6 'Oku akonaki ia 'e Paula ke ne ngaue 'aki 'ae foaki 'ae 'Otua kuo 'iate ia, 8 Ke tu'uma'u, mo fa'a kātaki 'i he fakatanga, 13 Pea ke fakakukafi 'i he lea mo e mo'oni 'oe akonaki ko ia kuo ne fanongo ai 'ia Paula. 15 'Oku ne lea kia Faiselo mo Hemosine mo e ni'ihī pehē, pea ne fakaongolelei lahi 'a 'Onesifolo.

¹ Ko au Paula, ko e 'aposestolo 'a Sisu Kalaisi 'i he finangalo 'oe 'Otua, 'o fakatatau ki he tala'ofa 'oe mo'ui 'aia 'oku 'ia Kalaisi Sisu. ² Ke 'ia Timote, ko e foha 'ofeina, 'ae 'alo'ofa, mo e 'ofa mata'ata'atā pe, mo e melino, mei he 'Otua ko e Tamai mo Kalaisi Sisu ko hotau 'Eiki. ³ 'Oku ou fakafeta'i ki he 'Otua, 'aia 'oku ou tauhi, 'o hangē ko e ngaahi tamai 'i mu'a, 'i he 'atamai mā'oni'oni, 'oku ou manatu ma'uaipē kiate koe 'i he'eku ngaahi lotu 'i he pō mo e 'aho; ⁴ 'O holi lahi ke u mamata kiate koe, 'i he'eku manatu ki ho'o ngaahi lo'imata, koe'uhi ke u fonu 'i he fiefia; ⁵ 'I he'eku fakamanatu ki he tui ta'eloi 'oku 'iate koe, 'aia na'e mu'aki nofo'ia ho'o kui fefine ko Loisi, mo ho'o fa'ē ko 'Iunisi; pea 'oku ou 'ilo 'oku 'iate koe foki. ⁶ Ko ia 'oku ou fakamanatu ai kiate koe ke ke tafutafu 'ae me'a foaki 'ae 'Otua, 'aia 'oku 'iate koe 'i he hilifaki 'a hoku nima. ⁷ He na'e 'ikai foaki 'e he 'Otua kiate kitautolu 'ae laumālie 'oe manavasi'i; ka ko e mālohi, mo e 'ofa, mo e loto fakapotopoto. ⁸ Ko ia ke 'oua na'a ke mā koe ki he fakamo'oni 'a hotau 'Eiki, pe kiate au ko 'ene pōpula: ka ke kau koe 'i he ngaahi mamahi 'oe ongoongolelei 'o taau mo e mālohi 'oe 'Otua; ⁹ 'Aia kuo ne fakamo'ui 'o ne ui 'akitautolu 'i he uiui'i mā'oni'oni, 'o 'ikai fakatatau mo e tau ngaahi ngaue, ka 'oku fakatatau mo 'ene tu'utu'uni, mo e 'alo'ofa 'aia na'e foaki kiate kitautolu 'ia Kalaisi Sisu 'i he te'eki ai tu'u 'a māmani, ¹⁰ Ka kuo hā eni 'i he fakahā 'ahotau Fakamo'ui ko Sisu Kalaisi, 'aia kuo ne ikuna 'ae mate, pea kuo ne fakahā 'i he maama 'ae mo'ui mo e ta'emate 'i he ongoongolelei: ¹¹ 'Aia na'e fakanofu au ke u malanga'aki ia, ko e 'aposestolo, mo e akonaki 'oe kakai Senitaile. ¹² Ko e me'a ko ia 'oku ou kātaki ai 'ae ngaahi me'a ni: ka 'oku 'ikai te u mā: he 'oku ou 'ilo 'aia kuo u tui ki ai, pea 'oku pau hoku loto 'oku fa'a fai 'e ia ke tauhi 'aia kuo u tuku kiate ia 'o a'u ki he 'aho ko ia. ¹³ Puke ke ma'u 'ae sino 'oe ngaahi lea haohaoa, 'aia na'a ke fanongo ai 'iate au, 'i he tui mo e 'ofa 'aia 'oku 'ia Kalaisi Sisu. ¹⁴ Ko e me'a lelei ko ia

na'e tuku kiate koe ke ke tauhi 'i he Laumālie Mā'oni'oni, 'aia 'oku nofo'ia 'akitautolu. ¹⁵ 'Oku ke 'ilo 'ae me'a ni, koe'uhi ko kinautolu kotoa pē 'oku 'i 'Esia kuo nau si'aki au; 'aia kuo kau ai 'a Faiselo mo Hemosine. ¹⁶ Ke foaki 'e he 'Eiki 'ae 'alo'ofa ki he fale 'o 'Onesifolo; he na'e liunga lahi 'ene tokoni'i au, pea na'e 'ikai mā ia 'i hoku ha'i ukamea: ¹⁷ Ka 'i he'ene 'i Loma, na'a ne kumi lahi kiate au, 'o ne 'ilo'i au. ¹⁸ 'Ofa ke tuku kiate ia 'e he 'Eiki ke ne ma'u 'ae 'alo'ofa mei he 'Eiki 'i he 'aho ko ia: pea ko e ngaahi me'a kehekehe na'a ne tokoni'i ai au 'i 'Efesō, 'oku ke 'ilo pe.

2

1 'Oku toe enginaki ia ki he tu'uma'u mo e fakakukafi, pea ke fai 'ae ngaue totonu 'oe tamaio'eiki angatonu 'ae 'Eiki, 'i he'ene vahevahe totonu mo lelei 'ae folofola 'ae 'Eiki, pea ke ta'ofi 'aki 'ae ngaahi launoa mo e va'inga. 17 'Oku kau ki ai 'a 'Aiminia mo Failito. 19 Ko e tu'unga 'ae 'Eiki 'oku mo'oni. 22 'Oku tala kiate ia 'ae ngaahi me'a ke vakai ki ai, mo e ngaahi me'a ke tuli ki ai, mo e anga 'oku taau mo e tamaio'eiki 'ae 'Eiki ke fai.

¹ Ko ia, ko hoku foha, ke ke mālohi koe 'i he 'ofa 'aia 'oku 'ia Kalaisi Sisu. ² Pea ko e ngaahi me'a ko ia kuo ke fanongo 'iate au 'i he 'ao 'oe kau fakamo'oni tokolahi, ke ke tuku ia ki he kau tangata angatonu, ke nau fa'a fai ke akonekina foki 'ae ni'ihi. ³ Ko ia ke ke fa'a kātaki 'ae ngaue faingata'a, 'o taau mo e tangata tau lelei 'a Sisu Kalaisi. ⁴ 'Oku 'ikai ha tangata 'oku ne fai 'a 'etau pea ne faka'efihia ia 'i he ngaahi me'a 'oe mo'ui ni; kaekehe ke fakafiemālie kiate ia kuo fili ia ko e tangata tau. ⁵ Pea kapau 'oku feinga 'e ha tokotaha ke ne ikuna, 'oku 'ikai fakapale ia, kae 'i he'ene feinga totonu. ⁶ Pea 'oku taau mo e tangata tauhi ngoue ke tomu'a fai 'ae ngaue 'i he'ene kai hono fua. ⁷ Tokanga ki he'eku lea; pea 'ofa ke tuku kiate koe 'e he 'Eiki 'ae 'ilo 'i he me'a kotoa pē. ⁸ Manatu kia Sisu Kalaisi ko e hako 'o Tevita, na'e fokotu'u hake ia mei he mate, 'o fakatatau mo 'eku ongoongolelei: ⁹ 'Aia 'oku ou mamahi ai 'o hangē ha fai kovi, pea kuo ha'isia au; ka 'oku 'ikai ha'isia 'ae folofola 'ae 'Otua. ¹⁰ Ko ia 'oku ou fa'a kātaki ai 'ae me'a kotoa pē koe'uhi ko kinautolu kuo fili, koe'uhi ke nau ma'u foki 'ae fakamo'ui 'aia 'oku 'ia Kalaisi Sisu mo e hakeaki'i ta'engata. ¹¹ Ko e tala mo'oni eni: "He kapau kuo tau mate mo ia, te tau mo'ui foki mo ia: ¹² Kapau 'oku tau fa'a kātaki, te tau pule foki mo ia: kapau te tau li'aki ia, te ne li'aki 'akitautolu foki: ¹³ Kapau 'oku tau ta'etui, ka 'oku mo'oni pehē ai pe ia: 'oku 'ikai te ne fa'a faka'ikai'i ia." ¹⁴ Fakamanatu 'ae ngaahi me'a ni, 'o fekau kiate kinautolu 'i he 'ao 'oe 'Eiki, ke 'oua na'a nau fakakikihi 'i he ngaahi lea 'oku 'ikai hano 'aonga, ka ko e fakahē'i 'oe kau fanongo ki ai. ¹⁵ Ke ke feinga ke fakahā koe 'oku ke lelei ki

he 'Otua, ko e tangata ngaue 'oku 'ikai ke mā, kae vahevahe totonu atu 'ae folofola 'oe mo'oni. ¹⁶ Ka ke si'aki 'ae ngaahi lea papūnoa mo e kovi: koe'uhi 'e tupu pea 'āsili ai 'ae anga fakata'elotu. ¹⁷ Pea 'e keina 'enau lea 'o hangē ko e popo: pea 'oku 'i ai 'a 'Aiminia mo Failito; ¹⁸ 'Akinaua kuo na hē mei he mo'oni, 'o na pehē kuo hili ange 'ae toetu'u; pea kuo na fulihi 'ae tui 'ae ni'ihi. ¹⁹ Ka 'oku tu'uma'u pe 'ae tu'unga 'oe 'Otua, 'oku 'i ai 'ae faka'ilonga ni, "'Oku 'ilo 'e he 'Eiki 'akinautolu 'oku 'a'ana;" pea, "Ke 'ilonga ia 'oku ne hua'aki 'ae huafa 'o Kalaisi, ke afe ia mei he angahia." ²⁰ Ka 'i he fale lahi 'oku 'ikai ke ngata 'i he ngaahi ipu koula mo siliva pe, ka 'oku 'i ai mo e ipu 'akau mo e 'umea; ko e ni'ihi ke 'aonga lahi, mo e ni'ihi ke 'aonga si'i pe. ²¹ Ko ia kapau 'e fakama'a ia 'e ha tangata mei he ngaahi me'a ni, 'e hoko ai ia ko e ipu ke 'aonga lahi, kuo fakatapu'i, pea taau mo e 'eiki ke ngāue'aki kuo teuteu ki he ngaue lelei kotoa pe. ²² Ke ke puna foki mei he ngaahi holi fakatalavou: ka ke tuli ki he mā'oni'oni, mo e angatonu, mo e 'ofa, mo e melino, kiate kinautolu 'oku ui ki he 'Eiki 'i he lotoma'a. ²³ Ka ke li'aki 'ae ngaahi fehu'i vale mo launoa, 'i ho'o 'ilo 'oku tupu ai 'ae fakakikihi. ²⁴ Pea 'oku 'ikai lelei ke fakakikihi 'ae tamaio'eiki 'ae 'Eiki; ka ke angavaivai ia ki he kakai kotoa pē, 'o fa'a ako, mo fa'a kātaki, ²⁵ 'O akonekina 'i he angamalū 'akinautolu 'oku angatu'u; hei'ilo 'e foaki ai 'e he 'Otua kiate kinautolu 'ae fakatomala ke nau tui ki he mo'oni; ²⁶ Pea nau fakahaofia 'akinautolu mei he tauhele 'ae tēvolo, 'akinautolu kuo ne mo'ua 'o fakapōpula'i ko 'ene fa'iteliha pe.

3

1 'Oku ne fakahā 'ae anga 'oe ngaahi kuonga 'e hoko mai, 6 Pea ne fakamatala 'ae ngaahi fili 'oe mo'oni, 10 'Oku ne tala kiate ia 'ae anga 'o 'ene mo'ui 'a'ana, 16 Pea ne fakaongolelei 'ae ngaahi tohi mā'oni'oni.

¹ Pea ke 'ilo 'ae me'a ni foki, 'e hoko 'i he ngaahi 'aho fakamui 'ae kuonga fakatu'utāmaki. ² Koe'uhi 'e 'ofa 'ae kau tangata kiate kinautolu pe, 'o manumanu, mo polepole, mo laukau, mo lea kovi, mo talangata'a ki he mātu'a, mo ta'efakafeta'i, mo ta'emā'oni'oni, ³ 'O ta'ema'u 'ae 'ofa 'oku ngali mo e kāinga, 'o li'aki 'ae lea fakapapau, ko e kau lohiaki, ko e kau holi kovi, ko e kau anga mālohi, ko e kau manuki kiate kinautolu 'oku lelei, ⁴ Ko e kau lavaki, 'o anga 'ohonoa, mo loto fielahe, ko e kau 'ofa lahi hake ki he ngaahi mālie fakamaama, 'i he'enau 'ofa ki he 'Otua; ⁵ 'Oku nau ma'u hono nge'esi 'oe lotu, ka 'oku nau li'aki 'a hono mālohi: ke ke afe mei he kakai pehē. ⁶ Pea 'oku mei he kakai pehē 'akinautolu 'oku ngaolo ki he ngaahi fale, 'o taki pōpula 'ae kau fefine fakavalevale 'oku 'efi 'i he

hia, kuo takiekina 'e he ngaahi holi kehekehe, ⁷ 'Oku nau ako ma'uaipē, ka 'oku 'ikai si'i te nau lava 'i 'ae 'ilo 'oe mo'oni. ⁸ Kae hangē ko e tu'u 'a Sani mo Samepi kia Mōsese, 'oku pehē 'ae tu'u foki 'akinautolu ni ki he mo'oni: ko e kau tangata loto kovi, pea ta'emo'oni ki he tui. ⁹ Ka ko eni, 'e 'ikai te nau fai ma'uaipē: koe'uhi 'e hā atu 'enau vale ki he kakai kotoa pē, 'o hangē foki ko e vale 'anaua. ¹⁰ Ka kuo ke 'ilo fakapapau 'eku akonaki, mo e anga 'o 'eku mo'ui, mo hoku loto, mo e tui, mo e kātaki fuoloa, mo e 'ofa, mo e fa'a 'ūkuma, ¹¹ Mo e ngaahi fakatanga, mo e mamahi, na'e hoko kiate au 'i 'Aniteoke, mo 'Ikoniume, mo Lisita; 'ae ngaahi fakatanga na'aku fa'a kātaki'i: ka na'e fakamo'ui au mei ai kotoa pē 'e he 'Eiki. ¹² 'Io, pea ko kinautolu kotoa pē 'oku loto ke mo'ui angafaka'otua kia Kalaisi Sisu, te nau 'ilo 'ae fakatanga. ¹³ Ka ko e kau tangata angakovi mo e kau fakahala, te nau tupulaki 'i he kovi ki he kovi, 'o fa'a kākaa'i, pea 'e kākā'ia 'akinautolu. ¹⁴ Ka ke tu'uma'u pē 'a koe 'i he ngaahi me'a 'aia kuo akonekina ai koe, pea kuo ke 'ilo pau ki ai, 'o ke 'ilo 'aia kuo ke ma'u ia mei ai; ¹⁵ Koe'uhi 'oku talu ho'o kei si'i, na'a ke 'ilo 'ae ngaahi tohi mā'oni'oni, 'aia 'oku fa'a fakapoto koe ki he fakamo'ui 'i he tui 'aia 'oku 'ia Kalaisi Sisu. ¹⁶ 'Oku foaki mai 'ae Tohitapu kotoa pē 'i he fakamānava 'ae 'Otua, pea 'oku 'aonga ia ki he akonaki, mo e valoki, mo e fakatonutonu, mo e fakapoto ki he mā'oni'oni: ¹⁷ Koe'uhi ke haohaoa 'ae tangata 'oe 'Otua, pea kakato hono teuteu ki he ngaahi ngaue lelei kotoa pē.

4

1 'Oku ne enginaki ke ne fai 'ene ngaue 'i he tokanga mo e fa'a fai, 6 'O ne tala kia Timote kuo ofi 'ene mate, 9 'O ne loto ke vave 'a Timote kiate ia pea ke 'alu mo Ma'ake, mo e me'a ni'ihī na'a ne tohi ke 'omi. 14 'Oku ne tala ke vakai telia 'a 'Aleksānita ko e tufunga ngaohi me'a kapa. 16 'Ae anga 'o 'ene fuofua fakamatala. 19 Ko 'ene lea faka'osi.

¹ Ko ia 'oku ou fekau 'i he 'ao 'oe 'Otua, mo e 'Eiki ko Sisu Kalaisi, 'aia te ne fakamaau 'ae mo'ui mo e mate 'i he'ene fakahā mai mo hono pule'anga; ² Ke ke malanga'aki 'ae folofola; fa'a fai 'i he faingamālie, mo e ta'ehafaingamālie; valoki, mo fakatonutonu, mo enginaki, 'i he anga fa'a kātaki kotoa pē mo e akonaki ³ Koe'uhi 'e hoko 'ae kuonga 'e 'ikai te nau fa'a kātaki ai 'ae akonaki totonu; ka 'i he 'iate kinautolu 'ae telinga veli, te nau fakatokolahi ma'anautolu 'ae kau akonaki 'o tatau mo 'enau holi. ⁴ Pea te nau fakatafoki honau telinga mei he mo'oni, pea tuli tāupau ki he me'a loi. ⁵ Ka ke le'o pe 'a koe 'i he me'a kotoa pē, kātaki 'ae ngaahi me'a mamahi, fai 'ae ngaue 'oe 'evangeliō, fai ke kakato ho'o ngaue fakafaipekau. ⁶ He 'oku ou tali pe ki hoku lilingi, pea 'oku ofi 'ae 'aho 'o hoku

tukuange. ⁷ Kuo u tau 'ae tau lelei, kuo u lava 'i 'ae fakapuepue, kuo u tauhi ma'u 'ae tui: ⁸ Ngata ai, kuo hilifaki mo'oku 'ae pale 'oe mā'oni'oni, 'aia 'e foaki mai kiate au 'i he 'aho ko ia 'e he 'Eiki, ko e Fakamaau mā'oni'oni: pea 'ikai kiate au pe, ka kiate kinautolu kotoa pē foki 'oku 'ofa ki hono fakahā mai. ⁹ Ke ke fakato'oto'o ke ha'u vave kiate au: ¹⁰ He kuo si'aki au 'e Temasi; kuo 'ofa ia ki he māmani, pea kuo 'alu ia ki Tesalonika; ko Kilisini ki Kalētia, mo Taitusi ki Talemētia. ¹¹ Ko Luke pe 'oku 'iate au. Ha'u mo Ma'ake, pea mo omi fakataha: he 'oku 'aonga ia kiate au 'i he ngaue fakafaifekau. ¹² Pea kuo u fekau 'a Tikiko ki 'Efesō. ¹³ 'Omi 'ae kofu na'aku tuku mo Kaposi 'i Taloasi, 'oka ke ka ha'u, mo e ngaahi tohi, *kae tokanga* lahi ki he ngaahi tohi kili'i manu. ¹⁴ Na'e fai kovi lahi kiate au 'e 'Alekisānita, ko e tufunga ngaohi me'a kapa: 'e totongi 'e he 'Eiki kiate ia 'o hangē ko 'ene ngaahi ngaue: ¹⁵ 'Aia ke ke vakai ki ai foki, he 'oku lahi 'aupito 'ene fakatanga ki he'etau lea. ¹⁶ 'I he'eku fuofua fakamatala, na'e 'ikai ha tangata 'e tu'u mo au, ka na'a nau li'aki kotoa pē au: 'ofa ke 'oua na'a lau ia kiate kinautolu. ¹⁷ Ka na'e tu'u mo au 'ae 'Eiki, 'o ne fakamālohi'i au; koe'uhi ke fakamo'oni 'iate au 'ae malanga, pea ke fanongo ki ai 'ae Senitaile kotoa pē: pea na'e fakamo'ui au mei he ngutu 'oe laione. ¹⁸ Pea 'e fakahaofi au 'e he 'Eiki mei he ngaue kovi kotoa pē, pea te ne fakamo'ui 'o a'u ki hono pule'anga 'i he langi: ke 'iate ia 'ae ongoongolelei 'o ta'engata pea ta'engata. 'Emeni. ¹⁹ Tala 'eku 'ofa kia Pisila mo 'Akuila, mo e fale 'o 'Onesifolo. ²⁰ Na'e nofo 'a Elasito 'i Kolinitō: ka na'aku tuku 'a Talofimo 'i Mileto 'oku mahaki. ²¹ Ke ke 'ahi'ahi ke ha'u 'i he te'eki hokosia 'ae fa'ahita'u momoko. 'Oku 'ofa atu kiate koe 'a Iupulo, mo Piutena, mo Laino, mo Kalotia, mo e kāinga kotoa pē. ²² Ke 'i ho laumālie 'ae 'Eiki ko Sisu Kalaisi. Ke 'iate kimoutolu 'ae 'alo'ofa. 'Emeni.

KO E TOHI 'A PAULA KO E 'APOSETOLO KIA TAITUSI

1 Hono 'uhinga 'oe tuku 'a Taitusi 'i Keliti. 6 'Ae ngaahi anga 'oku totonu ke 'iate kinautolu 'oku fili ko e kau faifekau. 11 Ke tāpuni 'ae ngutu 'oe kau ako kākā mo kovi: 12 Mo e anga 'ae kakai Keliti.

¹ Ko au Paula, ko e tamaio'eiki 'ae 'Otua, mo e 'aposetolo 'a Sisu Kalaisi, 'o fakatatau ki he tui 'ae kakai kuo fili 'e he 'Otua, pea mo e 'ilo'i 'oe mo'oni 'aia 'oku taau mo e anga faka'otua; ² 'I he 'amanaki lelei ki he mo'ui ta'engata, 'aia na'e faka'ilo 'e he 'Otua, 'aia 'oku 'ikai 'aupito loi, 'i he te'eki ai tu'u 'a māmani; ³ Ka kuo fakahā 'i hono kuonga totonu 'a 'ene folofola 'i he malanga, 'aia kuo tuku kiate au, 'o fakatatau ki he fekau 'ae 'Otua ko hotau Fakamo'ui; ⁴ Ke 'ia Taitusi, ko e foha mo'oni 'o taau mo e tui 'atautolu kotoa pē, 'ae 'alo'ofa, mo e 'ofa mata'ata'atā, mo e melino, mei he 'Otua ko e Tamai, mo e 'Eiki ko Sisu Kalaisi ko hotau Fakamo'ui. ⁵ Ko e me'a ni na'aku tuku ai koe 'i Keliti, koe'uhi ke ke fakatonutonu 'ae ngaahi me'a na'e 'ikai faka'osi, 'o fakanofa 'ae kau mātu'a 'i he kolo kotoa pē, 'o hangē ko ia na'aku fekau kiate koe: ⁶ Kapau 'oku ta'ehala ha tokotaha, koe husepāniti 'oe fefine pe taha, 'oku tui 'ene fānau, pea 'oku 'ikai valokia 'i ha fakamaveuveu pe ha talangata'a. ⁷ He 'oku totonu ke ta'ehalaia 'ae tauhi, 'o taau mo e tauhi koloa 'ae 'Otua; 'o 'ikai fai ki hono loto, pe 'itangofua, pe tokanga ki he uaine, pe fa'a tā, pe tokanga ki he koloa 'uli; ⁸ Kae 'ofa ia ki he fai angalelei, pea 'ofa ki he kakai angalelei, ke ne anga fakapotopoto, mo angatotonu, mo mā'oni'oni, mo angamaau; ⁹ 'O ne puke ke ma'u 'ae lea mo'oni, 'o hangē ko hono akonekina, koe'uhi ke ne fa'a fai ke enginaki mo valoki tonu 'ae kau lea kovi 'aki 'ae akonaki totonu. ¹⁰ He 'oku ai 'ae tokolahi 'oku angatu'u, ko e kau launoa mo e kau kākā, pea 'oku tu'u me'a ai 'akinautolu 'oe kamu: ¹¹ 'Akinautolu 'oku totonu ke tāpuni honau ngutu; 'oku nau fakahē 'i 'ae ngaahi fale kotoa, 'o ako 'aki 'ae ngaahi me'a 'oku 'ikai totonu, ka nau ma'u ai 'ae koloa 'uli. ¹² Ko honau tokotaha, ko e tangata kikite pe 'onautolu, na'e pehē, "'Oku loi ma'uaipē 'ae kakai Keliti, ko e fanga manu fekai mo kovi, ko e kau fa'a kai fakapikopiko.'" ¹³ Ko e fakamo'oni ni 'oku mo'oni. Ko ia ke ke valoki māсила 'akinautolu, ke nau haohaoa 'i he tui; ¹⁴ 'Oua na'a tokanga ki he ngaahi talatupu'a fakaSiu, mo e ngaahi fekau 'ae kakai, 'akinautolu 'oku afe mei he mo'oni. ¹⁵ 'Oku ma'a 'ae me'a kotoa pē kiate kinautolu 'oku loto ma'a: ka 'oku 'ikai ma'a ha me'a 'e taha kiate kinautolu 'oku anga 'uli mo ta'etui; he ko

honau loto mo honau 'atamai kuo 'uli'i. ¹⁶ 'Oku nau lau 'oku nau 'ilo 'ae 'Otua ka 'i he 'enau ngaahi ngaue 'oku nau si'aki ia, 'oku nau anga fakalielia, mo talangata'a, pea ta'ehafilili lelei ki he ngaahi ngaue lelei kotoa pē.

2

1 Ko e ngaahi lea kia Taitusi ki he anga 'o 'ene akonaki mo 'ene mo'ui. 9 'Ae ngaue totonu 'ae kau tamaio'eiki, pea mo e kakai lotu kotoa pē.

¹ Ka ke lea'aki pe 'e koe 'ae ngaahi me'a 'oku taau mo e akonaki haohaoa: ² Ke fa'a tokanga 'e he mātu'a tangata, pea nau anga fakamotu'a, 'o fakapotopoto, mo haohaoa 'i he tui, mo e 'ofa, mo e fa'a kātaki. ³ Mo e kau finemātu'a foki, ke nau 'ulungāanga fakamā'oni'oni, ke 'oua na'a ko e kau fakakovi, pe tokanga lahi ki he uaine, ka ko e kau akonaki 'oe me'a lelei; ⁴ Koe'uhi ke nau ako ki he kau finemui ke anga fakapotopoto, ke 'ofa ki honau husepāniti, ke 'ofa ki he 'enau fānau, ⁵ Ke nau fai poto, mo angatonu, 'o fa'a nofo 'i 'api, 'o angalelei, pea talangofua ki honau husepāniti, ke 'oua na'a lau'ikovi 'ae folofola 'ae 'Otua. ⁶ Ke ke enginaki ki he kau talavou foki ke loto fakapotopoto. ⁷ Ke ke fakahā koe 'i he me'a kotoa pē ko e faka'ilonga 'oe ngaue lelei: 'i he akonaki ke hā 'ae ta'ehala, mo e anga fakamotu'a, mo e mo'oni, ⁸ Mo e lea haohaoa, 'aia 'e 'ikai fa'a talia, koe'uhi ke mā ai ia 'aia 'oku kau kehe, pea ne ta'ema'u ha me'a ke ne lau'ikovi ai 'akitautolu. ⁹ Ke talangofua 'ae kau tamaio'eiki ki honau ngaahi 'eiki, pea ke fai kotoa pē ko *honau* fakafiemālie lelei; kae'oua na'a fakatoutala; ¹⁰ 'Oua na'a kaiha'a, kae fakahā atu 'ae angatotonu lelei kotoa pē; koe'uhi ke nau fakaongolelei 'ae akonaki 'oe 'Otua, ko hotau Fakamo'ui, 'i he me'a kotoa pē. ¹¹ He ko e 'alo'ofa 'ae 'Otua, 'aia 'oku ne 'omi 'ae fakamo'ui ki he kakai kotoa pē, kuo hā mai ia, ¹² 'O ne akonekina 'akitautolu, ke si'aki 'ae anga ta'efaka'otua mo e ngaahi holi fakamaama, ka tau mo'ui anga fakapotopoto, mo mā'oni'oni, mo angafaka'otua, 'i he māmani; ¹³ 'O tatali ki he 'amanaki fakamonū'ia ko ia, mo e fakahā 'i he nāunau 'oe 'Otua lahi, ko hotau Fakamo'ui ko Sisu Kalaisi; ¹⁴ 'Aia na'a ne foaki 'e ia ia koe'uhi ko kitautolu, koe'uhi ke ne huhu'i 'akitautolu mei he hia kotoa pē, pea fakamā'oni'oni ha kakai lelei lahi ma'ana, 'oku fai velenga 'ae ngaahi ngaue lelei. ¹⁵ Ako 'aki 'ae ngaahi me'a ni, mo enginaki, mo valoki 'i he mālohi kotoa pē. 'Oua na'a manuki'i koe 'e ha taha.

3

1 'Oku kei akonaki 'e Paula 'a Taitusi ki he ngaahi me'a 'oku lelei 'ene ako 'aki, mo ia 'oku kovi. 10 Ke tukuange 'ae kakai

fakatupu mavahevahe: 12 Pea ne tu'utu'uni ai, ka 'alu atu 'a 'Atima pe ko Tikiko, ke ha'u 'a Taitusi kiate ia ki Nikopoli; pea koe faka'osi 'ae tohi.

¹ Fakamanatu'i 'akinautolu ke nau anganofu ki he ngaahi tu'i mo e kau pule, ke nau talangofua ki he kau fakamaau, ke tali teu pe ki he ngaahi ngaue lelei kotoa pē; ² Ke 'oua na'a lau'ikovi ha tokotaha, 'oua na'a fakakikihi, kae angavaivai, 'o fakahā 'ae angamalū kotoa pē ki he kakai kotoa pē. ³ He ko kitautolu foki na'a tau vale 'i mu'a, 'o talangata'a, mo kākā'ia, pea mo'ua ki he ngaahi holi kovi mo e ngaahi me'a fakamālie kehekehe, 'o mo'ui 'i he fasisu'u mo e meheka, ko e fehi'anekina mo e fetāufehi'a'aki. ⁴ Kae hili hono fakahā mai 'ae angalelei mo e 'alo'ofa 'ae 'Otua, ko hotau Fakamo'ui, ki he tangata, ⁵ Na'e 'ikai 'i he ngaahi ngaue 'oe mā'oni'oni na'a tau fai, kae fakatatau mo 'ene 'ofa mata'ata'atā pe, kuo ne fakamo'ui 'akitautolu, 'i he fufulu 'oe fakatupu fo'ou, mo e fakafo'ou 'e he Laumālie Mā'oni'oni; ⁶ 'Aia na'a nelilingi 'o lahi 'aupito kiate kitautolu ia Sisu Kalaisi, ko hotau Fakamo'ui; ⁷ Koe'uhi 'i he fakatonuhia 'akitautolu 'i he'ene 'ofa, 'e ngaohi ai 'akitautolu ko e fānau hoko, 'o taau mo e 'amanaki lelei, ki he mo'ui ta'engata. ⁸ Ko e tala mo'oni eni, pea ko hoku loto ke ke fakapapau ma'uaipē 'ae ngaahi me'a ni, koe'uhi ko kinautolu kuo tui ki he 'Otua, ke nau loto tokanga ke fai 'ae ngaahi ngaue lelei. 'Oku lelei mo 'aonga 'ae ngaahi me'a ni ki he kakai. ⁹ Ka ke teke'i 'ae ngaahi fehu'i launoa, mo e tala hohoko, mo e fakakikihi, mo e ngaahi feke'ike'i 'i he fono; he 'oku ta'e'aonga ia mo va'inga. ¹⁰ Ko e tangata fakatupu mavahevahe, hili 'a hono akonaki'i 'o liunga taha mo liunga ua, tukuange ia; ¹¹ 'I he 'ilo ko ia 'oku pehē, kuo fakahē ia, pea 'oku fai angahala, pea kuo tukuaki'i ia 'iate ia pe. ¹² 'O kau ka fekau atu 'a 'Atima kiate koe, pe ko Tikiko, ke ke 'ahi'ahi ke ke fakato'oto'o ke ha'u kiate au 'i Nikopoli: he kuopau pe hoku loto ke nofo ki ai 'i he fa'ahita'u momoko. ¹³ Ke ke tokoni lelei pe kia Senasi ko e akonaki 'i he fono, mo 'Apolosi, 'i hona fononga, ke 'oua te na masiva 'i ha me'a. ¹⁴ Pea ke 'ilo 'ekinautolu 'oku 'otautolu foki, ke fai 'ae ngaahi ngaue lelei, ke ma'u ai 'aia 'oku 'aonga, koe'uhi ke 'oua na'a ta'efua ai 'akinautolu. ¹⁵ Ko kinautolu kotoa pē 'oku 'iate au, 'oku nau 'ofa atu kiate koe. 'Ofa atu kiate kinautolu 'oku 'ofa kiate kitautolu 'i he tui. Ke 'iate kimoutolu kotoa pē 'ae 'alo'ofa. 'Emeni.

KO E TOHI 'A PAULA KO E 'APOSETOLO KIA FILIMONE

1 'Oku fiefia 'a Paula 'i he'ene fanongo ki he tui mo e 'ofa 'a Filimone, 9 Pea ne kole lahi ki ai ke ne fakamolemolea 'ene tamaio'eiki ko Onesimone, pea ke ne toe ma'u ia 'i he 'ofa.

1 Ko au Paula, ko e pōpula 'a Kalaisi Sisu, mo Timote, ko e kāinga, kia Filimone, ko hotau 'ofeina, mo e kaunga ngaue, 2 Pea kia 'Afia ko e 'ofeina, mo 'Akipo, ko hotau kaunga tau, pea ki he siasi 'i ho fale: 3 Ke 'iate kimoutolu 'ae 'ofa, mo e monū'ia, mei he 'Otua ko 'etau Tamai, mo e 'Eiki ko Sisu Kalaisi. 4 'Oku ou fakafeta 'i ki hoku 'Otua, 'o hua'aki ma'uaipe 'a koe 'i he'eku ngaahi lotu, 5 'I he'eku fanongo ki ho'o 'ofa mo e tui 'oku 'iate koe, ki he 'Eiki ko Sisu, pea ki he kāinga mā'oni'oni kotoa pē; 6 Koe'uhi ke mālohi hono hoko atu 'o ho'o tui, 'i he 'ilo 'oe ngaahi me'a lelei kotoa pē 'oku 'iate kitautolu 'ia Kalaisi Sisu. 7 He 'oku ai ha'amau fiefia mo e fiemālie lahi 'i ho'o 'ofa, koe'uhi kuo fakafiemālie 'iate koe, 'e kāinga, 'ae loto 'oe kāinga mā'oni'oni. 8 Ko ia, neongo 'oku 'iate au 'ae mālohi lahi meia Kalaisi ke fekau koe ke fai 'aia 'oku totonu, 9 Ka koe'uhi ko e 'ofa, 'oku ou fakakolekole mu'a, 'io, ko au Paula ko e motu'a, pea ko e pōpula foki eni 'a Sisu Kalaisi. 10 'Oku ou kole kiate koe, koe'uhi ko hoku foha 'o'oku ko Onesimosi, 'aia kuo u fakatupu 'i hoku ha'i: 11 'Aia na'e ta'e'aonga kiate koe 'i mu'a ka 'oku 'aonga eni kiate koe, pea mo au: 12 'Aia kuo u toe fekau atu: ko ia ke ke ma'u ia, 'aia ko hoku fatu 'o'oku: 13 He na'aku fie ta'ofi ia kiate au, koe'uhi ke ne totongi koe 'i he tauhi kiate au 'i he ngaahi ha'i 'oe ongoongolelei; 14 Ka 'e 'ikai te u fai ha me'a ta'etekeloto ki ai: koe'uhi ke 'oua na'a hangē ko e fakahohōloto ho'o tokoni, kae loto lelei pe. 15 He ko ia nai ne 'alu ai ia 'i ha feitu'ula'ā, koe'uhi ke ke ma'u ia ke ta'engata; 16 Ka 'e 'ikai kei hangē ha tamaio'eiki, ka ke mā'olunga 'i he tamaio'eiki, ko e tokoua 'ofeina, 'o lahi kiate au, kae fēfē hono lahi kiate koe, 'i he sino, pea mo e 'Eiki? 17 Ko ia kapau 'oku ke lau au koe kaume'a, ke ke ma'u ia 'o hangē ko au. 18 Kapau kuo fai kovi ia kiate koe, pea totonu 'ene totongi ha me'a kiate koe, lau ia kiate au; 19 Ko au Paula, kuo u tohi 'aki hoku nima, te u totongi ia: ka 'oku 'ikai teu tala atu kiate koe hono totonu 'oka ne ke totongi 'aki mai 'a koe foki kiate au. 20 'To, kāinga, tuku ke u ma'u 'ae fiefia 'iate koe 'i he 'Eiki: fakafiemālie ki hoku loto 'i he 'Eiki. 21 'I he'eku 'amanaki lelei ki ho'o talangofua kuo u tohi ai kiate koe, pea 'oku ou 'ilo te ke fai 'o lahi hake 'i he me'a 'oku ou tala. 22 Pea mo 'eni foki, ke ke teuteu ha'aku nofo'anga: he 'oku ou 'amanaki koe me'a 'i ho'omou ngaahi

lotu 'e foaki au kiate kimoutolu. ²³ 'Oku 'ofa atu kiate koe 'a Epafasi, ko hoku kaungā nofo fale fakapōpula 'ia Kalaisi Sisu; ²⁴ Mo Ma'ake, mo 'Alisitako, mo Temasi, mo Luke, ko hoku kaunga ngaue. ²⁵ Ko e 'ofa 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi ke 'i ho laumālie. 'Emeni.

KO E TOHI 'A PAULA KO E 'APOSETOLO KI HE KAKAI HEPELŪ

1 Kuo hā'ele mai 'a Kalaisi mei he Tamai kiate kitautolu 'i he kuonga ki mui ni, 4 'oku mu'a ia 'i he kau 'āngelo, 'i he anga mo e ngāue.

¹ Ko e 'Otua, 'aia na'e folofola 'i mu'a 'i he ngaahi kuonga kehekehe mo e ngaahi anga kehekehe ki he ngaahi tamai 'i he kau palōfita, ² Kuo ne folofola 'i he ngaahi 'aho ki mui ni kiate kitautolu 'i *hono* 'Alo, 'aia kuo ne tu'utu'uni ke 'a'ana 'ae ngaahi me'a kotoa pē, 'aia ne ne ngaohi ai foki 'ae ngaahi maama; ³ Ko e malama ia 'o *hono* nāunau, mo e tatau 'aupito 'o 'ene 'afio, pea 'oku ne poupou hake 'ae me'a kotoa pē 'aki 'ene folofola mālohi, pea kuo hili 'ene fai 'e ia 'ae totongi 'i he'etau ngaahi angahala, pea nofo hifo ia 'i he nima to'omata'u 'oe Fungani Mā'olunga; ⁴ Pea kuo mā'olunga lahi 'aupito ia 'i he kau 'āngelo, koe me'a 'i he'ene ma'u totonu 'ae huafa lelei lahi 'iate kinautolu. ⁵ He na'e pehē 'e ia 'anefē ki ha 'āngelo fē, "Ko hoku 'Alo koe,

kuo u fakatupu koe 'i he 'aho ni?"

Pea toe pehē,

"Te u hoko au ko e Tamai kiate ia,
pea 'e hoko ia ko e 'Alo kiate au?"

⁶ Pea 'i he 'omi 'e ia 'ae 'uluaki fakatupu ki māmani, na'e toe pehē 'e ia, "Ke hū kiate ia 'ae kau 'āngelo kotoa pē 'ae 'Otua."

⁷ Pea ki he kau 'āngelo 'oku pehē 'e ia,

"'Oku ne ngaohi 'ene kau 'āngelo *ke hangē* ko e matangi,
mo 'ene kautauhi *ke hangē* ko e ulo afi."

⁸ Ka ki he 'Alo, 'oku ne pehē,

"E 'Otua, ko ho nofo'anga 'oku lauikuonga pea ta'engata:
ko e tokotoko 'o ho pule'anga ko e tokotoko mā'oni'oni ia.

⁹ Kuo ke 'ofa ki he mā'oni'oni, pea fehi'a ki he angahala;
ko ia ko e 'Otua, ko ho 'Otua, kuo ne tākai 'aki koe 'ae lolo
'oe fiefia 'o lahi hake 'i ho kāinga."

¹⁰ Pea,

"Ko koe, 'e 'Eiki, na'a ke 'ai 'i he kamata'anga 'ae tu'unga 'o māmani;
pea koe ngaahi langi ko e ngaue ia 'a ho nima:

¹¹ E 'auha ia; ka 'e pehē ai pe 'a koe;
'e faka'a'au ia kotoa pē ke motu'a 'o hangē ko e kofu;

¹² Pea hangē ko e pulupulu te ke takatakai ia,
pea 'e fakakehe ia:

ka 'e pehē ai pe 'a koe,

pea 'e 'ikai ngata 'a ho ngaahi ta'u."

¹³ Ka na'e pehē 'e ia 'anefē ki ha 'āngelo fē,

"Nofo koe 'i hoku nima to'omata'u,

kae'oua ke u ngaohi ho ngaahi fili ko ho tu'unga va'e?"

¹⁴ 'Ikai ko e kau laumālie tauhi pe 'akinautolu kotoa pē, 'oku fekaua ke tauhi'i 'akinautolu 'e ma'u 'ae fakamo'ui;

2

1 'Oku totonu 'etau talangofua kia Kalaisi Sisu, 5 Pea koe'uhi kuo ne to'o kiate ia 'etau anga, 14 He ko e me'a ia na'e tonu ke ne fai.

¹ Ko e me'a ia 'oku totonu ke 'āsili ai 'etau tokanga lahi ki he ngaahi me'a kuo tau fanongo ki ai, telia na'a tau tukuange mei ai 'i ha 'aho. ² He kapau na'e tu'uma'u 'ae lea na'e lea'aki 'e he kau 'āngelo, pea ko e maumau'i mo e talangata'a kotoa pē na'e ma'u hono totongi totonu; ³ E hao fēfē 'akitautolu, 'o kapau te tau ta'etokanga ki he fakamo'ui lahi ko ia? 'Aia na'e fuofua fakahā 'e he 'Eiki, pea na'e fakamo'oni ia kiate kitautolu 'ekinautolu na'e fanongo *kiate ia*; ⁴ Na'e fakamo'oni foki 'e he 'Otua, 'aki 'ae ngaahi faka'ilonga, mo e ngaahi me'a fakaofa, mo e ngaahi mana kehekehe, pea mo e ngaahi foaki 'oe Laumālie Mā'oni'oni, 'o fakatatau ki hono finangalo 'o'ona. ⁵ He 'oku 'ikai te ne fakamo'ulaloa ki he kau 'āngelo 'ae maama kaha'u, 'aia 'oku mau lea ki ai. ⁶ Ka 'oku fakahā 'e ha tokotaha 'i he potu 'e taha, 'o pehē, "Ko e hā 'ae tangata, 'oku ke tokanga'i ia? Pe ko e foha 'oe tangata, 'oku ke 'a'ahi ai kiate ia? ⁷ Na'a ke ngaohi ia 'o mā'ulalo si'i 'i he kau 'āngelo; ne ke fakapale 'aki ia 'ae nāunau mo e ongoongolelei, 'o fakanofa ia ke pule'i 'ae ngaahi ngaue 'a ho nima: ⁸ Kuo ke fakamo'ulaloa 'ae me'a kotoa pē ki hono lalo va'e." Pea 'i he'ene "fakamo'ulaloa 'ae me'a kotoa pē kiate ia," na'e 'ikai fakatoe ha me'a 'e ta'e'aikilalo 'iate ia. Ka 'oku te'eki ai ketau mamata kuo fakamo'ulaloa 'ae me'a kotoa pē kiate ia. ⁹ Ka 'oku tau mamata kia Sisu, kuo fakapale 'aki ia 'ae nāunau mo e ongoongolelei, koe'uhi ko e kātaki 'ae pekia, 'aia na'e ngaohi ke mā'ulalo si'i 'i he kau 'āngelo, ke ne kamata 'e ia 'ae pekia koe'uhi ko e kakai kotoa pē, ko e me'a 'i he 'alo'ofa 'ae 'Otua. ¹⁰ He na'e taau mo ia, 'aia 'oku ma'ana 'ae me'a kotoa pē, pea 'oku mei ai 'ae me'a kotoa pē, 'i he 'omi 'ae foha tokolahi ki he nāunau, ke fakahaohaoa 'i he ngaahi mamahi 'ae 'Eiki 'o 'enau mo'ui. ¹¹ He ko ia 'oku ne fakama'a, mo kinautolu kuo fakama'a, 'oku nau taha pe kotoa pē: ko ia 'oku 'ikai ai ke mā ia ke ui 'akinautolu ko e kāinga, ¹² 'O pehē, "Te u fakahā ho huafa ki hoku kāinga, 'i he lotolotonga 'oe siasi te u hiva fakafeta'i kiate koe." ¹³ Mo toe *pehē*, "Te u falala kiate ia." Pea toe *pehē*, "Vakai ko au mo e fānau kuo foaki 'e he 'Otua kiate au." ¹⁴ Pea

ko e me'a 'i he ma'u 'e he fānau 'ae kakano mo e toto, na'e 'ai foki 'e ia 'ae anga ko ia; koe'uhi ke faka'auha 'e ia 'i he mate 'aia na'e 'a'ana 'ae mālohi 'oe mate, ko e tēvolo; ¹⁵ Mo fakamo'ui 'akinautolu na'e mo'ua pōpula 'i he manavahē ki he mate, 'i henau mo'ui kotoa pē. ¹⁶ He ko e mo'oni na'e 'ikai puke 'e ia 'ae kau 'āngelo; ka na'a ne puke 'e ia 'ae hako 'o 'Epalahame. ¹⁷ Ko ia na'e taau ai mo ia ke hoko 'o tatau mo hono kāinga 'i he me'a kotoa pē, koe'uhi ke ne hoko ko e fungani taula'eiki 'alo'ofa mo angatonu 'i he ngaahi me'a 'ae 'Otua, ke fai 'ae fakalelei koe'uhi ko e angahala 'ae kakai. ¹⁸ He ko e me'a 'i he'ene mamahi 'a'ana 'i hono 'ahi'ahi'i, 'oku ne fa'a fai ke tokoni'i 'akinautolu 'oku 'ahi'ahi'i.

3

1 'Oku lelei pea lahi 'a Kalaisi kia Mōsese, 7 Ko ia kapau 'e 'ikai te tau tui kiate ia, 'e totonu ke lahi hake hotau tautea 'i he tautea na'e hoko ki 'Isileli loto fefeka.

¹ Ko ia, 'e kāinga mā'oni'oni, 'oku kau 'i he ui mei he langi, tokanga lahi ki he 'apostolo mo e fungani taula'eiki 'o 'etau lotu, ko Kalaisi Sisu; ² 'Aia na'e angatonu kiate ia ne ne fakanofa ia, 'o hangē foki ko Mōsese 'i hono fale kotoa pē. ³ He na'e totonu ke ne ma'u 'e ia 'ae ongoongolelei lahi 'ia Mōsese, 'o hangē 'oku ma'u 'e ia 'oku langa 'ae fale 'ae ongoongolelei lahi 'i he fale. ⁴ He kuo langa kotoa pē 'ae fale 'e ha taha; ka ko ia kuo ne langa 'ae ngaahi me'a kotoa pē ko e 'Otua. ⁵ Pea na'e angatonu mo'oni 'a Mōsese 'i hono fale kotoa pē, 'o hangē ko e tamaio'eiki, ko e fakamo'oni 'oe ngaahi me'a ko ia 'e lea'aki; ⁶ Ka ko Kalaisi ko e 'Alo ia 'i hono fale 'o'ona; pea ko hono fale 'akitautolu, 'o kapau te tau kuku ma'u 'ae tui mo e fiefia 'oe 'amanaki lelei 'o a'u ki he iku'anga. ⁷ Ko ia ('o hangē ko e lea 'ae Laumālie Mā'oni'oni, "Ko e 'aho ni, 'o kapau te mou fanongo ki hono le'o, ⁸ 'Oua na'a mou fakafefeka homou loto, 'o hangē ko ia 'i he fakahouhau 'i he 'aho 'oe 'ahi'ahi 'i he toafa: ⁹ 'Aia na'e 'ahi'ahi'i au 'e ho'omou ngaahi tamai, pea nau 'ahi'ahi kiate au, 'onau mamata ki he'eku ngaahi ngaue 'i he ta'u 'e fāngofulu. ¹⁰ Ko ia ne u fehi'a ai ki he to'utangata ko ia, peau pehē, "Oku nau he ma'uaipē 'i honau loto: pea 'oku 'ikai te nau 'ilo hoku ngaahi hala.' ¹¹ Ko ia ne u fuakava ai 'i he'eku houhau, 'E 'ikai te nau hū ki hoku mālōlō'anga.)" ¹² Tokanga, 'e kāinga, telia na'a ai hamou tokotaha ha loto kovi 'o ta'etui, he mavahe mei he 'Otua mo'ui. ¹³ Ka ke feakonaki'aki 'akimoutolu 'i he 'aho kotoa pē, 'oku lolotonga hono ui, "Ko e 'aho ni;" telia na'a mataila hamou tokotaha 'i he fakakākaa'i 'e he angahala. ¹⁴ He kuo ma'u 'ekitautolu 'a Kalaisi, 'o kapau te tau kuku ma'u 'a 'etau fuofua tui 'o a'u ki he iku'anga; ¹⁵ Pea lolotonga 'oku pehē, "Ko e 'aho ni, 'o kapau

te mou fanongo ki hono le'ou, 'oua na'a fakafefeka homou loto, 'o hangē ko ia 'i he fakahouhau." ¹⁶ He ko hai na'e fakahouhau 'i he hili 'enau fanongo? 'Ikai ko kinautolu kotoa pē na'e ha'u mei 'Isipite ia Mōsese? ¹⁷ Ka ko hai ne houhau ai ia 'i he ta'u 'e fāngofulu? 'Ikai ko kinautolu na'e angahala, pea tō honau 'anga'anga 'i he toafa? ¹⁸ Pea na'e fuakava ia kia hai "'e 'ikai te nau hū ki hono mālōlō'anga," ka kiate kinautolu pe na'e ta'etui? ¹⁹ Ko ia 'oku tau 'ilo, na'e 'ikai fa'a hū atu 'akinautolu ko e me'a 'i he ta'etui.

4

1 Ko e mālōlō'anga 'oe Kalisitiane 'oku lava'i 'i he tui, 12 Ko e mālohi 'oe folofola 'ae 'Otua. 14 Na'e ongo'i 'e Sisu 'ae ngaahi mamahi, ka na'e 'ikai 'iate ia 'ae angahala, 16 Ko ia pe te tau 'alu atu ai ki he nofo'anga 'oe 'alo'ofa.

¹ Ko ia ketau manavahē, telia, 'i he tuku mai 'ae tala'ofa 'oe hū ki hono mālōlō'anga, 'e ai hamou tokotaha 'e tomui ki ai. ² He kuo fakahā 'ae ongoongolelei kiate kitautolu, 'o hangē ko kinautolu: ka ko e fanongo ki he folofola na'e 'ikai 'aonga kiate kinautolu, ko e 'ikai ke felingi'aki ia 'ae tui 'ekinautolu na'e fanongo. ³ He ko kitautolu 'oku tui kuo tau hū ki he mālōlō'anga, 'o hangē ko 'ene folofola, "Kuo u fuakava 'i he'eku houhau, E 'ikai te nau hū ki hoku mālōlō'anga:" ka kuo faka'osi 'ae ngaahi ngaue talu 'ae fakatupu 'o māmani. ⁴ He na'e lea pehē 'e ia 'i he potu 'e taha ki hono fitu 'oe 'aho, "Pea na'e mālōlō 'ae 'Otua 'i hono fitu 'oe 'aho mei he'ene ngaue kotoa pē." ⁵ Pea mo eni foki, "E 'ikai te nau hū ki hoku mālōlō'anga." ⁶ Ko ia koe'uhi kuo pau 'e hū ki ai 'ae ni'ihī, pea na'e 'ikai hū 'akinautolu na'e tomu'a malanga ia ki ai, ko e me'a 'i he ta'etui: ⁷ (Pea toe kotofa 'e ia 'ae 'aho 'e taha, 'o pehē mai 'ia Tevita, "Ko e 'aho ni," 'i he hili 'ae ngaahi ta'u lahi; 'o hangē ko hono fakahā, "Ko e 'aho ni, 'o kapau te mou fanongo ki hono le'ou, 'oua na'a fakafefeka homou loto." ⁸ He ka ne foaki 'e Siosiua, 'ae mālōlō'anga kiate kinautolu, pehē, 'e 'ikai folofola ia ki mui ki ha 'aho kehe. ⁹ Ko ia 'oku kei toe 'ae mālōlō'anga fakaSāpate ki he kakai 'ae 'Otua. ¹⁰ He ko ia kuo hū ki hono mālōlō'anga, kuo mālōlō foki 'e ia mei he'ene ngaue 'a'ana, 'o hangē ko e 'Otua mei he'ene ngaue.) ¹¹ Ko ia ke tau fai feinga ke hū ki he mālōlō'anga ko ia, telia na'a ai ha taha 'e hinga 'i he fai 'o fakatatau ki he ta'etui ko ia. ¹² He ko e folofola 'ae 'Otua 'oku mo'ui, mo mālohi, pea māsila lahi 'i ha heletā 'oku fakatoumata, 'oku 'asi ki hono vahe'i 'oe loto mo e laumālie, mo e ngaahi hokotanga hui mo e uho, pea 'oku ne fakahā 'ae ngaahi mahalo mo e filio'i 'oe loto. ¹³ Pea 'oku 'ikai ha me'a 'e taha 'oku ta'ehāmai 'i hono 'ao: ka 'oku telefua pea tokaima'ananga 'ae me'a kotoa pē ki he fofonga 'o ia 'aia te tau

fakamaau ki ai. ¹⁴ Ko ia 'i he 'etau ma'u 'ae fungani taula'eiki lahi, 'aia kuo hū atu 'i he langi, ko Sisu ko e 'Alo 'oe 'Otua, ke tau puke ma'u 'a 'etau lotu. ¹⁵ He 'oku 'ikai ke tau ma'u 'ae fungani taula'eiki 'oku ta'emanava'ofa ki he 'etau ngaahi vaivai; ka na'e 'ahi'ahi'i tatau pe ia 'i he me'a kotoa pē, ka na'e 'ikai ha'ane angahala. ¹⁶ Ko ia ke tau ha'u mālohi ai ki he 'afio'anga 'oe 'alo'ofa, koe'uhi ke tau ma'u 'ae 'alo'ofa, pea 'ilo mo e foaki 'ofa, ke tokoni mai 'i he 'aho 'e 'aonga ai.

5

1 Ko e lahi mo e ongo lelei 'oe ngaue fakataula'eiki 'a hotau Fakamo'ui. 11 'Oku ne valoki'i 'ae ta'e'ilo lahi ki ai.

¹ Ko eni, ko e taula'eiki lahi kotoa pē kuo fili mei he kakai, kuo fakanofō ia ma'ae kakai 'i he ngaahi me'a 'ae 'Otua, koe'uhi ke ne 'atu 'ae ngaahi me'a foaki mo e ngaahi feilaulau koe'uhi ko e angahala: ² 'Aia 'oku ne fa'a 'ofa mamahi ki he vale, pea mo e hēhē; koe'uhi kuo takatakai foki ia 'e he vaivai. ³ Pea ko e me'a ia 'oku totonu ke ne fai tatau ai 'ae feilaulau ma'ae kakai, pea ma'ana foki, koe'uhi ko e angahala. ⁴ Pea 'oku 'ikai to'o 'e ha tangata 'ae ngaue tapu ni kiate ia, ka ko ia kuo ui 'e he 'Otua, 'o hangē ko 'Elone. ⁵ Pea pehē, na'e 'ikai fakaongoongolelei 'e ia ia 'e Kalaisi, ke ne hoko ai ko e fungani taula'eiki; ka ko ia ne ne pehē kiate ia, "Ko hoku 'Alo koe, kuo u fakatupu koe he 'aho ni." ⁶ 'O hangē ko 'ene lea foki 'e taha, "Ko e taula'eiki koe 'o ta'engata, 'i he lakanga 'o Melekiseteki." ⁷ 'Aia 'i he ngaahi 'aho 'o hono sino, kuo ne 'ohake 'ae hū mo e kole tāuma'u, fakataha mo e tangi mālohi mo e lo'imata, kiate ia na'e fa'a fai ke fakamo'ui ia mei he mate, pea na'e ongo'i ia 'i he me'a na'e manavahē ai ia; ⁸ Neongo ko e 'Alo ia, ka na'e akonekina ia ke talangofua 'e he ngaahi me'a na'a ne kātaki; ⁹ Pea kuo fakahaohaoa ia, pea ne hoko ko e tupu'anga 'oe mo'ui ta'engata kiate kinautolu kotoa pē 'oku talangofua kiate ia; ¹⁰ Kuo ui 'e he 'Otua ko e fungani taula'eiki 'i he lakanga 'o Melekiseteki. ¹¹ 'Aia 'oku 'i ai 'ae ngaahi me'a lahi 'iate kinautolu ke lea'aki, pea faingata'a hono fakamatala, ko e me'a 'i ho'omou ta'eongongofua. ¹² He ko e me'a 'i he fuoloa kuo taau mo kimoutolu ke akonaki, ka 'oku 'aonga ke toe akonekina 'akimoutolu pe ko e hā hono 'uluaki tefito 'oe ngaahi folofola 'ae 'Otua; pea kuo mou toe tatau mo ia 'oku 'aonga ki ai 'ae hu'ahuhu, kae 'ikai ha me'akai mālohi. ¹³ He ko ia kotoa pē 'oku fakahuhu 'i he hu'ahuhu, 'oku ta'epoto ia 'i he folofola 'oe mā'oni'oni: he ko e valevale ia. ¹⁴ Ka ko e me'akai mālohi, 'oku 'anautolu 'oku matu'otu'a, 'akinautolu ko e me'a 'i he maheni ai, 'i he fa'a ngāue'aki 'ae ngaahi anga 'o honau loto, 'oku nau 'ilo ai 'ae lelei mo e kovi.

6

1 *‘Oku ne enginaki ke ‘oua na’a hinga mei he tui, 11 Ka nau tu’uma’u, 12 Pea fa’a ngaue, mo fa’a fai ke tatali ki he ‘Otua, 13 koe’uhi ‘oku mo’oni ‘ae ‘Otua ‘i he’ene tala’ofa.*

1 Ko ia foki, ke tuku ki mui ‘ae ngaahi ‘uluaki akonaki ‘a Kalaisi, ka tau fai atu ki he haohaoa; ke ‘oua na’a toe ai ‘ae tu’unga ‘ae fakatomala mei he ngaahi ngaue mate, pea mo e tui ki he ‘Otua, 2 ‘Ae akonaki ‘oe ngaahi papitaiso, mo e hilifaki ‘oe nima, mo e toetu’u ‘oe mate, mo e fakamaau ta’engata. 3 Pea te tau fai eni, ‘o kapau ‘e lelei ki he ‘Otua. 4 He koe’uhi ‘e ‘ikai ‘aupito mafai kiate kinautolu na’e mu’aki māmangia, mo nau kamata ‘ae foaki mei ‘olunga, pea nau ma’u mo e Laumālie Mā’oni’oni, 5 Pea kuo nau kamata ‘ae folofola lelei ‘ae ‘Otua, mo e ngaahi mālohi ‘oe maama ‘e ha’u, 6 Pea kuo nau hinga atu, ‘e ‘ikai mafai ke toe fakafou ‘akinautolu ki he fakatomala; he ‘oku nau toe tutuki ki he ‘akau ‘ekinautolu pe ‘ae ‘Alo ‘oe ‘Otua, ‘o fai fakahāhā pe ‘a hono fakamaa’i. 7 He ko e kelekele ‘oku ne inumia ‘ae ‘uha ‘oku fa’a tō ki ai, pea tupu mei ai ‘ae ‘akau ‘oku taau mo kinautolu ‘oku tauhi ia, ‘oku tāpuekina ia mei he ‘Otua: 8 Ka ko ia ‘oku tupu mei ai ‘ae ‘akau talatala mo e talatala’āmoa, kuo si’aki, pea kuo ofi ki he mala’ia; ko hono ngata’anga ‘o ia ko e vela. 9 Ka ko kimoutolu, ‘e kāinga, neongo ‘oku pehē ni ‘emau lea, ka ‘oku mau ‘amanaki ki he ngaahi me’a lelei lahi ‘iate kimoutolu, mo e ngaahi me’a ‘oku hoa mo e fakamo’ui. 10 He ‘oku ‘ikai ta’eangatonu ‘ae ‘Otua, ke ne fakangalo’i ho’omou ngaue mo e feinga ‘ofa, ‘aia kuo mou fakahā ki hono huafa, ‘i ho’omou tauhi’i ‘ae kāinga mā’oni’oni, mo ho’omou ngaue. 11 Pea ko homau loto, ke taki taha fakahā ‘ekimoutolu ‘ae fa’a fakakukafi ko ia ki he ‘ilo pau ‘oe ‘amanaki lelei ‘o a’u ki he ngata’anga: 12 Ke ‘oua na’a mou fakapikopiko, ka ‘e fa’ifa’itaki kiate kinautolu kuo nau lava’i ‘i he tui mo e fa’a kātaki ‘ae ngaahi tala’ofa. 13 He na’e tala’ofa ‘ae ‘Otua kia ‘Epalahame, pea koe’uhi kuo ‘ikai ha taha ‘e lahi hake ke ne fuakava ai, ne ne fuakava ‘iate ia pe, 14 ‘o pehē, “Ko e mo’oni ‘i he fakamonū’ia te u fakamonū’ia’i koe, pea ‘i he fakatokolahi te u fakatokolahi’i koe.” 15 Pea kuo hili ‘ene kātaki fuoloa, ne ma’u ‘e ia ‘ae tala’ofa. 16 He ko e mo’oni ‘oku fuakava ‘ae kakai ‘i he lahi hake: pea ko e fuakava ke fakamo’oni ‘aki, ko e fakangata ia ‘oe fakakikihi kotoa pē kiate kinautolu. 17 Pea ‘i he me’a ni, kuo finangalo ‘ae ‘Otua ke fakahā ‘o lahi ki he kakai na’e tala’ofa ki ai ‘ae ta’efa’aliliu ‘o ‘ene folofola, pea ne fakamo’oni ‘aki ia ‘ae fuakava: 18 Koe’uhi ‘i he me’a ta’efa’aliliu ‘e ua, ‘aia kuo ‘ikai ai ‘aupito fa’a loi ‘ae ‘Otua, ke ma’u ‘ekिताutolu ‘ae fiemālie lahi, ‘akitautolu kuo fehōlaki ki he hūfanga, ke puke ki he ‘amanaki lelei kuo tuku ‘i hotau ‘ao: 19 ‘Aia kuo tau ma’u

‘o hangē ko e taula ‘oe laumālie, pea ‘oku mā‘u mo ta‘engāue, pea ‘oku tau ia ki he *potu* ‘i loto puipui; ²⁰ ‘Aia kuo hū ki ai ‘a Sisu ko e takimu‘a mā‘atautolu, ko e taula‘eiki lahi ‘o ta‘engata ‘i he lakanga ‘o Melekiseteki.

7

1 Ko e taula‘eiki ‘a Kalaisi Sisu ‘i he lakanga ‘o Melikiseteki, 11 Pea ko ia ‘oku lahi ai ia ‘i he kau taula‘eiki ‘i he lakanga ‘o ‘Elone.

¹ He ko e Melikiseteki ni, ko e tu‘i ‘o Salema, ko e taula‘eiki ‘ae ‘Otua fungani mā‘olunga, ‘aia na‘e fakafetaulaki kia ‘Epalahame ‘i he‘ene liu mai mei he tāmāte‘i ‘oe ngaahi tu‘i, pea ne tāpuaki ia; ² ‘Aia ne ‘atu ki ai foki ‘e ‘Epalahame hono hongofulu ‘oe vahe ‘oe me‘a kotoa pē; ko e ‘uluaki ‘uhinga ‘o *hono hingoa* “ko e Tu‘i ‘oe mā‘oni‘oni,” pea ko e Tu‘i ‘o Salema, ‘a ia, “ko e Tu‘i ‘oe fiemālie;” ³ Ta‘eha‘anetaimai, ta‘eha‘anefa‘ē, ta‘ehanohohoko, kuo ‘ikai ha kamata‘anga ‘o hono ngaahi ‘aho, pe ha ngata‘anga ‘o ‘ene mo‘ui; ka kuo tatau mo e ‘Alo ‘oe ‘Otua; pea nofo ko e taula‘eiki ‘o lauikuonga. ⁴ Ko eni, ke tokanga ki hono lahi ‘oe tangata ni, ‘aia na‘e ‘atu ki ai ‘e he mu‘aki tamai ko ‘Epalahame hono hongofulu ‘oe vahe ‘oe koloa ‘i he vete. ⁵ Pea ko e mo‘oni ko kinautolu ‘i he ngaahi foha ‘o Livai, ‘oku mā‘u ‘ae ngaue fakataula‘eiki, ‘oku ‘iate kinautolu ‘ae fekau ‘o fakatatau ki he fono ke to‘o hono hongofulu ‘oe vahe ‘oe me‘a mei he kakai, ‘io, mei honau kāinga, neongo ko e tupu foki ‘akinautolu mei he sino ‘o ‘Epalahame: ⁶ Ka ko ia ‘oku ‘ikai lau hono hohoko meiate kinautolu, ne mā‘u ‘e ia hono hongofulu ‘oe vahe ‘oe me‘a mei ‘a ‘Epalahame, mo ne tāpuaki ia ‘aia na‘e ‘a‘ana ‘ae ngaahi tala‘ofa. ⁷ Pea ko e mo‘oni ta‘ehakikihi ki ai, ‘oku tāpuaki‘i ‘e he lahi hake ‘ae si‘i hifo. ⁸ Pea ‘oku mā‘u ‘i heni ‘e he kau tangata ‘oku *hokohoko* mate pe hono hongofulu ‘oe vahe ‘oe me‘a; kae ‘i hena ‘e ia ‘oku fakamo‘oni ki ai ‘oku mo‘ui ai pe. ⁹ Pea hangē ka pehē ‘eku lea, ko Livai foki, ‘aia ‘oku ne mā‘u hono hongofulu ‘oe vahe ‘oe me‘a, na‘e ‘atu ‘e ia hono hongofulu ‘oe vahe ia ‘Epalahame: ¹⁰ He na‘e kei ‘i he sino ‘o ‘ene tamai ia, ‘i he ‘ena fetaulaki mo Melekiseteki. ¹¹ Ko ia ka ne ai ha haohaoa ‘i he kau taula‘eiki ‘oe fa‘ahinga ‘o Livai, (he na‘e mā‘u ai ‘e he kakai ‘ae fono,) ko e hā hono ‘aonga ‘oe fokotu‘u mo e taula‘eiki ‘e taha ‘i he lakanga ‘o Melekiseteki, kae ‘ikai ui ‘i he lakanga ‘o ‘Elone? ¹² He ko e me‘a ‘i he fetongi ‘ae kau taula‘eiki, ‘oku totonu ai foki ke fetongi mo e fono. ¹³ He ko ia ‘oku lea‘aki ki ai ‘ae ngaahi me‘a ni, ‘oku ‘i he fa‘ahinga ‘e taha, pea na‘e ‘ikai ha taha mei ai ‘e ngaue ‘i he ‘esifeilaulau. ¹⁴ He kuo ha mo‘oni na‘e tupu ‘a hotau ‘Eiki meia Siuta; ‘ae fa‘ahinga ko ia na‘e ‘ikai ‘aupito ke lea ki ai

'a Mōsese ki he ngaue fakataula'eiki. ¹⁵ Kae mu'a hake eni foki: koe'uhi kuo fokotu'u 'ae taula'eiki 'e taha 'o fakatatau mo Melekiseteki, ¹⁶ 'Aia 'oku fakanofu, kae 'ikai hangē ko e tu'utu'uni 'oe fekau fakakakano, kae fakatatau ki he mālohi 'oe mo'ui ta'engata. ¹⁷ He 'oku ne fakapatonu mai, "Ko e taula'eiki koe 'o lauikuonga 'i he lakanga 'o Melekiseteki." ¹⁸ He 'oku ai mo'oni hono fakangata 'oe fekau na'e mu'omu'a, koe'uhi ko hono vaivai mo hono ta'e'aonga. ¹⁹ He na'e 'ikai fakahaohaoa 'e he fono ha me'a e taha, ka ko e fakahoko pe 'oe 'amanaki lelei; 'aia 'oku tau 'unu'unu atu ai ki he 'Otua. ²⁰ Pea koe'uhi na'e 'ikai pehē ia ka 'i he fuakava: ²¹ (He na'e ngaohi 'akinautolu koe kau taula'eiki ta'eha fuakava; ka ko ia 'i he fuakava 'iate ia na'a ne pehē ki ai, "Kuo fuakava 'e he 'Eiki, pea 'e 'ikai te ne liliu, Ko e taula'eiki koe 'o lauikuonga 'i he lakanga 'o Melekiseteki:") ²² Kuo pehē hono lelei lahi hake 'oe fakapapau 'oe hoko 'a Sisu ko e fakalaloa. ²³ Pea ko e mo'oni, na'a nau tokolahi 'ae kau taula'eiki, he na'e 'ikai ke tuku fuoloa 'akinautolu ko e me'a 'i he mate: ²⁴ Ka ko e tangata ni, ko e me'a 'i he'ene tolonga 'o ta'engata, kuo ma'u 'e ia 'ae ngaue fakataula'eiki 'oku ta'eliliu. ²⁵ Ko ia foki 'oku ne fa'a fai ai ke fakamo'ui haohaoa 'akinautolu 'oku ha'u ki he 'Otua 'iate ia, ko e me'a 'i he'ene mo'ui ma'uaipē ke hūfaki'i 'akinautolu. ²⁶ He na'e taau mo kitautolu 'ae fungani taula'eiki pehē, 'oku mā'oni'oni, ta'eha'anekevi, pea ta'e'uli, pea mavahe mei he kau angahala, pea fakamā'olunga hake 'i he ngaahi langi; ²⁷ 'Aia na'e 'ikai ke ne hangē ko e kau taula'eiki lahi ko ia, ke ne tomu'a feilaulau 'i he 'aho kotoa pē koe'uhi ko 'ene angahala 'a'ana, pea toki *fai* koe'uhi ko e kakai: he na'e fai ia 'e ia 'o tu'o taha pe, 'i he'ene 'ohake 'e ia ia. ²⁸ He 'oku ngaohi 'e he fono ke taula'eiki lahi 'ae kau tangata 'oku vaivai; ka 'oku fakanofu 'ae 'Alo, 'aia kuo fakahaohaoa 'o ta'engata 'e he lea 'oe fuakava na'e ki mui 'i he fono.

8

1 Ko e me'a 'i he ngaue fakataula'eiki 'o ta'engata 'a Kalaisi kuo 'osi hono 'aonga, pea ngata 'ae ngaue fakataula'eiki 'akinautolu mei he fa'ahinga 'o Livai. 7 Pea ngata 'ae 'uluaki fuakava na'e fai mo e mātu'a 'i mu'a, 'i he fuakava ta'engata 'oe ongoongolelei.

¹ Pea ko hono me'a lahi eni 'i he ngaahi lea ni: 'Oku tau ma'u 'ae fungani taula'eiki pehē, pea kuo nofo ia 'i he nima to'omata'u 'oe 'afio'anga 'oe Fungani Mā'olunga 'i he ngaahi langi; ² Ko e tauhi 'oe potu tapu, mo e fale fehikitaki mo'oni, 'aia na'e fokotu'u 'e he 'Otua, kae 'ikai ko e tangata. ³ He ko e taula'eiki lahi kotoa pē, kuo fakanofu ke ne 'ohake 'ae ngaahi me'a foaki mo e ngaahi feilaulau: ko ia na'e totonu mei ai ki

he tangata ni ke 'ohake foki 'e ia ha me'a. ⁴ He ka ne 'i māmani ia, 'e 'ikai taula'eiki ia, koe'uhi 'oku ai 'ae kau taula'eiki 'oku nau 'ohake 'ae ngaahi me'a foaki 'o fakatatau mo e fono: ⁵ 'Akinautolu 'oku tauhi 'o fakatatau mo e ata 'oe ngaahi me'a 'oe langi, 'o hangē ko e valoki'i 'e he 'Otua 'a Mōsese 'i he'ene teu ke langa 'ae fale fehikitaki: he na'e pehē mai 'e ia, "Vakai ke ke ngaohi 'ae me'a kotoa pē 'o fakatatau ki hono fakatātā na'e fakahā kiate koe 'i he mo'unga." ⁶ Ka ko eni, kuo ma'u 'e ia 'ae ngaue 'oku lelei lahi, 'o hangē ko hono lelei lahi 'oe fuakava 'oku fakalaloa ai ia, 'aia 'oku fokotu'u 'i he ngaahi tala'ofa lelei lahi. ⁷ He ka ne haohaoa 'ae 'uluaki *fuakava* ko ia, pehē, ne 'ikai kumi ha potu mo hono ua. ⁸ Koe'uhi 'i he'ene ta'efiemālie, na'e pehē 'e ia kiate kinautolu, "Vakai, 'oku pehē 'e Sihova, 'e hoko mai 'ae ngaahi 'aho te u fai ai 'ae fuakava fo'ou mo e fale 'o 'Isileli mo e fale 'o Siuta: ⁹ 'O 'ikai tatau mo e fuakava 'aia ne u fai mo 'enau ngaahi tamai, 'i he 'aho ne u puke ai honau nima ke tataki 'akinautolu mei he fonua ko 'Isipite; 'oku pehē 'e Sihova, koe'uhi na'e 'ikai ke nau tu'uma'u 'i he'eku fuakava, pea ne u ta'etokanga'i 'akinautolu. ¹⁰ He ko eni 'ae fuakava 'aia te u fai mo e fale 'o 'Isileli 'oka hili ange 'ae ngaahi 'aho ko ia, 'oku pehē 'e Sihova; Teu 'ai 'eku ngaahi fekau ki honau loto, pea tohi ia 'i honau laumālie: pea teu hoko ko honau 'Otua, pea 'e hoko 'akinautolu ko hoku kakai: ¹¹ Pea 'e 'ikai te nau taki taha ako ki hono kaungā'api, mo taki taha ki hono kāinga, 'o pehē, 'Ke 'ilo 'a Sihova:' he koe'uhi 'e 'ilo'i au kotoa pē, mei he iiki 'o a'u ki he lalahi. ¹² He te u 'alo'ofa ki he'enau ta'emā'oni'oni, pea ko 'enau ngaahi angahala mo 'enau hia, 'e 'ikai te u kei manatu'i." ¹³ Pea 'i he'ene pehē, Ko e *fuakava* fo'ou, kuo hā ai kuo motu'a 'ae 'uluaki. Pea ko ia kuo motu'a mo vaivai, kuo tei mole ia.

9

1 Ko e fakamatala 'oe ngaahi ngaue mo e ngaahi feilaulau toto 'oe fono, 11 'Oku si'i hifo 'aupito hono 'aonga mo hono haohaoa 'i he toto mo e feilaulau 'a Kalaisi.

¹ Ko eni, na'e ma'u mo'oni foki 'e he 'uluaki *fuakava* 'ae ngaahi ngaue faka'eiki, pea mo e potu tapu kuo 'o māmani. ² He na'e langa 'ae 'uluaki fale fehikitaki; 'aia na'e 'i ai 'ae tu'unga maama, mo e 'ai'anga me'a, mo e mā 'oe 'ao; 'aia na'e ui ko e potu tapu. ³ Pea na'e 'i loto 'i hono ua 'oe puipui, 'ae fale fehikitaki 'aia 'oku ui ko e potu toputapu; ⁴ Na'e 'i ai 'ae ipu koula 'ai'anga afi, mo e puha 'oe fuakava na'e 'u'ufi takatakai 'aki 'ae koula, 'aia na'e ai 'ae ipu koula na'e 'i ai 'ae mana, mo e tokotoko 'o 'Elone na'e moto, mo e ongo maka lafalafa 'oe fuakava; ⁵ Pea na'e 'i 'olunga 'i ai 'ae ongo selupi 'oe nāunau na'e fakamalu 'ae nofo'anga 'alo'ofa; 'aia 'e 'ikai te

mau fa'a fakamatala kotoa pē eni. ⁶ Pea kuo pehē hono teuteu 'oe ngaahi me'a ni, pea hū ma'uaipē 'ae kau taula'eiki ki he 'uluaki fale fehikitaki, 'o fai ai 'enau ngaahi ngaue. ⁷ Ka ko hono ua, na'e ngata 'i he taula'eiki lahi, 'o liunga taha pe, 'i he ta'u kotoa pē, ka na'e 'ikai ta'ehatoto, 'aia ne ne 'atu ma'ana, mo e fai hala 'ae kakai: ⁸ Ko e faka'ilo eni 'e he Laumālie Mā'oni'oni, na'e te'eki ai ke fakahā 'ae hala ki he potu tapu, 'i he kei tu'u 'ae 'uluaki fale fehikitaki: ⁹ 'Aia ko e fakatātā ki he kuonga ko ia, pea na'e 'atu 'i ai 'ae ngaahi me'a foaki mo e ngaahi feilaulau, ka na'e 'ikai fa'a fai ia ke fakahaohaoa 'ae loto 'o ia na'e fai ki ai; ¹⁰ Ko e ngaahi me'akai mo inu pe, mo e ngaahi fufulu kehekehe, mo e ngaahi tu'utu'uni fakasino, na'e fokotu'u kae'oua ke hoko 'ae kuonga 'oe fakafo'ou. ¹¹ Ka 'i he hoko mai 'a Kalaisi, ko e taula'eiki lahi 'oe ngaahi me'a lelei 'e hoko, 'i he fale fehikitaki 'oku lahi hake mo haohaoa 'aupito na'e 'ikai ngaohi 'aki 'ae nima, ko hono 'uhinga, 'oku 'ikai 'oe māmani; ¹² Pea na'e 'ikai 'i he toto 'oe fanga kosi mo e 'uhiki'i pulu, 'a 'ene hū 'o liunga taha pe ki he potu tapu, ka 'i hono ta'ata'a 'o'ona, kuo ne lava'i 'ae huhu'i ta'engata. ¹³ He kapau na'e fakamā'oni'oni'i 'ae ta'ema'a ki he fakama'a 'oe sino, 'i he luluku 'aki 'ae toto 'oe fanga pulu tangata mo e fanga kosi, mo e efu 'oe pulu fefine: ¹⁴ E fēfē hono lahi hake 'oe fakama'a homou loto mei he ngaahi ngaue mate 'e he ta'ata'a 'o Kalaisi, 'aia na'a ne feilaulau 'aki ia ta'ehanomele 'i he Laumālie ta'engata ki he 'Otua, ke mou tauhi 'ae 'Otua mo'ui? ¹⁵ Pea ko e me'a eni kuo hoko ai ia ko e fakalaloa 'oe fuakava fo'ou, kae fai 'i he pekia 'ae totongi ki he ngaahi angahala na'e fai 'i he 'uluaki fuakava, pea ma'u 'ekinautolu kuo ui 'ae tala'ofa 'oe nofo'anga ta'engata. ¹⁶ He ka 'i ai ha fuakava, 'oku totonu ke 'i ai foki mo e mate 'o ia 'oku ne fakamo'oni 'ae fuakava. ¹⁷ He 'oku mālohi 'ae fuakava ko e hili 'ae mate: ka 'i he kei mo'ui 'ae fakamo'oni, 'oku 'ikai 'aupito hano mālohi. ¹⁸ Ko ia na'e 'ikai fakamo'oni 'ae 'uluaki fuakava ka 'i he toto pe. ¹⁹ He kuo lea'aki 'e Mōsese 'ae fekau kotoa pē ki he kakai kotoa pē 'o fakatatau ki he fono, pea to'o 'e ia 'ae toto 'oe fanga 'uhiki'i pulu mo e fanga kosi, fakataha mo e vai, mo e fulufulu'i sipi kulokula, mo e 'isope, 'o ne luluku 'aki 'ae tohi, pea mo e kakai kotoa pē, ²⁰ 'o ne pehē, "Ko e toto eni 'oe fuakava 'aia kuo fekau 'e he 'Otua kiate kimoutolu." ²¹ Pea na'a ne luluku foki 'aki 'ae toto 'ae fale fehikitaki, mo e ngaahi me'a kotoa pē na'e fai 'aki 'ae ngaue. ²² Pea kuo mei 'osi 'ae me'a kotoa pē 'i hono fakama'a 'aki 'ae toto 'o fakatatau ki he fono; pea ka 'ikai lilingi 'ae toto 'oku 'ikai ha fakamolemole. ²³ Ko ia na'e totonu ai ke fakama'a 'aki eni 'ae ngaahi fakatātā 'oe ngaahi me'a 'i he langi; ka ko e ngaahi me'a 'i he langi 'aki 'ae ngaahi feilaulau 'oku lelei lahi hake. ²⁴ He na'e 'ikai hū

'a Kalaisi ki he potu tapu na'e ngaohi 'aki 'ae nima, 'aia ko e fakatātā *pe* ki he mo'oni; ka ki he loto langi, ke ne fakahā eni ia 'i he 'ao 'ae 'Otua koe'uhi ko kitautolu. ²⁵ Pea na'e 'ikai foki ke ne feilaulau 'aki ia 'o liunga lahi, 'o hangē ko e hū 'ae taula'eiki lahi ki he potu tapu 'i he ta'u kotoa pē mo e toto kehe; ²⁶ He ka ne pehē, Ta 'e liunga lahi 'ene mamahi talu hono fakatupu 'o māmani: ka ko eni, kuo ne fakahā ia 'o tu'o taha 'i he ngata'anga 'o māmani, ke ne 'ave 'ae angahala 'i he feilaulau 'aki ia 'e ia. ²⁷ Pea hangē kuo pau ke mate 'o tu'o taha 'ae kakai, kae hili ia ko e fakamaau: ²⁸ Pea pehē foki, kuo feilaulau 'aki 'a Kalaisi 'o liunga taha, ke ne fua 'ae ngaahi hia 'ae tokolahi; pea 'e fakahā ia ko hono liunga ua, kiate kinautolu 'oku 'amanaki kiate ia, ki he fakamo'ui, ka 'e 'ikai *ke 'ave* 'ae angahala.

10

1 Ko e vaivai 'oe ngaahi feilaulau 'i he fono. 10 Ko e feilaulau 'oe sino 'o Kalaisi kuo 'atu 'o tu'o taha, 14 Kuo to'o atu 'e ia 'ae mala'ia 'oe angahala 'o ta'engata. 19 Ko e enginaki ke kuku ma'u 'ae tui, 'i he fa'a kātaki mo e fakafeta'i.

¹ He ko e me'a 'i he ma'u 'e he fono 'ae 'ata pe 'oe ngaahi me'a lelei 'e hoko, kae 'ikai ko hono tatau mo'oni 'oe ngaahi me'a, 'oka 'ikai fa'a fai ia 'i he ngaahi feilaulau ko ia 'oku nau fa'a 'atu 'i he ta'u kotoa pē, ke fakahaohaoa 'i 'akinautolu 'oku fai ki ai. ² He ka ne pehē, 'ikai kuo tuku hono feilaulau 'aki? He koe'uhi koe kau lotu kuo fakama'a 'o tu'o taha, 'e 'ikai te nau kei ongo 'i loto 'ae angahala. ³ Ka 'i he ngaahi *feilaulau* ko ia 'oku ai 'ae fakamanatu ki he angahala 'i he ta'u kotoa pē. ⁴ He 'oku 'ikai 'aupito mafai ke 'ave 'ae angahala 'e he toto 'oe fanga pulu mo e fanga kosi. ⁵ Ko ia 'oku pehē ai 'e ia, 'i he'ene hā'ele mai ki māmani, "Ko e feilaulau mo e me'a foaki na'e 'ikai te ke finangalo ki ai, ka kuo ke teuteu 'ae sino mo'oku: ⁶ Ko e ngaahi feilaulau tutu mo e ngaahi feilaulau koe'uhi ko e angahala 'oku 'ikai te ke fiamālie ai. ⁷ Peau toki pehē, "E 'Otua, vakai, 'oku ou ha'u ke fai ho finangalo: he kuo tohi 'i he tohi tākai 'iate au." ⁸ Pea 'i he'ene fuofua pehē mai, "Ko e feilaulau mo e me'a foaki mo e feilaulau tutu mo e feilaulau koe'uhi ko e angahala, na'e 'ikai te ke finangalo ki ai," pe fiamālie ai 'aia 'oku 'atu 'o fakatatau ki he fono; ⁹ Pea toki pehē 'e ia, "E 'Otua, vakai, 'oku ou ha'u ke fai ho finangalo." 'Oku ne 'ave 'ae uluaki, ka ne fokotu'uma'u hono ua. ¹⁰ Pea ko e finangalo ko ia 'oku fakamā'oni'oni 'i ai 'akitautolu, 'i he feilaulau 'aki 'ae sino 'o Sisu Kalaisi 'o liunga taha pe. ¹¹ Pea 'oku tu'u 'ae taula'eiki kotoa pē 'i he 'aho fulipē 'o tauhi, mo feilaulau 'aki 'o liunga lahi 'ae ngaahi feilaulau pe ko ia, 'aia 'oku 'ikai 'aupito fa'a fai ke 'ave 'ae angahala: ¹² Ka ko ia, kuo hili 'ene 'atu 'ae feilaulau 'e taha koe'uhi ko e angahala, pea nofo ia 'o

ta'engata 'i he nima to'omata'u 'oe 'Otua; ¹³ Pea talu mei ai, mo 'ene 'amanaki, kae'oua ke ngaohi hono ngaahi fili ko hono tu'ungava'e. ¹⁴ He ko e feilaulau pe taha kuo ne fakahaohaoa ai 'o ta'engata 'akinautolu kuo fakamā'oni'oni'i. ¹⁵ 'Aia 'oku fakamo'oni 'e he Laumālie Mā'oni'oni kiate kitautolu: he kuo hili 'ene mu'aki lea mai, ¹⁶ "Ko e fuakava eni 'aia te u fai mo kinautolu 'oka hili 'ae ngaahi 'aho ko ia, pea 'oku pehē 'e Sihova, Te u 'ai 'eku ngaahi fekau ki honau loto, pea te u tohi ia 'i honau laumālie; ¹⁷ Pea "ko 'enau ngaahi angahala mo 'enau ngaahi hia, 'e 'ikai te u kei manatu'i." ¹⁸ Pea ko ia 'oku 'i ai 'ae fakamolemole 'o ia, 'e 'ikai ha kei feilaulau koe'uhi ko e angahala. ¹⁹ Ko ia, 'e kāinga, ko e me'a 'i he'ene 'apa'apangofua 'etau hū ki he potu tapu 'i he ta'ata'a 'o Sisu, ²⁰ 'I he hala fo'ou pea mo'ui, 'aia kuo ne fakatapui mo'otautolu, 'i he puipui, 'aia ko hono sino; ²¹ Pea 'i he ai mo e fungani taula'eiki ki he fale 'oe 'Otua; ²² Ke tau 'unu'unu atu 'i he loto mo'oni mo e 'amanaki mālohi 'oe tui, kuo luluku hotau loto mei he 'atamai kovi, pea fakama'a mo hotau sino 'aki 'ae vai ma'a. ²³ Ke tau puke ma'u 'ae fakahā 'oe tau tui 'o ta'engaueue; (he 'oku mo'oni ia kuo ne faka'ilo;) ²⁴ Pea tau fetokanga'aki ke fefaka'ai'ai'aki 'akitautolu ki he 'ofa mo e ngaahi ngaue lelei: ²⁵ Ke 'oua na'a si'aki 'ekitautolu 'e tau fa'a fakataha 'o hangē ko ia 'oku fai 'e he ni'ihi; kae feakonaki'aki 'akimoutolu: pea 'āsili ai, ko ho'omou 'ilo 'oku ofi mai 'ae 'aho. ²⁶ He kapau te tau angahala ka ko hotau loto, ka kuo hili 'etau ma'u 'ae 'ilo 'oe mo'oni, 'oku 'ikai kei toe ha feilaulau koe'uhi ko e angahala, ²⁷ Ka ko e 'amanaki fakailifia ki he fakamaau mo e houhau vela, 'aia 'e faka'auha 'aki 'ae ngaahi fili. ²⁸ Ko ia na'a ne maumau'i 'ae fono 'a Mōsese, na'e mate ta'efakamolemolea 'i he fakamo'oni 'e toko ua pe toko tolu: ²⁹ Pea 'oku mou pehē, 'e fēfē hono lahi hake 'oe tautea 'e taau ke hoko kiate ia, kuo ne malaki hifo 'ae 'Alo 'oe 'Otua, pea ne ui 'ae ta'ata'a 'oe fuakava, 'aia na'e fakama'a 'aki ia, ko e me'a ta'ema'a, pea kuo ne fai fakamamahi ki he Laumālie 'oe 'alo'ofa? ³⁰ He 'oku tau 'ilo ia 'aia kuo ne pehē, "Oku pehē 'e Sihova, 'Oku 'a'aku 'ae tautea, te u totongi 'eau." Pea toe pehē, "E fakamaau 'e Sihova 'a hono kakai." ³¹ Ko e me'a fakailifia ke tō ki he nima 'oe 'Otua mo'ui. ³² Ka mou fakamanatu ki he ngaahi 'aho 'i mu'a, ne hili homou fakamāmangia, pea ne mou kātaki 'ae ta'u lahi 'oe ngaahi mamahi; ³³ Ko e ni'ihi, 'i hono ngaohi 'akimoutolu ko e siofia'anga 'i he ngaahi manuki mo e ngaahi fakamamahi; pea ko e ni'ihi, 'i ho'omou kaume'a mo kinautolu na'e pehē 'a honau ngaohi. ³⁴ He na'a mou manava'ofa kiate au 'i hoku ngaahi ha'i, pea na'a mou tali fiefia 'ae maumau 'o ho'omou koloa, ko ho'omou 'ilo 'oku mou ma'u 'i he langi 'ae koloa lelei lahi hake pea tolonga. ³⁵ Ko ia ke 'oua na'a si'aki ho'omou tui,

'aia 'oku lahi hono totongi lelei. ³⁶ He 'oku taau mo kimoutolu 'ae fa'a kātaki, koe'uhi ka hili ho'omou fai 'ae finangalo 'oe 'Otua, ke mou ma'u 'ae tala'ofa. ³⁷ "Koe'uhi 'e toetoe si'i pe, pea ko ia 'oku ha'u, 'e ha'u pe, pea 'e 'ikai fakatuai. ³⁸ Pea ko eni, 'E mo'ui 'ae tonuhia 'i he tui, ka, 'Oka fakaholomui ia, 'e 'ikai fiemālie hoku laumālie kiate ia." ³⁹ Ka 'oku 'ikai te tau 'onautolu 'oku fakaholomui ki he mala'ia; kae 'onautolu 'oku tui ki he fakamo'ui 'oe laumālie.

11

1 Hono 'uhinga 'oe tui. 6 Ka 'ikai 'ae tui, pea 'ikai 'aupito te tau fa'a fakafiemālie ki he 'Otua. 7 Ko e fua lelei 'oe tui 'i ho kau mātu'a 'i mu'a.

¹ Ko eni, ko e tui ko e tu'unga ia 'oe ngaahi me'a 'oku 'amanaki lelei ki ai, ko e fakamo'oni 'oe ngaahi me'a ta'ehāmai. ² He ko ia na'e ma'u ai 'e he mātu'a 'ae ongoon-golelei. ³ Ko e tui 'oku tau 'ilo ai na'e fakatupu 'ae ngaahi maama 'e he folofola 'ae 'Otua, ko ia ko e ngaahi me'a 'oku 'ilo ni na'e 'ikai ke fakatupu 'aki 'ae ngaahi me'a na'e hā mai. ⁴ Ko e tui na'e 'atu ai 'e 'Epeli ki he 'Otua 'ae feilaulau lelei hake 'ia Keini, ko ia na'a ne ma'u ai 'ae fakamo'oni kuo fakatonuhia ia, ko e fakamo'oni 'e he 'Otua ki he'ene ngaahi foaki: pea 'oku ne kei lea'aki ia ka kuo mate ia. ⁵ Ko e tui na'e hiki ai 'a 'Inoke, ke 'oua na'a hoko kiate ia 'ae mate; pea na'e 'ikai 'ilo ia, koe'uhi kuo hiki ia 'e he 'Otua: he na'e te'eki fai hono hiki, kuo ne ma'u 'ae fakamo'oni ki he'ene fakafiemālie 'i 'ae 'Otua. ⁶ Ka 'i he ta'ema'u 'ae tui 'oku 'ikai mafai hono fakafiemālie'i: he ko ia 'oku ha'u ki he 'Otua, 'oku totonu ke ne tui 'oku ai ia, pea 'oku ne totongi kiate kinautolu 'oku kumi lahi kiate ia. ⁷ Ko e tui 'a Noa, kuo hili hono valoki'i 'e he 'Otua ki he ngaahi me'a te'eki hā mai, na'e manavahē ai ia, pea ne fa'u 'ae vaka ke fakamo'ui ai hono fale; ko ia na'a ne fakahā ai hono kovi 'oe maama ko ia, pea ne lava'i ai 'ae fakatonuhia 'aia 'oku 'i he tui. ⁸ Ko e tui na'e talangofua ai 'a 'Epalahame, 'i hono ui ia ke 'alu atu ki ha potu te ne ma'u 'amui ko e nofo'anga; pea na'a ne fononga atu, 'o 'ikai te ne 'ilo pe ko 'ene 'alu ki fē. ⁹ Ko e tui na'a ne 'āunofa ai 'i he fonua 'oe tala'ofa, 'o hangē ha fonua ta'ekau ia ki ai, 'onau nonofa 'i he ngaahi fale fehikitaki fakataha mo 'Aisake mo Sēkope, 'onau kau fakataha 'i he tala'ofa pe ko ia: ¹⁰ He na'e 'amanaki 'e ia ki ha kolo kuo ai hono ngaahi tu'unga, 'aia na'e langa mo ngaohi 'e he 'Otua. ¹¹ Ko e tui na'e ma'u ai 'e Sela 'ae mālohi ke tuitu'ia ai ia, pea fanau'i 'e ia 'ae tama ka kuo lahi 'ene motu'a, he na'a ne pehē, 'oku mo'oni ia 'aia kuo faka'ilo. ¹² Ko ia na'e tupu ai mei he tokotaha, pea hangē ia ko ha mate, 'ae tokolahi ke tatau mo e ngaahi fetu'u 'oe langi, pea hangē ko e 'one'one 'i he matātahi 'oku ta'efa'alaua. ¹³ Na'e mate 'akinautolu ni kotoa pē 'i he tui, 'o 'ikai ke nau lava'i 'ae

ngaahi tala'ofa, ka na'a nau mamata mama'o atu, mo 'ilo pau ki ai, 'o fā'ufua ia, 'onau fakahā ko e kau muli mo e kau 'āunofa 'akinautolu 'i he māmani. ¹⁴ He ko kinautolu 'oku lea pehē, 'oku nau fakahā totonu, 'oku nau kumi ha fonua. ¹⁵ Pea ko e mo'oni, ka ne nau tokanga ki he *fonua* ko ia na'a nau ha'u mei ai, pehē, ne faingofua pe 'enau toe foki atu. ¹⁶ Ka ko eni 'oku nau holi ki he *fonua* lelei lahi, 'aia 'oku 'i he langi: ko ia kuo 'ikai mā 'ae 'Otua 'i hono ui ia ko honau 'Otua: he kuo ne teuteu 'ae kolo mo'onautolu. ¹⁷ Ko e tui na'e feilaulau 'aki ai 'e 'Epalahame 'a 'Aisake, 'i hono 'ahi'ahi'i: 'io, ko ia ne ne ma'u 'ae ngaahi tala'ofa, na'a ne feilaulau 'aki hono *foha* pe taha na'e fakatupu, ¹⁸ 'Aia na'e pehē ki ai, "Ko 'Aisake 'e mei ai ho hako:" ¹⁹ 'O ne 'ilo, 'oku fa'a fai 'e he 'Otua hono fokotu'u mei he mate; pea na'a ne ma'u ia mei ai foki 'i he fakatātā. ²⁰ Ko e tui ne tāpuaki ai 'e 'Aisake 'a Sēkope mo 'Isoa 'i he ngaahi me'a 'e hoko mai. ²¹ Ko e tui 'a Sēkope, 'i he'ene teu ke mate, na'a ne hū mo tāpuaki ai 'ae ongo foha 'o Siosefa, 'i he'ene fa'aki ki hono tokotoko. ²² Ko e tui 'a Siosefa, 'i he'ene teu ke mate, na'a ne lea ai ki he 'alu 'ae fānau 'a 'Isileli; 'o ne tuku 'ae fekau koe'uhi ko hono ngaahi hui 'o'ona. ²³ Ko e tui na'e fufū ai 'a Mōsese 'e he'ene mātu'a, 'i he māhina 'e tolu, koe'uhi na'a nau 'ilo ko e tamasi'i faka'ofa'ofa ia; pea na'e 'ikai te na manavahē ki he fekau 'ae tu'i. ²⁴ Ko e tui 'a Mōsese na'a ne li'aki ai, 'i he'ene lahi, hono ui ia ko e tama 'ae 'ofefine 'o Felo; ²⁵ 'O ne fili mu'a ke ne kātaki 'ae mamahi fakataha mo e kakai 'ae 'Otua, 'i he'ene ma'u 'ae fiefia 'oe angahala 'o fuoloa si'i; ²⁶ 'O ne lau 'ae manuki koe'uhi ko Kalaisi ko e koloa lahi hake ia 'i he koloa 'o 'Isipite: he na'e sio fakamama'u ia ki he totongi. ²⁷ Ko e tui na'a ne li'aki ai 'a 'Isipite, 'o 'ikai manavahē ki he houhau 'ae tu'i: he na'a ne fakakukafi, 'o hangē 'oku ne mamata kiate ia 'oku ta'ehāmai. ²⁸ Ko e tui na'a ne fai ai 'a e *feilaulau* 'oe Lakaatu, mo e luluku 'oe toto, telia na'a ala kiate kinautolu 'aia na'a ne faka'auha 'ae 'uluaki fānau. ²⁹ Ko e tui na'a nau 'alu ai 'i he Tahī kulokula 'o hangē 'i he mōmoa: 'aia na'e 'ahi'ahi ke fai 'e he kakai 'Isipite, pea lōmaki ai 'akinautolu. ³⁰ Ko e tui na'e holo ai 'ae ngaahi 'a 'o Seliko, 'i he hili hono takatakai 'i he 'aho 'e fitu. ³¹ Ko e tui na'e 'ikai 'auha ai 'a Lehapi, ko e fefine fe'auaki, fakataha mo kinautolu na'e 'ikai tui, ko 'ene tali lelei pe 'ae kau matakai. ³² Pea ko e hā mo 'eku lea 'e fai? Koe'uhi 'e tuai 'aupito 'o kau ka lau kia Kitione, mo Pelaki, mo Samisoni, mo Sefita; mo Tevita foki, mo Samuela, mo e kau palōfita: ³³ 'Akinautolu na'e fakavaivai 'ae ngaahi pule'anga 'i he tui, mo fai mā'oni'oni, mo lava'i 'ae ngaahi tala'ofa, mo tāpuni 'ae ngutu 'oe fanga laione, ³⁴ 'O fu'ifu'i 'ae kakaha 'oe afi, pea hao 'i he mata 'oe heletā, pea fakamālohi'i 'i *he'enau* vaivai, na'a nau lototo'a 'i he tau, pea nau tulia 'ae ngaahi matatau

‘oe kakai muli. ³⁵ Na’e ma’u ‘e he kau fefine ‘enua mate kuo fokotu’u mo’ui: pea na’e fakamamahi ‘ae ni’ihi, ‘o ‘ikai te nau tali ‘ae fakahaofia; kaekehe kenau lava’i ‘ae toetu’u lelei hake: ³⁶ Pea na’e tō ki he ni’ihi ‘ae ‘ahi’ahi ‘oe ngaahi manuki mo e kau’imaea, ‘io, ‘oe ngaahi ha’i mo e nofo fale fakapōpula: ³⁷ Na’e tolongaki ‘aki ‘ae maka ‘akinautolu, na’e kilisi ‘o fahiua ‘akinautolu, na’e ‘ahi’ahi’i, na’e tāmata’i ‘aki ‘ae heletā: na’a nau ‘alu fano ‘i he kili’i sipi mo e kili’i kosi; kuo masiva, kuo mamahi, kuo ngaohikovi’i; ³⁸ (‘Akinautolu na’e ‘ikai taau mo māmani ke ma’u:) na’a nau ‘alu fano ‘i he ngaahi toafa, mo e ngaahi mo’unga, pea ‘i he ngaahi ‘ana mo e luo ‘oe kelekele. ³⁹ Pea ko e tui na’e ma’u ai ‘ekinautolu ni kotoa pē ‘ae ongoongolelei, ka na’e ‘ikai lava’i ‘ae tala’ofa: ⁴⁰ Ko e me’a ‘i he teuteu ‘e he ‘Otua ‘ae me’a lelei hake mo’otautolu, ke ‘oua na’a fakahaohaoa ‘akinautolu ta’ekau ai ‘akitautolu.

12

1 Ko e enginaki ke tui ma’uaipē, ke fa’a kātaki, pea angafaka’otua. 22 Ko e fakaongolelei ‘ae fuakava fo’ou ‘i he fuakava motu’a.

¹ Ko ia, ko e me’a ‘i he kāpui ‘akitautolu ‘e he ‘ao ‘oe kau fakamo’oni tokolahi pehē, ke tau si’aki foki ‘ae me’a mamafa kotoa pē, mo e angahala ‘oku *tau* mo’uangofua ki ai, pea tau felele’i ‘i he fakakukafi ‘ae fakapuepue kuo tofi ‘i hotau ‘ao. ² ‘O sio pe kia Sisu ko e kamata’anga mo e ngata’anga ‘oe tui; ‘aia ne ne kātaki ‘ae pekia ‘i he ‘akau, mo ne ta’etokanga ki he fakamā, ko e me’a ‘i he fiefia na’e tuku ‘i hono ‘ao, pea kuo nofo eni ‘i he nima to’omata’u ‘oe ‘afio’anga ‘oe ‘Otua. ³ Ke mou tokanga’i ia na’a ne kātaki ‘ae angatu’u pehē mei he kau angahala kiate ia, telia na’a mou fiu mo vaivai ‘i homou loto. ⁴ ‘Oku te’eki ai ke mou fekuki ‘o a’u ki he mate, ‘i he fekuki mo e angahala. ⁵ Pea kuo ngalo ‘iate kimoutolu ‘ae akonaki ‘aia ‘oku pehē kiate kimoutolu, ‘o hangē ko e fānau, “Hoku foha, ‘oua na’a ke ta’etokanga’i ‘ae tautea mei he ‘Eiki, pe vaivai ‘i he’ene valoki’i koe: ⁶ He ko ia ‘oku ‘ofa ki ai ‘ae ‘Eiki ‘oku ne tautea, pea ‘oku ne te’ia ‘ae foha kotoa pē ‘oku ne ma’u.” ⁷ Kapau te mou kātaki ‘ae tautea, pea ‘oku fai ai ‘e he ‘Otua kiate kimoutolu ‘o taau mo e ngaahi foha; he ko e foha fē ia ‘aia ‘oku ‘ikai ke taute’i ‘e he tamai? ⁸ Pea kapau ‘oku ‘ikai tautea ‘akimoutolu, ‘aia ‘oku totofu ai kotoa pē, pea ta ko e tupu fe’auaki ‘akimoutolu, pea ‘oku ‘ikai mo’oni ko e ngaahi foha. ⁹ Kae’uma’ā na’e tautea ‘akitautolu ‘e he ngaahi tamai ‘o hotau sino, pea tau faka’apa’apa ki ai: ‘e ‘ikai lahi mu’a ‘etau fakavaivai ki he Tamai ‘oe ngaahi laumālie, pea mo’ui? ¹⁰ He ko e mo’oni na’a nau tautea ‘o fa’iteliha pe ‘akinautolu ‘i he ‘aho si’i pe; ka ‘oku fai ‘e ia ke ‘aonga, ke *tau* kau ai ‘i he’ene

mā'oni'oni. ¹¹ Ko eni, 'oku 'ikai ha fiefia lolotonga ha tautea, ka ko e mamahi: hili ange ia 'oku tupu 'ae fua fakamelino 'oe mā'oni'oni kiate kinautolu kuo akonekina ai. ¹² Ko ia ke pou pou hake 'ae nima kuo tāupe, mo e fo'i tui 'oku vaivai; ¹³ Pea ngaohi 'ae 'alu'anga totonu ki homou va'e, telia na'a fakahē'i 'aia 'oku pipiki; kae fakamo'ui mu'a ia. ¹⁴ Tuli ke mou melino mo e kakai kotoa pē, pea ki he mā'oni'oni, 'aia ka 'ikai ma'u, 'e 'ikai mamata 'e ha tangata 'e tokotaha ki he 'Eiki: ¹⁵ 'O vakavakai lahi telia na'a tomui ha taha 'i he 'alo'ofa 'ae 'Otua; telia na'a ai ha aka kona 'e tupu pea fakamamahi'i ai 'akimoutolu, pea 'uli'i ai 'ae tokolahi; ¹⁶ Telia na'a ai ha taha fe'auaki pe ha manuki 'oe me'a tapu, 'o hangē ko 'Isoa, 'aia na'a ne fakatau hono lelei 'oe 'uluaki foha 'aki 'ae me'akai pe taha. ¹⁷ He 'oku mou 'ilo 'i he hili ia, pea ne fiema'u 'ae tāpuaki, na'e teke'i ia: he na'e 'ikai te ne 'ilo ke liliu 'aki hono loto, neongo 'a 'ene kumi ia 'i he feinga mo e lo'imata. ¹⁸ He 'oku 'ikai ke mou hoko ni ki he mo'unga 'e fa'a alasi, 'aia ne vela 'aki 'ae afi, pea ki he 'uli'uli, mo e fakapo'uli, mo e afā, ¹⁹ Pea mo e pā mai 'oe me'a lea mo e ongo 'oe ngaahi lea; 'aia na'e kole ai 'akinautolu na'e fanongo ke 'oua na'a toe lea'aki kiate kinautolu: ²⁰ (He na'e 'ikai te nau fa'a tali 'aia na'e fekau mai, "Pea na'a mo e manu kapau 'e lave ki he mo'unga, 'e tolongaki ia 'aki 'ae maka, pe hoka'i ke 'asi 'aki 'ae fo'i tao:") ²¹ Pea ko hono fakailifia fau 'oe me'a na'e hā mai, na'e pehē ai 'e Mōsese, "'Oku ou mātu'aki manavahē, mo tetetete:") ²² Ka kuo mou hoko ni ki he mo'unga ko Saione, ki he kolo 'oe 'Otua mo'ui, ki he Selūsalema mei he langi, pea ki he fakataha 'oe kau 'āngelo tokolahi ta'efa'alaua. ²³ Ki he fakataha'anga lahi, pea ko e siasi 'oe tangata angatonu kuo fakahaohaoa, ²⁴ Pea kia Sisu ko e fakalaloa 'oe fuakava fo'ou, pea ki he ta'ata'a 'oku luluku, 'aia 'oku lea'aki 'ae ngaahi me'a lelei lahi 'i *he toto* 'o 'Epli. ²⁵ Vakai ke 'oua na'a mou ta'etokanga'i ia 'oku folofola. He kapau na'e 'ikai hao 'akinautolu na'e ta'etokanga'i ia na'e lea 'i māmani, 'e fēfee'i 'akिताutolu, 'o kapau te tau tafoki meiate ia 'oku mei he langi? ²⁶ 'Aia na'e lulululu 'a māmani 'e hono le'o 'i he kuonga ko ia: ka kuo tala'ofa eni, 'o pehē, "Ko e toe taha teu lulululu kae 'ikai ngata ki māmani pe, ka ko e langi foki." ²⁷ Pea ko e pehē, "Ko e toe taha," ko e fakahā 'oe hiki 'oe ngaahi me'a ko ia kuo lulu'i, 'o taau mo e ngaahi me'a kuo ngaohi, koe'uhi ke tu'uma'u pe 'ae ngaahi me'a 'oku 'ikai fa'a lulu'i. ²⁸ Ko ia 'i he'etau ma'u 'ae pule'anga, 'e 'ikai fa'a lulu'i, ke tau kuku ma'u mo e 'ofa, 'aia ke tau tauhi 'aki 'ae 'Otua ke 'aonga, 'i he faka'apa'apa mo e manavahē: ²⁹ He ko e afi faka'auha 'a hotau 'Otua.

13

1 Ko e ngaahi akonaki ki he fe'ofa'aki, 4 Ki he mo'ui angatonu, 5 Ke 'oua 'e manumanu, 7 Ke tokanga'i 'ae kau faifekau 'ae 'Otua, 9 Ke vakai ki he ngaahi akonaki fo'ou, 10 Ke fakahā 'a Kalaisi, 16 Ke fai 'ae foaki 'ofa, 17 Ke talangofua ki he kau tataki, 18 Ke hūfia 'ae 'aposestolo. 20 Ko hono faka'osi.

1 Ke tu'uma'u pe 'ae fe'ofa'ofani fakakāinga. 2 'Oua na'a ngalo ke fakaafe 'ae kakai muli: he kuo fakaafe ai 'e he ni'ihī 'ae kau 'āngelo 'i he ta'e'ilo. 3 Manatu'i 'akinautolu 'oku mo'ua 'i he ha'i, 'o hangē kuo ha'isia mo kimoutolu; mo kinautolu 'oku ngaohikovi'i, 'o hangē ko ho'omou kei 'i he sino foki. 4 Ko e fakama'u mali mo e mohenga ta'e'uli'i, 'oku lelei ia ki he kakai kotoa pē, ka koe kau fe'auaki mo e kau tonofine 'e fakamaau 'e he 'Otua. 5 Ke ta'emanumanu ho'omou 'ulungāanga; pea mou fiemālie 'i he ngaahi me'a 'oku mou ma'u: he kuo pehē mai 'e ia, "E 'ikai te u li'aki koe, pea 'e 'ikai te u 'alu 'iate koe." 6 Ko ia 'oku tau lea mālohi ai, "Ko hoku tokoni 'ae 'Eiki pea 'e 'ikai te u manavahē ki ha me'a 'e fai 'e he tangata kiate au." 7 Manatu'i 'a homou kau fakahinohino, 'akinautolu na'e lea'aki 'ae folofola 'ae 'Otua kiate kimoutolu, pea fa'ifa'itaki ki he'enau tui, 'o fakatokanga ki he ngata'anga 'o 'enau 'ulungāanga. 8 Ko Sisu Kalaisi 'oku tatau 'i he 'aneafi, mo e 'aho ni, pea ta'engata. 9 Ke 'oua na'a fe'ave'aki fano 'akimoutolu 'e he ngaahi akonaki 'oku kehekehe hono anga mo fo'ou. He ko e me'a lelei ke tu'uma'u 'ae loto 'i he 'ofa; 'ikai 'i he ngaahi me'akai, 'aia na'e 'ikai 'aonga kiate kinautolu na'e mo'ua ki ai. 10 'Oku ai 'etau 'esifeilaulau, 'aia 'oku 'ikai totonu ke kai mei ai 'ekinautolu 'oku tauhi 'i he fale fehikitaki. 11 Kae'uma'ā ia, 'oku tutu 'i tua'ā kolo 'ae sino 'oe fanga manu ko ia, 'aia 'oku 'omi honau toto 'e he taula'eiki lahi ki he potu tapu, koe'uhi ko e angahala. 12 Ko ia na'e mamahi foki 'a Sisu, 'i he tua'ā kolo, koe'uhi ke ne fakamā'oni'oni 'ae kakai 'aki hono ta'ata'a 'o'ona. 13 Ko ia ke tau 'alu atu kiate ia kitua'ā kolo, 'o fua hono manuki. 14 He 'oku 'ikai ma'u 'ekिताutolu 'i heni ha kolo 'e tu'uma'u, ka 'oku tau kumi ki ha taha 'e hoko. 15 Ko ia ke tau 'atu 'iate ia 'ae feilaulau 'oe fakafeta'i ki he 'Otua 'o ma'uaipē, 'aia ko e fua 'oe lounututu 'oka atu ai 'ae fakafeta'i ki hono huafa. 16 Ka ko e fai lelei, mo e foaki, ke 'oua na'a ngalo: he ko e ngaahi feilaulau pehē 'oku lelei'ia ai 'ae 'Otua. 17 Mou talangofua kiate kinautolu 'oku fakahinohino 'akimoutolu, pea mou fakavaivai: he 'oku nau le'ohi homou laumālie, he te nau fakamatata ki ai, pea koe'uhi ke nau fai ia 'i he fiefia, kae'oua na'a 'i he mamahi: he 'oku ta'e'aonga ia kiate kimoutolu. 18 Hūfia 'akinautolu: he 'oku mau 'ilo kuo 'iate kinautolu 'ae 'atamai lelei, pea 'oku mau loto ke mo'ui angatonu 'i he me'a kotoa pē. 19 Ka 'oku ou kole ke mou tokanga lahi ki ai, koe'uhi ke tuku au ke vave kiate kimoutolu.

²⁰ Ko eni, ko e 'Otua 'oe monū'ia, na'a ne toe 'omi mei he pekia 'a hotau 'Eiki ko Sisu, ko e tauhi lahi 'oe fanga sipi 'i he ta'ata'a 'oe fuakava ta'engata. ²¹ 'Ofa ke ne ngaohi 'akimoutolu ke mou haohaoa 'i he ngaue lelei kotoa pē, ke fai hono finangalo, 'o ne fai 'iate kimoutolu 'aia 'oku lelei 'i hono 'ao, 'ia Sisu Kalaisi; ke 'iate ia 'ae ongoongolelei 'o ta'engata pea ta'engata. 'Emeni. ²² Pea 'oku ou kole kiate kimoutolu, 'e kāinga, mou tali 'ae lea 'oe akonaki ni: he kuo u tohi 'ae tohi kiate kimoutolu 'i he ngaahi lea si'i pe. ²³ 'Oku mou 'ilo kuo mama'o atu hotau kāinga ko Timote; 'a ia, ka vave 'ene ha'u, te ma mamata mo ia kiate kimoutolu. ²⁴ 'Ofa atu kiate kinautolu kotoa pē 'oku fakahinohino 'akimoutolu, mo e kāinga mā'oni'oni kotoa pē. 'Oku 'ofa atu kiate kimoutolu kotoa 'akinautolu 'i 'Itali. ²⁵ Ke 'iate kimoutolu kotoa pē 'ae 'alo'ofa. 'Emeni.

KO E TOHI ^A SEMISI

1 Ke tau fiefia 'i he hoko 'ae mamahi, 5 Ke kole 'ae fa'a kātaki mei he 'Otua, 13 Pea 'i hotau 'ahi'ahi'i ke 'oua na'a tuku 'etau vaivai, pe ko 'etau angahala ki he 'Otua, 19 Kae fakafanongo mu'a ki he folofola, ke fakalaulauloto ki ai, pea ke fai ki ai. 26 Kae 'ikai ke tau fai pehē, neongo 'etau matamata lotu, ka 'oku 'ikai mo'oni.

¹ Ko au Semisi, ko e tamaio'eiki 'ae 'Otua, pea mo e 'Eiki ko Sisu Kalaisi, ki he fa'ahinga 'e hongofulu ma ua kuo fakahē mama'o, 'ofa atu. ² 'E hoku kāinga, 'oka mou ka tō ki he ngaahi 'ahi'ahi kehekehe, ui ia kotoa pē ko e me'a fakafiefia; ³ 'O 'ilo, ko e 'ahi'ahi'i 'o ho'omou tui, 'oku ne fakatupu 'ae kātaki. ⁴ Kae tuku 'ae kātaki ke ngāue ki he haohaoa, koe'uhi ke mou haohaoa mo mā'opo'opo, 'o ta'emasiva 'i ha me'a. ⁵ Ka ai hamou taha 'oku masiva 'i he poto, ke kole 'e ia ki he 'Otua, 'aia 'oku ne foaki lahi ki he kakai kotoa pē, pea 'oku 'ikai valoki'i; pea 'e foaki ia kiate ia. ⁶ Ka 'e lelei 'ene kole 'i he tui, 'o ta'efakata'eta'etui. He ko ia 'oku fakata'eta'etui 'oku hangē ia ko e peau 'oe tahi 'oku fakateka mo felili'aki 'e he matangi. ⁷ Ke 'oua na'a mahalo 'e he tangata ko ia 'e ma'u 'e ia ha me'a mei he 'Eiki. ⁸ Ko e tangata 'oku lotolotoua, 'oku ta'emaau 'i he'ene anga kotoa pē. ⁹ Ke fiefia 'ae tokoua 'oku masiva 'i hono hakeaki'i: ¹⁰ Ka ko e ma'ume'a, 'i hono fakaangavaivai'i: koe'uhi 'e mole atu ia 'o hangē ko e fisi 'oe mohuku. ¹¹ He 'oku 'alu hake 'ae la'ā mo e vela lahi, pea ne fakamae 'ae mohuku, pea ngangana ai hono fisi 'o'ona, pea 'auha mo e faka'ofa'ofa 'o hono ngaohi: 'e pehē foki 'ae 'auha 'oe tangata koloa'ia mei hono hala. ¹² 'Oku monū'ia 'ae tangata 'oku ne kātaki 'ae 'ahi'ahi: he 'oka 'ilo ia 'oku lelei, 'e ma'u 'e ia 'ae pale 'oe mo'ui, 'aia kuo tala'ofa ki ai 'ae 'Eiki kiate kinautolu 'oku 'ofa kiate ia. ¹³ Ke 'oua na'a pehē 'e ha taha 'oka 'ahi'ahi kovi'i ia, Kuo 'ahi'ahi kovi'i au 'e he 'Otua: he 'oku 'ikai fa'a 'ahi'ahi'i 'ae 'Otua 'e he kovi, pea 'oku 'ikai 'ahi'ahikovi'i 'e ia ha tokotaha: ¹⁴ Ka kuo 'ahi'ahi kovi'i 'ae tangata, 'aia kuo takiekina, pea fakaooloo, 'e he'ene holi 'a'ana. ¹⁵ Pea 'oka tuitu'ia 'ae holi kovi, 'oku fanau'i ko e angahala: pea ka kakato 'ae angahala, 'oku fanau'i ai 'ae mate. ¹⁶ 'E hoku kāinga 'ofeina, 'oua na'a mou hē. ¹⁷ Ko e foaki lelei kotoa pē mo e foaki haohaoa kotoa pē 'oku mei 'olunga, pea 'oku 'alu hifo ia mei he Tamai 'oe ngaahi maama, 'aia 'oku 'ikai 'i ai ha feto'oaki, pe ko e 'ata 'ae feliliu'aki. ¹⁸ Pea ko hono finangalo

pe 'o'ona na'a ne fakatupu ai 'akitautilu 'aki 'ae folofola 'oe mo'oni, koe'uhi ke tau hoko ko e 'uluaki fua 'i hono kakai. ¹⁹ Ko ia, ko hoku kāinga 'ofeina, ke fakavave 'ae tangata kotoa pē ki he fanongo, pea fakatuotuai ki he lea, 'o fakatotoka ki he 'ita: ²⁰ He 'oku 'ikai ke fakatupu 'ae mā'oni'oni 'oe 'Otua 'e he 'ita 'ae tangata. ²¹ Ko ia mou li'aki 'ae 'uli kotoa pē pea mo hono lahi fau 'oe angahala, pea tali 'i he angavaivai 'ae folofola kuo tō, 'aia 'oku mālohi ke fakamo'ui homou laumālie. ²² Ka ke fai 'ekimoutolu ki he folofola, pea 'oua na'a ngata 'i he fanongo, 'o mou kākaa'i 'akimoutolu. ²³ He kapau 'oku fanongo 'e ha taha ki ne folofola, kae 'ikai fai, 'oku tatau ia mo ha taha 'oku ne fakasio ki he mata 'o hono sino 'i ha sio'ata: ²⁴ He 'oku ne fakasio kiate ia, pea 'alu, pea ngalo leva 'iate ia pe 'oku matamata fēfē ia. ²⁵ Ka ko ia 'oku sio fakamama'u ki he fono haohaoa 'oe tau'atāina, pea fai ma'uaipē ki ai, pea 'oku 'ikai fanongo mo ngalo, ka 'oku fai 'e ia 'ae ngāue, 'e monū'ia 'ae tangata ni 'i he'ene ngāue. ²⁶ Kapau 'oku ai ha taha 'iate kimoutolu 'oku ne mahalo ko e lotu ia, kae 'ikai ta'ofi hono 'elelo, kae kākaa'i hono loto 'o'ona, 'oku ta'e'aonga 'ae lotu 'ae tangata ko ia. ²⁷ Ko e lotu mā'oni'oni mo ta'ehanomele 'i he 'ao 'oe 'Otua ko e Tamai, ko eni ia, Ke 'a'ahi ki he ngaahi tamai mate mo e kau fefine kuo mate honau husepāniti, 'i he'enau mamahi, pea ke faka'ehi'ehi ia mei māmani ke ta'ehanomele.

2

1 'Oku 'ikai ke taau mo e lotu 'a Kalaisi ke filifilimānako ki he ma'ume'a, kae si'aki 'ae kāinga masiva: 13 Ka tau 'ofa mo fai manava'ofa: 14 Pea ke 'oua na'a pole ki he tui ta'ehanongaahingāue, 17 Ko e tui mate ia, 19 Pea ko e tui 'ae kau tēvolo, 21 Na'e 'ikai pehē 'ae tui 'a 'Epalahame, 25 Mo e tui 'a Lehapi.

¹ 'E hoku kāinga, 'oua na'a mou ma'u 'i he filifilimānako ki he kakai, 'ae tui 'a hotau 'Eiki nāunau'ia ko Sisu Kalaisi. ² He kapau 'e hū mai ki homou falelotu ha taha 'oku ai ha mama koula 'i hono nima, pea ai mo e kofu lelei, pea hū mai foki mo ha taha masiva mo e kofu kovi; ³ Pea mou tokanga'i ia 'oku ne 'ai 'ae kofu lelei, mo pehē kiate ia, "Nofu koe ki heni 'i he potu lelei;" kae pehē ki he masiva, "Tu'u koe ki hena," pe, "Nofu heni 'i lalo hoku tu'ungava'e:" ⁴ 'Ikai 'oku mou filifilimānako 'iate kimoutolu, pea hoko ai ko e kau fakamaau mahalo kovi? ⁵ Fanongo, 'e hoku kāinga 'ofeina, 'Ikai kuo fili 'e he 'Otua 'ae masiva 'oe māmani ke koloa'ia 'i he tui, pea ko e kau hoko ki he pule'anga 'aia kuo ne tala'ofa ki ai kiate kinautolu 'oku 'ofa kiate ia? ⁶ Ka kuo mou fakamamahi'i 'ae masiva. 'Ikai 'oku fakamālohi'i 'akimoutolu 'e he kakai koloa'ia, pea fetoho 'akimoutolu ki he ngaahi fakamaau'anga? ⁷ 'Ikai 'oku nau

lau'ikovi 'ae huafa lelei ko ia, 'aia kuo ui 'aki 'akimoutolu? ⁸ Ko eni, kapau te mou fakamo'oni ki he fono faka'eiki, 'o fakatatau ki he tohi, "Ke ke 'ofa ki ho kaungā'api 'o hangē pe ko koe," 'oku mou fai lelei ai: ⁹ Ka 'oka mou ka filifilimānako ki he kakai, 'oku mou fai angahala ai, pea 'oku fakahalaia 'akimoutolu 'e he fono ko e kau talangata'a. ¹⁰ He ko ia te ne fai kotoa pē 'ae fono, kae hala 'i hono me'a 'e taha, 'oku halaia ia 'i hono me'a kotoa pē. ¹¹ He ko ia ia na'e pehē, "'Oua na'a ke tono fefine," na'e pehē foki 'e ia, "'Oua na'a ke fakapō." Ko eni, kapau 'e 'ikai te ke tono fefine, ka ke fakapō, kuo ke hoko ko e maumau fono. ¹² Ke pehē pe ho'omou lea, pea pehē mo ho'omou ngāue, 'o taau mo kinautolu 'e fakamaau 'aki 'ae fono 'oe tau'atāina. ¹³ He ko ia na'e 'ikai ke fakahā 'ae 'ofa, 'e ma'u 'e ia 'ae fakamaau ta'eha'ofa; pea 'oku fiefia 'ae 'ofa ki he fakamaau. ¹⁴ 'E hoku kāinga, neongo 'oku pehē 'e ha taha 'oku 'iate ia 'ae tui, ka 'oku 'ikai 'i ai mo e ngaahi ngāue, ko e hā hono 'aonga? 'E fakamo'ui ia 'e he tui *pe*? ¹⁵ Kapau 'e telefua pea fiekaia 'i he 'aho kotoa pē ha tokoua pe ko e tuofefine, ¹⁶ Pea pehē 'e homou tokotaha ki ai, "'Alu 'o ke fiemālie, pea ke mafana, pea ke mākona." kae 'ikai si'i te mou 'atu ki ai 'ae ngaahi me'a 'oku 'aonga ki he sino; ko e hā hono 'aonga? ¹⁷ 'Oku pehē foki 'ae tui, kapau 'oku 'ikai 'i ai 'ae ngaahi ngāue, 'oku mate ia, pea 'oku tu'u taha pe ia. ¹⁸ 'Io, 'e pehē nai 'e ha taha, "'Oku 'iate au 'ae ngaahi ngāue: fakahā mai kiate au ho'o tui ta'ehanongaahingāue, pea te u fakahā kiate koe 'a 'eku tui 'aki 'eku ngaahi ngāue." ¹⁹ 'Oku ke tui 'oku ai 'ae 'Otua pe taha; ko ho'o fai lelei ia: 'oku tui foki 'ae kau tēvolo, pea nau tetetete. ²⁰ Ka 'oku ke loto ke ke 'ilo, 'e tangata vale, ko e tui ta'e'iai 'ae ngaahi ngāue, 'oku mate ia? ²¹ 'Ikai na'e fakatonuhia 'i 'e he ngaahi ngāue 'a 'etau tamai ko 'Epalahame, 'i he'ene 'ohake 'a 'Aisake ko hono foha 'i he funga 'esifeilaulau? ²² 'Oku ke mamata ki he ngāue 'oe tui 'i he'ene ngaahi ngāue, pea na'e fakahaohaoa 'ae tui 'e he ngaahi ngāue? ²³ Pea na'e fakamo'oni 'ae tohi 'aia 'oku pehē, Na'e tui 'a 'Epalahame ki he 'Otua, pea na'e lau ia kiate ia ko e mā'oni'oni: pea na'e ui ia ko e Kāinga 'oe 'Otua. ²⁴ Ko eni, 'oku mou mamata 'oku fakatonuhia 'ae tangata 'e he ngaahi ngāue, kae 'ikai 'i he tui pe. ²⁵ 'Ikai na'e fakatonuhia pehē foki 'a Lehapi ko e fefine fe'auaki 'e he ngaahi ngāue, 'i he'ene tali pea ne fekau 'ae kau mataki 'i he hala kehe? ²⁶ He 'oku hangē 'oku mate 'ae sino ta'e'iai 'ae laumālie, 'oku pehē 'ae tui ta'e'iai- 'ae-ngaahi-ngāue, 'oku mate foki ia.

3

1 Ke 'oua na'a tau valoki ta'etotonu ki ha ni'ihī. 5 Kae lelei 'etau ta'ofi ki he 'elelo, ko e kupu si'i, ka ko e me'a 'oku fai 'aki

'ae lelei lahi, mo e kovi lahi. 13 Ko kinautolu 'oku poto mo'oni 'oku nau angamalū, mo anga fakamelino, 'o ta'emeheka, mo ta'efeke'ike'i.

¹ 'E hoku kāinga, ke 'oua na'a akonaki 'ae tokolahi, he 'oku mou 'ilo 'e 'āsili ai 'ae tautea kiate kitautolu. ² He 'oku tau tūkia kotoa pē 'i he ngaahi me'a kehekehe. Kapau 'e 'ikai tūkia ha taha 'i he lea, ko e tangata haohaoa ia, pea 'oku fa'a fai 'e ia ke ta'ofi ki he sino kotoa. ³ Vakai, 'oku tau 'ai 'ae me'a ta'ofi ki he ngutu 'oe fanga hoosi, koe'uhi ke nau paongofua kiate kitautolu; pea 'oku tau pule'i 'aki ia honau sino kotoa. ⁴ Vakai foki ki he ngaahi vaka he neongo 'oku lalahi, pea fakangaholo 'e he ngaahi magari mālohi, ka 'oku fa'a feliliu'aki ia 'ae fohe'uli si'i, 'o fa'iteliha 'ae tangata 'oku faka'uli. ⁵ 'Oku pehē foki ki he 'elelo, ko e kupu si'i, ka 'oku ne polepole ki he ngaahi me'a lahi. Vakai ki hono lahi 'oe vao 'akau kuo tutu 'aki 'ae afi si'i! ⁶ Pea ko e afi 'ae 'elelo, ko e maama angahala: 'oku pehē 'ae 'elelo 'i he'ene 'i hotau ngaahi kupu'i sino, 'oku ne 'uli'i 'ae sino kotoa, 'oku ne fakavela 'ae anga fakakakano; pea kuo tutu ia mei heli. ⁷ He na'e fakalalata 'i mu'a, pea 'oku kei fakalalata 'e he kakai, 'ae manu fekai kehekehe kotoa pē, mo e fanga manupuna, mo e ngaahi me'a totolo, pea mo e ngaahi me'a 'i he tahi: ⁸ Ka 'oku 'ikai fa'a fakalalata 'e ha tangata 'ae 'elelo; ko e kovi ta'efa'ata'ofi 'aia, 'oku pito 'i he kona fakamate. ⁹ Ko ia 'oku tau fakafeta'i 'aki ki he 'Otua ko e Tamai; pea ko ia 'oku kape 'aki 'ae kakai, 'aia na'e ngaohi 'i he tatau 'oe 'Otua. ¹⁰ 'Oku mei he ngutu pe taha 'ae tāpuaki mo e kapekape. 'E hoku kāinga, 'e 'ikai si'i lelei ke pehē 'ae ngaahi me'a ni. ¹¹ He 'oku puna mai mei ha matavai pe taha 'a e vai melie mo e vai kona? ¹² 'E hoku kāinga, 'e fa'a tupu 'i he fiki 'ae fua 'oe 'olive? Pe 'i he vaine 'ae fua 'oe fiki? Pea pehē, 'oku 'ikai ha matavai 'e puna mei ai 'a e vai kona mo e vai melie. ¹³ Ko hai ha taha 'oku poto mo 'ilo lahi 'iate kimoutolu? Ke fakahā 'e ia 'i he 'ulungāanga lelei 'a 'ene ngaahi ngāue 'i he angavaivai mo e poto. ¹⁴ Pea kapau 'oku 'i homou loto 'ae feinga kovi mo e feke'ike'i, 'oua na'a mou polepole ai, mo lohiaki'i 'ae mo'oni. ¹⁵ 'Oku 'ikai 'alu hifo mei 'olunga 'ae poto ni, ka 'oku fakamaama, mo fakakakano, pea fakatēvolo. ¹⁶ He ko ia 'oku 'i ai 'ae meheka mo e feke'ike'i, 'oku 'i ai 'ae maveuveu mo e ngāue kovi kotoa pē. ¹⁷ Ka ko e poto 'oku mei 'olunga 'oku fuofua ma'a, pea fakamelino, pea angavaivai, pea ongongofua ki he kole, 'oku pito 'i he 'alo'ofa mo e ngaahi fua lelei, 'oku 'ikai filifilimānako, 'oku 'ikai ke māluai. ¹⁸ Pea kuo tūtuu'i 'ae fua 'oe mā'oni'oni 'i he melino ma'anautolu 'oku fa'a fakalelei.

4

1 Ke tau ta'ofi lahi ki he manumanu, 4 Ki he anga fakamaama,

5 Ki he laukau, 11 Ki he lau'ikovi mo e fakamaa'ua 'ae kakai: 13 pea ke 'oua na'a tau falala mālohi 'e lelei ha ngāue fakamaama, kae manatu'i 'ae fuonounou 'oe mo'ui ni, pea tuku 'akitautolu mo 'etau me'a kotoa pē ki he pule 'ae 'Otua.

1 'Oku mei fē 'ae ngaahi tau mo e feke'ike'i 'oku 'iate kimoutolu? 'Ikai 'oku mei ho'omou ngaahi holi kovi ia 'aia 'oku tau 'i homou ngaahi kupu? 2 'Oku mou holi kae 'ikai ma'u: 'oku mou tāmāte'i, mo feinga ke ma'u, kae 'ikai fa'a lava'i: 'oku mou feke'ike'i mo tau, kae 'ikai te mou ma'u, koe'uhi 'oku 'ikai te mou kole. 3 'Oku mou kole, pea 'ikai ma'u koe'uhi 'oku mou kole kovi, koe'uhi ke mou faka'osi ia ki ho'omou ngaahi holi. 4 'Ae kau tonono fefine mo e kau tonono tangata, 'ikai te mou 'ilo ko e fe'ofofani mo māmani ko e taufehi'a ia ki he 'Otua? Pea ko ia ia 'oku loto ke kāinga mo māmani ko e fili ia 'oe 'Otua. 5 He 'oku mou mahalo 'oku pehē noa pē 'ae lea 'i he tohi tapu; "Oku holi ki he meheka 'ae laumālie 'oku nofo'ia 'akitautolu?" 6 Ka 'oku ne foaki 'ae 'ofa lahi hake. Ko ia 'oku pehē 'e ia, "Oku teke'i 'e he 'Otua 'ae laukau ka 'oku ne foaki 'ae 'ofa ki he angavaivai." 7 Ko ia mou fakavaivai'i 'akimoutolu ki he 'Otua. Teke'i 'ae tēvolo, pea 'e puna atu ia meiate kimoutolu. 8 'Unu'unu atu ki he 'Otua, pea 'e 'unu'unu mai ia kiate kimoutolu. Fakama'a homou nima, 'ae kau angahala; pea fakama'a mo homou loto, 'ae kau lotolotoua. 9 Mou mamahi'ia, pea to'eto'e, mo tangi: ke liliu ho'omou kata ko e to'eto'e, pea ko ho'omou fiefia ko e māfasia. 10 Fakavaivai'i 'akimoutolu 'i he 'ao 'oe 'Eiki, pea 'e hakeaki'i 'e ia 'akimoutolu. 11 'E kāinga, 'oua na'a feleakovi'aki 'akimoutolu kiate kimoutolu. Ko ia 'oku lau'ikovi hono tokoua, pea fakamaau'i hono tokoua, 'oku ne lau'ikovi 'ae fono, pea fakamaau'i 'ae fono: pea kapau 'oku ke fakamaau'i 'ae fono, 'oku 'ikai te ke fai koe ki he fono, ka ko e fakamaau. 12 'Oku ai 'ae tokotaha 'oku ne fokotu'u 'ae fono, 'oku fa'a fai 'e ia ke fakamo'ui pea ke faka'auha: ko hai koe 'oku ke fakamaau'i 'ae tokotaha? 13 Vakai mai, 'akimoutolu 'oku pehē, "Ko e 'aho ni pe ko e 'apongipongi te tau 'o ki ha kolo 'e taha, 'o nofo ai 'i he ta'u 'e taha, 'o fefakatau'aki, 'o ma'u ai 'ae koloa:" 14 Ka 'oku 'ikai te mou 'ilo 'aia 'e hoko 'apongipongi. He ko e hā ho'omou mo'ui? He ko e mao ia, 'oku hā mai 'o fuoloa si'i pe, pea mole atu leva. 15 Kae totonu ho'omou pehē, "Kapau ko e finangalo 'oe 'Eiki ke mo'ui 'akitautolu, te tau fai eni, pe ko 'ena." 16 Ka ko eni, 'oku mou fiefia 'i ho'omou fa'a polepole: ka 'oku kovi 'ae fiefia pehē kotoa pē. 17 Ko ia ia 'oku ne 'ilo ke fai lelei, ka 'oku 'ikai ke fai, ko e angahala ia kiate ia.

5

1 Ke manavahē ki he houhau 'oe 'Otua 'ae kakai koloa'ia 'oku fai kovi. 7 Ke tau fa'a kātaki 'i he ngaahi mamahi, 'o fa'ifa'itaki

ai ki he kau palōfita, pea lahi kia Siope: 12 Ke 'oua na'a fuakava, 12 Ke fa'a lotu 'i he mamahi, ke fa'a hiva 'i he fiemālie: 16 Ke fevete'aki 'etau ngaahi kovi, pea fehūfekina'aki 'akitautolu, 19 Pea ke fai lahi ke toe 'omi ki he mo'oni ha kāinga kuo hē.

¹ Vakai mai, 'akimoutolu 'oku koloa'ia, tangi mo fakatangiloloa koe'uhi ko e ngaahi mamahi 'e hoko kiate kimoutolu. ² Kuo popo 'a ho'omou koloa, pea kuo aneanea ho'omou ngaahi kofu. ³ Kuo 'ume'umea 'a ho'omou koula mo e siliva; pea ko hono 'ume'umea 'o ia 'e fakamo'oni ia kiate kimoutolu, pea 'e kai 'e ia 'a homou kakano 'o hangē ko e afi. Kuo mou fokotu'u 'ae koloa ki he ngaahi 'aho fakamui. ⁴ Vakai, ko e totongi 'oe kau ngāue, kuo nau tu'usi ho'omou ngaahi ngoue, 'aia kuo mou ta'ofia 'i he kākā, 'oku tangi ia: pea ko e ngaahi tangi 'okinautolu kuo fai 'ae tu'usi, kuo hū ki he telinga 'oe 'Eiki 'oe ngaahi tokolahi. ⁵ Kuo mou mo'ui fakafiemālie kovi, pea holi kovi 'i māmani; kuo mou fangapesi homou loto, 'o hangē ko ia 'i he 'aho 'oe feilaulau. ⁶ Kuo mou fakahalaia mo tāmata'i 'ae Angatonu; pea 'oku 'ikai ke ta'ofi 'e ia kiate kimoutolu. ⁷ Ko ia, 'e kāinga, ke mou fa'a kātaki, a'u ki he hā'ele mai 'oe 'Eiki. Vakai, 'oku tatali 'ae tangata tauhi ngoue ki he fua lelei 'oe kekekele, pea 'oku tatali fuoloa ia ki ai, kae'oua ke ne ma'u 'ae 'uha mu'a mo e 'uha mui. ⁸ Ke fa'a kātaki foki 'akimoutolu; ke fakamālohi homou loto: he 'oku faka'a'au 'o ofi 'ae hā'ele mai 'oe 'Eiki. ⁹ 'E kāinga, 'oua na'a felāunga'aki 'akimoutolu, telia na'a mou mala'ia: vakai, 'oku tu'u 'i he matapā 'ae fakamaau. ¹⁰ 'E hoku kāinga, tokanga ki he kau palōfita, kuo nau lea 'i he huafa 'oe 'Eiki, ko e fa'ifa'itaki'anga 'oe kātaki 'oe mamahi, mo e fa'a 'ūkuma. ¹¹ Vakai, 'oku tau lau 'oku monū'ia 'akinautolu 'oku fa'a kātaki. Kuo mou fanongo ki he fa'a kātaki 'a Siope, pea kuo mou mamata ki hono ngata'anga mei he 'Eiki; he 'oku 'alo'ofa 'aupito 'ae 'Eiki, pea manava'ofa ongongofua. ¹² 'E hoku kāinga, sino 'oe me'a ke 'oua 'e fuakava, 'oua 'e fai ki he langi, pe ki māmani, pe 'i ha fuakava kehe 'e taha: ka ke "Io" pe, 'i ho'omou "Io;" mo "Ikai," 'i ho'omou "Ikai;" telia na'a mou tō ki he mala'ia. ¹³ 'Oku ai ha taha 'iate kimoutolu 'oku mamahi? Ke lotu ia. 'Oku ai ha taha 'oku fiefia? Ke hiva 'aki 'e ia 'ae ngaahi saame. ¹⁴ 'Oku ai ha taha 'iate kimoutolu 'oku mahaki? Ke tala ia ki he kau mātu'a 'oe siasi; pea ke nau lotua ia, 'o tākai 'aki ia 'ae lolo 'i he huafa 'oe 'Eiki: ¹⁵ Pea ko e lotu 'i he tui, 'e fakamo'ui 'e ia 'ae mahaki, pea 'e fokotu'u ia 'e he 'Eiki; pea kapau na'e fai 'e ia ha angahala, 'e fakamolemolea ia. ¹⁶ Ke fetoutou fevete'aki ho'omou ngaahi angahala kiate kimoutolu, pea felotua'aki 'akimoutolu, ke mou mo'ui. Ko e lotu fakamātoato 'oe tangata mā'oni'oni 'oku 'aonga lahi. ¹⁷ Ko 'Ilaisiā, ko e tangata ia na'e anga tatau mo kitautolu, pea

na'e lotu fakamātoato ia, ke 'oua na'a 'uha: pea na'e 'ikai tō ha 'uha ki he kelekele 'i he ta'u 'e tolu mo e māhina 'e ono. ¹⁸ Pea toe lotu ia, pea na'e tuku mai 'e he langi 'ae 'uha, pea tupu ai mei he kelekele 'a hono fua. ¹⁹ 'E kāinga, kapau 'e hē hamou tokotaha mei he mo'oni, pea fakafoki mai ia 'e ha taha; ²⁰ Ke 'ilo 'e ia, ko ia 'oku ne fakafoki mai 'ae angahala mei hono hala kehe, 'oku ne fakamo'ui ha laumālie mei he mate, pea 'oku ne 'ufi'ufi foki 'ae ngaahi angahala lahi.

KO E 'ULUAKI TOHI A PITA

1 'Oku ne fakafeta'i ki he 'Otua koe'uhi ko 'ene ngaahi lelei fakalaumālie: 10 'O ne fakahā 'oku 'ikai ko e me'a fo'ou 'ae fakamo'ui 'ia Kalaisi, ka ko e me'a na'e kikite ki ai talu mei mu'a: 13 Pea ne ako ai 'akinautolu ke nau mo'ui angafaka'otua, he koe'uhi kuo toe fanau 'i fo'ou 'akinautolu 'i he folofola 'ae 'Otua.

¹ Ko au Pita, ko e 'aposestolo 'a Sisu Kalaisi, ki he kakai 'āunofa kuo fakamovetevete 'i Ponito, mo Kalētia, mo Kapatosia, mo 'Esia, mo Pitinia, ² Kuo fili 'o fakatatau ki he mu'aki 'ilo 'oe 'Otua ko e Tamai, 'i he fakamā'oni'oni 'i 'oe Laumālie, ki he talangofua, pea 'i he luluku 'oe ta'ata'a 'o Sisu Kalaisi: Ke tupulekina pe kiate kimoutolu 'ae 'alo'ofa mo e monū'ia. ³ Fakafeta'i ki he 'Otua ko e Tamai 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi, 'aia kuo ne fakatupu fo'ou 'akitautolu, 'o fakatatau ki he 'ene 'alo'ofa lahi, ki he 'amanaki mo'ui 'i he toetu'u 'a Sisu Kalaisi mei he pekia, ⁴ Ki ha tofi'a ta'efa'a'auha, pea ta'e'uli, 'o ta'efa'amae, 'oku tauhi 'i 'i he langi ma'atautolu, ⁵ 'Akitautolu 'oku le'ohi 'e he mālohi 'oe 'Otua 'i he tui ki he fakamo'ui kuo teu ke fakahā 'i he kuonga ki mui. ⁶ 'Aia 'oku mou fiefia lahi ai, ka ko eni 'i he 'aho si'i pe, 'i he 'ene 'aonga ke pehē, 'oku mou māfasia 'i he ngaahi 'ahi'ahi lahi: ⁷ Koe'uhi 'i he 'ahi'ahi 'a ho'omou tui, 'aia 'oku mahu'inga lahi 'i he koula 'oku 'auha, ka kuo 'ahi'ahi ia 'aki 'ae afi, ke 'ilo ia 'oku iku ki he fakamālō'ia mo e ongoongolelei mo e nāunau 'i he fakahā mai 'o Sisu Kalaisi: ⁸ 'Aia 'oku te'eki te mou mamata, ka 'oku mou 'ofa ki ai; pea 'oku 'ikai pe te mou mamata ki ai, ka 'i ho'omou tui, 'oku mou fiefia 'aki 'ae fiefia ta'efa'a'auha pea fungani lelei: ⁹ 'O ma'u 'ae ngata'anga 'o ho'omou tui, ko e fakamo'ui 'o homou laumālie. ¹⁰ 'Ae fakamo'ui ko ia na'e 'ekea mo hakule lahi ki ai 'ae kau palōfita, 'akinautolu na'e kikite ki he 'alo'ofa kiate kimoutolu: ¹¹ 'O nau kumi pe hoko fakakū, pe ko e hā 'ae anga 'oe kuonga ko ia na'e lea ki ai 'ae Laumālie 'o Kalaisi, 'aia na'e nofo'ia 'akinautolu, 'i he 'ene tomu'a fakahā 'ae ngaahi mamahi 'o Kalaisi, pea mo e lelei 'e hoko ai. ¹² 'Akinautolu na'e fakahā ki ai, na'e 'ikai ma'anautolu, kae ma'atautolu na'a nau tauhi 'i 'ae ngaahi me'a, 'aia kuo fakamatala eni kiate kimoutolu 'ekinautolu kuo malanga'aki 'ae ongoongolelei kiate kimoutolu, 'aki 'ae Laumālie Mā'oni'oni na'e fekau hifo mei he langi; ko e ngaahi me'a ko ia 'oku holi ke fakasio ki ai 'ae kau 'āngelo. ¹³ Ko ia ke nono'o 'ae no'otanga vala 'a homou loto, pea le'o, 'o 'amanaki lelei 'o a'u ki he ngata'anga, ki he lelei 'e 'omi kiate kimoutolu 'i he

fakahā 'o Sisu Kalaisi; ¹⁴ Ke mou ngali mo e fānau talangofua, ke 'oua na'a fakatatau 'akimoutolu ki he ngaahi holi 'i mu'a ho'omou ta'e'ilo: ¹⁵ Kae hangē 'oku mā'oni'oni 'aia kuo ne uiui'i 'akimoutolu, ke mā'oni'oni foki 'akimoutolu 'i ho'omou mo'ui kotoa pē; ¹⁶ He kuo tohi, 'o *pehē*, "Mou mā'oni'oni he 'oku ou mā'oni'oni." ¹⁷ Pea kapau 'oku mou hū ki he Tamai, 'aia 'oku ne fakamaau 'o ta'efilifilimānako ki he kakai, kae fakatatau ki he ngāue 'ae tangata taki taha, mou fai ke faka'osi 'ae ngaahi 'aho 'o ho'omou 'āunofa 'i he manavahē: ¹⁸ Koe'uhi 'oku mou 'ilo na'e 'ikai ke huhu'i 'akimoutolu mei ho'omou mo'ui ta'e'aonga, 'i he talatupu'a mei ho'omou ngaahi tamai, 'aki 'ae ngaahi me'a 'e 'auha, ko e siliva mo e koula; ¹⁹ Ka 'i he ta'ata'a ma'ongo'onga 'o Kalaisi, 'o hangē ha lami ta'ehano'ila, pea ta'ehanomele: ²⁰ 'Aia na'e mu'aki tu'utu'uni mo'oni 'i he te'eki fakatupu 'a māmani, ka na'e fakahā ia 'i he kuonga ki mui ni koe'uhi ko kimoutolu, ²¹ 'Akimoutolu 'oku tui 'iate ia ki he 'Otua, 'aia na'a ne fokotu'u ia mei he pekia, mo ne hakeaki'i ia; koe'uhi ke 'i he 'Otua 'a ho'omou tui mo e 'amanaki lelei. ²² Ko e me'a 'i ho'omou fakama'a homou laumālie, 'i he Laumālie, 'i ho'omou talangofua ki he mo'oni, ki he 'ofa ta'eloi 'oe kāinga, ke mou fe'ofa'aki 'aki 'ae loto ma'a mo fakamātoato: ²³ He kuo mou fanau 'i fo'ou, kae 'ikai 'aki 'ae tenga 'e 'auha, ka ko ia 'e ta'efa'a'auha, ko e folofola 'ae 'Otua, 'aia 'oku mo'ui pea tolonga 'o ta'engata. ²⁴ "He 'oku hangē ko e mohuku 'ae kakano kotoa pē, pea ko e nāunau kotoa pē 'oe tangata 'oku tatau mo e fisi'i mohuku. 'Oku mae 'ae mohuku, pea ko hono fisi 'o'ona 'oku ngangana: ²⁵ Ka 'oku tolonga 'o ta'engata 'ae folofola 'ae 'Eiki." Pea ko e folofola eni 'aia 'oku malanga'aki 'i he ongoongolelei kiate kimoutolu.

2

1 Ko e si'aki 'ae angakovi mo e ta'e'ofa kotoa pē: 4 Ko e tu'unga 'a Kalaisi kuo tu'u ai 'akinautolu. 11 'Oku ne kole kiate kinautolu ke nau ta'ofi mei he ngaahi holi fakakakano, 13 Ke nau talangofua ki he kau pule, 18 Pea ne ako ke talangofua 'ae kau tamaio'eiki ki honau ngaahi 'eiki, 20 Ke fa'a kātaki 'ae mamahi 'oku tupu 'i he fai lelei, 'o fa'ifa'itaki ai kia Kalaisi.

¹ Ko ia ke li'aki 'ae fai kovi kotoa pē, mo e kākā kotoa pē, mo e mālualo, mo e meheka, pea mo e feleakovi'aki kotoa pē, ² Pea mou holi lahi, 'o hangē ko e fānau toki fā'ele'i, ki he hu'ahuhu ta'ekākā 'oe folofola, koe'uhi ke mou tupu ai: ³ He kuo mou kamata 'oku 'alo'ofa 'ae 'Eiki. ⁴ 'Aia 'oku mou ha'u ki ai, ko e maka mo'ui, kuo si'aki mo'oni 'e he kakai, ka kuo fili 'e he 'Otua, pea 'oku mahu'inga, ⁵ Ko kimoutolu foki, 'oku hangē ko e ngaahi maka mo'ui kuo langa hake, ko e fale fakalaumālie, ko e kau taula'eiki mā'oni'oni, ke 'ohake

‘ae ngaahi feilaulau fakalaumālie, ‘oku ‘aonga ki he ‘Otua ‘ia Sisu Kalaisi. ⁶ Ko ia ‘oku tu‘u ai foki ia ‘i he tohi, “Vakai, ‘oku ou ‘ai ‘i Saione ‘ae fungani maka tuliki, kuo fili, pea mahu‘inga: pea ko ia ‘e tui kiate ia, ‘e ‘ikai mā ia.” ⁷ Ko ia, ‘oku mahu‘inga ia kiate kimoutolu ‘oku tui: ka kiate kinautolu ‘oku ta‘etui, “ko e maka na‘e li‘aki ‘e he kau tufunga, ko ia ia kuo ngaohi ko e fungani *maka* ‘oe tuliki, ⁸ Pea ko e maka tūkia‘anga mo e maka faka‘ita kiate kinautolu ‘oku ta‘etui ki he folofola, pea tūkia: ‘aia foki na‘e tu‘utu‘uni ‘akinautolu ki ai.” ⁹ Ka ko e kakai kuo fili ‘akimoutolu, ko e kau taula‘eiki faka‘ei‘eiki, ko e kakai mā‘oni‘oni, ko e kakai kuo fakatau; koe‘uhi ke mou fakahā ‘ae ‘ulungāanga lelei ‘o ia na‘a ne ui mai ‘akimoutolu mei he po‘uli ki he‘ene maama lahi: ¹⁰ ‘Akimoutolu na‘e ‘ikai ko ha kakai ‘i mu‘a, ka ko eni ko e kakai ‘ae ‘Otua: na‘e ‘ikai ke ‘ilo ‘ae ‘alo‘ofa, ka ko eni kuo ‘ilo ‘ae ‘alo‘ofa. ¹¹ ‘Oku ou kole atu, ‘e kāinga ‘ofeina, ke mou hangē ko e kau muli mo e ‘āunofa, ke ta‘ofi ‘akimoutolu mei he ngaahi holi fakakakano, ‘aia ‘oku tau‘i ‘ae laumālie; ¹² Pea fai ke lelei ho‘omou mo‘ui ‘i he ‘ao ‘oe kakai Senitaile: koe‘uhi, ‘i ha me‘a ‘oku nau lau‘ikovi ai ‘akimoutolu ‘o hangē ko e kau fai kovi, ke nau mamata ki ho‘omou ngaahi ngāue lelei, pea fakamālō ai ki he ‘Otua ‘i he ‘aho ‘oe ‘a‘ahi. ¹³ Fakavaivai ‘akimoutolu ki he tu‘utu‘uni kotoa pē ‘ae tangata koe‘uhi ko e ‘Eiki: pe ki he tu‘i, ‘aia ‘oku lahi taha pe; ¹⁴ Pe ki he kau pule, ‘akinautolu kuo ne fakanofa koe‘uhi ke tautea ‘ae kau fai kovi, ka ke fakamālō kiate kinautolu ‘oku fai lelei. ¹⁵ He ‘oku pehē ‘ae finangalo ‘oe ‘Otua, ke mou fakanoa‘i ‘aki ‘ae fai lelei ‘ae fa‘a launoa ‘ae kakai vale: ¹⁶ ‘O taau mo e tau‘atāina, kae‘oua na‘a ma‘u ‘ae tau‘atāina ke hangē ko e ‘ufi‘ufi ‘oe angahala, ka mou hangē ko e kau tamaio‘eiki ‘ae ‘Otua. ¹⁷ Faka‘apa‘apa ki he kakai kotoa pē. ‘Ofa ki he kāinga lotu. Manavahē ki he ‘Otua. Faka‘apa‘apa ki he tu‘i. ¹⁸ ‘Ae kau tamaio‘eiki, mou fakavaivai ki ho‘omou ngaahi ‘eiki ‘i he manavahē ¹⁹ He ko e me‘a ‘aonga eni, ‘o kapau ‘e kātaki ‘e ha taha ‘ae mamahi mo e tautea ta‘etotonu, ko ‘ene loto *lelei* ki he ‘Otua. ²⁰ He ko e hā hono lelei, ‘oka tautea ‘akimoutolu ‘i ho‘omou fai kovi, pea ‘oku mou fa‘a kātaki ia? Ka ‘oka mou ka mamahi‘ia ‘i ho‘omou fai lelei, pea fa‘a kātaki, ‘oku lelei ia ki he ‘Otua. ²¹ He ko e me‘a ia kuo uiui‘i ‘akimoutolu ki ai: he na‘e mamahi ‘a Kalaisi ma‘amoutolu, pea kuo ne tuku mai ha fa‘ifa‘itaki‘anga kiate kimoutolu, ke mou topuva‘e taha mo ia: ²² ‘Aia na‘e ‘ikai ke ne fai ha angahala, pea na‘e ‘ikai ‘ilo ha kākā ‘i hono fofonga. ²³ ‘Aia na‘e ‘ikai ke toe manuki ‘i hono manukia ia; ‘i he‘ene mamahi, na‘e ‘ikai te ne fakamana; ka na‘a ne tuku ia kiate ia ‘oku fakamaau mā‘oni‘oni: ²⁴ ‘Aia na‘a ne fua tokotaha pe ‘i hono sino ‘o‘ona ‘etau ngaahi hia ki he ‘akau, koe‘uhi ‘i he ‘etau tau‘atāina mei he angahala, ke tau mo‘ui ki he mā‘oni‘oni: pea

ko e me'a 'i hono ngaahi ta kuo ko mou mo'ui. ²⁵ He na'a mou tatau mo e fanga sipi 'alu hēhē pe; ka kuo mou foki mai eni ki he Tauhi mo e Le'ohi 'o homou laumālie.

3

1 'Oku ne ako 'ae ngāue ke fefai'aki 'e he kau fefine mo honau husepāniti, 8 'O ne enginaki ai ke uoungataha mo fe'ofa'aki 'ae kakai kotoa pē, 14 Mo e fa'a kātaki 'ae fakatanga. 19 'Oku ne fakahā 'ae ngāue lelei 'a Kalaisi ki he maama motu'a.

¹ Ko kimoutolu 'ae kau fefine foki, mou fakavaivai ki homou husepāniti 'omoutolu; koe'uhi ka ai ha ni'ihi 'e 'ikai talangofua ki he folofola, ke liliu mai 'akinautolu foki 'e he anga 'oe mo'ui 'ae kau fefine, 'o ta'ekau 'ae folofola; ² 'I he'enau mamata ki ho'omou mo'ui angama'a *fakataha* mo e manavahē. ³ Pea ko honau teunga ke 'oua na'a 'itu'a pe, 'i he fi 'oe lou'ulu, mo e ai 'oe koula, mo e ai 'oe ngaahi kofu; ⁴ Ka *ke teunga* 'ae tangata fufū 'oe loto 'aki 'ae me'a ta'e'auha, 'aia ko e loto angavaivai mo angamalū, pea 'oku ma'ongo'onga lahi 'aupito ia 'i he 'ao 'oe 'Otua. ⁵ He na'e pehē foki 'ae teunga 'aki 'akinautolu 'e he kau fefine mā'oni'oni 'i mu'a, na'a nau falala ki he 'Otua, 'o fakavaivai'i 'akinautolu ki honau husepāniti 'onautolu: ⁶ 'O hangē na'e talangofua 'a Sela kia 'Epalahame, 'o ne ui ia 'eiki: ko e fānau 'a'ana 'akimoutolu, lolotonga ho'omou fai lelei, mo ta'emanavahē 'i he manavahē kovi. ⁷ Ko kimoutolu foki 'ae kau tangata, ke mou nonofo mo *kinautolu* 'o fakatatau ki he 'ilo, 'o faka'apa'apa ki he uaifi, 'o taau mo e ipu vaivai, pea ke hangē ko e kaunga hoko mo ia ki he 'ofa fakamo'ui; pea koe'uhi ke 'oua na'a ta'ofia ho'omou ngaahi lotu. ⁸ Pea ko hono faka'osi, ke mou uoungataha pe, pea femanava'ofa'aki kiate kimoutolu, mou 'ofa fakakāinga, mou loto ongongofua, pea angalelei: ⁹ 'O 'ikai totongi 'ae kovi 'aki 'ae kovi, pe ko e lea kovi 'aki 'ae lea kovi: kae kehe ke tāpuaki; he 'oku mou 'ilo kuo ui 'akimoutolu ki ai, koe'uhi ke mou ma'u 'ae tāpuaki. ¹⁰ He ko ia, "'Oku loto ke 'ofa ki he mo'ui, pea ke mamata ki he ngaahi 'aho lelei, ke ta'ofi 'e ia hono 'elelo mei he kovi, mo hono loungutu ke 'oua na'a lea 'aki 'ae kākā: ¹¹ Ke afe ia mei he kovi, kae fai lelei ke kumi 'e ia 'ae melino, pea tuli ki ai. ¹² He 'oku 'i he kakai mā'oni'oni 'ae fofonga 'oe 'Eiki, pea 'oku ongo kiate ia 'enau ngaahi lotu: ka 'oku houhau 'ae fofonga 'oe 'Eiki kiate kinautolu 'oku fai kovi." ¹³ Pea ko hai ia te ne fai ha kovi kiate kimoutolu, 'o kamou ka fa'ifa'itaki kiate kinautolu 'oku lelei? ¹⁴ Pea kapau 'e mamahi 'akimoutolu koe'uhi ko e mā'oni'oni, 'oku mou monū'ia: pea 'oua 'e manavahē ki he'enau fakamanavahē, pea 'oua 'e puputu'u; ¹⁵ Kae faka'apa'apa ki he 'Eiki ko e 'Otua 'i homou loto: pea mou nofo teu pe ke talia 'i he angavaivai mo

e manavahē 'ae tangata kotoa pē 'e 'ekea 'akimoutolu ki hono 'uhinga 'oe 'amanaki lelei 'oku 'iate kimoutolu: ¹⁶ 'O ma'u 'ae 'atamai lelei; koe'uhi, 'i he 'enau lau'ikovi 'akimoutolu, 'o hangē ko e kau faikovi, ke mā 'akinautolu 'oku nau lohiaki 'i 'a ho'omou mo'ui lelei 'ia Kalaisi. ¹⁷ He 'oku lelei lahi, 'o kapau ko e finangalo 'oe 'Otua ke pehē, ke mou mamahi 'ia koe'uhi ko e fai lelei, kae'oua 'i he fai kovi ¹⁸ He na'e mamahi foki 'o tu'o taha pe 'a Kalaisi koe'uhi ko e ngaahi angahala, ko e angatonu mā 'ae ta'angatonu, koe'uhi ke ne 'omi 'akitautolu ki he 'Otua, kuo fakapoongi ia 'i he sino, kae fakaake 'e he Laumālie: ¹⁹ 'Aia na'e 'alu ai ia 'o ne malanga ki he ngaahi laumālie 'oku 'i he fale fakapōpula; ²⁰ 'Akinautolu na'e talangata'a 'i mu'a 'i he tatali mo e fa'a kātaki 'ae 'Otua 'i he ngaahi 'aho 'o Noa, lolotonga 'ae teuteu 'ae vaka, 'aia na'e fakamo'ui ai 'a e tokosi 'i i he vai, ko e toko valu pē. ²¹ Pea ko hono tatau mo'oni, 'aia ko e papitaiso, 'oku ne fakamo'ui eni 'akitautolu, ('ikai ko e si'aki 'oe 'uli 'oe kakano, ka ko e fakamo'oni 'oe 'atamai lelei ki he 'Otua,) 'i he toetu'u 'a Sisu Kalaisi: ²² 'Aia kuo 'alu ki loto langi, pea 'oku ne 'i he nima to'omata'u 'oe 'Otua; kuo fakamo'ulaloa kiate ia 'ae kau 'āngelo mo e ngaahi pule mo e ngaahi mālohi.

4

1 'Oku ne enginaki ke nau mavahe mo e angahala 'o hangē pe ko Kalaisi, pea ke 'āsili ia ko 'enau 'ilo 'oku ofi 'ae iku'anga: 12 Pea 'oku ne fakafiemālie 'i 'akinautolu 'i he ngaahi fakatanga.

¹ Pea ko e me'a 'i he mamahi 'a Kalaisi 'i he sino koe'uhi ko kitautolu, ke teuteu 'akimoutolu foki 'aki 'ae loto pe ko ia: he ko ia kuo mamahi 'i he sino, kuo tuku 'e ia 'ae angahala; ² Koe'uhi ke 'oua na'a mo'ui ia 'i hono toe 'oe ngaahi 'aho 'i he sino ki he holi 'oe tangata, ka ki he finangalo 'oe 'Otua. ³ He kuo lahi kiate kitautolu 'ae kuonga kuo hili ange 'o 'etau mo'ui ke fai ai 'ae loto 'oe kakai Senitaile, 'aia na'a tau 'a'eva ai 'i he anga fakalielia, mo e ngaahi holi kovi, mo e inu lahi 'i he uaine, 'i he ngaahi kātōanga kai, mo e ngaahi kātōanga inu uaine, mo e fakalielia 'oe tauhi tamapua: ⁴ 'Aia 'oku nau ofo 'i he 'ikai te mou *kei* felele 'i ki he maveuveu lahi faufau ko ia, 'onau lau'ikovi 'akimoutolu: ⁵ 'Akinautolu 'e fakamatata kiate ia 'oku teu ke ne fakamaau 'i 'ae mo'ui mo e mate. ⁶ He ko e me'a ko eni na'e malanga'aki ai 'ae ongoongolelei kiate kinautolu foki kuo mate, koe'uhi ke fakamaau 'akinautolu 'i he kakano, 'o fakatatau ki he tangata, kae mo'ui 'o fakatatau ki he 'Otua 'i he laumālie. ⁷ Ka kuo ofi 'ae ngata'anga 'oe me'a kotoa pē: ko ia mou fai fakapotopoto, mo le'o ke lotu. ⁸ Pea sino 'oe me'a ke mou ma'u 'ae 'ofa vela 'iate kimoutolu: he 'oku 'ufi'ufi 'e he 'ofa 'ae ngaahi angahala lahi ⁹ Pea fai 'ae fefoaki'aki 'ekimoutolu kiate kimoutolu 'o ta'elāunga. ¹⁰ Pea

hangē kuo ma'u taki taha 'ae foaki, ke pehē hono fengāue'aki ia 'iate kimoutolu, 'o taau mo e kau tauhi lelei 'oe 'ofa lahi 'ae 'Otua. ¹¹ Kapau 'oku lea 'e ha taha, ke fakatatau ia mo e folofola 'ae 'Otua; kapau 'oku tauhi 'e ha taha, ke tatau ia mo e mafai ko ia 'oku foaki 'e he 'Otua: koe'uhi ke ongoongolelei 'ae 'Otua 'i he me'a kotoa pē 'ia Sisu Kalaisi, ke 'iate ia 'ae fakafeta'i mo e pule 'o ta'engata pea ta'engata. 'Emeni. ¹² 'E kāinga, 'oua te mou ofo 'i he 'ahi'ahi vela 'aia 'e 'ahi'ahi 'aki 'akimoutolu, 'o hangē kuo hoko ha me'a fo'ou kiate kimoutolu: ¹³ Kae fiefia, ko e me'a 'i ho'omou kau 'i he ngaahi mamahi 'a Kalaisi; koe'uhi 'oka fakahā mai hono nāunau, te mou fiefia foki 'aki 'ae fiefia lahi 'aupito. ¹⁴ Kapau 'oku manukia 'akimoutolu koe'uhi ko e huafa 'o Kalaisi, 'oku mou monū'ia; he 'oku nofo kiate kimoutolu 'ae Laumālie 'oe ongoongolelei mo e 'Otua: 'oku lau'ikovi ia 'ekinoutolu, kae ongoongolelei ia 'iate kimoutolu. ¹⁵ Kae'oua na'a 'iloange 'oku tautea hamou taha koe'uhi ko e fakapō, pe ko e kaiha'a, pe ko e fai kovi, pe koe'uhi ko e kaunoa 'i he me'a 'ae kakai kehe. ¹⁶ Ka 'oka tautea ha taha koe'uhi ko 'ene anga fakaKalisitiane, ke 'oua na'a mā ai ia; kae tuku mu'a 'ae fakaongoongolelei ki he 'Otua koe'uhi ko ia. ¹⁷ He ko e kuonga eni ke fuofua fai 'ae tautea ki he fale 'oe 'Otua: pea ka kamata kiate kitautolu, pea 'e fēfē 'ae ngata'anga 'okinoutolu 'oku 'ikai talangofua ki he ongoongolelei 'oe 'Otua? ¹⁸ "Pea kapau kuo meimei 'ikai hao 'ae mā'oni'oni, 'e hā ki fē 'ae ta'elotu mo e angahala?" ¹⁹ Ko ia ke 'ilonga 'akinoutolu 'oku mamahi 'o taau mo e finangalo 'oe 'Otua, ke tukupau honau laumālie 'i he fai lelei, 'o hangē ki he Tupu'i 'Otua 'oku fai angatonu.

5

1 'Oku ne enginaki ki he mātu'a ke tauhi 'ae fanga sipi, 5 Ke talangofua 'ae talavou, 8 Ke fakapotopoto kotoa pē, mo e le'o, mo tu'uma'u 'i he tui: 9 Ke teke'i 'ae fili fakapō ko e tēvolo.

¹ Ko au ko e motu'a, pea ko e fakamo'oni ki he ngaahi mamahi 'a Kalaisi, pea teu kau foki 'i he nāunau 'e fakahā, 'oku ou enginaki atu ki he kau mātu'a 'oku 'iate kimoutolu: ² Fafanga 'ae fanga sipi 'ae 'Otua 'oku 'iate kimoutolu, 'o le'ohi ia, 'ikai 'i he fakapāpākū, ka 'i he loto fiefai pe; 'ikai koe'uhi ko e koloa 'uli, kae 'i he loto manavakavakava; ³ Pea 'ikai hangē ko e kau pule ki he nofo'anga, ka ko e fa'ifa'itaki'anga ki he fanga sipi. ⁴ Pea ka hā mai 'ae Tauhi lahi, 'e ma'u ai 'ekimoutolu 'ae pale 'oe nāunau 'e 'ikai mae. ⁵ Pea ko kimoutolu foki, ko e kau talavou, fakavaivai'i 'akimoutolu ki he mātu'a. 'Io, ke fefaka'ai'ai'aki 'akimoutolu kotoa pē kiate kimoutolu, pea kofu'aki 'ae angavaivai: "He 'oku teke'i 'e he 'Otua 'ae fielahī, ka 'oku ne foaki 'ae 'alo'ofa ki he angavaivai." ⁶ Ko ia ke

fakavaivai 'akimoutolu 'i he lalo nima māfimafi 'oe 'Otua, ka ne hakeaki'i 'akimoutolu 'i he 'aho totonu: ⁷ 'O tuku ho'omou tokanga kotoa pē kiate ia; he 'oku ne kau kiate kimoutolu. ⁸ Le'o, pea fa'a vakai; koe'uhi ko homou fili ko e tēvolo, 'oku 'alu fano, 'o hangē ha laione ngungulu, 'o ne kumi pe ko hai ne fa'apuku hake: ⁹ 'Aia mou teke'i atu 'o mālohi 'i he tui, 'o 'ilo ko e ngaahi mamahi pehē 'oku kātaki 'e homou kāinga 'oku 'i māmani. ¹⁰ Ka ko e 'Otua 'oe 'alo'ofa kotoa pē, kuo ne uiui'i 'akitautolu ki hono nāunau ta'engata 'ia Kalaisi Sisu, 'oka hili ho'omou kātaki si'i pe, ke fakahaohaoa, mo fakatu'uma'u, mo fakamālohi, mo fokotu'uma'u 'akimoutolu. ¹¹ Ke 'iate ia 'ae ongoongolelei mo e pule 'o ta'engata pea ta'engata. 'Emeni. ¹² Kuo u tohi si'i kiate kimoutolu 'ia Silivenusi, 'aia ('oku ou pehē) ko e kāinga angatonu, ke enginaki mo fakahā ko e 'alo'ofa mo'oni eni 'ae 'Otua, 'aia 'oku mou tu'u ai. ¹³ Ko e *siasi* 'oku 'i Papilone, kuo fili fakataha mo kimoutolu, 'oku 'ofa atu kiate kimoutolu; pea 'oku pehē mo Ma'ake ko hoku foha. ¹⁴ Mou fetoutou 'uma 'aki 'ae fekita 'oe 'ofa. Ke 'iate kimoutolu kotoa pē 'oku 'ia Kalaisi Sisu 'ae melino. 'Emeni.

KO HONO UA 'OE TOHI 'A PITA

1 'Oku fai 'e Pita ke fakatu'uma'u 'akinautolu 'i he 'amanaki lelei ki he tupulaki 'oe ngaahi foaki lelei 'ae 'Otua, 5 'Oku ne enginaki ke nau fakamo'oni 'i honau ui 'aki 'ae tui mo e ngaahi ngāue lelei: 12 'Aia 'oku ne tokanga lahi ke fakamanatu 'akinautolu ki ai, he kuo ofi 'ene pekia 'a'ana: 16 Pea ne ako ke nau tu'uma'u 'i he tui kia Kalaisi, ko e 'Alo mo'oni 'oe 'Otua, ko e fakamo'oni ki ai 'ae kau 'aposestolo, mo e Tamai, mo e kau palōfita.

¹ Ko au Saimone Pita, ko e tamaio'eiki mo e 'aposestolo 'o Sisu Kalaisi, kiate kinautolu kuo lava 'i mo kimaoutolu 'ae tui mahu'inga ko ia 'i he mā'oni'oni 'o hotau 'Otua mo e Fakamo'ui ko Sisu Kalaisi: ² Ke tupulekina kiate kimoutolu 'ae 'alo'ofa mo e monū'ia 'i he 'ilo 'oe 'Otua, pea mo Sisu ko hotau 'Eiki, ³ 'O fakatatau ki he foaki kiate kitautolu 'e he'ene mālohi faka'otua 'ae ngaahi me'a kotoa pē ki he mo'ui mo e angafaka'otua, 'i he 'ilo kiate ia kuo ne uiui 'i 'akitautolu ki he hake'aki mo e mā'oni'oni: ⁴ 'Aia kuo foaki ai kiate kitautolu 'ae ngaahi tala'ofa 'oku lahi 'aupito mo mahu'inga: koe'uhi ke mou kau ai 'i he anga 'ae 'Otua, 'i ho'omou hao mei he kovi 'oku 'i māmani 'i he holi kovi. ⁵ Pea koe'uhi ko ia, ke mou mātu'aki fai lahi, 'o taki hake ho'omou tui ki he lototo'a; pea ki he lototo'a 'ae 'ilo; ⁶ Pea ki he 'ilo 'ae fa'a ta'ofi; pea ki he fa'a ta'ofi 'ae fa'a kātaki; pea ki he fa'a kātaki 'ae angafaka'otua; ⁷ Pea ki he angafaka'otua 'ae angalelei fakakāinga; pea ki he angalelei fakakāinga 'ae 'ofa. ⁸ He kapau 'oku nofo'ia 'akimoutolu 'e he ngaahi me'a ni, mo tupulekina, 'e 'ikai ai te mou fakapikopiko pe ta'efua 'i he 'ilo ki hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi. ⁹ Ka ko ia 'oku masiva 'i he ngaahi me'a ni 'oku kui ia, pea 'oku 'ikai fa'a mamata mama'o atu, pea kuo ngalo 'iate ia hono fakama'a mei he'ene mu'aki angahala. ¹⁰ Ko ia, 'e kāinga, ke 'āsili ai ho'omou fai feinga ke fakatu'uma'u homou ui mo homou fili: he kapau te mou fai 'ae ngaahi me'a ni, 'e 'ikai 'aupito te mou hinga: ¹¹ He ko ia 'e tuku ai kiate kimoutolu 'o lahi 'aupito 'ae hū'anga ki he pule'anga ta'engata 'o hotau 'Eiki mo e Fakamo'ui ko Sisu Kalaisi. ¹² Ko ia 'e 'ikai tuku 'eku fakamanatu 'i ma'uaipē 'akimoutolu 'i he ngaahi me'a ni, ka 'oku mou 'ilo 'i ia, pea 'oku mou tu'uma'u 'i he mo'oni ni. ¹³ Ka 'oku ou pehē, 'oku totonu, 'i he'eku kei 'i he fale fehikitaki ni, ke langaki mo fakamanatu 'i 'akimoutolu; ¹⁴ 'I he'eku 'ilo, 'e toe si'i pea te u tukuange hoku fale fehikitaki, 'o hangē ko e fakahā mai kiate au 'e hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi. ¹⁵ Ka te

u fai tōtōaki, koe'uhi, ka hili 'eku mate, kemou fa'a manatu ma'uaipē ki he ngaahi me'a ni. ¹⁶ He na'e 'ikai temau angimui ki he ngaahi talatupu'a na'e fakatupu 'e he poto fakakākā, 'i he 'emau faka'ilo kiate kimoutolu 'ae mālohi mo e hoko mai 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi, ka ko e kau mamata 'akimautolu ki hono nāunau. ¹⁷ He na'e ma'u 'e ia 'ae ongoongolelei mo e nāunau mei he 'Otua ko e Tamai, 'i he hoko mai kiate ia 'ae le'o ko ia mei he nāunau lelei lahi 'aupito, "Ko hoku 'Alo 'ofa'anga eni, 'aia 'oku ou fiemālie lahi ai." ¹⁸ Pea ko e le'o ni na'e ha'u mei he langi na'a mau ongo'i, 'i he 'emau fakataha mo ia 'i he mo'unga tapu. ¹⁹ Pea 'oku tau ma'u foki 'ae lea mo'oni lahi 'oe kikite; 'aia ko ho'omou fai lelei 'a ho'omou tokanga ki ai, 'o hangē ha maama 'oku ulo 'i he potu fakapo'uli, kae'oua ke mafoa 'ae ata, pea hopo hake 'ae fetu'u'aho 'i homou loto: ²⁰ 'O tomu'a 'ilo 'a eni, 'oku 'ikai ha kikite 'i he tohitapu 'oku tupu meiate ia pe 'a hono 'uhinga. ²¹ He ko e kikite 'i mu'a na'e 'ikai tupu mei he fa'iteliha 'ae tangata: ka na'e lea 'ae kau tangata mā'oni'oni 'oe 'Otua 'i hono ue'i 'akinautolu 'e he Laumālie Mā'oni'oni.

2

1 'Oku ne tomu'a tala 'ae ha'u 'ae kau akonaki kākā, 'o ne fakahā 'enau angakovi mo 'enau tautea, pea mo kinautolu 'oku muimui ki ai: 7 'Aia 'e fakahaofi mei ai 'ae mā'oni'oni, 'o hangē ko Lote mei Sotoma: 10 Pea ne fakamatala lahi 'ae ngaahi anga 'oe kau kākā lea kovi mo lohiaki'i, koe'uhi ke tau fakamama'o mei ai.

¹ Ka na'e ai foki 'ae kau palōfita loi 'i he kakai, 'o hangē 'e 'iate kimoutolu 'ae kau akonaki loi, 'akinautolu 'e 'omi fakafufū 'ae ngaahi hē fakamala'ia, 'o fakafisi'i 'ae 'Eiki na'a ne fakatau'akinautolu, 'o 'omi ai kiate kinautolu 'ae faka'auha fakato'oto'o. ² Pea 'e muimui 'ae tokolahī ki honau hala fakamala'ia; pea ko e me'a 'iate kinautolu 'e lau'ikovi'i ai 'ae hala 'oe mo'oni. ³ Pea ko e me'a 'i he manumanu tenau me'a fakatau'aki 'akimoutolu 'i he ngaahi lea kākā: ko honau tautea kuo tala fuoloa 'oku 'ikai fakatuai, pea ko 'enau mala'ia 'oku 'ikai tulemohe. ⁴ He kapau na'e 'ikai mamae 'ae 'Otua ki he kau 'āngelo na'e angahala, ka na'e lī hifo 'akinautolu ki heli, 'o tuku ki he ngaahi ha'iha'i 'oe fakapo'uli, ke tatali ki he fakamaau; ⁵ Pea na'e 'ikai te ne mamae ki he maama motu'a, ka na'e fakamo'ui 'a Noa, 'aia na'a ne malanga'aki 'ae mā'oni'oni, mo e toko fitu, 'o ne 'omi 'ae lōmaki ki he maama 'oe kakai angahala; ⁶ 'O ne tuku 'ae ongo kolo ko Sotoma mo Komola ki he faka'auha, 'o ne liliu ia ko e efuefu, pea ne ngaohi ia ko e faka'ilonga kiate kinautolu 'e mo'ui fai angahala ki mui; ⁷ 'O ne fakamo'ui 'a Lote angatonu, 'aia na'e mamahi 'i he 'ulungāanga fakalielia 'ae kau angahala:

⁸ (He na'e nofo 'ae tangata mā'oni'oni ko ia 'iate kinautolu, pea 'i he'ene mamata mo fanongo, na'e fakamamahi 'a hono laumālie mā'oni'oni, 'i he 'aho kotoa pē, 'aki 'enau ngaahi faianga ta'etotonu;) ⁹ 'Oku 'ilo 'e he 'Eiki ke fakamo'ui 'ae kakai angafaka'otua mei he ngaahi 'ahi'ahi, pea ke tuku 'ae ta'eangatonu ki he 'aho 'oe fakamaau ke tautea: ¹⁰ Ka 'e lahi kiate kinautolu 'oku 'a'eva 'o fakatatau ki he kakano 'i he holi fakalielia, pea nau manuki'i 'ae pule. Ko e kau angamālohi, mo e kau angafefeka, 'oku 'ikai te nau manavahē ke lau'ikovi 'ae kau pule. ¹¹ Ka ko e kau 'āngelo, 'oku nau lahi hake 'i he mālohi mo e mafai, 'oku 'ikai te nau lau'ikovi 'akinautolu 'i he 'ao 'oe 'Eiki. ¹² Ka ko kinautolu ni 'oku fakakakano, 'o hangē ko e fanga manu ta'eloto, kuo ngaohi ke mo'ua mo faka'auha, 'oku nau lea kovi ki he ngaahi me'a 'oku 'ikai te nau 'ilo'i; pea 'e 'auha 'aupito 'akinautolu 'i he'enau kovi 'anautolu; ¹³ Pea te nau ma'u 'ae totongi 'oe ta'emā'oni'oni; 'akinautolu 'oku pehē ko e me'a mālie ke fai kovi 'oku kei 'aho. Ko e ngaahi 'ila mo e ngaahi mele 'akinautolu, 'oku nau va'inga 'aki 'a honau kākaa'i lolotonga 'enau katoanga pe mo kimoutolu; ¹⁴ Ko honau mata 'oku fonu 'i he tono fefine, pea 'oku 'ikai fa'a tuku 'ae angahala; 'oku nau tauhele 'ae kau laumālie ta'emaau: 'oku 'iate kinautolu 'ae loto kuo poto 'i he ngaahi ngāue manumanu; ko e fānau mala'ia: ¹⁵ Kuo nau si'aki 'ae hala totonu, pea 'alu hēhē, 'o muimui 'i he hala 'o Pelami ko e foha 'o Posoa, 'aia na'a ne manako ki he totongi 'oe ta'emā'oni'oni: ¹⁶ Ka na'e valoki ia 'i he'ene angahala 'i he lea 'ae 'asi noa 'aki 'ae le'o 'oe tangata, 'o ne ta'ofi ki he vale 'ae palōfita. ¹⁷ Ko e ngaahi luo ta'eaihavai 'akinautolu ni, ko e ngaahi 'ao 'oku vilingia 'e he afā; 'akinautolu kuo tuku tolonga ki ai 'ae 'uli'uli 'oe fakapo'uli ta'engata. ¹⁸ Koe'uhi 'oka nau ka lea 'aki 'ae ngaahi lea fakafuofuolahi 'oe loi, 'oku nau tauhele 'i he ngaahi holi fakakakano, mo e anga fakalielia, 'akinautolu na'e hao mo'oni meiate kinautolu 'oku mo'ui hēhē pe. ¹⁹ Lolotonga 'enau faka'ilo kiate kinautolu 'ae tau'atāina, kae ta 'oku nau pōpula 'akinautolu ki he fakalielia: he ko ia kuo ikuna ai 'ae tangata ko ia kuo ne fakapōpula ai. ²⁰ He kapau ko eni, kuo hili 'enau hao mei he ngaahi 'uli 'o māmani 'i he 'ilo'i 'ae 'Eiki mo e Fakamo'ui ko Sisu Kalaisi, 'e toe fihitu'u ai, mo ikuna 'akinautolu, pea 'e kovi lahi 'ae ngata'anga kiate kinautolu 'i he kamata'anga. ²¹ He ko e me'a 'e lelei kiate kinautolu 'oka ne 'ikai te nau 'ilo 'ae hala 'oe mā'oni'oni, ka 'i he'enau 'ilo ia, pea toe tafoki mei he fekau mā'oni'oni na'e tuku kiate kinautolu. ²² Ka kuo hoko kiate kinautolu 'o hangē ko e fakatātā mo'oni, "Kuo toe foki 'ae kuli ki he'ene lua 'a'ana;" mo e "Sinamanu na'e kaukau ki he'ene fetafokifokiaki 'i he pelepela."

3

1 'Oku ne fakahā totonu 'ae hā'ele mai 'a Kalaisi ki he fakamaau, telia 'ae kau manuki 'oku fakakikihi ai: 8 'Oku ne valoki 'i 'ae kau lotu, ke nau fakatomala ke vave, he 'oku kātaki fuoloa 'ae 'Otua. 10 'Oku ne fakahā hono 'uhinga 'oe faka'auha 'o māmani: 11 'O enginaki ke nau mā'oni'oni, he 'oku nau 'amanaki ki ai: 15 Pea ke nau 'ilo ko e kātaki 'ae 'Otua ko e me'a ke nau mo'ui ai, 'o hangē ko e tohi 'a Paula 'i he'ene ngaahi tohi.

1 'E Kāinga, 'oku ou tohi eni 'a hono ua 'oe tohi ni kiate kimoutolu, 'aia 'oku ou fai 'i ai ke langaki hake homou loto ma'a ki he fakamanatu: 2 Koe'uhi ke mou manatu ki he ngaahi lea na'e lea 'aki 'i mu'a 'e he kau palōfita mā'oni'oni, pea mo e fekau 'amautolu ko e kau 'aposestolo 'oe 'Eiki mo e Fakamo'ui: 3 'O tomu'a 'ilo eni, 'e ha'u 'ae kau manuki 'i he ngaahi 'aho ki mui, 'o 'a'eva 'i he'enau ngaahi holi kovi 'anautolu, 4 'O nau pehē, "Kofa'ā koā 'ae tala'ofa ki he'ene ha'u? He kuo talu 'ae mohe 'ae ngaahi tamai, mo e pehē ai pe 'ae me'a kotoa pē 'o hangē pe 'i hono 'uluaki fakatupu." 5 He ko honau loto ke nau vale 'i he me'a ni, ko e me'a 'i he folofola 'ae 'Otua, na'e 'i mu'a 'ae ngaahi langi, pea tu'u mei he vai pea 'i he vai 'a māmani: 6 'Aia na'e lōfia ai 'ae maama ko ia 'aki 'ae vai, pea 'auha ia: 7 Ka ko e ngaahi langi mo e fonua 'oku tu'u ni, kuo fokotu'u ia 'aki 'a 'ene folofola pe ko ia, 'o fakatolonga ki he afi 'i he 'aho fakamaau mo e faka'auha 'oe kakai angahala. 8 Ka ko eni, 'e kāinga, ke 'oua te mou ta'e'ilo ki he me'a ni 'e taha, koe'uhi ko e 'aho 'e taha 'oku tatau ki he 'Eiki mo e ta'u 'e afe, pea ko e ta'u 'e afe 'oku tatau mo e 'aho pe taha. 9 'Oku 'ikai fakatuotuai 'e he 'Eiki ki he'ene tala'ofa, 'o hangē ko e lau 'ae ni'ihiki ko e tuotuai; ka 'oku kātaki fuoloa kiate kitautolu, 'o 'ikai finangalo ke 'auha ha tokotaha, ka koe'uhi ke hoko 'o fakatomala kotoa pē. 10 Ka 'e hoko 'ae 'aho 'oe 'Eiki 'o hangē ha kaiha'a 'i he pō; 'aia 'e mole ai 'ae ngaahi langi 'i he longoa'a lahi, pea 'e vela 'o 'auha 'ae ngaahi tefito'i me'a, pea ko e fonua foki mo e ngaahi ngāue 'oku 'i ai 'e vela 'o 'osi ia. 11 Ko ia 'i he'ene pau pe ke 'auha 'ae ngaahi me'a ni kotoa pē, ko e hā 'ae anga 'oku taau mo kimoutolu 'i he 'ulungāanga mā'oni'oni mo e angafaka'otua; 12 'O 'amanaki mo holi atu ki he hoko mai 'oe 'aho 'oe 'Otua, 'aia 'e vela 'o 'auha ai 'ae ngaahi langi, pea 'e vai 'i he vela lahi 'ae ngaahi tefito'i me'a? 13 Ka 'oku tau 'amanaki ki he ngaahi langi fo'ou mo e fonua fo'ou, 'aia 'oku nofo ai 'ae mā'oni'oni, 'o fakatatau ki he'ene tala'ofa. 14 Ko ia, 'e kāinga, ko e me'a 'i ho'omou 'amanaki ki he ngaahi me'a pehē, mou hangahanga fai pe koe'uhi ke 'ilo 'e ia 'akimoutolu 'oku mou melino ta'eha'ila, mo ta'ehalaia. 15 Pea lau 'ae kātaki fuoloa 'a hotau 'Eiki ko e fakamo'ui; 'o hangē ko e tohi kiate kimoutolu foki 'e hotau kāinga 'ofeina ko Paula, 'o

fakatatau ki he poto kuo foaki kiate ia; ¹⁶ Pea 'oku pehē foki 'a 'ene lea ai ki he ngaahi me'a ni 'i he'ene tohi kotoa pē; 'aia 'oku 'i ai 'ae me'a ni'ihī 'oku 'ilongata'a, 'aia 'oku fai 'e he kau ta'epoto mo lotolotoua ke faka'uhinga kehe, 'o hangē foki ko e ngaahi tohi kehe, ka nau mala'ia ai. ¹⁷ Ko ia, 'e kāinga, ko e me'a 'i ho'omou sinaki 'ilo, vakai telia na'a takiekina foki 'akimoutolu 'e he hē 'oe kakai fai kovi, pea mou hinga mei ho'omou tu'uma'u 'amoutolu. ¹⁸ Kae tupulekina 'i he 'ofa, pea mo e 'ilo ki hotau 'Eiki mo e Fakamo'ui ko Sisu Kalaisi. Ke 'iate ia ni 'ae ongoongolelei pea ta'engata. 'Emeni.

KO E 'ULUAKI TOHI A SIONE

1 'Oku ne fakamatata 'a Kalaisi, 'aia 'oku tau ma'u mei ai 'ae mo'ui ta'engata, 'i he'etau feohi mo e 'Otua: 5 Pea totonu he tau mo'ui mā'oni'oni ke fakamo'oni'i hono mo'oni 'o 'etau feohi mo e fakahā 'o 'etau tui, pea ke fakamo'oni foki kuo tau ma'u 'ae fakamolemole 'a 'etau ngaahi angahala 'i he pekia 'a Kalaisi.

1 Ko ia na'e 'i ai talu mei he kamata'anga, 'aia na'a mau ongo'i, pea mamata ki ai 'aki homau mata, pea mau vakai pau ki ai, pea ala ki ai homau nima, ki he Folofola 'oe mo'ui; 2 (He na'e fakahā 'ae mo'ui, pea na'a mau mamata, pea fakamo'oni, mo fakahā kiate kimoutolu 'ae mo'ui ta'engata ko ia, 'aia na'e 'i he Tamai, pea fakahā mai kiate kimautolu;) *3 Pea ko ia ia kuo mau mamata mo ongo'i 'oku mau fakahā kiate kimoutolu, koe'uhi ke tau feohi foki mo kimoutolu: pea ko e mo'oni ko 'emau feohi 'oku 'i he Tamai, pea mo hono 'Alo ko Sisu Kalaisi. 4 Pea 'oku mau tohi 'ae ngaahi me'a ni kiate kimoutolu, koe'uhi ke fonu ai ho'omou fiefia. 5 Ko eni ia 'ae fekau na'a mau fanongo meiate ia, mo fakahā kiate kimoutolu, ko e maama 'ae 'Otua, pea 'oku 'ikai 'iate ia ha fakapo'uli si'i. 6 Kapau 'oku tau pehē, 'oku tau feohi mo ia, kae 'a'eva 'i he fakapo'uli, 'oku tau loi, pea 'ikai fai ki he mo'oni: 7 Pea ka tau ka 'a'eva 'i he maama, 'o hangē 'oku 'i he maama ia, 'oku tau feohi mo ia, pea ko e ta'ata'a 'o Sisu Kalaisi ko hono 'Alo 'oku ne fakama'a 'akitautolu mei he angahala kotoa pē 8 Kapau te tau pehē, 'oku 'ikai ha'atau angahala, 'oku tau kākaa'i 'akitautolu, pea 'oku 'ikai 'iate kitautolu 'ae mo'oni. 9 Kapau te tau vete 'etau ngaahi angahala, 'oku mo'oni mo angatonu ia ke fakamolemolea 'etau ngaahi angahala, mo fakama'a 'akitautolu mei he ta'emā'oni'oni kotoa pē. 10 Kapau te tau pehē, na'e 'ikai te tau angahala, 'oku tau lohiaki'i ia, pea 'oku 'ikai nofo'ia 'akitautolu 'e he'ene folofola.*

2

1 'Oku ne fakafiemālie'i 'akinautolu 'i he'enau ngaahi vaivai. 3 Ko e 'ilo mo'oni 'oe 'Otua ko e fai ki he'ene ngaahi fekau, 9 Ke 'ofa ki he kāinga, 15 Pea ke 'oua na'a tau 'ofa ki māmani. 18 Ke tau vakai ki he kau fakahala: 20 'Oku hao 'ae kakai mā'oni'oni mei he'enau ngaahi kākā, ko e me'a 'i he'enau fakakukafi 'i he tui, mo e mo'ui mā'oni'oni.

1 'A 'eku fānau 'ofeina, 'oku ou tohi 'ae ngaahi me'a ni kiate kimoutolu, ke 'oua na'a mou angahala. Pea kapau 'e angahala

ha taha, 'oku ai hotau fakalelei ki he Tamai, ko Sisu Kalaisi ko e mā'oni'oni ² Pea ko e feilaulau totongi ia 'i he'etau ngaahi angahala: pea 'ikai 'atautolu pe, ka koe'uhi ko māmani kotoa pē. ³ Pea ko eni 'oku tau 'ilo ai 'oku tau 'ilo ia, 'o kapau 'oku tau fai 'ene ngaahi fekau. ⁴ Ko ia 'oku ne pehē, 'Oku ou 'ilo ia, ka 'oku 'ikai fai 'ene ngaahi fekau, ko e loi ia, pea 'oku 'ikai 'iate ia 'ae mo'oni. ⁵ Ka ko ia 'oku ne fai ki he'ene folofola, kuo fakahaohaoa mo'oni 'iate ia 'ae 'ofa 'ae 'Otua: ko eni ia 'oku tau 'ilo ai 'oku tau 'iate ia. ⁶ Ko ia ia 'oku ne pehē, 'oku nofo ia kiate ia, 'oku totonu ke ne 'eve'eva foki 'o hangē ko 'ene 'eve'eva 'a'ana. ⁷ 'E kāinga, 'oku 'ikai te u tohi ha fekau fo'ou kiate kimoutolu, ka ko e fekau motu'a, na'a mou ma'u mei he kamata'anga. Ko e fekau motu'a ko e folofola ia, 'aia kuo mou ongo'i mei he kamata'anga. ⁸ Ko eni foki, 'oku ou tohi 'ae fekau fo'ou kiate kimoutolu, 'ae me'a ko ia 'oku mo'oni kiate ia mo kimoutolu: he kuo mole atu 'ae fakapo'uli, pea 'oku ulo ni 'ae maama mo'oni. ⁹ Ko ia 'oku ne pehē, 'oku 'i he maama ia, ka 'oku fehi'a ki hono tokoua, 'oku kei 'i he po'uli ia. ¹⁰ Ko ia 'oku 'ofa ki hono tokoua, 'oku nofo ia 'i he maama, pea 'oku 'ikai 'iate ia ha tūkia'anga. ¹¹ Ka ko ia 'oku fehi'a ki hono tokoua, 'oku 'i he po'uli ia, pea 'oku 'eve'eva 'i he po'uli, 'o 'ikai 'ilo pe 'oku ne 'alu ki fē, he kuo fakakui hono mata 'e he po'uli. ¹² 'Oku ou tohi kiate kimoutolu, 'ae fānau 'ofeina, koe'uhi kuo fakamolemolea ho'omou angahala koe'uhi ko hono huafa. ¹³ 'Oku ou tohi kiate kimoutolu, 'ae ngaahi tamai, koe'uhi kuo mou 'ilo'i ia 'oku mei he kamata'anga. 'Oku ou tohi kiate kimoutolu, 'ae kau talavou, koe'uhi kuo mou ikuna 'ae tokotaha angakovi. 'Oku ou tohi kiate kimoutolu, 'ae fānau si'i, koe'uhi kuo mou 'ilo'i 'ae Tamai. ¹⁴ Kuo u tohi kiate kimoutolu, 'ae ngaahi tamai, koe'uhi kuo mou 'ilo'i ia 'oku mei he kamata'anga. Kuo u tohi kiate kimoutolu, 'ae kau talavou, koe'uhi 'oku mou mālohi, pea 'oku nofo'ia 'akimoutolu 'e he folofola 'ae 'Otua, pea kuo mou iku'i 'ae tokotaha angakovi. ¹⁵ 'Oua na'a 'ofa ki māmani, pe ki he ngaahi me'a 'i he māmani. Kapau 'oku 'ofa ha taha ki māmani, 'oku 'ikai 'iate ia 'ae 'ofa 'ae Tamai. ¹⁶ He ko e me'a kotoa pē 'oku 'i he māmani, ko e holi 'oe kakano, pea mo e holi 'oe mata, mo e laukau 'oe mo'ui, 'oku 'ikai 'oe Tamai, ka 'oku 'oe māmani ia. ¹⁷ Pea 'oku mole ange 'a māmani, pea mo e holi 'o ia: ka ko ia 'oku ne fai 'ae finangalo 'oe 'Otua, 'oku nofoma'u ia 'o ta'engata. ¹⁸ 'Ae fānau si'i, ko e kuonga fakamui eni: pea hangē ko ho'omou fanongo 'e ha'u 'ae Fili 'o Kalaisi, 'oku ai ni 'ae ngaahi fili tokolahi 'o Kalaisi: ko ia 'oku tau 'ilo ai ko e kuonga fakamui eni, ¹⁹ Na'a nau 'alu atu meiate kitautolu, ka na'e 'ikai ke nau 'otautolu; he ka ne 'otautolu 'akinautolu, pehē, kuo nau nofoma'u mo kitautolu: ka ko e me'a ia, ke hā ai na'e 'ikai 'otautolu 'akinautolu kotoa

pē. ²⁰ Ka kuo mou ma'u 'ae pani mei he tokotaha mā'oni'oni, pea 'oku mou 'ilo'i 'ae me'a kotoa pē. ²¹ Kuo 'ikai te u tohi kiate kimoutolu, koe'uhi 'oku 'ikai te mou 'ilo'i 'ae mo'oni, ka koe'uhi 'oku mou 'ilo'i ia, pea 'oku 'ikai ha loi 'e tupu 'i he mo'oni. ²² Ko hai ia 'oku loi, ka ko ia 'oku ne fakafisinga 'oku 'ikai ko e Kalaisi 'a Sisu? Ko e fili 'o Kalaisi ia, 'aia 'oku ne fakafisinga 'i he Tamai mo e 'Alo. ²³ Ko ia kotoa pē 'oku ne fakafisinga 'i he 'Alo 'oku 'ikai 'iate ia 'ae Tamai. ²⁴ Ko ia, tuku ke nofoma'u 'iate kimoutolu 'aia kuo mou fanongo mei he kamata'anga. Kapau 'e nofo'ia 'akimoutolu 'e he me'a kuo mou ongo'i mei he kamata'anga, pehē 'e nofoma'u foki 'akimoutolu 'i he 'Alo, pea mo e Tamai. ²⁵ Pea ko eni 'ae tala'ofa, 'aia kuo ne tala'ofa ai kiate kitautolu, ko e mo'ui ta'engata. ²⁶ Ko e ngaahi me'a eni kuo u tohi kiate kimoutolu, koe'uhi ko kinautolu 'oku kākaa'i 'akimoutolu. ²⁷ Ka 'oku nofo'ia 'akimoutolu 'e he pani 'oku mou ma'u meiate ia, pea 'oku 'ikai 'aonga ke akonaki'i 'akimoutolu 'e ha taha: kae hangē 'oku akonaki'i 'akimoutolu 'e he pani ko ia 'i he me'a kotoa pē, pea 'oku mo'oni ia, pea 'oku 'ikai ko e loi, 'io, 'o hangē ko 'ene akonekina 'akimoutolu, ke mou nofo pehē kiate ia. ²⁸ Pea ko eni, 'e fānau 'ofeina, mou nofo pe kiate ia; koe'uhi, 'oka hā mai ia, ketau ma'u ai 'ae mālohi, pea 'ikai mā 'i hono 'ao, 'i he'ene hā'ele mai. ²⁹ Kapau 'oku mou 'ilo 'oku mā'oni'oni ia, 'oku mou 'ilo foki, ko ia kotoa pē 'oku ne fai mā'oni'oni, kuo fanau'i ia 'iate ia.

3

1 'Oku fakahā 'e Sione 'ae 'ofa fakamanavahē 'ae 'Otua kiate kitautolu, 'i he'ene fānau 'aki 'akitautolu: 3 Ko ia 'oku totonu lahi ai 'etau fai ki he'ene ngaahifekau, 11 Pea tau fe'ofa 'aki kiate kitautolu.

¹ Vakai ki hono anga 'oe 'ofa kuo foaki mai 'e he Tamai kiate kitautolu, koe'uhi 'i he ui 'akitautolu ko e fānau 'ae 'Otua: ko ia 'oku 'ikai 'iloa ai 'akitautolu 'e māmani, koe'uhi na'e 'ikai ke ne 'ilo ia. ² 'E kāinga 'ofeina, ko eni ko e fānau 'ae 'Otua 'akitautolu, pea 'oku te'eki ai hā mai pe te tau hoko ko e hā: ka 'oku tau 'ilo, 'oka hā mai ia, te tau tatau pe mo ia; he te tau mamata totonu kiate ia. ³ Pea ko ia kotoa pē 'oku ne ma'u 'ae 'amanaki lelei ni 'iate ia, 'oku ne fakama'a ia, 'o hangē ko e ma'a 'a'ana. ⁴ Ko ia kotoa pē 'oku ne fai angahala, 'oku ne maumau'i foki 'ae fono: he ko e angahala, ko e maumau 'oe fono. ⁵ Pea 'oku mou 'ilo, na'e fakahā ia ke ne 'ave 'etau ngaahi angahala: pea 'oku 'ikai 'iate ia ha angahala. ⁶ Ko ia ia 'oku nofoma'u kiate ia, 'oku 'ikai fai angahala ia: ko ia kotoa pē 'oku fai angahala, 'oku 'ikai mamata ia kiate ia, pe 'ilo'i ia. ⁷ 'E fānau 'ofeina, ke 'oua na'a kākaa'i 'akimoutolu 'e ha taha: ko ia 'oku ne fai mā'oni'oni, ko

e mā'oni'oni ia, 'o hangē ko e mā'oni'oni 'a'ana. ⁸ Ko ia 'oku ne fai angahala, 'oku 'oe tēvolo ia; he na'e angahala 'ae tēvolo talu mei he kamata'anga. Ka ko e me'a eni na'e fakahā ai 'ae 'Alo 'oe 'Otua, koe'uhi ke ne faka'auha 'ae ngaahi ngāue 'ae tēvolo. ⁹ Ko ia kotoa pē kuo fanau'i mei he 'Otua, 'oku 'ikai fai angahala ia; he 'oku ma'u 'iate ia 'ene tenga: pea 'oku 'ikai ke fa'a angahala, koe'uhi kuo fanau'i ia mei he 'Otua. ¹⁰ Ko e me'a ni 'oku hā ai 'ae fānau 'ae 'Otua, pea mo e fānau 'ae tēvolo: ko ia kotoa pē 'oku 'ikai fai mā'oni'oni, pea mo ia 'oku 'ikai 'ofa ki hono tokoua, 'oku 'ikai 'oe 'Otua ia. ¹¹ He ko eni 'ae fekau kuo mou fanongo ki ai talu mei he kamata'anga, ke tau fe'ofa'aki kiate kitautolu. ¹² 'ikai ke hangē ko Keini, na'e 'oe tokotaha kovi, pea na'a ne tāmata'i hono tokoua. Pea ko e hā na'a ne tāmata'i ai ia? Ka koe'uhi na'e kovi 'ene ngaahi ngāue 'a'ana, pea mā'oni'oni 'ae ngaahi ngāue 'a hono tokoua. ¹³ 'E hoku kāinga, 'oua 'e ofo, 'o kapau 'e fehi'a 'a māmani kiate kimoutolu. ¹⁴ 'Oku tau 'ilo kuo tau hao mei he mate ki he mo'ui, ko e me'a 'i he'etau 'ofa ki he kāinga. Ko ia 'oku 'ikai 'ofa ki hono tokoua, 'oku nofo pe ia 'i he mate, ¹⁵ Ko ia kotoa pē 'oku fehi'a ki hono tokoua, ko e fakapō ia: pea 'oku mou 'ilo 'oku 'ikai ha fakapō 'e 'iate ia 'ae mo'ui ta'engata. ¹⁶ Ko e me'a ni 'oku tau 'ilo ai 'ae 'ofa, koe'uhi kuo ne tuku hifo 'ene mo'ui ma'atautolu: pea totonu ai 'etau tuku hifo 'etau mo'ui koe'uhi ko e kāinga. ¹⁷ Ka ko ia 'oku ne ma'u 'ae lelei 'oe māmani, pea ne mamata ki he masiva 'a hono tokoua, kae tāpuni 'e ia 'a hono fatu meiate ia, 'oku nofo fēfē 'ae 'ofa 'ae 'Otua 'iate ia? ¹⁸ 'A 'eku fānau 'ofeina, ke 'oua na'a tau 'ofa 'i he lea, pe 'i he 'elelo; ka 'i he ngāue mo e mo'oni. ¹⁹ Pea ko eni 'oku tau 'ilo ai 'oku 'oe mo'oni 'akitautolu, pea 'e fakamo'oni 'a hotau loto 'i hono 'ao. ²⁰ He kapau 'oku talatalaaki 'akitautolu 'e hotau loto, 'oku lahi 'ae 'Otua ki hotau loto, 'one 'ilo'i 'ae me'a kotoa pe. ²¹ 'E kāinga 'ofeina, kapau 'oku 'ikai talatalaaki 'akitautolu 'e hotau loto, 'oku tau ma'u 'ae mālohi ki he 'Otua. ²² Pea ko ia kotoa pē 'oku tau kolea, 'oku tau ma'u meiate ia, koe'uhi 'oku tau fai 'ene ngaahi fekau, pea fai mo e ngaahi me'a 'oku lelei 'i hono 'ao. ²³ Pea ko 'ene fekau eni, Ke tui 'akitautolu ki he huafa 'o hono 'Alo ko Sisu Kalaisi, pea tau fe'ofa'aki, 'o taau mo 'ene fekau kiate kitautolu. ²⁴ Pea ko ia 'oku ne fai 'ene ngaahi fekau, 'oku nofo ia kiate ia, pea mo ia 'iate ia. Pea ko e me'a eni 'oku tau 'ilo ai 'ene nofo'ia 'akitautolu, ko e Laumālie, 'aia kuo ne foaki kiate kitautolu.

4

1 'Oku ne valoki ke 'oua tenau tui ki he akonaki kotoa pē 'oku polepole 'oku nau ma'u 'ae Laumālie, kae 'ahi'ahi 'aki

'akinautolu 'ae ngaahi anga 'oe lotu mo'oni, 7 Pea ne ako 'aki 'ae lea kehekehe ke tau fe'ofa'aki fakakāinga.

1 'E Kāinga 'ofeina, 'oua na'a tui ki he laumālie kotoa pē, kae 'ahi'ahi'i 'ae ngaahi laumālie, pe 'oku 'oe 'Otua 'akinautolu: koe'uhi kuo tokolahi 'ae kau palōfita loi kuo 'alu atu ki māmani. 2 Ko e me'a eni 'oku mou 'ilo ai 'ae laumālie 'oe 'Otua: Ko e laumālie kotoa pē 'oku fakahā kuo ha'u 'a Sisu Kalaisi 'i he sino, 'oku 'oe 'Otua ia: 3 Pea ko e laumālie kotoa pē 'oku 'ikai fakahā kuo ha'u 'a Sisu Kalaisi 'i he sino, 'oku 'ikai 'oe 'Otua ia: pea ko eni ia 'ae Fili 'o Kalaisi, 'aia kuo mou fanongo ki ai 'e ha'u; pea 'oku lolotonga ni 'ene 'i māmani. 4 'E fānau 'ofeina, kuo 'ae 'Otua 'akimoutolu, pea kuo mou ikuna 'akinautolu: he koe'uhi ko ia 'oku 'iate kimoutolu, 'oku lahi ia kiate ia 'oku 'i māmani. 5 'Oku 'oe māmani 'akinautolu: ko ia 'oku nau lea ai ki māmani, pea fanongo 'a māmani kiate kinautolu. 6 'Oku 'oe 'Otua 'akimautolu: ko ia 'oku ne 'ilo'i 'ae 'Otua, 'e fanongo ia kiate kimautolu; pea ko ia 'oku 'ikai 'oe 'Otua, 'oku 'ikai fanongo ia kiate kimautolu. Ko e me'a eni 'oku tau 'ilo ai 'ae laumālie 'oe mo'oni, mo e laumālie 'oe hē. 7 'E kāinga 'ofeina, ke tau fe'ofa'aki kiate kitautolu: he 'oku mei he 'Otua 'ae 'ofa; pea ko ia kotoa pē 'oku 'ofa, kuo fanau'i ia 'i he 'Otua, pea 'oku ne 'ilo'i 'ae 'Otua. 8 Ko ia 'oku 'ikai 'ofa, 'oku 'ikai 'ilo'i 'e ia 'ae 'Otua; he ko e 'Otua ko e 'ofa. 9 Ko eni ia na'e fakahā ai 'ae 'ofa 'ae 'Otua kiate kitautolu, koe'uhi na'e fekau 'e he 'Otua 'a hono 'Alo pe taha na'e fakatupu ki he māmani, koe'uhi ketau mo'ui 'iate ia. 10 Ko eni 'ae 'ofa, na'e 'ikai ko 'etau 'ofa ki he 'Otua, ka ko 'ene 'ofa kiate kitautolu, 'o ne fekau hono 'Alo ko e feilaulau totongi 'i he 'etau angahala. 11 'E kāinga 'ofeina, kapau na'e pehē 'ae 'ofa 'ae 'Otua kiate kitautolu, 'oku totonu foki 'etau fe'ofa'aki. 12 Kuo 'ikai ha taha 'e mamata ki he 'Otua 'i ha kuonga. Kapau 'oku tau fe'ofa'aki, 'oku nofo'ia 'akitautolu 'e he 'Otua, pea kuo fakahaohaoa 'i 'ene 'ofa 'iate kitautolu. 13 Ko eni 'ae me'a 'oku tau 'ilo ai 'oku tau nofo 'iate ia, pea mo ia 'iate kitautolu, koe'uhi kuo ne foaki kiate kitautolu 'a hono Laumālie. 14 Pea kuo mau mamata, mo fakahā, kuo fekau 'e he Tamai 'ae 'Alo ko e Fakamo'ui ki he māmani. 15 Ko ia ia te ne fakahā ko e 'Alo 'oe 'Otua 'a Sisu, 'oku nofo 'ae 'Otua 'iate ia, pea mo ia 'i he 'Otua. 16 Pea kuo tau 'ilo'i mo tui ki he 'ofa kuo 'i he 'Otua kiate kitautolu. Ko e 'Otua ko e 'ofa; pea ko ia 'oku nofo 'i he 'ofa, 'oku nofo ia 'i he 'Otua, mo e 'Otua 'iate ia. 17 'I he me'a ni 'oku fakahaohaoa 'ae 'ofa 'iate kitautolu, koe'uhi ke tau loto mālohi 'i he 'aho 'oe fakamaau: koe'uhi 'oku tau hangē ko ia 'i he māmani. 18 'Oku 'ikai ha manavahē 'i he 'ofa; ka 'oku teke'i atu 'ae manavahē 'e he 'ofa haohaoa: he 'oku 'i he manavahē 'ae mamahi. Ko ia ia 'oku manavahē, 'oku te'eki ke fakahaohaoa ia 'i he 'ofa. 19 'Oku tau 'ofa kiate ia, koe'uhi ko 'ene tomu'a 'ofa mai kiate kitautolu. 20 Kapau 'e pehē 'e ha

taha, 'Oku ou 'ofa ki he 'Otua, ka 'oku fehi'a ki hono tokoua, ko e loi ia: he ko ia 'oku 'ikai 'ofa ki hono tokoua kuo ne mamata ki ai, 'e fēfē 'ene 'ofa ki he 'Otua na'e 'ikai te ne mamata ki ai? ²¹ Pea ko e fekau ni 'oku tau ma'u meiate ia, Ko ia ia 'oku 'ofa ki he 'Otua, ke 'ofa foki ia ki hono tokoua.

5

1 Ko ia 'oku 'ofa ki he 'Otua, 'oku 'ofa foki ia ki he 'ene fānau, pea ne fai 'ene ngaahi fekau: 3 'Oku ma'ama'a 'ae ngaahi fekau ki he kakai mā'oni'oni, kae 'ikai fakamamahi. 9 Ko e 'Alo 'oe 'Otua 'a Sisu, 'oku ne fa'a fakamo'ui 'akitautolu, 15 Pea ke ongo'i 'etau ngaahi lotu, 'aia 'oku tau lotua ai 'akitautolu, pea mo e kakai kehe.

¹ Ko ia ia 'oku tui ko e Kalaisi 'a Sisu, kuo fanau'i ia 'i he 'Otua: pea ko ia fulipē 'oku 'ofa kiate ia 'oku ne fakatupu, 'oku 'ofa foki ia kiate ia kuo tupu meiate ia. ² Ko eni 'oku tau 'ilo ai 'oku tau 'ofa ki he fānau 'ae 'Otua, 'i he 'etau 'ofa ki he 'Otua, mo e fai ki he 'ene ngaahi fekau. ³ He ko eni 'ae 'ofa ki he 'Otua, ko e tau fai ki he 'ene ngaahi fekau: pea 'oku 'ikai fakamamahi 'a 'ene ngaahi fekau. ⁴ He ko ia kotoa pē kuo fanau'i 'i he 'Otua, 'oku ne ikuna 'a māmani: pea ko eni 'ae mālohi 'oku ne ikuna 'aki 'a māmani, ko 'etau tui. ⁵ Ko hai ia 'oku ne ikuna 'a māmani, ka ko ia 'oku tui ko e 'Alo 'oe 'Otua 'a Sisu? ⁶ Ko eni ia na'e ha'u 'i he vai mo e toto, 'a Sisu Kalaisi; 'ikai 'i he vai pe, kae 'i he vai mo e toto. Pea 'oku fakamo'oni 'e he Laumālie, he 'oku mo'oni 'ae Laumālie. ⁷ He 'oku ai 'ae toko tolu 'i he langi 'oku fakamo'oni, ko e Tamai, mo e Folofola, pea mo e Laumālie Mā'oni'oni: pea 'oku taha pe 'ae toko tolu ni ⁸ Pea 'oku ai 'ae tolu 'i māmani 'oku fakamo'oni, ko e Laumālie, mo e vai, pea mo e toto: pea 'oku kau fakataha 'ae tolu ni. ⁹ Kapau 'oku tau tali 'ae fakamo'oni 'oe tangata, 'oku lahi hake 'ae fakamo'oni 'oe 'Otua: he ko eni 'ae fakamo'oni 'oe 'Otua 'aia kuo ne fakahā ki hono 'Alo. ¹⁰ Ko ia 'oku tui ki he 'Alo 'oe 'Otua, 'oku 'iate ia pe 'ae fakamo'oni: ko ia 'oku 'ikai ke tui ki he 'Otua, 'oku ne lohiaki'i ia; koe'uhi 'oku 'ikai ke tui ia ki he fakamo'oni 'aia kuo fakahā 'e he 'Otua ki hono 'Alo. ¹¹ Pea ko eni 'ae fakamo'oni, kuo foaki 'e he 'Otua 'ae mo'ui ta'engata kiate kitautolu, pea ko e mo'ui ni 'oku 'i hono 'Alo. ¹² Ko ia 'oku ne ma'u 'ae 'Alo, 'oku ne ma'u mo e mo'ui; pea ko ia 'oku 'ikai te ne ma'u 'ae 'Alo 'oe 'Otua, 'oku 'ikai te ne ma'u 'ae mo'ui. ¹³ Kuo u tohi 'ae ngaahi me'a ni kiate kimoutolu 'oku tui ki he huafa 'oe 'Alo 'oe 'Otua, koe'uhi ke mou 'ilo 'oku 'amoutolu 'ae mo'ui ta'engata, pea ke mou tui ki he huafa 'oe 'Alo 'oe 'Otua. ¹⁴ Pea ko eni 'ae mālohi 'aia 'oku tau ma'u kiate ia, koe'uhi, katau ka kole ha me'a 'o fakatatau ki hono finangalo, 'oku ne ongo'i 'akitautolu: ¹⁵ Pea kapau 'oku tau 'ilo 'oku ne ongo'i 'akitautolu, ko ia kotoa pē 'oku tau kolea, 'oku tau 'ilo 'oku

tau ma'u 'ae ngaahi kole na'a tau holi ai kiate ia. ¹⁶ Kapau 'e mamata 'e ha taha ki he fai 'e hono tokoua ha angahala 'oku 'ikai ki he mate, pea 'e kole ia, pea te ne foaki 'ae mo'ui kiate ia ma'anautolu 'oku angahala kae 'ikai ki he mate: 'oku 'ikai te u pehe ke ne lotua ia. ¹⁷ Ko e ta'emā'oni'oni kotoa pē ko e angahala ia: pea 'oku 'i ai 'ae angahala 'oku 'ikai ki he mate. ¹⁸ 'Oku tau 'ilo, ko ia kotoa pē kuo fanau'i 'i he 'Otua, 'oku 'ikai angahala ia; ka ko ia kuo fanau'i 'i he 'Otua 'oku ne ta'ofi ia 'e ia, pea 'oku 'ikai alasi ia 'e he tokotaha kovi ko ia. ¹⁹ 'Oku tau 'ilo 'oku 'ae 'Otua 'akitautolu, ka 'oku tokoto 'a māmani kotoa pē 'i he tokotaha kovi. ²⁰ Pea 'oku tau 'ilo kuo ha'u 'ae 'Alo 'oe 'Otua, pea kuo ne foaki 'ae 'ilo kiate kitautolu, ketau 'ilo'i ia 'aia 'oku mo'oni, pea 'oku tau 'iate ia 'oku mo'oni, 'i hono 'Alo ko Sisu Kalaisi. Ko eni 'ae 'Otua mo'oni, mo e mo'ui ta'engata. ²¹ 'Ae fānau 'ofeina, ta'ofi 'akimoutolu mei he ngaahi tamapua. 'Emeni.

KO HONO ʻUA ʻOE TOHI A SIONE

1 ʻOku ne enginaki ʻae fineʻeiki ʻe taha, mo ʻene fānau, ke fakakukafi ʻi he ʻofa mo e tui fakalotu, 8 Telia naʻa mole ʻiate kinautolu ʻae totongi ʻo ʻenau tomuʻa ngāue lelei: 10 Pea ke ʻoua naʻa kau ki he kau fakahala ko ia, ʻoku ʻikai ke nau ʻalu mo e akonaki moʻoni ʻia Sisu Kalaisi.

¹ Ko e motuʻa ki he fineʻeiki kuo fili mo ʻene fānau, ʻoku ou ʻofa moʻoni ki ai; pea ʻoku ʻikai ko au pe, ka ko kinautolu kotoa pē foki kuo ʻiloʻi ʻae moʻoni; ² Koeʻuhi pe ko e moʻoni, ʻaia ʻoku nofoʻia ʻakitautolu, pea ʻe ʻiate kitautolu ia ʻo taʻengata: ³ Ke ʻiate kimoutolu ʻae ʻaloʻofa, mo e ʻofa mataʻataʻatā pe, mo e melino, mei he ʻOtua ko e Tamai, pea mei he ʻEiki ko Sisu Kalaisi, ko e ʻAlo ʻoe Tamai, ʻi he moʻoni mo e ʻofa. ⁴ Ne u fiefia lahi ʻi he ʻeku ʻiloʻi ʻae niʻihi ʻi hoʻo fānau ʻoku ʻaʻeva ʻi he moʻoni, ʻo hangē ko e fekau naʻa tau maʻu mei he Tamai. ⁵ Pea ko eni, ʻoku ou kole atu kiate koe, ʻe fineʻeiki, kae ʻikai hangē ko haʻaku tohi ha fekau foʻou kiate koe, ka ko ia kuo tau maʻu mei he kamataʻanga, ke tau feʻofaʻaki kiate kitautolu. ⁶ Pea ko e ʻofa eni, koeʻuhi ke tau ʻaʻeva ʻi he ʻene ngaahi fekau. Ko eni ʻae fekau, Koeʻuhi, ke hangē ko ia kuo mou fanongo ki ai mei he kamataʻanga, ke mou ʻaʻeva ʻi ai. ⁷ He kuo ʻalu atu ʻae kau kākā tokolahi ki māmani, ʻoku ʻikai ke nau fakahā kuo haʻu ʻi he sino ʻa Sisu Kalaisi. Ko e kākā eni mo e fili ʻo Kalaisi. ⁸ Vakai pe kiate kimoutolu, ke ʻoua naʻa mole ʻiate kitautolu ʻae ngaahi meʻa kuo tau lavaʻi, ka koeʻuhi ketau maʻu ʻae totongi haohaoa. ⁹ Ko ia ia ʻoku fai hala, pea ʻikai nofomaʻu ʻi he akonaki ʻa Kalaisi, ʻoku ʻikai maʻu ʻe ia ʻae ʻOtua. Ko ia ia ʻoku nofo ʻi he akonaki ʻa Kalaisi, ʻoku maʻu ʻe ia fakatouʻosi ʻae Tamai pea mo e ʻAlo. ¹⁰ Kapau ʻe ʻalu atu ha taha kiate kimoutolu, kae ʻikai ʻomi ʻae akonaki ko eni, ʻoua naʻa tali ia ki homou fale, pea ʻoua naʻa tokoni ki ai: ¹¹ He ko ia ʻoku tokoni ki ai ʻoku kau ia ʻi he ʻene ngaahi ngāue kovi. ¹² Kuo lahi ʻae meʻa ke u tohi atu kiate kimoutolu, ka ʻe ʻikai te u fai ia ʻi he pepa mo e vaitohi: ka ʻoku ou ʻamanaki ke u ʻalu atu kiate kimoutolu, pea tau alea ʻo femamataʻaki, koeʻuhi ke fonu ʻetau fiefia. ¹³ Ko e fānau ʻa ho tokoua kuo fili, ʻoku nau ʻofa kiate koe. ʻEmeni.

KO HONO TOLU 'OE TOHI A SIONE

1 'Oku ne fakaongolelei 'a Keio koe'uhi ko 'ene anga fakalotu mo'oni, 5 Mo 'ene 'ofa 7 ki he kau malanga mo'oni: 9 'Oku ne lāunga 'i he anga ta'e'ofa 'a Taiotifi ko e fielahī, 11 'Aia ke 'oua 'aupito na'a fa'ifa'itaki ki ai: 12 Pea ne fakamo'oni ki he ongoongolelei 'a Temetelio.

¹ Ko e motu'a ki he 'ofeina ko Keio, 'aia 'oku ou 'ofa mo'oni ki ai; ² 'E 'ofeina, ko e fungani 'i he me'a 'oku ou kolea, ke ke monū'ia, mo mo'ui mālōlō, 'o hangē pe ko e monū'ia 'o ho laumālie. ³ He ne u fiefia lahi, 'i he ha'u 'ae kāinga, 'o fakamo'oni ki he mo'oni 'oku 'iate koe, 'o hangē ko ho'o 'eve'eva 'i he mo'oni. ⁴ 'Oku 'ikai ha'aku fiefia 'e lahi hake, ka ko 'eku fanongo 'oku 'a'eva 'eku fānau 'i he mo'oni. ⁵ 'E 'ofeina, 'oku ke fai angatotonu pe 'aia 'oku ke fai ki he ngaahi kāinga, mo e kakai muli; ⁶ Pea kuo nau fakamo'oni 'i he 'ao 'oe siasi ki ho'o 'ofa: pea kapau te ke moimoi 'i 'akinautolu 'i he'enu fononga 'o taau mo e 'Otua, ko ho'o fai lelei ia: ⁷ He na'e 'alu atu 'akinautolu koe'uhi ko hono huafa, 'o 'ikai ma'u ha me'a mei he kakai Senitaile. ⁸ Ko ia 'oku totonu ai 'etau talia 'ae kakai pēhē, ke tau hoko ko e kau tokoni ki he mo'oni. ⁹ Ne u tohi ki he siasi: ka ko Taiotifi 'oku manako ke lahi hake 'iate kinautolu, 'oku 'ikai te ne tali 'akinautolu. ¹⁰ Ko ia, kapau te u 'alu atu, te u manatu ki he'ene ngaahi ngāue 'oku ne fai, 'a 'ene palau kiate kinautolu 'i he ngaahi lea kovi: pea 'i he'ene ta'efiu ai, 'oku 'ikai te ne tali 'e ia 'ae kāinga, pea 'oku ne ta'ofi kiate kinautolu na'e loto ki ai, 'o ne kapusi 'akinautolu mei he siasi. ¹¹ 'E 'ofeina, 'oua na'a angimui ki ha kovi, ka ko ia pe 'oku lelei. Ko ia 'oku ne fai lelei, 'oku 'oe 'Otua ia: ka ko ia 'oku ne fai kovi, kuo 'ikai mamata ia ki he 'Otua, ¹² 'Oku ongoongolelei 'a Temetelio 'i he kakai kotoa pē, pea 'i he mo'oni foki: 'io, pea 'oku mau fakamo'oni foki; pea 'oku mou 'ilo 'oku mo'oni 'emaui fakamo'oni. ¹³ Kuo lahi 'ae me'a ke u tohi atu ai, ka 'oku 'ikai teu loto ke tohi kiate koe 'aki 'ae vaitohi mo e peni: ¹⁴ Ka 'oku ou 'amanaki 'e vave 'eku mamata kiate koe, pea te ta alea 'o femamata'aki. Ke 'iate koe 'ae fiemālie. 'Oku 'ofa atu 'ae kāinga kiate koe. Tala 'ae 'ofa ki he kāinga, 'o hua'aki honau hingoa.

KO E TOHI A SIUTE

1 'Oku ne enginaki 'akinautolu ke tu'uma'u 'i he fai 'oe lotu mo'oni. 4 Kuo fetolofi 'ae kau akonaki kākā ke fakahala'i 'akinautolu: kuo 'ai 'ae tautea fakailifia kiate kinautolu 'oku 'anautolu 'ae ngaahi ako mo e anga ko eni: 20 Kae tupulekina 'ae kakai lotu mo'oni 'i he 'ofa, ko e me'a 'i he tokoni 'akinautolu 'e he Laumālie Mā'oni'oni, mo 'enau fa'a lotu ki he 'Otua, ko ia te nau fakakukafi ai, mo tauhi'i 'akinautolu mei he kovi, pea haofia mo e ni'ihī kehe mei he ngaahi tauhele 'ae kau kākā ko ia.

1 Ko au Siute, ko e tamaio'eiki 'a Sisu Kalaisi, mo e tokoua 'o Semisi, kiate kinautolu kuo fakamā'oni'oni'i 'e he 'Otua ko e Tamai, pea kuo fakamo'ui 'e Sisu Kalaisi, ko e uiui'i: 2 Ke tupulekina pe kiate kimoutolu 'ae 'ofa mata'ata'atā pe, mo e melino, mo e 'ofa. 3 'E kāinga 'ofeina, 'i he'eku fai fakato'oto'o 'aupito ke tohi atu kiate kimoutolu ki he fakamo'ui lahi, na'e totonu ke u tohi kiate kimoutolu, mo enginaki ke mou fekuki fakamātoato koe'uhi ko e tui na'e 'atu 'i mu'a ki he kāinga mā'oni'oni. 4 He 'oku ai 'ae kau tangata kuo nau fetolofi fakapōloto, 'akinautolu na'e tohi 'i mu'a ki he mala'ia ni, ko e kau tangata ta'elotu, 'onau liliu 'ae 'ofa 'a hotau 'Otua ko e faianga angahala, 'o fakafisinga 'i he 'Eiki pe taha ko e 'Otua ko hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi. 5 Ko ia 'oku ou loto ke fakamanatu'i 'akimoutolu, ka na'a mou 'ilo mu'a 'ae me'a ni, koe'uhi 'i he hili hono fakamo'ui 'e he 'Eiki 'ae kakai mei he fonua ko 'Isipite, pea ne toki faka'auha 'akinautolu na'e 'ikai ke tui. 6 Pea ko e kau 'āngelo na'e 'ikai ke tu'uma'u 'i honau mu'aki 'alunga, ka na'a nau tukuange honau nofo'anga, kuo ne tuku ke mo'ua 'akinautolu ki he ngaahi ha'i ta'engata 'oe fakapo'uli 'o a'u ki he fakamaau 'oe 'aho lahi. 7 'O hangē foki ko Sotoma mo Komola, mo e ngaahi kolo na'a nau vāofi mo fai tatau, 'onau tuku 'akinautolu ki he fe'auaki, mo e muimui ki he fehulikovi'aki, kuo fokotu'u ko e faka'ilonga, 'onau mo'ua 'i he totongi 'oe afi ta'engata. 8 'Oku pehē foki 'akinautolu ni, 'ae kau misi kovi, 'oku nau 'uli'i 'ae sino, 'o manuki'i 'ae pule, mo lau'ikovi 'ae kau pule. 9 Ka 'i he alea 'a Maikeli ko e 'āngelo lahi mo e tēvolo, na'e fakakikihi ia ki he sino 'o Mōsesē, ka na'e 'ikai te ne tali 'aki ia ha lea manuki, ka na'a ne pehē, "Ke lōmia koe 'e he 'Eiki." 10 Ka 'oku lea kovi 'akinautolu ni ki he ngaahi me'a 'oku 'ikai te nau 'ilo'i: ka ko e ngaahi me'a 'oku nau 'ilo fakakakano pe fakataha mo e fanga manu ta'eloto, ko e ngaahi me'a ko ia 'oku nau 'uli'i ai 'akinautolu.

11 'E mala'ia 'akinautolu! He kuo nau 'alu 'i he hala 'o Keini, 'o tāfea atu ki he hē 'a Pelami koe'uhi ko e totongi, pea nau 'auha 'i he angatu'u 'a Kola. 12 Ko e ngaahi 'ila 'akinautolu ni 'i ho'omou ngaahi kātoanga 'ofa, 'i he'enua keinanga'anga mo kimoutolu, 'onau kai fekinaki mo ta'emanavahē: ko e ngaahi 'ao ta'eaihavai, 'oku vilingia fano 'e he ngaahi matangi; ko e ngaahi 'akau fua mate, ta'efua, 'o mate 'angaua, kuo ta'aki fu'u hake; 13 Ko e ngaahi peau lili 'oe tahi, 'oku nau koā atu 'enua fakamā; ko e ngaahi fetu'u he fano pe, pea kuo tuku mo'onautolu 'ae 'uli'uli 'oe fakapo'uli ta'engata. 14 Pea na'e kikite kiate kinautolu ni foki 'e 'Inoke, ko hono toko fitu meia 'Ataina, 'o pehē, "Vakai, 'oku hā'ele mai 'ae 'Eiki mo e ngaahi toko mano 'o 'ene kakai mā'oni'oni. 15 Ke fai 'ae fakamaau ki he kakai kotoa pē, mo fakamo'oni ki he kakai ta'elotu kotoa pē 'a 'enua ngaahi ngāue fakata'elotu kotoa pē 'aia kuo nau fai 'i he anga fakata'elotu, pea mo e ngaahi me'a fakamamahi kotoa pē 'aia kuo lea 'aki 'e he kau angahala ta'elotu kiate ia." 16 Ko e kau lāunga mo hanu 'akinautolu ni, 'oku nau angimui ki he ngaahi holi kovi 'anautolu; pea 'oku lea fakapuhopuha 'a honau ngutu, 'onau filifilimānako ki he kakai koe'uhi ko e koloa. 17 Kae manatu'i 'ekimoutolu, ko e 'ofeina, ki he ngaahi lea na'e lea 'aki 'i mu'a 'e he kau 'aposetolo 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi; 18 He na'a nau fakahā kiate kimoutolu, "E ai 'ae kau manuki 'i he kuonga ki mui, pea te nau angimui ki he ngaahi holi fakata'elotu 'anautolu." 19 Ko kinautolu ni 'oku nau mavahe'i 'akinautolu, 'oku fakakakano, 'o ta'ema'u 'ae Laumālie 20 Ka ko kimoutolu, ko e 'ofeina, ke langa 'aki hake 'akimoutolu ki ho'omou tui fungani mā'oni'oni, pea lotu 'i he Laumālie Mā'oni'oni, 21 'O tauhi'i 'akimoutolu 'i he 'ofa 'ae 'Otua, mo 'amanaki ki he 'ofa mata'ata'atā pē 'a hotau 'Eiki ko Sisu Kalaisi ki he mo'ui ta'engata. 22 Pea ke manava'ofa ki he ni'ihi, 'o fai kehekehe. 23 Pea ko e ni'ihi, ke fakamo'ui 'aki 'ae fakamanavahē, 'o hamusi mei he afi; ka mou fehi'a pe ki he kofu kuo 'uli'i 'e he kakano. 24 Pea ko eni, ke 'iate ia 'oku fa'a fai ke ta'ofi 'akimoutolu ke 'oua na'a mou hinga, pea ke 'atu 'akimoutolu ta'ehalaia 'i he 'ao 'o hono nāunau mo e fiefia lahi 'aupito, 25 Ke 'i he 'Otua poto taha pe ko hotau Fakamo'ui, 'ae nāunau, mo e ongoongolelei mo e pule, mo e mālohi, 'i heni mo ta'engata. 'Emeni.

KO E FAKAHĀ KIA SIONE

4 'Oku tohi 'e Sione 'ene tohi fakahā ki he siasi 'e fitu 'i 'Esia, ko hono fakatātā ko e tu'unga maama koula 'e fitu. 7 Ko e hā'ele mai 'a Kalaisi. 14 Ko e fakahā 'ene māfimaifi mo hono nāunau.

¹ Ko e Fakahā 'a Sisu Kalaisi, 'aia na'e foaki 'e he 'Otua kiate ia, ke faka'ilo ki he'ene kau tamaio'eiki 'ae ngaahi me'a 'oku totonu ke vave 'a 'ene hoko; pea ne fekau mo faka'ilo ia 'e he'ene 'āngelo ki he'ene tamaio'eiki ko Sione: ² 'Aia na'a ne fakahā 'ae folofola 'ae 'Otua, pea mo e fakamo'oni 'a Sisu Kalaisi, pea mo e ngaahi me'a kotoa pē na'a ne mamata ai. ³ 'Oku monū'ia ia 'oku ne lau, mo kinautolu 'oku fanongo, ki he ngaahi lea 'oe kikite ni, mo fai 'ae ngaahi me'a 'oku tohi 'i ai: he 'oku ofi 'ae kuonga. ⁴ KO AU SIONE ki he siasi 'e fitu 'oku 'i 'Esia: Ke 'iate kimoutolu 'ae 'alo'ofa, mo e monū'ia, meiate ia 'oku 'i ai, pea na'e 'i ai, pea mo ia 'e 'i ai; pea mei he Laumālie 'e Toko Fitu 'aia 'oku 'i hono mu'a nofo'a faka'ei'eiki; ⁵ Pea meia Sisu Kalaisi, ko e Fakamo'oni angatonu, mo e 'uluaki fakatupu mei he mate, mo e 'Eiki 'oe ngaahi tu'i 'o māmani; ke 'iate ia na'a ne 'ofeina 'akitautolu, pea ne fufulu 'akitautolu mei he'etau ngaahi angahala 'aki hono ta'ata'a 'o'ona, ⁶ Pea ne ngaahi 'akitautolu ko e ngaahi tu'i, mo e kau taula'eiki ki he 'Otua mo 'ene Tamai; ke 'iate ia 'ae ongoongolelei mo e pule 'o ta'engata pea ta'engata. 'Emeni. ⁷ Vakai, 'oku hā'ele mai ia mo e ngaahi 'ao; pea 'e mamata kiate ia 'ae mata kotoa pē, 'io, mo kinautolu na'a nau hoka'i ia: pea 'e tangi mamahi 'ae ngaahi fa'ahinga kotoa pē 'o māmani koe'uhi ko ia. Ke pehē pe, 'Emeni. ⁸ 'Oku pehē 'e he 'Eiki, "Ko au ko e 'Alifa mo e 'Omeka, ko e kamata'anga mo e ngata'anga, 'aia 'oku 'i ai, pea na'e 'i ai, pea ko ia ia 'e 'i ai, ko e Māfimaifi." ⁹ Ko au Sione, ko homou tokoua, mo e kaunga me'a 'i he mamahi, pea mo e pule'anga mo e fa'a kātaki 'o Sisu Kalaisi, na'aku 'i he motu 'oku ui ko Patimosi koe'uhi ko e folofola 'ae 'Otua, pea koe'uhi ko e fakamo'oni 'o Sisu Kalaisi. ¹⁰ Pea ne u 'i he Laumālie 'i he 'aho 'oe 'Eiki, pea ne u ongo'i 'ae le'o lahi mei hoku tu'a, 'o hangē ko ha me'a lea, ¹¹ 'Oku pehē mai, "Ko au ko e 'Alifa mo e 'Omeka, ko e 'uluaki mo e ki mui." pea, "Ko hai 'oku ke mamata ki ai, tohi 'i ha tohi, 'o 'ave ki he ngaahi siasi 'e fitu 'oku 'i 'Esia; ki 'Efesō, mo Simana, mo Peakamosi, mo Taiataila, mo Satisi, mo Filatelifia, mo Leotisia." ¹² Pea ne u tafoki ke u 'ilo 'ae le'o na'e lea kiate au. Pea 'i he'eku tafoki, ne u mamata ki he tu'unga maama koula 'e fitu; ¹³ Pea 'i he

lotolotonga 'oe ngaahi tu'unga maama 'e fitu, ko e tokotaha 'o hangē ko e Foha 'oe tangata, kuo kofu'aki 'ae kofu na'e a'u hifo ki he va'e, pea nono'o ki hono fatafata 'aki 'ae no'o koula. ¹⁴ Ko hono 'ulu mo e lou'ulu na'e hina 'o hangē ko e hinehina 'oe fulufulu'i sipi, 'o hangē ko e 'uha hinehina; pea na'e tatau hono fofonga mo e ulo 'oe afi; ¹⁵ Pea tatau hono va'e mo e palasa lelei, 'o hangē ko 'ene kakaha 'i he haka'anga ukamea; pea ko hono le'o, na'e tatau mo e 'u'ulu 'oe ngaahi vai lahi. ¹⁶ Pea na'e 'i hono nima to'omata'u 'ae fetu'u 'e fitu: pea na'e 'alu atu 'i hono ngutu 'ae heletā māsila 'o fakatoumata: pea na'e tatau hono fofonga mo e la'ā 'i he'ene ulo 'i hono mālohi. ¹⁷ Pea 'i he'eku mamata kiate ia, "Ne u tō hifo 'i hono va'e 'o hangē ha mate. Pea na'a ne 'ai kiate au hono nima to'omata'u, 'o ne pehē mai kiate au, 'Oua 'e manavahē; ko au ko e 'uluaki mo e ki mui: ¹⁸ Ko au ia 'oku mo'ui, ka ne u mate, pea vakai, 'oku ou mo'ui 'o ta'engata pea ta'engata, 'Emeni; pea kuo 'iate au 'ae kī 'o hētesi mo e mate. ¹⁹ Tohi 'ae ngaahi me'a kuo ke mamata ai, mo e ngaahi me'a 'oku 'i ai, pea mo e ngaahi me'a 'e hoko 'amui; ²⁰ Ko e fakatātā 'oe fetu'u 'e fitu 'aia ne ke mamata 'i hoku nima to'omata'u, pea mo e tu'unga maama koula 'e fitu. Ko e fetu'u 'e fitu, ko e kau 'āngelo 'oe ngaahi siasi 'e fitu: pea ko e tu'unga maama 'e fitu 'aia ne ke mamata ai, ko e ngaahi siasi ia 'e fitu.

2

1 Ko e fekau ke tohi ki he kau 'āngelo, 'a ia, ko e kau faifekau 'oe ngaahi siasi, 1 Ki 'Efesō, 8 Ki Simana, 12 Ki Peakamosi, 18 Ki Taiataila: pea mo ia 'oku lelei, pe kovi, 'iate kinautolu.

¹ "Tohi ki he 'āngelo 'oe siasi 'o 'Efesō; "Oku folofola'aki 'ae ngaahi me'a ni 'e ia 'oku ne kuku 'ae fetu'u 'e fitu 'i hono nima to'omata'u, 'aia 'oku 'eve'eva 'i he lotolotonga 'oe ngaahi tu'unga maama koula 'e fitu; ² "Oku ou 'ilo'i ho'o ngaahi ngāue, mo ho'o fai feinga, mo ho'o fa'a kātaki, pea mo ho'o ta'efa'akātaki'i 'akinautolu 'oku kovi: pea kuo ke 'ahi'ahi'i 'akinautolu 'oku nau pehē, ko e kau 'aposetolo 'akinautolu, ka 'oku 'ikai, pea kuo ke 'ilo ko e kau loi 'akinautolu: ³ Pea kuo ke fa'a 'ūkuma, 'o fa'a kātaki, pea koe'uhi ko hoku hingoa kuo ke ngāue, 'o 'ikai te ke vaivai. ⁴ Ka 'oku ai 'ae me'a 'oku ou kovi'ia ai kiate koe, koe'uhi kuo ke mahu'i mei ho'o 'uluaki 'ofa. ⁵ Ko ia ke ke manatu'i 'aia kuo ke hinga mei ai, pea fakatomala, pea fai 'ae ngaahi 'uluaki ngāue; ka 'ikai, pea te u ha'u to'oto'o kiate koe, 'o hiki ho'o tu'unga maama mei hono potu, 'o kapau 'e 'ikai te ke fakatomala. ⁶ Ka 'oku ke ma'u 'a eni, 'oku ke fehi'a ki he ngaahi ngāue 'oe kau Nikolaitani, 'aia 'oku ou fehi'a ki ai. ⁷ "Ko ia ia 'oku ai 'ae telinga, ke fakafanongo ia ki he folofola 'ae Laumālie ki he ngaahi siasi; Ko ia ia te ne ikuna, te u foaki

ki ai ke kai mei he ‘akau ‘oe mo‘ui, ‘aia ‘oku ‘i he lotolotonga ‘oe Palataisi ‘oe ‘Otua.”’

⁸ ¶ “Tohi ki he ‘āngelo ‘oe siasi ‘oe kakai Simana; “Oku folofola‘aki ‘ae ngaahi me‘a ni ‘e he ‘uluaki mo e ki mui, ‘aia na‘e mate, ka kuo mo‘ui; ⁹ “Oku ou ‘ilo‘i ho‘o ngaahi ngāue, mo ho‘o mamahi, mo ho‘o masiva, (ka ‘oku ke koloa‘ia) pea mo e loi ‘anautolu ‘oku pehē, ko e ngaahi Siu ‘akinautolu, ka ‘oku ‘ikai, ka ko e falelotu ‘o Sētane. ¹⁰ ‘Oua na‘a ke manavahē ki ha me‘a ‘i he ngaahi me‘a ko ia te ke mamahi ai: vakai, ‘e lī ‘e he tēvolo ‘a homou ni‘ihi ki he fale fakapōpula, ko homou ‘ahi‘ahi‘i, pea te mou mo‘ua ‘i he mamahi ‘i he ‘aho ‘e hongofulu—ka ke fai angatonu pe ‘o a‘u ki he mate, pea te u foaki kiate koe ‘ae pale ‘oe mo‘ui. ¹¹ “Ko ia ia ‘oku ai ‘ae telinga, ke fakafanongo ia ki he folofola ‘ae Laumālie ki he ngaahi siasi; “Ko ia ia te ne ikuna, ‘e ‘ikai lavea ia ‘e he mate ‘angau.”’

¹² ¶ “Pea tohi ki he ‘āngelo ‘ae siasi ‘o Peakamosi; “Oku folofola‘aki ‘ae ngaahi me‘a ni ‘e ia ‘oku ‘iate ia ‘ae heletā māsila ‘oku fakatoumata; ¹³ “Oku ou ‘ilo‘i ho‘o ngaahi ngāue, mo e potu ‘oku ke nofo ai, ‘aia ‘oku ‘i ai ‘ae nofo‘anga ‘o Sētane: pea ‘oku ke puke ma‘u hoku hingoa, pea na‘e ‘ikai te ke si‘aki ‘eku lotu, ‘io, na‘a mo e ngaahi ‘aho ‘o ‘Anitipasa ko ‘eku fakamo‘oni angatonu, ‘aia na‘e tāmāte‘i ‘iate kimoutolu, ko e potu ‘oku nofo ai ‘a Sētane. ¹⁴ Ka ‘oku ai ‘ae me‘a ni‘ihi ‘oku ou kovi‘ia ai kiate koe, koe‘uhi ‘oku ‘iate koe ‘akinautolu ‘oku nau tui ki he akonaki ‘a Pelami, ‘aia na‘a ne akonekina ‘a Pelaki ke lī ‘ae tūkia‘anga ‘i he ‘ao ‘oe ngaahi foha ‘o ‘Isileli, ke nau kai ‘ae ngaahi me‘a kuo feilaulau ‘aki ki he ngaahi tamapua, pea ke fai ‘ae fe‘auaki. ¹⁵ Pea pehē ‘oku ‘iate koe foki ‘akinautolu ‘oku tui ki he akonaki ‘oe kau Nikolaitani, ‘aia ‘oku ou fehi‘a ki ai. ¹⁶ Fakatomala; ka ‘ikai, pea te u ha‘u to‘oto‘o kiate koe, pea te u tau‘i ‘akinautolu ‘aki ‘ae heletā ‘o hoku fofonga. ¹⁷ “Ko ia ia ‘oku ai ‘ae telinga, ke fakafanongo ia ki he folofola ‘ae Laumālie ki he ngaahi siasi: Ko ia ia te ne ikuna, te u foaki ai ke ne kai ‘ae mana fufū, pea te u ‘atu ki ai mo e fo‘i maka hinehina, pea ‘e tohi tongi ‘i he maka ‘ae hingoa fo‘ou, ‘aia ‘oku ‘ikai ke ‘ilo‘e ha taha ka ko ia pe ‘oku ne ma‘u ia.”’

¹⁸ ¶ “Pea tohi ki he ‘āngelo ‘oe siasi ‘i Taiataila; “Oku folofola‘aki ‘ae ngaahi me‘a ni ‘e he ‘Alo ‘oe ‘Otua, ‘aia ‘oku tatau mo e ulo afi hono fofonga, mo hono va‘e ‘o hangē ko e palasa ngingila. ¹⁹ “Oku ou ‘ilo‘i ho‘o ngaahi ngāue, mo e ‘ofa, mo e tauhi, mo e tui, mo ho‘o fa‘a kātaki; mo e lahi hake ‘o ho‘o ngaahi ngāue ki mui ‘i he ‘uluaki. ²⁰ Ka ‘oku ai ‘ae me‘a ni‘ihi ‘oku ou kovi‘ia ai kiate koe, koe‘uhi ko ho‘o tuku ai pe ‘ae fefine ko Sesepele, ‘aia ‘oku ne ui ia ko e palōfita fefine, pea ‘oku ne akonekina mo oloa ‘eku kau tamaio‘eiki ke fai ‘ae fe‘auaki,

pea ke kai 'ae ngaahi me'a kuo feilaulau 'aki ki he ngaahi tamapua. ²¹ Pea ne u tuku kiate ia 'ae kuonga ke fakatomala ai 'i he'ene fe'auaki; ka na'e 'ikai fakatomala ia. ²² Vakai, teu li ia ki ha mohenga, mo kinautolu 'oku fai fe'auaki mo ia, ki he mamahi lahi, 'o kapau 'e 'ikai te nau fakatomala 'i he'enua ngaahi ngāue. ²³ Pea te u tāmāte 'i 'aki 'ae mate 'a 'ene fānau; pea 'e 'ilo ai 'e he ngaahi siasi kotoa pē, ko au ia 'oku ou hakule 'ae ngaahi holi mo e loto: pea te u 'atu kiate kimoutolu taki taha 'o fakatatau ki ho'omou ngaahi ngāue. ²⁴ "Ka 'oku ou pehē kiate kimoutolu, mo hono toe 'i Taiataila, 'akinautolu na'e 'ikai ma'u 'ae akonaki ni, pea na'e 'ikai ke 'ilo 'ae ngaahi me'a loloto 'o Sētane, 'o hangē ko 'enau lau; 'E 'ikai te u 'ai mo ha kavenga kehe kiate kimoutolu. ²⁵ Ka ko ia 'oku mou ma'u, kuku ma'u kae'oua ke u ha'u. ²⁶ Pea ko ia ia 'e ikuna, pea ne fai ki he'eku ngaahi ngāue 'o a'u ki he ngata'anga, ko ia ia te u foaki ki ai 'ae mālohi ki he ngaahi pule'anga: ²⁷ 'Pea te ne pule 'i 'akinautolu 'aki 'ae va'a ukamea; Pea 'e lailai 'akinautolu 'o hangē ko e ngaahi ipu 'oe tufunga ngaohi ipu:' 'o hangē pe ko ia ne u ma'u mei he'eku Tamai. ²⁸ Pea te u foaki kiate ia 'ae fetu'u pongipongi. ²⁹ "Ko ia ia 'oku ai 'ae telinga, ke fakafanongo ia ki he folofola 'ae Laumālie ki he ngaahi siasi."'

3

1 'Oku valoki 'i 'ae 'āngelo 'oe siasi 'i Satisi, 3 'Oku ako ki ai ke fakatomala, kae 'ikai, pea 'e tautea. 7 'Oku fakaongolelei 'ae 'āngelo 'oe siasi 'i Filatelifia, 10 Ko e me'a 'i he'ene fa'a ngāue mo fa'a kātaki. 15 'Oku valoki 'i 'ae 'āngelo 'oe siasi 'i Leotisia, ko e me'a 'i he'ene ta'emafana lelei, pe momoko 'aupito, 19 Pea 'oku enginaki ke fai feinga lahi. 20 'Oku tu'u 'a Kalaisi 'i he matapā mo tukituki.

¹ "Pea tohi ki he 'āngelo 'oe siasi 'i Satisi; "Oku folofola 'aki 'ae ngaahi me'a ni 'e ia 'oku 'iate ia 'ae Laumālie 'e Fitu 'oe 'Otua, pea mo e fetu'u 'e fitu; "Oku ou 'ilo 'i ho'o ngaahi ngāue, he 'oku ke ma'u 'ae hingoa 'oku ke mo'ui, ka 'oku ke mate. ² Ke ke fa'a le'o, 'o fakamālohi 'ae ngaahi me'a 'oku toe, 'aia 'oku fakatau ke mate; he 'oku 'ikai te u 'ilo kuo fai ke haohaoa ho'o ngāue, 'i he 'ao 'oe 'Otua. ³ Ko ia ke ke manatu 'i pe na'e fēfee 'i 'ae anga 'o ho'o ma'u mo ho'o fanongo, pea ke kuku ma'u, mo fakatomala. Ko ia kapau 'e 'ikai te ke le'o, te u ha'u kiate koe 'o hangē ha kaiha'a, pea 'e 'ikai te ke 'ilo 'ae feitu'ula'ā 'o 'eku ha'u kiate koe. ⁴ Na'a mo Satisi, 'oku ke ma'u ai 'ae tokosi 'i kuo 'ikai ke nau faka'uli 'i honau ngaahi kofu; pea 'e 'a'eva mo au 'akinautolu 'i he kofu hinehina: he 'oku 'aonga 'akinautolu ⁵ Ko ia ia 'e ikuna, ko ia 'e fakakofu, 'aki 'ae kofu hinehina; pea 'e 'ikai te u tāmāte 'i hono hingoa mei he tohi 'oe mo'ui, ka te u fakahā hono hingoa 'i he 'ao 'o 'eku Tamai, pea mo e 'ao 'o 'ene

kau ‘āngelo. ⁶ “Ko ia ia ‘oku ai ‘ae telinga, ke fakafanongo ia ki he folofola ‘ae Laumālie ki he ngaahi siasi.”

⁷ ¶ “Pea tohi ki he ‘āngelo ‘oe siasi ‘i Filatelifia; “Oku folofola‘aki ‘ae ngaahi me‘a ni ‘e ia ‘oku mā‘oni‘oni, ‘aia ‘oku mo‘oni, “Aia ‘oku ‘i ai ‘ae kī ‘o Tevita, pea ‘oku ne to‘o, pea ‘ikai ke tāpuni ‘e ha taha; pea ‘oku ne tāpuni, pea ‘ikai to‘o ‘e ha taha;” ⁸ “Oku ou ‘ilo‘i ho‘o ngaahi ngāue: vakai, kuo u tuku ‘i ho ‘ao ‘ae matapā kuo ava, pea ‘e ‘ikai fa‘a tāpuni ia ‘e ha taha: he ‘oku ai ho‘o mālohi si‘i, pea kuo ke tauhi‘i ‘a ‘eku lea, pea na‘e ‘ikai te ke fakafisinga‘i hoku hingoa. ⁹ Vakai, ‘oku ou tuku atu ‘akinautolu ‘oku ‘oe falelotu ‘o Sētane, ‘akinautolu ‘oku pehē, ko e kau Siu ‘akinautolu, ka ‘oku ‘ikai, ka ‘oku nau loi; vakai, te u pule‘i ‘akinautolu ke ha‘u ‘o punou hifo ‘i ho va‘e, pea ke nau ‘ilo kuo u ‘ofa kiate koe. ¹⁰ Pea koe‘uhi kuo ke tauhi ‘ae lea ‘o ‘eku fa‘a kātaki, te u tauhi foki ‘a koe ‘i he feitu‘ula‘ā ‘oe ‘ahi‘ahi, ‘aia ‘e hoko ki māmani kotoa pē, ke ‘ahi‘ahi‘i ‘akinautolu ‘oku nofo ‘i māmani. ¹¹ Vakai, ‘oku ou ha‘u fakavave: kuku ke ma‘u ‘aia ‘oku ke ma‘u, ke ‘oua na‘a fa‘ao ho pale ‘e ha taha kehe. ¹² Ko ia ia ‘e ikuna, te u ngaohi ia ko e pou ‘i he fale tapu ‘o hoku ‘Otua, pea ‘e ‘ikai toe ‘alu atu ia: pea te u tohi ki ai ‘ae huafa ‘o hoku ‘Otua, mo e hingoa ‘oe kolo ‘o hoku ‘Otua, ‘ae Selūsalema fo‘ou, ‘aia ‘oku ‘alu hifo mei he langi mei hoku ‘Otua: pea mo hoku hingoa fo‘ou ‘o‘oku. ¹³ “Ko ia ‘oku ai ‘ae telinga, ke fakafanongo ia ki he folofola ‘ae Laumālie ki he ngaahi siasi.”

¹⁴ ¶ “Pea tohi ki he ‘āngelo ‘oe siasi ‘oe kakai Leotisia; “Oku folofola‘aki ‘ae ngaahi me‘a ni ‘e he ‘Emeni, ko e Fakamo‘oni angatonu mo mo‘oni, ko e Tupu‘anga ‘oe ngaahi me‘a kuo fakatupu ‘e he ‘Otua; ¹⁵ “Oku ou ‘ilo‘i ho‘o ngaahi ngāue, ‘oku ‘ikai te ke momoko pe vela: ‘amusiaange ‘eau ‘oku ke momoko pe vela. ¹⁶ Ko ia koe‘uhi ‘oku ke māmāfana pe, ‘o ‘ikai momoko pe vela, teu pu‘aki koe mei hoku ngutu. ¹⁷ Koe‘uhi ‘oku ke pehē, “Oku ou koloa‘ia, pea kuo u fakama‘ume‘a‘i au, pea ‘oku ‘ikai te u masiva ‘i ha me‘a; ka ‘oku ‘ikai te ke ‘ilo ‘oku ke kovi lahi, pea mala‘ia, pea masiva, pea kui, pea telefua. ¹⁸ ‘Oku ou akonaki‘i koe ke ke fakatau ‘iate au ‘ae koula kuo ‘ahi‘ahi ‘i he afi, koe‘uhi ke ke koloa‘ia ai; pea mo e kofu hinehina, koe‘uhi ke ke kofu‘aki, ke ‘oua na‘a hā mai ‘ae mā ‘o ho‘o telefua—pea ke tulu‘i ho mata ‘aki ‘ae me‘a tulu‘i mata koe‘uhi ke ke ‘ā ai. ¹⁹ Ko kinautolu ‘oku ou ‘ofa ai, ‘oku ou valoki‘i mo taute‘i: ko ia ke ke fai feinga, mo fakatomala. ²⁰ Vakai, ‘oku ou tu‘u ‘i he matapā, mo tukituki: kapau ‘e fanongo ‘e ha taha ki hoku le‘o, mo to‘o ‘ae matapā, teu hū atu kiate ia, pea te ma keinanga fakataha mo au. ²¹ Ko ia ia ‘e ikuna, te u foaki ki ai ke nofo mo au ‘i hoku nofo‘a faka‘ei‘eiki, ‘o hangē foki ko ‘eku ikuna, peau nofo mo ‘eku Tamai ‘i hono nofo‘a faka‘ei‘eiki. ²² “Ko ia ‘oku

ai 'ae telinga, ke fakafanongo ia ki he folofola 'ae Laumālie ki he ngaahi siasi.” ”

4

1 'Oku mamata 'e Sione ki he 'afio'anga 'oe 'Otua 'i he langi. 4 Ko e mātu'a 'e toko uofulu ma toko fā. 6 Ko e me'a mo'ui 'e fā 'oku lahi 'aupito honau mata 'i 'ao mo tu'a. 10 'Oku tuku hifo 'e he kau mātu'a honau ngaahi pale, 'o hū kiate ia 'oku nofo 'i ke nofo'a faka'e'i'eiki.

1 Pea hili eni, ne u mamata, pea vakai, kuo fakaava 'ae matapā 'i he langi: pea ko e 'uluaki le'o 'aia ne u ongo'i na'e hangē ko e me'a lea 'oku lea kiate au; pea ne pehē mai, “Ha'u ki 'olunga ni, pea te u fakahā kiate koe 'ae ngaahi me'a 'oku totonu ke hoko 'amui.”

2 Pea fakafokifā pe kuo u 'i he Laumālie: pea vakai, ne tu'u 'ae nofo'a faka'e'i'eiki 'i he langi, pea nofo 'ae tokotaha 'i he nofo'a faka'e'i'eiki. 3 Pea ko ia na'e nofo ai na'e matamata *lelei* 'o hangē ko e maka ko e sasipa mo e satino; pea na'e takatakai 'ae nofo'a faka'e'i'eiki 'e he 'umata, na'e hā mai 'o hangē ko e 'emalata. 4 Pea na'e tu'u takatakai 'i he nofo'a faka'e'i'eiki 'oe nofo'a 'e uofulu ma fā: pea ne u mamata 'oku nofo 'i he ngaahi nofo'a 'ae mātu'a 'e toko uofulu ma toko fā, kuo kofu'aki 'ae kofu hinehina; pea na'e ai 'i honau 'ulu 'ae ngaahi pale koula. 5 Pea na'e hā mai mei he nofo'a faka'e'i'eiki 'ae 'uhila mo e mana mo e ngaahi le'o: pea na'e ulo 'ae maama afi 'e fitu 'i he mu'a nofo'a faka'e'i'eiki, 'aia ko e Laumālie 'e Fitu 'oe 'Otua.

6 Pea na'e 'i he mu'a nofo'a faka'e'i'eiki 'ae tahi sio'ata 'o hangē ko e kalisitala: pea na'e 'i he ha'oha'onga 'oe nofo'a faka'e'i'eiki, pea tu'u takatakai 'i he nofo'a faka'e'i'eiki, 'ae fa'ahinga me'a mo'ui 'e fā, kuo fonu 'i he ngaahi fo'i mata 'i 'ao pea mo tu'a. 7 Pea ko e 'uluaki me'a mo'ui na'e hangē ko e laione, ko hono ua 'oe me'a mo'ui na'e hangē ko e pulu, ko hono tolu 'oe me'a mo'ui na'e mata tatau mo e tangata, pea ko hono fā 'oe me'a mo'ui na'e hangē ko ha 'ikale 'oku puna. 8 Pea ko e me'a mo'ui 'e fā na'a nau taki ono 'ae kapakau; pea na'a nau pito 'i loto 'i he ngaahi fo'i mata: pea 'oku 'ikai te nau mālōlō 'i he 'aho pe 'i he pō, kae pehē pe, “Mā'oni'oni, mā'oni'oni, mā'oni'oni, 'E 'Eiki, ko e 'Otua Māfimafi, 'Aia na'e 'i ai, pea 'oku 'i ai ni, pea 'e 'i ai.” 9 Pea 'i he 'atu 'e he ngaahi me'a mo'ui ko ia 'ae faka'apa'apa mo e ongoongolelei mo e fakafeta'i kiate ia 'oku nofo 'i he nofo'a faka'e'i'eiki, 'aia 'oku mo'ui lauikuonga pea ta'engata, 10 Na'e fakafo'ohifo 'ae mātu'a e toko uofulu ma toko fā 'i he 'ao 'o ia 'oku nofo 'i he nofo'a faka'e'i'eiki, 'onau hū kiate ia 'oku mo'ui 'o lauikuonga pea ta'engata, pea na'a nau lī honau ngaahi pale 'i he mu'a nofo'a faka'e'i'eiki, mo nau pehē, 11 “'Oku taau mo koe, 'E 'Eiki, Ke ke ma'u 'ae faka'apa'apa mo e ongoongolelei mo e māfimafi:

He kuo ke fakatupu 'ae ngaahi me'a kotoa pē, Pea na'e ngaohi ia pea 'oku kei ai ni, 'i ho'o finangalo pe koe ki ai."

5

1 Ko e tohi na'e fakama'u 'aki 'ae me'a fakama'u 'e fitu: 6 'Aia 'oku 'ikai ke taau mo ha taha ke to'o, ka ko e Lami pe na'e tāmata'i. 12 Ko ia 'oku fakafeta'i ai kiate ia 'e he kau mātu'a, 9 Pea nau fakahā na'a ne huhu'i 'akinautolu 'aki hono ta'ata'a.

¹ Pea ne u mamata 'i he nima to'omata'u 'o ia na'e nofo 'i he nofo'a faka'e'i'eiki 'ae tohi kuo tohi 'i loto mo tu'a, pea fakama'u 'aki 'ae me'a fakama'u 'e fitu. ² Pea ne u mamata ki ha 'āngelo mālohi, 'oku kalanga 'aki 'ae le'o lahi, "Ko hai 'oku taau ke to'o 'ae tohi, mo vete hono ngaahi me'a fakama'u 'o ia?" ³ Pea na'e 'ikai ha tokotaha 'i he langi, pe 'i māmani, pe 'i lalo 'i māmani, 'oku fa'a fai ke to'o 'ae tohi, pe ke mamata ki ai. ⁴ Pea ne u tangi lahi, koe'uhi na'e 'ikai ke 'ilo'i ha taha 'oku taau ke ne to'o mo lau 'ae tohi, pe ke mamata ki ai. ⁵ Pea pehē 'e ha tokotaha 'oe kau mātu'a kiate au, "'Oua 'e tangi: vakai, ko e Laione 'oe fa'ahinga 'o Siuta, ko e Aka 'o Tevita, kuo ne lava'i ke ne to'o 'ae tohi, pea ke vete 'a hono me'a fakama'u 'e fitu." ⁶ Pea ne u mamata, pea vakai, 'i he ha'oha'onga 'oe nofo'a faka'e'i'eiki mo e me'a mo'ui 'e fā, pea 'i he ha'oha'onga 'oe kau mātu'a, na'e tua'ā e Lami 'o hangē kuo tāmata'i, kuo fitu 'ae nifo 'i hono 'ulu, mo e mata 'e fitu, 'aia ko e Laumālie 'e Fitu 'oe 'Otua 'oku fekau atu ki māmani kotoa pē. ⁷ Pea na'e ha'u ia, 'o ne to'o 'ae tohi mei he nima to'omata'u 'o ia na'e nofo 'i he nofo'a faka'e'i'eiki. ⁸ Pea 'i he'ene to'o 'ae tohi, na'e fakafo'ohifo 'i he 'ao 'oe Lami 'ae me'a mo'ui 'e fā mo e kau mātu'a 'e toko uofulu ma toko fā, na'a nau taki taha 'ae ha'ape, mo e hina koula kuo pito 'i he me'a namu kakala, 'aia ko e ngaahi lotu 'oe kakai mā'oni'oni. ⁹ Pea na'a nau hiva 'aki 'ae hiva fo'ou, 'o pehē,

"'Oku taau mo koe ke to'o 'ae tohi,

Pea ke vete hono ngaahi me'a fakama'u 'o ia:

He na'e tāmata'i koe,

Pea kuo ke huhu'i 'ae kakai 'aki ho ta'ata'a ki he 'Otua,

Mei he fa'ahinga, mo e lea, mo e kakai, mo e pule'anga kotoa pē.

¹⁰ Pea kuo ke ngaohi 'akinautolu ko e ngaahi tu'i mo e kau taula'eiki ki homau 'Otua:

Pea te nau pule 'i he maama."

¹¹ Pea ne u vakai, pea u fanongo ki he le'o 'oe kau 'āngelo tokolahi na'e tu'u takatakai 'i he nofo'a faka'e'i'eiki mo e ngaahi me'a mo'ui mo e kau mātu'a: pea ko honau lau ko e ngaahi toko mano lau'i ngaahi mano, mo e ngaahi toko afe lau'i ngaahi toko afe; ¹² 'Oku nau pehē, 'aki 'ae le'o lahi, "'Oku taau mo e Lami na'e tāmata'i Ke tuku kiate ia 'ae māfimafi,

mo e koloa, mo e poto, Mo e mālohi, mo e faka'apa'apa, mo e ongoongolelei, mo e fakafeta'i." ¹³ Pea ne u fanongo ki he ngaahi me'a kotoa pē 'aia 'oku 'i he langi, pea 'i he māmani, pea 'i lalo 'i māmani, pea mo ia 'oku 'i he tahi, pea mo kinautolu kotoa pē 'oku 'i ai, na'a nau pehē, "Ke 'iate ia 'oku nofo 'i he nofo'a faka'e'i'eiki, pea ki he Lami, 'ae fakafeta'i, mo e faka'apa'apa, mo e ongoongolelei, mo e māfimafi, 'o ta'engata pea ta'engata." ¹⁴ Pea na'e pehē 'e he me'a mo'ui 'e fā, "Emeni." Pea na'e fakafo'ohifo 'ae mātu'a 'e toko uofulu ma toko fā, 'o hū kiate ia 'oku mo'ui 'o ta'engata pea ta'engata.

6

1 Ko e vete fakaholo 'oe ngaahi me'a fakama'u, mo ia na'e hoko ai leva, ko e kikite 'oe ngaahi me'a 'o a'u ki he ngata'anga 'o māmani.

¹ Pea ne u vakai 'i he vete 'e he Lami 'ae me'a fakama'u 'e taha, pea ne u fanongo, 'o hangē ko e 'u'ulu 'oe mana, pea ko e tokotaha 'i he me'a mo'ui 'e fā na'e pehē mai, "Ha'u 'o mamata." ² Pea ne u mamata, pea vakai, ko e hoosi hinehina pea na'e 'iate ia na'e heka ai 'ae kaufana; pea na'e foaki kiate ia 'ae pale: pea na'e 'alu atu ia 'i he ikuna ki he ikuna. ³ Pea kuo vete 'e ia hono ua 'oe me'a fakama'u, pea u fanongo ki hono ua 'oe me'a mo'ui, 'oku pehē mai, "Ha'u 'o mamata." ⁴ Pea 'alu atu 'ae hoosi 'e taha na'e kulokula: pea na'e tuku kiate ia na'e heka ai ke ne to'o 'ae melino mei māmani, pea ke nau fetāmate'aki 'akinautolu: pea na'e 'atu kiate ia 'ae heletā lahi. ⁵ Pea kuo vete 'e ia hono tolu 'oe me'a fakama'u, pea u fanongo ki hono tolu 'oe me'a mo'ui, na'e pehē mai, "Ha'u 'o mamata." Pea ne u mamata, pea vakai, ko e hoosi 'uli'uli; pea na'e 'i he nima 'o ia na'e heka ai 'ae me'a fakatatau. ⁶ Pea ne u fanongo ki he le'o, mei he ha'oha'onga 'oe me'a mo'ui 'e fā, na'e pehē mai, "Ko e puha fua 'oe uite ki he tenali 'e taha, mo e puha fua 'e tolu 'oe pa'ale ki he tenali 'e taha; pea 'oua na'a ke maumau'i 'ae lolo mo e uaine." ⁷ Pea kuo vete 'e ia hono fā 'oe me'a fakama'u, peau fanongo ki he le'o 'o hono fā 'oe me'a mo'ui, na'e pehē mai, "Ha'u 'o mamata." ⁸ Pea ne u mamata, pea vakai, ko e hoosi tea: pea ko e hingoa 'o ia na'e heka ai ko e Mate, pea na'e muimui 'iate ia 'a Hētesi. Pea na'e tuku kiate kinaua 'ae mālohi ki hono fā 'oe vahe 'o māmani, ke tāmāte'i 'aki 'ae heletā, mo e hongē, mo e mate, pea mo e fanga manu fekai 'oe fonua. ⁹ Pea kuo vete 'e ia hono nima 'oe me'a fakama'u, ne u mamata 'i he lalo 'esifeilaulau ki he ngaahi laumālie 'okinautolu na'e tāmāte'i koe'uhi ko e folofola 'ae 'Otua, pea koe'uhi ko e fakamo'oni 'aia na'a nau fai: ¹⁰ Pea na'a nau tangi 'aki 'ae le'o lahi, 'o pehē, "E 'Eiki mā'oni'oni mo mo'oni, 'e fēfē hono fuoloa, mo ho'o ta'efakamaau mo ta'etotonga homau toto kiate kinautolu 'oku nofo 'i he maama?" ¹¹ Pea

na'e foaki kiate kinautolu taki taha 'ae kofu hinehina tōtōlofa; pea na'e pehē kiate kinautolu, ke nau kei tatali ke fuoloa si'i, kae'oua ke kātoa honau kaungā tamaio'eiki mo honau kāinga, 'akinautolu 'e tāmata'i 'o hangē pe ko kinautolu. ¹² Pea ne u mamata 'i he'ene vete hono ono 'oe me'a fakama'u, pea vakai, na'e 'i ai 'ae mofuike lahi; pea hoko 'ae la'ā 'o 'uli'uli 'o hangē ha tauanga'a fulufulu, pea hoko 'ae māhina 'o hangē ko e toto; ¹³ Pea na'e mokulu 'ae ngaahi fetu'u 'oe langi ki he fonua, 'o hangē ko e li hifo 'e he fiki 'a hono ngaahi kauloa, 'oka lūluu'i ia 'e he matangi lahi. ¹⁴ Pea na'e mole 'ae langi 'o hangē ha tohi 'oka tākai ia; pea ko e mo'unga mo e motu kotoa pē na'e hiki mei honau potu. ¹⁵ Pea ko e ngaahi tu'i 'o māmani, pea mo e ngaahi hou'eiki, mo e kau koloa'ia, mo e kau 'eikitau, mo e kau mālohi, mo e kau pōpula kotoa pē, mo e kau tau'atāina kotoa pē, na'a nau fufū 'akinautolu 'i he ngaahi luo mo e ngaahi 'ana'i maka 'i he ngaahi mo'unga; ¹⁶ Mo nau pehē ki he ngaahi mo'unga mo e ngaahi maka, "Hinga mai kiate kinautolu, 'o fufū 'akinautolu mei he fofonga 'o ia 'oku nofo 'i he nofo'a faka'e'i'eiki, pea mei he houhau 'oe Lami: ¹⁷ He kuo hokosia 'ae 'aho lahi 'o hono houhau; pea ko hai 'e fa'a tu'u ai?"

7

1 'Oku faka'ilonga 'e he 'āngelo 'ae kau tamaio'eiki 'ae 'Otua 'i honau fo'i la'ē. 4 Ko hono lau 'okinautolu na'e faka'ilonga'i: 'i he ngaahi fa'ahinga 'o 'Isileli, ko e tokotaha kilu mo e toko fā mano mo e toko fā afe. 9 Ko e kakai ta'efa'alaua mei he ngaahi pule'anga kehe kotoa pē, pea 'oku nau tutu'u 'i he mu'a nofo'a faka'e'i'eiki, kuo kofu'aki 'ae kofu hinehina tōtōlofa, pea 'i honau nima 'ae va'a ponga. 14 Na'e fō honau ngaahi kofu 'i he ta'ata'a 'oe Lami.

¹ Pea hili 'ae ngaahi me'a ni, na'aku mamata ki he 'āngelo 'e toko fā, 'oku nau tu'u 'i he tuliki 'e fā 'o māmani, 'onau puke 'ae matangi 'e fā 'o māmani, koe'uhi ke 'oua na'a havili 'ae matangi ki he fonua, pe ki he tahi, pe ki ha 'akau. ² Pea ne u mamata ki ha 'āngelo 'e taha na'e 'alu hake mei he potu hahake, kuo 'iate ia 'ae me'a fakama'u 'oe 'Otua mo'ui: pea na'e kalanga ia 'aki 'ae le'o lahi ki he 'āngelo 'e toko fā, na'e tuku ki ai ke tautea 'ae fonua mo e tahi, ³ 'O pehē, "'Oua na'a tautea 'ae fonua, pe ko e tahi, pe ko e ngaahi 'akau, kae'oua ke 'osi 'emau faka'ilonga'i 'ae kau tamaio'eiki 'a homau 'Otua 'i honau fo'i la'ē." ⁴ Pea ne u fanongo ki hono lau 'okinautolu na'e faka'ilonga'i: na'e faka'ilonga'i 'i he ngaahi fa'ahinga kotoa pē 'oe fānau 'a 'Isileli, 'ae tokotaha kilu mo e toko fā mano mo e toko fā afe. ⁵ Na'e faka'ilonga'i 'i he fa'ahinga 'o Siuta 'ae tokotaha mano mo e toko ua afe. Na'e faka'ilonga'i 'i he fa'ahinga 'o Lupeni 'ae tokotaha mano mo e toko ua afe

na'e faka'ilonga'i 'i he fa'ahinga 'o Kata 'ae tokotaha mano mo e toko ua afe. ⁶ Na'e faka'ilonga'i 'i he fa'ahinga 'o 'Asea 'ae tokotaha mano mo e toko ua afe. Na'e faka'ilonga'i 'i he fa'ahinga 'o Nafitali 'ae tokotaha mano mo e toko ua afe. Na'e faka'ilonga'i 'i he fa'ahinga 'o Manase 'ae tokotaha mano mo e toko ua afe. ⁷ Na'e faka'ilonga'i 'i he fa'ahinga 'o Simione 'ae tokotaha mano mo e toko ua afe. Na'e faka'ilonga'i 'i he fa'ahinga 'o Livai 'ae tokotaha mano mo e toko ua afe. Na'e faka'ilonga'i 'i he fa'ahinga 'o 'Isaka 'ae tokotaha mano mo e toko ua afe. ⁸ Na'e faka'ilonga'i 'i he fa'ahinga 'o Sepulone 'ae tokotaha mano mo e toko ua afe. Na'e faka'ilonga'i 'i he fa'ahinga 'o Siosefa 'ae tokotaha mano mo e toko ua afe. Na'e faka'ilonga'i 'i he fa'ahinga 'o Penisimani 'ae tokotaha mano mo e toko ua afe. ⁹ Pea hili eni, na'aku mamata, pea vakai, ko e fu'u kakai 'aia kuo 'ikai fa'a lau 'e ha taha, mei he pule'anga, mo e fa'ahinga, mo e kakai, mo e lea kotoa pē, na'a nau tutu'u 'i he mu'a nofo'a faka'e'i'eiki, pea 'i he 'ao 'oe Lami, kuo nau kofu'aki 'ae ngaahi kofu hinehina tōtōlofa, mo e va'a ponga 'i honau nima; ¹⁰ Pea na'a nau kalanga 'aki 'ae le'o lahi, 'o pehē, "Oku mei hotau 'Otua 'oku nofo 'i he nofo'a faka'e'i'eiki, pea mo e Lami, 'ae fakamo'ui." ¹¹ Pea na'e tutu'u takatakai 'ae kau 'āngelo kotoa pē 'i he nofo'a faka'e'i'eiki, pea 'i he kau mātu'a mo e me'a mo'ui 'e fā, pea na'a nau fakafō'ohifo honau mata 'i he mu'a nofo'a faka'e'i'eiki, 'o hū ki he 'Otua, ¹² 'onau pehē, "Emeni: Ke 'i hotau 'Otua 'o ta'engata pea ta'engata 'ae fakafeta'i, mo e ongoongolelei, mo e poto, Mo e fakamālō, mo e faka'apa'apa, mo e māfimafi, mo e mālohi. 'Emeni." ¹³ Pea na'e lea 'ae toko taha 'oe kau mātu'a, 'o pehē mai kiate au, "Ko hai 'akinautolu ni 'oku teunga 'aki 'ae ngaahi kofu hinehina tōtōlofa? Pea 'oku nau ha'u mei fē?" ¹⁴ Pea ne u pehē kiate ia, "Eiki, hei'ilo koe." Pea ne pehē mai kiate au, "Ko kinautolu eni na'e ha'u mei he mamahi lahi, pea kuo nau fō ke hinehina honau kofu tōtōlofa 'i he ta'ata'a 'oe Lami. ¹⁵ Ko ia ai 'oku nau 'i he mu'a nofo'a faka'e'i'eiki 'oe 'Otua, 'o tauhi ia 'i he 'aho mo e pō 'i hono fale tapu: pea ko ia 'oku nofo 'i he nofo'a faka'e'i'eiki, 'e nofo ia 'iate kinautolu. ¹⁶ 'E 'ikai te nau toe fiekaia, pe toe fieinua; pea 'e 'ikai te nau la'āina, pe puhengia. ¹⁷ He ko e Lami 'oku 'i he ha'oha'onga 'oe nofo'a faka'e'i'eiki te ne matavai mo'ui; pea 'e holoholo 'e he 'Otua 'ae lo'imata kotoa pē mei honau mata."

8

1 'I he vete 'a hono fitu 'oe me'a fakama'u, 2 Na'e 'atu 'ae me'a lea 'e fitu ki he 'āngelo 'e toko fitu. 6 'Oku ifi 'e honau toko fā 'a honau ngaahi me'a lea, pea hoko 'ae ngaahi mala'ia. 3 'Oku 'ai 'e

he 'āngelo 'e taha 'ae 'akau namu kakala ki he 'esifeilaulau koula ke 'alu hake fakataha mo e ngaahi lotu 'ae kakai mā'oni'oni.

¹ Pea kuo vete 'e ia 'a hono fitu 'oe me'a fakama'u, na'e ai 'ae fakalongo pē 'i he langi 'i he vaeua mālie'anga 'oe feitu'ula'ā 'e taha. ² Pea ne u mamata ki he 'āngelo 'e toko fitu na'e tutu'u 'i he 'ao 'oe 'Otua; pea na'e 'atu kiate kinautolu 'ae me'a lea 'e fitu. ³ Pea na'e ha'u 'ae 'āngelo 'e taha, 'o tu'u 'i he 'esifeilaulau, kuo 'iate ia 'ae 'ai'anga afi koula; pea na'e 'atu 'o lahi 'ae 'akau namu kakala kiate ia, koe'uhi ke ne 'atu ia fakataha mo e ngaahi lotu 'oe kakai mā'oni'oni kotoa pē, 'i he 'esifeilaulau koula, 'aia na'e tu'u 'i he mu'a nofo'a faka'ei'eiki. ⁴ Pea na'e 'alu hake ki he 'ao 'oe 'Otua mei he nima 'oe 'āngelo 'ae kohu 'oe 'akau namu kakala, pea mo e ngaahi lotu 'oe kakai mā'oni'oni. ⁵ Pea na'e 'ave 'e he 'āngelo 'ae 'ai'anga afi, pea ne fakapito ia 'aki 'ae afi mei he 'esifeilaulau, 'o ne lī ia ki he fonua: pea na'e ai 'ae ngaahi le'o, mo e mana, mo e 'uhila, mo e mofuike. ⁶ Pea ko e 'āngelo 'e toko fitu na'e 'i ai 'ae me'a lea 'e fitu, na'a nau teuteu ke ifi. ⁷ Na'e ifi 'e he 'uluaki 'āngelo, pea na'e hoko ai 'ae 'uha maka mo e afi 'oku afu 'aki 'ae toto, pea na'e lī ia ki he fonua: pea na'e vela 'o 'osi 'a hono tolu 'oe vahe 'oe ngaahi 'akau, pea na'e vela 'o 'osi 'ae mohuku mata kotoa pē. ⁸ Pea ifi 'e hono ua 'oe 'āngelo, pea hangē na'e lī ai ki tahi ha fu'u mo'unga 'oku vela 'i he afi: pea na'e liliu 'o toto 'a hono tolu 'oe vahe 'oe tahi; ⁹ Pea ko hono tolu 'oe vahe 'oe ngaahi me'a na'e mo'ui 'i he tahi, na'e mate ia; pea na'e maumau hono tolu 'oe vahe 'oe ngaahi vaka. ¹⁰ Pea ifi 'e hono tolu 'oe 'āngelo, pea na'e tō hifo 'ae fetu'u lahi mei he langi, 'oku ulo 'o hangē ha tūhulu, pea na'e tō ia ki hono tolu 'oe vahe 'oe ngaahi vaitafe, pea ki he ngaahi matavai; ¹¹ Pea ko e hingoa 'oe fetu'u na'e ui ko "Kona'i'i:" pea na'e fakakona ai hono tolu 'oe vahe 'oe ngaahi vai; pea na'e mate 'ae kakai tokolahi 'i he ngaahi vai, koe'uhi na'e fakakona ia. ¹² Pea na'e ifi 'e hono fā 'oe 'āngelo, pea tā hono tolu 'oe vahe 'oe la'ā, mo hono tolu 'oe vahe 'oe māhina, mo hono tolu 'oe vahe 'oe ngaahi fetu'u; ko ia ne fakapo'uli ai hono tolu 'oe vahe 'okinautolu, pea na'e 'ikai maama 'ae 'aho 'i hono tolu 'o hono vahe, pea na'e pehē pe mo e pō foki. ¹³ Pea ne u vakai, peau ongo'i 'oku puna 'ae 'āngelo 'e taha 'i he loto langi, 'o ne pehē 'aki 'ae le'o lahi, "Mala'ia, mala'ia, mala'ia, ki he kakai 'oku nofo 'i he maama, koe'uhi 'i hono toe 'oe le'o 'oe me'a lea 'oe 'āngelo 'e toko tolu, 'oku te'eki ai ifi!"

9

1 'I he ifi 'e hono toko nima 'oe 'āngelo, 'oku tō hifo mei he langi 'ae fetu'u, pea 'oku 'atu ki ai 'ae ki'oe luo ta'ehanotakele. 2 'Oku ne to'o 'ae luo, pea 'oku 'alu hake 'ae fanga he'e 'oku tataupe mo e fanga sikopio. 12 Kuo hili ange 'ae 'uluaki mala'ia. 13 'Oku ifi

hono ono 'oe me'a lea. 14 'Oku vete ange 'ae 'āngelo 'e toko fā na'e ha'isia.

¹ Pea na'e ifi 'e hono nima 'oe 'āngelo, pea u mamata na'e tō 'ae fetu'u mei he langi ki he fonua; pea na'e 'atu kiate ia 'ae kī 'oe luo ta'ehanotakele. ² Pea na'e fakaava 'e ia 'ae luo ta'ehanotakele; pea na'e 'alu hake 'ae kohu mei he luo, 'o hangē ko e kohu 'oe fu'u luo afi; pea ko e me'a 'i he kohu 'oe luo, na'e fakapo'uli 'ae la'ā mo e 'atā. ³ Pea na'e ha'u mei he kohu 'ae fanga he'e ki he fonua: pea na'e 'atu ki ai 'ae mālohi, 'o hangē ko e mālohi 'oe fanga sikopio 'oe fonua. ⁴ Pea na'e fekau kiate kinautolu ke 'oua te nau maumau 'ae mohuku 'oe fonua, pe ha me'a mata 'e taha, pe ha 'akau; ka ko e kau tangata pe ko ia 'oku 'ikai 'i honau fo'i la'ē 'ae faka'ilonga 'ae 'Otua. ⁵ Pea na'e tuku kiate kinautolu ke 'oua na'a nau tāmata'i 'akinautolu, ka ke fakamamahi'i 'akinautolu 'i he māhina 'e nima: pea ko 'enau mamahi na'e tatau mo e mamahi 'oe tangata kuo taa'i 'e he sikopio. ⁶ Pea 'i he ngaahi 'aho ko ia, 'e kumi 'ae kakai ki he mate, ka 'e 'ikai 'ilo ia; pea te nau holi ke mate, ka 'e puna 'ae mate meiate kinautolu. ⁷ Pea ko e sino 'oe fanga he'e na'e tatau mo e fanga hoosi kuo teuteu ki he tau; pea na'e 'i honau 'ulu 'o hangē ko e ngaahi pale koula, pea ko honau mata na'e tatau mo e mata 'oe tangata. ⁸ Pea na'a nau lou'ulu 'o hangē ko e lou'ulu 'oe kau fefine, pea ko honau kau nifo na'e hangē ko e nifo 'oe fanga laione. ⁹ Pea na'e ai honau ngaahi sifa fatafata, 'o hangē ko e ngaahi sifa fatafata ukamea; pea ko e patū 'o honau kapakau na'e tatau mo e longoa'a. 'Oe ngaahi saliote, mo e fanga hoosi lahi 'oku felele'i ki he tau. ¹⁰ Pea na'e ai honau ngaahi iku 'o hangē ko e fanga sikopio, pea na'e 'i honau ngaahi iku 'ae ngaahi huhu: pea na'a nau mālohi ke tautea 'ae kakai 'i he māhina 'e nima. ¹¹ Pea na'e ai 'ae tu'i kiate kinautolu, ko e 'āngelo 'oe luo ta'ehanotakele, ko hono hingoa 'i he lea fakaHepelū ko 'Apatoni, ka ko hono hingoa 'i he lea fakaKiliki ko 'Apolione. ¹² Kuo hili ange 'ae mala'ia 'e taha; vakai, 'oku ha'u 'amui 'ae mala'ia kehe 'e ua, ¹³ Pea na'e ifi 'e hono ono 'oe 'āngelo, pea u fanongo ki he le'o mei he nifo 'e fā 'oe 'esifeilaulau koula 'aia 'oku 'i he 'ao 'oe 'Otua, ¹⁴ 'Oku pehē ki hono ono 'oe 'āngelo, na'e 'i ai 'ae me'a lea, "Vevete 'ae kau 'āngelo 'e toko fā, 'aia kuo ha'isia 'i he vaitafe lahi ko 'Iufaleti." ¹⁵ Pea na'e vete ange 'ae kau 'āngelo 'e toko fā, 'akinautolu na'e tu'utu'uni ki ha feitu'ula'ā, pea ki ha 'aho, pea ki ha māhina, pea ki ha ta'u, koe'uhi ke tāmata'i 'a hono tolu 'oe vahe 'oe kakai. ¹⁶ Pea ko hono lau 'oe tau, ko e kau tangata heka hoosi ko e toko uangeau miliona: pea ne u fanongo ki honau lau. ¹⁷ Pea na'e pehē pē 'a 'eku mamata ki he fanga hoosi, 'i he me'a na'e hā mai, mo kinautolu na'e heka ai, ko honau sifa fatafata na'e lanu ki he afi, mo e lanu moana, mo

e felofelo: pea ko e 'ulu 'oe fanga hoosi na'e tatau mo e 'ulu 'oe fanga laione; pea na'e 'oho mei honau ngutu 'ae afi, mo e 'ohuafi, mo e sulifa. ¹⁸ Ko e me'a ko eni 'e tolu na'e tāmāte 'aki 'a hono tolu 'oe vahe 'oe kakai, 'ae afi, mo e 'ohuafi, mo e sulifa, 'aia na'e 'oho mei honau ngutu. ¹⁹ He ko honau mālohi 'oku 'i honau ngutu, mo honau iku: he na'e tatau honau iku mo e fanga ngata, pea na'e faka'ulu, pea ko ia 'oku nau fai 'aki 'ae maumau. ²⁰ Pea ko hono toe 'oe kakai na'e 'ikai ke tāmāte 'i 'aki 'ae ngaahi fakamamahi ni, na'e 'ikai te nau fakatomala 'i he ngaahi ngāue 'a honau nima, ke 'oua te nau hū ki he kau tēvolo, mo e ngaahi tamapua koula, mo e siliva, mo e palasa, mo e maka, mo e 'akau: 'aia 'oku 'ikai fa'a mamata, pe fanongo, pe 'a'eva: ²¹ Pea na'e 'ikai tenau fakatomala 'i he 'enau ngaahi fakapō, mo 'enau ngaahi fie mana, mo 'enau fe'auaki, mo 'enau fa'a kaiha'a.

10

1 'Oku hā mai ha 'āngelo mālohi mo lahi 'oku 'i hono nima 'ae tohi kuo folahi. 6 'Oku ne fuakava 'iate ia 'oku mo 'ui 'o ta'engata pea ta'engata, 'e 'ikai kei ta'ofia. 9 'Oku fekau kia Sione ke ne to'o mo kai 'ae tohi.

¹ Pea ne u mamata ki ha 'āngelo mālohi 'e tokotaha 'oku 'alu hifo mei he langi, kuo kofu 'aki 'ae 'ao: pea na'e 'i hono 'ulu 'ae ūmata, pea na'e tatau hono mata mo e la'ā, pea ko hono va'e na'e tatau mo e pou afi: ² Pea na'e 'i hono nima 'ae tohi si'i kuo folahi: pea na'a ne 'ai hono va'e to'omata'u ki he tahi, pea mo e to'ohema ki he fonua, ³ Pea kalanga le'o lahi ia, 'o hangē ko e ngungulu 'oe laione: pea hili 'ene tangi, na'e fakaongo honau le'o 'e he mana 'e fitu. ⁴ Pea kuo fakaongo 'e he mana 'e fitu honau le'o, pea u te u ke tohi: pea ne u fanongo ki he le'o mei he langi 'oku pehē mai kiate au, "Fakama'u ke ma'u 'ae ngaahi me'a kuo fakaongo mai 'e he mana 'e fitu, pea 'oua na'a tohi ia." ⁵ Pea ko e 'āngelo 'aia ne u mamata na'e tu'u ki he tahi mo e fonua, na'a ne hiki hono nima ki he langi, ⁶ Pea ne fuakava 'iate ia 'oku mo 'ui 'o ta'engata pea ta'engata, 'aia na'a ne fakatupu 'ae langi, mo e ngaahi me'a 'oku 'i ai, mo e fonua, mo e ngaahi me'a 'oku 'i ai, mo e tahi, mo e ngaahi me'a 'oku 'i ai, 'e 'ikai kei ta'ofia: ⁷ Ka 'i he ngaahi 'aho 'oe le'o 'o hono fitu 'oe 'āngelo, 'i he lolotonga 'o 'ene fakaongo, 'e fakakakato 'ae ngāue fufū 'ae 'Otua, 'o hangē ko 'ene fakahā ki he'ene kau tamaio'eiki ko e kau palōfita. ⁸ Pea ko e le'o 'aia ne u fanongo mei he langi ne toe lea mai ia kiate au, 'o pehē, "Alu, mo ke to'o 'ae tohi si'i kuo folahi 'i he nima 'oe 'āngelo 'aia 'oku tu'u ki he tahi mo e fonua." ⁹ Pea ne u 'alu ki he 'āngelo, 'o pehē kiate ia, "Tuku mai kiate au 'ae tohi si'i." Pea pehē 'e ia kiate au, "Ave, pea ke kai ke 'osi ia; pea 'e fakakona 'i 'e ia 'a ho kete, ka

'e melie ia 'i ho ngutu 'o hangē ha me'a hu'amelie." ¹⁰ Pea ne u to'o 'ae tohi si'i mei he nima 'oe 'āngelo, pea ne u kai ia 'o 'osi; pea na'e melie ia 'i hoku ngutu 'o hangē ha me'a hu'amelie: pea kuo u kai leva ia, pea kona 'a hoku kete. ¹¹ Pea pehē 'e ia kiate au, "Te ke toe kikite 'i he 'ao 'oe ngaahi kakai lahi, mo e ngaahi pule'anga, mo e kakai lea kehekehe, mo e ngaahi tu'i."

11

3 'Oku kikite 'ae ongo fakamo'oni 'e toko ua. 6 'Oku ne pule ke tāpuni 'ae langi, ke 'oua na'a 'uha. 7 'E tau'i 'akinaua 'e he manu fekai, 'o tāmata'i 'akinaua. 8 'Oku tuku ta'etanu hona sino, 11 Pea hili 'ae 'aho 'e tolu mo e kongā 'aho 'oku na toetu'u. 14 Kuo hili ange hono ua 'oe mala'ia. 15 'Oku ifi hono fitu 'oe me'a lea.

¹ Pea na'e 'omi kiate au 'ae va'a kaho 'o hangē ha tokotoko: pea tu'u 'ae 'āngelo, 'o pehē mai, "Tu'u, 'o fuofua 'ae fale tapu 'oe 'Otua, mo e 'esifeilaulau, mo kinautolu 'oku lotu 'i ai. ² Kae tuku pe 'ae loto'ā 'oku 'itu'a 'i he faletapu, 'oua 'e fuofua ia he kuo tuku ia ki he kakai Senitaile pea te nau malaki hifo 'ae kolo tapu 'i he māhina 'e fāngofulu ma ua. ³ Pea te u foaki ki hoku ongo fakamo'oni, ke na kikite 'i he 'aho 'e taha afe ma uangeau ma onongofulu, kuo kofu'aki 'ae tauanga'a." ⁴ Ko eni ia 'ae ongo 'akau 'olive, mo e ongo tu'unga maama, 'oku tutu'u 'i he 'ao 'oe 'Otua 'o māmani. ⁵ Pea ka loto ke tautea 'akinaua 'e ha taha, 'oku 'alu atu 'ae afi mei hona ngutu, 'o faka'auha hona ngaahi fili: pea ka loto 'e ha taha ke tautea 'akinaua, 'e tāmata'i pehē ni ia. ⁶ 'Oku ma'u 'ekinaua ni 'ae mālohi ke tāpuni 'ae langi, ke 'oua na'a 'uha 'i he ngaahi 'aho 'o 'ena kikite: pea 'oku na ma'u 'ae mālohi ki he ngaahi vai, ke liliu ia ko e toto, pea ke taa'i 'aki 'a māmani 'ae ngaahi me'a mamahi 'o na fa'iteliha pe liunga fiha ia. ⁷ Pea ka faka'osi 'ekinaua 'ena fakamo'oni, ko e manu fekai 'oku 'alu hake mei he luo ta'ehanotakele, te ne tau'i 'akinaua, pea te ne ikuna 'akinaua, 'o tāmata'i 'akinaua. ⁸ Pea ko hona sino mate 'e tuku 'i he hala 'oe kolo lahi, 'aia 'oku ui fakalaumālie ko Sotoma mo 'Isipite, 'aia na'e tutuki ai ki he 'akau 'a hotau 'Eiki. ⁹ Pea ko kinautolu 'oe ngaahi kakai, mo e ngaahi fa'ahinga, mo e ngaahi lea, mo e ngaahi pule'anga, te nau mamata ki hona sino mate 'i he 'aho 'e tolu mo e kongā 'aho, pea 'e 'ikai tuku ke tanu hona sino mate. ¹⁰ Pea ko kinautolu 'oku nofo 'i māmani te nau fiefia kiate kināua, 'o fakafiefia'i, pea fe'ave'aki 'enau ngaahi me'a ofa; koe'uhi na'e fakamamahi 'e he ongo palōfita ni 'akinautolu na'e nofo 'i māmani. ¹¹ Pea hili 'ae 'aho 'e tolu mo e kongā 'aho, na'e hū kiate kināua 'ae laumālie 'oe mo'ui mei he 'Otua, pea na'a na tu'u 'i hona va'e; pea na'e tō 'ae manavahē lahi kiate kinautolu na'e mamata kiate kināua. ¹² Pea na'a nau fanongo ki he le'o lahi mei he langi, 'oku pehē

kiate kinaua, “Alu hake ki heni.” Pea ne na ‘alu hake ki he langi ‘i he ‘ao; pea na’e mamata kiate kinaua ‘a hona ngaahi fili. ¹³ Pea ‘i he feitu‘ula‘ā pe ko ia na’e ai ‘ae mofuike lahi, pea holo hono hongofulu ‘oe vahe ‘oe kolo, pea na’e mate ‘i he mofuike ‘ae kakai ‘e toko fitu afe: pea na’e ilifia hono toe, ‘onau fakamālō ki he ‘Otua ‘oe langi. ¹⁴ Kuo hili hono ua ‘oe mala‘ia; vakai, ‘oku ha‘u to‘oto‘o hono tolu ‘oe mala‘ia. ¹⁵ Pea na’e ifi ‘e hono fitu ‘oe ‘āngelo pea na’e ai ‘ae ngaahi le‘o mālohi ‘i he langi, na’e pehē, “Ko e ngaahi pule‘anga ‘oe maama kuo ‘o hotau ‘Eiki, mo hono Kalaisi pea ‘e pule ia ‘o ta‘engata pea ta‘engata.” ¹⁶ Pea ko e mātu‘a e toko uofulu ma toko fā, ‘aia na’e nofo ‘i honau ngaahi nofo‘a ‘i he ‘ao ‘oe ‘Otua, na‘a nau fo‘ohifo ‘o hū ki he ‘Otua, ¹⁷ ‘o pehē, “‘Oku mau fakafeta‘i kiate koe, ‘e ‘Eiki ko e ‘Otua Māfimafi, ‘Oku ke ‘i ai ni, pea na‘a ke ‘i ai, pea te ke ‘i ai; Koe‘uhi kuo ke to‘o kiate koe ‘a ho‘o mālohi lahi, pea kuo ke pule. ¹⁸ Pea na’e ‘ita ‘ae ngaahi pule‘anga pea kuo hoko mai ho houhau, Mo e kuonga ‘oe pekia, koe‘uhi ke fakamaaua ‘akinautolu, Pea koe‘uhi ke ke totongi ai ki ho‘o kau tamaio‘eiki ko e kau palōfita, mo e kakai mā‘oni‘oni, Mo kinautolu ‘oku manavahē ki ho huafa, ‘ae iiki mo e lalahi; Pea ke faka‘auha ‘akinautolu ‘oku nau faka‘auha ‘ae maama. ¹⁹ Pea na’e fakaava ‘ae fale tapu ‘oe ‘Otua ‘i he langi, pea na’e hā mai ‘i hono fale tapu ‘ae puha ‘o ‘ene fuakava: pea na’e ai ‘ae ngaahi ‘uhila, mo e ngaahi le‘o, mo e ngaahi mana, mo e mofuike, mo e ‘uha maka lahi.

12

1 ‘Oku langā ‘ae fefine kuo kofu‘aki ‘ae la‘ā. 4 ‘Oku tu‘u ‘i hono ‘ao ‘ae fu‘u ngata kulokula, ‘o tali ke ne keina ‘o ‘osi ‘ene tamasi‘i: 6 ‘Oku hola leva ki he toafa ‘i he‘ene fā‘ele. 7 ‘Oku tau ‘e Maikeli mo ‘ene kau ‘āngelo ki he fu‘u ngata, mo ikuna ia. 13 ‘Oku lī ki he fonua ‘ae fu‘u ngata, pea ne fakatanga ‘i ‘ae fefine.

¹ Pea na’e hā mai ‘ae me‘a fakafo lahi ‘i he langi; ko e fefine kuo kofu‘aki ‘ae la‘ā, pea ‘i hono lalo va‘e ‘ae māhina, pea na’e ‘i hono ‘ulu ‘ae pale ‘oe fetu‘u ‘e hongofulu ma ua: ² Pea na’e feitama ia pea tangi, ‘o langā, pea mamahi ke fānau. ³ Pea na’e hā mai mo e me‘a fakafo ‘e taha ‘i he langi; pea vakai, ko e fu‘u ngata lahi na’e kulokula, kuo fitu hono ‘ulu, pea na’e ‘i ai ‘ae nifo ‘e hongofulu, pea fitu ‘ae pale ‘i hono ngaahi ‘ulu. ⁴ Pea na’e toho ‘aki ‘e hono iku hono tolu ‘oe vahe ‘oe ngaahi fetu‘u ‘o e langi, ‘o ne lī hifo ‘akinautolu ki he fonua: pea na’e tu‘u ‘ae fu‘u ngata ‘i he ‘ao ‘oe fefine na’e teu ke fānau, koe‘uhi, ka fanau‘i leva ‘ene tamasi‘i, ke ne kai ‘o ‘osi ia. ⁵ Pea ne fanau‘i ‘ae tamasi‘i tangata, ‘aia te ne pule‘i ‘ae pule‘anga kotoa pē ‘aki ‘ae va‘a ukamea: pea na’e to‘o hake ‘ene tamasi‘i ki he ‘Otua, pea ki hono nofo‘a faka‘ei‘eiki. ⁶ Pea na’e hola ‘ae fefine ki

he toafa, 'aia 'oku ai hono potu kuo teu 'e he 'Otua, koe'uhi ke nau fafanga ia 'i ai ko e 'aho 'e taha afe ma uangeau ma onongofulu. ⁷ Pea na'e fai 'a 'etau 'i he langi: ko Maikeli mo 'ene kau 'āngelo na'a nau tau'i 'ae fu'u ngata; pea na'e tau 'ae fu'u ngata mo 'ene kau 'āngelo. ⁸ Ka na'e 'ikai te nau ikuna; pea na'e 'ikai kei 'ilo hanau potu 'i he langi. ⁹ Pea na'e lī kitu'a 'ae fu'u ngata lahi, 'ae ngata motu'a ko ia, 'oku ui ko Tēvolo, mo Sētane, 'aia 'oku ne kākaa'i 'a māmani kotoa pē: na'e lī ia kitu'a ki he fonua, pea na'e lī kitu'a mo ia 'a 'ene kau 'āngelo. ¹⁰ Pea ne u ongo'i 'ae le'o lahi 'i he langi, na'e pehē, "Ko eni kuo hoko mai 'ae fakamo'ui, mo e mālohi, mo e pule'anga 'o hotau 'Otua, mo e mālohi 'o hono Kalaisi: he kuo lī ki lalo 'ae fakakovi 'o hotau kāinga, 'aia na'a ne fakakovi'i 'akinautolu 'i he 'ao 'o hotau 'Otua 'i he 'aho mo e pō. ¹¹ Pea na'a nau ikuna ia 'aki 'ae ta'ata'a 'oe Lami, mo e lea 'o 'enau fakamo'oni; pea na'e 'ikai te nau mamae ki he 'enau mo'ui ka nau mate. ¹² Ko ia ke fiefia, 'ae ngaahi langi, mo kimoutolu 'oku nofo ai. 'E mala'ia 'ae kakai 'oku nofo 'i he maama na mo e tahi! He kuo 'alu hifo 'ae tēvolo kiате kimoutolu, kuo 'ita lahi, koe'uhi 'oku ne 'ilo 'oku fuoloa si'i pe hono kuonga." ¹³ Pea 'i he mamata 'e he fu'u ngata kuo lī ia ki he māmani, na'a ne fakatanga'i 'ae fefine ne ne fanau'i 'ae tamasi'i tangata. ¹⁴ Pea na'e foaki ki he fefine 'ae kapakau 'e ua 'oe 'ikale lahi, ke ne puna 'aki ia ki he toafa, ki hono potu, 'aia 'oku tauhi ai ia 'i ha kuonga, mo e ngaahi kuonga, mo e vaeua mālie'anga 'oe kuonga, mei he 'ao 'oe ngata. ¹⁵ Pea na'e pu'aki 'e he ngata ki he fefine 'ae vai mei hono ngutu 'o hangē ha vaitafe, koe'uhi ke ne fai ke 'auhia ia 'i he vai. ¹⁶ Pea na'e tokoni'i 'ae fefine 'e he fonua, pea mato'o 'e he fonua hono ngutu, 'o ne folo hifo 'ae vai, 'aia na'e pu'aki 'e he fu'u ngata mei hono ngutu. ¹⁷ Pea na'e 'ita 'ae fu'u ngata ki he fefine, 'o ne 'alu ke tau'i hono toe 'o hono hako, 'akinautolu 'oku fai 'ae ngaahi fekau 'ae 'Otua, pea ma'u mo e fakamo'oni 'o Sisu Kalaisi.

13

1 'Oku tu'u hake mei he tahi 'ae manu fekai kuo 'i ai 'ae fo'i 'ulu 'e fitu mo e nifo 'e hongofulu. 11 'Oku 'alu hake mei he fonua 'ae manu fekai 'e taha: 14 'Oku ne pule ke ngaahi ha fakatātā ki he 'uluaki manu fekai, 15 Pea ke hū ki ai 'ae kakai, 16 Pea ma'u hono faka'ilonga.

¹ Pea ne u tu'u 'i he 'one'one 'oe tahi, pea u mamata 'oku 'alu hake mei he tahi 'ae manu fekai, na'e fitu hono 'ulu pea na'e 'i ai 'ae nifo 'e hongofulu, pea na'e 'i hono ngaahi nifo 'ae pale 'e hongofulu, pea 'i hono ngaahi 'ulu 'ae hingoa ko Taukae 'Otua. ² Pea ko e manu fekai 'aia ne u mamata ai, na'e tatau mo e lēpati, pea ko hono va'e na'e hangē ko e va'e 'o ha pea,

pea ko hono ngutu na'e hangē ko e ngutu 'o ha laione: pea na'e 'atu ki ai 'e he fu'u ngata 'a 'ene mālohi 'a'ana, mo hono nofo'anga, mo e pule lahi. ³ Pea ne u mamata na'e hangē kuo lavea 'o mate hono fo'i 'ulu 'e taha; ka na'e toe mo'ui pe hono lavea fakamate: pea na'e fakatumutumu 'a māmani kotoa pē 'o muimui 'i he manu fekai. ⁴ Pea na'a nau hū ki he fu'u ngata 'aia ne ne 'atu 'ae mālohi ki he manu fekai: 'onau hū ki he manu fekai, 'onau pehē, "Ko hai 'oku tatau mo e manu fekai? Ko hai 'oku fa'a fai ke tau'i ia?" ⁵ Pea na'e foaki kiate ia 'ae ngutu ke lea fie lahi, mo taukae ki he 'Otua; pea na'e tuku kiate ia 'ae pule ke fai 'ae tau 'i he māhina 'e fāngofulu ma ua, ⁶ Pea ne faai hono ngutu 'i he lea taukae ki he 'Otua, ke lau'ikovi hono huafa, mo hono fale fehikitaki, mo kinautolu 'oku nofo 'i he langi. ⁷ Pea na'e tuku kiate ia ke ne tau'i 'ae kakai mā'oni'oni, pea ke ne ikuna 'akinautolu: pea na'e tuku kiate ia 'ae pule ki he ngaahi fa'ahinga, mo e ngaahi lea, mo e ngaahi pule'anga kotoa pē. ⁸ Pea 'e hū kiate ia 'akinautolu kotoa pē 'oku nofo 'i māmani, 'akinautolu 'oku 'ikai tohi honau hingoa 'i he tohi 'oe mo'ui 'oe Lami, 'aia na'e tāmata'i talu mei he fakatupu 'o māmani. ⁹ Kapau 'oku telinga ha taha, pea fakafanongo ia. ¹⁰ Ko ia 'oku ne tataki ki he pōpula, 'e mo'ua ia ki he pōpula: ko ia 'oku ne tāmata'i 'aki 'ae heletā, 'oku totonu ke tāmata'i 'aki ia 'ae heletā. Ko eni 'ae fa'a kātaki mo e tui 'ae kakai mā'oni'oni. ¹¹ Pea ne u mamata ki he manu fekai 'e taha 'oku 'alu hake 'i he fonua; pea na'e 'iate ia 'ae nifo'i 'ulu 'e ua, na'e hangē ia ko e lami, pea na'a ne lea 'o hangē ha fu'u ngata. ¹² Pea 'oku fai 'e ia 'ae pule kotoa pē 'oe 'uluaki manu fekai na'e mu'a 'iate ia, 'o ne fai ke hū 'a māmani mo kinautolu 'oku nofo ai ki he 'uluaki manu fekai, 'i he'ene mo'ui 'a hono lavea. Na'a ne mei mate ai. ¹³ Pea 'oku fai 'e ia 'ae ngaahi me'a fakafo lahi, 'o ne fai ke 'alu hifo 'ae afi mei he langi ki he fonua, 'i he 'ao 'oe kakai, ¹⁴ Pea ne kākaa'i 'akinautolu 'oku nofo 'i māmani, 'aki 'ae ngaahi me'a mana ko ia na'e tuku kiate ia 'ae mālohi ke fai 'i he 'ao 'oe manu fekai; 'o ne pehē kiate kinautolu 'oku nofo 'i mamani, ke nau ngaohi ha fakatātā ki he manufekai, 'aia na'e lavea 'i he heletā, kae mo'ui pe. ¹⁵ Pea na'e tuku kiate ia ke ne foaki 'ae mo'ui ki he fakatātā 'oe manu fekai, ke lea ai 'ae fakatātā 'oe manu fekai, pea pule ke tāmata'i 'akinautolu 'e 'ikai te nau hū ki he fakatātā 'oe manu fekai. ¹⁶ Pea na'a ne pule'i kotoa pē, 'ae iiki mo e lalahi, 'ae ma'ume'a mo e masiva, 'ae tau'atāina mo e pōpula, ke nau ma'u 'ae faka'ilonga 'i honau nima to'omata'u, pe 'i honau fo'i la'ē: ¹⁷ Pea ke 'oua na'a fakatau mai pe fakatau atu 'e ha taha, ka ko ia pe kuo 'i ai 'ae faka'ilonga, pe 'ae hingoa 'oe manu fekai, pe ko e lau 'o hono hingoa. ¹⁸ Ko eni 'ae poto. Ko ia 'oku 'i ai 'ae 'ilo, ke ne lau hono lau 'oe manu fekai: he ko e lau ia 'oe tangata; pea ko hono lau ko e onongeau ma onongofulu ma ono.

14

1 Ko e tu'u 'ae Lami mo hono kakai 'i ke mo'unga ko Saione. 6 'Oku malanga'aki 'ae ongoongolelei 'e ha 'āngelo. 8 Ko e hinga 'o Papilone. 15 Ko e ututa'u 'o māmani, mo e ai hele tu'usi. 20 Ko e tātaki vaine mo e tata'o'anga uaine 'oe houhau 'oe 'Otua.

1 Pea ne u mamata, pea vakai, na'e tu'u ha Lami 'i he mo'unga ko Saione, pea na'e 'iate ia 'ae tokotaha kilu mā toko fā mano ma toko fā afe, kuo tohi 'i honau fo'i la'ē 'ae huafa 'o 'ene Tamai. 2 Pea ne u ongo'i 'ae le'o mei he langi, 'o hangē ko e 'u'ulu 'oe ngaahi vai lahi, pea hangē ko e 'u'ulu 'oe mana lahi: pea ne u ongo'i 'ae le'o 'oe kau ha'ape 'oku taa'i honau ngaahi ha'ape: 3 Pea na'a nau hiva 'aki 'ae hiva fo'ou 'i he 'ao 'oe nofo'a faka'e'i'eiki, pea 'i he 'ao 'oe me'a mo'ui 'e fā, pea mo e kau mātu'a: pea na'e 'ikai ke fa'a 'ilo 'e ha taha 'ae hiva ko ia ka ko e tokotaha kilu mo e toko fā mano mo e toko fā afe, na'e huhu'i mei māmani. 4 Ko kinautolu eni na'e 'ikai ke nau 'uli'i 'aki 'ae fefine; he ko e kau tāupo'ou 'akinautolu. Ko kinautolu eni 'oku nau muimui 'i he Lami 'i he potu kotoa pē 'oku 'alu ia ki ai. Ko kinautolu eni na'e huhu'i mei he kakai, ko e 'uluaki fua ki he 'Otua mo e Lami. 5 Pea na'e 'ikai 'ilo ha kākā 'i honau ngutu: he 'oku nau ta'ehalaia 'i he 'ao 'oe 'afio'anga 'oe 'Otua. 6 Pea ne u mamata ki ha 'āngelo kehe 'e taha 'oku puna 'i he loto langi, kuo 'iate ia 'ae ongoongolelei ta'engata ke malanga'aki kiate kinautolu 'oku nofo 'i he māmani, pea ki he pule'anga kotoa pē, mo e fa'ahinga, mo e lea, mo e kakai, 7 'O ne pehē 'aki 'ae le'o lahi, "Manavahē ki he 'Otua, pea 'atu 'ae fakamālō kiate ia; he kuo hokosia 'ae feitu'ula'ā 'o 'ene fakamaau: pea hū kiate ia na'a ne ngaohi 'ae langi, mo e māmani, pea mo e tahi, mo e ngaahi matavai 'oe ngaahi vai." 8 Pea na'e muimui 'ae 'āngelo 'e tokotaha, 'o ne pehē, "Kuo hinga 'a Papilone, kuo hinga ia, 'ae kolo lahi ko ia, koe'uhi kuo ne fakainu'i 'ae pule'anga kotoa pē 'i he uaine 'oe houhau 'o 'ene fe'auaki." 9 Pea muimui 'iate kinaua hono tolu 'oe 'āngelo, 'o ne pehē, 'aki 'ae le'o lahi, "Kapau 'e hū 'e ha taha ki he manu fekai mo hono fakatātā, pea ma'u 'ae faka'ilonga 'i hono fo'i la'ē, pe 'i hono nima, 10 'E inu 'e ia 'i he uaine 'oe houhau 'oe 'Otua, 'aia kuo lingi ta'ehu'i ki he ipu 'o hono houhau; pea 'e fakamamahi ia 'aki 'ae afi mo e sulifa 'i he 'ao 'oe kau 'āngelo mā'oni'oni, pea 'i he 'ao 'oe Lami: 11 Pea 'e 'alu hake 'ae kohu 'o 'enau mamahi 'o ta'engata pea ta'engata; pea 'oku 'ikai te nau mālōlō 'i ha 'aho pe ha pō, 'akinautolu 'oku hū ki he manu fekai mo hono fakatātā, pea mo ia 'oku ne ma'u 'ae faka'ilonga 'o hono hinga." 12 Ko eni 'ae fa'a kātaki 'ae kakai mā'oni'oni: ko 'eni 'akinautolu 'oku fai 'ae ngaahi fekau 'ae 'Otua, mo e tui kia Sisu. 13 Pea ne u ongo'i 'ae le'o mei he langi, 'oku pehē mai kiate au, "Tohi, "Oku monū'ia talu mei heni 'ae pekia 'oku

pekia 'i he 'Eiki:' ” “‘Io,” ‘oku pehē ‘e he Laumālie, “Koe‘uhi ke nau mālōlō mei he ‘enau ngaahi ngāue; pea ‘oku muimui kiate kinautolu ‘enau ngaahi ngāue.” ¹⁴ Pea ne u sio, pea vakai, ko e ‘ao hinehina, pea na‘e heka ki he ‘ao ‘ae tokotaha ‘o hangē ko e Foha ‘oe tangata, kuo ‘i hono ‘ulu ‘ae pale koula, pea ‘i hono nima ‘ae hele tu‘usi ‘oku māsila. ¹⁵ Pea na‘e ‘alu atu mei he fale tapu ‘ae ‘āngelo ‘e taha, ‘o ne kalanga ‘aki ‘ae le‘o lahi kiate ia na‘e heka ki he ‘ao, “Ai ho‘o hele tu‘usi, ‘o tu‘usi; he kuo motu‘a ‘ae ta‘u ‘oe maama.” ¹⁶ Pea ko ia na‘e heka ki he ‘ao, na‘a ne ‘ai ‘ene hele tu‘usi ‘i he fonua; pea na‘e tu‘usi ‘ae fonua. ¹⁷ Pea ‘alu atu mo e ‘āngelo ‘e taha mei he fale tapu ‘oku ‘i he langi, kuo ‘iate ia foki ‘ae hele tu‘usi ‘oku māsila. ¹⁸ Pea ‘alu atu mo e ‘āngelo ‘e taha mei he ‘esifeilaulau, na‘e ‘iate ia ‘ae pule ki he afi; ‘o ne kalanga ‘aki ‘ae kalanga lahi kiate ia na‘e ‘i ai ‘ae hele tu‘usi ‘oku māsila, ‘o ne pehē, “Ai ho‘o hele tu‘usi ‘oku māsila, ‘o tutu‘u ‘a e ngaahi fuhī vaine ‘o māmani; he kuo momoho ‘a hono ngaahi fua ‘oe vaine.” ¹⁹ Pea na‘e ‘ai ‘e he ‘āngelo ‘a ‘ene hele tu‘usi ki he fonua, ‘o tutu‘u ‘a e vaine ‘oe fonua, pea ne lī ia ki he tata‘o‘anga uaine lahi ‘oe houhau ‘oe ‘Otua. ²⁰ Pea na‘e malamalaki ‘ae tata‘o‘anga uaine ‘i he tu‘a kolo, pea na‘e ha‘u ‘ae toto mei he tata‘o‘anga uaine ‘o a‘u hake ki he ngaahi no‘o ngutu ‘oe fanga hoosi, pea na‘e mafola atu ia ‘i he maile ‘e uangeau.

15

1 Ko e ‘āngelo ‘e toko fitu mo e mala‘ia fakamui ‘e fitu. 3 Ko e hiva ‘anautolu ‘oku nau ikuna ‘ae manu fekai. 7 Ko e hina ‘e fitu ‘oku pito ‘i he houhau ‘oe ‘Otua.

¹ Pea ne u mamata ki he faka‘ilonga ‘e taha ‘i he langi, na‘e lahi mo fakaofu, ko e ‘āngelo ‘e toko fitu, kuo ‘i ai ‘ae mala‘ia faka‘osi ‘e fitu; he kuo fakakakato ‘i ai ‘ae houhau ‘oe ‘Otua. ² Pea ne u mamata, pea na‘e hangē ha tahi sio‘ata, ‘oku fefiofi mo e afi: pea ko kinautolu kuo nau ikuna ‘ae manu fekai, mo hono fakatātā, mo hono faka‘ilonga, mo e lau ‘o hono hingoa, ‘oku nau tutu‘u ‘i he tahi sio‘ata, kuo ‘iate kinautolu ‘ae ngaahi ha‘ape ‘oe ‘Otua. ³ Pea ‘oku nau hiva ‘aki ‘ae hiva ‘a Mōsese ko e tamaio‘eiki ‘ae ‘Otua, mo e hiva ‘oe Lami, ‘onau pehē, “‘Oku lahi mo fakaofu ‘a ho‘o ngaahi ngāue, ‘E ‘Eiki ko e ‘Otua Māfimafi; ‘Oku angatonu mo mo‘oni ‘a ho ngaahi hala, ‘A koe ko e Tu‘i ‘oe kakai mā‘oni‘oni. ⁴ Ko hai ‘e ta‘emanavahē kiate koe, ‘e ‘Eiki, mo ta‘efakahikihiki‘i ho huafa? He ko koe pe ‘oku mā‘oni‘oni: He koe‘uhi ‘e ha‘u ‘o hū ‘i ho ‘ao ‘ae ngaahi pule‘anga kotoa pē; He kuo fakahā ‘a ho‘o ngaahi fakamaau.” ⁵ Pea hili ia, ne u mamata, pea vakai, kuo mato‘o ‘ae potu tapu ‘oe fale fehikitaki ‘oe fakamo‘oni ‘i he langi: ⁶ Pea na‘e ha‘u ‘ae ‘āngelo ‘e toko fitu mei he fale tapu, kuo ‘iate kinautolu

'ae mala'ia 'e fitu, kuo nau kofu'aki 'ae tupenu na'e ma'a mo hinehina, pea nono'o 'aki 'ae ngaahi no'o koula 'i honau fatafata. ⁷ Pea ko e tokotaha 'oe me'a mo'ui 'e toko fā, na'a ne 'atu ki he 'āngelo 'e toko fitu 'ae hina koula 'e fitu, kuo pito 'i he houhau 'oe 'Otua, 'aia 'oku mo'ui 'o ta'engata pea ta'engata. ⁸ Pea na'e fakapito 'ae fale tapu 'aki 'ae kohu mei he nāunau 'oe 'Otua, pea mei hono mālohi: pea na'e 'ikai fa'a fai 'e he taha ke hū ki he fale tapu, kae'oua ke kakato 'ae mala'ia 'e fitu na'e 'i he 'āngelo 'e toko fitu.

16

3 'Oku lilingi 'e he kau 'āngelo honau ngaahi hina kuo pito 'i he houhau. 6 Ko e ngaahi mala'ia 'oku hoko ai leva. 15 'Oku ha'u 'a Kalaisi 'o hangē ha kaiha'a. 'Oku monū'ia 'akinautolu 'oku le'o.

¹ Pea ne u fanongo ki he le'o lahi mei he fale tapu, na'e pehē ki he 'āngelo 'e toko fitu, "Mou 'alu atu, 'o lilingi 'ae ngaahi hina 'oe houhau 'oe 'Otua ki he fonua." ² Pea na'e 'alu 'ae 'uluaki, 'o ne lilingi 'ene hina ki he fonua; pea tō ai 'ae pala kovi mo fakamamahi ki he kakai na'a nau ma'u 'ae faka'ilonga 'oe manu fekai, mo kinautolu na'a nau hū ki hono fakatātā. ³ Pea na'e lilingi 'e hono ua 'oe 'āngelo 'a 'ene hina ki he tahi; pea na'e liliu ai ia ke hangē ko e toto 'o ha taha kuo mate: pea na'e mate ai 'ae me'a mo'ui kotoa pē na'e 'i he tahi. ⁴ Pea na'e lilingi 'e hono tolu 'oe 'āngelo 'a 'ene hina ki he ngaahi vaitafe mo e ngaahi matavai 'oe ngaahi vai; pea na'e liliu ai ia ko e toto. ⁵ Pea ne u ongo'i 'ae 'āngelo 'oe ngaahi vai, na'e pehē 'e ia, "'Oku ke angatonu mo mā'oni'oni, 'e 'Eiki, 'Oku ke 'i ai ni, pea na'a ke 'i ai, Koe'uhi kuo ke fakamaau 'o pehē ni. ⁶ He kuo nau lilingi 'ae toto 'oe kakai mā'oni'oni mo e kau palōfita, Pea kuo ke 'atu kiate kinautolu 'ae toto ke inu; He 'oku taau mo kinautolu. ⁷ Pea ne u fanongo ki he tokotaha, na'e pehē mai mei he 'esifeilaulau, "Ko e mo'oni, 'e 'Eiki, ko e 'Otua Māfimafi, 'oku angatonu mo mā'oni'oni 'a ho'o ngaahi fakamaau." ⁸ Pea na'e lilingi 'e hono fā 'oe 'āngelo 'a 'ene hina ki he la'ā; pea na'e tuku kiate ia ke ne fakamangia 'aki 'ae afi 'ae kakai. ⁹ Pea na'e mangia 'o vela lahi 'ae kakai, 'onau lau'ikovi 'ae huafa 'oe 'Otua, 'aia 'oku ne pule'i 'ae ngaahi mala'ia ni: pea na'e 'ikai te nau fakatomala ke nau fakamālō ai kiate ia. ¹⁰ Pea na'e lilingi 'e hono nima 'oe 'āngelo 'a 'ene hina ki he nofo'anga 'oe manu fekai; pea na'e pito hono pule'anga 'i he fakapo'uli; pea nau ngūngū honau 'elelo 'i he mamahi, ¹¹ Mo nau lau'ikovi 'ae 'Otua 'oe langi, koe'uhi ko 'enau ngaahi mamahi mo honau ngaahi pala, ka na'e 'ikai te nau fakatomala 'i he'enau ngaahi ngāue. ¹² Pea na'e lilingi 'e hono ono 'oe 'āngelo 'a 'ene hina ki he vaitafe lahi ko 'Iufaletesi; pea na'e fakamamaha hono vai 'o'ona, koe'uhi ke teuteu 'ae hala 'oe ngaahi tu'i mei he potu

hahake. ¹³ Pea ne u mamata ko e laumālie ‘uli ‘e toko tolu, na’e hangē ko e fanga poto, na’e ha’u mei he ngutu ‘oe fu’u ngata, mo e ngutu ‘oe manu fekai, mo e ngutu ‘oe palōfita loi. ¹⁴ He ko e ngaahi laumālie ‘akinautolu ‘oe kau tēvolo, ‘oku fai ‘ae ngaahi mana, ‘oku ‘alu atu ki he ngaahi tu’i ‘oe fonua pea mo māmani kotoa pē, ke tānaki ‘akinautolu ki he tau ‘oe ‘aho lahi ko ia ‘oe ‘Otua Māfimafi.

¹⁵ ¶ “Vakai, ‘oku ou ha’u ‘o hangē ha kaiha’a. ‘Oku monū’ia ia ‘oku le’o, pea tauhi hono ngaahi kofu, telia na’a ‘alu telefua, pea nau mamata ki he’ene mā.” ¹⁶ Pea na’a ne tānaki ‘akinautolu ki he potu ‘oku ui ‘i he lea fakaHepelū ko Amaketon. ¹⁷ Pea na’e lilingi ‘e hono fitu ‘oe ‘āngelo ‘a ‘ene hina ki he ‘atā; pea na’e ongo mai ‘ae le’o lahi mei he fale tapu ‘i he langi, mei he nofo’a faka‘ei’eiki, ‘oku pehē mai, “Kuo fai ia.” ¹⁸ Pea na’e ai ‘ae ngaahi le’o, mo e mana, mo e ‘uhila; pea na’e ai ‘ae mofuike lahi, na’e ‘ikai hano tatau talu ‘ae nofo ‘oe kakai ‘i māmani, ‘ae fu’u mofuike, kuo pehē hono fakamanavahē mo lahi. ¹⁹ Pea na’e vahe tolu ‘ae kolo lahi, pea na’e hinga ‘ae ngaahi kolo ‘oe ngaahi pule’anga: pea na’e manatu’i ‘a Papilone lahi ‘i he ‘ao ‘oe ‘Otua, ke ‘atu ki ai ‘ae ipu ‘oe uaine kakaha ‘o hono houhau. ²⁰ Pea na’e puna atu ‘ae motu kotoa pē, pea ‘ikai ‘ilo’i ‘ae ngaahi mo’unga. ²¹ Pea na’e tō ‘ae ‘uhamaka lahi mei he langi ki he kakai, ‘o taki taha mamafa ‘ae fo’i maka ‘o tatau mo e taleniti: pea na’e lau’ikovi’i ‘ae ‘Otua ‘e he kakai koe’uhi ko e mala’ia ‘oe ‘uhamaka; he ko e mala’ia ko ia ko e me’a lahi ‘aupito.

17

3, 4 ‘Oku hā mai ‘ae fefine kuo kofu’aki ‘ae kulokula mo e kula’aho’aho, ‘oku ‘i hono nima ‘ae ipu koula, ‘oku heka ‘i he manu fekai, 5 ‘Aia ko Papilone lahi, ko e fa’ē ‘oe me’a fakalielia. 9 Ko e fakamatala ‘oe fo’i ‘ulu ‘e fitu, 12 Mo e nifo ‘e hongofulu. 8 Ko e tautea ‘oe fa’a fe’auaki. 14 Ko e ikuna ‘e he Lami.

¹ Pea na’e ha’u ‘ae tokotaha ‘oe ‘āngelo ‘e toko fitu na’e ‘i ai ‘ae hina ‘e fitu, ‘o ne lea kiate au, ‘o pehē mai kiate au, “Ha’u ki heni; pea te u fakahā kiate koe hono fakamaau ‘oe fu’u fe’auaki, ‘oku heka ‘i he ngaahi vai lahi: ² ‘Aia kuo fai fe’auaki mo e ngaahi tu’i ‘a māmani, pea ko e kakai ‘o māmani na’e fakakona ‘aki ‘ae uaine ‘o ‘ene fe’auaki.” ³ Pea na’e ‘āvea au ‘i he laumālie ki he toafa: pea ne u mamata ‘oku heka ‘ae fefine ‘i he manu fekai ‘oku kula’aho’aho, kuo pito ‘i he ngaahi hingoa fakataukae ki he ‘Otua, kuo fitu hono ‘ulu, pea mo e nifo ‘e hongofulu. ⁴ Pea na’e teunga ‘aki ‘ae fefine ‘ae kulokula mo e kula’aho’aho, pea teunga ‘aki foki ‘ae koula mo e ngaahi maka koloa mo e ngaahi mata’itofe, kuo ‘i hono nima ‘ae ipu koula, kuo pito ‘i he ngaahi fakalielia mo e ‘uli ‘o ‘ene

fe'auaki. ⁵ Pea na'e tohi 'i hono fo'i la'e 'ae hingoa ni, KO E ME'A FAKALILOILO, KO PAPILOE KO E LAHI, KO E FA'E 'AE KAU FE'AUAKI MO E NGA'HI FAKALIELIA 'OE MĀMANI. ⁶ Pea ne u mamata 'oku konā 'ae fefine 'i he toto 'oe kakai mā'oni'oni, mo e toto 'oe kakai na'e mate koe'uhi ko Sisu: pea ne u ofo 'i he'eku mamata ki ai, 'o ofo lahi 'aupito. ⁷ Pea pehē mai 'e he 'āngelo kiate au, "Ko e hā 'oku ke ofo ai? Te u fakahā kiate koe 'ae me'a fakalilolilo 'oku kau ki he fefine, mo e manu fekai 'oku ne fua ia, 'aia 'oku 'i ai 'ae 'ulu 'e fitu, pea mo e nifo 'e hongofulu. ⁸ Ko e manu fekai ne ke mamata ai, na'e 'i ai, ka 'oku 'ikai eni; pea 'e 'alu hake mei he luo ta'ehanotakele, pea 'e 'alu ia ki he mala'ia: pea ko kinautolu 'oku nofo 'i māmani, 'akinautolu na'e 'ikai tohi honau hingoa 'i he tohi 'oe mo'ui talu hono ngaohi 'o māmani, te nau ofo 'i he'enu mamata ki he manu fekai, na'e 'i ai, pea 'oku 'ikai eni, ka 'oku 'i ai ni. ⁹ "Ko eni 'ae loto 'oku poto. Ko e 'ulu 'e fitu, ko e mo'unga ia 'e fitu, 'aia 'oku heka ai 'ae fefine. ¹⁰ Pea 'oku fitu 'ae ngaahi tu'i: kuo hinga 'ae toko nima, pea 'oku ai ni 'ae tokotaha, pea 'oku te'eki hoko hono toe; pea ka ha'u ia, kuo pau ke nofo pe ia 'i he kuonga si'i. ¹¹ Pea ko e manu fekai, na'e 'i ai, ka 'oku 'ikai eni, ko hono valu ia, pea 'oku 'oe toko fitu, pea 'oku 'alu ia ki he mala'ia. ¹² "Pea ko e nifo 'i 'ulu 'e hongofulu na'a ke mamata ki ai, ko e tu'i 'e hongofulu ia, 'oku te'eki kenau ma'u ha pule'anga; ka 'oku nau ma'u 'ae mālohi 'o hangē ha ngaahi tu'i 'i he feitu'ula'ā 'e taha fakataha mo e manu fekai. ¹³ 'Oku loto taha 'akinautolu ni, pea te nau foaki 'enu pule mo e mālohi ki he manu fekai. ¹⁴ 'E tau 'i 'ekinautolu ni 'ae Lami, pea 'e ikuna 'akinautolu 'e he Lami: he ko e 'eiki ia 'oe ngaahi 'eiki, ko e tu'i 'oe ngaahi tu'i: pea ko kinautolu 'oku 'iate ia kuo ui, mo fili, mo angatonu." ¹⁵ Pea na'a ne pehē mai kiate au, "Ko e ngaahi vai ne ke mamata ai, 'oku heka ai 'ae fefine fe'auaki, ko e ngaahi kakai mo e fu'u tokolahi, mo e ngaahi pule'anga, mo e ngaahi lea. ¹⁶ Pea ko e nifo 'i 'ulu 'e hongofulu ne ke mamata ai 'i he manu fekai, 'e fehi'a 'akinautolu ni ki he fefine fe'auaki, pea te nau fakamasiva 'i mo fakatelefua 'i ia, pea te nau kai 'a hono kakano, pea tutu ia 'i he afi. ¹⁷ He kuo fakaloto 'i 'akinautolu 'e he 'Otua ke nau fai ki hono finangalo, pea ke nau loto taha, 'o foaki honau pule'anga ki he ngaahi folofola 'ae 'Otua. ¹⁸ Pea ko e fefine na'a ke mamata ki ai, ko e kolo lahi ko ia ia, 'aia 'oku ne pule 'i 'ae ngaahi tu'i 'o māmani."

18

2 Kuo hinga 'a Papilone. 4 'Oku fekau ke 'alu mei ai 'ae kakai 'ae 'Otua. 9 Ko e ngaahi tu'i 'o māmani, 11 Fakataha mo e kau fai fakatau, mo e kakai 'alu 'i tahi, 'oku nau tēngihia ia. 20 'Oku

fiefia 'ae kakai mā'oni'oni 'i he hoko 'ae ngaahi tautea mei he 'Otua kiate ia.

¹ Pea hili 'ae ngaahi me'a ni, ne u mamata ki he 'āngelo 'e taha 'oku 'alu hifo mei he langi, kuo 'iate ia 'ae mālohi lahi; pea na'e māmangia 'a māmāni 'i hono nāunau, ² Pea na'a ne kalanga mālohi 'aki 'ae le'o lahi, 'o ne pehē, "Ko Pāpilone ko e lahi kuo hinga, kuo hinga ia, pea kuo hoko ia ko e nofo'anga 'oe kau tēvolo, pea ko e 'ananga 'oe laumālie 'uli kotoa pē, pea ko e kātoanga 'oe manupuna kotoa pē 'oku 'uli mo fakalielia. ³ He kuo inu 'e he ngaahi pule'anga kotoa pē 'i he uaine 'oe houhau 'o 'ene fe'auaki, pea kuo fe'auaki mo ia 'ae ngaahi tu'i 'o māmāni, pea ko e kau fakatau 'o māmāni kuo nau koloa'ia, ko e me'a 'i he lahi 'o 'ene ngaahi me'a lelei." ⁴ Pea ne u ongo'i 'ae le'o 'e taha mei he langi, 'oku pehē mai, "E hoku kakai, ha'u meiate ia, ke 'oua te mou kau 'i he'ene ngaahi angahala, pea ke 'oua na'a mou mo'ua 'i he'ene ngaahi mala'ia. ⁵ He kuo a'u hake ki he langi 'a 'ene ngaahi angahala, pea kuo manatu'i 'e he 'Otua 'a 'ene ngaahi hia. ⁶ Totongi kiate ia 'o hangē ko 'ene totongi kiate kimoutolu, pea 'atu kiate ia ke tu'o ua 'o fakatatau ki he'ene ngaahi ngāue: 'i he ipu 'aia na'a ne fakafonu, ke fakafonu ai kiate ia ke liunga ua. ⁷ Tuku kiate ia 'ae tautea mo e mamahi 'o fakatatau ki hono lahi 'o 'ene fakahikihiki'i ia, mo 'ene mo'ui fakapelepele'i ia: he kuo pehē 'e ia 'i hono loto, "Oku ou nofo ko e tu'i fefine, pea 'oku 'ikai mate hoku husepāniti, pea 'e 'ikai te u mamata ki ha mamahi.' ⁸ Ko ia, 'e hoko 'i he 'aho pe taha 'a hono ngaahi mala'ia, ko e mate, mo e tangi, mo e honge; pea 'e faka'auha mālie ia 'aki 'ae afi: he 'oku māfimafi 'ae 'Eiki ko e 'Otua 'oku ne fakamaau'i ia. ⁹ "Pea ko e ngaahi tu'i 'o māmāni, na'a nau fe'auaki mo mo'ui fakapelepele mo ia, te nau tangi mo tangilāulau koe'uhi ko ia, 'oka nau ka mamata ki he kohu 'o 'ene vela, ¹⁰ 'O tu'u mama'o atu, 'i he manavahē ki he'ene mamahi, mo nau pehē, "Oiaue, 'oiaue, 'ae kolo lahi ko ia ko Pāpilone, 'ae kolo mālohi ko ia! He kuo hoko 'i he feitu'ula'ā pe taha 'a ho'o fakamaau.' ¹¹ "Pea 'e tangi mo tangilāulau 'ae kau fakatau 'o māmāni koe'uhi ko ia; he 'oku 'ikai ha taha ke toe fakatau 'enau ngaahi me'a fakatau: ¹² Ko e me'a fakatau 'oe koula, mo e siliva, mo e maka koloa, mo e mata'itofe, mo e tupenu mahu'inga, mo e kulokula, mo e silika, mo e kula'aho'aho, mo e 'akau melie kotoa pē, mo e ipu lei kotoa pē, mo e ipu 'oe 'akau mahu'inga lahi kotoa pē, mo e palasa, mo e ukamea, mo e maka lelei, ¹³ Mo e sinamoni, mo e ngaahi me'a nanamu mo e me'a tākai, mo e laipeno, mo e uaine, mo e lolo, mo e mahoa'a lelei, mo e uite, mo e fanga manu, mo e fanga sipi, mo e fanga hoosi, mo e ngaahi saliate, mo e ngaahi sino, mo e ngaahi laumālie 'oe kakai. ¹⁴ Pea ko e ngaahi fua na'e holi ki ai 'a ho laumālie, kuo mole 'iate koe,

pea mo e me'a kotoa pē na'e ifoifo lelei mo matamatalelei, kuo mole 'iate koe, pea 'e 'ikai 'aupito te ke kei 'ilo ia. ¹⁵ Ko e kau fakatau 'oe ngaahi me'a ni, na'a nau koloa'ia meiate ia, 'e tutu'u 'i he mama'o atu, ko e me'a 'i he manavahē ki he'ene mamahi, 'onau tangi mo tangilāulau, ¹⁶ 'Mo nau pehē, 'Oiaue, 'oiaue, 'ae kolo lahi ko ia, na'e kofu'aki 'ae tupenu mahu'inga, mo e kulokula, mo e kula'aho'aho, pea teunga 'aki 'ae koula, mo e maka koloa, mo e ngaahi mata'itofe! ¹⁷ Koe'uhi ko e feitu'ula'ā pe taha kuo mole ai 'ae koloa lahi pehē ni.' Pea ko e 'eiki vaka kotoa pē, mo e kakai folau kotoa pē 'i he ngaahi vaka, mo e kau toutai, mo kinautolu 'oku fai fakatau 'i he tahi, na'a nau tutu'u mama'o atu, ¹⁸ 'o tangi, 'i he'enu mamata ki he kohu 'o 'ene vela, mo pehē, 'Ko fē hano tatau 'oe kolo lahi ni!' ¹⁹ "Pea na'a nau lī 'ae efu ki honau 'ulu, 'o tangi, pea tangilāulau mo 'Oiaue, 'o pehē, "Oiaue, 'oiaue, 'ae kolo lahi ko ia, 'aia na'e ma'u koloa mei ai 'akinautolu kotoa pē na'e ma'u 'ae ngaahi vaka 'i he tahi, ko e me'a 'i he'ene fakatau lahi; he ko e feitu'ula'ā pe taha kuo fakamasiva ia.' ²⁰ "'E langi, ke ke fiefia kiate ia, fakataha mo e kau palōfita mā'oni'oni; he kuo totongi 'e he 'Otua kiate ia koe'uhi ko kimoutolu." ²¹ Pea na'e to'o 'e ha 'āngelo mālohi 'ae maka 'o hangē ha fu'u maka momosi, 'o ne lī ia ki he tahi, 'o ne pehē, "'E pehē 'a hono lī mālohi hifo 'ae kolo lahi ko ia ko Papilone, pea 'e 'ikai 'aupito kei 'ilo'i ia. ²² Pea 'e 'ikai 'aupito kei fanongo 'iate koe 'ae le'o 'oe kau tā ha'ape, mo e kau tā me'a faiva, mo e kau ifi fangufangu, mo e kau ifi me'a lea, pea 'e 'ikai kei 'ilo 'iate koe ha tufunga 'e taha, 'i ha faiva 'e taha; pea 'e 'ikai kei ongo'i 'iate koe 'ae longoa'a 'oe maka momosi; ²³ Pea 'e 'ikai 'aupito kei malama 'iate koe 'ae ulo 'o ha maama; pea 'e 'ikai 'aupito kei ongo'i 'iate koe 'ae le'o 'oe tangata ta'ane mo e ta'ahine: he ko e hou'eiki 'o māmani ko ho'o kau fakatau; he na'e kākā'i 'e ho'o fie mana 'ae ngaahi pule'anga kotoa pē." ²⁴ Pea na'e 'ilo 'iate ia 'ae toto 'oe kau palōfita, mo e kakai mā'oni'oni, mo kinautolu kotoa pē na'e tāmāte'i 'i he funga 'o māmani."

19

1 'Oku fakamālō ki he 'Otua 'i he langi koe'uhi ko e fakamaau 'oe fe'auaki lahi, mo 'ene totongi ki he toto 'o 'ene kakai mā'oni'oni. 7 Ko e ta'ane 'oe Lami. 10 'E 'ikai tali 'e he 'āngelo 'ae hū kiate ia. 17 'Oku tānaki 'ae fanga manupuna ki he tāmāte lahi.

¹ Pea hili 'ae ngaahi me'a ni ne u ongo'i 'o hangē ko e le'o lahi 'oe kakai tokolahi 'i he langi, 'oku pehē, "Haleluia; Ke 'i he 'Eiki ko hotau 'Otua 'ae fakamo'ui, mo e ongoongolelei, mo e faka'apa'apa, mo e mālohi: ² He 'oku angatonu mo mā'oni'oni 'a 'ene ngaahi fakamaau: he kuo ne fakamaau'i 'ae fe'auaki

lahi, 'aia na'a ne 'uli'i 'ae maama 'aki 'ene fe'auaki, pea kuo ne totongi kiate ia 'ae toto 'o 'ene kau tamaio'eiki." ³ Pea na'a nau toe pehē, "Haleluia. Pea na'e 'alu hake 'a hono kohu 'o ta'engata pea ta'engata." ⁴ Pea ko e mātu'a 'e toko uofulu ma toko fā, mo e me'a mo'ui 'e toko fā, na'a nau fo'ohifo, 'o hū ki he 'Otua na'e nofo 'i he nofo'a faka'eieiki, 'onau pehē, "Emeni; Haleluia." ⁵ Pea na'e ha'u 'ae le'o mei he nofo'a faka'eieiki, na'e pehē, "Fakafeta'i ki hotau 'Otua, 'akinautolu kotoa pē ko 'ene kau tamaio'eiki, pea mo kimoutolu 'oku manavahē kiate ia, 'ae si'i mo e lalahi." ⁶ Pea ne u ongo'i 'o hangē ko e le'o 'oe fu'u kakai, pea hangē mo e 'u'ulu 'oe ngaahi vai lahi, pea hangē mo e 'u'ulu 'oe ngaahi mana mālohi, 'oku nau pehē, "Haleluia: he 'oku pule 'ae 'Eiki ko e 'Otua māfimafi. ⁷ Tau fiefia mo nekeneka, pea fakamālō kiate ia: he kuo hokosia 'ae ta'ane 'oe Lami, pea ko 'ene ta'ahine kuo ne teuteu'i ia." ⁸ Pea na'e tuku kiate ia ke ne kofu'aki 'ae tupenu mahu'inga, 'oku ma'a mo hinehina: he ko e tupenu mahu'inga, ko e mā'oni'oni ia 'oe kakai mā'oni'oni. ⁹ Pea ne pehē mai kiate au, "Tohi, "Oku monū'ia 'akinautolu kuo ui ki he kātoanga 'oe ta'ane 'oe Lami.'" Pea ne pehē mai kiate au, "Ko e ngaahi lea mo'oni eni mei he 'Otua." ¹⁰ Pea ne u mape'e hifo 'i hono va'e, ke hū kiate ia. Pea na'a ne pehē mai kiate au, "Vakai, 'oua: he ko ho kaungā tamaio'eiki au, pea 'oku ou 'i ho kāinga 'oku ma'u 'ae fakamo'oni 'a Sisu: hū ki he 'Otua: he ko e fakamo'oni kia Sisu, ko e laumālie ia 'oe kikite." ¹¹ Pea ne u mamata kuo mato'o 'ae langi, pea vakai ko e hoosi hinehina; pea ko ia na'a ne heka ai, na'e ui ko Angatonu mo Mo'oni, pea 'oku ne fai 'ae fakamaau mo e tau 'i he mā'oni'oni. ¹² Na'e tatau hono mata mo e ulo 'oe afi, pea na'e 'i hono 'ulu 'ae ngaahi pale lahi; pea na'e tohi hono huafa, 'aia na'e 'ikai ke 'ilo 'e ha taha, ka ko ia pe. ¹³ Pea na'e kofu'aki ia 'ae pulupulu kuo unu 'i he toto: pea 'oku ui hono huafa, Ko e Folofola 'ae 'Otua. ¹⁴ Pea ko e ngaahi matatau 'i he langi na'a nau muimui kiate ia mo e fanga hoosi hinehina, kuo kofu'aki 'ae tupenu mahu'inga, 'oku hinehina mo ma'a. ¹⁵ Pea 'oku 'alu atu mei hono ngutu 'ae heletā māsila, koe'uhi ke ne tā 'aki ia 'ae ngaahi pule'anga: pea te ne pule'i 'akinautolu 'aki 'ae va'a ukamea: pea 'oku ne malamalaki 'ae tata'o'anga uaine 'oe kakaha 'oe houhau 'oe 'Otua Māfimafi. ¹⁶ Pea 'oku 'i hono pulupulu mo hono tenga 'ae hingoa kuo tohi, KO E TU'I 'OE NGA AHI TU'I, MO E 'EIKI 'OE NGA AHI 'EIKI. ¹⁷ Pea ne u mamata 'oku tu'u ha 'āngelo 'i he la'ā; pea ne kalanga 'aki 'ae le'o lahi, 'o ne pehē ki he fanga manu kotoa pē 'oku puna 'i he 'atā noa, "Ha'u 'o fakakātoa 'akinautolu ki he 'ohomohe 'oe 'Otua lahi; ¹⁸ koe'uhi ke mou kai 'ae kakano 'oe ngaahi tu'i, mo e kakano 'oe ngaahi 'eikitau, mo e kakano 'oe kau tangata mālohi, mo e kakano 'oe fanga

hoosi, mo kinautolu 'oku heka ki ai." ¹⁹ Pea ne u mamata ki he manu fekai, mo e ngaahi tu'i 'o māmani, mo 'enau ngaahi matatau, na'e tānaki 'o fakataha ke nau tau'i ia 'oku heka 'i he hoosi mo 'ene kautau. ²⁰ Pea na'e mo'ua 'ae manu fekai, pea mo e palōfita loi na'a ne fai 'ae ngaahi mana 'i hono 'ao 'aia na'a ne kākaa'i 'aki 'akinautolu kuo nau ma'u 'ae faka'ilonga 'oe manu fekai, mo kinautolu na'e hū ki hono fakatātā. Na'e lī mo'ui 'akinaua fakatou'osi pe ki he ano 'oe afi 'oku vela 'aki 'ae sulifa. ²¹ Pea na'e tāmata'i 'a hono toe 'aki 'ae heletā 'o ia na'e heka 'i he hoosi, 'aia na'e 'alu atu 'i hono ngutu: pea na'e mākona 'ae fanga manu kotoa pē 'i honau kakano.

20

2 'Oku ha'isia 'a Sētane 'i he tā'u 'e afe. 6 Ko e 'uluaki toetu'u: 'oku monū'ia 'akinautolu 'oku kau ki ai. 7 'Oku toe vete ange 'a Sētane. 8 Ko Koki mo Mekoki. 10 'Oku lī 'ae tēvolo ki he ano 'oe afi mo e sulifa. 12 Ko e toetu'u fakamui mo lahi.

¹ Pea ne u mamata ki ha 'āngelo na'e 'alu hifo mei langi, kuo 'iate ia 'ae kī 'oe luo ta'ehanotakele, mo e ukamea fihifihi mo lahi 'i hono nima. ² Pea na'a ne puke 'ae fu'u ngata, 'ae ngata motu'a ko ia, 'aia ko e Tēvolo, mo Sētane, pea ne ha'i ia 'i he tā'u 'e afe, ³ 'O ne lī ia ki he luo ta'ehanotakele, mo tāpuni ia ki ai, pea ne 'ai ki ai 'ae me'a fakama'u, koe'uhi ke 'oua na'a ne kei kākaa'i 'ae ngaahi pule'anga, kae'oua ke kakato 'ae tā'u 'e afe: pea hili ia, 'e vete ange ia 'i ha kuonga si'i. ⁴ Pea ne u mamata ki he ngaahi nofo'a faka'e'i'eiki, mo kinautolu na'e nofo ai, pea na'e tuku 'ae fakamaau kiate kinautolu: pea *ne u mamata* ki he ngaahi laumālie 'okinautolu na'e tutu'u honau 'ulu ko e me'a 'i he fakamo'oni kia Sisu, mo e folofola 'ae 'Otua, pea kuo 'ikai te nau hū ki he manu fekai, pe ko hono fakatātā, pea kuo 'ikai te nau ma'u 'ae faka'ilonga 'i honau fo'i la'ē, pe 'i honau nima; pea na'a nau mo'ui, mo pule mo Kalaisi 'i he tā'u 'e taha afe. ⁵ Ka ko hono toe 'oe pekia, na'e 'ikai te nau toe mo'ui kae'oua ke kakato 'ae tā'u 'e afe. Ko eni 'ae 'uluaki toetu'u. ⁶ 'Oku monū'ia mo mā'oni'oni ia 'oku ne kau 'i he 'uluaki toetu'u: 'e 'ikai ikuna 'akinautolu 'e he mate 'angaua, ka te nau hoko ko e kau taula'eiki 'ae 'Otua mo Kalaisi, pea te nau pule mo ia 'i he tā'u 'e taha afe. ⁷ Pea ka kakato 'ae tā'u 'e afe, 'e vete ange 'a Sētane mei hono fale fakapōpula, ⁸ Pea 'e 'alu atu ia ke ne kākaa'i 'ae ngaahi pule'anga 'i he feitu'u 'e fā 'o māmani, 'a Koki mo Mekoki, ke tānaki 'o fakataha 'akinautolu ki he tau: ko hono lau 'okinautolu 'oku tatau mo e 'one'one 'i he matātahi. ⁹ Pea na'a nau 'alu hake 'i hono māukupu 'oe fonua, 'onau 'ā'i takatakai 'ae nofo'anga tau 'oe kakai mā'oni'oni, mo e kolo 'ofeina: pea na'e 'alu hifo 'ae afi mei he 'Otua 'i he langi, 'o faka'auha 'akinautolu. ¹⁰ Pea ko e tēvolo na'a ne kākaa'i 'akinautolu, na'e lī ia ki he ano 'oe afi

mo e sulifa, 'aia 'oku 'i ai 'ae manu fekai mo e palōfita loi; pea 'e fakamamahi'i ia 'i he 'aho mo e pō 'o ta'engata pea ta'engata. ¹¹ Pea ne u mamata ki he nofo'a faka'ei'eiki 'oku lahi pea hinehina, mo ia na'e nofo ai, 'aia na'e puna mei hono 'ao 'ae fonua mo e langi; pea na'e 'ikai 'ilo ha potu ki ai. ¹² Pea ne u mamata ki he pekia, 'ae iiki mo e lalahi, na'e tutu'u 'i he 'ao 'oe 'Otua; pea mo e folahi 'oe ngaahi tohi: pea folahi mo e tohi 'e taha, 'a ia *ko e tohi* 'oe mo'ui: pea na'e fakamaau'i 'ae pekia mei he ngaahi me'a na'e tohi 'i he ngaahi tohi, 'o fakatatau ki he'enau ngaahi ngāue. ¹³ Pea na'e tuku hake 'e he tahi 'ae kakai mate na'e 'i ai; pea tuku hake 'e he fa'itoka mo hētesi 'ae kakai mate na'e 'i ai: pea na'e fakamaau 'akinautolu taki taha 'o fakatatau ki he'enau ngaahi ngāue. ¹⁴ Pea na'e lī 'ae mate mo hētesi ki he ano 'oe afi. Ko eni 'ae mate 'angaua. ¹⁵ Pea ko ia kotoa pē na'e 'ikai 'ilo kuo tohi 'i he tohi 'oe mo'ui, na'e lī ia ki he ano 'oe afi.

21

1 Ko e langi fo'ou mo e fonua fo'ou. 10 Ko e Selūsalema 'i he langi, mo e fakamatala lahi ki ai. 23 'Oku 'ikai 'aonga ki ai 'ae la'ā, ko e maama 'a'ana ko e nāunau 'oe 'Otua. 24 'Oku 'omi 'e he ngaahi tu'i 'o māmani 'enau ngaahi koloa ki ai.

¹ Pea ne u mamata ki he langi fo'ou mo e fonua fo'ou: he kuo mole atu 'ae 'uluaki langi mo e 'uluaki fonua: pea na'e 'ikai kei 'i ai ha tahi. ² Pea ko au Sione, ne u mamata ki he kolo mā'oni'oni, ko Selūsalema fo'ou, 'oku 'alu hifo mei he 'Otua 'i he langi, kuo teuteu 'o hangē ha ta'ahine kuo teu ki hono 'eiki ta'ane. ³ Pea ne u fanongo ki he le'o lahi mei he langi, 'oku pehē, "Vakai, ko e fale fehikitaki 'oe 'Otua 'oku 'i he kakai, pea 'e nofo ia mo kinautolu; pea te nau hoko ko hono kakai, pea 'e 'iate kinautolu 'ae 'Otua, ko honau 'Otua. ⁴ Pea 'e holoholo 'e he 'Otua 'ae lo'imata kotoa pē mei honau mata; pea 'e 'ikai kei ai ha mate, pe ha ongosia, pe ha tangi, pea 'e 'ikai kei ai ha mamahi: he kuo mole atu 'ae ngaahi me'a mu'a." ⁵ Pea ko ia na'e nofo 'i he nofo'a faka'ei'eiki na'e pehē 'e ia, "Vakai, 'oku ou fakafo'ou 'ae ngaahi me'a kotoa pē." Pea ne pehē mai kiate au, "Tohi: he 'oku mo'oni mo totonu 'ae ngaahi lea ni." ⁶ Pea ne pehē mai kiate au, "Kuo fai ia. Ko au ko e 'Alifa mo 'Omeka, ko e kamata'anga mo e ngata'anga. Te u foaki ta'etotongi mei he matavai mo'ui kiate ia 'oku fieinu. ⁷ Ko ia ia 'e ikuna, 'e ma'u 'e ia 'ae ngaahi me'a kotoa pē; pea teu hoko ko hono 'Otua, pea 'e hoko ia ko hoku foha. ⁸ Ka ko e loto fo'i, mo e ta'etui, mo e fakalielia, mo e kau fakapō, mo e kau fe'auaki, mo e kau fiemana, mo e kau tauhi tamapua, mo e loi kotoa pē, ko honau tofi'a 'oku 'i he ano 'oku vela 'i he afi mo e sulifa: 'aia ko e mate 'angaua." ⁹ Pea ko e tokotaha 'i he 'āngelo 'e

toko fitu, 'akinautolu na'e 'i ai 'ae hina 'e fitu kuo fonu 'i he mala'ia fakamui 'e fitu, na'e ha'u kiate au, 'o lea mai kiate au, mo pehē, "Ha'u ki heni, te u fakahā kiate koe 'ae ta'ahine, ko e uaifi 'oe Lami." ¹⁰ Pea na'e 'āvea au 'i he laumālie ki ha mo'unga lahi mo mā'olunga 'o ne fakahā kiate au 'ae kolo lahi ko ia, 'ae Selūsalema mā'oni'oni, 'oku 'alu hifo mei lotu langi mei he 'Otua, ¹¹ Kuo 'i ai 'ae nāunau 'oe 'Otua: pea ko hono maama na'e tatau mo e maka koloa mahu'inga lahi 'aupito, 'io, 'e hangē ko e maka ko e sasipa, 'oku 'āsinisini 'o hangē ko e kalisitala; ¹² Pea na'e ai hono 'a na'e lahi mo mā'olunga, pea na'e hongofulu ma ua hono ngaahi matapā, pea na'e 'i he ngaahi matapā 'ae 'āngelo 'e toko hongofulu ma toko ua, pea na'e tohi 'i ai 'ae hingoa, 'a ia *ko e hingoa* 'oe fa'ahinga 'e hongofulu ma ua 'oe fānau 'a 'Isileli: ¹³ Na'e tolu 'ae matapā ki he potu hahake; na'e tolu 'ae matapā ki he potu tokelau; na'e tolu 'ae matapā ki he potu tonga; na'e tolu 'ae matapā ki he potu lulunga. ¹⁴ Pea ko e 'ā 'oe kolo, na'e hongofulu ma ua hono ngaahi tu'unga, pea na'e 'i ai 'ae hingoa 'ae 'apostolo 'e toko hongofulu ma toko ua 'oe lami. ¹⁵ Pea ko ia na'a ne talanoa mai kiate au, na'a ne ma'u 'ae va'a kaho koula, ke fuofua 'aki 'ae kolo, mo hono ngaahi matapā, mo hono 'ā. ¹⁶ Pea 'oku tapa fā tatau pe 'ae kolo, pea 'oku tatau hono lōloa mo hono māukupu: pea ne fuofua 'aki 'ae va'a kaho 'ae kolo, ko e maile 'e taha afe mo e nimangeau. Ko hono lōloa mo hono māukupu mo hono mā'olunga 'oku tatau pe. ¹⁷ Pea na'e fuofua 'ae 'ā, ko e kiupite 'e teau ma fāngofulu ma fā, 'i he fuofua 'oe tangata, 'a ia, ko e 'āngelo. ¹⁸ Pea na'e langa 'aki 'a hono 'ā 'ae sasipa: pea ko e kolo ko e koula haohaoa, 'o hangē ha sio'ata 'āsinisini. ¹⁹ Pea ko e ngaahi tu'unga 'oe 'ā 'oe kolo, na'e sipa; ko hono ua, ko e safaia; ko hono tolu, ko e kalisitone; ko hono fā, ko e 'emalata; ²⁰ Ko hono nima, ko e satoniki; ko hono ono, ko e satio; ko hono fitu, ko e kalisolaite; ko hono valu, ko e pelili; ko hono hiva, ko e topasi ko hono hongofulu, ko e kelaisapaso ko hono hongofulu ma taha, ko e sasini; ko hono hongofulu ma ua, ko e 'ametisi. ²¹ Pea ko hono matapā 'e hongofulu ma ua, ko e mata'itofe 'e hongofulu ma ua; na'e taki taha pe 'ae mata'itofe 'i he matapā: pea ko e hala lahi 'oe kolo, ko e koula haohaoa, 'o hangē ha sio'ata 'āsinisini. ²² Pea na'e 'ikai te u mamata 'i ai ki ha fale tapu: he ko hono fale tapu 'o'ona 'ae 'Eiki ko e 'Otua Māfimafi pea mo e Lami. ²³ Pea na'e 'ikai 'aonga 'ae la'ā ki he kolo, pe ko e māhina, ke ulu 'i ai: he 'oku fakamaama ia 'e he naunau 'oe 'Otua, pea ko e Lami, ko hono maama ia 'o'ona. ²⁴ Pea ko e ngaahi pule'anga 'o kinautolu 'e fakamo'ui te nau 'a'eva 'i hono maama: pea 'oku 'omi ki ai 'e he ngaahi tu'i 'o māmani 'a honau nāunau mo

e faka'apa'apa. ²⁵ Pea 'e 'ikai tāpuni 'a hono ngaahi matapā 'i he 'aho; he koe'uhi 'e 'ikai 'i ai ha pō. ²⁶ Pea te nau 'omi ki ai 'ae nāunau mo e faka'apa'apa 'oe ngaahi pule'anga. ²⁷ Pea 'e 'ikai 'aupito hū ki ai ha me'a 'oku faka'uli, pe fai fakalielia, pe loi: ka ko kinautolu pe 'oku tohi 'i he tohi 'oe mo'ui 'ae Lami.

22

1 Ko e vaitafe 'oe vai mo'ui. 2 Ko e 'akau 'oe mo'ui. 5 Ko e maama 'ae kolo 'oe 'Otua 'iate ia pe. 9 'E 'ikai tali 'e he 'āngelo 'ae hū kiate ia. 18 Ke 'oua na'a fakalahi 'aki ha me'a ki he folofola 'ae 'Otua, pe to'o ha me'a mei ai.

¹ Pea na'a ne fakahā kiate au 'ae vaitafe ma'a 'oe vai mo'ui, 'āsinišini 'o hangē ko e kalisitala, pea 'oku ha'u mei he 'afio'anga 'oe 'Otua mo e Lami. ² 'I he loto hala lahi 'o ia, pea 'i hono kauvai fakatou'osi, na'e 'i ai 'ae 'akau 'oe mo'ui, na'e tupu ai 'ae fua kehekehe 'e hongofulu ma ua, pea fua ia 'i he māhina kotoa pē: pea ko hono lou'akau, ko e me'a fakamo'ui 'oe ngaahi pule'anga. ³ Pea 'e 'ikai kei ai ha mala'ia: he ko e 'afio'anga 'oe 'Otua mo e Lami 'e tu'u 'i ai; pea 'e tauhi ia 'e he'ene kau tamaio'eiki: ⁴ Pea te nau mamata ki hono fofonga pea 'e 'i honau fo'i la'ē 'a hono huafa. ⁵ Pea 'e 'ikai 'i ai ha pō; pea 'oku 'ikai 'aonga ki ai ha maama, pe ko e ulo 'oe la'ā; he 'oku fakamāmangia 'akinautolu 'e he 'Eiki ko e 'Otua: pea te nau pule 'o ta'engata pea ta'engata. ⁶ Pea na'e pehē mai 'e ia kiate au, "Oku totonu mo mo'oni 'ae ngaahi lea ni: pea ko e 'Eiki ko e 'Otua 'oe kau palōfita mā'oni'oni," Kuo ne fekau 'ene 'āngelo ke fakahā ki he'ene kau tamaio'eiki 'ae ngaahi me'a 'e to'oto'o 'a hono fai. ⁷ "Vakai, 'oku ou ha'u vave: 'oku monū'ia ia 'oku ne fai 'ae ngaahi lea 'oe kikite 'oe tohi ni." ⁸ Pea ko au Sione, ne u mamata mo fanongo ki he ngaahi me'a ni. Pea 'i he'eku fanongo mo mamata, ne u fo'ohifo ke hū 'i he va'e 'oe 'āngelo na'a ne fakahā kiate au 'ae ngaahi me'a ni. ⁹ Pea pehē mai 'e ia kiate au, "Vakai ke 'oua: he ko ho'o kaungā tamaio'eiki au, pea 'oku ou 'i ho kāinga ko e kau palōfita, pea 'okinautolu 'oku nau fai 'ae ngaahi lea 'oe tohi ni: hū ki he 'Otua." ¹⁰ Pea pehē 'e ia kiate au, "'Oua na'a ke fakama'u 'ae ngaahi lea 'oe kikite 'i he tohi ni: he kuo ofi hono kuonga. ¹¹ Ko ia 'oku ta'eangatonu, tuku ia ke ta'eangatonu ai pe: pea ko ia 'oku 'uli, tuku ia ke 'uli ai pe: pea ko ia 'oku angatonu, tuku ia ke angatonu ai pe: pea ko ia 'oku mā'oni'oni, tuku ia ke mā'oni'oni ai pe." ¹² Pea vakai, "Oku ou ha'u vave; pea 'oku 'iate au 'eku totongi ke 'atu ki he kakai taki taha 'o fakatatau ki he'ene ngāue." ¹³ Ko au ko e 'Alifa mo 'Omeka, ko e kamata'anga mo e ngata'anga, ko e 'uluaki mo e kimui. ¹⁴ Oku monū'ia 'akinautolu 'oku fai 'ene ngaahi fekau, koe'uhi ke ngofua kiate kinautolu 'ae 'akau 'oe mo'ui, pea nau hū 'i he

ngaahi matapā ki he kolo. ¹⁵ He ‘oku ‘i tua‘ā ‘ae fanga kulī, mo e kau fiemana, mo e kau fe‘auaki, mo e kau fakapō, mo e kau tauhi tamapua, mo ia kotoa pē ‘oku ‘ofa mo fakatupu loi. ¹⁶ “Ko au Sisu, kuo u fekau ‘eku ‘āngelo ke fakahā atu kiate kimoutolu ‘ae ngaahi me‘a ni ‘i he ngaahi siasi. Ko au ko e aka mo e hako ‘o Tevita, pea ko e fetu‘u ngingila ‘oe pongipongi.” ¹⁷ Pea ‘oku pehē ‘e he Laumālie mo e ta‘ahine, “Ha‘u.” Pea ke pehē mo ia ‘oku ne fanongo, “Ha‘u.” Pea mo ia ‘oku fieinua, ke ha‘u ia. Pea ko ia ‘oku loto ki ai, ke ne to‘o ta‘etotongi ‘e ia ‘ae vai ‘oe mo‘ui. ¹⁸ He ‘oku ou fakahā ki he kakai kotoa pē ‘oku fanongo ki he ngaahi lea ‘oe kikite ‘i he tohi ni, Kapau ‘e fakalahi ‘e ha tangata ki he ngaahi me‘a ni, ‘e fakalahi ‘e he ‘Otua kiate ia ‘i he ngaahi mala‘ia kuo tohi ‘i he tohi ni: ¹⁹ Pea kapau ‘e to‘o ‘e ha tangata mei he ngaahi lea ‘oe tohi ‘oe kikite ni, ‘e to‘o ‘e he ‘Otua ‘a hono ‘inasi mei he tohi ‘oe mo‘ui, pea mei he kolo mā‘oni‘oni, pea mo e ngaahi me‘a kuo tohi ‘i he tohi ni. ²⁰ Ko ia ‘oku ne fakahā ‘ae ngaahi me‘a ni; ‘oku pehē ‘e ia, “Ko e mo‘oni ‘oku ou ha‘u vave;” ‘Emeni. ‘Io, ke pehē, ‘Eiki Sisu, ke ke hā‘ele mai. ²¹ Ko e ‘alo‘ofa ‘a hotau ‘Eiki ko Sisu Kalaisi ke ‘iate kimoutolu kotoa pē. ‘Emeni.